

ΘΕΟΦ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Διασκευή

ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΤ' ΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμ.

ΔΗΜ. Β. ΤΟΥΝΤΟΠΟΤΑΟΥ

ΕΛΛΑΣ

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1970

ΘΕΟΦ. ΠΑΠΑΧΩΝΙΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

1272

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΗΝ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ

ΔΗΜ. Ν. ΤΟΥΝΤΟΥΚΙΑΝ

ΜΕΤΕΦΕΡΕΤΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ

ΕΛΛΑΣ

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΔΩΡΕΑ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΘΕΟΦ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

42272

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Διασκευή

ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΤ' ΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Υπό

ΔΗΜ. Β. ΤΟΥΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

Διδασκάλου — Πτυχιούχου Π.Α.Σ.Π.Ε.

ΕΛΛΑΣ

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1970

ΕΘΝ. ΠΑΡΑΚΡΕΤΑΥΝΙΟΥ

1933

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Διευθυντής

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Της

ΕΚΔΟΣΗΣ

ΕΚΔΟΣΗΣ

ΕΚΔΟΣΗΣ

ΕΚΔΟΣΗΣ

ΕΚΔΟΣΗΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὸ μάθημα τῆς Πολιτικῆς Ἀγωγῆς, τὸ ὁποῖον διδάσκεται εἰς τὰ σχολεῖα τῶν προηγμένων χωρῶν ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ 19ου αἰῶνος, ἐνετάχθη παρ' ἡμῖν διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως τὸ 1931. Διὰ διαφόρους ὁμως λόγους οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἐδιδάχθη συστηματικῶς εἰς τὴν χώραν μας.

Συμφώνως πρὸς τὸ ἰσχύον σήμερον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα σκοπὸς τοῦ μαθήματος τούτου εἶναι νὰ εἰσαχθοῦν οἱ μαθηταὶ – βοηθοῦμενοι καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων φρονηματοπιστικῶν μαθημάτων – εἰς τὴν σύγχρονον ὁργάνωσιν τοῦ κοινωνικοῦ, τοῦ ἐθνικοῦ καὶ τοῦ πολιτικοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων, νὰ συνειδητοποιήσουν τὰ δικαιώματα καὶ τὰ καθήκοντά των ὡς μελῶν τῆς πολιτικῆς κοινότητος τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ νὰ καταστοῦν ἱκανοὶ ὅπως ἐνταχθοῦν εἰς τοὺς κόλπους τῆς κοινότητος ὡς δημιουργικὰ καὶ χρήσιμα μέλη αὐτῆς διὰ νὰ συμβάλουν εἰς τὴν διατήρησιν, τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν πρόοδον τῆς πολιτικῆς κοινότητος τοῦ ἔθνους.

Τὴν ἀνάγκην τῆς παροχῆς εἰς τοὺς πολίτας ἐιδικῶν γνώσεων ἀναφερομένων εἰς τὰ κοινὰ – δηλαδὴ τὴν ἀνάγκην «Πολιτικῆς Ἀγωγῆς» – τὴν εἶχον ὑπογραμμίσει ἤδη οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες. Ὁ Πλάτων θεωρεῖ τὴν πολιτικὴν παιδείαν ὡς τὴν ἀποκορύφωσιν κάθε παιδαγωγικῆς προσπάθειας. Γενικὸς καὶ ὕψιστος σκοπὸς τῆς παιδείας εἶναι, κατ' αὐτόν, «τὸ πολίτην γενέσθαι τέλειον, ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι ἐπιστάμενον μετὰ δίκης» – δηλαδή, νὰ γίνῃ ὁ ἄνθρωπος τέλειος, ὁλοκληρωμένος πολίτης, γνωρίζων νὰ ἄρχῃ καὶ νὰ ἄρχεται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ δικαίου.

Ὁ Ἀριστοτέλης, ἀφ' ἑτέρου, θέτει ὡς προϋπόθεσιν τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἰσορροπίας, «τὸ παιδεύεσθαι πρὸς τὰς πολιτείας» – δηλαδὴ τὴν προσαρμογὴν τῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τὴν μορφὴν τῆς πολιτείας. Ἐκεῖνο, γράφει, τὸ ὁποῖον κατ' ἐξοχὴν συμβάλλει εἰς τὴν σταθερότητα τῶν καθεστώτων, εἶναι ἡ προσαρμογὴ τῆς ἀγωγῆς πρὸς τὴν μορφὴν τῆς πολιτείας. Ἡ ἀρχὴ αὕτη, ἐν τούτοις, παραμελεῖται γενικῶς κατὰ

τὰς ἡμέρας μας. Οἱ καλύτεροι νόμοι, οἱ ἐγκεκριμένοι ὑφ' ὅλων τῶν πολιτῶν, δὲν ὠφελοῦν ὅταν οἱ πολῖται δὲν ἔχουν ἀσκηθῇ διὰ τῆς συνηθείας καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως δημοκρατικῶς, ἂν οἱ νόμοι εἶναι δημοκρατικοί, ἢ ὀλιγαρχικῶς ἂν οἱ νόμοι εἶναι ὀλιγαρχικοί).

Αἱ ἀπόψεις ὁμῶς αὐταὶ κατέστησαν κοινὴ συνείδησις μόνον κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους. Ἐτσι ἤρχισεν εἰς ὅλας τὰς χώρας νὰ καταβάλλεται συστηματικὴ προσπάθεια. διαπαιδαγωγήσεως – διὰ τῆς ὅλης ἀγωγῆς καὶ τοῦ εἰδικοῦ μαθήματος τῆς Πολιτικῆς Ἀγωγῆς – ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρων ἀτόμων εἰς τρόπον ὥστε νὰ αἰσθάνωνται, νὰ σκέπτονται, νὰ βούλονται καὶ νὰ ἐνεργοῦν ὡς καλοὶ πολῖται, ἐμφορούμενοι ἀπὸ τὸ αἶσθημα τοῦ πολιτικοῦ χρέους καὶ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς πολιτικῆς ἐθότητος.

Εἰς ὅλας τὰς ἐλευθέρας χώρας σήμερον ἡ πολιτικὴ ἀγωγή ἀποτελεῖ τὸν κεντρικὸν σκοπὸν τῆς ἐκπαιδεύσεως, βασικὴ δὲ ἀποστολὴ τῆς θεωρεῖται ἡ παροχὴ εἰς τὸν πολίτην τῆς μορφώσεως καὶ τῆς ἐμπειρίας ἐκείνης, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ νὰ κατανοήσῃ τὸν δημοκρατικὸν τρόπον διακυβερνήσεως καὶ νὰ πιστεῦσῃ εἰς αὐτόν, ἰδιαίτερος δὲ ἡ καλλιέργεια τῶν ἀτομικῶν ἱκανοτήτων, αἱ ὁποῖαι θὰ τὸν βοηθήσουν νὰ ἐνεργῇ ἐντὸς τοῦ κράτους ὡς νοήμον ἄτομον καὶ νὰ συμβάλλῃ εἰς τὸ γενικὸν καλόν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ὀλοκληρωτικὰς χώρας, ἡ ἀγωγή τῶν ἀτόμων, ὥστε νὰ γίνουν ὄργανα καὶ φορεῖς τοῦ ὀλοκληρωτισμοῦ, εἶναι ἡ μόνιμος φροντίς τοῦ καθεστώτος.

Κάθε ἄτομον δικαιούται καὶ ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ τὰ δικαιώματά του ὡς ἀνθρώπου καὶ ὡς πολίτου : ποῖα εἶναι αὐτά, πόσοι ἀγῶνες ἐχρειάσθησαν διὰ τὴν καθιέρωσίν των καὶ πῶς τοῦ τὰ διασφαλίζει ἡ πολιτεία διὰ τοῦ Συντάγματος. Ἐπίσης, δικαιούται καὶ ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ τὰ καθήκοντά του, ὡς συνέπειαν καὶ ἀπόρροian τῶν δικαιωμάτων του : τὸν σεβασμὸν τῶν νόμων, τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ πατρίου ἐδάφους, τὴν καταβολὴν τῶν φόρων, τὴν ἀγρυπνίαν προάσπισιν τῶν δικαιωμάτων του καὶ τῶν κατακτήσεών του ἔναντι πάσης, ὀποθενδήποτε προερχομένης, ἐπιβουλῆς.

Ὡσαύτως, πρέπει νὰ γνωρίζῃ σαφῶς πῶς λειτουργεῖ τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα, τί εἶναι ἡ νομοθετικὴ, ἡ ἐκτελεστικὴ καὶ ἡ δικαστικὴ ἐξουσία, πῶς διασφαλίζεται ἡ παράλληλος λειτουργία των κατὰ τρόπον εὐρυθμον, πῶς εἶναι ὁργανωμένη ἡ διοίκησις, ἡ δικαιοσύνη, ἡ δημοσία οἰκονομία, ἡ ἐθνικὴ ἄμυνα, ἡ ἐκπαίδευσις καὶ νὰ ἔχῃ, μὲ μίαν λέξιν,

Τὸ παρὸν βιβλίον συντεταγμένον, συμφώνως πρὸς τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα, διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς ΣΤ' τάξεως τοῦ Γυμνασίου, ἀποτελεῖ διασκευὴν καὶ προσαρμογὴν εἰς τὰς διδακτικὰς ἀνάγκας τῆς «Πολιτικῆς Ἀγωγῆς» τοῦ Θεοφ. Παπακωνσταντίνου, ἡ ὁποία ἐξεδόθη τὸν Μάρτιον—Ἰούνιον τοῦ 1970.

A.B.T.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΕΝΝΟΙΑΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΣ

1. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΜΒΙΩΣΙΣ

Ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματά του ἐπὶ τῆς γῆς τὸ ἀνθρώπινον ὄν ἐξησε καθ' ὁμάδας. Αὕτῃ εἶναι σήμερον ἡ ἄποψις τῆς ἐπιστήμης, ἡ ὁποία δικαιώνει τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ὡς «ζώου φύσει πολιτικοῦ», δηλαδὴ «κοινωνικοῦ», τὸν δοθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους (384–322 π.Χ.) πρὸ 23 αἰώνων. Ἡ ὁμαδικὴ συμβίωσις εἶναι διὰ τὸν ἄνθρωπον τόσον οὐσιώδης, ὥστε ἡ ὑπαρξίς του εἶναι ἀδιανόητος χωρὶς αὐτήν. Τὸ ἄτομον, ἔξω τῆς ἀνθρωπίνης ὁμάδος, εἶναι ἀδύνατον ν' ἀναπτύξῃ τὰ χαρακτηριστικὰ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια καλοῦμεν ἀνθρώπινα. «Τὸ ἄτομον μεμονωμένον δὲν εἶναι αὐταρκές — λέγει ὁ Ἀριστοτέλης — καὶ ἐκεῖνος ὁ ὅποιος δὲν δύναται νὰ ζήσῃ ἐν κοινωνίᾳ ἢ δὲν ἔχει ἀνάγκην αὐτῆς λόγῳ αὐταρκειας, εἶναι ἢ θηρίον ἢ θεός». Ἡ καθ' ὁμάδας ζωὴ εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὸ ἀνθρώπινον ὄν τόσον, ὥστε δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ κοινωνικὴ ὁμάς, ἡ κοινωνία, προηγεῖται τοῦ ἀτόμου μὲ τὴν ἔννοιαν ὅτι τὸ ἀνθρώπινον ὄν, μὲ τὰς ιδιότητάς του, εἶναι προϊόν τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως.

Ἡ κοινωνικὴ ζωὴ, ἄλλωστε, δὲν περιορίζεται μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, οὔτε ἀρχίζει μὲ αὐτούς. Τὴν συναντῶμεν, καὶ μάλιστα ὑπὸ μορφὴν ἀξιολόγως ὀργανωμένην, καὶ μεταξὺ διαφόρων κατηγοριῶν ζώων (ἐντόμων, πτηνῶν, θηλαστικῶν) καὶ παρουσιάζουσιν ἀρκετὰς ὁμοιότητας μὲ τὴν ἀνθρωπίνην, ἀλλὰ καὶ θεμελιώδεις διαφοράς. Οὕτω, μολοῦντι τὰ ζῶα ἔχουν ἀναπτύξῃ μέσα συνεννοήσεως, δὲν δύναται νὰ λε-

χθῆ ὅτι διαθέτουν ὁμιλίαν· καὶ μολονότι ἔχουν τὴν ἱκανότητα μαθήσεως, αἱ δυνατότητές των εἶναι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς λίαν περιορισμένοι. Τοῦτο ἰσχύει δι' ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ ζῶα. Ἡ κοινωνικὴ ζωὴ των στηρίζεται σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ἐπὶ τῶν ἐνστικτικῶν ἢ τῆς ἀντανεκλαστικῆς συμπεριφορᾶς, ἡ ὁποία πρακτικῶς οὐδεμίαν παρουσιάζει διαφορὰν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν.

Οἱ ἄνθρωποι, ἀντιθέτως, δὲν ἔχουν ὡς ὀδηγὸν τῆς κοινωνικῆς των ζωῆς καὶ δράσεως ἐνστικτώδεις τρόπους συμπεριφορᾶς, ἀλλὰ προσαρμόζουν ἑαυτοὺς εἰς νέας καὶ συνεχῶς μεταβαλλομένας συνθήκας ζωῆς διὰ ν' ἀνακαλύπτουν τρόπους ἐπιλύσεως τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἀνακύπτουν. Ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία παρουσιάζει, ὡς ἐκ τούτου, μεγάλην ποικιλίαν μορφῶν, μολονότι αἱ θεμελιώδεις ἀνάγκαι τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι εἶναι αἱ αὐταί. Οὕτω, ὅλα τὰ ἀνθρώπινα ὄντα ἔχουν ἀνάγκην προστασίας ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, οἱ τύποι ὅμως τῶν «κατοικιῶν», τὰς ὁποίας κατασκευάζουν, ποικίλλουν εἰς μέγαν βαθμόν. Ἡ αὕτῃ ποικιλία παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἄλλων ἀναγκῶν των, τόσον τῶν ὑλικῶν, ὅσον καὶ τῶν μὴ ὑλικῶν. Ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία, ἐπίσης, δὲν καλύπτει τὰς ἀνάγκας τῆς κατὰ τὸν ἴδιον πάντοτε τρόπου ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Ἐνίοτε, ὅπως συμβαίνει εἰς τὴν ἐποχὴν μας, αἱ μεταβολαὶ συντελοῦνται μὲ ταχύτατον ρυθμὸν καὶ εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς. Ὁ ἄνθρωπος, εἰς οἰανδήποτε περίοδον τῆς ἱστορίας του, δὲν μένει ἱκανοποιημένος μὲ τὴν ἀπλὴν ὑπαρξιν καὶ συντήρησίν του. Ἀναζητεῖ πάντοτε βελτίωσιν τῆς τύχης του καὶ προσπαθεῖ ν' ἀνεύρῃ νέους, καλυτέρους, τρόπους ἱκανοποιήσεως τῶν σταθερῶς αὐξανομένων ἀναγκῶν του.

Ὁ ὅρος *κοινωνία* χρησιμοποιεῖται ὑπὸ διπλὴν ἔννοιαν : εὐρυτέραν καὶ στενοτέραν. Ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν ἔννοιαν περιλαμβάνει τὸ ἀνθρώπινον γένος ὡς σύνολον. Ὑπὸ τὴν στενοτέραν, ἡ ὁποία καὶ χρησιμοποιεῖται συχνότερον, ὑποδηλοῖ ἀνθρωπίνας ομάδας, τῶν ὁποίων τὸ μέγεθος κυμαίνεται ἀπὸ ὀλίγων ἀθροισμάτων οἰκογενειῶν, πὺλ ἀπαρτίζουσιν μίαν πρωτόγονον φυλὴν, μέχρι τῶν συγχρόνων ἔθνων, τινὰ ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελοῦνται ἐξ ἑκατοντάδων ἑκατομμυρίων ψυχῶν. Γενικῶς ἡ κοινωνία δύναται νὰ ὀρισθῇ ὡς «ὁμάς ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι συνδέονται διὰ κοινῶν παραδόσεων, ἐθίμων καὶ τρόπων ζωῆς ἢ δι' ἐνὸς κοινοῦ πολιτισμοῦ καὶ οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὴν συνείδησιν ὅτι ἀνήκουν εἰς τὴν ὁμάδα αὐτήν».

2. Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ἡ καθ' ὁμάδας συμβίωσις τοῦ ἀνθρώπου, ἥτοι ἡ συμβίωσις μετὰ τῶν ὁμοίων του, ἐδημιούργησεν αὐτομάτως τὴν ἀνάγκην *κα ν ὀ ν ω ν* ρυθμιζόντων τὰς σχέσεις μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Τοὺς κανόνας αὐτοὺς τὸ ἄτομον ὀφείλει νὰ ἐκμάθῃ καὶ νὰ τοὺς τηρῇ. Ὁ ἄνθρωπος, δηλαδή, διὰ τῆς ὁμαδικῆς συμβιώσεώς του ἐδημιούργησε «τεχνητῶς» ἓν περιβάλλον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου γεννᾶται τὸ ἄτομον καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλει νὰ προσαρμοσθῇ. Ἡ λειτουργία τῆς προσαρμογῆς, ἡ ὁποία ἀρχίζει μὲ τὴν γέννησιν καὶ συνεχίζεται ἐπὶ σημαντικὸν διάστημα τῆς ζωῆς ἐνὸς ἀτόμου, καλεῖται *«κοινωνικοποίησης»*.

Εἰς τοὺς ρυθμιστικοὺς κανόνας πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ ἄλλα στοιχεῖα : ἡ συσσωρευμένη γνῶσις καὶ αἱ διάφοροι τεχνικαὶ τοῦ πράττειν, ὅπως καὶ τὰ δημιουργήματα, τόσον τὰ ὑλικά, ὅσον καὶ τὰ μὴ ὑλικά, τὰ ὁποῖα ἔχουν πραγματοποιηθῇ καὶ ἀποθησαυρισθῇ ὑπὸ τῆς ὁμάδος. Πάντα ταῦτα, ὁμοῦ λαμβανόμενα, ἀπαρτίζουν τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον ἢ αὐτὸ τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται συνήθως *πολιτισμός*, μὲ τὴν εὐρύτεραν ἔννοιαν τοῦ ὅρου. Πολιτισμὸς εἶναι τὸ ὀργανικὸν ἐκεῖνο σύνολον, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὴν γνῶσιν, τὰς δοξασίας, τὴν τέχνην, τὰ ἥθη, τὸ δίκαιον, τὰ ἔθιμα καὶ κάθε ἐπίδοσιν καὶ συνήθειαν, τὴν ὁποῖαν ἔχει ἀποκτήσει ὁ ἄνθρωπος ὡς μέλος τῆς κοινωνίας». Κατ' ἄλλον ὀρισμὸν, εἶναι ἡ «συσσωρευτικὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου». Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος, ἀντιθέτως πρὸς τὰ ζῶα, ἐπιδιώκει μονίμως νὰ βελτιώσῃ τὴν μοῖραν του καὶ εἶναι ἡναγκασμένος νὰ προσαρμόζῃ τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὰς μεταβαλλομένας συνθήκας διὰ τῆς ἐπινοήσεως νέων τρόπων καλύψεως τῶν ἀναγκῶν του, ὁ πολιτισμὸς δύναται νὰ ὀρισθῇ ὡς «τὸ σύνολον τῶν προσπαθειῶν τοῦ ἀνθρώπου ὅπως προσαρμόσῃ τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸ περιβάλλον του καὶ βελτιώσῃ τοὺς τρόπους τῆς ζωῆς του».

Ἐκ τῶν βραχέων αὐτῶν ὀρισμῶν προκύπτει ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὑποδηλοῦν διὰ τοῦ ὅρου «πολιτισμὸς» οἱ ἀνθρωπολόγοι καὶ οἱ κοινωνιολόγοι, διαφέρει ἀπὸ τὴν κοινῶς ἀποδιδομένην εἰς αὐτὸν ἔννοιαν, δηλαδή τὴν πνευματικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν δημιουργίαν. Οἱ πολλοὶ συνήθως ὁμιλοῦν περὶ πολιτισμοῦ ὡς συνωνύμου πρὸς τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν καλλιέργειαν, ἐνῶ διὰ τὸν κοινωνικὸν ἐρευνητὴν δὲν ὑπάρχει ἄτομον ἢ ὁμάς στερουμένη πολιτισμοῦ, διότι δι' αὐτὸν ὁ πολιτισμὸς περιλαμβάνει

νει τὸ συσσωρευμένον ὀργανικὸν σύνολον τρόπων σκέψεως καὶ δράσεως, τὸ ὅποῖον παρουσιάζεται μεταξὺ ἀνθρωπίνων ὁμάδων, τὰ δὲ ἄτομα μετέχουν κατ' ἀνάγκην τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ὁμάδος των.

Ὁ πολιτισμὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ὀψεις : τὴν ὑλικὴν καὶ τὴν μὴ ὑλικήν. Τὴν ὑλικὴν ἀπαρτίζουν τὰ συγκεκριμένα ἀντικείμενα : κατοικίαι, εἶδη ἐπενδύσεως, σκεύη, ἐργαλεῖα, ἐπινοήματα (ὅπως ὁ ἄξων καὶ ὁ μοχλὸς) καὶ αἱ ὑλικά ἀποκρυσταλλώσεις ἰδεῶν, ὅπως τὰ βιβλία, οἱ πίνακες, τὰ ἀγάλματα. Τὴν μὴ ὑλικὴν ἀπαρτίζουν : αἱ ἰδέαι, αἱ ἀντιλήψεις καὶ αἱ μέθοδοι, τὰς ὁποίας προϋποθέτουν τὰ ὑλικά ἀντικείμενα, ὅπως καὶ οἱ τρόποι σκέψεως καὶ δράσεως, αἱ ἄξιοι καὶ αἱ συναισθηματικαὶ ἀντιδράσεις, καὶ γενικῶς τὰ ἀφηρημένα δημιουργήματα τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως ἡ γλῶσσα, ἡ λογοτεχνία, ἡ ἐπιστήμη, τὸ δίκαιον καὶ ἡ θρησκεία.

3. ΗΘΙΚΗ, ΔΙΚΑΙΟΝ, ΚΡΑΤΟΣ

Ἡ κοινωνικὴ συμβίωσις εἶναι πλήρης ἀντιθέσεων καὶ διαφορῶν μεταξὺ τῶν ἀτόμων, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ παραμερισθοῦν διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ εἰρηνικὴ διαβίωσις των καὶ νὰ μὴ μεταβληθῇ εἰς «πόλεμον πάντων κατὰ πάντων». Τί ὅμως ἀποτελεῖ ἐγγύησιν διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ἀνεκτῆς τάξεως εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ; Τρεῖς εἶναι οἱ παράγοντες ἐναρμονίσεως τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως : ἡ ἠθική, τὸ δίκαιον καὶ τὸ κράτος.

α. — Ἡ ἠθική. Οἱ ἄγνοοι ἄνθρωποι ἀντιλαμβάνονται μὲ ἰδιαιτέραν εὐαισθησίαν τί ἐπιτρέπεται καὶ τί δὲν ἐπιτρέπεται, τί εἶναι καλὸν καὶ τί εἶναι κακόν. Μία ἐσωτερικὴ φωνὴ τοὺς λέγει : «Ὁφείλεις νὰ πράττῃς τὸ καλὸν καὶ νὰ ἀποφεύγῃς τὸ κακόν !». Οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι ὑποτάσσονται προθύμως εἰς αὐτὴν τὴν ἐντολήν, χωρὶς νὰ κατατρίβωνται μὲ σκέψεις ἐπ' αὐτῆς. Διὰ τὴν ἀληθινὴν μητέρα εἶναι αὐτονόητον ὅτι χάριν τῶν παιδιῶν τῆς θὰ κοπιάσῃ καὶ θὰ κουρασθῇ. Ὁ πραγματικὸς ἀγρότης εἶναι ἀφωσιωμένος εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ χωραφιοῦ του χωρὶς νὰ διερωτᾶται ἐὰν μὲ αὐτὸ ἐπιτελεῖ ἠθικὴν πράξιν. Τὸ καλὸ παιδί καὶ ὁ καλὸς μαθητὴς ἐκτελοῦν προθύμως ὅ,τι ζητεῖται ἀπὸ αὐτοὺς διὰ τὴν ἀρμονικὴν συμβίωσιν ἐντὸς τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ σχολείου. Καθ' ἐκάστην μᾶς παρουσιάζεται ἡ εὐκαιρία νὰ κάμνωμεν

τὸ καλὸν χάριν αὐτοῦ τούτου τοῦ καλοῦ. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συμπεριφέρεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀκολουθεῖ τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ ἡθικοῦ νόμου, ὅστις τὸν ἐνθαρρύνει νὰ πράττῃ τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸν κατακρίνει ὅταν ὑποπέσῃ εἰς παράπτωμα. Διὰ ν' ἀκολουθήσῃ τὰς ἐντολάς αὐτὰς παλαίει συχνὰ μεταξὺ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ καὶ ἐνίοτε ὑποβάλλεται εἰς θυσίας.

Εἶναι ἀδύνατον ν' ἀρνηθῶμεν τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἡθικοῦ νόμου ἢ νὰ τὸν παρουσιάσωμεν ὡς ἐφεύρεσιν τῶν ἡθικολόγων. Ἀκόμα καὶ εἰς τοὺς πλέον πρωτογόνους λαοὺς ὑπάρχει τὸ αἶσθημα τοῦ ἡθικοῦ νόμου, ὅπως καὶ ἡ πεποιθήσις περὶ ὑπάρξεως ἐνὸς ἀνωτάτου ὄντος. Ὁ ἡθικὸς νόμος συναντᾶται εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς καὶ εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τὸν πυρῆνα τοῦ ἡθικοῦ νόμου ἀπετέλουν αἱ Δέκα Ἐντολαί, αἱ ὁποῖαι καθώριζον τὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην κοινότητα. Ὁ χριστιανικὸς ἡθικὸς νόμος τῆς Καινῆς Διαθήκης συνεπλήρωσε τὸν ἡθικὸν νόμον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἰδίως διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὁμιλίας. Εἰς αὐτὴν αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων συνοψίζονται διὰ τῆς ἐντολῆς: «Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς».

Ὅπου ὑπάρχει συμπαγὴς κοινότης ἀνθρώπων, εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὴν ὁμαλὴν ἐξέλιξιν τῆς κοινῆς ζωῆς τῆς καὶ τῆς ἐργασίας τῆς νὰ συμβάλλῃ ὁ καθεὶς εἰς αὐτὴν διὰ τῆς στάσεώς του καὶ διὰ τοῦ φρονήματός του. Τοῦτο ὅμως πρέπει νὰ τὸ ἀρχίσῃ ὁ καθεὶς πρῶτα ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του. Χωρὶς τάξιν, συνείδησιν καθήκοντος, αὐτοκυριαρχίαν, φιλειρηνικὴν διάθεσιν, αἶσθημα δικαιοσύνης, ἀνεκτικότητα, ἀλληλοβοήθειαν κλπ. εἶναι δύσκολον νὰ ὑπάρχῃ ἀρμονικὴ κοινωνικὴ συμβίωσις.

Πάντοτε ὅμως ὑπῆρχον καὶ θὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι πιστεύουν ὅτι ἡμποροῦν νὰ θέτουν τὸν ἑαυτὸν των ὑπεράνω τοῦ ἡθικοῦ νόμου, ν' ἀπολαύσουν τὴν ζωὴν των κατὰ τὸν ἰδικόν των τρόπον καὶ νὰ κάμνουν ὅ,τι τοὺς ἀρέσει καὶ ὅ,τι τοὺς συμφέρει — ἕως ἐκεῖ ὅπου δὲν τοὺς φθάνει ἡ ἀρπάγη τοῦ νόμου. Πληρώνουν, ἐν τούτοις, καὶ αὐτοὶ τὴν κακὴν αὐτὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας των. Ἀντὶ ἀγάπης καὶ ἐμπιστοσύνης προκαλοῦν τὴν ἀντιπάθειαν καὶ τὴν περιφρόνησιν τῶν συνανθρώπων των. Εἰς τὸ τέλος ἐπαναστατεῖ ἐναντίον των καὶ ἡ ἰδία ἡ λογικὴ των. Ἡ σ υ ν ε ἰ ὅ σ ῖ ς των (ὁ ζωντανώτερος μάρτυς τοῦ ἀγαθοῦ), τὴν ὁποίαν δὲν ἡμποροῦν νὰ φονεύσουν, δὲν τοὺς ἀφήνει ἡσυχούς.

Δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν τὰ ἥ θ ἡ μὲ τὴν ἥ θ ι κ ἡ ν. Τὰ ἥ θ ῃ εἶναι οἱ ἄγραφοι κανόνες, οἱ ὁποῖοι ρυθμίζουν τὴν ἐξωτερικὴν διαγωγὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῇ βάσει ὀρισμένων ἀξιωμάτων : αὐτὸ γίνεται, ἐκεῖνο δὲν γίνεται. Ἀναφέρονται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς τὴν ἀξιοπρεπῆ συμπεριφορὰν καὶ εἰς τοὺς κανόνας διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς προσωπικῆς ἐξωτερικῆς ζωῆς καὶ τῶν σχέσεων μετὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ἡ κοινὴ γνώμη ἀπαιτεῖ τὴν τήρησιν καλῶν ἡθῶν. Ἡ προσβολὴ των δύναται νὰ ἔχῃ δυσαρέστους συνεπειὰς διὰ τὸ ἄτομον ὑπὸ ὀρισμένης συνθήκας. Διὰ τοῦτο οἱ κανόνες οἱ σχετικοὶ μὲ τὰ ἥ θ ῃ ἔχουν δεσμευτικὴν καὶ ρυθμιστικὴν δύναμιν καὶ ἐφ' ὅσον τὰ ἥ θ ῃ μιᾶς κοινωνίας εἶναι καλὰ, ἀποτελοῦν, ὡς ἐλέχθη, τὴν « Ὑπερησίαν Ἀσφαλείας τῆς Ἡθικῆς ».

β. — Τὸ Δίκαιον. Ὑπάρχουν πάντοτε ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ὕστερον ἀπὸ ἀπόψεως ἡθικῆς ἀντιλήψεως καὶ διαγωγῆς. Ἡ μέθῃ π.χ. εἶναι ἐλάττωμα, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ὁ μέθυσος ὑποσκάπτει τὰς σωματικὰς καὶ πνευματικὰς δυνάμεις του καὶ διασπαθίζει τὴν περιουσίαν του. Ἐπαφίεται ὅμως εἰς τὴν ἰδίαν του κρίσιν καὶ εἰς τὴν συνειδήσιν του νὰ διορθωθῇ ἀπὸ τὸ ἐλάττωμα τοῦτο. Ὅταν ὅμως ὁ μέθυσος, ὡς οἰκογενειάρχης, ἀδιαφορῇ διὰ τὴν συντήρησιν τῆς οἰκογενείας του ἢ ὡς θορυβοποιοὺς ὑβρίζη καὶ ἐνοχλῇ τοὺς ἄλλους, εἶναι δυνατόν νὰ περιμένῃ κανεὶς μέχρῃς ὅτου ἡ φωνὴ τῆς συνειδήσεως τοῦ ὑποδείξῃ τὸν ὁρθὸν δρόμον ; Εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τὸν ἀδικηθέντα νὰ εὕρῃ μόνος τὸ δίκαιόν του, δηλαδή ν' αὐτοδικήσῃ ; Ἀσφαλῶς ὄχι, διότι τότε οὐδεμία θὰ ὑπῆρχε διασφάλις ὁμαλῆς, λογικῆς καὶ εἰρηνικῆς συμβιώσεως. Ἐπιβάλλεται, ὡς ἐκ τούτου, νὰ ὀρισθῇ ἐκ τῶν προτέρων καὶ σαφῶς καὶ ἀπὸ θέσεως εὐρισκομένης ὑπεράνω ὅλων, τί εἶναι ὁρθόν καὶ τί δὲν εἶναι, τί πρέπει νὰ πράττῃ τις εἰς τὴν μίαν περίπτωσιν καὶ τί εἰς τὴν ἄλλην καὶ ποῖαι εἶναι αἱ συνέπειαι, τὰς ὁποίας ἔχει νὰ ἀναμένῃ, ἐὰν δὲν τηρήσῃ τοὺς ὑποχρεωτικοὺς αὐτοὺς κανόνας. Οἱ τοιοῦτοι κανόνες ἀποτελοῦν τὸ Δίκαιον.

Μία ἀπὸ τὰς θεμελιώδεις ἀποστολὰς τοῦ δικαίου εἶναι νὰ ρυθμίζῃ εἰρηνικῶς καὶ λογικῶς τὰς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων σχέσεις, αἵτινες δημιουργοῦνται ἐκ τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως. Οὕτω, τὸ δίκαιον ἐξασφαλίζει τὴν ἐντὸς τῆς κοινωνίας προστασίαν τοῦ ἀτόμου, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν ἀπαίτησιν καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιτελέσῃ τὸν ζωτικὸν προορισμόν του ἀνεμποδίστως, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἡθικοῦ νόμου καὶ τῆς εὐθύνης του ἔναντι τῶν συνανθρώπων του.

Ἀναλόγως τῆς προελεύσεώς του διακρίνομεν τὸ δίκαιον εἰς ἐθιμικὸν καὶ νομικόν. Πολὺ μεγαλύτεραν σημασίαν ἔχει ἀπὸ αἰώνων τὸ ὑπὸ τῶν ἐντεταλμένων ὀργάνων τῆς κρατικῆς ἐξουσίας «νομοθετηθὲν» δίκαιον (τὸ νομικὸν ἢ γραπτὸν δίκαιον). Τὸ ἐθιμικὸν καὶ τὸ νομικὸν δίκαιον ὁμοῦ ἀποτελοῦν τὸ λεγόμενον θετικὸν δίκαιον. Τὸ ἐθιμικὸν δίκαιον ἐδημιουργήθη εἰς παλαιότερους χρόνους, πρὸ τῆς υπάρξεως γραπτῶν κανόνων δικαίου. Ὡς βάσις του ἐχρησίμευσαν αἱ ἀπὸ μακροῦ καθιερωθεῖσαι παρὰ τῷ λαῷ ἀντιλήψεις περὶ δικαίου καὶ ἀδίκου, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν ἀποδεχταὶ ὑπὸ ὅλων καὶ ἦσαν μονίμως ἐν ἰσχύϊ. Εἶναι ὅμως δυνατόν καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν μας νὰ δημιουργηθῇ καὶ νὰ ἀναγνωρισθῇ ἐθιμικὸν δίκαιον.

Εἶναι μόνιμος ἡ ἀνάγκη νὰ νομοθετοῦνται συνεχῶς σταθεροὶ κανόνες δικαίου καὶ αἱ σχετικαὶ ἀφορμαὶ εἶναι πολυάριθμοι. Ἐν μέρει συνδέονται πρὸς τὸ γεγονός ὅτι αἱ ἰσχύουσαι νομικαὶ διατάξεις παλαιοῦνται σὺν τῷ χρόνῳ καὶ πρέπει νὰ ἀντικατασταθοῦν μὲ ἄλλας, βελτιωμένας καὶ προσηρμοσμένας πρὸς τὰς σημερινὰς περὶ δικαίου ἀντιλήψεις καὶ πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς.

Δὲν δύναται νὰ εἶναι δίκαιον ὅ,τι ἀντίκειται πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ πρὸς τὸν ἠθικὸν νόμον. Κάθε ἄνθρωπος ἔχει ἀπαράγραπτα δικαιώματα, τὰ ὁποῖα βασιζονται ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ νόμου, ὅστις ἴσταται ὑπεράνω τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Ἐπίσης, δὲν δύναται νὰ εἶναι δίκαιον ὅ,τι ἔχει ἐπιβληθῇ ἐπὶ ἐνὸς ἀτόμου ἢ μιᾶς κοινότητος μόνον διὰ τῆς δυνάμεως τῆς ἐξουσίας, ἐφ' ὅσον ἀντίκειται τοῦτο εἰς τὴν γενικὴν περὶ δικαίου ἀντίληψιν, ὅπως συνέβαινε κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀπολύτου μοναρχίας. Ἡ ἐξουσία δὲν ἴσταται ὑπεράνω τοῦ δικαίου, ἀλλ' ὀφείλει νὰ διαφυλάττῃ τὸ δίκαιον ἐν πνεύματι δικαιοσύνης. Εἰδικοὶ νόμοι, διὰ τῶν ὁποίων καταργεῖται ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ τῆς ἰσότητος τῶν πολιτῶν ἐναντι τοῦ νόμου ἢ θεσπίζεται ἡ καταδιώξις ἢ ἐκτέλεσις ἢ φυσικὴ ἐξόντωσις πολιτικῶν ἀντιπάλων ἄνευ τῆς προσαγωγῆς των εἰς τακτικὸν δικαστήριον, ἢ ἀπαλλοτριώσις ἰδιοκτησίας ἄνευ καταβολῆς ἀποζημιώσεως κλπ. ἀποτελοῦν αὐθαρέτους μεθόδους, ἀντιθέτους πρὸς πᾶσαν ἔννοιαν δικαίου καὶ δικαιοσύνης. Ὅταν παρόμοια μέτρα περιβληθοῦν τὸν μανδῦαν τῆς νομιμότητος, ἐμφανιζόμενα ὡς νόμοι, εἶναι ἀπόρροια βιαιῶς ἐπιβληθέντος ἐξαναγκασμοῦ ἐπὶ τοῦ λαοῦ — δηλαδὴ ἀποτελοῦν ἀδικίαν ὑπὸ μορφήν νόμου.

γ. — Τὸ Κράτος. Ἀπὸ τοῦ δικαίου μέχρι τοῦ κράτους ἡ ἀπόστα-

σις εἶναι μικρά. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος ἀνεγνωρίζετο ὅτι χωρὶς ἔννομον τάξιν δὲν θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ εἰρηνικὴ καὶ ἐπωφελὴς συμβίωσις τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ὁμολογία αὕτη ὁδηγεῖ κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν παράγωγον ὁμολογίαν ὅτι πᾶν ὅ,τι εἶναι δίκαιον πρέπει καὶ νὰ ἐφαρμόζεται καὶ μάλιστα ἐν ἀνάγκῃ διὰ τοῦ κατὰναγκασμοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπαιτεῖται ἡ ὑπαρξίς βουλήσεως εὐρισκομένης ὑπεράνω τῶν ἄλλων καὶ δυνάμειος ἐπιβολῆς μιᾶς ἐξουσίας ἐχούσης ἰσχὺν ἐναντι τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἐξουσία αὕτη εἶναι τὸ Κράτος.

Κάθε κοινωνία διὰ νὰ ὑπάρχῃ ἔχει ἀνάγκην εἰρήνης καὶ τάξεως. Πρέπει νὰ δεσπόζῃ κάποιον συναίσθημα ἐνότητος μεταξὺ τῶν μελῶν της, νὰ συμμορφοῦνται ταῦτα πρὸς τοὺς τεθειμένους, οἰουσδήποτε, κανόνας, νὰ ὑποτάσσουν κάπως τὰς ἐγωϊστικὰς παρορμήσεις των εἰς τὸ καλὸν καὶ συμφέρον τῆς ομάδος ὡς συνόλου. Διότι, ὅπως παρατηρεῖ ὁ Ἀριστοτέλης «πᾶσα κοινωνία ἀγαθοῦ τινος ἔνεκεν συνέστηκε». Ἐπειδὴ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν νὰ πραγματοποιηθῇ ὑπὸ τοῦ ατόμου μόνο, ἀνάγκη ὅπως παρεμβαίῃ ἡ κοινωνία καὶ ἀξιοῖ ἀπὸ τὰ μέλη της νὰ συμπεριφέρονται κατὰ τὸν θεωρούμενον ἀναγκαῖον καὶ ἐπιθυμητὸν τρόπον. Ἡ κοινωνία, δηλαδή, εἶναι ἡ ἀναγκασμένη ν' ἀσκήσῃ ἔλεγχον ἐπὶ τῶν ατόμων - μελῶν της. Οἱ κοινωνιολόγοι ἀποκαλοῦν τὴν διαδικασίαν αὐτὴν κοινωνικὸν ἔλεγχον καὶ ἐννοοῦν διὰ τοῦ ὅρου τὸ σύστημα τῶν μέσων (θεσμῶν κλπ.), διὰ τῶν ὁποίων ἡ κοινωνία ἐπιτυγχάνει τὴν συμμόρφωσιν τῶν μελῶν της πρὸς τοὺς καθιερωμένους ἐκάστοτε κανόνας συμπεριφορᾶς. Ἐκ τῶν μέσων τούτων τὸ βασικώτερον καὶ ἰσχυρότερον εἶναι τὸ κράτος (ἡ πολιτεία), διὰ τοῦ ὁποίου συνέχεται καὶ αὐτοδιατηρεῖται τὸ σύνολον μιᾶς δεδομένης κοινωνίας.

Ἡ ὁμαδικὴ συμβίωσις τοῦ ἀνθρώπου στηρίζεται ἐπὶ τριῶν θεμελιωδῶν χαρακτηριστικῶν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Τὸ πρῶτον εἶναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀδυνατεῖ νὰ ζήσῃ μόνος. Τὸ δεῦτερον, ὅτι κάθε ἄνθρωπος εἶναι διάφορος ἀπὸ οἰονδήποτε ἄλλον. Καὶ τὸ τρίτον, ὅτι ὁ ἄνθρωπος θέλει νὰ κάμνῃ ὅ,τι τοῦ ἀρέσει καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν θέλησίν του εἰς τοὺς ὁμοίους του. Ἡ κοινωνία καλύπτει τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου διὰ συνεργασίαν, ἐνῶ τὸ κράτος λύει τὰ προβλήματα, τὰ ὅποια δημιουργοῦν αἱ συγκρούσεις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν ἄνθρωπον. Ἡ κοινωνία εἶναι ἐνστικτῶδες καὶ φυσικὸν φαινόμενον, ἐνῶ τὸ κράτος εἶναι δημιούργημα βουλῆσεως καὶ λόγου. Μία δεδομένη κοινωνία καὶ ἐν δεδομένῳ κράτει

δυνατόν νά καταλαμβάνουν τήν αὐτήν γεωγραφικήν περιοχὴν καὶ νά περιλαμβάνουν τὰ αὐτὰ ἄτομα. Ἡ καταγωγὴ των ὅμως, οἱ σκοποὶ των καὶ ἡ λειτουργία των εἶναι διάφοροι.

Ἡ κοινωνιολογία καὶ ἡ ἀνθρωπολογία συμφωνοῦν ἐπὶ τοῦ ὅτι ἡ πρώτη κοινωνικὴ ἐνότης ὑπῆρξεν ἡ («οἶκογενεῖα»), τῆς ὁποίας ἡγεῖτο ἓνας ἐκ τῶν γονέων, ὅτι ἡ ἐπομένη καὶ εὐρυτέρα ἐνότης ἦτο ἡ πατριὰ (ἄθροισμα συγγενῶν οἰκογενειῶν), τελοῦσα ὑπὸ ἓνα ἀρχηγόν ἢ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν συμβουλίου καὶ ὅτι ἡ ἀκόμη εὐρυτέρα ἐνότης ἦτο τὸ «φῦλον» (ἄθροισμα οἰκογενειῶν συνδεομένων διὰ κοινῶν προγόνων, διὰ φιλίας καὶ διὰ τῆς συνειδήσεως τῶν πλεονεκτημάτων, τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατόν νά ἐξασφαλισθοῦν ἐκ τῆς συνεργασίας ὑπὸ κοινὴν ἡγέσιαν).

Δὲν εἶναι ἐπιστημονικῶς παρακεκινδυνευμένον νά δεχθῶμεν ὅτι σημαντικούς δεσμοὺς συνοχῆς μεταξὺ τῶν ἀρχεγόνων κοινωνικῶν ἐνοτήτων ἀπετέλουν ἡ ἀντίληψις ὑπάρξεως κοινῶν προγόνων, ἡ κοινὴ γλῶσσα, ἡ κοινὴ θρησκεία, ἡ συναίσθησις κοινῶν στρατιωτικῶν καὶ οἰκονομικῶν συμφερόντων καὶ ἡ γεωγραφικὴ γειτονία. Ἐχει γίνει γενικῶς παραδεκτὸν ὅτι αἱ προϊστορικαὶ θρησκεῖαι περιελάμβανον τόσον τὴν λατρείαν τῶν προγόνων, ὅσον καὶ τὴν λατρείαν τῆς φύσεως καὶ ὅτι αἱ θρησκευτικαὶ τελεταὶ διεξήγοντο ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς οἰκογενείας ἢ τοῦ «φύλου» μέχρις ὅτου διεμορφώθη εἰδικὴ ἱερατικὴ τάξις διὰ νά «ἐξουρηγῇ» καὶ νά ἐπικαλῆται ὑπερφυσικὴν δικαίωσιν τῶν ἐθίμων καὶ τῶν πράξεων τοῦ «φύλου». Κοιναὶ ἀνάγκαι εἰς περιόδους πολέμου ἐτόνωνον τὴν συνεργασίαν ὑπὸ ἐνιαίαν ἡγέσιαν. Αἱ οἰκονομικαὶ ἀνάγκαι, ἀκόμη καὶ κατὰ τὸ κυνηγετικὸν καὶ ἀλιευτικὸν στάδιον τῆς κοινωνίας, ἐπέβαλλον τὴν ὑπαρξίν ἀρχηγῶν διὰ νά ὀργανώσουν τὰ σχέδια ἐνεργείας καὶ νά ἐπιβλέπουν τὴν διανομὴν τῆς λείας. Κατὰ τὰ ποιμενικὰ στάδια αἱ οἰκονομικαὶ ἀνάγκαι ἐπέβαλλον τὴν ἀναγνώρισιν τῶν δικαιωμάτων ἰδιοκτησίας καὶ μεγαλυτέραν κατανομὴν τῆς ἐργασίας, κατὰ δὲ τὰ χειροτεχνικὰ καὶ ἐμπορικὰ στάδια, τὴν σύναψιν ἐμπορικῶν συμφωνιῶν. Ἡ γεωγραφικὴ γειτονία, τέλος, πρέπει νά ἐπροκάλεσεν ἐδαφικάς διεκδικήσεις ἐκ μέρους ἀτόμων καὶ «φύλων» καὶ νά ὠδήγησεν εἰς τὴν χρῆσιν τῆς βίας πρὸς ὑπαγωγὴν ἄλλων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των.

Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου οἱ ἀρχικοὶ συγγενικοὶ δεσμοὶ κατέστησαν περιπλοκώτεροι διὰ τῆς διαιρέσεως τῆς κοινωνίας εἰς τάξεις : εὐγενεῖς, ἐλευθέρους καὶ δούλους· οἱ ἄπλοὶ θρησκευτικοὶ δεσμοὶ περιεπλάκησαν ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐπεβλήθη ἐνίοτε ἐκ τῶν ἄνω μία ἐπίση-

μος κρατική θρησκεία ἐπὶ διαφόρων δισταμένων ομάδων· καὶ οἱ δεσμοὶ στρατιωτικῆς καὶ οἰκονομικῆς συμπράξεως κατέστησαν ἰσχυρότεροι καὶ ἀπέκτησαν μεγαλύτεραν συνεκτικὴν δύναμιν.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί σημαίνει ὁ ὅρος «κοινωνία» ;	11. Τί καλεῖται ἠθικὴ ;
2. Δύναται νὰ νοηθῇ τὸ ἄτομον ἔξω τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως ;	12. Ποία ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἠθικῆς καὶ ἡθῶν ;
3. Τί φρονεῖ ὁ Ἀριστοτέλης διὰ τὸ ἐκτὸς κοινωνίας ἄτομον ;	13. Ὑπάρχει ἠθικὸς νόμος ;
4. Τὰ ζῶα ἔχουν κοινωνικὴν ζωὴν ;	14. Τί εἶναι δίκαιον ;
5. Ποῖαι αἱ ὁμοιότητες καὶ ποῖαι αἱ διαφοραὶ τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς κοινωνίας τῶν ζώων ;	15. Ποία ἡ ἀποστολὴ τοῦ δικαίου ἐν τῇ κοινωνίᾳ ;
6. Τί καλεῖται πολιτισμός ;	16. Τί καλεῖται θετικὸν δίκαιον καὶ εἰς τί διαιρεῖται ;
7. Ποῖαι εἶναι αἱ δύο ὁψεις τοῦ πολιτισμοῦ ;	17. Τί εἶναι κράτος ;
8. Τί καλεῖται «κοινωνικοποίησις» ;	18. Τί καλεῖται «κοινωνικὸς ἔλεγχος» ;
9. Τί σημαίνει ὁ ὅρος πολιτισμός διὰ τὴν κοινωνιολογίαν καὶ ἀνθρωπολογίαν καὶ τί ὑπὸ τὴν συνήθη χρῆσιν ;	19. Ποῖα τὰ θεμελιώδη ἀνθρώπινα χαρακτηριστικά, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ ὁμαδικὴ συμβίωσις ;
10. Ποῖοι εἶναι οἱ παράγοντες ἐναρμονίσεως τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως ;	20. Πῶς ἐξευλίχθη ἡ κοινωνικὴ συμβίωσις ;
	21. Ποῖαι ἀνάγκαι ἐδημιούργησαν τὴν κοινωνικὴν συμβίωσιν ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

Δύναται νά λεχθῇ μετὰ ἐπιστημονικῆς βεβαιότητος ὅτι νόμοι καὶ κυβερνητικὴ διάρθρωσις ὑπῆρχον εἰς τὰς ἀνθρωπίνας κοινωνίας πολὺ προτοῦ ἐμφανισθῇ ἡ γραπτὴ καταγραφὴ τῶν γεγονότων καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος πολὺ ἐνωρὶς ἐξεχώρησε μέγα μέρος τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας του εἰς τὴν βούλησιν τῆς κοινωνίας. Στηριζόμενοι εἰς τὰ δεδομένα τῆς κοινωνιολογίας καὶ τῆς ἀνθρωπολογίας ἀγόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ σπέρματα τῶν συγχρόνων πολιτιστικῶν, οἰκονομικῶν, γεωγραφικῶν καὶ στρατιωτικῶν δεσμῶν καὶ ἀνταγωνισμῶν εἶναι πολὺ παλαιά, ὅσον καὶ ἂν αὐτοὶ οἱ δεσμοὶ καὶ οἱ ἀνταγωνισμοὶ ὑπέστησαν ἀλλοιώσεις ἐν τῇ διαδρομῇ τῆς γραπτῆς ἱστορίας.

1. Αἱ ἀνατολικαὶ αὐτοκρατορίαι

Οἱ ἄνθρωποι, ἔπειτα ἀπὸ τὰ πρῶτα νομαδικὰ στάδια τῆς ζωῆς των, συνεκεντρώθησαν εἰς τὰς περιοχὰς ἐκείνας τῆς γῆς, τὰς ὁποίας ἡ φύσις εἶχεν εὐνοήσει μὲ θερμὸν κλίμα, γονίμους γαίας, ἀφθονίαν ὕδατος καὶ ἐκτεταμένας πεδιάδας. Αἱ φυσικαὶ αὗται συνθήκαι τοὺς ἐπέτρεψαν νά συσσωρεύσουν πλοῦτον καὶ νά ἀναπτύξουν καὶ ἐπεκτείνουν τὰς γαίας των. Τοιαῦται ἦσαν αἱ γεωγραφικαὶ συνθήκαι εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ Νείλου, τοῦ Τίγρητος καὶ τοῦ Εὐφράτου, τοῦ Γάγγη, τοῦ Γιαγκτσε καὶ τοῦ Κιτρίνου ποταμοῦ, ὅπου ἐνεφανίσθησαν αἱ αὐτοκρατορίαι τῆς Ἀνατολῆς κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους — προϊστορικοὺς καὶ πρωτοϊστορικοὺς — χρόνους. Αἱ ἀνατολικαὶ αὗται αὐτοκρατορίαι ἀποτελοῦν τὰ πρῶτα συγκεκροτημένα κράτη, ἀλλ' ὅχι καὶ παράδειγμα ἀνεκτῆς, ἔστω, διακυβερνήσεως. Ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῆς θεοποιήσεως σχεδὸν καὶ τοῦ φόβου τοῦ ἡγεμόνος, ὁ δὲ λαὸς τὰς ἐβλεπε (διὰ τῶν ἐκπροσώπων τοῦ ἡγεμό-

νος) ως μηχανισμούς επιβολής και εισπράξεως φόρων και τὸν ἑαυτὸν του ως δοῦλον. Οὐδεμία ἀπὸ τὰς αὐτοκρατορίας αὐτὰς εἶχε πραγματικὴν συνοχήν, διότι ὅλαι ἐστηρίζοντο ἐπὶ τοῦ *δεσποτισμοῦ*. Ὑπὸ τοιούτους ὅρους ἦτο ἀδύνατος ἡ πολιτικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἐνότης καὶ τελικῶς αἱ αὐτοκρατορίαι αὐταὶ ἀπεσυνετέθησαν. Εἰς τὰς ἀνατολικὰς αὐτοκρατορίας ἡ θάλασσα ἐθεωρεῖτο ἐμπόδιον καὶ ὄχι μέσον ἐμπορικῆς καὶ πολιτιστικῆς δραστηριότητος. Τὰ πολιτιστικὰ κέντρα των εὐρίσκοντο εἰς τὰς κοιλάδας των, διότι ἦσαν κυρίως ἀγροτικὰ κράτη καὶ ὡς τοιαῦτα ἠϋξήσαν τὴν παραγωγὴν τῶν γαιῶν των διὰ χρησιμοποίησεως τῶν πρώτων γνωστῶν συστημάτων ἀρδεύσεως.

2. ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΡΑΤΗ - ΠΟΛΕΙΣ

Ἡ νησιωτικὴ διαμόρφωσις τοῦ χώρου τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου καὶ ἡ πληθὺς τῶν κόλπων καὶ τῶν κλειστῶν κοιλάδων τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος ἠνόησαν τὴν ἀνάπτυξιν ἐνταῦθα ναυτικῶν κρατῶν, ἕκαστον ἐκ τῶν ὁποίων ἀπετελεῖτο ἀπὸ μίαν πόλιν καὶ ὠδήγησαν εἰς τὸν ἀποικισμὸν περιοχῶν, μὲ τὰς ὁποίας ταῦτα εἶχον ἐμπορικὰς συναλλαγὰς. Ἀφ' ἐτέρου, οἱ παρεμβλλόμενοι εἰς τὴν περιοχὴν φυσικοὶ φραγμοὶ ἐδυσχέραινον ἢ καθίσταν ἀσύμφορον τὴν συνένωσιν τῶν κρατῶν - πόλεων. Ἡ μορφή τῆς πολιτικῆς ἐξελλίξεως, ἡ ὁποία ἐσημειώθη εἰς τὰ ἑλληνικὰ κράτη - πόλεις ἐποίκιλλε κατὰ γεωγραφικὰς περιοχὰς καὶ κατὰ χρονικὰς περιόδους. Γενικῶς ὅμως ἡ μικρὰ ἔκτασις τοῦ «κράτους», μὲ τὴν ἔντονον καὶ μεταβαλλομένην ζωὴν, συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀτομικῆς πρωτοβουλίας καὶ τῆς δημοκρατικῆς διακυβερνήσεως, ποὺ ἀπετέλεσαν τὸ θεμέλιον ἐνὸς λαμπροῦ καὶ ἀνυπερβλήτου πολιτισμοῦ, τοῦ κλασσικοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπέθεσε τὴν σφραγίδά του ἐπὶ τῆς ἐξελλίξεως ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ δημοκρατία ἐλειτούργει ἱκανοποιητικῶς μόνον εἰς κράτη μὲ μικρὰν ἔκτασιν καὶ μικρὸν πληθυσμὸν καὶ ὅτι ὁ ὑπόλοιπος γνωστὸς κόσμος ἦτο ἀπροετοίμαστος δι' αὐτήν. Ἡ ἑλλειψὶς ἐνότητος ἦτο τὸ κύριον μειονέκτημα τοῦ πόλιτικοῦ συστήματος τῶν ἑλληνικῶν κρατῶν - πόλεων, τὸ ὁποῖον καὶ συνέβαλεν εἰς τὴν κατὰ κτησὶν των ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος κατὰ τὸν 4ον π.Χ. αἰῶνα καὶ βραδύτερον εἰς τὴν ὑπαγωγὴν των ὑπὸ τὸν ἑλεγχον τῆς Ρώμης.

3. Η ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

Ἡ ἀρχὴ τῶν ἰταλικῶν κρατῶν - πόλεων ὑπῆρξεν ὁμοία πρὸς τὴν ἀρχὴν τῶν ἐλληνικῶν, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι εἰς τὴν Ἰταλίαν τὰ μικρὰ κράτη - πόλεις ἐνεφανίσθησαν ὡς κέντρα ἀγροτικῶν κοινοτήτων. Τελικῶς τὰ ἰταλικά κράτη - πόλεις ἠνώθησαν (συχνὰ διὰ τῆς βίας) μὲ τὴν Ρώμην ἐπὶ κεφαλῇς. Δεδομένου ὅτι εἰς τὴν ἰταλικὴν χερσόνησον ὑπῆρχον ὀλιγώτεροι, παρὰ εἰς τὴν ἐλληνικὴν, γεωγραφικοὶ φραγμοί, ἡ ἐνοποίησις ἐπετεύχθη εὐχερέστερον. Πρὸς τοῦτο ἡ Ρώμη ἔθεσεν εἰς ἐφαρμογὴν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπεκτάσεως τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων εἰς ἐπιλέκτους κατοίκους τῶν κατακτωμένων περιοχῶν. Ἡ περαιτέρω κατακτητικὴ καὶ ἐπεκτατικὴ σταδιοδρομία τῆς Ρώμης κατέστησε τὸ «σύνταγμα» τῆς, ὡς κράτους - πόλεως, ἀκατάλληλον διὰ μίαν παγκόσμιον αὐτοκρατορίαν. Ὡς ἐκ τούτου διεμόρφωσεν ἡ τότε κοσμοκράτειρα ἓνα ἄλλον τύπον κράτους : ἐν αὐτοκρατορικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς δυνάμεως (τῆς συγκεντρωμένης εἰς χεῖρας τῆς ἀριστοκρατίας), ἐπὶ τῆς συγκεντρωτικῆς ὁργανώσεως καὶ ἐπὶ τῆς ὁμοιομορφίας τοῦ δικαίου. Μὲ τὰς καινοτομίας αὐτὰς ἡ λατρεία τοῦ αὐτοκράτορος ἀπέβη «πατριωτικὸν» καθῆκον. Ἡ ρ ω μ α ῖ κ ῆ α ὕ τ ο κ ρ α τ ο ρ ῖ α συνέβαλε σημαντικῶς εἰς τὴν διαμόρφωσιν πλείστων νεωτέρων συστημάτων δικαίου, εἰς τὴν ὁργάνωσιν τῆς ἀποικιακῆς διοικήσεως καὶ εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἰδεῶν περὶ παγκοσμίου ἐνότητος. Ἡ ἐπίδρασις τῆς διαφαίνεται καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ διεθνoῦς δικαίου καὶ εἰς τὴν παγκόσμιον ὁργάνωσιν. Τὸ αὐτοκρατορικὸν ὅμως σύστημα εἶχε καὶ συμφύτους ἀδυναμίας. Δὲν προσέφερε χῶρον διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας. Ἡ τοπικὴ αὐτοδιοίκησις ἐχώλαιεν ἀκόμη καὶ εἰς τὴν πόλιν τῆς Ρώμης καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ προοῦσα ἐκφύλισις τοῦ ρωμαϊκοῦ πατριωτισμοῦ καὶ ἡ τελικὴ κατάρρευσις τῆς αὐτοκρατορίας. Τὰ τευτονικὰ φύλα, τὰ ὁποῖα εἶχον κατακτηθῇ, εἰσέβαλον εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν κατὰ τὸν 5ον μ.Χ. αἰῶνα, διένειμαν τὰς γαίας μεταξύ των καὶ ἐνεκαίνιασαν τὸ φεουδαλικὸν σύστημα.

Ἡ ἐπιδρομὴ τῶν τευτονικῶν φύλων κατέλυσε τὴν ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν εἰς τὴν Δύσιν. Εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὅμως ἐξηκολούθησεν αὕτη νὰ ὑπάρχῃ ἐπὶ μίαν ἀκόμη χιλιετίαν μὲ πρωτεύουσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τὸ ἀνατολικὸν τμήμα ἐξείλιχθη εἰς νέαν αὐτοκρατορίαν, τὴν βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν, μὲ ἐντο-

νον έλληνικόν και χριστιανικόν χαρακτήρα, ή όποία άνέπτυξεν άξιόλογον πολιτισμόν, μέχρις ότου κατελύθη υπό τών όθωμανικών τουρκικών φυλών, που προωθοούντο προς δυσμάς από τά βάθη τής 'Ασίας και που ίδρυσαν ιδικήν των αυτοκρατορίαν.

4. Ο ΦΕΟΥΔΑΛΙΚΟΣ ΜΕΣΑΙΩΝ

Διάφορος υπήρξεν ή εξέλιξις εις τό δυτικόν ήμισυ τής ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Ίδρύθησαν εκεί πολλά φεουδαλικά «βασίλεια», τά όποία είναι άμφίβολον άν δύνανται νά όνομασθούν «κράτη» με την σημερινήν έννοίαν του όρου. Κάθε «βασίλειον» ήτο διηρημένον εις τμήματα έλεγχομένα από δούκας, κόμητας και άλλα μέλη τής τάξεως τών ευγενών, τά όποία άφού ώρκίζοντο πίστιν εις ένα τιτλούχον βασιλέα, έπροτίμων νά ένεργούν αυτονόμως. Έκεϊνος, ό όποϊος ήλεγχε την γήν - ήτις απέκτησε μεγάλην σημασίαν μετά την παρακμήν του ρωμαϊκού έμπορίου - ειχε και την πολιτικήν δύναμιν. Αί τευτονικαι άντιλήψεις του άτομικισμού, τής έλευθερίας και τής τοπικής αυτονομίας συνεκρούοντο προς τό ρωμαϊκόν σύστημα, τό όποϊον έβασίζετο επί τής συγκεντρωτικής έξουσίας. Τά άποτελέσματα τής συγκρούσεως αυτής υπήρξαν : σύγχυσις, άντιθέσεις και έλλειψις τόσον ένότητος, όσον και έλευθερίας. Κατά τό διάστημα τουτο ή Έκκλησία εις την Εύρώπην (ή Καθολική) υιοθέτησε μίαν τροποποιημένην μορφήν ιμπεριαλισμού, ένίσχυσε και έσταθεροποίησε την έξουσίαν της και διηύρυνε τόν χώρον του έλέγχου της. 'Από του 14ου όμως αιώνος ή έπιρροή της ήρχισε νά μειούται. 'Η 'Αναγέννησις, με την άντίδρασίν της κατά πάσης αυθεντίας και με την τροπήν του ένδιαφέροντός της προς την κλασσικήν πολιτιστικήν κληρονομίαν, ήπλώθη έφ' όλοκλήρου τής Εύρώπης. Κατά την έπακολουθήσασαν περίοδον τής Μεταρρυθμίσεως, σημαντικόν τμήμα τής Εύρώπης ήκολούθησε την Διαμαρτύρησιν (Προτεστάντισμόν). 'Εν τώ μεταξύ, αί σταυροφορίαι άνεξωγόνησαν τό έμπόριον, τό όποϊον με την σειράν του ηύξησε τόν πλούτον και την δύναμιν τών πόλεων. Κατά την περίοδον αυτήν διεμορφώθησαν πολλοί παράγοντες, υπό την επίδρασιν τών όποίων άνεπτύχθησαν τά έθνικά αισθήματα : ή αύξησις τών έμπορικών και βιοτεχνικών τάξεων (αί όποiai διέκειντο έχθρικώς προς τό φεουδαλικόν σύστημα), ή άνάπτυξις τών πόλεων, ή κάμψις τής δυνάμεως

τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἐπίδρασις τῶν ἄλλων παλαιότερων πολιτισμῶν καὶ ἡ συνεπίεξις ταύτης ἐμφάνισις νέων πολιτισμῶν καὶ νέων κοινῶν συμφερόντων. Πάντα ταῦτα συνετέλεσαν εἰς τὴν βαθμιαίαν διαμόρφωσιν νέας πολιτικῆς ζωῆς.

5. ΝΕΩΤΕΡΑ ΚΡΑΤΗ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΙ

Ἐθνικοὶ πολιτιστικοὶ δεσμοί, ἐνισχυόμενοι ὑπὸ φυσικῶν συνόρων, ἀπετέλεσαν τὴν βάσιν συνενώσεως πλειόνων φεουδαλικῶν ἑδαφῶν εἰς εὐρυτέρας πολιτικὰς ἐνότητες, δηλαδή εἰς *ἐθνικὰ κράτη*. Μὲ τὴν ἀποκατάστασιν καὶ τὴν κατοχύρωσιν τῆς τάξεως ἐντὸς τῶν ἐθνικῶν κρατῶν, ἐδημιουργήθη νέα κοινωνικὴ διάρθρωσις καὶ μετεβλήθη πολιτικῶς ὁ χαρακτήρ τῆς κοινωνίας. Ἐκτὸς τούτου ὅμως, ὅπως συνέβη καὶ εἰς παλαιότερας ἐποχάς, ἡ ἀνανέωσις τῆς δυνάμεως τῶν ἐθνῶν ἐγέννησεν εἰς πολλὰ ἐξ αὐτῶν τὴν φιλοδοξίαν προσκτήσεως περισσοτέρων ἑδαφῶν.

Οἱ μεγάλοι ἐχθροὶ τῆς συγκεντρωτικῆς ἐξουσίας ἦσαν οἱ φεουδαλικοὶ ἄρχοντες, ἐναντίον τῶν ὁποίων συνηνώθησαν οἱ βασιλεῖς καὶ ὁ λαός. Ἡ ἐμφάνισις τῶν ἐθνικῶν κρατῶν, ὀργανωμένων ἐπὶ τῆς βάσεως τῶν πολιτιστικῶν δεσμῶν, κατέστρεψε τὴν δύναμιν τῶν τοπικῶν ἀρχόντων. Τὰ ἐθνικὰ κράτη ἀνεδύθησαν ἀπὸ τὸ φεουδαλικὸν χάος ὡς *ἀπὸ λυτοί μοναρχίαι* μὲ ἐθνικοὺς στρατοὺς καὶ ἐθνικὰ φορολογικὰ συστήματα, τὰ ὁποῖα ἀντικατέστησαν τὰ φεουδαλικά «δοσίματα». Τοιαῦτα κράτη ἦσαν ἡ Γαλλία, ἡ Ἰσπανία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Ἑλβετία, ἡ Ρωσσία καὶ βραδύτερον ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἰταλία.

Μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας ἠξίηθη μεγάλως ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν καὶ πολλοὶ δουλοπάροικοι κατέστησαν ἐλεύθεροι κολλῆγοι, ἐκ τῶν ὁποίων προῆλθε σὺν τῷ χρόνῳ μία νέα τάξις μικρῶν γαιοκτημόνων. Αἱ μᾶζαι τοῦ λαοῦ, βελτιώνουσαι συνεχῶς τὴν ὕλικήν των θέσιν καὶ τὴν παιδευσίν των, ἐζήτουν πρόσθετα πολιτικὰ δικαιώματα καὶ προνόμια. Εἰς τινὰς χώρας, ὅπως εἰς τὴν Ἀγγλίαν, συνεκλήθησαν ἀντιπροσωπευτικαὶ συγελεύσεις, αἱ ὁποῖαι κατέστησαν δυνατὴν τὴν βαθμιαίαν μετάβασιν ἐκ τῆς ἀπολύτου μοναρχίας τοῦ ἐθνικοῦ κράτους πρὸς μίαν περιωρισμένην μοναρχίαν ἢ δημοκρατίαν. Ἐνῶ συνετελοῦντο αἱ συνταγματικαὶ αὐταὶ μεταβολαὶ διεμορφώνοντο

νέαι ἀντιλήψεις περὶ περιορισμοῦ τῆς κυβερνητικῆς ἐξουσίας καὶ ἐνισχύσεως τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων. Τὸ νεώτερον δημοκρατικὸν ἔθνικὸν κράτος ἀποτελεῖ τὴν πλέον προκεχωρημένην μορφήν κρατικῆς ἐξελίξεως, διότι διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως μετὰ τὴν ἔθνικὴν ἀντιπροσώπευσιν καθιστᾷ δυνατὴν τὴν ἁρμονίαν μεταξὺ ἐλευθερίας καὶ κυριαρχίας, ἡ ὁποία ἐξυπηρετεῖ τὰ συμφέροντα, τόσον τοῦ ἀτόμου, ὅσον καὶ τῆς κοινωνίας.

Παρὰ τὴν ἔμφασιν, τὴν ὁποίαν αἱ χῶραι τῆς νεωτέρας Εὐρώπης προσέδωσαν εἰς τὴν ἔθνικὴν ἐνότητά καὶ εἰς τὰ φυσικὰ σύνορα, ἐνεφανίσθη μεταξὺ αὐτῶν ἄρκετὰ ἐνὼρις ἔντονος τάσις δημιουργίας ὑπερποντίων αὐτοκρατοριῶν (*ιμπεριαλισμός*). Μεγάλᾳ τμήματα τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας διεξεδικλήθησαν ἀπὸ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν εὐρωπαϊκὴν δύναμιν καὶ ὁ μεταξὺ των ἀνταγωνισμὸς διὰ τὰς ἀποικιακὰς αὐτάς περιοχὰς ὑπῆρξεν ἐν ἐκ τῶν σημαντικωτέρων αἰτίων πολεμικῶν συγκρούσεων. Ἡ καθυπόταξις ξένων λαῶν ἀπὸ τὰς μεγάλας δυνάμεις (*ἀποικιοκρατία*) θεωρεῖται ἀσυμβίβαστος πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς αὐτοδιαθέσεως. Μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου, τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς βιομηχανίας εἰς τὰς ἀποικιακὰς χώρας, ἀνεπτύχθη εἰς αὐτάς καὶ ἔντονον ἀπελευθερωτικὸν κίνημα αὐτοδιαθέσεως, ἀποτέλεσμα τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἡ πλήρης σχεδὸν ἐξάλειψις τῆς ἀποικιοκρατίας, τῆς ὁποίας ἐνσαρκώτρια ἦσαν — μέχρι καὶ τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου — αἱ μεγάλαι δυτικαὶ δυνάμεις.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἐνεφανίσθη νέας μορφῆς ἀποικιοκρατία : ἡ κομμουνιστικῇ. Ἀπὸ τοῦ 1939 μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1969 αἱ δυτικαὶ δυνάμεις καὶ συγκεκριμένως ἡ Μ. Βρεταννία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία, τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Ὁλλανδία ἔδωσαν ἀνεξαρτησίαν εἰς 44 ἀποικιακὰ ἢ ἐξηρητημένα ἐδάφη τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας, συνολικῆς ἐκτάσεως 28.000.000 τ. χλμ. μετὰ συνολικὸν πληθυσμὸν 900.000.000 κατοίκων. (Μόνῃ ἡ Μ. Βρεταννία παρεχώρησε τὴν ἀνεξαρτησίαν, φιλικῶς ἢ κατόπιν ἀγῶνος, εἰς 550.000.000 ἀνθρώπων, πραγματοποιήσασα τὴν μεγαλύτεραν «ἀποχώρησιν» τῆς ἱστορίας). Κατὰ τὴν ἰδίαν περίοδον αἱ δύο κυριαρχοῦσαι εἰς τὸν κομμουνιστικὸν κόσμον δυνάμεις, ἡ Σοβιετικὴ Ἐνῶσις καὶ ἡ Λαϊκὴ Κίνα, ἐπέβαλον τὸν ἑλεγχόν των εἰς ξένα ἐδάφη ἐκτάσεως 2.590.000 τ. χλμ. μετὰ συνολικὸν πληθυσμὸν 145.000.000 κατοίκων, εἴτε δι' ἀπροκαλύπτου καὶ βιαίας προσαρτήσεως, εἴτε διὰ τοῦ συστήματος τῶν *δ ο ρ υ φ ὀ ρ ω ν*. Ὁ πληθυσμὸς αὐτὸς εἶναι πολ-

λαπλάσιος εκείνου, ό όποϊος παραμένει ακόμη υπό τυπικήν κυριαρχίαν και άποτελεϊται, κατά τό μέγιστον μέρος, από έθνη άνεπτυγμένα και με μακράν ιστορίαν.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποϋ ένεφανίσθησαν τά πρώτα συγκεροτημένα κράτη ;
2. Ποϊος ήτο ό χαρακτήρ τών πρώτων κρατών ;
3. Τί συνετέλεσεν εις την ανάπτυξιν τοϋ κλασσικοϋ έλληνικοϋ πολιτισμοϋ ;
4. Ποϊον ήτο τό κύριον μειονέκτημα τοϋ πολιτικοϋ συστήματος τών έλληνικων κρατών - πόλεων ;
5. Πώς έδημιουργήθη ή ρωμαϊκή αύτοκρατορία ;
6. Τί έκληροδότησεν ή ρωμαϊκή αύτοκρατορία εις τόν νεώτερον κόσμον ;
7. Ποϋ όφείλεται ή κατάρρευσις τής ρωμαϊκής αύτοκρατορίας ;
8. Ποϊος ήτο ό χαρακτήρ τής βυζαντινής αύτοκρατορίας ;
9. Τί ήτο ό φεουδαλισμός ;
10. Ποϊος ό ρόλος τής Έκκλησίας κατά την έποχήν τοϋ φεουδαλισμοϋ ;
11. Ποϊα τά βασικά χαρακτηριστικά τής 'Αναγεννήσεως ;
12. Ποϊοι ύπήρξαν οί παράγοντες ανάπτυξεως τοϋ έθνικοϋ αισθήματος ;
13. Πώς έδημιουργήθησαν τά έθνικά κράτη ;
14. Ποία ύπήρξεν ή πρώτη μορφή τών έθνικων κρατών ;
15. Ποία ή εξέλικτική πορεία από τής άπολύτου μοναρχίας εις τό νεώτερον δήμοκρατικόν κράτος ;
16. Τί είναι ιμπεριαλισμός και τί άποικιοκρατία ;
17. Ποία ή νέα μορφή τής άποικιοκρατίας ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙΙ

ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΙ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

1. ΟΙ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Διὰ ποίους σκοπούς υπάρχει τὸ κράτος ; Τὸ ἐρώτημα ἔχει διατυπωθῇ πλειστάκις εἰς κάθε ἐποχὴν, ἀφ' ὅτου ἔκαμε τὴν ἐμφάνισίν της ἡ πολιτικὴ κοινωνία καὶ εἶναι καίριον ἐρώτημα. Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην τὸ κράτος, δημιουργηθὲν λόγῳ τῶν βασικῶν ἀναγκῶν τῆς ζωῆς, ὑπάρχει χάριν τοῦ «εὖ ζῆν». Συμφώνως πρὸς τὰς συγχρόνους ἀντιλήψεις, οἱ θεμελιώδεις σκοποὶ τοῦ κράτους, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν καὶ τὴν δικαίωσιν τῆς ὑπάρξεώς του, εἶναι οἱ ἑξῆς :

α. — *Διασφάλιςις τῆς τάξεως.* Πρωταρχικὸς σκοπὸς εἶναι ἡ κατοχύρωσις τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης ἐξωτερικῆς ἀπειλῆς καὶ ἡ διασφάλιςις τῆς ἐσωτερικῆς γαλήνης, τῆς κυριαρχίας τοῦ νόμου καὶ τῆς ἀπονομῆς τοῦ δικαίου. Ἡ ὑπαρξις κράτους δὲν δικαιολογεῖται ὅταν τοῦτο δὲν κατορθώῃ νὰ ἐκπληροῖ ἐπιτυχῶς τὸν πρωταρχικὸν αὐτὸν σκοπὸν του. Ἡ πραγματοποίησις ὅλων τῶν ἄλλων ἐπιδιώξεων τοῦ ἑξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν, τὴν ὅποیان ἔχει σημειώσῃ ἐν κράτος εἰς τὴν ἐντὸς τῶν ὁρίων του πλήρη διασφάλισιν τῆς τάξεως, κατὰ τρόπον ἐναρμονιζόμενον πρὸς τὰς ἐλευθερίας τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ὁμάδων μιᾶς δεδομένης κοινωνίας.

β. — *Προαγωγή τῆς ἀτομικῆς εὐημερίας.* Ὅλαι σχεδὸν αἱ νεώτεραι πολιτικαὶ θεωρίαι ἀναγνωρίζουν τὴν σημασίαν τοῦ ἀτόμου, ἀκολουθοῦσαι τὰ διδάγματα τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος. Κατ' ἀρχήν, ἔχει γίνεαι ἀποδεκτὸν ὅτι ἡ ὑπαρξις τοῦ κράτους δημιουργεῖ τὴν προϋπόθεσιν, ὑπὸ τὴν ὅποیان δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἀτομικὴ πρόοδος. Τὸ κατὰ πόσον ὅμως τὸ ἄτομον δύναται ν' ἀναπτυχθῇ καλὺτερον μέσῳ ἀποφάσεων, αἱ ὅποια «λαμβάνονται δι' αὐτὸ» ἢ μέσῳ ἀποφάσεων, αἱ ὅποια «λαμβάνονται ὑπ' αὐτοῦ», ἀποτελεῖ τὴν θεμελιώδη διαφορὰν μεταξὺ τῆς δημοκρατικῆς καὶ τῆς ὀλοκληρωτικῆς θεω-

ρίας. Εἰς τὰ δημοκρατικὰ κράτη ἐπικρατεῖ ἡ ἀρχὴ ὅτι «πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ ὅλους, πρέπει νὰ ἐγκρίνεται ἀπὸ ὅλους», ἐνῶ εἰς τὰ ὀλοκληρωτικὰ κράτη «πᾶν ὅ,τι δὲν εἶναι ὑποχρεωτικόν, εἶναι ἀπηγορευμένον». Ἡ δημοκρατικὴ θεωρία ἀναγνωρίζει τὴν σύμφυτον ἀξίαν τοῦ ἀτόμου καὶ ἐπιδίδωκει νὰ ἐξασφαλίσῃ τοὺς πλεόν εὐνοϊκοὺς ὅρους, ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὰ συμφέροντα τῆς κοινωνίας ὡς συνόλου, ὑπὸ τοὺς ὁποίους τοῦτο θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν τελείωσιν τῆς προσωπικότητός του. Μεταξὺ τῶν ὁρῶν τούτων συγκαταλέγεται ἡ προστασία τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων καὶ ἡ ἀποτελεσματικὴ συμμετοχὴ εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας.

γ. — *Προαγωγή τῆς γενικῆς εὐημερίας.* Τρίτος θεμελιώδης σκοπὸς τοῦ κράτους εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἱκανοτήτων τοῦ συνόλου, δηλαδή ἡ φροντίς ὑπὲρ τῶν κοινῶν συμφερόντων τῆς κοινωνίας καὶ ὁ συντονισμὸς τῶν ἐνεργειῶν διὰ τὴν ἐπίτευξιν ἐπιδιώξεων, τὰς ὁποίας δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ φέρουν εἰς πέρας ἄτομα ἢ ομάδες. Τοῦτο συνεπάγεται τὸν ἐναρμονισμὸν τῶν συμφερόντων μεταξὺ ομάδων καὶ ἀτόμων ἢ ομάδων καὶ τῆς κοινωνίας ὡς συνόλου.

δ. — *Προαγωγή τῆς ἠθικότητος.* Μία ἀπὸ τὰς παλαιότερας καὶ ἀνθεκτικωτέρας πολιτικὰς θεωρίας διακηρύσσει ὅτι θεμελιώδης ἀποστολὴ τοῦ κράτους εἶναι ἡ προαγωγή τῆς ἠθικότητος τῶν πολιτῶν. «Πολιτεία — λέγει ὁ Πλάτων — τροφὴ ἀνθρώπων ἐστὶ, καλὴ μὲν ἀγαθῶν, ἡ δὲ ἐναντία κακῶν». Ἐφαρμογὴν τῆς θεωρίας αὐτῆς κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἀπετέλεσαν αἱ ἀπόπειραι ὅπως ἐπιβληθῇ εἰς τοὺς πολίτας εἰς τύπος ἠθικότητος, εἰς κῶδιξ διαγωγῆς ἢ μία θρησκεία. Ἀποτελεῖ κάποιαν ἀντινομίαν ἡ χρησιμοποίησις τοῦ καταναγκασμοῦ (βίας) διὰ τὴν κατοχύρωσιν τῆς ἠθικῆς, διότι ἡ βία γεννᾷ φυσικὴν ἀντίδρασιν εἰς τὴν βίαν καὶ διότι ἡ ἠθικὴ ἐνέργεια ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐκουσίαν συμπεριφοράν. Τὸ κράτος, ἐν τούτοις, δὲν δύναται νὰ τηρῇ οὐδετερότητα ἐπὶ τοιούτων θεμάτων. Ὀφείλει νὰ τιμωρῇ τὴν ἀνῆθικον καὶ ἐγκληματικὴν διαγωγὴν ἀτόμων ἢ ομάδων διὰ τοῦ ποινικοῦ νόμου καὶ νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν καλὴν διαγωγὴν διὰ διαφόρων ἀνταμοιβῶν.

2. Αἱ Λειτουργίαι τοῦ Κράτους

Τὸ κράτος ἐκδηλοῦται καὶ ἐκπληροῖ τὴν ἀποστολὴν του δι' ὀρισμένων ἐνεργειῶν του, αἱ ὁποῖαι καλοῦνται *λειτουργίαι* καὶ δύνανται

νά διαιρεθούν εἰς τρεῖς κατηγορίας : τὰς θεμελιώδεις λειτουργίας, δηλαδή ἐκεῖνας, αἵτινες εἶναι ἀναγκαῖαι διὰ τὴν ὑπαρξίν τοῦ κράτους· τὰς ὑπηρεσιακὰς λειτουργίας, δηλαδή ἐκεῖνας, τὰς ὁποίας δύναται νὰ ἀσκήῃ ἢ νὰ μὴ ἀσκήῃ ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν μιᾶς δεδομένης κοινωνίας· καὶ τὰς ἐπιχειρηματικὰς λειτουργίας, δηλαδή ἐκεῖνας, διὰ τῶν ὁποίων τὸ κράτος («πωλεῖ») ὑπηρεσίας καὶ ἀγαθὰ.

α. — *Θεμελιώδεις λειτουργίαι.* Τὸ κράτος ὀφείλει ν' ἀσκήῃ τὰς λειτουργίας ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἐξουσίας του καὶ τὴν διασφάλισιν τῆς ὑπάρξεώς του. Θεμελιώδεις λειτουργίαι εἶναι : ἡ διατήρησις τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀναγκαῖαι διὰ τὴν ἀμυναν κατὰ ξένης εἰσβολῆς ἢ ἐσωτερικῆς ἀνταρσίας· ἡ διατήρησις τῶν ἀστυνομικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν καταστολὴν τοῦ ἐγκλήματος καὶ τὴν διώξιν τῶν ἐγκληματιῶν· ἡ διατήρησις δικαστηρίων διὰ τὸν κολασμὸν τῶν ἀδικημάτων, τὴν προστασίαν τῶν δικαιωμάτων τῶν πολιτῶν καὶ τὴν ρύθμισιν τῶν διαφορῶν διὰ νομικῶν μέσων· ἡ διατήρησις ἐξωτερικῆς ὑπηρεσίας διὰ τὸν χειρισμὸν τῶν σχέσεων μετὰ τὰ ἄλλα κράτη· ἡ διατήρησις συστήματος εἰσπράξεως τῶν φόρων διὰ τὴν ἀσκήσιν τῶν ἄλλων λειτουργιῶν.

β. — *Ὑπηρεσιακαὶ λειτουργίαι.* Εἰς τὰς ὑπηρεσιακὰς λειτουργίας περιλαμβάνονται πλεῖστοι ἐνέργειαι ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῆς γενικῆς εὐημερίας ἢ ἄλλων σκοπῶν τοῦ κράτους. Εἶναι ἐνίοτε δυσχερὲς νὰ χαράξῃ τις τὰ ἀκριβῆ ὅρια μετὰ τῶν λειτουργιῶν αὐτῶν καὶ τῶν θεμελιωδῶν. Οὕτω, ἐπὶ παραδείγματι, ἡ στρώσις σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ ἡ διάνοιξις δημοσίων ὁδῶν φαίνονται, ἐκ πρώτης ὄψεως, ὡς ὑπηρεσιακαὶ λειτουργίαι, ἐνῶ συνήθως καὶ στρατηγικοὶ λόγοι ὑπαγορεύουν τὴν κατασκευὴν τοιούτων ἔργων διὰ σκοποὺς ἐθνικῆς ἀμύνης. Αἱ ὑπηρεσιακαὶ λειτουργίαι περιλαμβάνουν πολλὰς ἐνεργείας, αἱ ὁποῖαι ἴσως νὰ μὴ ὑπῆρχον ἐὰν δὲν τὰς ἐπωμίζετο τὸ κράτος. Μεταξὺ αὐτῶν συγκαταλέγονται : ἡ μέριμνα διὰ τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ἀνικάνους πρὸς ἐργασίαν· ἡ κατασκευὴ ὁδῶν, διωρύγων, λιμένων, γεφυρῶν, προβλήτων κλπ· ἡ μέριμνα διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν δημοσίαν ὑγίαν· ἡ ἐποπτεία ἐπὶ τῶν ἐπιχειρήσεων κοινῆς ὠφελείας· ἡ θέσις βασικῶν κανόνων διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν ἄλλων ἐπιχειρήσεων· καὶ ἡ διάδοσις τῶν εἰδησεων.

γ. — *Ἐπιχειρηματικαὶ λειτουργίαι.* Αἱ ἐπιχειρηματικαὶ λειτουργίαι περιλαμβάνουν ἐνεργείας, αἱ ὁποῖαι δύνανται ν' ἀναληφθοῦν ἐπὶ σκοπῶ

κέρδους ἐκ μέρους ἀτόμων ἢ ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, ἂν τὸ κράτος δὲν ἐπιθυμῇ τὴν ἄσκησίν των. Ἐνίοτε τὸ κράτος ἀναλαμβάνει τὰς λειτουργίας αὐτὰς διότι τὸ ἰδιωτικὸν κεφάλαιον δεικνύει πλήρη ἀπροθυμίαν ἢ ἀνεπαρκῆ διάθεσιν ἐπενδύσεως. Ἄλλοτε, ὅπως συμβαίνει μὲ τὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν, τὸ κράτος ἐπιθυμεῖ νὰ ἐκτείνῃ τὴν δραστηριότητά του ἐφ' ὅλοκλήρου τοῦ ἐδάφους καὶ πρὸς σημεῖα, τὰ ὅποια δὲν θὰ ἄφηναν κανὲν κέρδος εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἐπιχείρησιν. Ἄλλοι λόγοι ἀναλήψεως ἐπιχειρηματικῶν λειτουργιῶν ὑπὸ τοῦ κράτους εἶναι ἡ ἀνεπάρκεια ἢ τὰ ὑπερβολικὰ βάρη τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων. Αἱ ἐπιχειρηματικαὶ λειτουργίαι περιλαμβάνουν : τὴν κοινωνικὴν ἀσφάλισιν· τὴν προστασίαν τῶν ἀνέργων· τὴν προστασίαν τῶν τραπεζιτικῶν καταθέσεων· τὴν διατήρησιν γραφείων ἐξευρέσεως ἐργασίας κλπ. Εἰς τὰς περισσοτέρας χώρας οἱ σιδηρόδρομοι, αἱ τηλεπικοινωνίαι καὶ οἱ ραδιοφωνικοὶ σταθμοὶ ἀνήκουν εἰς τὸ κράτος. Αἱ λειτουργίαι αὗται χαρακτηρίζονται ἐνίοτε καὶ *κοινωνικαὶ ἢ κοινωφελεῖς ἢ δημοσίας ὡφελείας*.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποῖοι εἶναι οἱ θεμελιώδεις σκοποὶ τοῦ κράτους ;	4. Ποῖαι εἶναι αἱ κατηγορίαι λειτουργιῶν τοῦ κράτους ;
2. Ποία ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς δημοκρατικῆς καὶ τῆς ὀλοκληρωτικῆς θεωρίας περὶ κράτους ;	5. Ποῖαι εἶναι αἱ θεμελιώδεις λειτουργίαι τοῦ κράτους ;
3. Δύναται ἡ προαγωγή τῆς ἡθικότητος ν' ἀσκήτῃ διὰ καταναγκασμοῦ ;	6. Ποῖαι εἶναι αἱ ὑπηρεσιακαὶ λειτουργίαι τοῦ κράτους ;
	7. Ποῖαι εἶναι αἱ ἐπιχειρηματικαὶ λειτουργίαι τοῦ κράτους ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙV

ΚΡΑΤΟΣ, ΕΘΝΟΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΣ

Πάρα πολλοὶ ὁρίσμοι τοῦ κράτους ἔχουν διατυπωθῇ μέχρι τοῦδε, τοῦτο δὲ ὀφείλεται ἅψ' ἑνὸς εἰς τὴν σκοπιάν (ἱστορικὴν, φιλοσοφικὴν, νομικὴν), ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐξετάζει ἕκαστος τὸν θεσμὸν τοῦ κράτους καὶ ἅψ' ἑτέρου εἰς τὴν δυσχέρειαν τῆς διατυπώσεως ἑνὸς ὁρίσμου δυναμένου νὰ περιλάβῃ ὅλα τὰ εἶδη κρατῶν.

1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Ἕνας ἀπὸ τοὺς εὐστοχωτέρους ὁρισμοὺς τοῦ κράτους εἶναι ὁ ἑξῆς : « *Κράτος* (ἢ *πολιτεία* ἢ *ἐπικράτεια*) εἶναι ἓν πολιτικῶς ὀργανωμένον τμήμα τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας (*λαός*), τὸ ὁποῖον κατέχει μονίμως καθωρισμένον ἔδαφος καὶ διαβιοῖ ὑπὸ κυβερνήσιν ἐλευθέραν ἐξωτερικοῦ ἐλέγχου καὶ ἱκανὴν νὰ ἐξασφαλίσῃ συνήθη ὑπακοὴν ἐκ μέρους τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ζοῦν ἐντὸς τῆς δικαιοδοσίας της ». Ἄλλοι ὁρίσμοι ὑπογραμμίζουν τὴν κυριαρχίαν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ κράτους, ἀναφέροντες εἰδικῶς ὅτι τοῦτο πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἱκανότητα ὅπως χρησιμοποίῃ τὴν δύναμιν διὰ νὰ ἐπιτυγχάνῃ διὰ καταναγκασμοῦ τὴν ἐσωτερικὴν ὑπακοὴν καὶ ν' ἀποκρούῃ ἐξωτερικὴν ἐπέμβασιν. Μερικοὶ (περιγραφικοὶ μᾶλλον) ἔχουν περιλάβει ἀπαρίθμησιν τῶν λειτουργιῶν του, αἱ ὁποῖαι εἶναι : ἡ ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης, ἡ ἀμβλυνσις τῶν συγκρούσεων, ἡ προστασία τοῦ λαοῦ ἀπὸ ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν βίαν καὶ ἡ προαγωγὴ τῆς εὐημερίας τοῦ συνόλου. Ὅσονδήποτε ὅμως γενικοὶ ἢ λεπτομερεῖς καὶ ἂν εἶναι οἱ ὁρίσμοι τοῦ συγχρόνου κράτους, ἔχει γίνεαι κοινῶς δεκτὸν ὅτι τοῦτο συγκεντρώνει πέντε οὐσιώδη στοιχεῖα : πληθυσμὸν, χώραν, ἐξουσίαν, κυριαρχίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν.

α. — *Πληθυσμός*. Τὸ πρῶτον στοιχεῖον τοῦ συγχρόνου κράτους εἶναι

ὁ λαός του, ὁ ὅποῖος βεβαίως ἀπὸ ἀριθμητικῆς ἀπόψεως πρέπει νὰ εἶναι τοῦλάχιστον τόσος, ὥστε ἡ σχέσις μεταξὺ κυβερνώντος καὶ κυβερνωμένου νὰ εἶναι ἀνωτέρας κλίμακος ἀπὸ τὴν ἐπικρατοῦσαν εἰς μίαν οἰκογένειαν ἢ μίαν ἀπλὴν φυλετικὴν ὁμάδα. Ὁ πληθυσμὸς ἐνὸς συγχρόνου κράτους περιλαμβάνει συνήθως δύο κατηγορίας ἀτόμων : τοὺς *πολίτας* ἢ *ὑπηκόους*, οἱ ὅποιοι ἀπολαμβάνουν πλήρων πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ ὀφείλουν πλήρῃ ὑπακοὴν καὶ τοὺς *ἀλλοδαπούς* (ἤτοι ὑπηκόους ἄλλων κρατῶν), οἱ ὅποιοι διαμένουν ἐντὸς τοῦ ἐδάφους τοῦ δεδομένου κράτους, τυγχάνουν τῆς προστασίας του ὡς ἄτομα καὶ ὑπόκεινται εἰς ὠρισμένας ὑποχρεώσεις.

β. — *Χώρα*. Τὸ δεῦτερον στοιχεῖον τοῦ συγχρόνου κράτους εἶναι ὅτι τοῦτο ὑφίσταται ἐπὶ καθωρισμένου τμήματος τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, σαφῶς διακεκριμένου ἀπὸ τὰ τμήματα τὰ κατεχόμενα ὑπὸ τοῦ πληθυσμοῦ ἄλλων κρατῶν. Ὁ γενικὸς ὅρος «χώρα» (τὸν ὅποιον μερικοὶ συγγραφεῖς ἔχουν ἀντικαταστήσει διὰ τῆς φράσεως «φυσικὴ βάσις τοῦ κράτους») περιλαμβάνει ὅχι μόνον τὴν γῆν (τὸ ἔδαφος), ἀλλὰ καὶ τὸν ἀέρα ὑπὲρ τὴν γῆν καὶ τὰ ὕδατα τὰ περιβάλλοντα τὰς ἀκτὰς τῆς εἰς ἀπόστασιν τριῶν τοῦλάχιστον μιλίων (*χωρικὰ ὕδατα*) καὶ τὰς λίμνας καὶ τὰ ὄρη καὶ ὅλα τὰ ἄλλα χαρακτηριστικά, τὰ περιεχόμενα εἰς τὸ τοπογραφικὸν περιβάλλον τῆς γῆς, τοὺς φυσικοὺς πόρους τῆς καὶ τὸ κλίμα.

γ. — *Ἐξουσία*. Τὸ τρίτον στοιχεῖον τοῦ συγχρόνου κράτους εἶναι ἡ ἐξουσία, δηλαδὴ ὁ μηχανισμός, ὁ ὅποῖος ἀπαιτεῖται διὰ νὰ τηρῇ τὴν τάξιν τὸ κράτος, νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας, αἱ ὁποῖαι τοῦ ζητοῦνται καὶ νὰ ἐκπληροῦ τὰς διεθνεῖς ὑποχρεώσεις του. Τὴν κρατικὴν ἐξουσίαν συνθέτουν : ἡ νομοθετικὴ, ἡ ἐκτελεστικὴ καὶ ἡ δικαστικὴ ἐξουσία, ὡς καὶ ἡ διοικήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐξασφαλίζουν τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν τοῦ κράτους. Ἡ κρατικὴ ἐξουσία δύναται νὰ ὑπόκειται εἰς μεταβολάς, τόνον ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὴν μορφήν, ἐνῶ τὰ κράτη ἔχουν συνεχῇ ὑπαρξιν.

δ. — *Κυριαρχία*. Τὸ τέταρτον στοιχεῖον τοῦ συγχρόνου κράτους εἶναι ἡ κυριαρχία, δηλαδὴ ἡ ἀνωτάτη ἐξουσία ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ, τῆς χώρας καὶ τοῦ μηχανισμοῦ διακυβερνήσεως ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ κράτους. Πρόκειται περὶ τῆς ἱκανότητος ἀσκήσεως καταναναγκασμοῦ ἐσωτερικῶς.

ε. — *Ἀνεξαρτησία*. Τὸ πέμπτον στοιχεῖον τοῦ συγχρόνου κράτους εἶναι ἡ ἀνεξαρτησία, δηλαδή ὁ μὴ ἔλεγχος τῆς ἀσκήσεως τῆς κυριαρχίας του ἐκ μέρους ἄλλων κρατῶν. Πρόκειται περὶ ἐλευθερίας ἀπὸ ἐξωτερικὸν καταναγκασμὸν.

2. ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΑΙ ΕΝΩΣΕΙΣ

Εἰς ὠρισμένα σύγχρονα κράτη, τὰ ὅποια ἀποτελοῦν ὁμοσπονδιακὰς ἐνώσεις (Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι, Ἑλβετία, Καναδᾶς, Δυτικὴ Γερμανία, Αὐστραλία κλπ.), ἡ ἄσκησις τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας διαμοιράζεται μεταξὺ μιᾶς κεντρικῆς κυβερνήσεως καὶ ὁμοσπόνδων ἐνοτήτων (αἰτί-νες καλοῦνται ἀντιστοίχως : «πολιτεῖαι», «καντόνια», «ἐπαρχίαι», «χω-ραι» καὶ «πολιτεῖαι»). Εἰς τὰς ὁμοσπονδιακὰς αὐτὰς ἐνώσεις ἡ κρα-τικὴ ἐξουσία ἀνήκει εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν ὡς σύνολον, διότι αὕτη μόνη συγκεντρώνει τὰ θεμελιώδη στοιχεῖα τῆς κυριαρχίας καὶ τῆς ἀνε-ξαρτησίας. Αἱ ὁμόσπονδοι ἐνότητες δὲν εἶναι κράτη, διότι (ἂν καὶ ἔχουν πληθυσμὸν καὶ χώραν καὶ ἐξουσίαν θεσπίσεως καὶ ἐπιβολῆς νόμων) δὲν δύνανται ν' ἀγνοήσουν τοὺς ὁμοσπονδιακοὺς θεσμούς, ν' ἀκυρώσουν τοὺς νόμους τῆς ὁμοσπονδιακῆς κυβερνήσεως ἢ νὰ χειρισθοῦν τὰς ἐξω-τερικὰς ὑποθέσεις.

3. ΕΘΝΟΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΣ

Εἰς τὸν τύπον καὶ εἰς τινὰ πολιτικὰ συγγράμματα ἀκόμη χρησι-μοποιεῖται πολλάκις ὡς συνώνυμος τοῦ κράτους ὁ ὅρος *ἔθνος*. Ἡ τοιαύτη ὅμως χρῆσις δὲν εἶναι ἐπιστημονικῶς δόκιμος, διότι τὸ κράτος ἐκφράζει κυρίως πολιτικὴν ἐνότητα, ἐνῶ τὸ ἔθνος ὑποδηλοῖ πολιτιστι-κὴν ἐνότητα καὶ ὑπάρχει οὐσιώδης διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν τύπων κοινωνικῆς συνδέσεως.

Ἡ πολιτικὴ ἐνότης ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς δεσμούς, οἱ ὅποιοι συνέ-χουν ἓνα ὁλόκληρον πληθυσμὸν (πολλάκις διαφοροποιημένον οἰκονομι-κῶς, ἀλλὰ καὶ πολιτιστικῶς), ὅστις διαμένει εἰς τὴν αὐτὴν χώραν, ἔχει τὴν ἰδίαν κυβέρνησιν καὶ ἀπολαμβάνει ἀπὸ κοινοῦ κρατικῆς κυριαρχίας καὶ ἀνεξαρτησίας. Ἡ πολιτιστικὴ ἐνότης, ἀφ' ἑτέρου, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς δεσμούς τοὺς ὑπάρχοντας ἐντὸς μιᾶς πληθυσμικῆς ὁμάδος. Ἐὰν

οἱ δεσμοὶ οὗτοι περιλαμβάνουν : συνείδησιν κοινῆς φυλῆς, κοινήν γλῶσσαν, κοινήν θρησκείαν, κοινὰ ἥθη καὶ κοινὰς ἱστορικὰς ἐμπειρίας καὶ παραδόσεις, τότε ἡ πληθυσμικὴ αὐτὴ ὁμάς ἀποτελεῖ ἔθνος. Τὸ ἔθνος, δηλαδή, δύναται νὰ ὀρίσθῃ ὡς «εὐρεῖα ὁμάς ἀνθρώπων συνδεομένων διὰ κοινῆς γλώσσης, κοινῶν παραδόσεων, κοινοῦ πολιτισμοῦ καὶ κοινῶν πόθων καὶ ἐχόντων ὑποκειμενικὸν αἶσθημα ἐνότητος ἢ συνείδησιν κοινῆς καταγωγῆς». (Αὐτὸν περίπου τὸν ὀρισμὸν τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους δίδει ὁ Ἡρόδοτος τονίζων : «τὸ ἐλληνικὸν ἐστὶ ὅμαιμόν τε καὶ ὁμόγλωσσον, καὶ θεῶν ἰδρύματα κοινὰ καὶ θυσίαι ἡθεὰ τε ὁμότροπα»).

Μία οὕτως ἡνωμένη πολιτιστικῶς ὁμάς δύναται ν' ἀποτελῇ τὴν ὁλότητα ἢ τὴν πλειονότητα τοῦ πληθυσμοῦ ἐνὸς δεδομένου κράτους· ἢ νὰ εἶναι μειονότης ἐντὸς αὐτοῦ· ἢ νὰ εἶναι διεσπαρμένη μὲ ποικίλλουσιν πυκνότητα εἰς πλείονα τοῦ ἐνὸς κράτη. Ἐν κράτος, ἄφ' ἑτέρου, δύναται νὰ εἶναι ἢ πολυεθνικὸν (Σοβιετικὴ Ἑνωσις, Γιουγκοσλαβία) ἢ μονοεθνικὸν (Γαλλία, Ἱταλία, Ἰσπανία, Ἑλλάς κλπ.). Μονοεθνικὸν κράτος ἀποτελεῖ ἕνας λαὸς ἡνωμένος διὰ κοινῆς γλώσσης, κοινῶν παραδόσεων, κοινοῦ πολιτισμοῦ καὶ κοινῶν πόθων, ἔχων συνείδησιν τῆς ἐθνικῆς του ὑπάρξεως, νομικῶς ἐλεύθερος ἐξωτερικοῦ ἐλέγχου καὶ μονίμως κατέχων ὀρισμένην χώραν, ἐντὸς τῆς ὁποίας λειτουργεῖ κυρίαρχος κρατικὴ ἐξουσία.

Τὸ ἔθνος θεωρούμενον μὲ τὸ σύνολον τῶν ὕλικῶν καὶ πνευματικῶν στοιχείων του, ποὺ καθορίζουν τὴν ὑπαρξίν του καὶ μὲ τὴν συνέχειαν τῶν παραδόσεών του καὶ τῶν πόθων του, ἀποτελεῖ μίαν συλλογικὴν, ζωντανὴν καὶ διαρκῆ προσωπικότητα, ἡ ὁποία διακρίνεται ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ ὡς τοιοῦτον ἀποβαίνει ἀντικείμενον προσηλώσεως, ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως ἐκ μέρους τοῦ ἀτόμου. Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν συναισθηματικὴν πλευρὰν τῆς ἐννοίας τοῦ ἔθνους ἐκφράζει σήμερον ἡ ἐννοία τῆς πατρίδος, ἡ ὁποία διεμορφώθη βαθμιαίως μὲ τὴν διαδρομὴν τοῦ χρόνου.

Ἀρχικῶς ὁ ὅρος πατρίς ἐσήμαινε τὸν τόπον, τὸν ὁποῖον ἀπέκτιθσαν καὶ ὑπερήσπισαν οἱ πρόγονοί μας, εἰς τὸν ὁποῖον ἐζησαν καὶ ἐτάφησαν καὶ εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ἡμεῖς ἐγεννηθήμεν καὶ ζῶμεν. Σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τὴν ἐννοίαν αὐτὴν τῆς πατρίδος - γῆς περιελήφθησαν μετὰ τῶν αἰσθητῶν ἀντικειμένων καὶ αἱ πρὸς αὐτὰ συνδεόμεναι ἀναμνήσεις ἐκ τοῦ παρελθόντος : οἱ κοινοὶ ἀγῶνες κατὰ τῶν ξένων, αἱ κοινὰ προσπάθειαι διὰ τὴν γενικὴν πρόοδον, ὅλαι αἱ ἐθνικαὶ παραδόσεις. Πρὸς

αὐτάς συνεδέθησαν αἱ κοιναὶ ἰδέαι περὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος καὶ οἱ κοινοὶ φόβοι καὶ ἐλπίδες. Οὕτω πατρὶς ὑπὸ γενικωτάτην ἐννοιαν εἶναι ὄχι μόνον ὁ τόπος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐγεννήθημεν ἡμεῖς καὶ ἐτάφησαν οἱ πρόγονοί μας, ἀλλὰ καὶ ἡ κοινὴ μήτηρ ὅλων τῶν ὁμοεθνῶν. Εἶναι ὁ βαθὺς συναισθηματικὸς δεσμὸς ὁ συνδέων πάντας τοὺς ἔχοντας συνείδησιν κοινῆς καταγωγῆς, κοινῶν ἐπιτευγμάτων, κοινῶν παθημάτων, κοινῶν προσπαθειῶν διὰ τὸ παρὸν καὶ κοινῶν ἐλπίδων διὰ τὸ μέλλον. Ἡ τοιαύτη συναισθηματικὴ στάσις ἔναντι τῆς ἐννοίας τοῦ ἔθνους καὶ τῆς πατρίδος ὀνομάζεται φιλοπατρία.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί εἶναι κράτος ;	11. Αἱ ἐπὶ μέρους ὁμόσπονδοι ἐνό-
τητες εἶναι κυρίαρχα κράτη ;
2. Ποῖα τὰ στοιχεῖα τοῦ κράτους ;	12. Τί εἶναι ἔθνος ;
3. Ποῖος καλεῖται πολίτης ἢ ὑπή-
κοος ἐνὸς κράτους ;	13. Τί διαφέρει τὸ ἔθνος ἀπὸ τοῦ
κράτους ;
4. Ποῖος εἶναι ἀλλοδαπός ;	14. Ποία ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἔθνους
καὶ λαοῦ ;
5. Τί εἶναι ἡ χώρα ὡς στοιχεῖον
τοῦ κράτους ;	15. Ποία κράτη καλοῦνται μονοε-
θνικά καὶ ποῖα πολυεθνικά ;
6. Τί καλοῦμεν χωρικά ὕδατα ;	16. Ποία ἡ ἐννοια τῆς πατρίδος ;
7. Ἡ κρατικὴ ἐξουσία ἀπὸ ποίας
ἐπὶ μέρους ἐξουσίας ἀπαρτίζεται ;	17. Τί εἶναι φιλοπατρία ;
8. Τί εἶναι κυριαρχία ;	
9. Τί εἶναι ἀνεξαρτησία ;	
10. Ποῖα καλοῦνται ὁμοσπονδιακά
κράτη ;	

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ V

ΜΟΡΦΑΙ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐν τῇ πράξει εἶναι ἀδύνατον νὰ συλλάβῃ κανεὶς τὴν ἔννοιαν τοῦ κράτους, χωρὶς νὰ σκεφθῇ τὸν τρόπον τῆς διακυβερνήσεως, δηλαδὴ τὸ πολίτευμά του. Πολλὰ ἀπόπειραι ἔγιναν μέχρι τοῦδε διὰ τὴν ταξινόμησιν τῶν κρατῶν ἀναλόγως διαφόρων κριτηρίων. Ἡ παλαιότερα εἶναι τοῦ Ἀριστοτέλους, ἡ ὁποία ἔχει γίνεαι βάσει τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον διαμορφοῦται καὶ ἐκφράζεται ἡ βούλησις τοῦ κράτους καὶ βάσει τοῦ σκοποῦ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας. Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην «ὅσαι μὲν πολιτεῖαι (κράτη) τὸ κοινῇ συμφέρον σκοποῦσιν, αὗται μὲν ὀρθαὶ τυγχάνουσιν οὔσαι κατὰ τὸ ἀπλῶς δίκαιον, ὅσαι δὲ τὸ σφέτερον μόνον τῶν ἀρχόντων, ἡμαρτημέναι καὶ πᾶσαι παρεκβάσεις τῶν ὀρθῶν πολιτειῶν· δεσποτικαὶ γάρ, ἡ δὲ πόλις κοινωνία τῶν ἐλευθέρων».

Ὅρθαι κατ' Ἀριστοτέλην μορφαὶ ὁργανώσεως τοῦ κράτους εἶναι : ἡ βασιλεία (μοναρχία), εἰς τὴν ὁποίαν τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν διαχειρίζεται εἷς μὲν, ἀλλ' ὑπερβάλλων τοὺς ἄλλους εἰς τὴν ἀρετὴν, τὴν ἰσχὺν καὶ τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ καὶ κυβερνῶν πρὸς τὸ «κοινὸν συμφέρον»· ἡ ἀριστοκρατία, εἰς τὴν ὁποίαν τὴν ἐξουσίαν ἀσκοῦν ὀλίγοι μὲν, ἀλλ' «ἄριστοι» καὶ «ἀρετῇ διαφέροντες», πρὸς τὸ συμφέρον ὅλων· καὶ ἡ πολιτεία (δημοκρατία), εἰς τὴν ὁποίαν φορεῖς τῆς ἐξουσίας εἶναι οἱ πολλοί, ἀλλὰ κατ' ἀρετὴν ἴσοι καὶ ὅμοιοι, οἱ ὁποῖοι κυβερνοῦν ἐπίσης πρὸς τὸ συμφέρον ὅλων.

«Παρεκβάσεις» καὶ ἐκτροπὰς τῶν τριῶν τούτων ὀρθῶν καὶ ὑγιῶν μορφῶν κράτους ἀποτελοῦν, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, ἡ τυραννίς, ἡ ὀλιγαρχία καὶ ἡ ὀχλοκρατία. Ἡ τυραννίς εἶναι παραφθορὰ τῆς βασιλείας. Εἰς αὐτὴν ἓν πρόσωπον, σφετερισθὲν καθ' οἷονδῆποτε τρόπον τὴν ἐξουσίαν, κυβερνᾷ μὲ μοναδικὸν κριτήριον τὸ ἰδικόν του συμφέρον. («Τυραννίς ἐστὶ μοναρχία πρὸς τὸ συμφέρον τὸ τοῦ μοναρχοῦντος»). Ἡ ὀλιγαρχία εἶναι παραφθορὰ τῆς ἀριστοκρατίας. Εἰς αὐτὴν μία

ἐλαχίστη μειονοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ, στηριζομένη ἐπὶ τοῦ πλούτου κυρίως, κυβερνᾷ διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἰδικῶν τῆς συμφερόντων. («Ὀλιγαρχία ἐστὶ μοναρχία πρὸς τὸ συμφέρον τῶν εὐπόρων»). Ἡ ὀλιγαρχία εἶναι παραφθορὰ τῆς δημοκρατίας. Εἰς αὐτὴν, ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος, ἔχει καταλυθῇ κάθε ἔννοια πειθαρχίας, ἱεραρχίας καὶ λελογισμένης ὀργανώσεως τῆς ζωῆς πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ συνόλου.

1. MONARCHIA

Ὁ ὅρος μοναρχία σημαίνει τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἑνός. Ἀναφέρεται εἰς τὴν μορφὴν διακυβερνήσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἀρχηγὸς εἶναι κληρονομικὸς βασιλεὺς ἢ αὐτοκράτωρ. Ἐν τῇ πράξει κάθε πολίτευμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία εὐρίσκεται εἰς χεῖρας ἑνὸς μόνου προσώπου εἶναι μοναρχία, ἀνεξαρτήτως τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον τὸ πρόσωπον τοῦτο ἀπέκτησε τὴν ἐξουσίαν του. Τὸ γεγονός ὅτι μία χώρα ἔχει κληρονομικὸν βασιλέα, δὲν σημαίνει ὅτι κυβερνᾶται μοναρχικῶς, ὅταν ἡ ἐξουσία ἀσκῆται εἰς αὐτὴν ὑπὸ ἄλλων προσώπων καὶ ὄχι ὑπὸ τοῦ βασιλέως.

α. — Ἀπόλυτος μοναρχία. Ἡ ἀπόλυτος μοναρχία, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ θέλησις τοῦ μονάρχου εἶναι νόμος, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ οὐδεὶς περιορισμὸς εἰς τὴν μορφήν ἢ εἰς τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἐκφράζεται ἡ θέλησις αὐτῇ, ἀπετέλει τὸ ἐπικρατοῦν πολίτευμα εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Ρώμην τῆς παρακμῆς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐμφανίσεως τοῦ νεωτέρου κράτους εἰς τὴν Γαλλίαν πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ εἰς τὴν Ρωσσίαν, τὴν Τουρκίαν καὶ τὴν Πρωσσίαν (μὲ τινὰς περιορισμοὺς) μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Ἀπόλυτος μοναρχία ἦτο καὶ τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ὁθωνος (1833-1843). Ὁ Λουδοβίκος ΙΔ' τῆς Γαλλίας ἐξέφρασε τὸν τρόπον αὐτὸν διακυβερνήσεως μὲ τὸ περιώνυμον ἀξίωμά του : «Τὸ κράτος εἶμαι ἐγώ».

β. — Συνταγματικὴ μοναρχία. Ὅταν ἡ ἐξουσία τοῦ ἡγεμόνος περιορίζεται ὑπὸ ὠρισμένων θεμελιωδῶν κανόνων, ὑπὸ μορφήν γραπτοῦ ἢ ἀγράφου Συντάγματος, τότε τὸ πολίτευμα ὀνομάζεται *περιορισμένη ἢ συνταγματικὴ μοναρχία*. Εἰς τὴν περίπτωσιν

αὐτὴν ὁ μονάρχης εἶναι μὲν θεωρητικῶς ὁ κάτοχος ὅλων τῶν ἐξουσιῶν τοῦ κράτους, τὰς ὁποίας καὶ συγκεντρώνει εἰς χεῖράς του, παραχωρεῖ ὅμως ὠρισμένας ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν λαὸν διὰ συμφωνίας (συνθήκης), ἡ ὁποία λέγεται Σύνταγμα. Τὸ Σύνταγμα τῆς περιορισμένης μοναρχίας συντάσσεται μὲ τὴν συνεργασίαν τοῦ μονάρχου καὶ τοῦ λαοῦ καὶ μόνον διὰ τῆς συνεργασίας τῶν ἡμπορεῖ νὰ μεταρρυθμισθῇ. Ὁ συνταγματικὸς μονάρχης συμπράττει εἰς τὴν ψήφισιν τῶν νόμων καὶ εἰς τὸν διορισμὸν τῶν ὑπαλλήλων, οἱ δὲ ὑπουργοὶ διορίζονται ὑπ' αὐτοῦ καὶ μόνον. Τοιούτον ἦτο τὸ πολίτευμα καὶ τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1844 μέχρι τοῦ 1862, ὁπότε ἐξώσθη ὁ Ὅθων.

Ἡ μοναρχία εἶναι πιθανῶς ἡ παλαιότερα μορφή κρατικῆς ὀργάνωσης. Συχνὰ συνοδεύεται ἀπὸ τὴν πίστιν περὶ θείας καταγωγῆς τοῦ μονάρχου (ὅπως εἰς τὴν προπολεμικὴν Ἰαπωνίαν) ἢ περὶ θείων δικαιωμάτων τοῦ μοναρχικοῦ οἴκου («ἐλέφ Θεοῦ»). Οἱ ὑποστηρικταὶ τῆς ἰσχυρίζονται ὅτι παρουσιάζει τὰ ἐξῆς πλεονεκτήματα : Ἡ ὀργάνωσίς τῆς εἶναι ἀπλῆ. Δύναται νὰ ἐνεργῇ ταχέως καὶ δραστηρίως. Ἡμπορεῖ ν' ἀκολουθῇ σταθερὰν καὶ συνεχῇ πολιτικὴν. Ἐξασφαλίζει τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν ἐνότητα εἰς τὴν διοίκησιν. Ἀποσοβεῖ τὰς φατριαστικὰς ἐριδας μεταξὺ τῶν κομμάτων. Ὁ μονάρχης, ἰστάμενος ὑπεράνω ὅλων τῶν κομμάτων καὶ τῶν τάξεων, δύναται νὰ κυβερνᾷ ἀμερολήπτως πρὸς τὸ καλὸν ὅλων (ἀγαθοποιὸς δεσποτισμός).

Ἡ πρακτικωτέρα ἀντίρρῃσις κατὰ τοῦ «ἀγαθοποιοῦ» αὐτοῦ δεσποτισμοῦ εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς ἐξασφάλισεως ἐνὸς τοιούτου «ἀγαθοποιοῦ» μονάρχου. Καὶ ἡ ἱστορικὴ πείρα δεικνύει ὅτι πρόκειται περὶ μᾶλλον σπανίου εἶδους. Ἔπειτα, ἂν ὁ μονάρχης εἶναι ἡ πηγὴ κάθε νόμου, τί τὸν ἐμποδίζει νὰ παραβῇ καὶ τὸν ἰδικόν του ἀκόμη νόμον ὅταν τοῦτο τὸν συμφέρῃ ; Ἀκόμη ὅμως σημαντικωτέρα εἶναι ἡ ἀντίρρῃσις ὅτι ὑπὸ μοναρχικὸν πολίτευμα δὲν ἀναπτύσσεται εἰς τὸν λαὸν τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν διαχείρισιν τῶν κοινῶν, διὰ τὴν προσήλωσιν εἰς τὸ καθεστὼς καὶ διὰ τὴν κοινωνικὴν ἐνότητα, ποὺ ἀποτελοῦν μέρος τῶν σκοπῶν τοῦ κράτους.

2. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Δημοκρατία εἶναι τὸ πολιτικὸν καθεστὼς, τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς βάσιν τὴν πολιτικὴν ἰσότητα καὶ ὅπου ἡ πλειονότης τῶν πολιτῶν μετέ-

χει ἐμμέσως ἢ ἀμέσως τῆς ἐξουσίας. Ἀπόλυτος δημοκρατία πιθανώτατα οὐδαμοῦ τοῦ κόσμου ὑπῆρξε ποτέ. Ἡ συμμετοχὴ τῶν πολιτῶν περιορίζεται πάντοτε ὑπὸ τῆς ἡλικίας καὶ συχνὰ ὑπὸ τοῦ φύλου, δεδομένου ὅτι αἱ γυναῖκες προσφάτως μόλις ἔλαβον τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου εἰς πλείστας χώρας. Ἐπίσης, ἐνιαχοῦ οἱ ἀναλφάβητοι δὲν ἔχουν δικαίωμα ψήφου, ὅπως καὶ ὠρισμένοι ἄλλαι κατηγορίαι πολιτῶν (ἡλίθιοι, κατὰ δικοὶ δι' ἀτιμωτικά ἐγκλήματα κλπ.). Δημοκρατία, συνεπῶς, δὲν σημαίνει συμμετοχὴν ὅλων τῶν πολιτῶν εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν κοινῶν. Ἀναλόγως τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὅποιον συμμετέχουν οἱ πολῖται, ἡ δημοκρατία δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς ἄμεσον ἢ καθαρὰν δημοκρατίαν καὶ εἰς ἀντιπροσωπευτικὴν δημοκρατίαν.

α. — Ἀμεσος ἢ καθαρὰ δημοκρατία. Αἱ γνωστότεραι ἄμεσοι δημοκρατίαι ὑπῆρξαν: αἱ ἀρχαῖαι Ἀθῆναι, ὅπου οἱ γηγενεῖς ἐλεύθεροι πολῖται μετεῖχον ὅλοι τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου καὶ τῶν δικαστηρίων καὶ ὅπου οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν ἐλάμβανον συχνὰ δημόσια ἀξιώματα εἴτε δι' ἐκλογῆς, εἴτε διὰ κληρώσεως καὶ ἡ Νέα Ἀγγλία, ὅπου οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως εἰς γενικὴν συνέλευσιν συνεζήτουν τὰ τοπικὰ προβλήματα καὶ ἐψήφισαν δι' ἀνατάσεως τῶν χειρῶν ἢ διὰ βοῆς. Ἐπίσης, μορφή ἀμέσου δημοκρατίας εἶναι ἡ ἐτησίᾳ συνέλευσις τῶν πολιτῶν τῆς Ἑλβετίας, κατὰ τὴν ὁποίαν οὗτοι ψηφίζουν τοὺς φόρους, συζητοῦν τὰ προβλήματα τοῦ διαρρέυσαντος ἔτους, θεσπίζουν νέους νόμους καὶ ἀποφασίζουν ἀκόμη καὶ περὶ συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων.

Ἡ ἄμεσος δημοκρατία εἶναι πραγματοποιήσιμος εἰς τὰς μικρὰς μόνον κοινωνίας, ἀποβαίνει δὲ πρακτικῶς ἀνέφικτος εἰς μίαν πολυάνθρωπον κοινωνίαν ἢ εἰς μίαν κοινωνίαν, τὴν ὁποίαν ἀπασχολοῦν πολὺπλοκα προβλήματα. Οἱ λόγοι αὗτοι ὠδήγησαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀντιπροσωπευτικῆς δημοκρατίας.

β. — Ἀντιπροσωπευτικὴ δημοκρατία. Ἡ ἀντιπροσωπευτικὴ δημοκρατία δύναται νὰ ὀρισθῇ ὥς ἡ μορφή ἐκείνη διακυβερνήσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ πλειονότης τῶν πολιτῶν μετέχει εἰς τὴν ἐκλογὴν ἀντιπροσώπων, οἵτινες ἐφεξῆς ἀσχοῦν ἐν ὀνόματι τοῦ λαοῦ τὸ νομοθετικὸν ἔργον. Εἰς τὴν ἀντιπροσωπευτικὴν δημοκρατίαν τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν ἐξακολουθεῖ νὰ κατέχῃ τὸ ἐκλογικὸν σῶμα (ὁ λαὸς) καὶ μόνον ἡ ἀσκησίς της γίνεται ὑπὸ αἵρετῶν ἀντιπροσώπων. Βασικὸν αἷτημα τῆς ἀντιπροσωπευτικῆς δημοκρατίας εἶναι ἡ ὅσον τὸ δυνατόν

εὐρυτέρα συμμετοχή τῶν πολιτῶν εἰς τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ τοῦ ἐκλέγεσθαι. Εἰς αὐτὴν ὁ λαὸς ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀναθέτῃ διὰ τοῦ Συντάγματος (τὸ ὁποῖον καταρτίζει μόνος του με ἐθνοσυνελεύσεις) ἐξουσίας καὶ εἰς ἄλλα πρόσωπα, ὅπως ὁ Βασιλεὺς ἢ ὁ Πρόεδρος, ἡ Βουλὴ, οἱ δικασταί, ἀλλ' εἶναι ἐλεύθερος καὶ νὰ τὰς ἀφαιρέσῃ μεταβάλλων μόνος του τὸ Σύνταγμα.

Ὅλαι αἱ δημοκρατίαι ἔχουν ἓνα ἀνώτατον ἄρχοντα, ὁ ὁποῖος φροντίζει διὰ τὴν διοίκησιν τῆς χώρας, διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων, ἄρχει τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καὶ ἀντιπροσωπεύει τὴν χώραν εἰς τὰς σχέσεις τῆς μετὰ ἄλλα κράτη. Ἀναλόγως τοῦ ἂν ὁ ἀνώτατος αὐτὸς ἄρχων, δηλαδὴ ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, εἶναι κληρονομικὸς ἢ αἰρετὸς, ἢ ἀντιπροσωπευτικὴ δημοκρατία διαιρεῖται εἰς βασιλευσμένην καὶ εἰς προεδρικὴν ἢ ἀβασίλευτον δημοκρατίαν.

Βασιλευσμένη δημοκρατία εἶναι ἐκείνη, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἀνώτατος ἄρχων εἶναι βασιλεὺς, δηλαδὴ πρόσωπον ἐκ γενετῆς προσωρισμένον ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας κατ' ἐντολὴν τοῦ λαοῦ, ἥτις ἐκφράζεται διὰ τοῦ Συντάγματος. Εἰς τὴν βασιλευσμένην δημοκρατίαν ὁ βασιλεὺς ἔχει μὲν τυπικῶς τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ δὲν τὴν ἀσκεῖ οὐσιαστικῶς ὁ ἴδιος, διότι κάθε πρᾶξις του πρέπει νὰ ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν ἀρμόδιον ὑπουργόν, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν ὑπογραφήν του ἀναλαμβάνει τὴν εὐθύνην διὰ τὰς πράξεις τοῦ βασιλέως. Δι' αὐτὸ λέγεται ὅτι εἰς τὴν βασιλευσμένην δημοκρατίαν «ὁ βασιλεὺς βασιλεύει, ἀλλὰ δὲν κυβερνᾷ». Βασιλευόμεναι δημοκρατίαι εἶναι ἡ Ἑλλάς (ἀπὸ τοῦ 1864), ἡ Ἀγγλία, ἡ Ὀλλανδία, ἡ Δανία, ἡ Σουηδία, ἡ Νορβηγία κλπ.

Προεδρικὴ ἢ ἀβασίλευτος δημοκρατία εἶναι ἐκείνη, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἀνώτατος ἄρχων εἶναι αἰρετὸς — ὄχι κληρονομικὸς — ἐκλεγόμενος ἀπὸ τὸν λαόν, εἴτε ἀπ' εὐθείας (ὅπως εἰς τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τοῦ 1962), εἴτε ἐμμέσως ὑπὸ ἐκλεκτόρων (ὅπως εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας) ἢ τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν σωμάτων (ὅπως εἰς τὴν Ἰταλίαν). Ὁ αἰρετὸς ἄρχων ὀνομάζεται πρόεδρος τῆς δημοκρατίας. Προεδρικαὶ δημοκρατίαι εἶναι σήμερον τὰ περισσότερα ἐκ τῶν κρατῶν τοῦ ἐλευθέρου κόσμου. Ἡ Ἑλλάς ἦτο προεδρικὴ δημοκρατία ἀπὸ τοῦ 1924 μέχρι τοῦ 1935.

γ.—Θεμελιώδεις ἀρχαὶ τῆς δημοκρατίας. Ἡ δημοκρατία ἀπο-

τελεῖ τὴν πολιτικὴν ἐνσάρκωσιν τῆς ιδέας τῆς ἐλευθερίας καὶ τὴν πολιτικὴν ἔκφρασιν τοῦ ἀποτικοῦ καθεστῶτος. Οἱ δημοκρατικοὶ θεσμοί, ὑπὸ τὴν νεωτέραν μορφήν των, τὴν ἀντιπροσωπευτικὴν, ἤρχισαν ν' ἀναπτύσσωνται βαθμιαίως εἰς τὴν Εὐρώπῃ ἀπὸ τοῦ 14ου αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν. Ἡ Πουριτανικὴ Ἐπανάστασις εἰς τὴν Ἀγγλίαν (17ος αἰὼν) καὶ ἕνα αἰῶνα κατόπιν ἡ Ἀμερικανικὴ καὶ ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις ἔθεσαν τὰ θεμέλια τῆς νεωτέρας δημοκρατίας. Ἡ ἐπιβολὴ τῆς συνδέεται πανταχοῦ μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου καὶ μὲ τὴν ἀνοδὸν τῶν μεσαίων τάξεων τῶν πόλεων. Διαρκοῦντος τοῦ 19ου αἰῶνος ἡ δημοκρατία ἐπεβλήθη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας.

Τὸ δημοκρατικὸν σύστημα ἀρχῶν ἔχει ὡς ἐπικέντρόν του τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἀξιολογίαν τοῦ ἀτόμου. Κάθε ἄτομον ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς προσωπικότητός του. Τὸ δεύτερον θεμελιῶδες αἷτημα τῆς δημοκρατίας εἶναι ἡ ἰσότης. Ἡ δημοκρατία δὲν ἀρνεῖται τὰς ὑφισταμένας μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων διαφοράς, θεωρεῖ ὅμως περισσότερον σημαντικὰς τὰς ὁμοιότητας. Ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία καὶ ἡ ἐλευθερία ἀσκήσεως τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ὑπὸ παντὸς ἀτόμου ἀποτελοῦν τὴν οὐσίαν τῆς δημοκρατίας. Διὰ τοῦτο οὐδὲν δικτατορικὸν σύστημα, ἔστω καὶ ἂν ἐπικαλεῖται ἀρχὰς ἰσότητος ἢ ἀνθρωπιστικούς σκοπούς, δύναται νὰ εἶναι δημοκρατικόν.

Ὅλαι αἱ δημοκρατικαὶ χώραι ἐγγυῶνται τὰς ἐλευθερίας τοῦ πολίτου. Αἱ θεμελιώδεις ἐλευθερίαι εἶναι : ἡ προσωπικὴ ἀσφάλεια, ἡ ἀσφάλεια τοῦ ἀτόμου ἀπὸ αὐθαίρετον ποινικὴν καταδίωξιν καὶ φυλάκισιν, ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου, ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου, ἡ ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι, ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀναφέρεσθαι εἰς τὰς ἀρχάς, ἡ ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι (τὸ δικαίωμα, δηλαδή, τοῦ ἰδρύνει κόμματα, σωματεῖα καὶ ἄλλας ἐνώσεις), ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψεως, ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως, ἡ ἐλευθερία τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἡ ἐλευθερία τῆς ἰδιοκτησίας, ἡ ἐλευθερία τῆς ἐργασίας.

Τὸ σημαντικώτερον πολιτικὸν δικαίωμα, τὸ ἀπορρέον ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω ἐλευθερίας, εἶναι τὸ δικαίωμα κάθε πολίτου νὰ συμμετέχῃ εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας. Ὅλη ἡ ἐξουσία στηρίζεται ἐπὶ τοῦ λαοῦ (δόγμα τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας), ἐκφράζεται δὲ ὑπ' αὐτοῦ διὰ τῶν ἐκλογῶν. Ἡ δημοκρατία στηρίζεται ἐπὶ αἰρετῆς κυβερνήσεως. Αἱ ἐκλογαὶ πρέπει νὰ διεξάγωνται μὲ λογικὴν συχνότητα καὶ κανονικό-

τητα. Κάθε πολίτης πρέπει να ἔχη τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου καὶ αἱ ἐκλογαὶ πρέπει νὰ εἶναι ἐλεύθεραι καὶ ἀνόθευτοι. Οἱ ὑποψήφιοι δὲν πρέπει, νὰ περιορίζωνται εἰς ἐκείνους τοὺς ἀρέσουν εἰς τὴν κυβέρνησιν. Ἡ ψηφοφορία πρέπει νὰ εἶναι μυστικὴ διὰ νὰ ἐξασφαλίζεται ὁ ψηφοφόρος ἀπὸ κάθε ἐκφοβισμόν.

Τὸ δικαίωμα τοῦ νομοθετεῖν τὸ ἔχει μόνον ἡ συνέλευσις τῶν αἰρετῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ (Βουλὴ, Ἐθνοσυνέλευσις, Κογκρέσσον κλπ.) ἐκτὸς ὁσάκις ἐπιφυλάσσεται εἰς τὸν λαὸν ἀποφαινόμενον ἐν δημοψηφίσματι. Ἡ Βουλὴ ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀποφασίζῃ περὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ, τῆς φορολογίας, τῶν δαπανῶν καὶ τὸ γενικὸν δικαίωμα τοῦ ἐλέγχου καὶ τῆς ἐρεύνης. Τὰ μέλη της ἀπολαμβάνουν ὠρισμένων προνομίων, εἰδικῶς δὲ τῆς ἀσυλίας (δὲν διώκονται, οὔτε συλλαμβάνονται), ἐκτὸς ἂν ἡ Βουλὴ ἀποφασίσῃ τὴν ἄρσιν τῆς ἀσυλίας αὐτῆς κατόπιν αἰτήσεως τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς. Δὲν διώκονται δι' ὅ,τι λέγουν ἢ πράττουν ὑπὸ τὴν ιδιότητά των ὡς ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ, οὔτε παρεμποδίζονται ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν ἄσκησιν τῶν δικαιωμάτων των.

Ἡ διάκρισις τῶν ἐξουσιῶν εἰς νομοθετικὴν, ἐκτελεστικὴν καὶ δικαστικὴν, θεωρεῖται βασικὸν χαρακτηριστικὸν τῆς δημοκρατίας. Ἡ ἐξάρτησις τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὴν νομοθετικὴν, δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ λαοῦ, καὶ συνεπῶς ἐν ὑστάτῃ ἀναλύσει ἀπὸ τὸ ἴδιον τὸν λαόν, εἶναι ἐπίσης οὐσιώδης, διότι ἐξασφαλίζεται οὕτως ἡ ἐκτέλεσις τῆς θελήσεως τοῦ λαοῦ ὑπὸ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καὶ ἀποκλείεται ἡ αὐθαίρεσις ἐκ μέρους τῶν κατεχόντων ὑψηλὰς θέσεις. Ἡ ὑπαρξὶς ἐπίσης Συντάγματος (τοῦ βασικοῦ νόμου, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὸ κριτήριον τοῦ κύρους καὶ τῆς ἰσχύος παντὸς ἄλλου νόμου) εἶναι θεμελιώδης προϋπόθεσις τῆς δημοκρατίας.

Ἡ δημοκρατία ἀξιοῖ τὴν ὑπαρξὶν πολλῶν (τοῦλάχιστον δύο) πολιτικῶν κομμάτων. Τὰ μονοκομματικὰ κράτη (ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπιτρέπεται ἡ ὑπαρξὶς ἐνὸς μόνον κόμματος), δὲν εἶναι δημοκρατικά, ἔστω καὶ ἂν χρησιμοποιοῦν ἐπιδεικτικῶς τὴν δημοκρατικὴν τεχνικὴν : ἐκλογάς, κοινοβουλευτικὰς ψηφοφορίας, δημοψηφίσματα. Ἡ ὑπαρξὶς μιᾶς νομίμου καὶ ἀνεγνωρισμένης ἀντιπολιτεύσεως ἀποτελεῖ ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν καὶ ἐγγύησιν τῆς δημοκρατίας. Τὸ κυβερνῶν κόμμα ἢ ὁ κυβερνῶν συνασπισμὸς κομμάτων, πρέπει νὰ εἶναι ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἔτοιμος ὅπως ἀποσυρθῇ τῆς ἐξουσίας ὑπὲρ τῆς ἀντιπολιτεύσεως,

ἀν ἡ ἀντιπολίτευσις καταστῇ ἱκανὴ ν' ἀναλάβῃ τὴν διακυβέρνησιν δι' ἀποκτῆσεως τῆς πλειονοψηφίας. Ἡ διαμόρφωσις μιᾶς ἐλευθέρας καὶ ἀβιάστου κοινῆς γνώμης εἶναι ζωτική ἀνάγκη διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς δημοκρατίας καὶ ἀπαιτεῖ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πληροφορήσεως καὶ τῆς συζητήσεως καὶ ἀνάλογον ἐπίπεδον μορφώσεως. Γενικῶς ἡ δημοκρατία στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς πλειονοψηφίας. Σέβεται ὅμως καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς μειονοψηφίας. Ἡ ἀρχὴ τῆς ὁμοφωνίας, μολονότι φαινομενικῶς περισσότερον δημοκρατικὴ, ἀποκρούεται ἀπὸ τοὺς περισσότερους θεωρητικούς τῆς δημοκρατίας, διότι ἐν τῇ πράξει θὰ ὠδήγει εἰς δικτατορίαν μειονοψηφιδῶν ἢ ατόμων, ποὺ μὲ τὸ «βέτο» των (ἀρνησικυρία) θὰ ἠδύναντο νὰ παρεμποδίσουν τὴν λῆψιν κάθε ἀποφάσεως.

Πρέπει νὰ ἔχωμεν πάντοτε ὑπ' ὄψιν μας ὅτι ἡ δημοκρατία δὲν εἶναι μόνον ὑπόθεσις θεσμῶν, ὅσονδῆποτε σημαντικῶν καὶ ὀρθῶν. Ἡ δημοκρατία ἀπαιτεῖ συνεχῇ προσπάθειαν. Προϋποθέτει ὠρισμένην στάσιν ἐκ μέρους κυβερνώντων καὶ κυβερνωμένων καὶ ἀποφασιστικότητας διὰ τὴν τήρησιν ὠρισμένων κανόνων στηριζομένων εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ατόμου. Ἀποτελοῦσα κατὰκτῃσιν τοῦ ἀνθρώπου γένους ἀπαιτεῖ συνεχῇ ἀγῶνα διὰ τὴν διατήρησίν της.

3. ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΣΜΟΣ

Ἡ πολιτικὴ ἐξέλιξις τοῦ κόσμου, εἰδικῶς εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐφαίνετο διεπομένη ἀπὸ τὴν ἄνοδον τῆς δημοκρατίας μέχρι τοῦ Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου καὶ ὀλίγον κατόπιν. Αἰφνιδίως ὅμως κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἐξαπελύθη ἐν ἰσχυρότατον ἐναντίον τῆς δημοκρατίας κίνημα, τὸ ὁλοκληρωτικὸν κίνημα. Τὸ ἀντιδημοκρατικὸν κύμα ἤρχισε μὲ τὸν μπόλσεβικισμόν (κομμουνισμόν) εἰς τὴν Ρωσσίαν, ὁ ὁποῖος ἐχαρακτήρισε τὴν δημοκρατίαν ὡς ἀπλοῦν προσωπεῖον κυριαρχίας τῆς ἀστικῆς τάξεως καὶ ἐκήρυξε τὴν ἀνάγκην ἐπιβολῆς μιᾶς ἀνηλεοῦς δικτατορίας διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς κοινωνίας ἐπὶ «σοσιαλιστικῆς» βάσεως. Ἀμέσως κατόπιν ἐνεφανίσθησαν, ὡς ἀντίπαλοι τοῦ μπολσεβικισμοῦ, ἀλλὰ λυσσώδεις καὶ αὐτοὶ ἐχθροὶ τῆς δημοκρατίας, ὁ φασισμὸς εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ὁ ἐθνικοσοσιαλισμὸς (νατσισμός, χιτλερισμός) εἰς τὴν Γερμανίαν.

Εἶναι πολλὰ τὰ κοινὰ χαρακτηριστικὰ τῶν τριῶν αὐτῶν ὁλοκλη-

ρωτικῶν συστημάτων — μπολσεβικισμού, φασισμού καὶ ἐθνικοσοσιαλισμοῦ. Τὸ πρῶτον κοινὸν χαρακτηριστικὸν των εἶναι ἡ *θ ε ο π ο ῖ ῃ σ ι ς τ ο ὗ κ ρ ά τ ο υ ς*. Εἰς τὰς δημοκρατίας τὸ κράτος ἀποτελεῖ τὴν ἔκφρασιν τῆς βουλῆσεως τοῦ συνόλου καὶ ἔχει ὡς ἀποστολὴν τοῦ τὴν ἡθικὴν καὶ ὕλικὴν τελείωσιν τοῦ ἀτόμου. Εἰς τὸν μπολσεβικισμόν, τὸν φασισμόν καὶ τὸν ἐθνικοσοσιαλισμόν τὸ κράτος εἶναι αὐτόνομος δύναμις, ποὺ ἔχει τάξει εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς μυστικοπαθεῖς σκοποὺς καὶ ποὺ χρησιμοποιεῖ συνεχῶς τὰ ἄτομα ὡς πρῶτην ὕλην διὰ τὸ ἐργαστήριον τῆς ἱστορίας. Ποτὲ ἄλλοτε ἡ περιφρόνησις πρὸς τὸν ἄνθρωπον δὲν ὑψώθη μέχρι τοιοῦτου βαθμοῦ εἰς «ιδεολογίαν», ὅσον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ποὺ ἐνεφανίσθησαν τὰ ὀλοκληρωτικὰ συστήματα.

Τὸ δευτέρον κοινὸν χαρακτηριστικὸν εἶναι ὁ *μ ο ν ο κ ο μ μ α τ ι σ μ ό ς*. Ἡ ὑπερατομικὴ βούλησις τοῦ κράτους — τέρας εἰς τὰ τρία αὐτὰ συστήματα ἐνσαρκώνεται ἀπὸ τὸ κόμμα, τὸ ἓνα καὶ μόνον κόμμα (μπολσεβικικόν, φασιστικόν, ἐθνικοσοσιαλιστικόν), τὸ ὁποῖον συγκεντρώνει ἐλάχιστον τμῆμα τοῦ συνόλου τοῦ λαοῦ, εἶναι ὀργανωμένον με στρατιωτικὴν πειθαρχίαν καὶ ἱεραρχίαν, κρατεῖ εἰς χεῖράς του ὅλα τὰ νήματα τῆς ἐξουσίας καὶ ἀρνεῖται εἰς οἰανδήποτε ἄλλην πολιτικὴν κίνησιν τὴν νομιμότητα καὶ εἰς οἰονδήποτε ἄτομον τὸ δικαίωμα τῆς κριτικῆς.

Τὸ τρίτον κοινὸν χαρακτηριστικὸν εἶναι ἡ *παντοδυναμία* τῆς *μυστικῆς ἀστυνομίας* (Γκεπεοῦ κλπ., "Ὁβρα, Γκεσταπό), διὰ τῆς ὁποίας ἡ μικρὰ ἄρχουσα μειονοψηφία — τὸ Κόμμα — ἐπιβάλλει τὴν θέλησίν τῆς ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ πληθυσμοῦ. Διὰ τὴν πανίσχυρον αὐτὴν μυστικὴν ἀστυνομίαν, ἡ ὁποία ἀσκεῖ χαλυβδίνην τρομοκρατίαν, δὲν ὑπάρχει οὔτε ἰδιωτικὴ ζωὴ τῶν ἀτόμων, οὔτε συνταγματικὴ ἐγγύησις τῆς ἐλευθερίας των, οὔτε οἰοσδήποτε νομικὸς φραγμὸς εἰς τὴν δράσιν τῆς. Χειρίζεται ἀνεξέλεγκτως τὴν τύχην παντὸς πολίτου, ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου μέχρι τῆς κορυφῆς.

Τὸ τέταρτον κοινὸν χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι καὶ τὰ τρία συστήματα θέλουν νὰ ἐμφανίζωνται ὡς φορεῖς ὀλοκλήρου *κ ο σ μ ο θ ε ω ρ ί α ς*, τὴν ὁποίαν παρουσιάζουν ὡς δικαίωσιν καὶ ὡς ἐσχατον σκοπὸν των. Ἡ κοσμοκρατορία τῆς ἐκλεκτῆς τάξεως — τοῦ προλεταριάτου — εἶναι ἡ κοσμοθεωρία τοῦ μπολσεβικισμού. Ἡ κοσμοκρατορία τῶν Ἰταλῶν — κληρονόμων τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας — ἦτο ἡ κοσμοθεωρία τοῦ φασισμού. Ἡ κοσμοκρατορία τῆς ἐκλεκτῆς φυλῆς — τῆς ἀρίας — ἦτο ἡ

κοσμοθεωρία τοῦ ἐθνικοσοσιαλισμοῦ. Καί ἡ ἐλαφροτέρα παρέκκλισις ἀπὸ τὸ αὐστηρῶς καθωρισμένον σύστημα ἰδεῶν, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν κοσμοθεωρίαν, ἰσοδυναμεῖ καὶ διὰ τὰ τρία συστήματα μὲ αἵρεσιν, δηλαδὴ μὲ ἐσχάτην προδοσίαν τιμωρουμένην διὰ θανάτου.

Τὸ πέμπτον κοινὸν χαρακτηριστικὸν τῶν ὁλοκληρωτικῶν συστημάτων εἶναι ἡ ἀντίθεσις τῶν πρὸς τὸν *χριστιανισμόν*. Ὁ μπολσεβικισμὸς ἀρνεῖται κάθε θρησκείαν, ὡς «ἔθιον τοῦ λαοῦ», καὶ προσπαθεῖ νὰ τὴν ὑποκαταστήσῃ διὰ τοῦ ὕλισμοῦ. Ὁ ἐθνικοσοσιαλισμὸς προσεπάθησε ν' ἀναστήσῃ τὴν εἰδωλολατρείαν τῶν ἀρχαίων Γερμανῶν, ἀπορρίψας τὸν χριστιανισμόν ὡς θρησκείαν τῶν Ἑβραίων καὶ τῶν δειλῶν. Καὶ οἱ δύο, ἐν ὑστάτῃ ἀναλύσει, ἐπεδιώξαν νὰ καταλάβουν τὴν θέσιν τῆς θρησκείας εἰς τὴν ψυχὴν τῶν λαῶν.

Ἐκτον κοινὸν χαρακτηριστικὸν τῶν ὁλοκληρωτισμῶν εἶναι ἡ ἡρωολατρεία, ἡ συστηματικὴ, δηλαδὴ, καλλιέργεια τῆς πίστεως ἐπὶ τὸ ἀλάθητον, τὸ ὑπεράνθρωπον καὶ τὸ τέλειον τοῦ ἀρχηγοῦ (ἄλλως : *πρωσωπολατρεία*). Οἱ ὕμνοι ποὺ ἐγράφησαν καὶ οἱ θρῦλοι ποὺ διεδόθησαν ὑπὸ τῆς κρατικῆς προπαγάνδας διὰ τὸν Στάλιν, τὸν Μουσσολίνι καὶ τὸν Χίτλερ, ἀποτελοῦν τὰ δουλικώτερα κείμενα καὶ τὰ παιδαριωδέστερα παραμύθια τῆς ἱστορίας τῶν ἀνθρώπων.

Τὸ τελευταῖον θεμελιῶδες χαρακτηριστικόν, ποὺ ἐμφανίζεται κοινὸν εἰς τὰ τρία συστήματα εἶναι ὁ νεοϊμπεριαλισμὸς τῶν. Ἐπιβληθέντες ὁ μπολσεβικισμὸς, ὁ φασισμὸς καὶ ὁ ἐθνικοσοσιαλισμὸς εἰς ἔθνη, ποὺ εἶχον χάσει τὸ λεωφορεῖον τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ κατὰ τὸν 18ον καὶ τὸν 19ον αἰῶνα, ὁπότε ἡ ἐπέκτασις ἐγίνετο εἰς βάρος καθυστερημένων λαῶν πέραν τῶν θαλασσῶν, συνέλαβον τὸ ὄνειρον τῆς κοσμοκρατορίας διὰ τῆς καταβροχθίσεως ἐλευθέρων καὶ ἀνεξαρτήτων λαῶν μὲ ἱστορίαν, παραδόσεις καὶ ἐθνικὸν πολιτισμόν.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποῖαι αἱ ὀρθαὶ μορφαὶ πολιτευμάτων κατ' Ἀριστοτέλην ;
2. Ποῖαι αἱ παρεκβάσεις τῶν ὀρθῶν πολιτευμάτων κατ' Ἀριστοτέλην ;
3. Τί διαφέρει ἡ τυραννὶς τῆς μοναρχίας ;
4. Τί διαφέρει ἡ ἀριστοκρατία τῆς ὀλιγαρχίας ;
5. Τί εἶναι ὀχλοκρατία καὶ τί διαφέρει αὕτη τῆς δημοκρατίας ;
6. Τί εἶναι μοναρχία ;
7. Πόσων εἰδῶν μοναρχίας ἔχομεν ;
8. Τί εἶναι ἀπόλυτος μοναρχία καὶ εἰς ποῖα κράτη ἴσχυσε ;
9. Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξε ποτε ἀπόλυτος μοναρχία ;
10. Τί καλεῖται συνταγματικὴ μοναρχία ;
11. Πότε ἡ Ἑλλὰς εἶχε πολίτευμα συνταγματικῆς μοναρχίας ;
12. Ποῖα ἐπιχειρήματα ἐπικαλοῦνται οἱ ἀπολογηταὶ τῆς μοναρχίας ;
13. Ποῖα τὰ μειονεκτήματα τῆς μοναρχίας ;
14. Τί εἶναι δημοκρατία ;
15. Ὑπάρχει ἀπόλυτος δημοκρατία ;
16. Τί εἶναι καθαρὰ ἡ ἄμεσος δημοκρατία ;
17. Ποῦ δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ ἄμεσος δημοκρατία καὶ ποῦ ἔτυχεν ἐφαρμογῆς ;
18. Τί εἶναι ἀντιπροσωπευτικὴ δημοκρατία καὶ ποῖοι λόγοι ἐδημιούργησαν αὐτήν ;
19. Ποῖον εἶναι τὸ βασικὸν αἷτημα τῆς ἀντιπροσωπευτικῆς δημοκρατίας ;
20. Ποῖα τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος εἰς τὴν δημοκρατίαν ;
21. Τί εἶναι βασιλευμένη δημοκρατία καὶ ποῖα κράτη σήμερον ἔχουν τοιοῦτον πολίτευμα ;
22. Τί εἶναι προεδρικὴ δημοκρατία καὶ τί διαφέρει τῆς βασιλευμένης ;
23. Ποῖαι εἶναι αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ τῆς δημοκρατίας ;
24. Ποῦ καὶ πῶς ἐτέθησαν τὰ θεμέλια τῆς νεωτέρας δημοκρατίας ;
25. Ποῖαι εἶναι αἱ θεμελιώδεις ἐλευθερίαι ;
26. Ποῖον τὸ σημαντικώτερον πολιτικὸν δικαίωμα τοῦ πολίτου ;
27. Ποῖος εἶναι ὁ κυρίαρχος εἰς τὰς δημοκρατίας ;
28. Τί εἶναι βουλὴ καὶ ποῖα τὰ δικαιώματα αὐτῆς ;
29. Ποῖον τὸ βασικὸν χαρακτηριστικὸν τῆς δημοκρατίας ;
30. Ποῖα ἡ ἀρχὴ τῆς δημοκρατίας ;
31. Πόσα καὶ ποῖα εἶναι τὰ ὀλοκληρωτικὰ συστήματα ;
32. Ποῖα τὰ κοινὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ὀλοκληρωτικῶν συστημάτων ;
33. Ποῖα ἡ κοσμοθεωρία τῶν ὀλοκληρωτικῶν συστημάτων ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VI

ΘΕΩΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Ἐπάρχουν πολλοὶ καὶ ποικίλαι θεωρίαι περὶ τῶν λειτουργιῶν τοῦ κράτους κλιμακούμεναι ἀπὸ τοῦ ἀναρχισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀρνεῖται τὴν ἀνάγκην ὑπάρξεως οἰασδῆποτε ἐξουσίας μέχρι τοῦ κομμουνισμοῦ, ὁ ὁποῖος κηρύσσει τὴν ἀνάγκην ὅπως τὸ κράτος κατέχῃ ὅλα τὰ μέσα παραγωγῆς καὶ διανομῆς τῶν ἀγαθῶν καὶ ἐπὶ πλεον ρυθμίζῃ καταθλιπτικῶς πλείστας λεπτομερείας καὶ τῆς ἰδιωτικῆς ἀκόμη ζωῆς τῶν ἀτόμων. Αἱ κυριώτεραι ἐκ τῶν θεωριῶν αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι συνδέονται, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, πρὸς τὴν οἰκονομικὴν ὀργάνωσιν τῆς κοινωνίας εἶναι αἱ ἑξῆς :

1. ΑΝΑΡΧΙΣΜΟΣ

Ὁρμώμενοι γενικῶς ἐκ τῶν συμπερασμάτων, τὰ ὁποῖα συνάγουν ἀπὸ τὴν πίστιν εἰς τὴν ἔμφυτον ἀγαθότητα καὶ λογικότητα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, οἱ ἀναρχικοὶ ἀρνοῦνται ἀπολύτως τὴν ἀνάγκην ὑπάρξεως κράτους. Φρονοῦν ὅτι ὁ νόμος καὶ ἡ τάξις πρέπει νὰ τηρῶνται ἄνευ καταναγκασμοῦ. Οἱ ἀναρχικοὶ θέλουν ν' ἀντικαταστήσουν τὴν καταναγκαστικὴν διακυβέρνησιν δι' ἐθελοντικῶν ἐνώσεων, αἱ ὁποῖαι θ' ἀσκοῦν τὰς ὀλίγας ἐκείνας λειτουργίας τοῦ κράτους, ποὺ θεωροῦνται ἀναγκαῖαι. Οἱ ὁπαδοὶ τῆς θεωρίας αὐτῆς κηρύσσουν τὴν ἀντικατάστασιν τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας διὰ τῆς συλλογικῆς.

Ἐπάρχει διαφορὰ γνώμων μεταξὺ τῶν θεωρητικῶν τοῦ ἀναρχισμοῦ ὥς πρὸς τὴν ἀκριβῆ φύσιν τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ὀργάνωσεως, ἡ ὁποία θὰ ἐγκαθιδρυθῇ μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ κράτους, ὅπως ὑπάρχει καὶ ἀσυμφωνία ὥς πρὸς τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦν διὰ τὴν κατάργησιν τοῦ κράτους. Τινές, ὥς ὁ Μπακοῦν (1814-

1876) εις την Ρωσσίαν, ὑπεστήριξαν τὴν ἄποψιν τῆς μηδενιστικῆς βίας, ἄλλοι ὅμως φρονοῦν ὅτι οἱ ἐπιδιωκόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀναρχισμοῦ σκοποὶ εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτευχθοῦν καλύτερον διὰ μεθόδων εἰρηνικῆς συνεργασίας. Γενικῶς ὅμως δὲν ὑπάρχει μορφὴ ἀναρχισμοῦ ἐπιδιώκοντος τὴν ἀναρχίαν μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς διαλύσεως τῆς ἐσωτερικῆς κοινωνικῆς τάξεως.

Ὁ ἀναρχισμὸς ἀποτελεῖ οὐτοπίαν. Διότι αἱ ἐθελοντικαὶ ἐνώσεις, διὰ τῶν ὁποίων οἱ ἀναρχικοὶ ἐπιθυμοῦν ν' ἀντικαταστήσουν τὸ κράτος, δὲν θὰ εἶναι ἱκαναὶ νὰ παρεμποδίσουν τὰ «ἀρχικὰ» ἄτομα ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπιβάλλουν τὴν βούλησίν των ἐπὶ τῶν ἀσθενεστέρων καὶ ὡπασδήποτε θ' ἀποκτῇ οὖν, θάττον ἢ βράδιον, τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ κράτους. Οἱ ἀναρχικαί, πάντως, συνέβαλον οὐσιωδῶς εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς πολιτικῆς σκέψεως διὰ τῆς κριτικῆς τῶν σφαλμάτων τοῦ κράτους, τὴν ὁποίαν ἤσκησαν.

2. ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

Σοσιαλιστικαὶ δύνανται νὰ χαρακτηρισθοῦν αἱ θεωρίαι ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι ὑποστηρίζουν τὸν οἰκονομικὸν κολλεκτιβισμόν (συλλογικότητα). Αἱ βάσεις τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι : συλλογικὸς (κρατικὸς) ἔλεγχος τοῦλάχιστον τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς· καὶ εὐρεῖα ἐπέκτασις τῆς κρατικῆς δραστηριότητος. Εἰς μίαν σοσιαλιστικὴν κοινωνίαν ἡ ὀργανωμένη «κοινότης» θὰ κατέχη καὶ θὰ διαχειρίζεται τὴν γῆν, τὸ κεφάλαιον καὶ τὸν παραγωγικὸν μηχανισμόν (μέσα παραγωγῆς) καὶ ἡ δραστηριότης της θὰ περιλαμβάνῃ τὴν διανομὴν τῶν προϊόντων τῆς παραγωγῆς καὶ πᾶν ὅ,τι εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς γενικῆς εὐημερίας.

Οἱ θιασῶται τοῦ σοσιαλισμοῦ ὑποστηρίζουν ὅτι οὗτος θὰ θεωραπεύσῃ τὰς ἀδικίας καὶ τὰς σπατάλας τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος. Αἱ οἰκονομικαὶ ἀνάγκαι τῆς κοινωνίας, ὑποκείμεναι εἰς λογικὴν ρύθμισιν, θὰ ἐκτιμῶνται μὲ μεγαλυτέραν ἀκρίβειαν. Διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς ζητήσεως θὰ ὑπάρχῃ λεπτομερὲς πρόγραμμα. Θὰ τεθῇ τέρμα εἰς τὴν σπατάλην, τὴν λαφυραγωγίαν, τὸν ἐπιζήμιον ἀνταγωνισμόν, τὴν ἀπαράγωγον διαφῆμισιν καὶ θὰ περιορισθοῦν αἱ μεγάλαι ἀνισότητες πλοῦτου καὶ εὐκαιριῶν.

Οἱ σοσιαλισταὶ δὲν συμφωνοῦν ἐπὶ τῆς μεθόδου κατανομῆς τοῦ

είσοδήματος εἰς τὸ «ἰδεῶδες» κράτος των. Τινὲς φρονοῦν ὅτι ἡ ἀφθονία τῶν ἀγαθῶν θὰ εἶναι τόση, ὥστε δὲν θὰ ὑπάρχῃ πρακτικῶς πρόβλημα κατανομῆς. Ἄλλοι διακηρύσσουν τὴν ἀρχήν: «ἀπὸ ἑκάστου, ἀναλόγως τῆς ἱκανότητός του· εἰς ἑκάστον, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν του». Καὶ ἄλλοι ὑποδεικνύουν σύστημα μισθῶν ἴσων ἢ διαφορισμένων, ἀναλόγως τῆς ἀσχολίας ἐκάστου ἀτόμου.

Ἡ ἱστορικὴ πεῖρα ἀπέδειξεν ὅτι οἱ σοσιαλισταὶ ὑπερβάλλουν τὴν ἱκανότητα τοῦ κράτους ὅπως λειτουργῇ κατὰ τρόπον ἀπολύτως ἄριστον καὶ ἀποτελεσματικόν. Τὸ σοσιαλιστικόν καθεστῶς ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν γενικὴν χειροτέρευσιν, τὴν ὑπεκφυγὴν ἐκ τοῦ καθήκοντος καὶ τὴν δημιουργίαν μεγάλων δυνατοτήτων προσωπικῆς ἰσχύος καὶ ἐπιρροῆς. Οἱ κρατικοὶ διαχειρισταὶ ἐνεργοῦν ὡς μανδραῖνοι τῆς γραφειοκρατίας. Ἡ δημοκρατία δεινοπαθεῖ, διότι ὅπωςδήποτε ὁ ἐκτεταμένος κρατικὸς παρεμβατισμὸς περιορίζει τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν. Ὁ σοσιαλισμὸς δὲν δύναται νὰ δημιουργήσῃ κίνητρα διὰ τὴν ἀτομικὴν πρωτοβουλίαν, διότι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐργάζονται ἀποτελεσματικῶς ἐὰν δὲν προσδοκοῦν κέρδος.

3. ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ

Τόσον ὁ κομμουνισμὸς, ὅσον καὶ ὁ σοσιαλισμὸς προῆλθον ἀπὸ τὰς θεωρίας τοῦ Καρόλου Μάρξ (1818 - 1883) καὶ τοῦ Φρειδερίκου Ἑνγκελς (1820 - 1895). Μία ἀπὸ τὰς κυρίας διαφορὰς μεταξὺ τῶν δύο ἔγκειται εἰς τὰ χρησιμοποιηθησόμενα μέσα: οἱ σοσιαλισταὶ ἀποκρούουν τὴν ἐπαναστατικὴν βίαν καὶ ἐπιδιώκουν τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἐπιδιώξεων των δι' εἰρηνικῆς δημοκρατικῆς διαδικασίας· οἱ κομμουνισταὶ στηρίζονται κυρίως ἐπὶ τῶν σημείων ἐκείνων τῆς μαρξικῆς θεωρίας, εἰς τὰ ὅποια κηρύσσεται ἡ ἀνάγκη καταλυτικῆς ἐπαναστάσεως. Κατὰ τοὺς σοσιαλιστάς καὶ μετὰ τὸν εἰρηνικὸν σοσιαλιστικὸν μετασχηματισμὸν τῆς κοινωνίας πρέπει νὰ διατηρηθῇ ἡ δημοκρατία, ἐνῶ κατὰ τοὺς κομμουνιστάς, τὴν ταξικὴν ἐπανάστασιν τοῦ προλεταριάτου πρέπει νὰ τὴν διαδεχθῇ μία συγκεντρωτικὴ καταναγκαστικὴ ἐξουσία, ἡ ὁποία θὰ κάμῃ ἀνηλεῆ χρῆσιν τῆς βίας διὰ νὰ ἐξοντώσῃ κάθε ἀντιπολίτευσιν, ἕως ὅτου ἐξαφανισθοῦν ὅλαι αἱ τάξεις. Τότε θὰ ἐπακολουθήσῃ μία μεταβατικὴ περίοδος, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας τὸ κράτος θὰ «μαρανθῇ»,

διότι θά ἔχῃ ἐκλείψει κάθε λόγος υπάρξεώς του, ἐφ' ὅσον δὲν θά ὑπάρχουν κοινωνικαὶ τάξεις. Ὁ μαρξικὸς κομμουνισμὸς συνεπληρώθη εἰς τὴν θεωρίαν καὶ εἰς τὴν πράξιν ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ρωσικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος (τοῦ *μ π ο λ σ ε β ι κ ι σ μ ο ὦ*) Λένιν (1870 - 1924) καὶ Στάλιν (1879 - 1953), εἰς τρόπον ὥστε ἀποτελεῖ μίαν νέαν θεωρητικὴν σύνθεσιν καὶ ἓνα νέον τύπον κοινωνικῆς, οἰκονομικῆς καὶ κρατικῆς ὀργανώσεως. Εἰς τὴν τρέχουσαν χρῆσιν οἱ ὅροι *μ π ο λ σ ε β ι κ ι σ μ ὸς* καὶ *κομμουνισμὸς* εἶναι συνώνυμοι, μολονότι ὁ κομμουνισμὸς θεωρητικῶς ἀποτελεῖ τὴν τελευταίαν καὶ ὑψίστην φάσιν τῆς ἐπιδιωκομένης ὑπὸ τοῦ μπολσεβικισμοῦ ὀργανώσεως τῆς κοινωνίας.

Κατὰ τὸν *μ π ο λ σ ε β ι κ ι σ μ ὸν*, τὸ ἀστικὸν καθεστῶς ἐξεπλήρωσε τὴν ἱστορικὴν ἀποστολὴν του καὶ πρέπει νὰ παραχωρήσῃ τὴν θέσιν του εἰς ἓν νέον καθεστῶς, τὸ ὁποῖον θά στηρίζεται ἐπὶ τῆς κοινοκτημοσύνης τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς, θά καταργήσῃ τὰς διαφόρους τάξεις καὶ θά ἐξασφαλίσῃ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἰσότητά καὶ τὴν εὐδαιμονίαν. Ἡ μεταβολὴ αὐτῇ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνη δι' ἐξελίξεως καὶ βαθμιαίων μεταρρυθμίσεων, δηλαδὴ δι' εἰρηνικῶν μέσων. Πρέπει νὰ γίνη διὰ *βιαιῆς καταστροφικῆς ἐπαναστάσεως*, τῆς ὁποίας φορεὺς θά εἶναι ἡ ἐργατικὴ τάξις μετὰ τὴν συμμαχίαν τῶν πτωχῶν καὶ τῶν μεσαίων ἀγροτῶν, ἰθύνων νοῦς δὲ τὸ κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξεως, δηλαδὴ τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα. Ἡ ἐργατικὴ τάξις ἔχει — κατὰ τὸν μπολσεβικισμόν — ἱστορικὴν ἀποστολὴν ν' ἀνατρέψῃ τὸ ἀστικὸν καθεστῶς, νὰ καταργήσῃ τὰς τάξεις καὶ νὰ δημιουργήσῃ ἓνα νέον πολιτισμόν. Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει ν' ἀναμένῃ πότε θ' ἀποτελέσῃ τὴν πλειονοψηφίαν τῆς χώρας διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν ἐξουσίαν, οὔτε νὰ ὀρρωδῇ πρὸ τῶν βιαιοτήτων, ποὺ θά χρειασθοῦν διὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος. Ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος ὀφείλει νὰ καταστρέψῃ ὀλόκληρον τὸν κρατικὸν μηχανισμόν τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος, νὰ ἐπιβάλῃ μίαν σκληρὰν δικτατορίαν (τὴν «*δικτατορίαν τοῦ προλεταριάτου*») διὰ τὴν συντριβὴν τῶν προνομιοῦχων τάξεων καὶ νὰ ἐγκαθιδρύσῃ νέον τύπον διακυβερνήσεως διὰ τῶν «σοβιέτ», δηλαδὴ τῶν ἐργατικῶν συμβουλίων (*σοβιετισμὸς*).

4. ΦΑΣΙΣΜΟΣ

Ὁ φασισμὸς εἶναι μία θεωρία συγκροτηθεῖσα ἐσπευσμένως μετὰ τὴν κατάρτησιν τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τοῦ Μουσσολίνι (1883 - 1945) εἰς τὴν

Ἰταλίαν τὸ 1922 μὲ δάνεια μὴ ἀφωμοιωμένα ἐκ τοῦ ἰδεαλισμοῦ, τοῦ ἐθνικισμοῦ, τοῦ σοσιαλισμοῦ, τοῦ συντεχνιασμοῦ, τοῦ μπολσεβικισμοῦ κλπ. Ἡ θεμελιώδης ἀντίληψις τοῦ φασισμοῦ ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι τὸ κράτος ἔχει ζώην, ἐνότητα καὶ βούλησιν ἰδικήν του, χωριστὴν ἀπὸ τὰς βουλήσεις τῶν ἀτόμων, τὰ ὅποια τὸ συνθέτουν, ἀνωτέραν ἀπὸ αὐτάς καὶ ὅχι κατ' ἀνάγκην τὴν ἰδίαν πρὸς αὐτάς. Ὁ ρόλος τοῦ λαοῦ εἶναι ὑπακοὴ καὶ ὑποταγὴ εἰς τὴν πειθαρχίαν, μὲ τὴν ὁποίαν ὑποτίθεται ὅτι ἐκπληροῦ τὴν ἡθικὴν καὶ πολιτιστικὴν ἀποστολὴν του. Ἡ κρατικὴ ἐξουσία δικαιούται νὰ ἐλέγῃ πᾶσαν μορφήν ἀνθρωπίνης δραστηριότητος. Ἐργασία καὶ κεφάλαιον ὀφείλουν νὰ συνεργάζωνται ὑπὸ κρατικὸν καταναγκασμὸν ἐν ἀνάγκῃ. Ὁ ἰταλικὸς φασισμὸς ἀπετέλεσε τὸ πρότυπον, τὸ ὁποῖον ἠκολούθησαν μὲ οὐσιώδεις παραλλαγὰς καὶ ἄλλαι χῶραι, ὅπως ἡ Γερμανία (νατσιασμός ἢ ἐθνικοσοσιαλισμός), ἡ Ἰσπανία (φλαγγυτισμός) καὶ ἡ Ἰαπωνία.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί εἶναι ἀναρχισμός καὶ ποῖαν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν προτείνει ;
2. Εἶναι δυνατόν νὰ ἀντικατασταθῇ τὸ κράτος ὑπὸ ἐθελοντικῶν ἐνώσεων ;
3. Τί εἶναι σοσιαλισμός καὶ ποῖαν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν προτείνει ;
4. Ποῖα τὰ μειονεκτήματα τοῦ σοσιαλισμοῦ ;
5. Τί εἶναι κομμουνισμός ;
6. Ποία ἡ διαφορὰ μεταξὺ σοσιαλισμοῦ καὶ κομμουνισμοῦ ;
7. Ποῖα τὰ μέσα ἐπικρατήσεως τοῦ κομμουνισμοῦ ;
8. Ποῖαν μορφήν διακυβερνήσεως ἐπιβάλλει ὁ κομμουνισμός ;
9. Τί εἶναι ὁ φασισμός, πῶς καὶ ποῦ ἐδημιουργήθη ;
10. Τί πιστεύει ὁ φασισμός διὰ τὸ κράτος ;
11. Ποῖος ὁ ρόλος τοῦ λαοῦ κατὰ τὸν φασισμόν ;
12. Εἰς ποίας χώρας ἐφημέροσθη ὁ φασισμός ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VII

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΤΟΜΟΝ

Ἡ ἄσκησις τῆς κρατικῆς ἐξουσίας ἐπηρεάζει τὴν ζωὴν, τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἰδιοκτησίαν καὶ τὴν εὐημερίαν παντὸς ἀτόμου. Τὸ θεμελιώδες πρόβλημα κάθε κοινωνίας εἶναι ἡ ἐναρμόνισις τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου μετὰ τὸν ἀναγκαῖον καταναγκασμόν, ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ τοῦ ἐπιβληθῇ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς πολιτικῆς κοινωνίας ὡς συνόλου. Σχεδὸν ἐξ ἴσου θεμελιώδης εἶναι καὶ ἡ ἀνάγκη προστασίας τῶν ἀτόμων ἀπὸ τὴν δίψαν ἐξουσίας τῶν κυβερνητῶν των. Πῶς ἔχουν λυθῇ τὰ προβλήματα αὐτὰ καὶ ποία εἶναι σήμερον ἡ πραγματικὴ θέσις τοῦ ἀτόμου ἐντὸς μιᾶς ἐλευθέρως πολιτικῆς κοινωνίας ;

1. Ἡ ἰδιότης τοῦ πολίτου

Ἡ σχέσις τοῦ ἀτόμου πρὸς τὸ κράτος ποικίλλει ἀναλόγως τῆς νομικῆς θέσεως τοῦ ἀτόμου ἐντὸς τοῦ κράτους. Δύναται τοῦτο νὰ εἶναι *πολίτης* τοῦ δεδομένου κράτους μετὰ τὴν εὐρυτέραν ἔννοιαν (δηλαδὴ νὰ ἔχη τὴν *ἰθαγενείαν* τοῦ) ἢ καὶ μετὰ τὴν πληρεστέραν ἔννοιαν (δηλαδὴ νὰ ἔχη ἐκτὸς τῆς ἰθαγενείας καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι), ὁπότε ἀποτελεῖ τὸν *λαόν* τοῦ κράτους. («Ὁ ἐξουσία κοινωνεῖν ἀρχῆς βουλευτικῆς ἢ κριτικῆς, πολίτην λέγομεν εἶναι ταύτης τῆς πόλεως» — τονίζει ὁ Ἀριστοτέλης). Δύναται ὅμως νὰ εὐρίσκειται καὶ εἰς κατάστασιν κάποιας μειώσεως. Δοῦλοι, δουλοπάροικοι, κατακτημένοι λαοὶ κλπ. διετέλεσαν ἐν τῇ ἱστορικῇ διαδρομῇ ὑπὸ διαφόρους βαθμοὺς ὑποτελείας. Οἱ δοῦλοι ἀνῆκον ὡς «ἀντικείμενα» εἰς τοὺς κυρίους των· οἱ δουλοπάροικοι ἦσαν δεμένοι μετὰ τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν ἐκαλλιέργουν, δὲν ἠδύναντο ν' ἀπομακρυνθοῦν ἐξ αὐτῆς καὶ μετεβιβάζοντο μετ' αὐτήν· οἱ κάτοικοι τῶν κατακτωμένων ἢ προσαρτωμένων περιοχῶν εἶχον ἐλάχιστα δικαιώματα. Σήμερον οἱ ἀλλοδαποὶ (ξένης ἰθαγενείας

κάτοικοι μιᾶς χώρας) ὀφείλουν νὰ πληρώνουν φόρους καὶ νὰ ἐκπληροῦν τὰς ὑποχρεώσεις τὰς καθοριζομένας ὑπὸ τῶν νόμων τῆς χώρας, εἰς τὴν ὁποίαν διαμένουν καὶ ἀπολαμβάνουν τῆς προστασίας της καὶ πλείστων ἀτομικῶν δικαιωμάτων, δὲν ἔχουν ὅμως ὅλα τὰ προνόμια τῶν πολιτῶν (δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι) καὶ δύνανται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ν' ἀπελαθοῦν ἀπὸ τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον τοὺς φιλοξενεῖ.

Ἡ ἐπικρατοῦσα σύγχρονος τάσις εἶναι ἡ ἐκ μέρους κάθε κράτους παραχώρησις τοῦ δικαιώματος τοῦ πολίτου (ἰθαγενείας) εἰς ὅλα τὰ ἄτομα τὰ συγκροτοῦντα τὸν πληθυσμὸν του. Ὁ πολίτης ὀφείλει ὑπακοὴν εἰς τὸ κράτος, δηλαδὴ ὀφείλει νὰ εἶναι πιστὸς εἰς αὐτό, νὰ ἐκπληροῖ τὰς στρατιωτικὰς ὑποχρεώσεις του καὶ νὰ ἐκτελῇ νομιμοφρόνως ὅλα τὰ ἄλλα καθήκοντα, τὰ ὁποῖα τὸ κράτος ἐπιβάλλει εἰς τὰ μέλη του. Ὅταν ταξιδεύῃ ἢ διαμένῃ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν δύναται νὰ ζητῇ τὴν προστασίαν τοῦ κράτους του ἐὰν ὑφίσταται καταπίεσιν ἢ ταπεινώσεις. Ἐντὸς τοῦ κράτους του ἀπολαμβάνει ἄλλοτε μεγαλυτέρας καὶ ἄλλοτε μικροτέρας ἀπὸ τοὺς ἄλλοδαποὺς ἐλευθερίας ἔναντι τῶν νομικῶν περιορισμῶν. Μόνον ὁ πολίτης δικαιούται νὰ καταλαμβάνῃ δημοσίας θέσεις καὶ νὰ ψηφίζῃ. Ἐπίσης, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἡ νομοθεσία ἐκάστου κράτους εὐνοεῖ ἰδιαίτερος τοὺς πολίτας του ὡς πρὸς τὸ δικαίωμα ἐργασίας, τὴν ἄσκησιν ἐπαγγελματίων καὶ τὴν παραχώρησιν οἰκονομικῶν καὶ ἄλλων προνομίων.

Ἡ ἰθαγένεια (ἡ ιδιότης τοῦ πολίτου) ἀποκτᾶται : ἐκ γεννήσεως, ἐκ πολιτογραφήσεως, ἐκ προσαρτήσεως ἐδάφους καὶ ἐκ γάμου (ἄλλοδαπῇ λ.χ. νυμφευομένη ἄνδρα ἐλληνικῆς ἰθαγενείας ἀποκτᾷ καὶ αὐτὴ τὴν ἐλληνικὴν ἰθαγένειαν καὶ τὴν διατηρεῖ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου ἢ τὴν διάζευξίν των) — ἀπόλλυται δέ : διὰ πολιτογραφήσεως εἰς τὴν ἄλλοδαπὴν, δι' ἀποδοχῆς δημοσίας ὑπηρεσίας εἰς ξένον κράτος ἢ δι' ἐγκρίσεως, διὰ παραιτήσεως καὶ διὰ γάμου (Ἑλληνὶς λ.χ. νυμφευομένη ἄλλοδαπὸν ἀποκτᾷ τὴν ἰθαγένειαν τοῦ συζύγου της).

2. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΙ

Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἀφ' ἑνὸς τῆς ἐλληνικῆς κληρονομίας, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐστράφη ἐκ νέου ἡ προσοχὴ ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου τοῦ χριστιανισμοῦ, εἰς τὴν ἡθικὴν διδασκαλίαν τοῦ ὁποίου

ἐδόθη μεγαλύτερα σημασία μετὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τοῦ Μεσαίωνα, ἤρχισαν νὰ διατυπώνωνται ἐπίμονοι ἀξιώσεις διὰ τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὴν νομικὴν κατοχύρωσιν δικαιωμάτων καὶ ἐλευθεριῶν «φύσει» δεδομένων εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἡ ἀντίληψις ὅτι ὑπάρχει «φυσικὸν δίκαιον» καὶ ὅτι τοῦτο δύναται τις νὰ τὸ ἀνακαλύψῃ διὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ἥσκησε σημαντικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκέψεως. Συμφώνως πρὸς τὴν ἀντίληψιν αὐτὴν : ἡ δικαιοσύνη εἶναι συστατικὸν στοιχεῖον τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὄχι-ἀπλοῦν προῖδν τῶν ἐπιθυμιῶν του· ὁ «φυσικὸς νόμος» εἶναι ὁ νόμος τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ὥστε πᾶν τὸ παράλογον ἢ αὐθαίρετον δὲν δύναται νὰ εἶναι δίκαιον· ὁ φυσικὸς νόμος εἶναι παγκόσμιος νόμος, μὴ περιοριζόμενος εἰς ὠρισμένην ἐποχὴν ἢ εἰς ὠρισμένον χώρον· οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἐκ φύσεως ἴσοι καὶ πρέπει νὰ ἐπικρατῇ ἡ γνώμη τῆς πλειονότητος, μολοντί ὄχι πάντοτε ἀλάνθαστος, διότι τοῦτο ἀποτελεῖ τὸν μόνον πρακτικὸν τρόπον διὰ νὰ ἀποφασίζεται τί εἶναι δίκαιον καὶ τί ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ συμφέροντα τῆς ὁλότητος.

Ἡ ἰσχύουσα σήμερον ἀρχὴ εἶναι ὅτι κάθε πολίτης πρέπει νὰ δύναται νὰ πράττῃ ὅ,τι ἐπιθυμεῖ, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι τὸ δικαίωμά του αὐτὸ δὲν ἔρχεται εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸ ἀντίστοιχον δικαίωμα τῶν ἄλλων πολιτῶν. Τοῦτο σημαίνει ὅτι γενικῶς ἡ ἐλευθερία ἐκάστου τελειώνει ἐκεῖ ὅπου ἀρχίζει ἡ ἐλευθερία τοῦ ἄλλου καὶ ὅτι ἔχει δύο ὅψεις : θετικὴν καὶ ἀρνητικὴν. Ἡ προστασία τῆς ἐλευθερίας ὅλων ἀποτελεῖ μίαν ἐκ τῶν θεμελιωδῶν λειτουργιῶν τοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει διὰ νὰ θέτῃ ὠρισμένους περιορισμούς εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἐκάστου, πρὸς προστασίαν τῆς ἐλευθερίας ὅλων· τί εἶναι ὅμως ἐλευθερία ; Ὁ ὅρος οὗτος χρησιμοποιεῖται μὲ διαφόρους σημασίας, συνήθως δὲ ὑποδηλοῖ τὴν ἱκανότητα ἐκάστου νὰ σκέπτεται καὶ νὰ ἐνεργῇ ὅπως τοῦ ἀρέσει, χωρὶς ξένην ἐπέμβασιν. Ὁρθότερον θὰ ἦτο νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ ἐλευθερία ἐξασφαλίζει εἰς ἕκαστον τὸ δικαίωμα νὰ ἐνεργῇ χωρὶς νὰ ὑποκειται εἰς ἀθέμιτον ἐπέμβασιν τρίτου καὶ μέχρι τοῦ σημείου ποῦ δὲν ἔρχεται εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸ αὐτὸ δικαίωμα τῶν ἄλλων.

Πέραν τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας, ἡ ὁποία εἶναι συνώνυμος πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσιν ὑπάρξεως κυριάρχου κράτους, διακρίνομεν δύο εἴδη ἐλευθεριῶν : τὰς πολιτικὰς καὶ τὰς ἀτομικὰς ἐλευθερίας.

Αἱ πολιτικαὶ ἐλευθερίαι βασιζονται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ὅτι ὅσον τὸ δυνατόν περισσότεροι πολῖται πρέπει νὰ μετέχουν εἰς τὴν

ἀσκησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ ὅτι οἱ νόμοι τοῦ κράτους πρέπει ν' ἀντιπροσωπεύουν τὴν βούλησιν τῆς πλειονοψηφίας τῶν κατοίκων του. Φυσικὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ δοθοῦν ἴσα πολιτικά δικαιώματα καὶ ἴση κυβερνητικὴ ἐξουσία εἰς ὅλους. Αἱ κυβερνητικαὶ ὑπηρεσίαι πρέπει νὰ κατανέμονται ἀναλόγως τῆς ἱκανότητος ἐκάστου καὶ τὸ ἐκλογικὸν σῶμα (τὸ σύνολον τῶν ἐκλογέων) δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ ὁλόκληρον τὸν πληθυσμόν. Εἶναι προφανές ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ δοθοῦν *πολιτικά δικαιώματα* εἰς ἓνα παιδί. Τὸ πρόβλημα τοῦ κράτους ἐν τῇ παραχωρήσει πολιτικῶν δικαιωμάτων συνίσταται εἰς τὴν παραχώρησιν τούτων, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ χρησιμοποίησις των κατὰ τρόπον συνετὸν πρὸς τὸν συμφέρον τοῦ ἔθνους. Πολιτικά δικαιώματα ἔχουν μόνον οἱ πολῖται ἐκάστου κράτους, εἶναι δὲ ταῦτα τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου, τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγεσθαι, τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ εἶναι κανεὶς ἐνορκος, δημόσιος ὑπάλληλος ἢ ἐκδότης ἐφημερίδος καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐγκρίνῃ τοὺς φόρους διὰ τῶν ἀντιπροσώπων του.

Αἱ *ἀτομικαὶ ἐλευθερίαι* (ἢ *ἀτομικὰ δικαιώματα*) εἶναι τὰ νόμιμα δικαιώματα τῶν ἀτόμων, τὰ ὁποῖα τὸ κράτος προστατεύει ἔναντι πάσης ἐπεμβάσεως. Παρέχονται σχεδὸν εἰς κάθε πρόσωπον, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ἐντὸς τῆς χώρας, εἴτε εἶναι πολίτης τοῦ κράτους, εἴτε ξένος ὑπήκοος. Τὰ δικαιώματα ταῦτα, θεμελιώδη εἰς ὅλα τὰ δημοκρατικὰ κράτη, εἶναι ἀδρομερῶς τὰ ἑξῆς :

α. — *Τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς.* Ὅταν ἡ ζωὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν εἶναι ἀσφαλῆς, δικαιώματα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχουν. Ἀκόμη καὶ εἰς τὰ πλέον πρωτόγονα κράτη ὑπάρχει κάποια πρόβλεψις διὰ τὴν προσωπικὴν ἀσφάλειαν. Τὸ κράτος δύναται ν' ἀφαιρέσῃ τὴν ζωὴν μόνον ὁσάκις κινδυνεύει ἡ ἐθνικὴ ἀσφάλεια συνεπεῖα πολέμου (καὶ τότε πάλιν διὰ τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ πολίτου ὅπως μετὰσχῃ τοῦ πολέμου) ἢ λόγῳ ποινῆς προβλεπομένης ὑπὸ τοῦ νόμου δι' ἐγκλημα. Τὸ δικαίωμα τῆς ἀμύνης καὶ τῆς χρησιμοποίησεως βίας ὑπὸ παντὸς ἀτόμου διὰ τὴν προστασίαν τῆς ζωῆς του εἶναι γενικῶς ἀνεγνώρισμένον.

β. — *Ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου καὶ τοῦ τύπου.* Τὰ δημοκρατικὰ κράτη ἐπιτρέπουν τὴν ἐλευθέραν, προφορικὴν ἢ γραπτὴν, ἔκφρασιν τῆς γνώμης ἐφ' ὅσον αὕτη δὲν εἶναι ἄσεμνος, στασιαστικὴ, δυσφημιστικὴ ἢ ἐξυβριστικὴ. Ἐν καιρῷ πολέμου ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου δύναται νὰ ὑφίσταται περιορισμούς πρὸς προάσπισιν τῆς ἐνότητος τῆς προσπάθειας καὶ ἀποφυγὴν παροχῆς ἐμμέσου ἢ ἀμέσου βοηθείας εἰς τὸν ἐχθρόν.

γ. — Ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία. Τόσον εἰς τὰ κράτη, τὰ ὅποια ἀναγνωρίζουν ἐπίσημον θρησκείαν, ὅσον καὶ εἰς ἐκεῖνα εἰς τὰ ὅποια ἔχει χωρισθῇ ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τὸ κράτος, ἀναγνωρίζεται τὸ δικαίωμα τοῦ ν' ἀκολουθῇ κανεὶς οἷονδῆποτε θρησκευτικὸν δόγμα ἢ καὶ νὰ εἶναι ἄθρησκος. Ἡ ἐλευθερία ὅμως αὕτῃ δὲν σημαίνει ὅτι τὸ ἄτομον δύναται ν' ἀρνηθῇ ὑπακοὴν εἰς τοὺς νόμους, οἱ ὅποιοι ἔρχονται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰς προσωπικὰς δοξασίας του περὶ ὀρθοῦ ἢ ἐσφαλμένου, οὔτε ἐπιτρέπει εἰς μίαν θρησκευτικὴν αἵρεσιν νὰ ἐπιδίδεται εἰς λατρευτικὰς πράξεις ἀντιβαινούσας πρὸς τὰ χρηστὰ ἥθη.

δ. — Ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία. Κάθε ἄτομον πρέπει νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα ὅπως ρυθμίζῃ τὰ τῆς ζωῆς του, ἐκλέγῃ τὸ ἐπάγγελμά του, ἀναπτύσῃ τὴν δρᾶσιν τῆς προτιμῆσεώς του καὶ κινῆται ὅπου ἐπιθυμεῖ, ἀρκεῖ νὰ μὴ ἐπεμβαίνει εἰς ὅμοιον δικαίωμα τῶν ἄλλων. Ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία εἶναι ἀπαρabiαστος. Οὐδεὶς καταδικάζεται, συλλαμβάνεται, φυλακίζεται ἢ ἄλλως περιορίζεται, παρὰ μόνον ὅταν καὶ ὅπως ὁ νόμος ὀρίζει. Οὐδὲν ὄργανον τῆς κρατικῆς ἐξουσίας δύναται νὰ περιορίσῃ αὐθαιρέτως τὴν σωματικὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀτόμου, παρὰ μόνον συμφῶνως πρὸς τὸν νόμον καὶ μάλιστα ὑπὸ ὠρισμένης ἐγγυήσεως, διὰ νὰ προλαμβάνεται ἐνδεχομένη αὐθαιρεσία.

ε. — Ἡ ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι. Τὸ κράτος ἀναγνωρίζει εἰς τοὺς πολίτας τὸ δικαίωμα νὰ ἰδρῶν ἐνώσεις διὰ διαφόρους σκοπούς (θρησκευτικούς, ἐπαγγελματικούς, κοινωνικούς, φιλανθρωπικούς, ἐκπαιδευτικούς, καλλιτεχνικούς, ἐπιστημονικούς κλπ.). Αἱ ἐνώσεις αὗται πρέπει νὰ ἔχουν νομίμους ἐπιδιώξεις καὶ ὑπόκεινται εἰς ἔλεγχον, δὲν δύνανται ὅμως νὰ διαλυθοῦν αὐθαιρέτως, εἰμὴ μόνον διὰ παράβασιν τῶν νόμων καὶ ὑπὸ τῶν τακτικῶν δικαστηρίων. Ἐπίσης, οἱ πολῖται ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ συγκροτοῦν εἰρηνικῶς πολιτικὰς συγκεντρώσεις ἢ ἄλλας συναθροίσεις.

στ. — Ἡ ἐλευθερία τοῦ συνάπτειν συμφωνίας. Τὸ κράτος ἐπιτρέπει — καὶ προστατεύει — ὅλας τὰς ἰδιωτικὰς συμφωνίας, αἱ ὅποιαι δὲν ἔρχονται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ γενικὸν καλὸν καὶ πρὸς τὰ χρηστὰ ἥθη. Τὰ πηγάζοντα ἐκ τῶν συμφωνιῶν δικαιώματα καὶ αἱ ὑποχρεώσεις ἀποτελοῦν ἀντικείμενον εἰδικῶν νόμων, οἱ ὅποιοι τὰ ρυθμίζουν λεπτομερῶς.

ζ. — Τὸ δικαίωμα τῆς ιδιοκτησίας. Τὸ κράτος προστατεύει τὴν ἀτομικὴν ιδιοκτησίαν ἐναντίον τῆς κλοπῆς, τῆς φθορᾶς, τῆς ἀπάτης

κλπ. Ἐπεμβαίνει ὁμοῦς εἰς αὐτὴν διὰ τῆς φορολογίας, διὰ τῶν ἐπιτάξεων ἐν καιρῷ πολέμου, διὰ τῶν ἀπαλλοτριώσεων ἐκ λόγων κοινῆς ὠφελείας κλπ.

η. — Τὸ δικαίωμα τῆς ἰσότητος ἐναντι τῶν νόμων. "Ὅλοι οἱ πολῖται εἶναι ἴσοι ἐναντι τῶν νόμων καὶ ἐναντι τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἕκαστος δὲ ἂν γίνῃ παραβάτης δικάζεται ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ, τὸν ὁποῖον προκαταβολικῶς ἔχει καθορίσει ὁ νόμος καὶ τιμωρεῖται μὲ προκαθορισμένους ποινάς. Οὐδεμία πρᾶξις τιμωρεῖται ἂν δὲν προβλέπεται ὑπὸ νόμου καὶ οὐδεὶς στερεῖται ἄκων τοῦ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένου δι' αὐτὸν δικαστοῦ.

θ. — Ἡ ἐλευθερία τῆς ἐργασίας. Κάθε πολίτης δικαιούται νὰ ἰδρύσῃ ἐπικερδῆ ἐπιχείρησιν, ν' ἀκολουθήσῃ ἐν οἰονδήποτε ἐπάγγελμα, νὰ μισθώσῃ τὴν ἱκανότητά του πρὸς ἐργασίαν. "Ὅταν αἱ οἰκονομικαὶ συνθήκαι παρεμποδίζουσιν τὴν χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τούτου εἰς μέγαν ἀριθμὸν πολιτῶν, καθήκον τοῦ κράτους εἶναι νὰ ἐπεμβαίῃ διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς αὐτοὺς ἀπασχόλησιν καὶ νὰ τοὺς προστατεύσῃ ἀπὸ τὰ δεινὰ τῆς ἀνεργίας. Ἐπίσης, τὸ κράτος δύναται νὰ κανονίζῃ τὰς ὥρας τῆς ἐργασίας, τὰς ἡμέρας ἀναπαύσεως, τοὺς ὅρους ὑγιεινῆς εἰς τοὺς τόπους ἐργασίας, τὰ μέτρα ἀσφαλείας διὰ τὴν πρόληψιν ἀτυχημάτων κλπ.

3. ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΟΥ

α. — Εἰς τὰ δικαιώματα αὐτὰ ἀντιστοιχοῦν, ἐν πρώτοις, ὀρισμένα συσχετικὰ καθήκοντα. Οὕτω τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου εἶναι ταυτοχρόνως καὶ καθήκον. Ἡ ἀποχή, ὅταν μαρτυρῇ πολιτικὴν ἀδιαφορίαν, ἀποτελεῖ σφάλμα, εἰς ὀρισμένους δὲ χώρας τιμωρεῖται διὰ νόμου. Ὁ πολίτης ὁ φ ε ἰ λ ε ι ὄχι μόνον νὰ ψ η φ ἰ ζ η ἀλλὰ καὶ νὰ πράττῃ τοῦτο ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὰ γενικὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους.

β. — Ἡ ὑπακοή εἰς τὸν νόμον εἶναι θεμελιῶδες καθήκον τοῦ πολίτου. Ὁ πολίτης ὀφείλει νὰ ἔχῃ πάντοτε κατὰ νοῦν ὅτι ὁ νόμος δὲν εἶναι προῦν αὐθαίρετος, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, βουλήσεως τοῦ νομοθέτου, ἀλλ' ἀποτέλεσμα τῶν ἀπαιτήσεων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ τῆς συλλογικῆς σκέψεως. Δεδομένου ὅτι τοῦτο ἀληθεύει κυρίως εἰς τὰς δημοκρατίας, εἰς αὐτάς τὸ καθήκον τῆς ὑπακοῆς εἰς τοὺς νόμους εἶναι ἐπιτακτικώτερον.

γ. — Τέλος, ὁ πολίτης ἔχει τὸ καθήκον νὰ μετέχῃ τῶν ἀναγκαίων

βαρῶν διὰ τὴν προσφοράν «ὕπηρεσίας» εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἡ «προσωπικὴ» αὕτη ὑπηρεσία ἐνοεῖτο μέχρι πρό τιнос ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς «στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας». Δύναται ὅμως νὰ προσλάβῃ καὶ ἄλλας μορφάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων κυριώτεραι εἶναι : τὸ καθήκον τοῦ πολίτου ν' ἀποδέχεται δημόσια λειτουργήματα (αἰρετὰ ἢ ἄλλα), εἰς τὰ ὅποια δύναται νὰ κληθῇ καὶ διὰ τὰ ὅποια εἶναι ἱκανός· τὸ φορολογικὸν καθήκον, δηλαδή τὸ καθήκον ὅπως συμβάλῃ χρηματικῶς εἰς τὴν διατήρησιν τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους κ.ἄ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποῖον εἶναι τὸ θεμελιώδες πρόβλημα κάθε κοινωνίας ;
2. Ποῖος εἶναι πολίτης ἐνὸς κράτους ;
3. Ποία ἡ θέσις τοῦ ἀλλοδαποῦ σήμερον ;
4. Πῶς ἀποκτᾷ ἄτομόν τι τὴν ἰθαγένειαν ἐνὸς κράτους ;
5. Πῶς ἀπόλλυται ἡ ἰθαγένεια ἀτόμου τινός ;
6. Ποῖαι καλοῦνται πολιτικὰ ἐλευθερία ἢ πολιτικὰ δικαιώματα ;
7. Ἐχει λόκληρος ὁ πληθυσμὸς ἐνὸς κράτους πολιτικὰ δικαιώματα ;
8. Ποῖαι καλοῦνται ἀτομικὰ ἐλευθερία ἢ ἀτομικὰ δικαιώματα ;
9. Εἰς ποίους παρέχονται ἀτομικὰ δικαιώματα ;
10. Ποῖα εἶναι τὰ θεμελιώδη ἀτομικὰ δικαιώματα ;
11. Τί σημαίνει δικαίωμα ζωῆς ;
12. Τί εἶναι ἐλευθερία τοῦ λόγου καὶ τοῦ τύπου ;
13. Τί εἶναι ὀρθσκευτικὴ ἐλευθερία ;
14. Τί εἶναι προσωπικὴ ἐλευθερία ;
15. Τί σημαίνει ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι ;
16. Τί σημαίνει ἐλευθερία τοῦ συνάπτειν συμφωνίας ;
17. Τί σημαίνει δικαίωμα ἰδιοκτησίας ;
18. Τί σημαίνει ἰσότης τῶν πολιτῶν ἐναντὶ τῶν νόμων ;
19. Τί σημαίνει ἐλευθερία τῆς ἐργασίας ;
20. Ποῖα τὰ συσχετικὰ καθήκοντα τοῦ πολίτου ;
21. Τί σημαίνει καθήκον ὑπακοῆς εἰς τοὺς νόμους ;
22. Εἰς τί συνίσταται τὸ καθήκον τῆς προσφορᾶς πρὸς τὸ σύνολον ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VIII

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑ

Οἱ ἄνθρωποι κατέχονται ἀπὸ τὴν θεμιτὴν ἐπιθυμίαν νὰ μειώσουν εἰς τὸ ἐλάχιστον τὰς ἀβεβαιότητος τῆς πολιτικῆς ζωῆς. Πρὸς τοῦτο ἐκπονοῦν ἐν εἶδος θεμελιώδους νόμου ἢ συστήματος ἀρχῶν, πού ρυθμίζει τὰς ἐννόμους σχέσεις τῆς κρατικῆς ἐξουσίας πρὸς τοὺς ὑπάρχοντες της καὶ πού ἀποκαλεῖται γενικῶς *Σύνταγμα*. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ σύγχρονα Συντάγματα εἶναι περίτεχνα κείμενα, εἰς τὰ ὁποῖα μετὰ μεγάλης προσοχῆς ρυθμίζονται ἡ ὁργάνωσις τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, αἱ δικαιοδοσίαι της, οἱ περιορισμοὶ ἐν τῇ ἐνασκήσει της καὶ αἱ σχέσεις της πρὸς τὰ ἄτομα. Εἶναι ἀδιανόητον σήμερον νὰ ὑπάρχη κράτος χωρὶς γραπτὸν ἢ ἄγραφον Σύνταγμα, τὸ ὁποῖον νὰ καθορίζει τὰς σχέσεις μεταξὺ κυβερνώντων καὶ κυβερνωμένων. Ἐννοεῖται ὅτι ὑπάρχουν μεγάλαι διαφοραὶ μεταξὺ τῶν διαφόρων Συνταγμάτων.

Τὰ Συντάγματα διαιροῦνται εἰς *γραφὰ* καὶ εἰς *ἄγραφα*. Τὰ *γραφὰ* ἀποτελοῦνται συνήθως ἀπὸ ἐν μοναδικὸν κείμενον, εἰς τὸ ὁποῖον περιγράφεται ἡ ὅλη διάρθρωσις τῆς κρατικῆς ἐξουσίας καὶ ὀρίζονται λογικῶς ταξινομημένοι οἱ βασικοὶ κανόνες ἀσκήσεώς της. Τὰ *ἄγραφα* συγκροτοῦνται ἀπὸ ἔθιμα ἐνισχυμένα δι' ἱστορικῶν «προηγούμενων». Ἡ διαίρεσις ὅμως αὕτη δὲν εἶναι ἀπόλυτος. Μερικὰ γραπτὰ Συντάγματα δὲν περιλαμβάνουν ὅλας τὰς θεμελιώδεις διατάξεις, ἀλλ' ἀφήνουν χώρον καὶ διὰ τὰ ἔθιμα. Ὅπως καὶ μερικὰ ἄγραφα Συντάγματα περιλαμβάνουν πολλὰ γραπτὰ στοιχεῖα ὑπὸ μορφήν νόμων, διακηρύξεων κλπ.

1. Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΩΝ

Τὰ σύγχρονα κράτη ἔχουν ἀποκτήσει τὰ Συντάγματά των :

α. — Διὰ «*παραχωρήσεως*». Τὸ σύγχρονον κράτος ἀνεδύθη ἀπὸ

τὸ χάος τοῦ Μεσαίωνα ὡς μοναρχία. Σὺν τῷ χρόνῳ, ὁ εἶς μετὰ τὸν ἄλλον οἱ μονάρχαι ἠναγκάσθησαν, πιεζόμενοι συνήθως, νὰ παραχωρήσουν εἰς τοὺς ὑπηκόους των ἐν Σύνταγμα, διὰ τοῦ ὁποῖου ἀνελάμβανον ν' ἀσχοῦν τὴν ἐξουσίαν των συμφώνως πρὸς ὠρισμένους κανόνας, μέσφ' ὠρισμένων ὀργάνων καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ὠρισμένης διαδικασίας. Ἡ τήρησις τῶν Συνταγμάτων τούτων ἐξηρτᾶτο ἐν τῇ πράξει ἀπὸ τὴν καλὴν θέλησιν τῶν μοναρχῶν, οἱ ὁποῖοι τὰ παρεχώρουν. Εἰς τινὰς περιπτώσεις, πάντως, τὰ ἐκ παραχωρήσεως Συντάγματα ἀπετέλεσαν τὴν ἀφετηρίαν πραγματικῆς δημοκρατικῆς ἐξελίξεως.

β. — Δι' (ἐκπονήσεως). Συνήθως, ἔπειτα ἀπὸ τὴν δημιουργίαν ἐνὸς νέου κράτους, ἐκπονεῖται κατόπιν μελέτης τὸ Σύνταγμα τοῦ. Οὕτω ἡ Συντακτικὴ Συνέλευσις, ἡ ὁποία συνήλθεν εἰς τὴν Φιλαδέλφειαν τὸ 1787 ἐξεπόνθη ἐν νέον Σύνταγμα διὰ τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας. Μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, τὸ 1918 - 1919, ἐξεπονήθησαν Συντάγματα διὰ τὰ νέα κράτη τῆς Εὐρώπης, τὰ ὁποῖα ἐδημιουργήθησαν ἐκ τοῦ διαμελισμοῦ τῆς αὐстроουγγρικῆς αὐτοκρατορίας.

γ. — Δι' ἐπαναστάσεως. Αἱ ἐσωτερικαὶ πολιτικοκοινωνικαὶ καὶ αἱ ἀπελευθερωτικαὶ ἐπαναστάσεις (αἱ ὁποῖαι ἐκρήγνυνται ὁσάκις ὁ λαὸς ἢ δυναμικὴ μερὶς αὐτοῦ δὲν εἶναι ἱκανοποιημένη ἀπὸ τὴν ὑπάρχουσαν μορφήν διακυβερνήσεως καὶ δὲν διαθέτει νομίμους μεθόδους ἀλλαγῆς τῆς ἢ διεκδικεῖ τὴν ἐθνικὴν ἀνεξαρτησίαν του) ὅταν ἐπιτυχάνουν, «δημιουργοῦν δίκαιον». Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ἡ ἐπαναστατικὴ κυβέρνησις συντάσσει ἐν Σύνταγμα, τὸ ὁποῖον θέτει ὑπὸ τὴν λαϊκὴν ἐγκρισιν ἀπ' εὐθείας διὰ δημοψηφίσματος ἢ συγκαλεῖ συντακτικὴν ἐθνοσυνέλευσιν. Παράδειγμα τοιούτου Συντάγματος εἶναι τὸ Σύνταγμα τῆς Γαλλίας μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1789. Ἐπίσης, τὸ «Προσωρινὸν» Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον ἐψήφισε τὸ 1822 ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ ἐθνικὴ συνέλευσις, προτοῦ ἡ χώρα καταστῇ ἀνεγνωρισμένον ἀνεξάρτητον κράτος, καὶ τὸ Σύνταγμα τῆς 15ης Νοεμβρίου 1968, τὸ ὁποῖον ἐξεπονήθη ὑπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 καὶ ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ δημοψηφίσματος.

δ. — Δι' ἐξελίξεως. Ἐπίσης, βραδεῖαι ἐξελικτικαὶ μεταβολαὶ ἄγουν εἰς τὴν διαμόρφωσιν ἐνὸς Συντάγματος. Ἡ ἐξουσία βαθμιαίως μεταβιβάζεται ἐν τῇ πράξει ἀπὸ τὰς χεῖρας ἐνὸς ἀπολύτου μονάρχου εἰς πρό-

σωπα αντιπροσωπεύοντα τὸν λαόν. Παράδειγμα τοιαύτης ἐξελέξεως, ἡ ὁποία ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 13ου αἰῶνος, ὑπῆρξεν ἡ Μεγάλη Βρεταννία. Τὸ Σύνταγμα αὐτῆς, ἀποτελούμενον ἀπὸ σειρὰν διασπάρτων γραπτῶν κειμένων καὶ θεμελιωδῶν ἐθίμων, κατατάσσεται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν «ἀγράφων» Συνταγμάτων.

2. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΘΕ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀποστολὴν του τὸ Σύνταγμα, νὰ μειώσῃ, δηλαδή, εἰς τὸ ἐλάχιστον τὰς ἀβεβαιότητας τῆς πολιτικῆς ζωῆς, πρέπει νὰ ὀρίξῃ μετὰ πάσης δυνατῆς σαφηνείας πῶς θὰ ἐκλέγωνται οἱ ἐκπρόσωποι τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, ποῖοι κρατικοὶ λειτουργοὶ θὰ ἀσχοῦν ὠρισμένας ἐξουσίας, ποῖα εἶναι ἡ ἔκτασις τῆς δικαιοδοσίας τῆς καὶ ποῖα δικαιώματα δύναται νομίμως νὰ διεκδικήσῃ ὁ λαὸς ἔναντι τῶν πράξεων τῶν ἐκπροσώπων τῆς ἐκτελεστικῆς, τῆς νομοθετικῆς καὶ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας.

Τὸ γραπτὸν Σύνταγμα πρέπει νὰ εἶναι συγκεκριμένον καὶ κατανοητόν. Πρέπει νὰ καλύπτῃ ὁλόκληρον τὸ πεδίον τοῦ κράτους καὶ νὰ προβλέπῃ διὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ συνόλου τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας. Δὲν πρέπει νὰ περιλαμβάνῃ πάρα πολλὰς λεπτομερείας, διότι αἱ λεπτομερειακαὶ διατάξεις τὸ καθιστοῦν δυσπροσάρμοστον πρὸς τὰς συνεχῶς μεταβαλλομένας συνθήκας τῆς πραγματικότητος. Πρέπει νὰ μὴ λησμονῇται ὅτι τὸ Σύνταγμα πρόκειται νὰ ἐφαρμόζεται ἐκ μέρους ὠρισμένων ἀνθρώπων ἐνῶ θὰ κυβερνοῦν ἄλλους ἀνθρώπους καὶ ὅτι, συνεπῶς, αἱ διατάξεις του πρέπει ν' ἄξιοποιοῦν τὴν πείραν τοῦ ἔθνους, διὰ τὸ ὅποιον ἔχει ἐκπονηθῇ τὸ Σύνταγμα.

Τὸ Σύνταγμα πρέπει νὰ διαλαμβάνῃ λεπτομερῆ ἀπαρίθμησιν τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων τῶν πολιτῶν, νὰ προβαίνει εἰς ὅσον τὸ δυνατόν σαφέστερον διαχωρισμὸν τῶν ἐξουσιῶν ἢ λειτουργιῶν τοῦ κράτους (δηλαδή τῆς ἐκτελεστικῆς, τῆς νομοθετικῆς καὶ τῆς δικαστικῆς) καὶ νὰ καθορίξῃ σαφῶς τὴν μορφήν τοῦ πολιτεύματος καὶ τὴν διαδικασίαν ἀναθεωρήσεως (τροποποιήσεως) τῶν μὴ θεμελιωδῶν διατάξεών του.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τι είναι Σύνταγμα ;
2. Πόσων ειδών Συντάγματα έχουμε ;
3. Διά ποίων τρόπων αποκτούν τα κράτη τα Συντάγματά των ;
4. Πώς αποκτάται το Σύνταγμα δια πάραχωρήσεως ;
5. Πώς αποκτάται το Σύνταγμα δι' εκπονήσεως ;
6. Πώς αποκτάται το Σύνταγμα δι' επαναστάσεως ;
7. Πώς δημιουργείται το Σύνταγμα δι' εξέλιξεως ;
8. Τι πρέπει να περιλαμβάνη κάθε Σύνταγμα ;

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΣΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι

ΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ἡ μόνη δυνατὴ βάσις μιᾶς ὑγιοῦς κοινωνίας εἶναι ἡ ἐλευθερία. Τὸ κράτος, διὰ τοῦ ὁποίου μία ἐλευθερά κοινωνία πραγματοποιεῖ τὴν ὀργανωμένην ὑπαρξίν της, ἀποκαλεῖται συνήθως *δημοκρατικὸν κράτος* καὶ συνεπῶς ἡ *δημοκρατία* δύναται νὰ ὀρισθῇ ὡς ἡ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ συγκρότησις μιᾶς κοινωνίας βασιζομένης ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας. Περιγραφικῶς ἡ δημοκρατία δύναται νὰ ὀρισθῇ ὡς τὸ πολιτικὸν σύστημα, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ὑπάρχει καθολικὴ ψηφοφορία, διεξάγονται κατὰ περιόδους τίμιαι ἐκλογαί, λειτουργοῦν διάφορα πολιτικὰ κόμματα, ἐπικρατεῖ ἐλευθερία τοῦ λόγου καὶ ἀπονέμεται τὸ δίκαιον ὑπὸ ἀνεξαρτήτου δικαστικοῦ σώματος. Ἡ δημοκρατία ἀποτελεῖ ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ἡ δημοκρατικὴ κοινωνία εἶναι κοινωνία ἐλευθέρων, ἴσων, ἐνεργῶν καὶ λογικευομένων πολιτῶν, ὅπου ἕκαστος ἐκλέγει τὸν ἰδικόν του τρόπον ζωῆς διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ δέχεται ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ἐκλέγουν τὸν ἰδικόν των. Τοῦτο σημαίνει: Πρῶτον, ὅτι εἰς μίαν δημοκρατίαν δὲν εἶναι ἀναγκαῖα, οὔτε ἐπιθυμητὴ ἡ ὁμοιομορφία ἀντίληψεων καὶ ἐνεργειῶν καὶ ὅτι ἀναγνωρίζεται τὸ δικαίωμα τῆς διαφωνίας ἀκόμη καὶ ἐπὶ ζωτικῶν ζητημάτων. Κατὰ τὴν δημοκρατικὴν ἀντίληψιν ἡ ἀλήθεια ἀνακύπτει ἀπὸ τὴν σύγκρουσιν τῶν ἀπόψεων καὶ κάθε πολίτης εἶναι δυνατὸν νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἀνακάλυψίν της, διὰ τοῦτο δὲ δὲν πρέπει νὰ παρεμποδίζεται εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς γνώμης του. Δεύτερον, ὅτι τίποτε τὸ «ἀπόλυτον» δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν πολιτικὴν θεωρίαν ἢ πρακτικὴν, ἀλλὰ ὅλα εἶναι σχετικὰ. Τὸ κράτος δὲν εἶναι φορεὺς ἀληθειῶν

ἐξ ἀποκαλύψεως, οὔτε ἰσχύει τὸ ἀλάθητον εἰς τὴν πολιτικὴν. Αἱ δημοκρατικαὶ κοινωνίαι δὲν πιστεύουν εἰς τὸ «κράτος καθ' ἑαυτό», ὡς μίαν μυστικὴν ὄντοτητα, χωριστὴν ἀπὸ τὰ μέλη του. Ἡ μόνη πραγματικότης εἶναι ὁ πολίτης ἄτομον. Τρίτον, ὅτι τὰ πολιτικὰ δικαιώματα πρέπει νὰ εἶναι τὰ αὐτὰ δι' ὅλους, ἀνεξαρτήτως καταγωγῆς ἢ περιουσιακῆς καταστάσεως ἢ καὶ μορφώσεως ἀκόμη. Ἡ δημοκρατία στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἰσότητος, ὡς μονίμου ἐπιδιώξεως. Καὶ τέταρτον, ὅτι ἡ δημοκρατία δὲν νοεῖται χωρὶς τὴν πίστιν εἰς τὰς μεθόδους τῆς εἰρηνικῆς πειθοῦς, εἰς τὴν ἱκανότητα τοῦ ἀνθρώπου νὰ λογικεύεται καὶ εἰς τὴν δυνατότητά του ὅπως ἀντιλαμβάνεται τὰ λογικὰ ἐπιχειρήματα.

1. Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

Αἱ ἀρχαὶ τῆς δημοκρατικῆς θεωρίας ὑπάρχουν ἐν σπέρματι εἰς τὰς παναρχαίας διακηρύξεις περὶ τῆς φυσικῆς ἰσότητος ὅλων τῶν ἀνθρώπων, αἱ ὁποῖαι ἀνευρίσκονται εἰς ὅλας τὰς μεγάλας θρησκείας τοῦ κόσμου καὶ εἰς τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα, τὰ ὁποῖα περιῆλθον εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα. Ἐχρειάσθη ὅμως νὰ παρέλθουν πολλοὶ αἰῶνες ἕως ὅτου αἱ διακηρύξεις αὗται δοκιμασθοῦν ὡς βάσις πολιτικῆς ὁργανώσεως. Τὰ ἑλληνικὰ κράτη - πόλεις ἦσαν βεβαίως δημοκρατικὰ μὲ τὴν συμμετοχὴν ὅλων τῶν πολιτῶν ὅχι μόνον εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρχόντων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς διοικήσεως καὶ τῆς δικαιοσύνης. Ὡθησαν μάλιστα τὴν πίστιν των εἰς τὴν ἰσότητα μέχρι τοῦ σημείου νὰ πληροῦν πλείστας θέσεις διὰ κλήρου, βάσει τῆς ἀντιλήψεως ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι γενικῶς ἐξ ἴσου καλοὶ. Ἐφήρμοζον ὅμως τὰς ἀρχὰς αὐτάς εἰς περιωρισμένον μόνον ἀριθμὸν πολιτῶν καὶ ἀπέκλειον τοὺς ξένους (ἄλλων πόλεων πολίτας) καὶ τοὺς δούλους.

Ἡ ἔλευσις τοῦ χριστιανισμοῦ δὲν ἐπέφερεν ἄμεσον μεταβολήν. Ἡ διακηρυσσομένη ὑπ' αὐτοῦ ἰσότης ἦτο «ψυχικὸν» καὶ ὅχι πολιτικόν, οἰκονομικόν ἢ νομικόν χαρακτῆρος. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα ὅμως ἀνεπτύχθη ἡ ἔννοια τοῦ «συμβολαίου», βάσει τῆς ὁποίας ὁ λαὸς ἀπηλλάσσετο τοῦ καθήκοντος τῆς ὑπακοῆς ἀν' ὃ ἡγεμόν ἢ ὁ ἄρχων γενικῶς δὲν ἐτήρει ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ τὰς ὑποτιθεμένας ὑποχρεώσεις του καὶ βάσει τῆς ὁποίας ἡ ἐξουσία ὑπῆρχε χάριν τῶν κυβερνωμένων. Ὁ Μεσαίων, ὥσαύτως, ἐπενόησε τὴν ἀντιπροσώπευσιν, διὰ τῆς ὁποίας ἐλύθη τὸ πρόβλημα τῆς δημοκρατικῆς διακυβερνήσεως πολυπληθῶν κοινωνιῶν, δὲν ἡδυνήθη

ὅμως νὰ συλλάβῃ τὴν ἔννοιαν τῆς θρησκευτικῆς διαφωνίας, ἡ ὁποία ἔχει ζωτικὴν σημασίαν διὰ κάθε μορφὴν πολιτικῆς ἐλευθερίας.

Ἀπὸ τὸν Μεσαίωνα προέρχεται ἐν ἀπὸ τὰ θεμελιωδέστερα πολιτικὰ κείμενα, ἡ «Magna Carta Libertatum» (Μέγας Χάρτης τῶν Ἑλευθεριῶν), τὸν ὁποῖον ὑπεχρέωθη ὑπὸ τῶν εὐγενῶν νὰ υπογράψῃ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1215 ὁ «ἐλέφ Θεοῦ» βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Ἰωάννης. Ὁ Μέγας Χάρτης καθιέρωσε δύο βαρυσημάντους ἀρχάς : Πρῶτον, ὅτι ἡ ἐξουσία ἐνὸς ἡγεμόνος εἶναι περιορισμένη· καὶ δεύτερον, ὅτι τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα εἶναι σημαντικώτερα ἀπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν βασιλέων.

Ἡ δημοκρατία, ὡς ἀναγνώρισις τοῦ δικαιώματος τοῦ ἀνθρώπου νὰ διαφωνῇ πρὸς κάθε αὐθεντίαν, ἀνεδύθη εἰς τὴν Δύσιν ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴν Μεταρρύθμισιν (ἃν καὶ ἐλάχιστοι ἐκ τῶν μεταρρυθμιστῶν ἠνέχθησαν τὴν διαφωνίαν πρὸς ὅσα οἱ ἴδιοι ὑπεστήριζον). Ἡ Μεταρρύθμισις ἔχι μόνον ὑπερήσπισε τὸ δικαίωμα τῆς συνειδήσεως ἐκάστου ὅπως μὴ ἀκολουθῇ τὸ ἐπιβεβλημένον δόγμα, ἀλλὰ καὶ διεκήρυξεν, ἔστω καὶ σπασμωδικῶς, τὴν ἀρχὴν ὅτι ἀπόλυτος ὁμοιομορφία εἶναι ὄχι μόνον ἀνέφικτος, ἀλλὰ καὶ περιττὴ καὶ ἀνεπιθύμητος ἀκόμη.

Ἡ χώρα, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ ἀντιλήψεις αὗται ἀπέκτησαν ἐνωρίτερον ἔντονον πολιτικὸν περιεχόμενον, ὑπῆρξεν ἡ Ἀγγλία. Ἐκεῖ οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι τοῦ 17ου αἰῶνος δὲν περιορίσθησαν εἰς τὸ πρόβλημα τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ εἶχον ὡς ἀντικείμενον καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ βασιλέως ὅπως ἐπεμβαίῃ εἰς τὴν ἀτομικὴν ιδιοκτησίαν διὰ φορολογίας μὴ ἐγκεκριμένης ὑπὸ τοῦ «παρλαμέντου». Ἡ ἐλευθερία, δηλαδή, τῆς συνειδήσεως συνεδέθη στενῶς μὲ τὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ κάθε αὐθαίρετον ἐπέμβασιν εἰς τὴν ιδιοκτησίαν. Τόσον εἰς τὸν τομέα τῆς θρησκείας, ὅσον καὶ εἰς τοὺς τομεῖς τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς πολιτικῆς θεωρίας, τὸ κεντρικὸν πρόβλημα ἦτο ἡ σχέσις τοῦ βασιλέως πρὸς τὸ κοινὸν δίκαιον καὶ τὰ ἀντίστοιχα δικαιώματα τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ μονάρχου. Ἡ «Ἀπόφασις τῶν Δικαιωμάτων» (Bill of Rights), ἡ θεσπισθεῖσα τὸ 1689, διεκήρυξε τὴν θεωρίαν τοῦ «συμβολαίου», τὴν ὑποταγὴν τοῦ βασιλέως εἰς τὸν νόμον καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ λαοῦ ν' ἀλλάσῃ ἡγεμόνα, ὅταν δὲν τὸν ἐμπιστεύεται πλέον. Δέκα ἔτη προηγουμένως, τὸ 1679, εἶχε θεσπισθῇ ὁ περίφημος νόμος «Habeas corpus» (Habeas corpus Act), ὁ ὁποῖος ἐπροστάτευε τοὺς κατηγορουμένους ἀπὸ κάθε αὐθαίρεσιν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας.

Κατὰ τὸν ἐπόμενον αἰῶνα — τὸν 18ον — διεμορφώθησαν τρεῖς δε-

σπόζουσαι ἀρχαί : πρῶτον, ἡ ἀγγλική, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν ἡ ἐλευθερία θεμελιούται καλύτερον ἐπὶ τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ· δεύτερον, ἡ ἀμερικανική, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν κάθε λαὸς ἔχει δικαίωμα νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς κυβερνήτας του (Διακήρυξις Ἀνεξαρτησίας τοῦ 1776)· καὶ τρίτον, ἡ γαλλική, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν τὰ προνόμια εἶναι τέκνον τῆς ἀπολυταρχίας (Διακήρυξις τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου τοῦ 1789). Τὸ πρόβλημα τώρα συνίστατο εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῶν καταλληλοτέρων θεσμῶν διὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν βασικῶν τούτων ἀρχῶν, ἐκάστη δὲ ἐκ τῶν τριῶν μεγάλων χωρῶν ἔστρεψε τὴν προσοχὴν τῆς, τόσον πρακτικῶς, ὅσον καὶ θεωρητικῶς, πρὸς τὴν κατεύθυνσιν, ἡ ὁποία ἰδιαιτέρως τὴν ἐνδιέφερεν.

Ἡ ἀμερικανικὴ «Διακήρυξις Ἀνεξαρτησίας» ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀπαρίθμηση τῶν τυραννικῶν ἐνεργειῶν τῆς Μ. Βρεταννίας εἰς βάρος τῶν Ἀμερικανῶν, δικαιολογεῖ τὴν ἀντίστασιν εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτὰς βάσει τῶν θεωριῶν τῶν φυσικῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ «συμβολαίου» καὶ διακηρύσσει ὅτι αἱ ἕως τότε βρεταννικαὶ ἀποικίαι εἰς τὴν Ἀμερικὴν «εἶναι καὶ πρέπει δικαιωματικῶς νὰ εἶναι Ἐλεύθεραι καὶ Ἀνεξάρτητοι Πολιτεῖαι καὶ ὅτι πᾶσα πολιτικὴ σύνδεσις μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ κράτους τῆς Μεγάλης Βρεταννίας εἶναι καὶ πρέπει νὰ εἶναι πλήρως λελυμένη». Αἱ διατυπούμεναι εἰς τὴν Διακήρυξιν ἀντιλήψεις περὶ φυσικῆς ἐλευθερίας, ἀναπαλλοτριώτων δικαιωμάτων καὶ αὐτοκυβερνήσεως ἤσκησαν θεμελιώδη ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀμερικανικῆς καὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς σκέψεως.

Ἡ γαλλικὴ «Διακήρυξις τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου» περιλαμβάνει τέσσαρας θεμελιώδεις ἀρχάς : Πρῶτον, οἱ ἄνθρωποι γεννῶνται καὶ παραμένουν ἐλεύθεροι καὶ ἴσοι κατὰ τὰ δικαιώματα· δεύτερον, οἱ ἄνθρωποι δύνανται νὰ πράττουν πᾶν ὅ,τι δὲν βλάπτει τὸν ἄλλον καί, συνεπῶς, νὰ σκέπτονται, νὰ ὁμιλοῦν, νὰ γράφουν καὶ νὰ διατυπῶνουν τὰ διανοήματά των διὰ τοῦ τύπου ἐλευθέρως· τρίτον, οἱ πολῖται οἱ ἀπαρτίζοντες τὸ ἔθνος ἔχουν τὸ κυρίαρχον δικαίωμα νὰ τὸ διευθύνουν· καὶ τέταρτον, τὸ κυρίαρχον ἔθνος ὀφείλει πάντοτε νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν ἅφ' ἑνὸς τὰ δικαιώματα τοῦ ἀτόμου καὶ ἅφ' ἑτέρου τὸ κοινὸν ἀγαθόν.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἡ κοινοβουλευτικὴ μεταρρύθμισις καὶ τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα ἐκφράσεως καὶ συμμετοχῆς ἐθεμελίωσαν τὴν πίστιν εἰς τὸν νόμον ὡς προστάτην τῶν πολιτῶν. Οἱ Ἀμερικανοί, ὁρμώμενοι ἀπὸ τὴν ἰδίαν κληρονομίαν τῆς πίστεως εἰς τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν (τὴν

πολιτικήν καὶ τὴν θρησκευτικήν), ἀνέπτυξαν βαθεῖαν προσήλωσιν εἰς τὴν ἰσότητά καὶ τὴν ἀτομικὴν πρωτοβουλίαν καὶ ἐξεπόνησαν ἐν σύστημα διακυβερνήσεως, εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι ἐμφανὲς ἡ λαϊκὴ κυριαρχία. Εἰς τὴν Γαλλίαν — καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην — ἡ δημοκρατία ἠκολούθησε διάφορον δρόμον. Ἐνδιεφέρθη κυρίως διὰ τὴν μορφήν τοῦ πολιτεύματος (ἀβασίλευτος δημοκρατία κατὰ μοναρχίας), διὰ τὴν ὁποίαν ἔγιναν τρεῖς Ἐπαναστάσεις καὶ εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν φαίνεται νὰ ἔθεσε μᾶλλον εἰς δευτέραν μοῖραν τὴν πλευρὰν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀτόμου ἐναντι τοῦ κράτους.

2. Αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ τῆς δημοκρατίας

Ἐκ τῆς βραχείας ταύτης ἐπισκοπήσεως συνάγεται ὅτι αἱ βάσεις τῆς δημοκρατικῆς φιλοσοφίας εἶναι ποικίλαι, ἀλλὰ σαφεῖς. Τὸ θεμέλιόν της ἀποτελεῖ ἡ ἀντίληψις ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἐξ ἴσου τέκνα τοῦ Δημιουργοῦ καὶ συνεπῶς ἴσοι εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν καὶ τὰ δικαιώματά των. Ἐκαστος πρέπει νὰ λογίζεται ὡς εἷς καὶ μόνον ὡς εἷς, καὶ ὄχι περισσότερον· ἕκαστος ἔχει κάτι νὰ προσφέρῃ καὶ πρέπει, συνεπῶς, νὰ τοῦ παρέχεται ἡ εὐκαιρία ὅπως τὸ προσφέρῃ. Ἐπεταὶ ἐκ τούτου ὅτι ἡ κυβέρνησις ὑπάρχει διὰ τὰ πρόσωπα καὶ ὄχι τὰ πρόσωπα διὰ τὴν κυβέρνησιν. Τὸ κράτος ὑπάρχει μόνον διὰ νὰ προσφέρῃ εἰς τὰ ἄτομα τὰς δυνατότητας ὅπως διάγουν καλὴν ζωὴν, τί δὲ εἶναι «καλὸν» διὰ τὰ ἄτομα θὰ τὸ κρίνουν αὐτὰ καὶ ὄχι τὸ κράτος. Καὶ τέλος, ἡ ἐξουσία δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προέρχεται οὔτε ἐκ τῶν ἄνω, οὔτε ἐκ τῶν ἔξω. Μοναδικὴ πηγὴ τῆς εἶναι ὁ λαὸς καὶ μοναδικὴ δικαίωσίς της ἡ ἐκ τοῦ λαοῦ προέλευσίς της.

Ἡ δημοκρατία εἶναι αἰσιόδοξον σύστημα διακυβερνήσεως, διότι στηρίζεται ἐπὶ τῆς πίστεως ὅτι ὁ κοινὸς ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ ρυθμίζῃ τὰς τύχας του. Τοῦτο σημαίνει ὄχι ὅτι πᾶς τις δύναται νὰ χαράσῃ καὶ νὰ ἐφαρμόζῃ πολιτικήν, ἀλλὰ ὅτι δύναται νὰ ἐκλέγῃ μὲ σχετικὴν ἐπιτυχίαν μεταξὺ διαφόρων πολιτικῶν καὶ διαφόρων ἀρχῶν· ὄχι ὅτι πᾶς τις δύναται νὰ κυβερνᾷ, ἀλλ' ὅτι δύναται νὰ ἐκλέγῃ τοὺς κυβερνήτας του· ὅτι ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ γνωρίζῃ κατὰ γενικὸν τρόπον τί εἶδους κράτος ζητεῖ καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ πείσῃ τοὺς ὁμοίους του ὅπως ἐργασθοῦν μετ' αὐτοῦ διὰ τὴν πραγματοποίησίν του.

Ποῖα ὅμως εἶναι τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ ἐνὸς δημοκρατικοῦ

κράτους, τὰ ὅποια ἀποτελοῦν τὴν εἰδοποιὸν διαφοράν του ἀπὸ ἐν μὴ δημοκρατικὸν κράτος ;

Τὸ πρῶτον εἶναι ὁ σεβασμὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἀξιοποίησίς του καὶ ἡ προστασία του. Τὸ ἄτομον πρέπει νὰ θεωρῇται ὁ τελικὸς σκοπὸς τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως, νὰ βοηθῇται ὅπως ἀναπτύξῃ τὰς ἱκανότητάς του καὶ νὰ προστατεύεται ἀπὸ κάθε ἐπιβουλὴν, ἡ ὁποία θὰ τοῦ στέρησῃ τὴν ιδιότητα τοῦ ἐλευθέρου ἀνθρωπίνου ὄντος καὶ θὰ τὸ καταστήσῃ ὄργανον ἄλλου.

Τὸ δεύτερον εἶναι ὅτι εἰς τὸ δημοκρατικὸν κράτος κάθε πολίτης ἔχει τὰ αὐτὰ πολιτικὰ δικαιώματα μὲ κάθε ἄλλον πολίτην. Ψηφίζει καὶ δύναται νὰ ἐκλεγῇ διὰ τὰ διάφορα ἀξιώματα, ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι πολῖται. Τὸ παλαιὸν ἀξίωμα : «ἐνας ἄνθρωπος, μία ψῆφος» εἶναι ἡ μόνη βάσις διὰ μίαν δημοκρατίαν.

Τὸ τρίτον εἶναι ὅτι ὁ πολίτης, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ψηφίζει, εἶναι ἐλεύθερος (χωρὶς νὰ φοβῇται τὴν ἀστυνομίαν, ἐφ' ὅσον δὲν παραβαίνει τὸν νόμον) : νὰ συμβάλλῃ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς κοινῆς γνώμης, προφορικῶς ἢ γραπτῶς, εἰς δημοσίας συγκεντρώσεις ἢ διὰ τοῦ τύπου· νὰ ἰδρῇ ἀνεμπόδιστως κόμματα, ἐνώσεις ἢ ὁμάδας· νὰ ἐπαινῇ ἢ νὰ κατηγορῇ τοὺς θεσμοὺς καὶ τοὺς ἡγέτας τῆς χώρας του· νὰ ἐπικρίνῃ τὴν ἀκολουθουμένην ὑπὸ τῆς κυβερνήσεώς του πολιτικὴν· νὰ ὑποδεικνύῃ ἄλλας λύσεις — διότι ἡ δημοκρατικὴ πολιτικὴ ζωὴ βασίζεται ἐπὶ τῆς πλήρους ἐλευθερίας τῆς συζητήσεως, διὰ τῆς ὁποίας διαμορφοῦται ἡ κοινὴ γνώμη, ἥτις εἶναι ἡ ὑπερτάτη πηγὴ τῆς ἐξουσίας.

Βεβαίως ὁ πολίτης ἐνὸς δημοκρατικοῦ κράτους δὲν δύναται νὰ διεκδικήσῃ παντογνωσίαν ἢ νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι κατανοεῖ τὰς τεχνικὰς πλευρὰς ὅλων τῶν προβλημάτων, τὰ ὅποια συνδέονται μὲ τὴν κοινωνικὴν συμβίωσιν. Δύο τινὰ μόνον δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ : Πρῶτον, ὅτι ἔχει τὴν ἱκανότητα ν' ἀντιλαμβάνεται τὰ γενικὰ ζητήματα, τὰς οὐσιώδεις ἀρχάς, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζονται αἱ διάφοροι πολιτικαὶ καὶ τὰ διάφορα προγράμματα καὶ νὰ ἐκλέγῃ μεταξὺ αὐτῶν· καὶ δεύτερον, ὅτι ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφέρῃ τὴν γνώμην του ὅταν ἡ σπουδὴ καὶ ἡ πείρα τὸν ἔχῃ καταστήσει ἱκανὸν νὰ διαμορφώσῃ ἀνεξάρτητον κρίσιν.

Ἡ θεμελιώσις τῆς κοινωνίας ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς ἐλευθερίας συζητήσεως (τοῦ διαλόγου) συνεπάγεται τὴν ἀναγνώρισιν τῆς triπλῆς ἀρχῆς : ὅτι ὑπάρχουν διαφοραί· ὅτι αἱ διαφοραὶ αὗται δὲν εἶναι βαθεῖαι· καὶ ὅτι οὐδέποτε λύονται ἢ ρυθμίζονται διὰ βιαίων μεθόδων.

Ἡ δημοκρατία ἀναγνωρίζει καὶ ἀποδέχεται τὰς διαφοράς. Δὲν πι-
στεύει εἰς τὴν ὁμοιομορφίαν. Ἀντιθέτως μάλιστα, ἐν ἐκ τῶν χαρακτη-
ριστικῶν τῆς εἶναι ὅτι ἐξασφαλίζει τὸν μηχανισμόν διὰ τὴν ἐλευθέραν
ἐκδήλωσιν των. Γνωρίζει ὅτι ὑπάρχουν τόσαι γνώμαι, ὅσοι καὶ ἄνθρω-
ποι καὶ δὲν ἐπιδιώκει τὴν κατὰπνιξίν των ἢ τὸν ἐλεγχόν των. Αἱ διαφοραὶ
ὅμως αὗται δὲν πρέπει νὰ εἶναι τόσον βαθεῖαι, ὥστε νὰ καθιστοῦν ἀδύ-
νατον κάθε συμβίωσιν μεταξύ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι δίστανται. Ἀσυμφιλίω-
τοι μειονότητες, κόμματα ἢ τάξεις ἀποτελοῦν μόνιμον κίνδυνον. Κάθε
δημοκρατικὸν σύστημα ἀπαιτεῖ εὐρεῖαν συμφωνίαν ἐπὶ
τῶν γενικῶν ἀρχῶν καὶ μεθόδων. Ὅποιος δὲν πιστεύει εἰς τὴν δημοκρα-
τίαν ὀφείλει νὰ μένῃ ἔξω τῆς πολιτικῆς ἢ ν' ἀποδέχεται τὸν γενικὸν τρό-
πον δημοκρατικῆς ζωῆς καὶ νὰ μὴ συνωμοτῇ διὰ τὴν ἀνατροπὴν του.
Ἡ συζήτησις συνεπάγεται ἀλλαγὴν καὶ ἡ δημοκρατικὴ κοινωνία
εἶναι κατ' ἀνάγκην μεταβαλλομένη κοινωνία. Οὐδεμία, ἄλλωστε, κοι-
νωνία δύναται νὰ εἶναι στατική. Ἡ ἀλλαγὴ ὅμως πρέπει νὰ εἶναι συ-
νειδητὴ, νὰ κατευθύνεται, δηλαδή, ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερο ἀπὸ
συνειδητὰς βουλήσεις καὶ ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερον ἀπὸ ἀλόγους
δυνάμεις, νὰ εἶναι ἀποτέλεσμα ἀποφάσεων, εἰς τὰς ὁποίας κάθε πολί-
της θὰ ἔχῃ συμβάλει ἀναλόγως τῶν ἱκανότητων του. Αἱ ἀποφάσεις αὗται
πρέπει νὰ εἶναι ἀποφάσεις τῆς πλειονοψηφίας, διότι ἡ δημοκρατία εἰς
τὴν καθημερινὴν πρακτικὴν τῆς εἶναι ἡ ἀποδοχὴ τῆς κυριαρχίας τῆς
πλειονοψηφίας ἐκ μέρους τῆς μειονοψηφίας. Ὁ κανὼν τῆς πλει-
ονοψηφίας εἶναι θεμελιώδης κανὼν τῆς δημοκρατίας.

Ἐννοεῖται ὅτι ὁ πολίτης ἐνὸς δημοκρατικοῦ κράτους ὀφείλει νὰ
ἔχῃ ὑπ' ὄψιν του ὅτι ἡ δημοκρατία ἔχει μεγάλας ἀπαιτήσεις ἀπὸ ἐκείνους,
οἱ ὅποιοι ἀπολαμβάνουν τῶν ἀγαθῶν τῆς. Ἀπαιτεῖ αὐτοέλεγχον, πει-
θαρχίαν, ἀφοσίωσιν εἰς τὴν κοινὴν ὑπόθεσιν, ἱκανότητα ὑποτάξεως εἰς
αὐτὴν τῶν ἰδιωτικῶν συμφερόντων καὶ ἐπιθυμιῶν. Στηρίζεται ἐπὶ τοῦ
πνεύματος τῆς ἀμοιβαιότητος καὶ ἀξιοῖ ὅπως ἕκαστος λαμβάνῃ ὑπ'
ὄψιν καὶ τοὺς ἄλλους. Ἀπαιτεῖ, ἐπίσης, χρόνον διὰ τὴν συμμετοχὴν εἰς
συλλογικὴν δράσιν καὶ διὰ τὴν μελέτην τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα
ἀνακύπτουν. Ἡ δημοκρατία εἶναι συμμετοχή, δηλαδή ἀπὸ κοινοῦ μετ'
ἄλλων πρᾶξις καὶ ἀνάληψις ὑφ' ἑκάστου τῶν εὐθυνῶν, αἱ ὁποῖαι τοῦ
ἀναλογοῦν.

Ὁ δημοκρατικὸς τύπος πολίτου ἔχει ὑπ' ὄψιν του ὅτι τὰ δικαιώ-
ματα, τὰ ὁποῖα τοῦ διασφαλίζει ἡ δημοκρατία δὲν ἀποτελοῦν ἀποκλει-

στικήν ιδιοκτησίαν του, ἀλλ' ἀνήκουν καὶ εἰς ἑκατομμύρια ἄλλων πολι-
τῶν. Ὅτι, συνεπῶς, ὀφείλει νὰ σέβεται καὶ τὰ δικαιώματα τῶν ἄλλων,
ὅπως ἐπιθυμεῖ νὰ σέβωνται καὶ τὰ ἰδικά του. Τοῦτο, ἄλλωστε, ἀποτελεῖ
ἐπιταγὴν, εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν περιπτώσεων, ὄχι μόνον τοῦ ἠθικοῦ,
ἀλλὰ καὶ τοῦ ποινικοῦ νόμου. Ὁ «χρυσὸς κανὼν» τῆς συμπεριφορᾶς
τῶν μελῶν μιᾶς πολιτισμένης κοινωνίας ἔχει τεθῆ μετὰ τὸ πανάρχαιον
ἀξίωμα : «ὃ μισεῖς μηδενὶ ποιήσης», εἰς τὸ ὅποῖον ὁ ἰδρυτὴς τῆς χρι-
στιανικῆς θρησκείας ἔδωκε θετικὴν διατύπωσιν : «πάντα — εἶπεν — ὅσα
ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς·
οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί εἶναι δημοκρατία ;	γλίαν, τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν
2. Ποῖα εἶναι περιγραφικῶς τὰ στοι-
χεῖα τῆς δημοκρατίας ;	Γαλλίαν κατὰ τὸν 17ον καὶ 18ον
αἰῶνα ;
3. Τί ἐννοοῦμεν λέγοντες δημοκρατί-
κην κοινωνίαν ;	10. Ποῖος ὁ σκοπὸς τοῦ κράτους εἰς
τὴν δημοκρατίαν ;
4. Ποῦ εὐρίσκομεν τὰς πρώτας ἀρ-
χὰς τῆς δημοκρατικῆς θεωρίας ;	11. Πόθεν προέρχεται ἡ ἐξουσία καὶ
ποία ἡ πηγὴ τῆς εἰς τὴν δημο-
κρατίαν ;
5. Ποίαν ἔκτασιν εἶχεν ἡ ἰσότης τῶν
πολιτῶν εἰς τὰ ἑλληνικὰ κράτη-
πόλεις ;	12. Πῶς τὸ ἄτομον ρυθμίζει τὰς τύ-
χας του εἰς τὴν δημοκρατίαν ;
6. Ποίαν ἔννοιαν εἶχεν ἡ διακηρυκτο-
μένη ὑπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ ἰσό-
της ;	13. Ποῖα τὰ βασικὰ χαρακτηριστι-
κά τοῦ δημοκρατικοῦ κράτους ;
7. Ποία ὑπῆρξεν ἡ προσφορὰ τοῦ Με-
σαίωνος εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς δη-
μοκρατίας ;	14. Πῶς ἀξιοποιεῖται ἡ ἐλευθερία
τῆς συζητήσεως εἰς τὴν δημο-
κρατίαν ;
8. Τί διαλαμβάνει ἡ «Magna Carta
Libertatum» ;	15. Τί ἀπαιτεῖ ἡ δημοκρατία ἀπὸ
τὰς ὁμάδας καὶ τὴν ἀπὸ τὰ ἄτομα ;
9. Ποίαν μορφήν ὑπέδύθη ὁ ἀγὼν
διὰ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν Ἀγ-
γλίαν ;	16. Ποῖος πρέπει νὰ εἶναι ὁ χρυ-
σοῦς κανὼν τῆς συμπεριφορᾶς
τῶν ἀνθρώπων ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ

ΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ τῆς δημοκρατίας, αἱ ὅποῖαι ἀπορρέουν ἐκ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐκ τῆς πίστεως ὅτι ἡ ἀξιοπρέπεια ὅλων τῶν ἀνθρώπων πρέπει ἐξ ἴσου νὰ τυγχάνῃ σεβασμοῦ, εἶναι μόνιμοι, γενικαὶ καὶ δεσμευτικά. Ὅπου δὲν τηροῦνται, δημοκρατία δὲν ὑπάρχει, ὅσον καὶ ἂν τὸ κράτος, τὸ ὅποιον τὰς ἀγνοεῖ ἢ τὰς φαλκιδεύει, ἰσχυρίζεται ὅτι εἶναι «δημοκρατικόν» ἢ «λαϊκόν» ἢ «προοδευτικόν» κράτος.

Διὰ νὰ τεθοῦν ὁμῶς εἰς πρακτικὴν ἐφαρμογὴν καὶ νὰ κατοχυρωθοῦν αἱ ἀρχαὶ αὗται ἀπαιτοῦνται ὀρισμένοι θεσμοὶ ἐνσαρκώσεώς των, οἱ ὅποιοι δύνανται νὰ ποικίλλουν — καὶ ποικίλλουν — τοπικῶς καὶ χρονικῶς καὶ οἱ ὅποιοι βασικῶς ἀποστολὴν ἔχουν νὰ περιορίζουν τὴν ἐπιβολὴν τῆς κρατικῆς ἐξουσίας καὶ τῆς συγκεκριμένης κυβερνήσεως, ἡ ὁποία τὴν ἐνσωματώνει. Οἱ σπουδαιότεροι ἐκ τῶν θεσμῶν τούτων εἶναι οἱ ἑξῆς :

1. ΛΑΪΚΗ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΙΣ

Ἡ ὑπαρξὶς ἐνὸς σώματος ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ (Βουλῆς, Ἐθνοσυνελεύσεως, Κοινοβουλίου κλπ.), οἱ ὅποιοι ἐκλέγονται ὑπὸ ὅλων τῶν ἐνηλίκων πολιτῶν δι' ἴσης, καθολικῆς καὶ μυστικῆς ψηφοφορίας. Ἡ ὑπαρξὶς ἐνὸς τοιούτου σώματος, τὸ ὅποιον ἔχει συνεχεῖς δυνατότητας κριτικῆς, χρησιμεύει ὡς μέσον διὰ τοῦ ὁποίου πραγματοποιεῖται ἡ ἀρχὴ τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας, ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ λαοῦ καὶ ἐλέγχεται ἡ κυβερνήσις. Χωρὶς μίαν αἵρετὴν συνέλευσιν, ὅσον τὸ δυνάτον εὐρυτέρας βάσεως, δὲν ὑπάρχει δυνατότης νὰ ἐκφράζωνται αἱ ἀπόψεις ὅλων τῶν τμημάτων τῆς κοινῆς γνώμης καὶ οἱ πολῖται θὰ στεροῦνται κάθε διασφαλίσεως.

2. ΔΙΑΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΕΞΟΥΣΙΩΝ

Ἡ διακρίσις τῶν ἐξουσιῶν τοῦ κράτους: τῆς ἐκτελεστικῆς, τῆς νομοθετικῆς καὶ τῆς δικαστικῆς. Ἡ ἐκτελεστικὴ (ἢ καθαυτὸ «κυβέρνησις») ἐκπονεῖ τὰ προγράμματα της, ὑποβάλλει τὰς προτάσεις της («νομοσχέδια») εἰς τὴν νομοθετικὴν, προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ψήφισίν των ὑπ' αὐτῆς, ἐποπτεύει ἐνίοτε τὴν ἐφαρμογὴν των καὶ ἐνσαρκώνει τὸν μηχανισμόν ἐπιβολῆς. Ἡ νομοθετικὴ (κοινοβούλιον) κρίνει τὰς προτάσεις, ἐκφράζει τὰς ἀπόψεις τῶν διαφόρων τμημάτων τοῦ λαοῦ περὶ τῆς ἀξίας των, τὰς τροποποιεῖ, ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἐγκρίνῃ ἢ ἀπορρίπτῃ αὐτάς καὶ ἐλέγχει τὴν κυβέρνησιν. Ἡ δικαστικὴ (δικαστήρια) εἶναι ἀνεξάρτητος τόσον ἀπὸ τὴν ἐκτελεστικὴν, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν νομοθετικὴν, ἔχει δὲ ὡς ἀποστολὴν νὰ ἐρμηνεύῃ ἀνεμποδίστως τὸν νόμον, νὰ κρίνῃ τὴν συνταγματικότητα καὶ τὴν νομιμότητα τῶν νόμων καὶ τῶν πράξεων διοικήσεως τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας.

Ἡ ἀρχὴ τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν διευτυπώθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς τὰ «Πολιτικά» του καὶ ἐπανελήφθη ὑπὸ τοῦ Γάλλου φιλοσόφου Καρόλου Μοντεσκιέ (1689 - 1755) εἰς τὸ ἔργον του: «Τὸ πνεῦμα τῶν νόμων», ὑπὸ τὴν ἐξῆς διατύπωσιν: «Ὅταν εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἢ εἰς τὸ αὐτὸ διοικητικὸν σῶμα συνυπάρχῃ ἡ νομοθετικὴ μετὰ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, δὲν ὑπάρχει ἔχνος ἐλευθερίας, διότι ὑπάρχει φόβος ὁ αὐτὸς μονάρχης ἢ ἡ αὐτὴ γερουσία νὰ θέτῃ νόμους τυραννικοὺς διὰ νὰ τοὺς ἐκτελῇ τυραννικῶς. Δὲν ὑπάρχει, ἐπίσης, ἔχνος ἐλευθερίας ἐὰν ἡ δικαστικὴ ἐξουσία δὲν εἴναι χωρισμένη ἀπὸ τὴν νομοθετικὴν καὶ ἀπὸ τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν... Τὰ πάντα θὰ ἐχάνοντο ἂν ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος ἢ τὸ αὐτὸ σῶμα ἤσκει τὰς τρεῖς αὐτάς ἐξουσίας».

3. ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Ἡ ὑπαρξὶς πολιτικῶν κομμάτων: Τὸ κόμμα, τὸ ὁποῖον συγκεντρώνει τὴν πλειονοψηφίαν σχηματίζει τὴν κυβέρνησιν, τὸ δὲ κόμμα ἢ τὰ κόμματα τῆς μειονοψηφίας ἐλέγχουν τὴν κυβέρνησιν ἢ τὸ νομοθετικὸν σῶμα ὡς ἀνεγνωρισμένη καὶ ὀργανωμένη ἀντιπολίτευσις. Τὰ πολιτικὰ κόμματα ἐκφράζουν τὰς διαφόρους ἀντιτιθεμένας τάσεις τῆς

κοινής γνώμης, υποβάλλουν τὴν κυβέρνησιν εἰς συνεχῇ κριτικὴν καὶ ἀποτελοῦν ἐκτὸς τῆς ἐξουσίας τὴν διάδοχον κατάστασιν διὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν τὸ κυβερνῶν κόμμα θὰ χάσῃ τὴν λαϊκὴν ὑποστήριξιν.

4. ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΙΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ

Ἡ διασφάλισις τῶν θεμελιωδῶν ἐλευθεριῶν τοῦ πολίτου διὰ κατοχυρώσεώς των ὑπὸ τοῦ Συντάγματος καὶ προστασίας των ὑπὸ τῶν δικαστηρίων. Ὁ πολίτης πρέπει νὰ ἔχῃ διησφαλισμένην τὴν ἐλευθερίαν τοῦ λόγου του, τῆς συνειδήσεώς του, τοῦ προσώπου του καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ συνέρχεσθαι καὶ συνετairίζεσθαι. Ὁ τύπος πρέπει νὰ εἶναι ἐλεύθερος. Χωρὶς τὰς ἐλευθερίας αὐτὰς εἶναι ἀδύνατος ἡ ἀσκησις ἀποτελεσματικοῦ ἐλέγχου τῆς κυβερνήσεως ὑπὸ τοῦ λαοῦ, αἱ μειονοψηφίαι στραγγαλίζονται καὶ οἱ διαφωνοῦντες δὲν ἔχουν καμμίαν ἀσφάλειαν εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἐπίσης, χωρὶς τὰς ἐλευθερίας τοῦ προσώπου, τοῦ λόγου καὶ τοῦ συνέρχεσθαι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ πραγματικὴ ἀντιπροσώπευσις, διότι ὁ λαὸς δὲν ἔχει τὴν δυνατότητα ἢ τὴν ἀσφάλειαν νὰ ἐκφράζῃ καὶ νὰ διαδίδῃ τὰς γνώμας του.

5. ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Ὁ σεβασμὸς τοῦ κανόνο^ς τοῦ νόμου. Ὁ νόμος, ἂν ᾖ ἡ στιγμῆς ψηφισθῇ, πρέπει νὰ τηρῆται ἀπαραβάτως. Πάντες, περιλαμβανομένης καὶ τῆς κυβερνήσεως, ὀφείλουν νὰ ὑπακούουν εἰς αὐτόν. Μία δημοκρατικὴ κυβέρνησις δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἴσταται ὑπεράνω τῶν νόμων, νὰ εἶναι δηλαδὴ παντοδύναμος, ἔστω καὶ ἂν ἔχῃ ἐκλεγθῇ δημοκρατικῶς. Φύλακες τοῦ νόμου εἶναι τὰ ἀνεξάρτητα δικαστήρια καὶ κάθε παραβάτης του — συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς κυβερνήσεως — ὑπόκειται εἰς ποινὴν. Χωρὶς τὸν σεβασμὸν τοῦ κανόνο^ς τοῦ νόμου ἡ κυβέρνησις θὰ δύναται νὰ προβαίῃ εἰς αὐθαιρέτους ἐνεργείας, νὰ καταδυναστεύῃ τὸν λαόν, νὰ καταπιέζῃ τὰς μειονοψηφίας καὶ νὰ ἐξοντώνῃ τὰ άτομα. Ἡ δημοκρατία εἶναι κρ^ατος δικαίον. «Ἐλεύθεροι ὄντες (οἱ Ἕλληνες) — λέγει ὁ Ἡρόδοτος — οὐ πάντα ἐλεύθεροί εἰσι» ἔπεστι γὰρ σφι δεσπότης νόμος».

Αὐτοὶ εἶναι οἱ βασικοὶ θεσμοί, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχει δημοκρατία. Δὲν ἐφαρμόζονται ὅμως ὁμοιομόρφως ὑπὸ ὅλων τῶν δημοκρατικῶς διακυβερνωμένων λαῶν. Ἐκαστον ἔθνος δύναται νὰ ἐκλέγῃ τὸν ἰδικόν του τρόπον ἐφαρμογῆς καὶ ν' ἀναζητῇ τὴν εἰδικὴν μορφήν, ἢ ὅποια τοῦ ἀρμόζει. Ἡ ἀντιπροσωπευτικὴ συνέλευσις δύναται νὰ ἐκλέγεται ἀμέσως ἢ ἐμμέσως. Τὸ νομοθετικὸν ἔργον δύναται ν' ἀσκήται ἀπὸ ἓν ἢ ἀπὸ δύο σώματα (Βουλὴν καὶ Γερουσίαν) καὶ ἡ δικαιοδοσία των δύναται νὰ ὑπόκειται εἰς πολλὰς παραλλαγάς. Ὑπάρχουν, ἐπίσης, διάφοροι τρόποι διακρίσεως (διαχωρισμοῦ) μεταξὺ τῆς ἐκτελεστικῆς, τῆς νομοθετικῆς καὶ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας. Ἄλλοῦ ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία εἶναι ἰσχυρά, ἄλλοῦ ἀσθενεστέρα. Εἷς τίνας χώρας ἡ νομοθετικὴ δύναται νὰ προτείνῃ ἀφ' ἐαυτῆς νόμους, εἰς ἄλλας ὄχι. Ἐνιαχοῦ ἡ δικαστικὴ ἐξουσία δικαιοῦται καὶ ὑποχρεοῦται νὰ κρίνῃ κατὰ πόσον οἱ νόμοι εἶναι «νόμιμοι», δηλαδὴ σύμφωνοι πρὸς τὸ Σύνταγμα (ὅπως εἰς τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας), ἐνῶ ἄλλαχοῦ (ὅπως εἰς τὴν Μ. Βρεταννίαν, ὅπου δὲν ὑπάρχει «γραπτὸν» Σύνταγμα) τὸ Κοινοβούλιον εἶναι κυρίαρχον καὶ ἡ δικαστικὴ ἐξουσία δύναται νὰ κρίνῃ μόνον κατὰ πόσον ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἐνήργησε συμφώνως πρὸς τὸν νόμον. Ἐπίσης, δυνατὸν νὰ λειτουργοῦν δύο μόνον κύρια κόμματα (δικομματικὸν σύστημα) ἢ τρία καὶ περισσότερα (πολυκομματικὸν σύστημα). Τέλος, διάφοροι τρόποι δύνανται νὰ χρησιμοποιηθοῦν διὰ τὴν διασφάλισιν τῶν θεμελιωδῶν ἐλευθεριῶν τοῦ πολίτου καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ κανόνος τοῦ νόμου.

Γενικῶς τὰ σύγχρονα δημοκρατικὰ συστήματα, τὰ ὅποια ἔχουν ὑποστῇ σημαντικὴν ἐξέλιξιν δύναται νὰ διαιρεθοῦν εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας : εἰς τὰ κοινοβουλευτικὰ καὶ εἰς τὰ προεδρικά. Ἡ κυρία διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι εἰς τὴν κοινοβουλευτικὴν μορφήν ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία (κυβέρνησις) προέρχεται ἐκ τῆς νομοθετικῆς (Βουλῆς), ἐνῶ εἰς τὴν προεδρικὴν μορφήν αἱ δύο ἐξουσίαι εἶναι χωρισμέναι.

Ὑπὸ τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία (ἡ κυβέρνησις) δὲν ἐκλέγεται ἀπ' εὐθείας ὡς τοιαύτη. Καθίσταται ἡ κυβερνώσα ὁμάς, διότι περιλαμβάνει τοὺς ἡγέτας τοῦ δεσπύζοντος κόμματος ἢ τοῦ συνασπισμοῦ κομμάτων, ποὺ συγκεντρώνει τὴν πλειονοψηφίαν. Παραμένει κυβέρνησις μόνον καθ' ὃ χρονικὸν διάστημα δύναται νὰ διαθέτῃ τὴν πλειονοψηφίαν τοῦ νομοθετικοῦ σώματος πρὸς ὑποστήριξιν τῆς πολιτικῆς της καὶ τῶν προγραμμάτων της. Ὅταν

χάση τὴν ὑποστήριξιν αὐτὴν ἀνατρέπεται ἐντὸς τοῦ ἰδίου νομοθετικοῦ σώματος.

Ὑπὸ τὸ προεδρικὸν σύστημα ὁ πρόεδρος ἐκλέγεται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ τὸ νομοθετικὸν σῶμα ἐκλέγεται εἰς χωριστάς ἐκλογάς. Ὁ πρόεδρος καὶ οἱ συνεργάται του δὲν διαθέτουν ἐδρας εἰς τὸ νομοθετικὸν σῶμα καὶ δυνατόν νά μὴ ἔχουν τὴν ὑποστήριξιν τῆς πλειοψηφίας, δὲν δύνανται ὅμως ν' ἀνατραποῦν ὑπὸ τοῦ νομοθετικοῦ σώματος. Ὁ πρόεδρος παραμένει κατὰ κανόνα εἰς τὴν ἐξουσίαν μέχρι τοῦ ἐκπνεύσῃ ἡ προκαθορισμένη χρονικὴ περίοδος, διὰ τὴν ὁποίαν ἐξελέγη. Εἶναι, συνεπῶς, σταθερωτέρα ἢ θέσις του ἀπὸ τὴν θέσιν ἐνὸς κοινοβουλευτικοῦ πρωθυπουργοῦ. Ἐχει ὅμως πολὺ μικροτέραν ἀπὸ αὐτὸν δυνατότητα ψηφίσεως τῶν νόμων, τοὺς ὁποίους προτείνει.

Τόσον ἡ κοινοβουλευτικὴ δημοκρατικὴ μορφή (ἡ ὁποία ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν Μ. Βρετανίαν), ὅσον καὶ ἡ προεδρικὴ δημοκρατικὴ μορφή (ἡ ὁποία καθιερώθη εἰς τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας) ἐνέπνευσαν πολλοὺς μιμητάς : ἡ κοινοβουλευτικὴ εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Κοινοπολιτείαν καὶ ἡ προεδρικὴ εἰς τὴν Λατινικὴν Ἀμερικὴν. Κατὰ τὴν μίμησιν, ἔγιναν ὅπως εἶναι εὐνόητον, πολλαὶ προσαρμογαὶ εἰς τὰς συνθήκας ἐκάστης χώρας καὶ εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ τῆς.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποῖοι εἶναι οἱ βασικοὶ θεσμοὶ κατοχυρώσεως τῶν δημοκρατικῶν ἀρχῶν ;	λευθεριῶν τοῦ πολίτου ;
2. Τί εἶναι λαϊκὴ ἀντιπροσώπευσις ;	6. Τί σημαίνει κυριαρχία τοῦ νόμου ;
3. Τί εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν ;	7. Τί εἶναι κοινοβουλευτικὸν δημοκρατικὸν σύστημα ;
4. Τί εἶναι πολιτικὰ κόμματα καὶ τί ἐκφράζουν ;	8. Τί εἶναι προεδρικὸν δημοκρατικὸν σύστημα ;
5. Τί σημαίνει διασφάλισις τῶν ἐ-	9. Ποῖαι αἱ ὁμοιότητες καὶ ποῖαι αἱ διαφοραὶ μεταξὺ κοινοβουλευτικοῦ καὶ προεδρικοῦ συστήματος ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙΙ

ΨΗΦΟΣ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ

Εἰς τὰ δημοκρατικά κράτη οἱ πολῖται ὡς «ἐκλογικὸν σῶμα» ἀσχοῦν γενικὴν ἐποπτεῖαν ἐπὶ τοῦ ἔργου τῆς κυβερνήσεως ἐκλέγοντες κατὰ περιόδους τοὺς κυριωτέρους ἐνσαρκωτάς τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Οὕτω ὁ λαὸς διὰ τῆς ψήφου του ὀρίζει ἀπ' εὐθείας ἢ ἐμμέσως ποῖοι θὰ τὸν κυβερνήσουν καὶ ποῖαν γενικὴν πολιτικὴν θ' ἀκολουθήσουν. Ἡ ψῆφος εἶναι ἐν προνόμιον ἢ δικαίωμα, τὸ ὅποῖον παραχωρεῖται ὑπὸ τοῦ κράτους εἰς τὰ συγκεντροῦντα ὀρισμένους προϋποθέσεις μέλη τῆς πολιτικῆς κοινωνίας καὶ τὸ ὅποῖον παρέχει εἰς αὐτὰ τὴν δυνατότητα νὰ μετέχουν τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀρχόντων καὶ τῆς λήψεως ἀποφάσεω ἐπὶ θεμάτων ὑποβαλλομένων εἰς αὐτά.

1. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΨΗΦΟΥ

Ὑπάρχουν πολλαὶ θεωρίαι περὶ τῆς φύσεως τῆς ψήφου, αἱ ὁποῖαι ἡσκησαν σημαντικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς νομοθεσίας, διὰ τῆς ὁποίας ρυθμίζεται εἰς τὰς διαφόρους χώρας ἡ παραχώρησις τοῦ δικαιώματος τοῦτου. Αἱ κυριώτεραι ἐκ τῶν ἐν λόγῳ θεωριῶν εἶναι αἱ ἑξῆς : Ἡ θεωρία ἡ δεσπόσασα τῆς πολιτικῆς ὀργανώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ, τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, καθ' ἣν ἡ ψῆφος ἀποτελεῖ ἰδιότητα τοῦ πολίτου καὶ τὸ ἀναγκαῖον καὶ φυσικὸν ἐπακολούθημα τῆς συμμετοχῆς του ὡς μέλους μιᾶς πόλεως ἢ μιᾶς φυλῆς. Ἡ κατὰ τοὺς φεουδαλικούς χρόνους ἐπικρατήσασα θεωρία, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ψῆφος ἐθεωρεῖτο ὡς προνόμιον συνδεδεμένον πρὸς ὀρισμένην κοινωνικὴν θέσιν (ἐγγεῖον ἰδιοκτησίαν ἢ συμμετοχὴν εἰς μίαν συντεχνίαν). Ἡ θεωρία τοῦ «φυσικοῦ δικαίου», κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ψῆφος στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς φυσικῆς ἰσότητος τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ ἴσου ἐνδιαφέροντός των διὰ τὰ κοινά. Ἡ ἠθικὴ θεωρία, καθ' ἣν ἡ συμμετοχὴ (ἐμμεσος ἢ ἄμεσος) εἰς

τὴν διακυβέρνησιν ἔχει οὐσιώδη σημασίαν διὰ τὴν παροχὴν εἰς τὸ ἄτομον τῆς δυνατότητος πλήρους ἀναπτύξεώς του ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Καί, ἡ σήμερον ἐπικρατοῦσα νομικὴ θεωρία, καθ' ἣν ὁ ψῆφος ἀποτελεῖ πολιτικὸν προνόμιον παραχωρούμενον διὰ νόμου, τὸ δὲ «ἐκλογικὸν σῶμα» εἶναι ὄργανον διακυβερνήσεως, τοῦ ὁποῦ τοῦ ἢ σύνθεσις καὶ ἡ ἐξουσία καθορίζονται ὑπὸ τῶν νόμων τοῦ κράτους.

Ἡ προϋπόθεσις κατοχῆς ιδιοκτησίας διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ δικαίωματος τῆς ψήφου διετηρήθη ἐπὶ πολλὸν χρόνον μετὰ τὴν Ἀμερικανικὴν (1776) καὶ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν (1789). Οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς προϋποθέσεως αὐτῆς προέβαλλον τὸ ἐπιχείρημα ὅτι οἱ κάτοχοι ιδιοκτησίας διαδραματίζουν σημαντικὸν μέρος εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ ἔχουν τὸ ἀπαραίτητον αἶσθημα εὐθύνης διὰ τὸ ἄσκειν ὡς ἀρμόζει τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου. Ὡς διαμαρτυρία κατὰ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἀνεπτύχθη ἡ θεωρία τοῦ φυσικοῦ δικαίου καὶ ἡ ἠθικὴ θεωρία, αἱ ὁποῖαι προέβαλλον τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι καταβάλλουν φόρους ἢ προσφέρουν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν διαδραματίζουν ἐξ ἴσου μὲ τοὺς κατόχους ιδιοκτησίας σημαντικὸν μέρος εἰς μίαν πολιτικὴν κοινωνίαν. Ἐπὶ πλέον ὑπεστηρίχθη ὅτι ἂν ὁ ψῆφος ἀποτελῇ δημοσίαν παραχώρησιν θὰ ἔπρεπε τὸ κριτήριόν της νὰ εἶναι μᾶλλον ἡ μόρφωσις παρά ἡ ιδιοκτησία. Ἡ παλαιὰ ὁμως κατάστασις ὑπεχώρησε βαθμιαίως καὶ κατόπιν πείσμονος ἀντιστάσεως.

Εἰς τὴν Γαλίαν ἡ προϋπόθεσις τῆς ιδιοκτησίας ἀντικατεστάθη ὑπὸ τῆς προϋποθέσεως τῆς καταβολῆς φόρων τὸ 1814 καὶ αὕτη μὲ τὴν σειράν της ὑπὸ τῆς ἀπλῆς προϋποθέσεως τοῦ ἄρρενος φύλου τὸ 1848. Εἰς τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας ὅπου ὁ ψῆφος ἐρρυθμίζετο ὑπὸ τῶν ἐπὶ μέρους πολιτειῶν, ἠκολούθηθη τὸ ἴδιον γενικὸν σχῆμα. Εἰς τὴν Μ. Βρετανίαν αἱ προϋποθέσεις ιδιοκτησίας ἐχαλαρώθησαν μὲ τοὺς μεταρρυθμιστικοὺς νόμους τοῦ 1867 καὶ 1884 καὶ τελικῶς κατηργήθησαν τὸ 1918. Εἰς τὰς διαφόρους χώρας τῆς Εὐρώπης, ὅπου παρεχωρήθη τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου, ἡ νομοθεσία συνήθως ἔθεσε τὴν προϋπόθεσιν τῆς ιδιοκτησίας ἢ ἐθέσπισε τὴν πολλαπλὴν ψῆφον δι' ὠρισμένας κατηγορίας ἢ τοῦλάχιστον ἔδωκε μεγαλύτερον εἰδικὸν βάρος εἰς τὴν ψῆφον τῶν κατόχων ιδιοκτησίας. Λήγοντος τοῦ 19ου αἰῶνος τὸ δικαίωμα ψήφου εἶχον εἰς ἀρκετὰς χώρας τοῦ δυτικοῦ κόσμου ὅλοι οἱ ἐνήλικοι ἄρρενες. Εἰς τὴν Ἑλλάδα οὐδεμία περιοριστικὴ προϋπόθεσις ἴσχυσεν εὐθὺς ὡς ἀνεκτήσε τὴν ἀνεξαρτησίαν της.

Αἱ γυναῖκες εἶχον τὸ δικαίωμα ψήφου εἰς ὀλίγας σχετικῶς χώρας μέχρι καὶ τῶν μέσων ἀκόμη τοῦ 20οῦ αἰῶνος. Ὑπεστηρίζετο ὅτι ἡ συμμετοχὴ τῆς γυναικὸς εἰς τὰ κοινὰ θὰ κατέστρεφε τὰς ιδιότητάς των ὡς συζύγων καὶ μητέρων· ὅτι κατὰ τὴν ἀσκησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου θὰ ἐπηρεάζοντο μᾶλλον ἀπὸ τὰ συναισθήματά των παρὰ ἀπὸ τὴν λογικὴν· ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον τῶν γυναικῶν διὰ τὰ κοινὰ εἶναι φύσει ἀσθενὲς καὶ ὅτι θὰ διετηρεῖτο μόνον ἕως ὅτου παρήρχετο ἡ μόδα· καὶ ὅτι αἱ γυναῖκες ἂν τυχὸν ἔκαμνον χρῆσιν τῆς ψήφου θὰ ἐψήφίζον ὅπως οἱ σύζυγοι ἢ οἱ πατέρες των. Τὰ ἐπιχειρήματα ὅμως ταῦτα δὲν δύνανται ν' ἀνθέξουν πρὸ τῆς πραγματικότητος τῆς γενικεύσεως τῆς παιδείας, τῆς οἰκονομικῆς ἀνεξαρτησίας τῶν γυναικῶν καὶ τῶν ἀναμφισβητήτων καὶ πολυτίμων ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας προσέφεραν αὗται εἰς τὸ ἔθνος κατὰ τὰς πολεμικὰς δοκιμασίας του. Τὸ 1918 ἡ Μ. Βρεταννία παρέχωρσε τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου εἰς τὰς γυναῖκας τὰς ὑπερβάσας τὸ 30ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας καὶ μετὰ δεκαετίαν εἰς ὅλας τὰς ἐνῆλικους γυναῖκας. Αἱ Ἑνωμ. Πολιτεῖαι διὰ συνταγματικῆς συμπληρωματικῆς διατάξεως ψηφισθείσης τὸ 1920 κατήργησαν κάθε διάκρισιν φύλου εἰς τὴν παροχὴν τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου. Μετὰ τὸν Δεύτερον Παγκόσμιον Πόλεμον ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία καὶ πλεῖστοι ἄλλαι χώραι κατέστησαν τὴν ψῆφον καθολικὴν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα αἱ γυναῖκες ἔχουν πλήρη πολιτικὰ δικαιώματα ἀπὸ τοῦ 1952.

Διὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου ἔγιναν ἐπαναστάσεις καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι ἐθυσίασαν τὴν ζωὴν των. Ὑπῆρξεν ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ψῆφος ἐθεωρήθη τὸ ὑπέρτατον ἀγαθὸν καὶ τὸ ὑπέρτατον ὄπλον διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ ὅλα τὰ δεινὰ του. «Ἡ ψῆφος — εἶπε κάποτε εἰς τὴν γαλλικὴν Βουλὴν ὁ ποιητὴς πολιτικὸς Βίκτωρ Οὐγκώ (1802 - 1885) — εὗρῃκε τὸν ἐγκαταλελειμμένον καὶ ἀπληγισμένον ἄνθρωπον καὶ τοῦ εἶπε νὰ ἐλπίζῃ· τὸν παθιασμένον καὶ τοῦ εἶπε νὰ σκέπτεται· τὸν πτωχὸν καὶ παραπεταμένον καὶ τὸν ἔστεψεν ὡς πολίτην. Ὅποια θαυμασία αὐξήσις τῆς ἀξίας διὰ τὸ ἄτομον καὶ συνεπῶς τῆς ἡθικότητος! Ὅποια ἱκανοποιήσις καὶ συνεπῶς ὁποία εἰρήνευσις!». »

Σήμερον αἱ κυριώτεραι προϋποθέσεις διὰ τὴν ἀπόκτησιν καὶ ἀσκησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου εἶναι ἡ ἡλικία, ἡ ἰθαγένεια, ἡ διαμονὴ καὶ ἐνιαχοῦ ἡ ἐγγραμματωσύνη. Συνήθως ὡς ἔτος τῆς πολιτικῆς ἐνηλικιώσεως θεωρεῖται τὸ 21ον. "Ὅλα τὰ κράτη ἀναγνωρίζουν τὸ δι-

καίωμα τῆς ψήφου μόνον εἰς τοὺς ἔχοντας τὴν ιδιότητα τοῦ πολίτου (ἰθαγένεια) καὶ ὄχι εἰς τοὺς διαμένοντας ἐν τῇ χώρᾳ ἀλλοδαπούς. Ἡ ἄσκησης τοῦ δικαιώματος γίνεται εἰς ἓν καθωρισμένον μέρος τῆς ἐπικρατείας, ὅπου ἔχει δηλώσει μόνιμον διαμονὴν ὁ πολίτης καὶ ὅπου εἶναι ἐγγεγραμμένος. Ἡ προϋπόθεσις τῆς ἐγγραφματοσύνης, ἡ ὁποία ἰσχύει ἐνιαχοῦ, δικαιολογεῖται μὲ τὸ ὄχι ἀβάσιμον ἐπιχείρημα ὅτι ἐν ἄτομον, τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζει ἀνάγνωσιν εὐρίσκεται ἐν ἀδυναμίᾳ νὰ πληροφηθῇ περὶ τῶν κοινῶν ἢ νὰ διακρίνῃ τὸ ψηφοδέλτιον τῆς προτιμῆσεώς του. Ἐπίσης, ἀπαιτοῦνται καὶ ὠρισμένοι πνευματικαὶ καὶ ἠθικαὶ προϋποθέσεις (ψυχικὴ υἱεία, μὴ στέρησης τοῦ δικαιώματος διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως ἢ συνεπεῖα ὑποδικίας διὰ ἐγκλήματα κλπ.).

2. ΕΚΛΟΓΑΙ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΚΛΟΓΩΝ

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἀγώνων διὰ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου ἐδόθη μεγάλη ἐμφασις ἐπὶ τῆς ἰσότητος τῆς ψήφου καὶ μικροτέρα ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς ψήφου. Ἡ ὑπαρξὶς ὁμῶς τῆς δημοκρατίας ἐξαρτᾶται ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν ἰσότητα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν δυνατότητα τοῦ βᾶσει τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητος συγκεκορημένου «ἐκλογικοῦ σώματος» ὅπως ἐκλέγῃ ἐλευθέρως καὶ ἀβιάστως τοὺς κυβερνήτας του καὶ ὅπως τοὺς ἀντικαθιστᾷ κατὰ τὰ τακτὰ διαστήματα, ἐὰν ἐπιθυμῇ. Ἐὰν τὸ ἐκλογικὸν σῶμα δὲν εἶναι ἐλεύθερον νὰ κάμῃ πραγματικὴν ἐκλογήν μεταξὺ πλειόνων κομμάτων καὶ τῶν ὑποψηφίων των, ἡ ψῆφος ἀποτελεῖ παρωδίαν. Δὲν ὑπάρχει οὐσιαστικῶς ἰσότης καὶ ἐλευθερία ὅταν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας ρυθμίζεται διὰ καταναγκασμοῦ ἢ νοθείας.

Ἐκλογή εἶναι ἡ ἐκδήλωσις προτιμῆσεως μεταξὺ ὑποψηφίων διὰ δημόσιον λειτούργημα ἐκ μέρους προσώπων ἐχόντων τὸ καίωμα ψήφου. Ἐχει γίνε γενικῶς παραδεκτὸν ὅτι αἱ ἐκλογαὶ πρέπει νὰ διεξάγονται ἡμέραν Κυριακὴν ἢ ἡμέραν γενικῆς ἀργίας καὶ ὅτι οἱ τόποι ψηφοφορίας (ἐκλογικὰ τμήματα) πρέπει νὰ εὐρίσκωνται ὄχι μακρὰν τῆς κατοικίας τῶν ψηφοφόρων. Οἱ νόμοι τῶν διαφόρων χωρῶν παρῶσιάζουν διαφορὰς ὡς πρὸς τὸ ἐκλογικὸν σύστημα, τὴν ἔκτασιν τῆς ἀμέσου συμμετοχῆς τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος εἰς τὴν ἐκλογήν, τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀντιπροσώπων, οἱ ὅποιοι πρέπει νὰ ἐκλεγοῦν, τὴν μυστικό-

τητα τῆς ψηφοφορίας, τὴν συχνότητα τῶν ἐκλογῶν καὶ τὴν διαδικασίαν διεξαγωγῆς τῶν ἐκλογῶν.

Τὰ κύρια ἐν χρήσει ἐκλογικὰ συστήματα εἶναι δύο : τὸ πλειοψηφικόν, κατὰ τὸ ὁποῖον τὸ κόμμα ἢ ὁ ὑποψήφιος, ὁ ὁποῖος συγκεντρώνει τὰς περισσοτέρας ψήφους εἰς μίαν περιφέρειαν (πολυεδρικήν ἢ μονοεδρικήν), ἐκλέγεται καὶ ὅταν ἀκόμη οἱ ἄλλοι ὑποψήφιοι ἔχουν συγκεντρώσει ὅλοι ὁμοῦ μεγαλύτερον ποσοστὸν καὶ τὸ ἀναλογικόν, κατὰ τὸ ὁποῖον αἱ ἔδραι εἰς τὸ νομοθετικὸν ἢ τὰ ἄλλα αἰρετὰ σώματα κατανέμονται μεταξὺ τῶν κομμάτων κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ συνόλου τῶν ψήφων, τὰς ὁποίας συνεκέντρωσεν ἕκαστον. Παραλλαγαὶ τῶν δύο τούτων συστημάτων (ἐκάτερον τῶν ὁποίων παρουσιάζει καὶ πλεονεκτήματα καὶ μειονεκτήματα) ἔχουν ἐπινοηθῇ πολλά. Ἐκ τῶν 134 περίπου κρατῶν, τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν σήμερον εἰς τὴν ὑφήλιον, τὰ 73 χρησιμοποιοῦν τὸ πλειονοψηφικὸν σύστημα, τὰ 27 τὸ ἀναλογικὸν καὶ τὰ λοιπὰ διάφορα μικτὰ συστήματα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Εἰς τί συνίσταται τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου ;	σεις χορηγήσεως ψήφου εἰς τοὺς πολίτας ;
2. Ποῖαι αἱ περὶ ψήφου θεωρίαι ;	6. Τί ἄλλο, πέραν τῆς ἰσότητος τῆς ψήφου, ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸν τῆς δημοκρατίας ;
3. Ποῖα στάδια διηνύθησαν μέχρι καθολικεύσεως τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου ;	7. Τί εἶναι ἐκλογαί, πῶς διεξάγονται καὶ πότε ;
4. Ἀπὸ πότε καὶ πῶς ἐχορηγήθη τὸ δικαίωμα ψήφου εἰς τὰς γυναῖκας ;	8. Τί εἶναι πλειονοψηφικὸν ἐκλογικὸν σύστημα ;
5. Ποῖαι αἱ κυριώτεραι προϋποθέσεις	9. Τί εἶναι ἀναλογικὸν ἐκλογικὸν σύστημα ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ IV

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

Τὸ «ἐκλογικὸν σῶμα» (δηλαδή τὸ σύνολον τῶν ἐντὸς μιᾶς χώρας δικαιουμένων ψήφου πολιτῶν) εἶναι καθ' ἑαυτὸ ἀσύνδετος μᾶζα, ἡ ὁποία ἀδυνατεῖ ν' ἀποκρυσταλλώσῃ μόνῃ τῆς γενικᾶς ἀπόψεως περὶ τῶν πρακτικῶν μεθόδων ἐξυπηρετήσεως τῶν διισταμένων συμφερόντων τῆς καὶ τῶν συμφερόντων τοῦ συνόλου. Ἐχει ἀνάγκην, διὰ ν' ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἐκάστοτε ἀκολουθητέας πολιτικῆς, νὰ τοῦ προβληθοῦν διάφοροι λύσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων νὰ ἐκλέξῃ. Τὰς λύσεις αὐτάς τὰς προτείνουν τὰ πολιτικὰ κόμματα ὑπὸ μορφήν «προγραμμάτων» συνδεδεμένων συνήθως πρὸς τὸ πρόσωπον ὀρισμένων πολιτικῶν ἀρχηγῶν, οἱ ὁποῖοι ὑπόσχονται νὰ τὰ ἐφαρμόσουν ἐὰν τοὺς δοθῇ ἡ ἐξουσία ὑπὸ τοῦ κυριάρχου λαοῦ. Τὰ προγράμματα ταῦτα ἀποτελοῦν ἐπιλογὴν ἐκ μέρους ἐκάστου κόμματος τῶν κυριωτέρων προβλημάτων τῆς στιγμῆς, καὶ τῶν προκρινομένων λύσεων.

1. ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΣ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

Τὰ κόμματα δύνανται νὰ ὀρισθοῦν ὡς ἐνώσεις ψηφοφόρων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μονίμως ὀργανωμένων με ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν ἄσκησιν τῆς ἐξουσίας καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς πολιτικῆς των, εἶναι δὲ ἀναγκαῖος θεσμὸς τῆς συγχρόνου δημοκρατίας. Χωρὶς αὐτὰ τὸ ἐκλογικὸν σῶμα θὰ ἦτο ἡ ἀνίσχυρον ἢ καταστροφικόν, διότι θὰ ἐτρέπετο πρὸς κατευθύνσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ συνέτριβον τὴν πολιτικὴν μηχανήν. Δὲν ἀποτελεῖ ὑπερβολὴν τὸ λεχθὲν ὅτι τὰ πολιτικὰ κόμματα τὰ ἀποδεχόμενα εἰλικρινῶς τὰς ἀρχὰς τῆς δημοκρατίας εἶναι ἐπιτελεῖα καὶ στρατοὶ ταυτοχρόνως, πὺν προλαμβάνουν τὸν ἐμφύλιον πόλεμον. Ἡ πείρα ἀπέδειξεν ὅτι τὰ κόμματα ἐξασφαλίζουν τὴν εἰρηνικὴν ἐναλλαγὴν τῶν ἐνσαρκωτῶν τῆς ἐξουσίας συμφῶνως πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς

πλειονοψηφίας και χωρίς τὸν πειρασμὸν τῆς βίας και ὅτι προσφέρουν μὲ τὸν ἀνταγωνισμὸν τῶν ὑπηρεσιῶν, ἀνευ τῶν ὁποίων θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑπάρχῃ δημοκρατία. Οἱ βασικοὶ κανόνες τοῦ κομματικοῦ συστήματος εἶναι τρεῖς : Πρῶτος, ἡ συμφωνία περὶ συμμορφώσεως εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς πλειονοψηφίας· δεύτερος, ἡ μὴ χρησιμοποίησις τῆς βίας ἐκ μέρους τῆς μειονοψηφίας· καὶ τρίτος, ἡ ἐλευθερία τῆς προπαγάνδας πρὸς ἐλευθέραν κοινὴν γνώμην.

Τὰ κόμματα ὁργανώνουν τὸ ἐκλογικὸν σῶμα εἰς τρόπον ὥστε τοῦτο νὰ δύναται νὰ λειτουργῇ ἀποτελεσματικῶς. Ὅρίζουν τοὺς ὑποψηφίους διὰ τὰ ἀντιπροσωπευτικὰ σώματα. Ὅργανώνουν περιοδεῖας καὶ συζητήσεις διὰ νὰ προκαλέσουν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος εἰς τὰ θέματα τῆς προεκλογικῆς ἐκστρατείας. Ὅταν εὐρίσκονται εἰς τὴν ἐξουσίαν λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τὴν κοινὴν γνώμην, διότι γνωρίζουν ὅτι ἂν προκαλέσουν τὴν ἀποδοκιμασίαν τῆς ὡς κυβέρνησις διατρέχουν τὸν κίνδυνον νὰ χάσουν τὰς προσεχεῖς ἐκλογάς. Ὅταν εὐρίσκονται ἐκτὸς τῆς ἐξουσίας ἐλέγχουν τὴν κυβέρνησιν (καὶ τὸ κόμμα τῆς) διὰ τὰ ἐνδεχόμενα σφάλματά τῆς καὶ ὑποδεικνύουν τὰς ἰδικὰς τῶν λύσεις μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι οἱ ψηφοφόροι θὰ τὰ ἐμπιστευθοῦν εἰς τὸ μέλλον. Ἡ μορφή καὶ ἡ ἔκτασις τῆς ὁργανώσεως καὶ τῆς δραστηριότητος τῶν κομμάτων ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τὸ Σύνταγμα ἐκάστου κράτους.

Εἶναι σχετικῶς πρόσφατος ἡ ἔννοια τοῦ κόμματος, ὅπως τὴν ἀντιλαμβανόμεθα σήμερον, χρονολογουμένη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅποτε ἤρχισε νὰ διαμορφοῦται ὀριστικῶς τὸ κοινοβουλευτικὸν καθεστῶς διὰ τῆς καθιερώσεως τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας. Ἔως τότε ὑπῆρχον λέσχει, ἑταιρεῖαι, σύλλογοι, ὁμάδες μὲ πολιτικὸν χαρακτῆρα ὅλαι. Πολιτικὰ κόμματα ὅμως, ὑπὸ τὴν σύγχρονον ἔννοιαν, δὲν ὑπῆρχον. Αὐτὰ προῆλθον ἀπὸ τὰς λαϊκὰς ἐκλογικὰς ἐπιτροπὰς, τὰς ἐργατικὰς ἐνώσεις, τοὺς ἀγροτικούς συνεταιρισμούς, τοὺς φοιτητικούς συνδέσμους καὶ ἀπὸ διαφόρους ἄλλους ὁργανισμούς καὶ θεσμούς καὶ ἑταιρεῖας, ὅπως ὁ τεκτονισμός, ἡ Ἐκκλησία, τὰ οἰκονομικὰ συγκροτήματα κλπ.

2. ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

Εἰς τρεῖς μεγάλας κατηγορίας δύναται νὰ διαιρεθοῦν τὰ σημερινὰ πολιτικὰ κόμματα. Τὴν πρώτην ἀποτελοῦν τὰ λεγόμενα ἀστικά κόμ-

ματα, τὰ ὅποια ἐσχηματίσθησαν διαρκοῦντος τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ τὰ ὅποια ἐπιζοῦν μὲ τὴν σημαίαν τοῦ συντηρητισμοῦ ἢ τοῦ φιλελευθερισμοῦ. Τὰ κόμματα αὐτὰ ἔχουν ἀποκεντρωτικὴν ὀργάνωσιν. Ἐπιζητοῦν ὄχι νὰ πλαισιώσουν τὰς μάζας, ἀλλὰ νὰ συνενώσουν ἄτομα καὶ στελέχη. Ἡ ζωὴ των εἶναι προσηνατολισμένη πρὸς τὰς ἐκλογὰς καὶ τοὺς κοινοβουλευτικοὺς συνδυασμοὺς. Ἀσχολοῦνται μὲ τὰ πρακτικὰ πολιτικὰ προβλήματα καὶ ἀποφεύγουν τοὺς δογματισμούς. Ἀκολουθοῦνται ἀπὸ τοὺς ὁπαδούς των ἐκ παραδόσεως καὶ συνηθείας ἢ διὰ λόγους συμφέροντος.

Τὴν δευτέραν κατηγορίαν ἀποτελοῦν τὰ σοσιαλιστικὰ κόμματα. Αὐτὰ ἐπιδιώκουν νὰ στηρίζωνται εἰς τὰς λαϊκὰς μάζας, ἔχουν μόνιμον καὶ συνήθως ἰσχυρὰν γραφειοκρατίαν, ἐπιμελοῦνται τῆς πολιτικῆς μορφώσεως τῶν μελῶν των καὶ λειτουργοῦν κατὰ τρόπον περίπλοκον (μὲ συνέδρια, συνδιασκέψεις, συμβούλια, γραμματείας, ὁλομελείας κλπ.). Τὰ διάφορα ἀξιώματα εἰς τὰ σοσιαλιστικὰ κόμματα εἶναι αἰρετὰ θεωρητικῶς, λόγῳ τοῦ σχηματισμοῦ ὅμως κλικῶν καὶ ἀνταγωνισμῶν, ἢ διοικήσεως των στηρίζεται συνήθως εἰς μίαν γραφειοκρατικὴν ὀλιγαρχίαν.

Τὴν τρίτην κατηγορίαν ἀποτελοῦν τὰ ὀλοκληρωτικὰ κόμματα (κομμουνιστικόν, φασιστικόν, χιτλερικόν). Ἐχουν ἄκρως συγκεντρωτικὸν μηχανισμόν, αὐστηρὰν πειθαρχίαν καὶ στρατιωτικὴν ἱεραρχίαν. Ἀντικειμενικὸς σκοπὸς των εἶναι ἡ κατάκτησις τῆς ἐξουσίας διὰ παντός μέσου καὶ ἡ ἐπ' ἄπειρον διατήρησις της. Διὰ τὰ κόμματα αὐτὰ, ἐν ὧν εὐρίσκονται ἐκτὸς τῆς ἐξουσίας, οἱ κοινοβουλευτικοὶ ἀγῶνες ἔχουν δευτερεύουσαν σημασίαν. Ἐκεῖνο, ποῦ προέχει εἶναι ἡ ὀργάνωσις ἐνὸς μηχανισμοῦ βιαίας καταλήψεως τῆς ἀρχῆς καὶ μόνιμου διασφαλίσεώς της διὰ τοῦ καταναγκασμοῦ.

Τὰ σύγχρονα ὀργανωμένα πολιτικὰ κόμματα διαθέτουν διάρθρωσιν καὶ μηχανισμόν, μὲ τὸν ὅποιον κινοῦνται καὶ κινοῦν τὰ μέλη των καὶ τοὺς ὁπαδούς των. Ἡ ἔννοια τοῦ μέλους ὅμως δὲν ἔχει εἰς ὅλα τὸ ἴδιον περιεχόμενον. Ἄλλο σημαίνει «μέλος» τοῦ κόμματος εἰς ἓν ἀστικὸν κόμμα, ἄλλο εἰς ἓν κομμουνιστικόν, ἄλλο εἰς ἓν σοσιαλιστικόν. Ὑπάρχουν καὶ κόμματα, ποῦ δὲν ἔχουν καθόλου μέλη, ἀλλὰ μόνον ἐπαγγελματίας τῆς ἐκλογικῆς μηχανῆς ὁπαδούς, ποῦ ἀσχολοῦνται μὲ τὰς προκριματικὰς ἐκλογὰς, καὶ τὸ ἀνώνυμον πλῆθος.

Ἀπὸ τὴν ἀποψιν τῆς ἐσωτερικῆς διαρθρώσεως των καὶ τοῦ σκο-

ποῦ, τὸν ὅποιον τάσσουν, τὰ κόμματα διακρίνονται εἰς δύο εἶδη : εἰς κόμματα στελεχῶν καὶ εἰς κόμματα μαζῶν.

Τὰ κόμματα στελεχῶν ἀποβλέπουν εἰς τὴν συγκέντρωσιν τῶν καλύτερων στοιχείων διὰ τὴν προπαρασκευὴν καὶ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἐκλογικοῦ ἀγῶνος. Ἐπιδιώκουν τὴν ποιότητα καὶ ὄχι τὴν ποσότητα. Ἀναζητοῦν «προσωπικότητα», ποὺ νὰ ἔχουν κύρος ἢ πείραν τῆς ἐκλογικῆς τεχνικῆς ἢ τοπικὴν ἐπιρροὴν ἢ χρήματα διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ταμείου τοῦ κόμματος.

Τὰ κόμματα μαζῶν προσπαθοῦν νὰ ἔχουν ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλύτεραν καὶ μονιμωτέραν ἐπαφὴν μὲ τὰ λαϊκὰς μάζας διὰ νὰ ἐπιλέγουν μετὰξὺ αὐτῶν τὰ ἱκανώτερα στοιχεῖα, νὰ σχηματίζουν ἀπὸ αὐτὰ ἓνα ἡγετικὸν μηχανισμόν, νὰ τὰ μορφώσουν πολιτικῶς καὶ νὰ εἰσπράττουν ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρας συνδρομᾶς. Τοιαῦτα κατ' ἐξοχὴν κόμματα εἶναι τὰ σοσιαλιστικά, τὰ ὅποια ἰδρύθησαν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνος καὶ τὰ ὅποια ἀρχικῶς ἐφιλοδόξησαν νὰ ἐκπροσωπήσουν τὰ συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξεως μόνον, βραδύτερον δὲ υἱοθέτησαν καὶ συνθήματα εὐρυτέρας ἀπηχήσεως.

Ἡ ἐμφάνισις τοῦ κομμουνισμοῦ ἀπὸ τῆς δευτέρας δεκαετίας τοῦ 20οῦ αἰῶνος ἐπροκάλεσε δύο οὐσιώδεις μεταβολάς: Ἀφ' ἑνὸς ἐσχηματίσθησαν καὶ εἰς τὴν ἐθνικὴν παράταξιν κόμματα ποὺ συνεδύαζον τὰς δύο ιδιότητας, ἦσαν δηλαδὴ ταυτοχρόνως κόμματα στελεχῶν καὶ κόμματα μαζῶν (καὶ τοιαῦτα ὑπῆρξαν τὸ φασιστικὸν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὸ ἐθνικοσοσιαλιστικὸν εἰς τὴν Γερμανίαν) καὶ ἐφ' ἑτέρου διεμορφώθη νέος μικτὸς τύπος «ἐργατικοῦ» κόμματος, τὸ κομμουνιστικόν, τὸ ὅποιον θέλει νὰ εἶναι ταυτοχρόνως κόμμα στελεχῶν καὶ μαζῶν. Τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα ἔχουν αὐστηρῶς συγκεντρωτικὴν διάρθρωσιν καὶ στρατιωτικὴν πειθαρχίαν, στηρίζονται δὲ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς συνωμοτικότητος καὶ διαθέτουν στελέχη ἐπαγγελματικῶς ἐκπαιδευμένα εἰς ὅλας τὰς μορφὰς ἐπαναστατικῆς δράσεως.

3. ΚΟΜΜΑΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Οἱ τύποι κομματικῶν συστημάτων, τὰ ὅποια ἐπικρατοῦν σήμερον εἰς τὰ δημοκρατικὰ κράτη εἶναι δύο : ὁ δικομματισμὸς (ἡ ὑπαρξίς, δηλαδὴ, δύο μεζόνων κομμάτων ἴσης περίπου καὶ ἐλαφρῶς διαφερούσης ἐκάστοτε δυνάμεως) καὶ ὁ πολυκομματισμὸς (ἡ ὑπαρ-

ξισ πλειόνων κομμάτων με ἴσῃν περίπου δύναμιν). Ὁ δικομματισμός καὶ ὁ πολυκομματισμός ἀποτελοῦν τὸ γνῶρισμα τῆς δημοκρατίας. Ἡ ἐπικράτησις εἰς τὴν χώραν τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου ἐκ τῶν δύο τούτων συστημάτων ἐξαρτᾶται ἀπὸ πολλοὺς καὶ πολυπλόκους παράγοντας : ἀπὸ τὴν παράδοσιν, ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, ἀπὸ τὴν οικονομικὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν συγκρότησιν, ἀπὸ τὴν θρησκευτικότητα τοῦ δεδομένου ἔθνους, ἀπὸ τὴν σύνθεσιν του, ἀπὸ τοὺς ἀνταγωνισμοὺς τῶν τυχόν ὑπαρχουσῶν μειονοτήτων, ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ, ἀπὸ τὸ ἰσχύον ἐκλογικὸν σύστημα καὶ τὴν μονιμότητα ἢ μεταβλητότητά του κλπ. Δικομματικὸν πρακτικῶς σύστημα ἐπικρατεῖ εἰς τὴν Μ. Βρετανίαν καὶ τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας. Πολυκομματικόν, εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἄλλας χώρας τοῦ ἐλευθέρου κόσμου.

Ἡ ὑπαρξὶς δύο ἀντιθέτων τάσεων σημαίνει τὴν ὑπαρξὶν δύο ἀντιθέτων λύσεων ἐπὶ ἐνὸς προβλήματος τοῦ οικονομικοῦ, κοινωνικοῦ, πολιτικοῦ, θρησκευτικοῦ κλπ. βίου τοῦ ἔθνους. Ὑπάρχουν ὅμως πάντοτε δυνατότητες προβολῆς καὶ ἐνδιαμέσων λύσεων, αἱ ὁποῖαι παρέσχον τὴν βάσιν ἐμφανίσεως τοῦ κέντρου μεταξύ τῶν ἄκρων. Διὰ τοῦτο καὶ ἐνεφανίσθησαν κόμματα τοῦ «κέντρου», τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν ἴδιον δόγμα, ἀλλὰ ἐπιδιώκουν νὰ πρᾶγματοποιήσουν μίαν σύνθεσιν ἀπὸ δύο ἀντίθετα πολιτικὰ προγράμματα. Τὸ «κέντρον» εἶναι τὸ γεωμετρικὸν σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συναντῶνται οἱ μετριοπαθεῖς δύο ἀντιθέτων τάσεων.

Πολυκομματισμός ἐπικρατεῖ ἐκεῖ ὅπου λειτουργοῦν περισσότερα τῶν τριῶν κομμάτων. Οἱ παράγοντες, οἱ ὁποῖοι καθορίζουν τὴν ὑπαρξὶν πολλῶν κομμάτων, εἶναι κυρίως αἱ ἐσωτερικαὶ ἀντιθέσεις αἱ ὕφιστάμεναι ἐντὸς μιᾶς δεδομένης χώρας. Καὶ αἱ ἀντιθέσεις αὗται εἶναι : κοινωνικαί, πολιτικαί, οικονομικαί, θρησκευτικαί, ἐθνολογικαὶ καὶ ἱστορικαί. Πέραν αὐτῶν ὅμως ὁ κυριώτερος συντελεστής τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν κομμάτων εἶναι τὸ ἐκλογικὸν σύστημα. Τὸ ἀναλογικὸν εὐνοεῖ τὸν πολυκομματισμόν. Τὸ πλειονοψηφικὸν εὐνοεῖ τὸν δικομματισμόν. Τὸν πολυκομματισμόν ὅμως τὸν εὐνοεῖ καὶ ὁ ἀνεπτυγμένος ἀτομικισμός τῶν πολιτῶν, ἡ ἐμφυτος κλίσις των πρὸς τὴν κατάρτησιν τῆς δράσεως καὶ τῶν ἐκδηλώσεών της καὶ ἡ προτίμησις πρὸς τὸν προσωπικὸν παράγοντα. Πάντα ταῦτα ἀποτελοῦν πρόσθετον συντελεστὴν κομματικῆς διασποράς. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ ὑπερβολικὸς κατακερματισμὸς τῶν πολιτικῶν δυνάμεων εἰς μίαν χώραν ἀποτελεῖ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖ-

στον, νοσηρὸν σύμπτωμα καὶ μαρτυρεῖ κρίσιν τῆς ἡγέτιδος τάξεως.

Διὰ τὸν ὑπολογισμόν τῆς δυνάμεως τῶν κομμάτων ἰσχύουν τρία κριτήρια : Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁπαδῶν· ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκλογέων (ἐκλογικὴ ἀκτινοβολία)· καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν βουλευτικῶν ἐδρῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁπαδῶν δὲν ἀποτελεῖ μέτρον γενικοῦ ὑπολογισμοῦ, διότι τὰ μὲν κόμματα στελεχῶν δὲν τηροῦν μητρῶα μελῶν, τὰ δὲ κόμματα μαζῶν ἔχουν ποικίλους τρόπους ὑπολογισμοῦ των. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκλογέων, ἀντιθέτως, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν βουλευτικῶν ἐδρῶν, ἀποτελοῦν κοινὰ μέτρα. Μὲ τὸν πρῶτον κρίνεται ἡ δύναμις ἐνὸς κόμματος εἰς τὴν κοινὴν γνώμην (ἡ ἀκτινοβολία του). Μὲ τὸν δεύτερον, ἡ «κυβερνητικὴ» δυναμικότης του. Διὰ ν' ἀναλύσωμεν τὴν ἐξέλιξιν τῆς κοινῆς γνώμης ἔναντι τῶν κομμάτων βασιζόμεθα ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκλογέων. Διὰ νὰ καθορίσωμεν τὸν ρόλον των καὶ τὴν βαρύτητά των ἐντὸς τοῦ κράτους, ἐξετάζομεν τὸν ἀριθμὸν τῶν βουλευτῶν των. Καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς τὰ κόμματα διαιροῦνται : εἰς κόμματα τῆς πλειονοψηφίας (ἐκεῖνα, ποὺ ἠμποροῦν νὰ σχηματίσουν μόνα των κυβέρνησιν, διότι διαθέτουν τὴν πλειονοψηφίαν τῶν ἐδρῶν εἰς τὴν Βουλὴν), εἰς μεγάλα κόμματα καὶ εἰς μικρὰ κόμματα, τὰ ὁποῖα συχνὰ διαδραματίζουν ρόλον ἄκρως δυσανάλογον πρὸς τὴν ἀριθμητικὴν των σημασίαν.

Τὰ πολιτικὰ κόμματα ἐγεννήθησαν ἱστορικῶς ὅταν αἱ λαϊκαὶ μᾶζαι ἀνῆλθον καὶ εἰσῆλθον οὐσιαστικῶς εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν. Ἐσχημάτισαν τὰ ἀναγκαῖα πλαίσια διὰ ν' ἀναπτυχθοῦν τὰ πολιτικὰ στελέχη τῶν λαϊκῶν τάξεων καὶ ἡ ἀνάπτυξις των συνεταυτίσθη μὲ τὴν πρόοδον καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς δημοκρατίας. Παρουσιάζουν πολλὰ μειονεκτήματα, ποὺ ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστον στοιχεῖον κάθε ἀνθρωπίνου θεσμοῦ. Προσέφεραν ὅμως καὶ προσφέρουν ὑπηρεσίας εἰς τὰ ἔθνη καὶ τὰς κοινωνίας. Ἐν καθεστῶς μὲ πολιτικὰ κόμματα, ἔστω καὶ κακῶς λειτουργοῦντα, ἔχει ὅπωςδὴποτε στοιχεῖα δημοκρατικότητος. Ἐνῶ ἐν καθεστῶς χωρὶς κόμματα – καὶ τοιοῦτον εἶναι τὸ καθεστῶς, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ἐν μόνον κόμμα, τὸ βιαίως καὶ μονίμως κυβερνῶν – εἶναι ξέρον καὶ ἐχθρικὸν πρὸς τὴν δημοκρατίαν.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποία είναι βασικώς ή αποστολή τῶν πολιτικῶν κομμάτων ;
2. Ποιοι οἱ βασικοὶ κανόνες τοῦ κόμματικοῦ συστήματος ;
3. Πόθεν προήλθον τὰ κόμματα καὶ πῶς ἔλαβον τὴν σημερινήν των μορφήν ;
4. Πόσαι κατηγορίαι κομμάτων ὑπάρχουν σήμερον ;
5. Πῶς εἶναι συγκεροτημένα τὰ δολκληρωτικὰ κόμματα ;
6. Τί εἶναι κόμμα στελεχῶν καὶ τί κόμμα μαζῶν ;
7. Τί εἶναι δικομματισμός καὶ τί πολυκομματισμός ;
8. Ποῖα τὰ κριτήρια διὰ τὸν ὑπολογισμόν τῆς δυνάμεως τῶν κομμάτων ;
9. Ὑπάρχει σχέσηις κομματικοῦ καὶ ἐκλογικοῦ συστήματος καὶ ποῖα ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ V

Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΩΣ ΤΡΟΠΟΣ ΖΩΗΣ

Ἡ δημοκρατία ὡς κρατική μηχανή εἶναι πολύπλοκος, μὲ πολλοὺς μοχλοὺς καὶ πλῆθος ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι τοὺς θέτουν εἰς κίνησιν. Τὸ γεγονός τοῦτο, ὅπως καὶ αἱ ἰσχυραὶ συνταγματικαὶ δεσμεύσεις καὶ οἱ ἐλεγχοὶ καθιστοῦν τὴν δημοκρατίαν, συμφώνως πρὸς τὰς ἀπόψεις πεπειραμένων πολιτειολόγων, «τὸ δυσχερέστερον τῶν πολιτευμάτων». Ταυτοχρόνως ὅμως ἡ δημοκρατία ἔχει τὸ πλεονέκτημα ὅτι, ὑπὸ ὁμαλᾶς συνθήκας λειτουργίας της, εἶναι ἀδύνατον νὰ μετατραπῇ εἰς παντοδυναμίαν ἢ κρατικὴ ἐξουσία. Ἐπὶ πλέον, ἀπὸ ὅλας τὰς μορφὰς κυριαρχίας μόνον εἰς τὴν δημοκρατίαν ἡ κρατικὴ ἐξουσία εἶναι ἡ ὀλιγώτερον ἀφόρητος διὰ τοὺς πολίτας.

Ἐν ἀκόμῃ προσὸν τῆς δημοκρατίας εἶναι ὅτι ἐπιδιώκει καὶ προτιμᾷ τὴν ἐξομάλυνσιν τῶν ἀντιθέσεων, δὲν ἀποφεύγει ὅμως τὸν ἀγῶνα, οὔτε τὸν καταπνίγει διὰ τῆς βίας. Εἰς τὸν δημόσιον βίον ἐμφαλίζονται συχνὰ ἀντίθετοι ἀπόψεις, αἱ ὅποια συγκροοῦνται μεταξύ των. Ἡ δημοκρατία ἐπιτρέπει τὴν ἐλευθέραν ἐκδήλωσιν αὐτῶν τῶν ἀπόψεων. Ὁ πολίτης ὀφείλει νὰ σχηματίσῃ γνώμην διὰ τῆς ἐλευθέρας, πνευματικῶς ἐντίμου, ἐκθέσεως τῶν ἀντιθέτων ἀπόψεων καὶ ἔχει παραλλήλως τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφράξῃ ἐλευθέρως τὰς ἀπόψεις αὐτάς. Αἱ δικτατορίαι, ἀντιθέτως, δὲν ἀνέχονται τὴν ἐλευθερίαν τῆς γνώμης.

Ἀλλὰ καὶ ἡ δημοκρατία ἔργον ἀνθρώπων εἶναι καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν δύναται νὰ εἶναι τελεία. Σχεδὸν καθημερινῶς διαβάζομεν ἢ ἀκούομεν σφοδροτάτας ἐπικρίσεις κατ' αὐτῆς ἢ σχέδια βελτιώσεώς της ἐκ μέρους ἐπαίοντων ἢ ἀδαῶν, ἀρμοδίων ἢ ἀναρμοδίων, δημοκόπων καὶ κακοβούλων, πολιτικῶν μὲ ἐπίγνωσιν τῆς εὐθύνης των καὶ πληρωμένων ἐκπροσώπων οἰκονομικῶν συμφερόντων. Οὐδαμοῦ ὅμως καὶ οὐδέποτε ὑπῆρξε πολίτευμα, εἰς τὸ ὅποιον ἡ πραγματικότης ν' ἀνταπεκρίθη ἢ ν' ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸ ἰδεῶδες καὶ οὐδαμοῦ καὶ οὐδέποτε ὑπῆρξαν καταστατικοὶ χάρται ἢ νόμοι ἐκπονηθέντες ἀπὸ ἀνθρώπους καὶ

ικανοποιούντες ἀπολύτως ὅλους. Πᾶσα τακτοποιήσις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ὑπόκειται εἰς ἀνθρωπίνας ἀτελείας καὶ εἰς ἀνθρωπίνας παραλείψεις. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ παραιτηθῇ τις τῆς προσπαθείας ὅπως διορθώσῃ ὅσα δὲν ἔχουν καλῶς ἢ ὅπως διαφυλάξῃ ὅσα κινδυνεύουν.

Καθῆκον παντός πολίτου εἰς μίαν δημοκρατίαν εἶναι νὰ συμβάλλῃ δι' ὅλων τῶν δυνάμεων του καὶ ἐν πλήρει συνειδήσει εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, ὁ καθείς, βεβαίως, μὲ τὸν ἰδικόν του τρόπον καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς ἀρμοδιότητός του. Εἰς τὴν δημοκρατίαν ἡ τύχη τοῦ λαοῦ εὐρίσκεται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἰδίου τοῦ λαοῦ. Διὰ τοῦτο, ἄλλωστε, ἡ δημοκρατία εἶναι τὸ ἀπαιτητικώτερον πολίτευμα.

Ὡς «κυριαρχία τοῦ λαοῦ διὰ τὸν λαόν» ἡ δημοκρατία πρέπει νὰ γίνῃ ζωντανὴ καὶ ν' ἀποκτήσῃ περιεχόμενον μέσῳ τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι τὴν αἰσθάνονται καὶ τὴν ἐκτιμοῦν ὡς ἀξίαν. Κάθε πολίτης ὀφείλει, μετατρέπων τὴν γνωστὴν φράσιν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ': «Τὸ κράτος εἶμαι ἐγώ», νὰ λέγῃ: «Καὶ ἐγώ εἶμαι τὸ κράτος!». Πρέπει νὰ εἶναι ἔτοιμος ὡς ἐλεύθερος καὶ ὑπεύθυνος πολίτης νὰ ὑπεραμυνθῇ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐλευθερίας. Ἡ δημοκρατία εἶναι ἡ μορφή ἐκείνη τῆς διαμορφώσεως πολιτικῆς βουλῆσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἕκαστος πρέπει νὰ ἔχῃ συνείδησιν διὰ λογαριασμὸν τοῦ συνόλου.

Οἱ Ἀμερικανοί, οἱ Ἀγγλοι, οἱ Ἑλβετοὶ πιστεύουν εἰς τὴν δημοκρατίαν των καὶ ὑπερηφανεύονται δι' αὐτήν. Ὑπὸ τὸ δημοκρατικὸν καθεστὼς των, ἐὰν τὸ ἐξετάσωμεν ἐν τῷ συνόλῳ του, δὲν ἀπεκόμισαν ἀπογοητευτικὴν πεῖραν. Τοῦναντίον. Καὶ ἡ ἐπιτυχία αὕτη τοῦ πολιτεύματός των δὲν ὀφείλεται μόνον εἰς τὴν μακροχρόνιον καὶ ἀδιάσπαστον δημοκρατικὴν παράδοσιν. Ὀφείλεται πρὸ παντός εἰς τὸν λεγόμενον *δημοκρατικὸν τρόπον ζωῆς*, δηλαδή τὴν στάσιν τῶν ἀνθρώπων ἔναντι τῶν ζητημάτων τῆς καθημερινῆς καὶ τῆς πολιτικῆς ζωῆς. Χαρακτηριστικὰ τοῦ δημοκρατικοῦ τρόπου ζωῆς εἰς τὰς χώρας αὐτάς εἶναι: τὸ ὅτι ὅλοι λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τὸν πλησίον των· ἡ ἀπὸ μακροῦ χρόνου κηθεῖσα ἐκ τοῦ ἀθλητισμοῦ συνήθεια τοῦ «ἐντίμου παιγνιδίου» ποὺ συντελεῖ ὥστε νὰ ἡμπορῇ κανεὶς νὰ διατηρῇ τὴν ἀξιοπρέπειάν του ἀκόμη καὶ ὅταν χάνῃ· ἡ ἀνεκτικότης ἔναντι τοῦ ἀντιπάλου· ἡ μὲ αὐτὴν συνδεομένη πειθαρχία, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἀκούει τις μὲ ἡρεμίαν τὸν ἀντίπαλόν του· ἡ φιλικὴ ἀνοχὴ καὶ συναδελφικότης· ἡ ἀπλότης εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ προΐσταμένων καὶ ὑφισταμένων· ἡ

εὐθαρσῆς εἰλικρίνεια ἐκάστου πολίτου κατὰ τὴν ὑποστήριξιν τῆς ἀπόψεώς του, ἡ ὁποία δὲν συνεπάγεται ἀπώλειαν τῆς εὐπρεπείας· τὸ θερμὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὰ ζητήματα τῆς ἡμέρας κλπ.

Ὁ δημοκρατικὸς τρόπος ζωῆς προϋποθέτει τὰ ἑξῆς :

1. Νὰ ἐκδηλωθῇ ὁ πολίτης ἐνδιαφέρον διὰ τὸ κράτος ὡς διαχειριστὴν τῶν δημοσίων ὑποθέσεων, αἱ ὁποῖαι ἀφοροῦν ὅλους τοὺς πολίτας. Ἐκαστος πολίτης ὀφείλει νὰ τελῇ ἐν ἐπιφυλακῇ, διότι ἡ πόλις καὶ τὸ κράτος εἶναι ἰδική του ὑπόθεσις.

2. Νὰ λαμβάνη θέσιν ἔναντι τῶν πολιτικῶν ζητημάτων, ἐν πάσῃ ψυχραιμίᾳ μετὰ τὴν ἐξέτασίν των. Ὅποιος ἀγνοεῖ τὰ ζητήματα αὐτὰ ἢ τὰ γνωρίζει μόνον ἐν μέρει εἶναι προτιμώτερον νὰ ἀπέχη.

3. Νὰ εἶναι ἀνεκτικὸς, νὰ σταθμίξῃ ψυχραίμως τὴν γνώμην τῶν ἄλλων καὶ νὰ τὴν λαμβάνῃ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν. Δὲν ὑπάρχει μόνον φῶς ἢ μόνον σκότος. Θορυβῶδεις σκηναὶ καὶ προσωπικαὶ ἀντεγκλήσεις ἀποδεικνύουν ἔλλειψιν εὐπρεπείας καὶ δὲν βοηθοῦν νὰ μεταπεισθῇ ὁ ἀντίπαλος.

4. Νὰ μὴ ὑποστηρίξῃ ἀποκλειστικῶς προσωπικὰ ἢ ταξικὰ συμφέροντα, ἀλλὰ νὰ ἐκτιμᾷ καὶ τὰ δίκαια ζωτικὰ συμφέροντα τῶν ἄλλων.

5. Νὰ ἀναγνωρίζῃ μὲ παρρησίαν καὶ ἐλευθέρως ὅτι ἡ διαχείρισις τῶν σοβαρῶν δημοσίων συμφερόντων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀνατεθῇ εἰς οἷονδήποτε, ἀλλὰ μόνον εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι διακρίνονται διὰ τὰς γνώσεις των καὶ τὰς ἱκανότητάς των καὶ εἶναι γνωστοὶ ὡς «προσωπικότητες». Εἶναι σημαντικώτατον δι' ἐν κράτος νὰ διαθέτῃ ἐπιτελεῖον ἐπιλέκτων.

6. Νὰ ἀποδέχεται τὰς εὐθύνas του καὶ νὰ καθιστᾷ τὸν ἑαυτόν του συνυπεύθυνον, ἔστω καὶ ἂν ἀρκεῖται μόνον εἰς τὸ νὰ δίδῃ τὴν ψῆφόν του κατὰ τὰς ἐκλογάς.

7. Νὰ δίδῃ εἰς τὸ κράτος ὅ,τι ἀνήκει εἰς τὸ κράτος (φόρους κλπ.).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποῖα τὰ πλεονεκτήματα τῆς δημοκρατίας ;	διὰ τὸν λαόν ;
2. Ὑπάρχουν τέλεια πολιτεύματα ;	5. Τί σημαίνει «δημοκρατικὸς τρόπος ζωῆς» ;
3. Ποῖον τὸ καθῆκον τοῦ πολίτου εἰς τὴν δημοκρατίαν ;	6. Ποῖαι αἱ προϋποθέσεις «τοῦ δημοκρατικοῦ τρόπου ζωῆς» δι' ἕκαστον πολίτην ;
4. Τί σημαίνει «κυριαρχία τοῦ λαοῦ	

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VI

Ο ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΣΜΟΣ

Ἀρνησιν τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ δημοκρατία, ἀποτελεῖ ὁ ὀλοκληρωτισμός. Ἡ μορφή αὐτῇ διακυβερνήσεως ἀπεκλήθη οὕτω διότι τὸ βασικὸν χαρακτηριστικόν της εἶναι ὅτι τὸ κράτος ἐνσαρκοῦται ὑπὸ ἑνὸς κόμματος, τὸ ὁποῖον ἀσκεῖ μονίμως ἀπόλυτον καὶ ὀλοκληρωτικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν πολιτῶν. Ὁ ὀλοκληρωτισμός ὑπὸ τὴν σύγχρονον μορφήν ἐνεφανίσθη μετὰ τὸν Πρῶτον Παγκόσμιον Πόλεμον καὶ ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Ρωσσίαν (1917) ὡς μπολσεβικισμός (κομμουνισμός), εἰς τὴν Ἰταλίαν (1922) ὡς φασισμός καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν (1933) ὡς ἐθνικοσοσιαλισμός (νατσιασμός). Μετὰ τὸν Δεύτερον Παγκόσμιον Πόλεμον καὶ συνεπιεῖα τοῦτου κατέρρευσεν ὁ φασιστικὸς καὶ ὁ ἐθνικοσοσιαλιστικὸς ὀλοκληρωτισμός, ἐνῶ ὁ κομμουνιστικὸς ἐξηπλώθη διὰ τοῦ σοβιετικοῦ στρατοῦ ἢ αὐτοδυνάμως καὶ εἰς ἄλλας χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας.

1. ΑΠΟΛΥΤΑΡΧΙΣΜΟΣ, ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ, ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΣΜΟΣ

Βασικῶς ὁ ὀλοκληρωτισμός δὲν εἶναι κάτι τὸ νέον, ἀλλ' ἀποτελεῖ ἀπλῶς νέαν μορφήν χρησιμοποίησεως παλαιῶν μεθόδων. Τὰ ὀλοκληρωτικὰ καθεστῶτα εἶναι συγχρονισμένη ἀναβίωσις τοῦ παλαιοῦ ἀπολυταρχικοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον διεξεδίκει τὸ δικαίωμα μονοπωλήσεως τῆς ἐξουσίας ἐντὸς μιᾶς δεδομένης «κοινότητος» διὰ τὴν κηρύσσει πόλεμον, νὰ συνάπτῃ εἰρήνην, ν' ἀποφασίζῃ περὶ τῆς ζωῆς τῶν πολιτῶν, νὰ ἐπιβάλλῃ φόρους, νὰ παραχωρῇ καὶ νὰ ἀφαιρῇ ἰδιοκτησίαν, νὰ καθορίζῃ τί εἶναι ἔγκλημα, νὰ κολάζῃ τὴν ἀνυπακοήν, νὰ ἐπεμβαίνει εἰς τὰ τῆς οἰκογενείας, νὰ ρυθμίζῃ τὰς προσωπικὰς συνηθείας, νὰ ἐλέγχῃ τὴν σκέψιν κλπ.

Ἡ ἀπολυταρχισμὸς ὑπὸ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν μορφήν εἶναι ὁ παλαιότερος τύπος ἀσκήσεως ἐξουσίας (διακυβερνήσεως), εἴτε ἀναχθῇ κανεὶς εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατρὸς ὡς ἀρχηγοῦ τῆς οἰκογενειακῆς ὁμάδος, εἴτε ἐνθυμηθῇ τὴν ἐξουσίαν τοῦ στρατιωτικοῦ κατακτητοῦ. Ἐναντίον τῶν διαφορῶν αὐτῶν μορφῶν ἀπολυταρχισμοῦ ἡ δημοκρατία διεξεδίκησεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰ δικαιώματά της καὶ ἐλάχιστα εἶναι σήμερον αἱ ἐπιζήσασαι τῆς ἐπιθέσεως. Οἱ παλαιοὶ ἀπολυταρχισμοί, στήριζόμενοι συνήθως ἐπὶ τοῦ κληρονομικοῦ δικαιώματος καὶ τῶν «ἐκ Θεοῦ» δικαιωμάτων ἐξηφανίσθησαν ὅλοι σχεδὸν ὁ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου. Οἱ νέοι δὲν ἔχουν πλέον θρησκευτικὴν ἢ κληρονομικὴν βᾶσιν καὶ δικαιολογοῦν ἑαυτοὺς ἐπικαλούμενοι ἄλλην ἀρχήν, παλαιὰν ἀπὸ μιᾶς ἀπόψεως, ἀλλ' «ἐκσυγχρονισμένην»: τὴν ἀρχὴν τῆς δικτατορίας.

Τὶ εἶναι ὅμως δικτατορία; Ὁ ἐπικρατέστερος ὀρισμὸς της εἶναι ὁ ἐξῆς: ἡ διακυβέρνησις ὑπὸ ἐνὸς ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἀρχικῶς δὲν κατέλαβε τὴν ἐξουσίαν κληρονομικῶς δικαίῳ, ἀλλὰ εἴτε διὰ τῆς βίας, εἴτε διὰ συγκαταθέσεως καὶ συνηθέστερον διὰ συνδυασμοῦ ἀμφοτέρων καὶ ὁ ὁποῖος διαθέτων ἐξουσίαν τὴν ἀσκεῖ αὐθαιρέτως διὰ διαταγῶν μᾶλλον παρὰ διὰ νόμων. Τὰ οὐσιώδη γνωρίσματα τῆς δικτατορίας εἶναι ὅτι δὲν λογοδοτεῖ εἰς κανένα καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀντικειμενικὸς περιορισμὸς τῆς χρονικῆς διαρκείας της. Ὁ ὅρος ἐλήφθη ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Ῥώμην ὅπου (ἐπὶ ἐλευθέρας πολιτείας) παρεχωροῦντο ὑπὸ τῆς Συγκλήτου, εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις, ἀπεριόριστοι ἐξουσίαι εἰς ἓν ἄτομον.

Κατὰ τοὺς μετὰ τὸν Μεσαίωνα χρόνους διάφοροι ἡγέται ὑψώθησαν, συνεπεῖα ἐιδικῶν συνθηκῶν, μέχρι τῆς ἀπολύτου ἐξουσίας (ὁ Γουλιέλμος τῆς Ὁράγγης, ὁ Κρόμβελλ, ὁ Δαντῶν, ὁ Ροβεσπιέρος) καὶ ὠνομάσθησαν «δικτάτορες» ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων. Ἀλλ' ὁ πρῶτος πραγματικὸς δικτάτωρ τῶν νεωτέρων χρόνων, ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς νεωτέρας δικτατορίας, ὑπῆρξεν ὁ Ναπολέων Βοναπάρτης (1769 - 1821). Ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἀρχὴν ἐν μέσῳ κρίσεως, ἀλλὰ κατέστησε τὴν ἐξουσίαν του μόνιμον καὶ ἔθεσε τὴν βᾶσιν ἐνὸς νέου τύπου αὐθεντίας: τῆς ἀπολυταρχίας τῆς στήριζομένης ἐπὶ μείγματος κοινῆς συγκαταθέσεως καὶ ἀπροσχηματίστου βίας. Ὑπὸ τὴν σημερινὴν ὅμως μορφήν της ἡ δικτατορία ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Ῥωσίαν μετὰ τὸν Λένιν τὸ 1917.

Ἡ ἱστορικὴ πεῖρα ἔχει ἀποδείξει ὅτι ἡ δικτατορία οὐδέποτε ἐπικρατεῖ εἰς μίαν χώραν μετὰ δημοκρατικὰς παραδόσεις καὶ μετὰ ἰσχυράν

συνείδησιν τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀτομικῆς πολιτικῆς εὐθύνης. "Ὅπου ἐξηφανίσθη ἡ δημοκρατία, ἦτο φυτὸν χωρὶς βαθείας ρίζας καὶ ξένον διὰ τὸ ἔδαφος. Εἰς κάθε περίπτωσιν ἡ δικτατορία ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν ἀπογοήτευσιν καὶ τὴν ἀπόγνωσιν. Στρατιωτικὴ ἤττα, οἰκονομικὴ κρίσις, κατάρρευσις παλαιῶν παραδόσεων, ἔλλειψις ἄλλης καλυτέρας λύσεως, ἀνικανότης τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας, φθορὰ τῶν θεσμῶν, ὅταν συμπέσουν μὲ τὴν ὑπαρξιν ἐνὸς ἀτόμου ἢ ὁμάδος ἀτόμων μὲ συγκεκριμένον πρόγραμμα, σαφὲς σχέδιον δράσεως καὶ ἀποφασιστικὴν νοοτροπίαν, ὡδηγοῦν εἰς τὴν δικτατορίαν.

2. Ο ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΣΜΟΣ

"Ολαι σχεδὸν αὐταὶ αἱ προϋποθέσεις ὑπῆρχον εἰς τὴν Ρωσσίαν τοῦ 1917 : 'Ὁ πόλεμος εἶχε προσλάβει δυσάρεστον τροπὴν διὰ τὰ ρωσικὰ ὅπλα. 'Ὁ στρατὸς ἦτο κουρασμένος. 'Ὁ λαὸς ὑπέφερε ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν κρίσιν καὶ τὴν μείωσιν τῆς παραγωγῆς λόγῳ τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων. Τὸ τσαρικὸν καθεστὼς εἶχεν ἀπὸ μακροῦ χάσει καὶ τὴν αἴγλην του καὶ τὴν ἀποτελεσματικότητά του. Καὶ ἐπὶ πλέον, ὑπῆρχε καὶ ἔδρα ἀπὸ δεκαπενταετίας εἰς τὴν ἀχανῆ χώραν ἐν συνωμοτικὸν καὶ δραστήριον κόμμα, τὸ Κομμουνιστικόν (Μπολσεβικικόν), ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὁποίου εὕρισκετο ἓνας ἰδιοφυὲς ὁργανωτὴς καὶ πολιτικός : ὁ Βλαδὶμηρος Ἰλιτς Οὐλιάνωφ, ὁ ὁποῖος ἔμεινε γνωστὸς εἰς τὴν ἱστορίαν μὲ τὸ ψευδώνυμον Λένιν (1870 - 1924).

Δὲν ἀνέτρεψε τὸ κόμμα αὐτὸ τὸν ἀντιπαθῆ καὶ χρεωκοπημένον τσαρισμὸν, παρὰ τὴν εὐρύτατα καλλιεργημένην ἐντύπωσιν ἐκ μέρους τῶν κομμουνιστῶν, οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦν περὶ τῆς «ἐνδόξου ὀκτωβριανῆς ἐπαναστάσεως» των. 'Η ἱστορικὴ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὁ Λένιν καὶ τὸ κόμμα του τὸν Ὀκτώβριον (ν. ἡ. 7 Νοεμβρίου) τοῦ 1917 ἀνέτρεψαν τὴν πρῶτην δημοκρατικὴν κυβέρνησιν τῆς ρωσικῆς ἱστορίας, ἡ ὁποία προῆλθεν ἀπὸ μίαν γηνσίως λαϊκὴν ἐξέγερσιν ἐπισυμβᾶσαν τὸν Φεβρουάριον (ν. ἡ. Μάρτιον) τοῦ ἰδίου ἔτους. 'Αντὶ «ἐπαναστάσεως» οἱ μπολσεβίκοι ἀποτελοῦντες μίαν ἐλαχίστην, ἀλλὰ δυναμικὴν μειονοψηφίαν (25.000 μέλη τοῦ κόμματος ἐπὶ πληθυσμοῦ τότε 150 ἑκατομμυρίων) ἔκαμαν ἐν ἀντεπαναστατικὸν πραξικόπημα κατὰ τῆς ἐγκαθιδρυμένης ἤδη ἐν Ρωσσίᾳ δημοκρατίας.

Τὸ καθεστῶς, τὸ ὁποῖον ἐγκαθίδρυσεν ἡ φεβρουαριανὴ ἐπανάστασις τοῦ 1917 ὑπὸ τὸν σοσιαλιστὴν ἡγέτην Ἀλέξανδρον Κερένσκυ, ἦτο τόσοι δημοκρατικὸν καὶ τόσοι σύμφωνον πρὸς τοὺς πόθους τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, ὥστε τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1917 ὁ ἡγέτης τῶν μπολσεβίκων, ὁ Λένιν, ἠναγκάζετο νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἡ Ρωσσία ἦτο «ἡ πλέον ἐλευθέρα χώρα τοῦ κόσμου». Πράγματι δέ, ἡ φεβρουαριανὴ ἐπανάστασις εἶχε καταργήσει ὅλας τὰς ἐθνικὰς, θρησκευτικὰς καὶ ταξικὰς διακρίσεις, εἶχε καθιερώσει διὰ νόμου τὸ ἀξίωμα ὅτι «οὐδεὶς στερεῖται τοῦ φυσικοῦ αὐτοῦ δικαστοῦ», εἶχεν ἐξασφαλίσαι ἐγγυήσεις περὶ τῆς ἀμεροληψίας τῶν δικαστηρίων, εἶχε παράσχει ἰσότητα δικαιωμάτων εἰς τὰς γυναῖκας, εἶχε διακηρύξει τὴν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν τοῦ τύπου, εἶχεν ἀποκαταστήσει ὅλας τὰς ἀτομικὰς ἐλευθερίας καὶ εἶχε καταργήσει τὰ καταπιεστικὰ εἰς βάρος τῶν ἀγροτῶν μέτρα.

Ἡ συσταθεῖσα μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ τσάρου καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς δημοκρατίας εἰς τὴν Ρωσσίαν Προσωρινὴ Κυβέρνησις τοῦ Ἀ. Κερένσκυ προεκήρυξε γενικὰς ἐκλογὰς Συντακτικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως διὰ τὸν Νοέμβριον 1917 μὲ μυστικὴν καθολικὴν ψηφοφορίαν. Τὴν ἀνάγκην διεξαγωγῆς τῶν ἐκλογῶν αὐτῶν εἶχεν ἀναγνωρίσει καὶ τὸ Κομμουνιστικὸν (Μπολσεβικικόν) Κόμμα μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ κατάρθωνε, δημοκοποῦν, νὰ παρασύρῃ τὸν ρωσσικὸν λαὸν πρὸς τὰς ἀπόψεις του. Ἡ ἐλπίς του αὕτη ἐνισχύθη, ὅπως ἦτο φυσικόν, μετὰ τὴν πραξικοπηματικὴν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας καὶ διὰ τοῦτο δὲν παρημπόδισε τὴν διεξαγωγὴν των. Τὸ ἀποτέλεσμα ὅμως τῆς λαϊκῆς ἐτυμηγορίας (25 Νοεμβρίου 1917) ὑπῆρξε συντριπτικὸν διὰ τοὺς μπολσεβίκους. Ἐπὶ 36.000.000 ψηφισάντων οἱ μπολσεβῆκοι ἔλαβον μόνον 9.000.000 (ἦτοι τὰ 25%) καὶ ἐπὶ συνόλου 707 ἐδρῶν μόνον 175 (ἦτοι τὰ 24,75%).

Οὕτω ἡ Πανρωσσικὴ Συντακτικὴ Ἐθνοσυνέλευσις, ἡ ὁποία ἀνεδείχθη ἐκ τῶν πρώτων ἐλευθέρων καὶ δημοκρατικῶν ἐκλογῶν καὶ ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ συνέλθῃ τὴν 18ην Ἰανουαρίου 1918 ἦτο ἀντικομμουνιστικὴ. Οἱ κομμουνισταί, οἱ ὁποῖοι προτοῦ καταλάβουν τὴν ἐξουσίαν εἶχον ὡς κεντρικὸν σύνθημά των τὰς ἐκλογὰς, ἔσπευσαν νὰ συλλάβουν τοὺς ἡγέτας τῶν ἄλλων πολιτικῶν κομμάτων καὶ ἔθεσαν ἐκτὸς νόμου μερικὰ ἐξ αὐτῶν. Παρὰ τὴν τρομοκρατίαν ὅμως αὐτὴν ἡ Ἐθνοσυνέλευσις συνῆλθε καὶ ἐνῶ ἔνοπλοι ὀρδαὶ μπολσεβίκων περιεφέροντο εἰς τοὺς διαδρόμους, ἔλαβεν ἀπόφασιν περὶ δημοκρατικῆς μορφῆς διακυβερνήσεως, ἀρνηθεῖσα ψῆφον ἐμπιστοσύνης εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ

Λένιν. Αὐτὴ ἦτο ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία πρᾶξις τῆς δημοκρατικῆς Βουλῆς τῆς Ρωσσίας, διότι ἀπὸ τῆς ἐπομένης οἱ μπολσεβίκοι ἀπηγόρευσαν διὰ τῆς βίας τῶν ὅπλων νέαν σύγκλησίν της καὶ ἐξάπέλυσαν κατὰ παντὸς ἀντιφρονούντος τὴν τρομοκρατίαν των, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἔκτοτε βασικὸν καὶ μόνιμον γνώρισμα τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ καθεστῶτος, ποὺ ἐγκαθίδρυσαν.

3. ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ

Τὸ πολιτικὸν καὶ τὸ οἰκονομικὸν καθεστῶς τὸ ἐγκαθιδρυθὲν εἰς τὴν Ρωσσίαν ὑπὸ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος ἀριθμεῖ σήμερον βίον ὑπερβαίνοντα τὸν ἥμισυν αἰῶνα. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο διῆλθεν ἀπὸ διαφόρους φάσεις, ἀλλὰ ὁ ὀλοκληρωτικὸς χαρακτήρ του δὲν μετεβλήθη : Ἡ κρατικὴ ἐξουσία ἐνσαρκοῦται καὶ μονοπωλεῖται ὑπὸ μιᾶς ὀργανωμένης μειονοψηφίας (δηλαδὴ τῆς ἐκάστοτε ἡγεσίας τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος)· ὁ λαὸς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ τὴν δυνατότητα νὰ μεταβάλῃ τὴν κυβέρνησίν του ἢ νὰ διαφωνήσῃ πρὸς αὐτήν· καὶ τὸ κράτος ὑπάρχει ὡς αὐτοσκοπὸς διὰ νὰ ὑπηρετῇται ἀπὸ τὰ ἄτομα καὶ νὰ ἐπεμβαίῃ εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ζωῆς των καὶ ὅχι διὰ νὰ τὰ ὑπηρετῇ. Πρόκειται, δηλαδὴ, περὶ ἐνὸς καθεστῶτος μονοκομματικοῦ, δικτατορικοῦ καὶ ἀπολυταρχικοῦ, τὸ ὁποῖον ὅμως αὐτοτιτλοφορεῖται «σοσιαλιστικόν» καὶ «δημοκρατικόν».

Τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα, τὸ ὁποῖον μονοπωλεῖ τὴν ἐξουσίαν μὴ ἐπιτρέπον τὴν λειτουργίαν ἄλλου κόμματος (ἔστω καὶ τῶν ἰδίων βασικῶν ἀρχῶν), ἀριθμεῖ περὶ τὰ 13 ἑκατομμύρια μελῶν ἐπὶ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως ἐκ 237 ἑκατομμυρίων (κατ' ἐπίσημον ἐκτίμησιν τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1968), ἦτοι περιλαμβάνει τὰ 5% τοῦ λαοῦ. (Ἐκ τούτων τὰ 37% εἶναι ἐργάται, τὰ 16% ἀγρόται καὶ τὰ 47% ὑπάλληλοι, διανοούμενοι κλπ.). Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ 13 ἑκατομμύρια μελῶν ὑπόκεινται εἰς τὸν ἔλεγχον τοῦ «μηχανισμοῦ» τοῦ Κόμματος, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ μίαν ἐπιτελικὴν ἐπαγγελματικὴν ὀργάνωσιν, ἀριθμεῖ 240.000 ἄτομα (τὸ 1 χιλιοστὸν περίπου τοῦ λαοῦ) καὶ στηρίζει τὴν παντοδύναμον προσωποπαγῇ ἡγεσίαν. Οὕτω, ὁ κομμουνιστικὸς ὀλοκληρωτισμὸς ἔχει θεμελιωθῇ ἐπὶ τριπλῆς δικτατορίας : τοῦ κόμματος ἐπὶ τῆς μάζης τοῦ λαοῦ· τοῦ «μηχανισμοῦ» (ἑσωτερικῆς ὁμάδος) ἐπὶ

τοῦ ὑπολοίπου τοῦ κόμματος· καὶ τοῦ ἡγέτου ἐπὶ τοῦ «μηχανισμοῦ» τοῦ κόμματος καὶ τοῦ ἔθνους. Ἡ ἔννοια τῆς εὐθύνης τῆς κυβερνήσεως ἔναντι τοῦ λαοῦ δὲν ὑπάρχει ὑπὸ τὸν ὀλοκληρωτισμόν.

Ὁ κύριος ἐνσάρκωτης τῆς κρατικῆς δυνάμεως εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσην εἶναι τὸ ἐνδεκαμελὲς *Πολιτικὸν Γραφεῖον τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς* τοῦ Κόμματος, τὸ ὁποῖον ἀσκεῖ τὴν ὑπερτάτην καὶ ἀνεξέλεγκτον ἐξουσίαν τοῦ διὰ τριῶν ὀργάνων : διὰ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος (καὶ συγκεκριμένως τῆς δεκαμελοῦς Γραμματείας τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς του, τῆς ὁποίας τρία μέλη μετέχουν καὶ τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου)· διὰ τοῦ μικροῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, (τοῦ ὁποίου τρία μέλη μετέχουν καὶ τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου)· καὶ διὰ τῆς πανισχύρου Μυστικῆς Ἀστυνομίας, τῆς ὁποίας πληροφοριοδότει καὶ πράκτορες ὑπάρχουν εἰς κάθε τομέα τῆς σοβιετικῆς ζωῆς, μηδὲ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος ἐξαιρουμένου.

Κατὰ τὸ σοβιετικὸν Σύνταγμα τοῦ 1936 τὸ ἀνώτατον ὄργανον τῆς κρατικῆς ἐξουσίας εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσην εἶναι τὸ *Ἀνώτατον Σοβιέτ*, τὸ ὁποῖον εἶναι «αἰρετόν», ἀντιστοιχεῖ τυπικῶς πρὸς τὰ κοινοβούλια τῶν δημοκρατιῶν καὶ ἀποτελεῖ συνεπῶς τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν. Τὸ σῶμα ὅμως τοῦτο συνέρχεται ἅπαξ ἢ δις τοῦ ἔτους καὶ ἡ ἀποστολὴ του εἶναι νὰ ἐγκρίνῃ ἐν μιᾷ συνεδριάσει τὸν προϋπολογισμόν καὶ τὰ ἀθρόως ἐκδιδόμενα ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως (δηλαδή τοῦ Κόμματος) διατάγματα. Ὁ κοινοβουλευτικὸς ἔλεγχος εἶναι ἄγνωστος.

Ὑπὸ τὸ σοβιετικὸν καθεστῶς ἡ ὀλοκληρωτικὴ ἐξουσία κατέχεται μονίμως παρὰ τῆς ὀργανωμένης εἰς τὸ μονοκρατορικὸν κόμμα μειοψηφίας. Ὑπαρξὶς ἄλλου κόμματος (ἀντιτιθεμένου πρὸς τὸ σύστημα ἢ ἀπλῶς πρὸς τὴν πολιτικὴν τῆς κυβερνήσεως) δὲν ἐπιτρέπεται. Δυνατότης εἰρηνικῆς ἀλλαγῆς τῶν προσώπων ἢ τῶν μεθόδων διακυβερνήσεως δὲν προσφέρεται εἰς τὸν λαόν. Ἡ διαφωνία ἰσοδυναμεῖ μὲ προδοσίαν καὶ διώκεται ἀπηνῶς ὡς προδοσία. Ἡ ἀντικατάστασις τῶν ἡγετῶν γίνεται ἢ διὰ φυσικοῦ θανάτου των ἢ διὰ τῆς ὑποχθονίου πάλης ἐντὸς τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ μονοπωλιακοῦ κόμματος ἢ διὰ δικαστικῆς δολοφονίας των ὡς «προδοτῶν» — μεθόδου, τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποίησεν ἐξαντλητικῶς ἐπὶ ὀλόκληρον εἰκοσιπενταετίαν ὁ Ἰωσήφ Στάλιν, διάδοχος τοῦ Λένιν καὶ προκάτοχος τοῦ Νικήτα Χρουστάφ, ὅστις παρεμερίσθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1964 ὑπὸ τοῦ Λεωνίδα Μπρέζνεφ (πρώ-

του γραμματέως του Κόμματος) και του 'Αλεξέι Κοσύγιν (πρωθυπουργού). 'Η διάκρισις τῶν ἐξουσιῶν εἶναι ἀνύπαρκτος.

Αἱ διεξαγόμεναι εἰς τὴν Σοβιετικὴν 'Ενωσιν ἐκλογαὶ ἔχουν τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν ψηφοφορίας («καθολικῆς, ἴσης, ἀμέσου καὶ μυστικῆς») κατὰ τὸ 134 ἄρθρον τοῦ Συντάγματος), ἀλλὰ ἐκλογαὶ δὲν εἶναι. Διότι οἱ ψηφοφόροι δὲν ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ ἐκδηλώσουν τὴν προτίμησίν των (δηλαδή νὰ «ἐκλέξουν») μεταξύ διαφόρων συνδυασμῶν καὶ προγραμμάτων. Ὑπάρχει εἰς μοναδικὸς συνδυασμὸς κατὰ περιφέρειαν, ὁ ὁποῖος καταρτίζεται ὑπὸ τοῦ Κόμματος. Τὸ δικαίωμα τῆς ἀναδείξεως τῶν ὑποψηφίων τὸ ἔχει μόνον ὁ κομματικὸς μηχανισμὸς καὶ αἱ δεσποζόμεναι ὑπ' αὐτοῦ ὀργανώσεις. Πρόκειται, συνεπῶς, περὶ διορισμοῦ καὶ ὄχι ἐκλογῆς ἀντιπροσώπων. 'Η ἐκβασίς τῶν ἐκλογῶν εἶναι προκαθορισμένη καὶ οὐδὲν παρουσιάζει ἐνδιαφέρον, τὸ δὲ ποσοστὸν τῶν ψηφίζοντων τὸν μοναδικὸν εἰς κάθε περιφέρειαν συνδυασμὸν κυμαίνεται περὶ τὸ 99,50%. Αἱ ἐκλογαὶ εἰς ὅλας τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι τελοῦν ὑπὸ τὸν κομμουνιστικὸν ὀλοκληρωτισμὸν, ἀποτελοῦν καθαρὰν παρωδίαν.

'Εν τῇ πράξει ὅλαι αἱ ἐλευθερίαι, τῶν ὁποίων ἀπολαμβάνουν τὰ ἄτομα ὑπὸ τὰ δημοκρατικὰ καθεστῶτα, ἔχουν μονίμως ἀνασταλῇ ὑπὸ τὸν κομμουνιστικὸν ὀλοκληρωτισμὸν. Οἱ πολῖται εἰς τὰ κομμουνιστικὰ κράτη δικαιοῦνται (καὶ ὀφείλουν) νὰ ἐκφράζουν μόνον τὰς ὑπὸ τοῦ Κόμματος ὑποστηριζομένας γνώμας. 'Η σιωπὴ ἐκλαμβάνεται ὡς ἀποδοκιμασία καὶ ἐπισύρει δυσμένειαν. 'Η διαφωνία πρὸς τὴν ἀκολουθουμένην πολιτικὴν καὶ ἡ κριτικὴ της ἀπαγορεύεται. Ἐπιτρέπεται μόνον ἡ κριτικὴ τῶν μεθόδων ἐφαρμογῆς μιᾶς δεδομένης πολιτικῆς, ἡ ὁποία ὑποτίθεται ὅτι πάντοτε εἶναι ὀρθή. Ὁ πολίτης ὀφείλει νὰ ἔχῃ τὴν ἐπίσημον κοσμοθεωρίαν, νὰ ἀκολουθῇ (ὡς καλλιτέχνης ἢ ἐπιστήμων) τὴν ἐκάστοτε κομματικὴν γραμμὴν περὶ καλλιτεχνικῆς δημιουργίας (λογοτεχνικῆς, ζωγραφικῆς, γλυπτικῆς, μουσικῆς) καὶ περὶ ἐπιστημονικῶν θεωριῶν.

'Ὅ τ' ὅς εἶναι κρατικὸς, οὐδεὶς δὲ δικαιούται, οὔτε δύναται νὰ ἐκδώσῃ ἐντύπως ὅ,τιδήποτε (βιβλίον, ἐφημερίδα, περιοδικόν, προκήρυξιν). Πάντα τὰ ἐντυπα ἀποτελοῦν ἐκδόσεις τοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον μονοπωλεῖ τὰ τεχνικὰ μέσα, τὸ δὲ περιεχόμενόν των ἐλέγχεται αὐστηρῶς ὑπὸ τοῦ Κόμματος. Αἱ ἐφημερίδες δημοσιεύουν μόνον ἐπισήμους ἀνακοινώσεις, ἀσκοῦσαι σχολαστικὴν λογοκρισίαν (ἀποσιώπησιν, πε-

ρικοπὴν καὶ διαστροφὴν) ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν εἰδήσεων, αὐστηροτέραν τῆς ἀσκουμένης ὑπὸ τῶν δημοκρατικῶν χωρῶν ἐν καιρῷ πολέμου. Ὅλα τὰ μέσα πληροφορήσεως τῶν πολιτῶν εὐρίσκονται εἰς χεῖρας τοῦ Κόμματος. Ἡ ἀκρόασις ξένων ραδιοφωνικῶν σταθμῶν θεωρεῖται ὡς ἐχθρική ἐνέργεια κατὰ τοῦ καθεστῶτος.

Ὁ δικαστικὸς μηχανισμὸς ἀποβλέπει εἰς τὴν πλήρη καθυπόταξιν τοῦ ἀτόμου. Οὐδεμία ὑπάρχει δικαστικὴ ἐγγύησις διὰ τὸν πολίτην. Δύναται νὰ συλληφθῇ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ὑπὸ τῆς παντοδυναμίας μυστικῆς ἀστυνομίας, νὰ στερηθῇ τῆς ἐλευθερίας του ἐπὶ ἀπεριόριστον χρόνον ἄνευ δίκης καὶ νὰ καταδικασθῇ εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν ποινῶν κατόπιν δίκης κεκλεισμένων τῶν θυρῶν. Πᾶσα κατηγορία διατυπούμενη ὑπὸ τῆς κατηγορούσης ἀρχῆς θεωρεῖται αὐταπόδεικτος καὶ συνεπῶς ὁ κατηγορούμενος βαρύνεται μὲ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀθωότητός του. Ἡ θανατικὴ ποινὴ ἔχει θεσπισθῇ καὶ ἐπιβάλλεται ἀθρώως δι' ἀδικήματα, τὰ ὅποια εἰς τὰς δημοκρατικὰς χώρας τιμωροῦνται μὲ συνήθεις ποινὰς φυλακίσεως.

Δὲν ὑπάρχει πρακτικῶς ἐλευθερία τῆς ἐργασίας ὑπὸ τὸν κομμουνιστικὸν ὁλοκληρωτισμόν. Οἱ ἐργάται τελοῦν οὐσιαστικῶς εἰς κατὰστασιν μονίμου ἐπιστρατεύσεως. Δὲν ἔχουν κανένα δικαίωμα διαπραγματεύσεως μὲ τὸν ἐργοδότην — δηλαδὴ τὸ κράτος — διότι τὸ καθεστὼς ἰσχυρίζεται ὅτι αὐτοὶ εἶναι οἱ ἐργοδῶται (ἐν ὀνόματι τοῦ θεωρητικοῦ «πλάσματος», καθ' ὃ τὸ κράτος εἶναι «ἐργατικόν»). Δικαίωμα ν' ἀπεργήσουν διὰ νὰ διαμαρτυρηθοῦν ἢ νὰ διεκδικήσουν ὑψηλότερον ἡμερομίσθιον ἢ καλυτέρους ὅρους ἐργασίας δὲν ἔχουν. Ἡ ἀπεργία τιμωρεῖται ὡς ἐσχάτη προδοσία. Ὁ ἐργάτης ὀφείλει νὰ ἐργάζεται εἰς ὅ,τι διαταχθῇ, ὅσον διαταχθῇ καὶ ὅπου διαταχθῇ. Τὰ ἐργατικὰ συνδικάτα ἀποτελοῦν κρατικὴν ὀργανῶσιν ἐλεγχομένην πλήρως ὑπὸ τοῦ Κόμματος, τὸ ὅποιον ἐπιλέγει καὶ ἐπιβάλλει τὰ στελέχη των, βασικὴ δὲ ἀποστολὴ των εἶναι νὰ ἐξασφαλίσουν διαρκῇ αὐξήσιν τῆς παραγωγικότητος τῶν ἐργατῶν. Ἀνάλογος εἶναι ἡ θέσις καὶ τῶν ἀγροτῶν (οἱ ὅποιοι ἔχουν καταστῇ δουλοπάροικοι ἐργάται γῆς).

4. ΑΡΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ὁ κομμουνιστικὸς ὁλοκληρωτισμὸς — ὅπως καὶ ὁ φασιστικὸς καὶ ὁ ἐθνικοσοσιαλιστικὸς — θεωρεῖ καὶ χρησιμοποιοεῖ τὸν ἄνθρωπον ὡς

πρώτην ὕλην (καὶ ὅχι ὥς αὐτοσκοπὸν) διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ τε-
ρατώδους κράτους, τὸ ὁποῖον ἐνσαρκώνει μία δυναμικὴ μειονοψηφία. Τὸ
κράτος αὐτὸ δι' ὅλων τῶν εἰς τὴν διάθεσίν του μέσων ἐπιδιώκει νὰ
ἐπιβάλλῃ εἰς τοὺς πολίτας τὴν παθητικὴν καὶ ὁμοιόμορφον ἀποδοχὴν
πάσης ἀποφάσεως τῶν φορέων τῆς ἐξουσίας, οἱ ὅποιοι οὐδεμίαν ἔχουν
εὐθύνην ἔναντι τοῦ λαοῦ. Δὲν ἀνέχεται τὴν συζήτησιν, τὸν διάλογον,
τὰς διαφορὰς, τὴν ποικιλίαν, τὴν σύγκρουσιν τῶν ἰδεῶν. Ἀποτελεῖ
ἄρνησιν τῶν πολυτιμωτέρων κατακτήσεων τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὀπισθο-
δρομήσιν πρὸς τὰς σκοτεινότερας ἐποχὰς τοῦ δεσποτισμοῦ καὶ τῆς
ἀπολυταρχίας ἐν ὀνόματι τῆς «προόδου».

Ὁ κομμουνιστικὸς ὁλοκληρωτισμὸς εἶναι μόνιμος καὶ σοβαρὰ
ἀπειλὴ διὰ τὴν δημοκρατίαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀντιμετώπισίς του ἀπα-
σχολεῖ εὐλόγως ὅλας τὰς ἐλευθέρας χώρας καὶ ὅλους τοὺς ἐλευθέρους
ἀνθρώπους. Τὰ ἐρωτήματα, τὰ ὁποῖα ἀνακύπτουν ἐκ τοῦ προβλήματος,
ποῦ θέτει ἡ ἱστορία εἰς τὰς δημοκρατίας εἶναι : Πρέπει ἡ δημοκρατία
ν' ἀνέχεται ἀποπείρας ἀντικαταστάσεώς της ὑπὸ δεσποτισμοῦ ; Πρέπει
ἡ ἀνοχὴ νὰ ἐπεκτείνεται καὶ εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι διακηρύσσουν καὶ
ἐφαρμόζουν τὴν μισαλλοδοξίαν ; Πρέπει ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου νὰ
ἐκτείνεται καὶ εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θεωροῦν αἶσχος τὸν ἐλεύθερον
τύπον ; Καί, πέραν ὅλων, πρέπει ἐν ἔθνος νὰ ἐπιτρέπη τὴν ὑπαρξίν
ἐντὸς τῶν κόλπων του ἰσχυρῶν ὁμάδων, αἱ ὁποῖαι ἐπιδιώκουν τὴν ὑπα-
γωγὴν του εἰς ξένην κυριαρχίαν, ὅπως συμβαίνει μὲ τὰ Κομμουνιστικὰ
Κόμματα καὶ τὰ ὑποκατάστατα αὐτῶν, τὰ ὁποῖα δροῦν εἰς τὰς ἐλευ-
θέρας χώρας ; Ἡ γενικὴ ἀπάντησις εἰς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα εἶναι ὅτι
«ὅσον μεγαλύτερος εἶναι ὁ κίνδυνος ἐκ τῶν ἀνατρεπτικῶν τούτων ὁμά-
δων, τόσον μεγαλύτερα εἶναι ἡ δικαιολογία ἐπεμβάσεως εἰς τὰς δρα-
στηριότητάς των». Ἡ δημοκρατία, ἀποτελοῦσα κατάρκτησιν τοῦ ἀνθρω-
πίνου γένους, ἔχει δικαίωμα καὶ καθῆκον ν' ἀμύνεται δι' ὅλων τῶν μέ-
σων κατὰ τῶν ἐχθρῶν της, οἱ ὅποιοι χρησιμοποιοῦν τὰς ἐλευθερίας διὰ
νὰ καταλύσουν διὰ παντὸς τὴν ἐλευθερίαν.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί είναι ολοκληρωτισμός και πότε ένεφανίσθη υπό την σύγχρονον αὐτοῦ μορφήν ;
2. Ποίου συστήματος διακυβερνήσεως ἀποτελεῖ ἀναβίωσιν ὁ ὀλοκληρωτισμός ;
3. Τί εἶναι δικτατορία ;
4. Ποῖος δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ὁ πρῶτος δικτάτωρ τῶν νεωτέρων χρόνων ;
5. Ποῖα αἷτια ὡδηγοῦν μίαν χώραν εἰς δικτατορικὴν διακυβέρνησιν ;
6. Πῶς ἐπεβλήθη ὁ κομμουνιστικὸς ὀλοκληρωτισμός ἐν Ρωσίᾳ ;
7. Τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα ἀνέτρεψε τὸ 1917 εἰς τὴν Ρωσίαν τὸν τσαρισμὸν ἢ τὴν δημοκρατίαν ;
8. Ποία ἦτο ἡ πρώτη καὶ τελευταία δημοκρατικὴ βουλὴ τῆς Ρωσσίας καὶ ποία ἡ μοναδικὴ πράξις της ;
9. Ποῖος ὁ χαρακτήρ καὶ ποῖα τὰ βασικὰ γνωρίσματά τοῦ κομμουνισμοῦ ;
10. Ποία ἡ διάρθρωσις καὶ ἡ λειτουργία τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος ;
11. Ποῖος ὁ πληθυσμὸς τῆς Ρωσσίας καὶ πόσα μέλη ἔχει τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα ;
12. Ποῖος εἶναι ὁ κύριος ἐναρκωτῆς τῆς κρατικῆς δυνάμεως εἰς τὴν Σοβιετικὴν "Ενωσιν ;
13. Ποῖον τὸ ἀνώτατον ὄργανον τῆς κρατικῆς ἐξουσίας εἰς τὴν Σοβιετικὴν "Ενωσιν ;
14. Πόσα κόμματα ὑπάρχουν εἰς τὴν Σοβιετικὴν "Ενωσιν καὶ πῶς ἐναλλάσσονται εἰς τὴν ἐξουσίαν ;
15. Πῶς γίνεται ἡ ἀλλαγὴ τῶν ἡγετῶν εἰς τὴν Σοβιετικὴν "Ενωσιν ;
16. Γίνονται ἐκλογαὶ εἰς τὴν Σοβιετικὴν "Ενωσιν καὶ κατὰ ποῖον τρόπον ;
17. Ὑπάρχουν ἀτομικαὶ ἐλευθερίαι εἰς τὴν Σοβιετικὴν "Ενωσιν ;
18. Δύνανται οἱ σοβιετικοὶ πολῖται νὰ ἔχουν ἀτομικὴν κοσμοθεωρίαν ;
19. Πῶς λειτουργεῖ ὁ τύπος εἰς τὴν Σοβιετικὴν "Ενωσιν ;
20. Πῶς ἀπονέμεται ἡ δικαιοσύνη εἰς τὴν Σοβιετικὴν "Ενωσιν ;
21. Ὑπάρχει ἐλευθερία τῆς ἐργασίας εἰς τὴν Σοβιετικὴν "Ενωσιν ;
22. Ἐπιτρέπεται ἡ ἀπεργία καὶ ὁ συνδικαλισμός εἰς τὴν Σοβιετικὴν "Ενωσιν ;
23. Πῶς χρησιμοποιεῖ τὸν ἄνθρωπον ὁ κομμουνισμός ;
24. Ποῖαι αἱ ὑποχρεώσεις τῆς δημοκρατίας ἐναντι τῆς κομμουνιστικῆς ἀπειλῆς ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VII

Η ΣΥΝΟΔΟΙΠΟΡΙΑ

Ὁ κομμουνισμός οὔτε ἀναμένει, οὔτε κατορθώνει νὰ καταστῇ ἀριθμητικῶς αὐτοδύναμος διὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ κατάληψιν τῆς ἐξουσίας. Ἀναζητεῖ ἐκάστοτε *συμμάχοις* καὶ ὑπηρέτας. Κατὰ τὰς περιόδους ἐπαναστατικῆς κρίσεως καὶ δυναμικῆς ἀναμετρήσεως, ἂν δὲν ἔχῃ ἐπιτύχει τὴν πρόσκτησιν ὡς συμμάχων διαφόρων κοινωνικῶν στρωμάτων, ξένων βασικῶς πρὸς τὰς ἐπιδιώξεις του (ἄγροτῶν, μικροαστῶν κλπ.), προσπαθεῖ νὰ ἐξασφαλίσῃ τοῦλάχιστον τὴν οὐδετεροποίησιν των διὰ καταλλήλων συνθημάτων. Ἐν τῷ μεταξὺ, μόνιμος ἐπιδιώξις του εἶναι ἡ διὰ παντὸς μέσου ἐξασφάλις μεμονωμένων *συνεργατῶν* ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς κοινωνίας, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας ἀναπτύσσει τὴν δρᾶσίν του. Οἱ συνεργάται αὐτοί — οἱ «*συνοδοιοίποροι*» — προσφέρουν, ἐνσυνειδήτως ἢ ἀσυνειδήτως, ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὸν κομμουνισμὸν καὶ εἶναι ἄθλιον μεταπολεμικὸν φαινόμενον — παγκόσμιον καὶ ἑλληνικόν. Ὁ συνοδοιπόρος ἔχει περάσει συνήθως τὴν πρώτην νεότητα, ἀπολαμβάνει μὲ πολλὴν βουλιμίαν τῶν ἀγαθῶν τοῦ ἀστικοῦ καθεστώτος, δὲν εἶναι διατεθειμένος νὰ ὑποστῇ καμμίαν θυσίαν ὑπὲρ τῶν «*ιδεῶν*» του καὶ πάντοτε σχεδὸν βαρύνεται μὲ ἓνα παρελθόν, τὸ ὁποῖον προτιμᾷ νὰ μὴ τοῦ τὸ ὑπεθυμίζουσιν. Ἡ *συνοδοιοπορία* εἶναι μία στάσις μᾶλλον μόνιμος καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰδικῶς ἤρχισεν ἡ ἀνθῆ ἀφ' ὅτου αἱ ἱστορικαὶ συγκυρίαι καὶ ἡ ἑλλειψὶς ὀργανώσεως τῶν ἀστικῶν δημοκρατικῶν κομμάτων κατέστησαν τὸ Κ.Κ.Ε. μὲ τοὺς κατευθυνομένους ὀπαδοὺς του (εἴτε ἀπ' εὐθείας, εἴτε μέσῳ τῶν «*θυγατέρων*» ὀργανώσεών του) παράγοντα τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, ὑπολογισμὸν ἀπὸ, ὅλων τῶν εἰδῶν καὶ ποιοτήτων, τοὺς καιροσκόπους.

Τέσσαρα εἶναι τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς στάσεως τοῦ συνοδοιπόρου:

1. Ἡ *ιδιότυπος «προοδευτικότης»* του. Ὁ συνοδοιπόρος λαμβάνει ὡς δεδομένον καὶ αὐταπόδεικτον ἀξίωμα τὸ ὅτι, τάχα, ὁ κομμουνισμός ἀποτελεῖ ἐν ἀνώτερον στάδιον ἐξελίξεως τῆς ἀνθρωπότητος, τὸ

ὁποῖον πρέπει ν' ἀτενίζῃ κανεὶς με «κατανόησιν». Δι' αὐτὸ καὶ τάσσεται ἐκ τῶν προτέρων ὑπὲρ πάσης ἀπόψεως ὑποστηριζομένης ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν, ἐνῶ εἶναι πολλὴ αὐστηρὸς ἔναντι τῶν δυτικῶν δημοκρατιῶν, τὰς ὁποίας βλέπει φορτωμένας με ὅλας τὰς ἀμαρτίας τοῦ κόσμου. Εἰς τὸ τέλος ὁ συνοδοιπὸρος καταλήγει νὰ ταυτίξῃ, διὰ τῆς στάσεώς του, τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δημοκρατίαν, τὴν χειραφέτησιν, τὴν κοινωνικὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν πρόοδον με τὰ κομμουνιστικὰ καθεστῶτα καὶ ν' ἀντιμετωπίζῃ τὴν πατρίδα του καὶ τὰς δυτικὰς δημοκρατίας ἐν γένει, περίπου ὡς ὁλοκληρωτικὰ καθεστῶτα.

2. Ἡ ἄρνησις τοῦ δικαίωματος ἀμύνης εἰς τὰς δημοκρατίας. Ἡ καρδιά τοῦ συνοδοιπόρου αἰμάσσει ἂν εἰς τὰς δυτικὰς δημοκρατίας οἱ κατηγορούμενοι ἐπὶ κατασκοπεῖα κομμουνιστὰὶ δικάζονται ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς δικαιοσύνης· ἂν κρατοῦνται εἰς τὰς φυλακὰς κομμουνιστὰὶ κατὰδικοὶ βαρυνόμενοι με ἐγκλήματα τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ δικαίου (τὰ ὁποῖα αὐτὸς θεωρεῖ «πολιτικά») καὶ ἀμνηστευτέα· ἂν δὲν προσλαμβάνονται εἰς τὰς κρατικὰς ὑπηρεσίας ὅσοι ἐμφοροῦνται ἀπὸ κομμουνιστικὰς ἀρχάς· ἂν ἡ πολιτεία — ἡ ἐλληνικὴ ἐν προκειμένῳ — διατηρῇ, ἔπειτα ἀπὸ τρεῖς αἰματηροτάτας κομμουνιστικὰς ἐπαναστάσεις, φακέλους κομμουνιστῶν· ἂν τὸ Κ.Κ. εἶναι ἐκτὸς νόμου κλπ. Διὰ τὸν συνοδοιπὸρον νοθεύει τὴν δημοκρατίαν ἡ νόμιμος ἄμυνά της ἔναντι τῆς κομμουνιστικῆς ἐπιβουλῆς, ποὺ θὰ καταργήσῃ ἀνεπανορθώτως τὴν δημοκρατίαν, ἂν ἐπιτύχῃ.

3. Ἡ σιγὴ διὰ τὰ ἐγκλήματα τοῦ κομμουνισμοῦ. Ὁ συνοδοιπὸρος εἶναι ἔτοιμος, ἐν ὀνόματι τῆς «προοδευτικότητος» καὶ τῆς δημοκρατίας, νὰ ὑπογράψῃ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν οἰανδήποτε διαμαρτυρίαν ἢ διακήρυξιν, τὴν ὁποίαν θὰ τοῦ προσκομίσουν οἱ κομμουνισταί, νὰ προσέλθῃ ὡς μάρτυς ὑπερασπίσεώς των εἰς τὰ δικαστήρια, νὰ δυσφημήσῃ, ἐλαφρᾷ τῇ καρδίᾳ, τὴν χώραν του εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Οὐδέποτε ὅμως θὰ δεχθῇ νὰ ὑπογράψῃ διαμαρτυρίαν διὰ τὸ ὄργιον τῆς μυστικῆς ἀστυνομίας εἰς τὰ κομμουνιστικὰ καθεστῶτα, διὰ τὴν φυσικὴν ἐξόντωσιν ὅλων τῶν πολιτικῶν ἀντιπάλων των, διὰ τὰς φοβερὰς καὶ σκηνοθετημένας ὁμαδικὰς δίκας, διὰ τὰ ἀπέραντα στρατόπεδα καταναγκαστικῆς ἐργασίας, διὰ τὴν κατάργησιν πάσης ἀτομικῆς καὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας, διὰ τὸν ἐξάνδραποδισμόν τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ἀγροτῶν, διὰ τὴν κωμωδίαν τῶν «ἐκλογῶν» ὑπὸ μονοκομματικόν καθεστῶς, διὰ τὰ φρικτὰ καὶ ὁμολογημένα πλέον βασανιστήρια, εἰς τὰ ὁποῖα ὑποβάλλει τοὺς

συλλαμβανομένους ή μυστική άστυνομία, διά τήν κατασκοπείαν, πού διεξάγουν εις κάθε χώραν οί κομμουνισταί, διά τήν κτηνώδη συντριβήν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος ὀλοκλήρων λαῶν, ὅπως ὁ ἀνατολικογερμανικός, ὁ οὐγγρικός καί ὁ τσεχοσλοβακικός, διά τόν βάνουσον στραγγαλισμόν τῆς παραμικρᾶς ἐκδηλώσεως πνευματικῆς ἀνεξαρτησίας ἐκ μέρους τῶν διανοουμένων εις τὰς κομμουνιστικάς χώρας κλπ.

4. Ἡ ἀποφυγή συζητήσεως διά τὰ κομμουνιστικά καθεστῶτα. Ἄν ὑπενθυμίση κανεῖς εις τόν συνοδοιπόρον τὰ συμβαίνοντα εις τὰ κομμουνιστικά καθεστῶτα, θά λάβῃ τήν ἐξῆς ἀπάντησιν : «Δέν γνωρίζω τί συμβαίνει ἐκεῖ. Ἐκεῖνο, πού μ' ἐνδιαφέρει εἶναι ὁ τόπος μου καί τὸ δημοκρατικόν καθεστῶς μας, τὸ ὅποιον δέν πρέπει νά νοθεύεται μέ ἀνελεύθερα μέτρα, οὔτε νά χωρίζῃ τοὺς πολίτας εις δύο κατηγορίας». Ὁ συνοδοιπόρος ὑποκρίνεται μᾶλλον ἀδιαφορίαν καί ἄνοιαν δι' ὅ,τι ἀφορᾷ τόν κομμουνισμόν, εις τόν ὅποιον ὅμως συγχωρεῖ τὰ πάντα, ἐνῶ δέν συγχωρεῖ τίποτε εις τήν δημοκρατίαν — ἐν ὀνόματί της...

Οἱ συνοδοιπόροι εις τήν μερίστην πλειονότητά των δέν ἀγωνίζονται δι' ἰδέας, ἀλλά διά συμφέροντα. Αἱ «ἰδέαι» ἀποτελοῦν πρόσχημα. Βασικῶς ἐκεῖνο, πού τοὺς ἐνδιαφέρει εἶναι νά ἐξασφαλίσουν τὸ ἀνώτατον ὄριον ὠφελείας, χωρὶς νά διατρέξουν κανένα ἀπὸ τοὺς κινδύνους, πού διατρέχουν οἱ κομμουνισταί. Οἱ Ἕλληνες συνοδοιπόροι ἡμποροῦν νά διαιρεθοῦν εις δύο μεγάλας κατηγορίας : εις τοὺς «μονίμους» καί εις τοὺς «ἐφέδρους». Μόνιμοι εἶναι οἱ κατ' ἐξακολούθησιν ὑπηρετοῦντες τόν κομμουνισμόν καί τελοῦντες εις ἄμεσον ἢ ἔμμεσον, ἀλλά συνεχῶς ἐξάρτησιν ἀπὸ αὐτόν, διότι δέν ἔχουν ἰδίαν πολιτικὴν ἢ ἄλλην ὀντότητα. Ἐφεδροὶ εἶναι οἱ κατὰ περιόδους ἐρωτοτροποῦντες πρὸς τόν κομμουνισμόν, συνήθως παροδικῶς, μέ τήν ἐλπίδα νά τρυγήσουν συμπληρωματικῶς ἀπὸ τήν δύναμίν του ἢ διά νά διαφοροποιηθοῦν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, υἱοθετοῦντες ἐτοιμούς ἀπόψεις ἢ λόγῳ ἀπλῆς ἀφελείας.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί εἶναι οἱ συνοδοιπόροι ;	4. Ὑπάρχουν συνοδοιπόροι εις τήν Ἑλλάδα ;
2. Ποία ἡ σχέση τῶν συνοδοιπόρων μέ τόν κομμουνισμόν ;	5. Εἰς ποίας κατηγορίας δύνανται νά διαιρεθοῦν οἱ συνοδοιπόροι ;
3. Ποῖα τὰ χαρακτηριστικά τῆς στάσεως τοῦ συνοδοιπόρου ;	

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι

Η ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΛΛΑΣ 1821 - 1967

1. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ

Μόλις ἤρχισεν ὁ ὑπὲρ τῆς Ἀνεξαρτησίας Ἀγὼν τοῦ ἐλληνικοῦ Ἔθνους, ἀμέσως ἀντεμετωπίσθη ἡ ἀνάγκη δημιουργίας κρατικῆς ὀργανώσεως, ἡ ὁποία ἀφ' ἑνὸς θὰ ἐξησφάλιζε τὴν ἐνιαίαν κατεύθυνσιν τῆς ἀναληφθείσης ὑπερανθρώπου προσπάθειας καὶ ἀφ' ἑτέρου θὰ παρούσιν τοὺς ἐπαναστάτας εἰς τὸν πολιτισμένον κόσμον ὑπὸ μορφὴν διαφόρων τῆς τῶν ἀπλῶν στασιαστῶν.

Εἰς πρώτην φάσιν ἡ προσπάθεια αὕτη ἐξεδηλώθη ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς δημιουργίας τοπικῶν ὀργανισμῶν. Τοιοῦτοι ὀργανισμοὶ ὑπῆρξαν διαδοχικῶς: ἡ συγκροτηθεῖσα τὴν 25ην Μαρτίου 1821 εἰς Καλαμάταν *Μεσσηνιακὴ Γερουσία* ὑπὸ τοῦ Πετρόμπετη Μαυρομιχάλη, ἡ διὰ τῆς Πράξεως τῆς Συνελεύσεως τῆς Μονῆς τῶν Καλτεζῶν τῆς 26ης Μαΐου 1821 ἰδρυθεῖσα *Πελοποννησιακὴ Γερουσία*, (ἥτις διώρισε καὶ τὴν πρώτην ἐπαναστατικὴν κυβέρνησιν τῆς Πελοποννήσου ἐξ 7 μελῶν), ὁ *Ὄργανισμὸς τῆς Γερουσίας τῆς Δυτικῆς Χέρσου Ἑλλάδος* τῆς 9ης Νοεμβρίου 1821 (ψηφισθεὶς ὑπὸ Συνελεύσεως τῶν ἀντιπροσώπων τῆς περιοχῆς εἰς Μεσολόγγιον), ἡ *Νομικὴ Διάταξις τῆς Ἀνατολικῆς Χέρσου Ἑλλάδος* (ἐγκριθεῖσα ὑπὸ ἐτέρας Συνελεύσεως εἰς Ἀμφισσαν) τῆς 15ης Νοεμβρίου 1821, τέλος δὲ ὁ εἰς Ἐπίδαυρον ὑπογραφεὶς τὴν 27ην Δεκεμβρίου 1821 *Ὄργανισμὸς τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας*. Ἀλλ' αἱ τοπικαὶ αὗται ὀργανώ-

σεις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὸν κύριον ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν, τῆς ἐνιαίας δηλαδὴ κρατικῆς ὀργανώσεως τῶν σκληρῶς μαχομένων διὰ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν Ἑλλήνων. Ἀπαραίτητος ἦτο ἡ δημιουργία κεντρικῆς κρατικῆς ὀργανώσεως.

Ἐθνικαὶ Συνελεύσεις. — Ἡ δημιουργία κεντρικῆς κρατικῆς ὀργανώσεως ἐπετεύχθη τὸ πρῶτον διὰ τῆς συνελθούσης τὴν 20ὴν Δεκεμβρίου 1821 εἰς τὸ χωρίον Πιάδα (παρὰ τὴν ἀρχαίαν Ἐπίδαυρον) Ἀ' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἑλλήνων, ἀπαρτισθείσης ἐκ 59 ἐν ὧν ἀντιπροσώπων τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν νήσων. Ἡ συνέλευσις αὕτη ἐνέκρινε, τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1822, τὸ ἀποκληθὲν «Προσωρινὸν Πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος», ὡς καὶ ἐπίσημον διακήρυξιν τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, εἰς τὴν ὁποίαν (ἀποτελοῦσαν προοίμιον τοῦ Συντάγματος) διεκηρύσσοντο τὰ ἑξῆς : «Ἐν ὀνόματι τῆς Ἀγίας καὶ Ἀδιαίρετου Τριάδος. Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, τὸ ὑπὸ τὴν φρικώδη Ὀθωμανικὴν δυναστείαν, μὴ δυνάμενον νὰ φέρῃ τὸν βαρύντατον καὶ ἀπαρδειγμάτιστον ζυγὸν τῆς τυραννίας, καὶ ἀποσεῖσαν αὐτὸν μὲ μεγάλας θυσίας, κηρύττει σήμερον διὰ τῶν νομίμων Παραστατῶν του εἰς Ἐθνικὴν συνηγμένων Συνέλευσιν, ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ὑπαρξίν καὶ ἀνεξαρτησίαν». Τὸ Προσωρινὸν τοῦτο Πολίτευμα ἐδημιούργει δύο σώματα, ἀμφοτέρω αἰρετὰ καὶ πολυμελῆ, διὰ τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν, τὸ Βουλευτικὸν (δηλαδὴ τὴν Βουλὴν) καὶ τὸ Ἐκτελεστικὸν (ἀντίστοιχον πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν τοῦ Κράτους καὶ ἀπαρτιζόμενον ἐκ πέντε μελῶν). Τὰ σώματα ταῦτα ἐκηρύσσοντο ἀπολύτως ἰσοδύναμα πρὸς ἄλληλα διὰ τὴν κατάρτισιν τῶν νόμων, τὰ δὲ μέλη των ἐξελέγοντο δι' ἐν μόνον ἔτος. Ἡ ἀπόλυτος ὁμως ἰσοδυναμία τῶν δύο σωμάτων, τὸ βραχυχρόνιον τῆς θητείας των καὶ τὸ πολυμελὲς τοῦ Ἐκτελεστικοῦ ἀπέτελουν σοβαρώτατα μειονεκτήματα τοῦ Προσωρινοῦ Πολιτεύματος, λόγῳ τῶν ὁποίων ἐδυσχεραίνετο μέγας ἡ ἐνότης κατευθύνσεως τοῦ Ἀγῶνος, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀποτελεσματικὴ ἄσκησις τῆς διοικήσεως.

Τὰ μειονεκτήματα ταῦτα ἀπέτέλεσαν τὴν αἰτίαν διὰ τὴν μετὰ 15 περίπου μῆνας ἀναθεώρησιν τοῦ Προσωρινοῦ Πολιτεύματος ὑπὸ τῆς συνελθούσης, τὴν 29ην Μαρτίου 1823, εἰς Ἀστὸς τῆς Κυνουρίας Β' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως. Αὕτη κατήρτισε τὸν ἀποκληθέντα «Νόμον τῆς Ἐπιδαύρου», διὰ τοῦ ὁποίου ὁμως ἤρθη μό-

νον ἐν ἐκ τῶν μειονεκτημάτων τοῦ Προσωρινοῦ Πολιτεύματος, δηλαδή ἡ ἀπόλυτος ἰσοδυναμία Βουλευτικοῦ καὶ Ἐκτελεστικοῦ ὡς πρὸς τὴν κατάρτισιν τῶν νόμων. Συγκεκριμένως, τὸ δικαίωμα ἀπολύτου ἀρνησικυρίας τοῦ Ἐκτελεστικοῦ μετετράπη εἰς ἀναβλητικὸν δικαίωμα. Τὰ ἄλλα ὅμως μειονεκτήματα δὲν ἐθεραπεύθησαν. Ἐπὶ πλέον, ἡ Β' Ἐθνικὴ Συνέλευσις προσέθεσεν εἰς ταῦτα καὶ νέον, διότι διὰ μυστικοῦ Ψηφίσματός της ὥρισεν ὅτι ὁ διορισμὸς ὅλων τῶν ἐπάρχων θὰ ἐπραγματοποιεῖτο διὰ κοινῆς ἀποφάσεως Ἐκτελεστικοῦ καὶ Βουλευτικοῦ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον συνετέλεσεν εἰς τὴν δημιουργίαν νέων ἀφορμῶν προστριβῶν μεταξὺ τῶν δύο σωμάτων καὶ πραγματικοῦ καθεστῶτος ἀναρχίας.

Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1825 συνεκλήθη νέα Ἐθνικὴ Συνέλευσις, ἡ Γ' Ἐθνικὴ Συνέλευσις, ἀλλ' αὕτη μόλις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1827 κατέστη δυνατόν νὰ ἀρχίσῃ τὰς ἐργασίας της, ἀρχικῶς μὲν εἰς Ἐρμιόνην, βραδύτερον δὲ εἰς Τροιζῆνα. Ἡ Συνέλευσις αὕτη ἐνέκρινε Ψήφισμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἀντιτίθετο εἰς ἓν καὶ μόνον πρόσωπον, τὸν *Κυβερνήτην*, ἐπὶ ἐπταετῇ θητείᾳ, ἐκλεγέντος διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦτο τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια (1776 - 1831), ἐν συνεχείᾳ δὲ κατήρτισε τὸ ἀρτιώτερον τῶν Συνταγμάτων τῆς περιόδου τοῦ ὑπὲρ Ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνος, τὸ «*Πολιτικὸν Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος*», τὸ ὁποῖον ἀπετέλει κείμενον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀξιοσημείωτον καὶ προτρέχον τῆς ἐποχῆς του.

Κυβερνήτης. — Ἀλλὰ καὶ τὸ Σύνταγμα τοῦτο δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἐφαρμοσθῇ. Διότι ὁ ἀφικθεὶς τὸν 7ην Ἰανουαρίου 1828 εἰς τὴν Ἑλλάδα Κυβερνήτης Ἰωάννης Καποδίστριας ἔκρινεν ὅτι δὲν ἦτο ἐνδεδειγμένη, ὑπὸ τὰς κρατούσας τότε συνθήκας, ἡ ἐφαρμογὴ του, μὲ τὴν συγκατάθεσιν δὲ τῆς Βουλῆς ἀνέστειλε τὴν ἰσχύν του καὶ συνεχέντρωσεν εἰς χεῖράς του πᾶσαν ἐξουσίαν δημιουργήσας παρ' αὐτῷ συμβουλευτικὸν σῶμα ἐξ 27 μελῶν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐδόθη ἀρχικῶς τὸ ὄνομα «*Πανελλήνιον*», βραδύτερον δὲ «*Γερουσία*».

Μετὰ ἐν καὶ ἡμισυ ἔτος, τὸ θέρος τοῦ 1829, ὁ Καποδίστριας συνέκალεσε νέαν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν εἰς Ἄργος, τὴν Δ' Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, διὰ νὰ ἐγκρίνῃ νέον Σύνταγμα. Ἀλλὰ τὸ συντακτικὸν ἔργον αὐτῆς δὲν ἐσημείωσε πρόοδον, οὕτω δὲ οὐδὲν σχέδιον Συντάγματος εἶχε καταρτισθῇ, ὅταν μετὰ δύο καὶ πλέον ἔτη, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1831, ἐδολοφονεῖτο εἰς τὸ Ναύπλιον ὁ Καποδίστριας. Τὴν δολοφονίαν τοῦ Κυβερνήτου ἐπηκολούθησε κατάστασις πλήρους ἀναρχίας.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην συνεκλήθησαν δύο νέαι Ἐθνικαὶ Συνελεύσεις. Ἡ πρώτη ἐξ αὐτῶν, ἡ *Ε' Ἐθνικὴ Συνέλευσις*, ἐνεκρινε, τὴν 15ην Μαρτίου 1832, τὸ ἀποκληθὲν *Ἡγεμονικὸν Σύνταγμα*, τὸ ὁποῖον διὰ πρώτην φορὰν προέβλεπε τὴν ἀνάθεσιν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας εἰς κληρονομικὸν ἡγεμόνα καὶ τὴν ὑπαρξιν δύο Βουλῶν, ἥτοι Βουλῆς ἐκλεγομένης ὑπὸ τοῦ λαοῦ, καὶ Γερουσίας, τῆς ὁποίας τὰ μέλη διαωρίζοντο ὡς ἰσόβια ὑπὸ τοῦ Ἡγεμόνος. Ἡ δευτέρα, ἡ ὁποία ἔλαβε τὸ ὄνομα *«κατὰ συνέχειαν Δ' Ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις»* — διότι ἐθεώρει ἑαυτὴν ὡς συνεχίζουσαν τὸ ἔργον τῆς συγκληθείσης τὸ 1829 ὑπὸ τοῦ Καποδίστρια — ἐπελήφθη καὶ αὐτὴ τῆς καταρτίσεως νέου Συντάγματος, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον τῆς, διότι τὴν 10ην Αὐγούστου 1832 διελύθη βιαίως, ἀφοῦ προηγουμένως, τὴν 29ην Ἰουλίου 1832, οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν Προστατίδων Δυνάμεων (Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ρωσσίας) εἰχον διαμηνῦσαι εἰς αὐτὴν ὅτι δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ καταρτισθῇ Σύνταγμα χωρὶς τὴν συνεργασίαν τοῦ ἤδη ἐκλεγέντος ὑπ' αὐτῶν ὡς Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος βασιλοπαιδὸς τῆς Βαυαρίας Ὁθωνος.

2. ΤΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

* Ἡ διοίκησις τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ Ὁθωνος ἡσυχῇ ἐν σημαντικῷ μέτρῳ διὰ Βαυαρῶν, τὸ γεγονός δὲ τοῦτο, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν μὴ τήρησιν τῆς δοθείσης πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ὁθωνος ὑποσχέσεως περὶ παραχωρήσεως Συντάγματος, ὠδήγησεν εἰς τὴν Ἐπανάστασιν τῆς 3ης Σεπτεμβρίου 1843, τῆς ὁποίας ἡγέτης ἦτο ὁ συνταγματάρχης Δ. Καλλέργης. Ὁ Ὁθων, πρὸ τοῦ κινδύνου ἐκθρονισεώς του, ὑπεχώρησε καὶ συνεκάλεσεν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, ἡ ὁποία συνῆλθεν ἐν Ἀθήναις τὴν 8ην Νοεμβρίου 1843. Ἡ Συνέλευσις αὕτη — ἡ ὁποία ἀπεκλήθη *«ἡ τῆς Γ' Σεπτεμβρίου ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις»* — κατήρτισε Σύνταγμα, τὸ ὁποῖον ἐκυρώθη καὶ ἐξεδόθη τὴν 18ην Μαρτίου 1844 ὑπὸ τοῦ Ὁθωνος. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ Βασιλεὺς ἔδωκεν ἐνώπιον τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τὸν περὶ τηρήσεως τοῦ Συντάγματος ὅρκον.

Σύνταγμα τοῦ 1844. — Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1844 ἐνεπνέετο κυρίως ἐκ τοῦ βελγικοῦ Συντάγματος τοῦ 1831 — τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε τὸ ὑπόδειγμα τῶν περισσοτέρων εὐρωπαϊκῶν Συνταγμάτων μέχρι τοῦ

Α' Παγκοσμίου Πολέμου — χωρίς όμως νὰ υἱοθετῇ καὶ τὴν βασικῆς σημασίας διάταξιν τοῦ περὶ λαϊκῆς κυριαρχίας. Ἡ μορφή πολιτεύματος, τὴν ὁποίαν καθιέρωνεν, ἦτο ἡ τῆς *περιορισμένης ἢ συνταγματικῆς μοναρχίας*. Ὁ Βασιλεὺς συμμετεῖχεν εἰς τὴν ἄσκησιν καὶ τῶν τριῶν ἐξουσιῶν, νομοθετικῆς, ἐκτελεστικῆς καὶ δικαστικῆς, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ τελευταία ἐχαρακτηρίζετο ὡς πηγάζουσα ἐξ αὐτοῦ. Οἱ Ὑπουργοὶ διωρίζοντο καὶ ἐπαύοντο ἐλευθέρως ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, ὁ ὁποῖος ἐκύρωνεν ἐπίσης τοὺς νόμους τοὺς ψηφιζομένους ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας. Καὶ ἡ μὲν Βουλὴ ἐξελέγετο ὑπὸ τοῦ λαοῦ, τὰ μέλη ὅμως τῆς Γερουσίας, 27 κατ' ἐλάχιστον ὄριον, διωρίζοντο ἰσοβίως ὑπὸ τοῦ Βασιλέως. Ὁ Ὅθων, ἀναγκασθεὶς κατόπιν τῆς ἐπαναστάσεως νὰ παραχωρήσῃ τὸ Σύνταγμα, οὐδεμίαν διάθεσιν εἶχε νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ, τὰς ὁποίας κατέβαλλε συνεχῶς πᾶσαν προσπάθειαν νὰ «περιγράψῃ», διὰ παντοειδῶν ἐπεμβάσεων εἰς τὰς ἐκλογὰς καὶ δι' ἄλλων μεθόδων. Ἡ τοιαύτη πολιτεία τοῦ εἶχεν ὡς συνέπειαν νέαν ἐπανάστασιν, μετὰ 19 ἔτη, κατ' ἀκολουθίαν τῆς ὁποίας ὄχι μόνον ἠλλαξεν ἡ δυναστεία, ἀλλὰ καὶ μετεβλήθη ἡ μορφή τοῦ πολιτεύματος ἀπὸ συνταγματικῆς μοναρχίας εἰς *βασίλευομένην δημοκρατίαν*.

Σύνταγμα τοῦ 1864. — Ἡ Ἐπανάστασις ἐξερράγη εἰς Ἀθήνας τὴν νύκτα τῆς 10ης πρὸς τὴν 11ην Ὀκτωβρίου 1862, ἐνῶ ὁ Ὅθων μετὰ τῆς Ἀμαλίας εὐρίσκοντο εἰς περιοδείαν εἰς τὰς ἐπαρχίας. Διὰ τοῦ ἐκδοθέντος τότε ὑπὸ τῶν ἡγετῶν τῆς ἐπανάστασεως «*Ψηφίσματος τοῦ Ὁθωνοῦ*», ὁ Ὅθων καὶ ἡ δυναστεία τοῦ ἐκηρύχθησαν ἐκπτώτοι τοῦ Ἑλληνικοῦ Θρόνου, συνεστήθη Προσωρινὴ Κυβέρνησις καὶ προεκκηρύχθησαν ἐκλογαὶ Ἐθνικῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως «πρὸς σύνταξιν τῆς Πολιτείας καὶ ἐκλογὴν Ἡγεμόνου». Ἡ Συνέλευσις (ἀποκληθεῖσα «*ἡ ἐν Ἀθήναις Β' τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις*») συνῆλθε τὴν 10ην Δεκεμβρίου 1862, ἀφοῦ δὲ ὁ βασιλόπαις τῆς Ἀγγλίας Ἀλφρέδος — ὁ ὁποῖος εἶχεν, ἐν τῷ μεταξύ, διὰ δημοψηφίσματος ἐκλεγῇ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων — δὲν ἀπεδέχθη τὸν προσφερόμενον Θρόνον, ἐξέλεξεν ὡς Βασιλέα τὸν ὑποδειχθέντα ὑπὸ τῶν Προστατίδων Δυνάμεων πρίγκηπα τῆς Δανίας Γεώργιον Χριστιανὸν Γουλιέλμον, ὑπὸ τὸ ὄνομα «Γεώργιος Α', Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων». Ὁ Γεώργιος ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του τὴν 19ην Ὀκτωβρίου 1863, ἀφοῦ προηγουμένως ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις, διὰ Ψηφίσματός της τῆς 9ης Ὀκτωβρίου

1863, διεκήρυξεν ὅτι ὁ Βασιλεὺς δὲν θὰ εἶχε δικαίωμα κυρώσεως τοῦ ὑπὸ κατάρτισιν Συντάγματος, ἀλλὰ μόνον τῶν νόμων. Ἐτίθετο οὕτω, κατὰ τρόπον πανηγυρικόν, ἡ ἀρχὴ ὅτι τὸ νέον Σύνταγμα θὰ προήρχετο ἐκ τοῦ λαοῦ, θὰ ἦτο Σύνταγμα βασιλευομένης δημοκρατίας, ἐνῶ τὸ προηγούμενον Σύνταγμα τοῦ 1844 προήρχετο ἐκ τοῦ μονάρχου καὶ καθιέρου τὸ πολίτευμα τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας.

Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1864, τὸ ὁποῖον κατήρτισεν ἡ ἐν Ἀθήναις Β' τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις, διεκήρυσσε πανηγυρικῶς τὴν ἀρχὴν τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας (ἀάπασαι αἱ ἐξουσίαι πηγάζουσιν ἐκ τοῦ ἔθνους, ἐνεργοῦνται δὲ καθ' ὃν τρόπον ὀρίζει τὸ Σύνταγμα), ὥριζε τὸ ἄρθρ. 21 αὐτοῦ), καθιέρωνε δὲ καὶ τὴν καθολικότητα τῆς ψήφου, ἐνῶ διὰ τὸν Βασιλέα προέβλεπεν ὅτι δὲν εἶχεν ἄλλας ἐξουσίας πέραν ἐκείνων, τὰς ὁποίας τοῦ ἀνέθετον ρητῶς τὸ Σύνταγμα καὶ οἱ πρὸς αὐτὸ συνάδοντες νόμοι. Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἀνετίθετο εἰς τὴν Βουλὴν καὶ τὸν Βασιλέα (ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀρμοδιότητα, τόσον προτάσεως, ὅσον καὶ κυρώσεως τῶν νόμων), ἡ ἐκτελεστικὴ εἰς τὸν Βασιλέα, ὁ ὁποῖος τὴν ἔσκει διὰ τῶν ὑπευθύνων Ὑπουργῶν, τέλος δὲ ἡ δικαστικὴ εἰς ἀνεξάρτητα δικαστήρια. Ἐξάρτησιν τῶν Κυβερνήσεων ἐκ τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς Βουλῆς δὲν προέβλεπε τὸ Σύνταγμα, αὕτη ὅμως καθιερώθη εἰς τὴν πρᾶξιν μετὰ παρέλευσιν ἑνδεκα ἐτῶν, διὰ τοῦ περιφήμου Λόγου τοῦ Θρόνου τοῦ 1875 (τοῦ ὁποίου εἰσηγητῆς ὑπῆρξεν ὁ τότε Πρωθυπουργὸς Χαρ. Τρικούπης). Διὰ τούτου ὁ Βασιλεὺς ἀνῆγγειλεν ὅτι θὰ ἀπῆτει ἐφεξῆς ὡς ἀπαραίτητον προσὸν τῶν παρ' αὐτοῦ καλουμένων εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας ὅπως ἀπολαβοῦν τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς Βουλῆς.

Σύνταγμα τοῦ 1911. — Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1864 προέβλεπεν ἐξαιρετικῶς περίπλοκον διαδικασίαν διὰ τὴν ἀναθεώρησιν αὐτοῦ, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας αὕτη ἀπέβαινεν ἀνέφικτος εἰς τὴν πρᾶξιν. Οὕτω, μεταβολὴ καὶ ἐκσυγχρονισμὸς τοῦ Συντάγματος ἐπραγματοποιήθη μόνον μετὰ τὴν στρατιωτικὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1909, διὰ τῆς Β' Διπλῆς Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς τοῦ 1911 καὶ χωρὶς νὰ τηρηθῇ ἡ ὑπὸ τοῦ συνταγματικοῦ κειμένου προβλεπομένη διαδικασία ἀναθεώρησης. Διὰ τῶν γενομένων τροποποιήσεων τοῦ Συντάγματος ἐπιδιώχθησαν ἡ καταπολέμησις τῆς κωλυσιεργίας εἰς τὴν Βουλὴν, ἡ ἀρτιωτέρα κατὰχύρωσις τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν δικαστῶν, ἡ ἀπλοποιήσις τῆς

διαδικασίας τῆς ἀναθεωρήσεως καὶ ἡ ἀποτελεσματικώτερα προστασία τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων.

Σύντομος ὅμως ὑπῆρξεν ἡ περίοδος ὁμαλῆς ἐφαρμογῆς τοῦ *Συντάγματος τοῦ 1911*. Διότι, ἐξ ἀφορμῆς τῆς συμμετοχῆς ἡ μὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Α΄ Παγκόσμιον Πόλεμον, ἐξεδηλώθη τὸ 1915 ὁξεία συνταγματικὴ κρίσις ἔχουσα ὡς ἀντικείμενον τὴν ἔκτασιν τῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ Βασιλέως τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν διορισμὸν καὶ τὴν παῦσιν τῶν Κυβερνήσεων καὶ τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς. Κατ' ἀκολουθίαν ταύτης, ἡ Ἑλλάς εὐρέθη ἐπὶ τι διάστημα (1916 - 1917) ὑπὸ δύο Κυβερνήσεις, μίαν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἑτέραν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, μέχρις ὅτου, κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1917, ἐπεκράτησε, μετὰ τὴν συνδρομὴν τῶν Συμμάχων τῆς Ἀντάντ ἡ εἰς Θεσσαλονίκην προσωρινὴ Κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον. Πράγματι, τὴν 30ὴν Μαΐου 1917 ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀφῆκων τὸν Θρόνον εἰς τὸν δευτερότοκον υἱὸν του Ἀλέξανδρου, τὴν δὲ 14ην Ἰουνίου ἐσχηματίζετο νέα Κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Ἐλ. Βενιζέλον, τερματιζομένου οὕτω τοῦ προσωρινοῦ διχασμοῦ τοῦ Κράτους.

Ἡ νέα Κυβέρνησις ἔλαβε διάφορα ἔκτακτα μέτρα κατὰ παρέκκλισιν ἀπὸ τοῦ Συντάγματος, μετὰ δὲ τὴν νικηφόρον διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς συμμάχους τῆς ἔκβασιν τοῦ Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ὑπέβαλεν εἰς τὴν Βουλὴν (Αὐγούστος 1920) πρότασιν περὶ ἀναθεωρήσεως ὀρισμένων ἄρθρων τοῦ Συντάγματος τοῦ 1911, ἰδίως δὲ ἐκείνων τῶν ὁποίων ἡ ἀκριβὴς ἔννοια εἶχεν ἀποτελέσει ἀντικείμενον ἀμφισβήτησεων καὶ εἶχεν ὀδηγήσει εἰς τὴν συνταγματικὴν κρίσιν τοῦ 1915. Μετὰ τὴν συνοπτικὴν ἔγκρισιν τῆς προτάσεως ταύτης, ἡ Βουλὴ διελύθη καὶ προεκλήχθησαν ἐκλογαὶ Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς διὰ τὴν 25ην Ὀκτωβρίου 1920, αἱ ὁποῖαι διεξήχθησαν τελικῶς μίαν ἑβδομάδα βραδύτερον (1η Νοεμβρίου) λόγῳ τοῦ ἐπισυμβάντος ἐν τῷ μεταξὺ θανάτου τοῦ Βασιλέως Ἀλεξάνδρου. Αἱ ἐκλογαὶ αὗται ἀπέβησαν ἐναντίον τῆς Κυβερνήσεως Βενιζέλου, κατόπιν δὲ διεξαχθέντος δημοψηφίσματος ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐνῶ ἡ Ἀναθεωρητικὴ Βουλὴ ἀνεκηρύσσετο «*Ι' ἐν Ἀθήναις Συντακτικῇ Συνέλευσις*» διὰ νὰ ἐπιληφθῇ τοῦ ἔργου ριζικῆς ἀναμορφώσεως τοῦ Συντάγματος. Τὸ ἔργον ὅμως τοῦτο προωθήθη μετὰ ἐξαιρετικῶς βραδύν ρυθμόν, ἐλάχιστα δὲ ἄρθρα τοῦ νέου Συντάγματος εἶχον ψηφισθῇ, ὅταν ἐπῆλθεν (Αὐγούστος 1922) ἡ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ.

Ἡ ἐκραγεῖσα τὴν 11ην Σεπτεμβρίου 1922 καὶ ἐπικρατήσασα ἄμέσως στρατιωτικὴ ἐπανάστασις ἤξιωσε τὴν παραίτησιν τοῦ Βασιλέως ὑπὲρ τοῦ Διαδόχου Γεωργίου καὶ τὴν ἄμεσον διάλυσιν τῆς Γ' Συντακτικῆς Συνελεύσεως. Τὰ αἰτήματα ταῦτα ικανοποιήθησαν, μετὰ ἓν ἔτος δὲ ἡ Ἐπανάστασις προέβη εἰς τὴν προκήρυξιν ἐκλογῶν *Συντακτικῆς Συνελεύσεως*. Αὗται διεξήχθησαν τὴν 16ην Δεκεμβρίου 1923, δύο δὲ ἡμέρας βραδύτερον ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἐξηναγκάζετο νὰ ἀπέλθῃ οἰκογενειακῶς ἐξ Ἑλλάδος (ἀνατεθείσης τῆς Ἀντιβασιλείας εἰς τὸν ναύαρχον Π. Κουντουριώτην), μέχρις ὅτου ρυθμισθῇ τὸ θέμα τῆς μορφῆς τοῦ πολιτεύματος ὑπὸ τῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως. Ἡ ἀναχώρησις αὕτῃ ἐσήμαινεν οὐσιαστικῶς τὴν κατὰλυσιν τοῦ πολιτεύματος τῆς βασιλευομένης δημοκρατίας, ἡ ὁποία ὠλοκλήρωθῇ τυπικῶς διὰ τοῦ ἀπὸ 25ης Μαρτίου 1924 *Ψηφίσματος τῆς Δ' Συντακτικῆς Συνελεύσεως*. Διὰ τοῦτου ἐκηρύσσεται ἑκπτώσις ἡ δυναστεία καὶ ἡ Ἑλλὰς ἀνεκηρύσσεται εἰς δημοκρατίαν κοινοβουλευτικῆς μορφῆς, ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἐγκρίσεως τῆς ἀποφάσεως ταύτης διὰ δημοψηφίσματος ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

Ἡ Δ' Συντακτικὴ Συνέλευσις ἐπελήφθη μετὰ ταῦτα, μὲ βραδὺν ὅμως ρυθμόν, τοῦ ἔργου τῆς καταρτίσεως νέου Συντάγματος, εἶχε δὲ ψηφίσει μόνον 36 ἄρθρα αὐτοῦ, ὅταν τὴν 25ην Ἰουνίου 1925 ἐξεργάγη στρατιωτικὸν κίνημα ὑπὸ τὸν Θ. Πάγκαλον. Οὗτος ἐσχημάτισε Κυβέρνησιν καὶ ἔτυχε ψήφου ἐμπιστοσύνης τῆς Συνελεύσεως, συγχρόνως δὲ ἐπέτυχε τὴν ἐγκρίσιν παρ' αὐτῆς *Ψηφίσματος*, διὰ τοῦ ὁποίου συνεκροτεῖτο τριακονταμελὲς ἐπιτροπὴ ἐκ βουλευτῶν πρὸς ψήφισιν τοῦ νέου Συντάγματος. Τὸ Σύνταγμα τοῦτο θὰ ὑπεβάλλετο ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν Συνέλευσιν — ἡ ὁποία θὰ συνήρχετο ἐκ νέου τὴν 15ην Ὀκτωβρίου — πρὸς ὀριστικὴν κύρωσιν. Ἡ τριακονταμελὲς ἐπιτροπὴ εἰργάσθη συντόμως καὶ ὑπέβαλε τὴν 11ην Σεπτεμβρίου τὸ Σύνταγμα πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἡ ὁποία ὅμως τὸ μετέβαλε κατὰ τὸ δοκοῦν καὶ ὑπὸ τὴν νέαν αὐτὴν μορφήν τὸ ἐδημοσίευσεν τὴν 29ην Σεπτεμβρίου 1925, διαλύσασα συγχρόνως τὴν Συνέλευσιν. Ἐκτοτε, ὁ Θ. Πάγκαλος ἐκυβέρνησε δικτατορικῶς, μέχρι τῆς ἀνατροπῆς του, τὴν 22αν Αὐγούστου 1926, ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Κονδύλη. Οὗτος ἐσχημάτισεν ὑπηρεσιακὴν Κυβέρνησιν, ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὴν ἀρχικὴν του μορφήν τὸ Σύνταγμα τῆς τριακονταμελοῦς Ἐπιτροπῆς καὶ προεκήρυξεν ἐκλογὰς διὰ τὴν ἀνάδειξιν Βουλῆς, ἡ ὁποία θὰ ἠδύνατο, ἐντὸς ὀρισμένης προθεσμίας,

νά επιφέρη ὅσας μεταβολὰς ἐθεώρει ἀναγκαίαις εἰς τὸ Σύνταγμα.

Σύνταγμα τοῦ 1927. — Ἡ Βουλὴ, ἡ ὁποία συνῆλθε τὴν 26ην Νοεμβρίου 1926, ἐπανεσυζήτησε τὸ Σύνταγμα καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς διατάξεις, ἐψήφισε δὲ τοῦτο εἰς τὸ σύνολον τὴν 2αν Ἰουνίου 1927. Τὴν ἐπομένην, 3ην Ἰουνίου, τὸ νέον Σύνταγμα ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως. Τὸ **Σύνταγμα τοῦ 1927**, ἐπηρεασθὲν εἰς περιωρισμένην μόνον κλίμακα ἀπὸ τὰς σημειωθείσας μετὰ τὸν Α' Παγκόσμιον Πόλεμον ἐξελίξεις ὡς πρὸς τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀσκήσεως τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, καθώριζε ρητῶς τὴν μορφήν τοῦ πολιτεύματος τῆς Ἑλλάδος ὡς **δημοκρατίαν** καὶ προσέθετεν ὅτι «ἅπασαι αἱ ἐξουσίαι πηγάζουν ἀπὸ τὸ Ἔθνος, ὑπάρχουν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἀσκοῦνται καθ' ὃν τρόπον ὀρίζει τὸ Σύνταγμα». Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἀντιτίθετο εἰς δύο Βουλὰς (Βουλὴν καὶ Γερουσίαν), ἀμφοτέρας αἰρετάς, ἐνῶ ἡ ἐκτελεστικὴ ἀντιτίθετο εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας — ἀσκοῦντα αὐτὴν διὰ τῶν Ὑπουργῶν — ὁ ὁποῖος ἐξελέγετο διὰ μίαν πενταετίαν ἀπὸ τὴν Βουλὴν καὶ τὴν Γερουσίαν συνερχομένας εἰς κοινὴν συνεδρίασιν.

Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1927 διετηρήθη ἐν ἰσχύϊ ἐπὶ μίαν περίπου ὀκταετίαν. Διότι, μετὰ τὸ ἀποτυχὸν στρατιωτικὸν κίνημα τῆς 1ης Μαρτίου 1935, ἡ τότε Κυβέρνησις, μεταβαλλομένη ἀπὸ νομίμου εἰς ἐπαναστατικὴν, προέβη εἰς τὴν ἐκδοσιν σειρᾶς Συντακτικῶν Πράξεων, διὰ τῆς κυριωτέρας ἐκ τῶν ὁποίων κατηργεῖτο ἡ Γερουσία, διελύετο ἡ Βουλὴ καὶ ἐξηγγέλλετο ἡ διενέργεια ἐκλογῶν πρὸς ἀνάδειξιν Ἐθνοσυνελεύσεως, ἡ ὁποία θὰ ἐψήφισε τὸ νέον Σύνταγμα τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας. Αἱ ἐκλογαὶ διεξήχθησαν τὴν 9ην Ἰουνίου 1935, χωρὶς νὰ συμμετάσχουν εἰς αὐτὰς τὰ κεκρυγμένα ὑπὲρ τῆς ἀβασιλεύτου δημοκρατίας κόμματα, ἡ δὲ ἐξ αὐτῶν προελθοῦσα **Ε' Ἐθνικὴ Συνέλευσις** συνῆλθε τὴν 1ην Ἰουλίου 1935 καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐγκρίνῃ Ψήφισμα, συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον ὁ λαὸς θὰ ἐκαλεῖτο μέχρι τῆς 15ης Νοεμβρίου εἰς **δημοψήφισμα** διὰ νὰ ἀποφανθῇ ἂν θὰ διετηρεῖτο τὸ πολίτευμα τῆς ἀβασιλεύτου δημοκρατίας ἢ θὰ ἐπανεφέρετο ἐκεῖνο τῆς βασιλευσμένης δημοκρατίας. Πράγματι δὲ ἡ Κυβέρνησις καθώρισεν ἐν συνεχείᾳ τὴν 3ην Νοεμβρίου 1935 ὡς ἡμερομηνίαν διεξαγωγῆς τοῦ δημοψηφίσματος.

Ἀλλὰ τὴν 10ην Ὀκτωβρίου 1935 στρατιωτικοὶ παράγοντες ἐξηνάγκασαν εἰς παραίτησιν τὴν Κυβέρνησιν Τσαλδάρη, σχηματισθείσης αὐθημερὸν νέας κυβερνήσεως ὑπὸ τὸ στρατηγὸν Κονδύλην. Ἡ Κυβέρ-

νησις αὕτη ἐνεφανίσθη ἀμέσως ἐνώπιον τῆς Συνελεύσεως καὶ ἐπέτυχε τὴν ἔγκρισιν Ὑψηλίσματος, διὰ τοῦ ὁποίου κατηργεῖτο τὸ πολίτευμα τῆς ἀβασιλεύτου δημοκρατίας, ἐπανεφέρετο ἐν ἰσχύϊ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1911 καὶ ὠρίζετο ὅτι διὰ τοῦ δημοψηφίσματος τῆς 3ης Νοεμβρίου θὰ ἐκαλεῖτο ὁ λαὸς ὅπως ἐγκρίνῃ τὴν ἐπελθοῦσαν μεταβολήν.

Μετὰ τὸ δημοψήφισμα καὶ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Β' εἰς τὴν Ἑλλάδα (25 Νοεμβρίου 1935) ἐσχηματίσθη ὑπηρεσιακὴ Κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Κωνσταντῖνον Δεμερτζῆν, διελύθη δὲ ἡ Ε' Ἐθνικὴ Συνέλευσις καί, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐπανάδου εἰς ὁμαλὸν πολιτικὸν βίον, προεκηρύχθησαν ἐκλογαὶ Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς, προκειμένου νὰ προβῇ αὕτη εἰς τροποποίησιν τοῦ Συντάγματος τοῦ 1911. Εἰς τὰς ἐκλογὰς ταύτας μετέσχον ὅλα τὰ κόμματα, ἐπεὶδὴ ὅμως οὐδεμία τῶν ἀντιπάλων παρατάξεων διέθετε τὴν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν εἰς τὴν Βουλὴν, μὲ συνέπειαν νὰ παρουσιάζεται ὡς ρυθμιστὴς τῆς καταστάσεως τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα (διαθέτον 15 μόλις βουλευτὰς ἐπὶ συνόλου 300), δὲν κατέστη δυνατὸς ὁ σχηματισμὸς Κυβερνήσεως ἐκ τοῦ Κοινοβουλίου καὶ παρέμεινεν εἰς τὴν ἀρχὴν ἡ Κυβέρνησις Δεμερτζῆ. Ὅταν δὲ τὸν Ἀπρίλιον 1936 ἀπεβίωσεν ὁ Πρωθυπουργός, ἀνέλαβε τὴν ἡγεσίαν τῆς Κυβερνήσεως ὁ μέχρι τότε Ἀντιπρόεδρος αὐτῆς Ἰω. Μεταξᾶς καὶ ἔτυχε ψήφου ἐμπιστοσύνης τῆς Βουλῆς, ἡ ὁποία μετ' ὀλίγον διέκοψε τὰς ἐργασίας της διὰ τὸ φθινόπωρον χωρὶς νὰ ἔχῃ ἔως τότε ἀσχοληθῇ μὲ τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ Συντάγματος.

Ἡ Γ' ὅμως Ἀναθεωρητικὴ Βουλὴ δὲν ἐπρόκειτο νὰ συνέλθῃ ἐκ νέου. Τὴν 4ην Αὐγούστου 1936 αὕτη διελύθη, ἐνῶ συγχρόνως ἐκηρύσσεται ὁ στρατιωτικὸς νόμος εἰς τὴν χώραν, ἔκτοτε δὲ ἡ Ἑλλὰς ἐκυβερνήθη ὑπὸ καθεστῶς αὐταρχικόν, τὸ ὁποῖον διετηρήθη καὶ μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Μετὰ, ἐξ ἄλλου, τὴν ἐμπλοκὴν καὶ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον καὶ τὴν κατάληψίν της τελικῶς ὑπὸ τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων τὸν Ἀπρίλιον 1941, ὁ Βασιλεὺς μετὰ τῆς Κυβερνήσεως κατέφυγον εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὅπου βραδύτερον ἐξεδόθησαν δύο Συντακτικαὶ Πράξεις. Διὰ τῆς πρώτης ἐξ αὐτῶν καθωρίζετο ὁ τρόπος ἀσκήσεως τῆς κρατικῆς ἐξουσίας «μέχρις ἀπελευθερώσεως τῆς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ κατεχομένης Πατρίδος καὶ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ λειτουργίας ἐλευθέρου Συνταγματικοῦ Πολιτεύματος», διὰ δὲ τῆς δευτέρας ἐκηρύσσεται ἀκυρον τὸ Β. Διάταγμα τῆς 4ης Αὐγούστου 1936, διὰ τοῦ ὁποίου εἶχον ἀνασταλῇ πλεῖστοι τῶν εἰς τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα

ἀναφερομένων διατάξεων τοῦ Συντάγματος τοῦ 1911. Ἐν τῷ μεταξύ, εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐλειτούργουν αἱ λεγόμεναι «κατοχικαὶ κυβερνήσεις», αἱ ὁποῖαι ἤντλουν τὴν ἐξουσίαν των ἐκ τῶν ἀρχῶν κατοχῆς καὶ ἐτέλουν ὑπὸ τὸν ἀπόλυτον ἑλεγχόν των.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ἐθεωρήθη ἰσχύον τὸ Σύνταγμα τοῦ 1911, ὡς εἶχε τροποποιηθῇ δι' ὠρισμένων Συντακτικῶν Πράξεων τοῦ 1935, ἐκ παραλλήλου ὅμως αἱ διαδεχθεῖσαι ἀλλήλας, μέχρι τῶν ἐκλογῶν τῆς 31ης Μαρτίου 1946, Κυβερνήσεις ἡσκήσαν καὶ συντακτικὴν ἐξουσίαν, ἐκδώσασαι 115 ἐν ὅλῳ Συντακτικᾷ Πράξεις.

Ἡ ἐκ τῶν ἐκλογῶν τῆς 31ης Μαρτίου 1946 προσελθοῦσα «Δ' Ἀναθεωρητικὴ Βουλὴ» ἀπεφάσισε τὴν διεξαγωγὴν δημοψηφίσματος διὰ τὴν ἐπάνοδον ἢ μὴ τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Β' εἰς τὴν Ἑλλάδα, συνεκρότησε δὲ καὶ ἐπιτροπὴν ἐκ μελῶν τῆς (τὴν ἀποκληθεῖσαν Ἐπιτροπὴν τοῦ Β' Ψηφίσματος) διὰ τὴν κατάρτισιν σχεδίου Συντάγματος. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη εἰργάσθη ἐπὶ δύο σχεδὸν ἔτη, κατήρτισε δὲ σχέδιον Συντάγματος ἐξ 145 ἀρθρων, τὸ ὁποῖον κατετέθη εἰς τὴν Βουλὴν τὴν 15ην Ἰουνίου 1948. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἐβασίζετο κυρίως εἰς τὰ Συντάγματα τοῦ 1911 καὶ τοῦ 1927, περιεῖχεν ὅμως καὶ ἀρκετὰς πρωτοτύπους διατάξεις, κυριώτερα τῶν ὁποίων ἦτο ἡ προβλέπουσα τὴν ἄσκησιν τῶν νομοθετικῶν ἀρμοδιοτήτων τῆς Βουλῆς ἐν ὁλομελείᾳ καὶ εἰς τμήματα.

Ἀλλ' ἡ Βουλὴ δὲν ἐφάνη διατεθειμένη νὰ ἐγκρίνῃ τὸ σχέδιον τοῦτο, τὸ ὁποῖον τελικῶς δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν οὔτε ὡς βᾶσιν συζητήσεως. Μετὰ ἐν δὲ περίπου ἔτος καὶ ὅταν ἐπλησίαζε πλέον τὸ τέλος τοῦ τετραετοῦς βίου τῆς, συνεκρότησε νέαν ἐπιτροπὴν (τὴν γνωστὴν ὡς Ἐπιτροπὴν τοῦ ΞΗ' Ψηφίσματος) διὰ νὰ ἀναθεωρήσῃ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1911 (22 Ἰουλίου 1949). Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη, ἐργασθεῖσα συντόμως, ὑπέβαλε τὸ σχέδιόν τῆς τὴν 23ην Δεκεμβρίου 1949 εἰς τὴν Βουλὴν, ἡ ὁποία διέκοψε τὴν ἰδίαν ἡμέραν τὰς ἐργασίας, λόγῳ τῶν ἐορτῶν, μέχρι 9ης Ἰανουαρίου 1950. Τὴν παραμονὴν ὅμως τῆς ἐπαναλήψεως τῶν ἐργασιῶν τῆς, ἡ Βουλὴ διελύθη καὶ προσκηρύχθησαν ἐκλογαί, χωρὶς νὰ γίνῃ οἰαδήποτε πρόβλεψις εἰς τὸ σχετικὸν Βασιλικὸν Διάταγμα ἂν ἡ νέα Βουλὴ θὰ συνέχιζεν ἢ ὅχι τὸ ἀναθεωρητικὸν ἔργον τῆς διαλυθείσης.

Ἡ ἐκ τῶν διεξαχθεισῶν τὴν 5ην Μαρτίου 1950 ἐκλογῶν προσελθοῦσα Βουλὴ ἀπέφυγε νὰ ἀσχοληθῇ μετὰ τὸ συνταγματικὸν ἔργον — παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐξεδηλώθησαν ὠρισμέναι ἀπόπειραι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην — ἐπειδὴ ὅμως καθίστατο ὁλονὲν περισσότερον ἐπιτακτικὴ

ή ανάγκη όπως άρθρ ή ύφισταμένη άβεβαιότης ως προς τὸ συνταγματικὸν καθεστῶς, άπεφασίσθη τελικῶς, κατόπιν συμφωνίας τῶν κυριωτέρων κομμάτων, όπως διαλυθῇ ή Βουλὴ καὶ προκηρυχθοῦν ἐκλογαί. Κατὰ τὴν συμφωνίαν ταύτην προεβλέπετο ὅτι ή νέα Βουλὴ θά ἦτο δυνατόν δι' αποφάσεώς της, λαμβανομένης ἐντὸς τοῦ πρώτου διμήνου τῆς πρώτης αὐτῆς συνόδου, νά ἐπικυρώσῃ ἢ νά ἀπορρίψῃ εἰς τὸ σύνολόν του τὸ σχέδιον Συντάγματος, τὸ ὁποῖον εἶχε καταρτίσει ή Ἐπιτροπὴ τοῦ ΕΗ΄ Ψηφίσματος.

Σύνταγμα τοῦ 1952. — Αἱ ἐκλογαὶ διεξήχθησαν τὴν 9ην Σεπτεμβρίου 1951, τὴν δὲ 7ην Νοεμβρίου ή Κυβέρνησις υπέβαλεν εἰς τὴν Βουλὴν πρὸς ἔγκρισιν τὸ ύφιστάμενον σχέδιον Συντάγματος. Κατὰ τὴν αὐτὴν ὁμως συνεδρίαν ή ἀξιωματικὴ ἀντιπολίτευσις (Ἑλληνικὸς Συναγερμὸς) ἐδήλωσεν ὅτι δὲν ἀνεγνώριζεν εἰς τὴν Βουλὴν τοιαύτην ἀρμοδιότητα, ἀπεχώρησε δὲ ἐν τέλει τῆς συνεδριάσεως τῆς 21ης Δεκεμβρίου 1951 πρὸ τῆς διεξαγωγῆς τῆς ἐπὶ τοῦ Συντάγματος ψηφοφορίας. Οὕτω, τὸ Σύνταγμα ἐνεκρίθη τελικῶς ὑπὸ 132 μόνον βουλευτῶν ἐπὶ συνόλου 258, ἥτοι διὰ πλειονοψηφίας μόλις ὑπερβαίνουσας τὴν ἀπόλυτον, ἐδημοσιεύθη δὲ τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1952.

Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1952, τὸ ὁποῖον καθώριζε ρητῶς ὡς μορφήν τοῦ πολιτεύματος τὴν βασιλευομένην δημοκρατίαν, ἐβασίζετο κυρίως εἰς τὸ Σύνταγμα τοῦ 1911 καὶ ἐν τινι μέτρῳ εἰς τὸ Σύνταγμα τοῦ 1927, ἐλαχίστας δὲ νέας διατάξεις περιεῖχε καὶ εἶχεν ἀγνοήσει ὅλας τὰς συγχρόνους ἐξελίξεις ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀσκήσεως τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Παρὰ ταῦτα, διετηρήθη ἐν ἰσχύϊ ἐπὶ 15 καὶ πλέον ἔτη, μέχρι τῆς Ἐθνικῆς Ἐπαναστάσεως τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967.

3. ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ Ἑλλὰς ἔχει σήμερον (1970) συνολικὴν ἐπιφάνειαν 131.944 τ. χλμ. συμφώνως πρὸς τὴν τελευταίαν ἐμβαδομέτρησην, γενομένην τὸ 1963. Ἐκ τούτων, τὰ 106.777,76 καταλαμβάνει τὸ ἡπειρωτικὸν τμήμα της καὶ τὰ 25.166,24 τὸ νησιωτικόν. Τὰ ἡπειρωτικὰ σύνορά της ἔχουν μῆκος 1.170,20 χλμ., ἐξ ὧν τὰ 967,20 χλμ. πρὸς τὰ κομμουνιστικά κράτη Ἀλβανίαν, Γιουγκοσλαβίαν καὶ Βουλγαρίαν. Τὸ συνολικὸν μῆκος

τῶν ἀκτῶν της ἀνέρχεται εἰς 15.020,9 χλμ. Διοικητικῶς ὑποδιαιρεῖται εἰς : 52 νομούς, 147 ἐπαρχίας, 256 δήμους, 5.812 κοινότητες καὶ 11.619 οἰκισμοὺς.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας ἀνέρχεται, καθ' ὑπολογισμὸν (ἀρχομένου τοῦ 1970) εἰς 8.870.000. Ὅταν τὸ 1821 τὸ ἐλληνικὸν Ἔθνος ἔλαβε τὰ ὅπλα διὰ ν' ἀποτινάξῃ τὸν ὀθωμανικὸν ζυγόν, ὁ πληθυσμὸς του ἔφθανε τὰς 938.765. Κατὰ τὴν πρώτην ἀπογραφὴν, ἡ ὁποία διενεργήθη τὸ 1828 ἐπὶ τοῦ ἀπελευθερωθέντος χώρου, ὅστις εἶχεν ἐπιφάνειαν 47.516 τ. χλμ. εὐρέθησαν κατοικοῦντες εἰς αὐτὸν 753.400, ὅπερ σημαίνει ὅτι ὁ ἀγὼν ὑπὲρ τῆς Ἀνεξαρτησίας ἐστοίχισεν 185.365 ψυχάς.

Ἐκτοτε ἐσημειώθησαν αἱ ἐξῆς ἐδαφικαὶ καὶ πληθυσμικαὶ ἐξελίξεις : Τὸ 1870 (μετὰ τὴν γενομένην τὸ 1864 προσάρτησιν τῶν Ἰονίων νήσων) ἐπιφάνεια 50.211 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸς 1.457.894. Τὸ 1889 (μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἀρτης τὸ 1881) ἐπιφάνεια 63.606 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸς 2.187.208. Τὸ 1907 (μετὰ τὴν παραχώρησιν μικρᾶς λωρίδος ἐδάφους τῆς Θεσσαλίας τὸ 1897) ἐπιφάνεια 63.211 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸς 2.631.952. Τὸ 1920 (μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἠπείρου, τῆς Κρήτης, τῶν Νήσων Αἰγαίου τὸ 1913-1914 καὶ τῆς Θράκης, Ἰμβρου καὶ Τενέδου τὸ 1919 - 1920) ἐπιφάνεια 150.176 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸς 5.531.474. Τὸ 1928 (μετὰ τὴν παραχώρησιν τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, τῆς Ἰμβρου καὶ τῆς Τενέδου βάσει τῆς συνθήκης τῆς Λωζάνης τοῦ 1923) ἐπιφάνεια 129.281 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸς 6.204.684. Τὸ 1940, κατὰ τὴν γενομένην τὴν 16ην Ὀκτωβρίου ἀπογραφὴν, ἡ Ἑλλὰς εἶχε πληθυσμὸν 7.344.860. Τὸ 1951 (μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Δωδεκανήσου τὸ 1947) ἐπιφάνεια 131.944 τ.χλμ. καὶ πληθυσμὸς 7.632.801.

Δεδομένου ὅτι κατὰ τὰ ἀμέσως πρὸ τοῦ πολέμου ἔτῃ ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας ἠῤῥαεν ἐτησίως κατὰ 95 - 100.000 ψυχῶν, θὰ ἔπρεπεν οὗτος μετὰ τὴν προσάρτησιν καὶ τῆς Δωδεκανήσου νὰ φθάσῃ κανονικῶς τὸ 1951 τὰ 8.580.000 περίπου. Τὸ διαπιστούμενον ἔλλειμμα τῶν 950.000 περίπου ψυχῶν ὀφείλεται εἰς τρεῖς λόγους : εἰς τὰς ἀπωλείας κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου 1940 - 1941, τῆς ἰταλικῆς, γερμανικῆς καὶ βουλγαρικῆς κατοχῆς 1941 - 1944, τῆς δεκεμβριανῆς κομμουνιστικῆς ἐπανάστασεως τοῦ 1944 καὶ τοῦ συμμοριτοπολέμου τοῦ 1946 - 1949· εἰς τοὺς ἐκ πείνης ἀθρόους θανάτους ἰδίᾳ κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτῃ τῆς κατοχῆς· καὶ εἰς τὴν μεγάλην πτῶσιν τῆς γεννητικότητος κατὰ τὴν δεκαετίαν

1940 - 1949. 'Η γενομένη τὴν 19ην Μαρτίου 1961 (τελευταία) ἀπογραφὴ ἔδωσε πληθυσμὸν 8.388.553.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποίαν μορφήν προσέλαβεν ἡ κρατική ὀργάνωσις ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ Ἀγῶνος ;
2. Πότε συνήλθεν ἡ Α' Ἑθνικὴ Συνέλευσις καὶ ποίας ἀποφάσεις ἔλαβε ;
3. Ποῖα τὰ μειονεκτήματα τοῦ Προσωρινοῦ Πολιτεύματος ;
4. Πότε συνήλθεν ἡ Β' Ἑθνικὴ Συνέλευσις καὶ ποίας ἀποφάσεις ἔλαβε ;
5. Τί προέβλεπε τὸ «Πολιτικὸν Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος» καὶ ὑπὸ ποίῳ κατηρτίσθη ;
6. Ποῖος ὠρίσθη Κυβερνήτης καὶ πῶς ἥσκησε τὴν ἐξουσίαν ;
7. Πότε συνεκλήθησαν αἱ Δ', Ε' καὶ ἡ «κατὰ συνέχειαν Δ'» Ἑθνικαὶ Συνελεύσεις ;
8. Πῶς κατηρτίσθη τὸ Σύνταγμα τοῦ 1844 καὶ τί πολίτευμα καθιέρωνε ;
9. Πῶς κατηρτίσθη τὸ Σύνταγμα τοῦ 1864 καὶ τί πολίτευμα καθιέρωνε ;
10. Ποίαν ἀρχὴν διεκήρυσσε τὸ Σύνταγμα τοῦ 1864 ;
11. Πότε καθιερώθη ἡ ἀρχὴ τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς Βουλῆς ;
12. Πῶς κατηρτίσθη τὸ Σύνταγμα τοῦ 1911 καὶ τί ἐπεδιώχθη διὰ τῶν τροποποιήσεων, αἱ ὁποῖαι ἐπληρέστησαν εἰς τὸ Σύνταγμα τοῦ 1864 ;
13. Ποία ἡ αἰτία τῆς συνταγματικῆς κρίσεως τοῦ 1915 καὶ ποῖον τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς ;
14. Ποῖον πολίτευμα ἐψήφισεν ἡ Δ' Συντακτικὴ Συνέλευσις ;
15. Τί διελάμβανε τὸ Σύνταγμα τοῦ 1927 ;
16. Πότε καὶ πῶς ἐπανεφέρθη ἡ βασιλεία εἰς τὴν Ἑλλάδα ;
17. Πότε ἐκηρύχθη ἡ δικτατορία τοῦ Ἰωάνν. Μεταξᾶ ;
18. Πῶς ἡσκείτο ἡ κρατικὴ ἐξουσία κατὰ τὴν κατοχὴν ;
19. Μὲ ποῖον Σύνταγμα ἐκυβερνήθη ἡ Ἑλλάς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ;
20. Πῶς ἐψηφίσθη τὸ Σύνταγμα τοῦ 1952, ποία ἡ προϊστορία του, καὶ ποῖα τὰ μειονεκτήματά του ;
21. Ποία ἡ συνολικὴ ἐπιφάνεια τῆς Ἑλλάδος ;
22. Ποῖος ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος τὸ 1821, τὸ 1828 καὶ τὸ 1970 ;
23. Ποῖον τὸ ἔλλειμμα πληθυσμοῦ λόγῳ δοκιμασιῶν τῆς δεκαετίας 1940 - 1950 ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ 21^{ΗΣ} ΑΠΡΙΛΙΟΥ

1. Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Τὴν 21ην Ἀπριλίου τοῦ 1967 αἱ ἐνοπλοὶ δυνάμεις τῆς Ἑλλάδος ἀνέλαβον τὰς εὐθύνας διακυβερνήσεως τῆς χώρας κατόπιν ἀναιμιάκτου Ἐπαναστάσεως, ἡ ὁποία ἐπεκράτησεν ἀμέσως καὶ ἔγινε δεκτὴ μετ' ἀνακουφίσεως ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ἦνοιγεν οὕτω, ἐν νέον κεφάλαιον εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ Ἔθνους καὶ ὁ Στρατὸς δι' ἑκτὴν φορὰν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους καθίστατο συντελεστής ἀποφασιστικῆς μεταβολῆς εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς χώρας. Αἱ προηγούμεναι ἐπεμβάσεις τοῦ εἶχον πραγματοποιηθῇ τὸ 1843, τὸ 1862, τὸ 1909, τὸ 1922, καὶ τὸ 1935.

Ἡ Ἐπανάστασις τῆς 21ης Ἀπριλίου ἀπετέλεσεν ἐκτροπὴν ἐκ τῆς συνταγματικῆς τάξεως, ἀλλ' ὑπῆρξε προῖον ἱστορικῆς ἀναγκαϊότητος, προσδιορισθεῖσα ἀφ' ἐνὸς ἀπὸ τὴν παγκόσμιον κατάστασιν, τὰ βασικὰ γνωρίσματα τῆς ὁποίας εἶναι : ἡ πάλη μεταξὺ δημοκρατίας καὶ ολοκληρωτισμοῦ, ὁ ταχύς ρυθμὸς μεταβολῆς καὶ προόδου, ἡ κρίσις καὶ ἀμφισβήτησις ὅλων τῶν θεσμῶν καὶ ἡ ἰδεολογικὴ σύγχυσις καὶ ἀμηχανία, καὶ ἀφ' ἐτέρου ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν κατάστασιν, τὰ βασικὰ γνωρίσματα τῆς ὁποίας εἶναι : ἡ ἀνάγκη διαφυλάξεως τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀκεραιότητος, ἡ ἀνάγκη ἐκσυγχρονισμοῦ τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν τῆς χώρας, ἡ ἀνάγκη ἀνακτήσεως τοῦ χρόνου, ὁ ὁποῖος ἀπωλέσθη εἰς τὸν τομέα τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, λόγῳ τοῦ καταστροφικοῦ συμμοριτοπολέμου, τοῦ ὀργανωθέντος ὑπὸ τοῦ διεθνoῦς κομμουνισμοῦ καὶ ἡ ἀνάγκη ἡθικῆς ἐξυγιάνσεως τῆς δημοσίας ζωῆς τῆς χώρας.

Ἡ κατάστασις, ἡ ὁποία ἐπεκράτει εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὰς παρμονὰς τῆς Ἐπαναστάσεως παρουσίαζε τὰ ἐξῆς βασικὰ χαρακτηριστικά :

1. Είχον υποστῆ προϋῶσαν καταλυτικὴν φθορὰν ὅλοι οἱ θεμελιώ-
δεις θεσμοὶ τῆς χώρας κατὰ τὴν τελευταίαν ἰδίαν πενταετίαν : ὁ Κοινο-
βουλευτισμὸς, οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ ὁποίου περιεβάλλοντο μὲ περιφρόνησιν
ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ, λόγῳ τῆς χαμηλῆς στάθμης τῶν περισσοτέρων ἢ
Βασιλεία, λόγῳ τῆς ἐμπλοκῆς της εἰς τοὺς ἄνευ ἀρχῶν πολιτικούς ἀντα-
γωνισμούς· τὸ σύστημα τῆς Ἀντιπροσωπεύσεως, λόγῳ τῆς καταπτώ-
σεως τῶν πολιτικῶν ἡθῶν, τῆς ἐξαγορᾶς τῶν ψήφων, τῆς συνεργασίας
πολλῶν ἐξ ἐπαγγέλματος πολιτευτῶν τῶν ἀστικῶν κομμάτων μὲ τοὺς
κομμουνιστάς· ὁ Συνδικαλισμὸς, λόγῳ τῆς διαφθορᾶς τῆς ἡγεσίας του·
ἡ Διοίκησις, λόγῳ τῶν κομματικῶν ἐπεμβάσεων, αἱ ὁποῖαι ὑπέθαλπον
φαιλότητα καὶ καταχρήσεις· ὁ Τύπος, τὸ μέγιστον μέρος τοῦ ὁποίου
διέσπυρε τὰ πάντα, διεστρέβλωνε τὰ γεγονότα, ἐξεβίαζε τὰ κόμματα καὶ
τὰς κυβερνήσεις καὶ παρεπλάνει συστηματικῶς τὴν κοινὴν γνώμην.
Ἀκόμη καὶ ἡ Δικαιοσύνη καὶ ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶχον μείνει ἀνεπηρέα-
στοι ἀπὸ τὸ γενικὸν κλίμα τῆς φθορᾶς καὶ τῆς παρακμῆς. Τὸ καθεστώς,
τὸ ὁποῖον κατέλυσεν ἡ Ἐπανάστασις, ἀπετέλει θλιβεράν παρωδίαν δη-
μοκρατίας, ἡ ὁποία, θὰ προεκάλει ἀγανάκτησιν εἰς κάθε πολίτην προη-
γμένης χώρας.

2. Εἶχε σημειωθῇ ἐπικίνδυνος διάβρωσις τῆς ἐθνικῆς ζωῆς ἐκ
μέρους τοῦ κομμουνισμοῦ ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῆς Ε.Δ.Α. ὀφειλομένη
εἰς τὴν ἡθικὴν καὶ ἐθνικὴν ἀμβλύτητα τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας, τὴν σύγ-
χυσιν καὶ τὴν δυσφορίαν τῶν λαϊκῶν μαζῶν ἐκ τῆς ἐπικρατοῦσης κα-
ταστάσεως καὶ τὴν εἰσροὴν πεπειραμένων καὶ ἐκπαιδευμένων κομμου-
νιστικῶν στελεχῶν, τὰ ὁποῖα ἐπανεπατρίσθησαν ἐκ τῶν χωρῶν τοῦ
παραπετάσματος μὲ τὴν ἄδειαν τῶν προεπαναστατικῶν κυβερνήσεων.

Ὁ κομμουνισμὸς, ἐξαχθεὶς ὑπὸ τῶν ἀστικῶν κομμάτων ἐκ τῆς
ἡθικῆς ἀπομονώσεως, εἰς τὴν ὁποίαν εὗρέθη μετὰ τὴν στρατιωτικὴν συν-
τριβὴν τοῦ 1949, εἶχε κατορθώσει : νὰ δημιουργήσῃ «λαϊκὸν μέ-
τωπον βάσεως», εἰς τὰς τάξεις τοῦ ὁποίου εἶχε προσχωρήσει σημαντι-
κὸν ποσοστὸν ἐθνικόφρονος στοιχείου· νὰ ἐπιτύχῃ ἑλεγχον ἐπὶ σημαντι-
κοῦ τμήματος τῶν ὀργανισμῶν τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, τῶν ἐργατικῶν
καὶ ἐπαγγελματικῶν σωματείων καὶ τῆς νεολαίας· νὰ ἐγκαταστήσῃ
πράκτοράς του εἰς καιρίας θέσεις τῆς κρατικῆς μηχανῆς, τῶν διαφόρων
ὀργανισμῶν καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων κοινῆς ὠφελείας· νὰ αὐξήσῃ τὴν ἀπο-
τελεσματικότητά τοῦ παρανόμου μηχανισμοῦ του· νὰ συγκεντρώσῃ ὅπλι-
σμὸν (κατὰς τὰς ἐπισήμους ἀπορρήτους ἐκθέσεις τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν)

εις άγνωστον ποσότητα' να έπεκτείνη την όργάνωσίν του εις την ύπαιθρον· να συγκροτήση «μαχητικάς ομάδας κρούσεως» αποτελούσας τούς πυρρήνας έπαναστατικοῦ στρατοῦ καί «ομάδας λαϊκῶν τιμωρῶν» κατά τὸ υπόδειγμα τῆς δολοφονικῆς Ο.Π.Α.Α., ἡ ὁποία εἶχε δράσει διαρκούσης τῆς κατοχῆς. Ἐπίσης, ὁ κομμουνισμὸς εἶχεν ἐπιτύχει νὰ διεισδύσῃ καί εις ἐνόπλους δυνάμεις εις ἑκτασιν μεγαλυτέραν τῆς συνήθους, ὅπου παρουσιάζετο περισσότερον ἐνεργὸς μὲ πράξεις δολιοφθορᾶς, φανεράς ἐκδηλώσεως κομμουνιστικῶν πεποιθήσεων ἐκ μέρους ὀπλιτῶν καί μὲ ἐπιθετικὰς ἐνεργείας, ἔργῳ καί λόγῳ, εις βάρος στρατιωτικῶν ἐκ μέρους ἰδιωτῶν κομμουνιστῶν.

Ἡ τοιαύτη διάβρωσις τῆς ἐθνικῆς ζωῆς ἐκ μέρους τοῦ κομμουνισμοῦ ἐδημιούργει εις αὐτόν, συνεπικουρούμενον ὑπὸ τῶν συνοδοιπόρων, τὴν δυνατότητα : νὰ παραλύσῃ τὴν ζωὴν τῆς χώρας δι' ἐκτεταμένου κύματος ἀπεργιῶν· νὰ προβῇ εις πράξεις βίας καί στασιαστικὰς ἐνεργείας· νὰ καταλύσῃ τὴν κρατικὴν ἐξουσίαν ἰδίᾳ εις περιοχὰς ὅπου δὲν ὑπῆρχον στρατιωτικαὶ μονάδες ἢ ὑπῆρχον ἀλλὰ μικρὰς δυνάμεις· νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἀποτελεσματικότητα τοῦ στρατοῦ πρὸς καταστολὴν στασιαστικῶν ἐνεργειῶν διὰ πράξεων δολιοφθορᾶς εις στρατιωτικὰ μέσα, δολοφονίας ἀξιωματικῶν, κάμψεως τοῦ ἡθικοῦ καί τῆς ἀγωνιστικότητος τῶν τμημάτων μὲ τὴν ρίψιν καταλλήλων συνθημάτων ὑπὸ τῶν ὀργανωμένων ὀπλιτῶν· νὰ προβῇ εις δολιοφθορὰς ἐγκαταστάσεων κοινῆς ὠφελείας (ἰδίᾳ τηλεπικοινωνιῶν καί παροχῆς ρεύματος)· καί νὰ ἐνισχύσῃ τὰς ἀνωτέρω δυνατότητας δι' εἰσδύσεως κομμουνιστοσυμμοριτῶν ἐκ τῶν ὁμόρων κρατῶν.

3. Εἶχεν ὑποστῇ χρονίαν διατάραξιν ἡ ἐσωτερικὴ γαλήνη τῆς χώρας διὰ τῶν συνεχῶν ἀπεργιῶν, «πορειῶν», διαδηλώσεων καί ταραχῶν, τὰς ὁποίας ὀργάνωνον οἱ κομμουνιστὰι μετὰ τῶν συνοδοιπορικῶν στοιχείων τῶν πολιτικῶν ὀργανώσεων τοῦ Κέντρου. Αἱ μεγάλαι λαϊκαὶ μᾶζαι κατείχοντο ἀπὸ αἶσθημα ἀνασφαλείας καί ἀβεβαιότητος· οἱ ἐπιχειρηματῆαι ὕφισταντο ἐκβιαστικὴν τρομοκράτησιν ἐκ μέρους τῶν κομμουνιστῶν, οἱ ὅποιοι τοὺς ἐξηνάγαζον νὰ καταβάλλουν ἐκτάκτους ἢ μονίμους εἰσφοράς· καί ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς χώρας εἶχεν ὑποστῇ παραλυτικὴν ὕφεισιν ὀφειλομένην ἀφ' ἐνὸς εις τὴν ἔλλειψιν ὀικονομικῆς πολιτικῆς καί ἀφ' ἑτέρου εις τὴν ἐπικρατοῦσαν ἔκρυθμον κατὰστασιν.

4. Εἶχε καταστῇ κοινὴ συνείδησις ὅτι ἡ χώρα εὕρισκετο εις περιο-

δον πολιτικοῦ χάους, τὸ ὁποῖον ἐφθασεν εἰς ἐπικίνδυνον σημεῖον μετὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1965 καὶ ὅτι δὲν ὑπῆρχεν οὔτε πολιτικὸν κόμμα, οὔτε προσωπικότης διὰ τὴν ἐξαγάγῃ τὸ Ἔθνος ἐκ τοῦ ἀδιεξόδου, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχε περιαχθῇ λόγῳ σειρᾶς μοιραίων σφαλμάτων καὶ προδῆλου ἀνεπαρκείας τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας.

5. Τέλος, ἡ Ἑλλάς εἶχε φθάσει εἰς τὸ χεῖλος ἐμφυλίου πολέμου μεταξὺ τῆς Δεξιᾶς καὶ τῆς συνοδοιπορούσης πρὸς τὸν κομμουνισμὸν Κεντροαριστερᾶς, ὁ ὁποῖος θὰ ἐξεργηγνέτο ἀφεύκτως μετὰ τὰς ἐκλογάς, αἵτινες ἐπρόκειτο νὰ διεξαχθοῦν τῇ 28ῃ Μαΐου 1967. Αἱ συνέπειαι τοῦ ἐμφυλίου αὐτοῦ πολέμου θὰ ἦσαν καταστρεπτικαὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα, τόσον ἀπὸ ὑλικῆς, ὅσον καὶ ἀπὸ ἐθνικῆς ἀπόψεως. Ἐξ αὐτοῦ θὰ ἐξήρχετο τελικῶς νικητῆς ὁ κομμουνισμός, ὅχι διότι διέθετεν ἀριθμητικὴν ὑπεροχήν, ἀλλὰ διότι ἦτο ἡ μόνη μετὰ τὸν Στρατὸν ὀργανωμένη δύναμις.

Ἡ Ἐπανάστασις τῆς 21ῆς Ἀπριλίου, ἀπὸ ἀπόψεως περιεχομένου, εἶναι φαινόμενον : α) ἐθνικόν, διότι ἀπεσόβησε τὸν κίνδυνον ἀπωλείας τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας μας, τὸν ὁποῖον ἐνεσάρκωνεν ὁ κομμουνισμός· β) πολιτικόν, διότι ἀνέστειλε τὴν προϋῶσαν ἐκφύλισιν τῆς δημοκρατίας καὶ τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ὠδήγουν οἱ ἐπαγγελματίαι τῆς πολιτικῆς· καὶ γ) κοινωνικόν, διότι ἀνταπεκρίθη εἰς τὸ αἷτημα τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης, τὸ ὁποῖον παρέμενεν ἀνικανοποίητον ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ πολέμου.

Οἱ σκοποί, τοὺς ὁποίους ἔταξεν ἡ Ἐπανάστασις — πέραν τῆς κατοχυρώσεως τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς διασφάλισεως τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης — εἶναι οἱ ἑξῆς : Ἐξυγιάνσις τῆς δημοσίας ζωῆς. Ταχεῖα οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις πρὸς ὄφελος ὅλων τῶν κοινωνικῶν στρωμάτων. Ἀμβλυνσις τῶν κοινωνικῶν διαφορῶν. Ἀπαλλαγὴ τῶν ἀσθενεστέρων ἀπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἀνάγκης. Ἀνύψωσις τῆς μορφωτικῆς στάθμης τοῦ λαοῦ διὰ καθολικεύσεως τῆς παιδείας πρὸς ἀξιοποίησιν τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς. Παροχὴ ἴσων εὐκαιριῶν εἰς ὅλους. Ἐκσυγχρονισμός τῆς κρατικῆς μηχανῆς. Συμφιλίωσις Κράτους καὶ πολιτῶν. Συγκρότησις ἐλευθέρας πολιτείας μὲ ὀργανωμένην τὴν αὐτοάμυνάν της κατὰ πάσης ἐπιβουλῆς. Ὁ κεντρικὸς σκοπὸς τῆς Ἐπαναστάσεως εἶναι ἡ ἐξαγωγή τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν κατὰστασιν καθυστερήσεως, εἰς τὴν ὁποίαν εὗρίσκετο καὶ ἡ ὀργάνωσίς της εἰς κράτος σύγχρονον, δημοκρατικὸν καὶ ἰσχυρόν.

2. Η ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΤΟΥ 1952

Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1952 ἀπετέλει, ἤδη ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς του, κείμενον παρωχημένης ἐποχῆς καὶ τελείως ἀσυγχρόνιστον. Ἦτο, κατὰ βάσιν, ταυτόσημον ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενόν του πρὸς τὸ Σύνταγμα τοῦ 1911, εἶχε δὲ περιλάβει ὀλίγας μόνον διατάξεις εἰλημμένες ἀπὸ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1927 καὶ ἀκόμη ὀλιγωτέρας νέας. Εἶχεν ἀγνοήσει ἐκ συστήματος τὰς συγχρόνους ἀντιλήψεις, τόσον ὡς πρὸς τὴν ὀργάνωσιν τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὰς σχέσεις μεταξὺ Κράτους καὶ ἀτόμων. Ὡς ἐκ τούτου — καὶ ἀσχέτως τῶν ἀντιρρήσεων, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἐγερθῇ ὡς πρὸς τὸ κύρος τῆς διαδικασίας τῆς καταρτίσεώς του — δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς λειτουργίας τῆς κρατικῆς μηχανῆς. Παρουσίαζεν, ἐπὶ πλέον, κενὰ καὶ ἀντιφάσεις δυσχεραίνουσας τὸ ἔργον τοῦ ἐφαρμοστοῦ τῶν διατάξεων του καὶ παρεχούσας γόνιμον ἔδαφος διὰ τὴν ὑποστήριξιν ἐρμηνειῶν ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτων καὶ συχνὰ αὐθαιρέτων, κατὰ τὰ συμφέροντα τῶν ἐκάστοτε κυβερνώντων ἢ ἀντιπολιτευομένων. Αἱ συνεχῶς ἀνακύπτουσαι περὶ τὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς συνταγματικῆς διατάξεως ἀμφισβήτησεις, αἱ ὁποῖαι προσελάμβανον ἐνίοτε ἐξαιρετικὴν ὀξύτητα, καθίστανον κατ' ἀνάγκην δυσχερῆ τὴν ὁμαλὴν ἐξέλιξιν τοῦ πολιτικοῦ βίου τῆς χώρας.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, φυσικὸν ἦτο νὰ ὑποστηρῇ, εἰς ὅλον ἐκτετατότερον κλίμακα, ἡ ἄποψις ὅτι τὸ συνταγματικὸν κείμενον εἶχεν ἀνάγκην ριζικῆς ἀναμορφώσεως. Παρὰ ὅμως τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἄποψις αὕτη εὗρισκεν ἀπήχησιν καὶ μεταξὺ τῶν πολιτικῶν κύκλων, ἡ διαδικασία τῆς ἀναθεωρήσεως δὲν ἐτίθετο εἰς κίνησιν. Καὶ ὅταν, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1963, ὑπεβλήθη εἰς τὴν Βουλὴν πρότασις ἀναθεωρήσεως, αὕτη δὲν κατέστη δυνατόν νὰ προωθηθῇ οὐσιαστικῶς, λόγῳ τῶν κρατουσῶν τότε πολιτικῶν συνθηκῶν καὶ τῆς καθημερινῶς ἐντεινομένης ὀξύτητος τῶν κομματικῶν παθῶν.

Τὴν πραγματικὴν ταύτην κατάστασιν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀγνοήσῃ ἡ Ἐθνικὴ Ἐπανástασις τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967, δύο δὲ μόλις ἑβδομάδας μετὰ τὴν ἀναίμακτον ἐπικράτησίν της, ἐξήγγειλεν ἐπισήμως τὴν πρόθεσιν της διὰ τὴν κατάρτισιν νέου Συντάγματος. Διὰ τῆς Ἀ' Συντακτικῆς Πράξεως τῆς 5/6ης Μαΐου 1967, ἀφοῦ διεκηρύχθη εἰς τὸ προοίμιον αὐτῆς ἡ ἀνάγκη ὅπως διαμορφωθοῦν αἱ διατάξεις τοῦ Συντάγματος πρὸς τὸν σκοπὸν προστασίας τοῦ κρατοῦντος πολιτικοῦ

και κοινωνικοῦ καθεστῶτος «κατὰ πάντων τῶν ἐπιβουλευομένων αὐτό», ἀνετέθη, μέχρι ψηφίσεως τοῦ νέου Συντάγματος, εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἢ συντακτικὴ ἐξουσία ἀσκουμένη ὑπὸ τὴν μορφήν Συντακτικῶν Πράξεων, ὥρισθη δὲ ὅτι τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον θὰ κατήρτιζε τὸν νέον Σύνταγμα, τὸ ὁποῖον θὰ ὑπεβάλλετο εἰς τὸν λαὸν πρὸς κύρωσιν διὰ δημοψήφισματος. Ἐκ παραλλήλου, συνεκροτεῖτο καὶ εἰκοσαμελὴς ἐπιτροπὴ ἐκ νομικῶν πρὸς μελέτην τῶν ἐπενεκτέων εἰς τὸ Σύνταγμα τροποποιήσεων.

Μετά τινας μῆνας, τὴν 13ην Δεκεμβρίου 1967, ἐξεδηλώθη πραξικόπημα ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Βασιλέως ἐναντίον τῆς Ἐθνικῆς Ἐπαναστάσεως, τὸ ὁποῖον ἀπέτυχεν ἐν τῇ γενέσει του. Ὁ Βασιλεὺς, μετὰ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας του, ἀνεχώρησεν ἀμέσως εἰς τὸ ἐξωτερικόν, τὴν ἐσπέραν δὲ τῆς ἰδίας ἡμέρας ἡ Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπὴ (ἀπαρτιζομένη ἐκ τοῦ συνταγματάρχου Γ. Παπαδοπούλου, τοῦ ταξιάρχου Στ. Πατταχοῦ καὶ τοῦ συνταγματάρχου Ν. Μακαρέζου), ἀπηύθυνε Προκήρυξιν πρὸς τὸν Λαόν. Δι' αὐτῆς, ἀφοῦ ἐξετίθεντο τὰ σημειωθέντα ἔκτακτα γεγονότα καὶ ἡ ἀδικαιολόγητος ἀποχὴ «ἐκ τῆς ἐνασχίσεως τῶν βασιλικῶν καθηκόντων τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τῶν λοιπῶν κατὰ τὴν συνταγματικὴν τάξιν ἐχόντων δικαίωμα ἐνασχίσεως τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας», ὥρίζετο ὡς Ἀντιβασιλεὺς ὁ ἀντιστράτηγος Γ. Ζωιτάκης «ἕνα ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως ἀσκήσῃ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν». Ἀμέσως κατόπιν ὠρκίσθη ἐνώπιον τοῦ Ἀντιβασιλέως νέα Κυβέρνησις ὑπὸ τὸν ἡγέτην τῆς Ἐπαναστάσεως συνταγματάρχην Γεώργιον Παπαδόπουλον, εἰς αὐτὴν δὲ μετέσχον ὅλα τὰ μέλη τῆς προηγουμένης, ἐξαιρέσει τοῦ μέχρι τότε Πρωθυπουργοῦ Κ. Κόλλια (ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀκολουθήσει τὸν Βασιλέα εἰς τὸ ἐξωτερικόν) καὶ τοῦ Ἀντιπροέδρου ἀντιστρατήγου Γ. Σπαντιδάκη.

Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ εἰκοσαμελὴς ἐκ νομικῶν Ἐπιτροπὴ, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἐπιτίμου Προέδρου τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας Χ. Μητρέλια, προέβαιεν εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν προσχεδίου νέου Συντάγματος, τὸ ὁποῖον καὶ παρέδωσεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὴν 23ην Δεκεμβρίου 1967. Τὸ προσχέδιον τοῦτο, ἀποτελούμενον ἐξ 125 ἄρθρων, ἀν καὶ ἠκολούθει κατὰ βάσιν — ἰδίως ὡς πρὸς τὴν διάρθρωσιν τῆς ὕλης — τὸ Σύνταγμα τοῦ 1952, εἰσῆγε πολλὰς καινοτομίας ὡς πρὸς τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀσκήσεως τῆς κρατικῆς ἐξουσίας.

Ἡ Ἐθνικὴ Ἐπαναστατικὴ Κυβέρνησις, ἀφοῦ ἐμελέτησε τὸ προ-

σχέδιον, ἔδωκε τοῦτο εἰς τὴν δημοσιότητα τὴν 15ην Μαρτίου 1968 καὶ ἐκάλεσε τοὺς πολίτας εἰς δημοσίαν συζήτησιν ὄχι μόνον ἐπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων. Ἐν συνεχείᾳ, ἐπιτροπαὶ ἐξ Ὑπουργῶν ἀνεμόρφωσαν τὸ προσχέδιον, τὴν δὲ 29ην Ἰουνίου 1968 ἤρχισεν ἡ ἐνώπιον τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἐξονυχιστικὴ συζήτησις, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφιερώθησαν μακρόταται συνεδριάσεις. Τὴν 10ην Ἰουλίου τὸ κυβερνητικὸν σχέδιον, ἀποτελούμενον ἐξ 138 ἄρθρων, ἐψηφίσθη εἰς τὸ σύνολον, τὴν δὲ ἐπομένην ἐδόθη εἰς τὴν δημοσιότητα ὑπὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ὁ ὁποῖος ἐδήλωσεν ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι τὸ δημοψήφισμα θὰ διεξήγτο τὴν 29ην Σεπτεμβρίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι τὸ δημοσιευθὲν σχέδιον δὲν ἦτο καὶ τὸ τελικόν, ἀλλ' ὅτι θὰ ἐπεφέροντο ἐνδεχομένως εἰς αὐτὸ ὠρισμέναι βελτιώσεις μετὰ νέαν δημοσίαν συζήτησιν.

Ἡ δευτέρα αὕτη δημοσία συζήτησις παρετάθη μέχρι τῶν ἀρχῶν Σεπτεμβρίου 1968, τὴν δὲ 14ην Σεπτεμβρίου τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἐνέκρινεν εἰς τὸ σύνολον, μετὰ νέας μακροτάτας συνεδριάσεις, τὸ τελικὸν κείμενον τοῦ Συντάγματος. Τὸ κείμενον τοῦτο, ἀποτελούμενον ἐπίσης ἐξ 138 ἄρθρων, διέφερεν εἰς πολλὰ σημεῖα τοῦ προηγουμένου κυβερνητικοῦ σχεδίου. Εἶναι δὲ ἰδιαίτερος χαρακτηριστικὸν ὅτι μόνον 30 ἐκ τῶν ἄρθρων τοῦ προηγουμένου σχεδίου διετηρήθησαν τελείως ἀμετάβλητα, ἐνῶ τὰ ὑπόλοιπα 108 ὑπεβλήθησαν εἰς μεταβολάς, ἅλλας μὲν καθαρῶς γλωσσικὰς ἢ ἐπουσιώδεις, ἅλλας δὲ οὐσιαστικὰς.

Τὸ Δ η μ ο ψ ή φ ι σ μ α διεξήχθη, ὅπως εἶχε προαγγελθῇ, τὴν 29ην Σεπτεμβρίου 1968, κατ' αὐτὸ δὲ τὸ νέον Σύνταγμα ἐνεκρίθη διὰ συντριπτικῆς πλειονοψηφίας (92,108 % τῶν ψηφισάντων). Τὴν 15ην Νοεμβρίου 1968, μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐπικύρωσιν τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ δημοψηφίσματος, ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐτέθη ἀμέσως ἐν ἰσχύϊ, ἐξαίρεσει ὠρισμένων διατάξεων, διὰ τὰς ὁποίας τὸ ἄρθρον 138 αὐτοῦ ὥριζεν ὅτι θὰ ἐτίθεντο βραδύτερον εἰς ἐφαρμογὴν διὰ Πράξεων τῆς Ἐθνικῆς Ἐπαναστατικῆς Κυβερνήσεως. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν διατάξεων τούτων, αἱ ἑὼν ἄρθρων 10 (περὶ προσωπικῆς ἐλευθερίας), 13 § 1 (περὶ τοῦ ἀσύλου τῆς κατοικίας), 14 (περὶ ἐλευθεροτυπίας, καταργηθείσης τῆς προληπτικῆς λογοκρισίας), 18 (περὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ συνέρχεσθαι) καὶ 19 (περὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ συνεταίριζεσθαι) ἐτέθησαν εἰς ἐφαρμογὴν δυνάμει Πράξεων τῆς Ἐθνικῆς Ἐπαναστατικῆς Κυβερνήσεως.

3. ΒΑΣΙΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΙ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1968 ὑπῆρξε προϊόν ἐπαναστάσεως, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὅλα τὰ ἀπὸ τοῦ 1844 ἑλληνικὰ Συντάγματα, τὰ ὁποῖα κατηρτίσθησαν κατόπιν ἐπαναστάσεως ἢ πραξικοπήματος. Ἡ διαδικασία ὅμως τῆς καταρτίσεώς του ὑπῆρξε διάφορος ἐκείνης τῶν προηγούμενων Συνταγμάτων. Διότι κατηρτίσθη εἰς τὴν τελικὴν φάσιν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, μετὰ προηγηθεῖσαν ὅμως ἐλευθέραν δημοσίαν συζήτησιν ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἐνεκρίθη δὲ ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ δημοψηφίσματος. Ἡ διαδικασία αὕτη, δημοκρατικὴ ὡς πρὸς ἀμφοτέρωτα τὰ σκέλη της, ἠκολουθήθη διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὑπῆρξε δὲ ἀνάλογος πρὸς ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν κατηρτίσθη καὶ τὸ ἰσχύον Σύνταγμα τῆς Γαλλίας τοῦ 1958.

Ἀπὸ ἀπόψεως περιεχομένου, ἐπίσης, τὸ Σύνταγμα τοῦ 1968 διαφέρει ἀπὸ τὰ προηγούμενα. Διότι ἔχει καθιερώσει πλείστας καινοτομίας ἰδίως ὡς πρὸς τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀσκήσεως τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰς σχέσεις μεταξὺ τοῦ Κράτους καὶ τῶν ἀτόμων. Ἐδημιούργησε νέους θεσμούς, ἀγνώστους κατὰ τὸ παρελθόν, χαρακτηρίζεται δὲ ἀπὸ ἔντονον προσπάθειαν σαφοῦς καθορισμοῦ τῶν ὁρίων τῶν ἀρμοδιοτήτων καὶ τῶν σχέσεων πρὸς ἄλληλα τῶν σπουδαιοτέρων ὀργάνων τοῦ Κράτους, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἀποφεύγωνται αἱ γνωσταὶ ἐκ τοῦ παρελθόντος ἀμφισβητήσεις, αἱ ὁποῖαι παρενέβαλλον συνεχῶς προσκόμματα εἰς τὴν ὁμαλὴν ἐξέλιξιν τοῦ δημοσίου βίου. Εἶναι Σύνταγμα ἀπολύτως συγχρονισμένον, ἀλλὰ καὶ προσηρμοσμένον πρὸς τὰ δεδομένα τῆς ἑλληνικῆς πραγματικότητος, ὥστε νὰ ἐξασφαλίζεται ἡ λειτουργία τῆς κρατικῆς μηχανῆς κατὰ τρόπον ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς μας.

Α. — Αἱ κυριώτεραι τῶν καινοτομιῶν, τὰς ὁποίας εἰσήγαγε τὸ Σύνταγμα τοῦ 1968, ὡς πρὸς τὴν ἀσκήσιν τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, εἶναι αἱ ἀκόλουθοι :

α. Ἡ δημιουργία τοῦ θεσμοῦ τοῦ *Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου* (ἄρθρα 89 καὶ 106), ὡς ἀνωτάτου δικαστικοῦ ὀργάνου, μὲ πολλὰς ἀρμοδιότητας, μεταξὺ τῶν ὁποίων σπουδαιοτάτη εἶναι ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν κρίσιν περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ Βασιλέως, τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Κυβερνήσεως, ὥστε τὰ θέματα ταῦτα νὰ μὴ ἀντιμετωπίζωνται κατὰ τρόπον ἀνεύθυνον.

β. Ἡ δημιουργία τοῦ θεσμοῦ τοῦ *Συμβουλίου τοῦ Ἐθνους* (ἄρθρ. 54), τὸ ὁποῖον γνωμοδοτεῖ πρὸς τὸν Βασιλέα διὰ τὴν ἄσκησιν ὠρισμένων ἀρμοδιοτήτων του, συγχρόνως δὲ καλεῖται νὰ ἐγκρίνη τὴν θέσιν εἰς ἐφαρμογὴν, εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις, τοῦ νόμου περὶ καταστάσεως πολιτοκίας (συνεπαγομένου τὴν ἀναστολὴν ὠρισμένων συνταγματικῶν διατάξεων σχετικῶν μὲ τὰς ἀτομικὰς ἐλευθερίας) κατὰ τὸ ἄρθρ. 25.

γ. Ἡ δημιουργία τοῦ θεσμοῦ τοῦ *Ἐπιτρόπου τῆς Βουλῆς* (ἄρθρ. 127) πρὸς ὑποβοήθησιν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἐλέγχου, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Ombudsman τῶν σκανδιναυικῶν χωρῶν.

δ. Ἡ λεπτομερειακὴ ρύθμισις τῆς ἀσκήσεως τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Βασιλέως πρὸς διορισμὸν καὶ παῦσιν τῶν Κυβερνήσεων (ἄρθρ. 43).

ε. Ἡ λήψις εἰδικῆς προνοίας διὰ τὴν ἐξασφάλισιν μεγαλυτέρας σταθερότητος τῶν Κυβερνήσεων (ἄρθρ. 93).

στ. Ἡ καθιέρωσις ἀπολύτου ἀσυμβιβάστου μεταξὺ βουλευτικοῦ καὶ ὑπουργικοῦ ἀξιώματος, ἐξαίρεσι τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τῶν Ἀντιπροέδρων τῆς Κυβερνήσεως (ἄρθρα 61 καὶ 88).

ζ. Ἡ διαίρεσις τῆς Βουλῆς εἰς τμήματα (ἄρθρα 71 καὶ 72) καὶ ἡ εἰσαγωγή τοῦ θεσμοῦ τῶν νόμων-πλαισίων (ἄρθρ. 48) πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐπιταχύνσεως τοῦ ρυθμοῦ τοῦ νομοθετικοῦ ἔργου.

η. Ἡ ἀναγνώρισις εἰς ἐκτάκτους περιπτώσεις ἐξαιρετικῶς ἐπείγουσης καὶ ἀπροβλέπτου ἀνάγκης, νομοθετικῆς ἀρμοδιότητος εἰς τὸν Βασιλέα ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Κυβερνήσεως (ἄρθρ. 48).

θ. Ἡ συνταγματικὴ ἀναγνώρισις τῶν πολιτικῶν κομμάτων καὶ ἡ ρύθμισις τῆς καθόλου λειτουργίας των (ἄρθρ. 58), προβλεπομένης καὶ τῆς δυνατότητος διαλύσεως αὐτῶν, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν ἐν Δυτικῇ Γερμανίᾳ ἰσχυόντων, δι' ἀποφάσεως τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου.

ι. Ἡ μείωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν εἰς 150 κατ' ἀνώτατον ὅριον, ἡ αὐξήσις τῆς διαρκείας τῆς βουλευτικῆς περιόδου εἰς πέντε ἔτη, ὁ καθορισμὸς εὐρυτάτων ἐκλογικῶν περιφερειῶν διὰ νὰ καταπολεμηθῇ ἡ μικροκομματικὴ τοπικὴ συναλλαγὴ, ὁ καθορισμὸς ἐλαχίστου ὁρίου ποσοστοῦ ψήφων

διὰ τὴν ἐκπροσώπησιν ἑκ μέρους ἢ συνασπισμοῦ κομμάτων εἰς τὴν Βουλὴν (ὥστε νὰ ἀποφεύγεται ὁ κατακερματισμὸς τῶν πολιτικῶν δυνάμεων), ἢ πρόβλεψις περὶ τῆς ἐκλογῆς ὀρισμένου ἀριθμοῦ βουλευτῶν ἐξ ὁλοκλήρου τῆς Ἐπικρατείας κατ' ἀναλογίαν τῆς δυνάμεως τῶν κομμάτων, τέλος δὲ ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἐκλογῆς τοῦ αὐτοῦ προσώπου ὡς βουλευτοῦ διὰ τετάρτην κατὰ συνέχειαν βουλευτικὴν περίοδον, ὥστε νὰ εὐχεραίνεται ἡ ἀνανέωσις τῶν στελεχῶν τῶν κομμάτων.

ια. Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἀναδρομικῆς ἐπιβολῆς φόρου ἡ οἰοῦντι ἄλλου οἰκονομικοῦ βάρους χάριν τῆς προστασίας τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν συναλλαγῶν (ἄρθρ. 82).

ιβ. Ἡ ρητὴ ἀνάθεσις εἰς τὰ δικαστήρια τῆς ἀρμοδιότητος ὅπως ἐλέγχουν τὴν συνταγματικότητα τῶν νόμων τὸσον κατὰ τὸ περιεχόμενον, ὅσον καὶ κατὰ τὸν τρόπον τῆς καταρτίσεως αὐτῶν (ἄρθρ. 118).

ιγ. Ἡ καθιέρωσις τῆς δυνατότητος ἀναγνώρισεως ἀρμοδιοτήτων εἰς ὄργανα διεθνῶν ὀργανισμῶν, ἐφ' ὅσον τοῦτο ἐξυπηρετεῖ τὴν παγκόσμιον εἰρήνην καὶ τὴν προαγωγὴν τῆς συνεργασίας μετ' ἄλλων κρατῶν, ὑπὸ τῶν ὅρων τῆς ἐγκρίσεως τῆς σχετικῆς διεθνoῦς συνθήκης ὑπὸ τῆς Βουλῆς δι' ἡϋξημένης πλειοψηφίας (ἄρθρ. 53).

Β. — Εἰς τὸν τομέα τῶν σχέσεων τοῦ Κράτους πρὸς τὰ ἄτομα, αἱ κυριώτεραι καινοτομίαι, τὰς ὁποίας εἰσήγαγε τὸ Σύνταγμα τοῦ 1968, εἶναι αἱ ἀκόλουθοι :

α. Ἡ ἀναγνώρισις τοῦ δικαιώματος τοῦ ἀτόμου πρὸς ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τῆς προσωπικότητός του ἐφ' ὅσον δὲν προσβάλλει δικαιώματα τῶν ἄλλων καὶ δὲν παραβιάζει τὸ Σύνταγμα ἢ τὸν ἠθικὸν νόμον (ἄρθρ. 9).

β. Ἡ ἀρτιωτέρα προστασία τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας, διὰ τοῦ καθορισμοῦ ἀνωτάτων χρονικῶν ὁρίων διαρκείας τῆς προφυλακίσεως (ἄρθρ. 10).

γ. Ἡ ἀρτιωτέρα ρύθμισις τῆς ἀσκήσεως τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου, διακηρυσσομένης συγχρόνως τῆς ἀρχῆς ὅτι ὁ τύπος ἐπιτελεῖ δημοσίαν ἀποστολὴν, ἡ ὁποία συνεπάγεται δικαιώματα καὶ καθήκοντα, ἀλλὰ καὶ εὐθύνην διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῶν δημοσιευμάτων (ἄρθρ. 14).

δ. Ἡ πλέον ὀρθολογικὴ ἢ κατὰ τὸ παρελθὸν ρύθμισις διαφορῶν

θεμάτων σχετικῶν πρὸς τὴν ἀναγκαστικὴν ἀπαλλοτρίωσιν (ἄρθρ. 21).

ε. Ἡ καθιέρωσις τῆς δυνατότητος στερήσεως, δι' ἀποφάσεως τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου, ὠρισμένων ἀτομικῶν δικαιωμάτων ἐν περιπτώσει καταχρηστικῆς ἀσκήσεως αὐτῶν (ἄρθρ. 24), κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν εἰς Δυτικὴν Γερμανίαν ἰσχυόντων.

στ. Ἡ καθιέρωσις διατάξεων κοινωνικοῦ περιοχομένου, ἀναφερομένων εἰς τὴν προστασίαν τοῦ γάμου, τῆς οἰκογενείας, τὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν ἀνηλίκων, τὴν προστασίαν τῶν πολυτέκνων καὶ τῶν θυμάτων πολέμου, τὴν ἐξασφάλισιν ἀπασχολήσεως καὶ τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεως τῶν ἐργαζομένων, τὴν ὑγείαν καὶ τὴν κοινωνικὴν ἀσφάλειαν τοῦ πληθυσμοῦ, τέλος δὲ τὴν βελτίωσιν τῶν ὅρων διαβιώσεως τοῦ λαοῦ διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας (ἄρθρα 26-28).

4. Η ΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ

Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1968 προσδιορίζει ρητῶς τὴν μορφήν τοῦ πολιτεύματος τῆς Ἑλλάδος ὡς *Βασιλευομένην Δημοκρατίαν*, ἀπαγορεύει δὲ τὴν δι' ἀναθεωρήσεως τοῦ συνταγματικοῦ κειμένου μεταβολὴν τῆς μορφῆς ταύτης τοῦ πολιτεύματος (ἄρθρα 2 § 1 καὶ 137 § 1). Πέραν ὅμως τούτου, διακηρύσσει πανηγυρικῶς τὴν ἀρχὴν τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας, ἐπὶ τῆς ὁποίας θεμελιούται ἡ ἔννοια τῆς δημοκρατίας διὰ τοῦ ἄρθρ. 2 § 2, τὸ ὁποῖον ὀρίζει ὅτι «ἅπασαι αἱ ἐξουσίαι πηγάζουν ἐκ τοῦ Λαοῦ, ὑπάρχουν ὑπὲρ τοῦ Λαοῦ καὶ τοῦ Ἔθνους καὶ ἀσκοῦνται καθ' ὃν τρόπον ὀρίζει τὸ Σύνταγμα». Ἀνάλογος διάταξις ἀπήντα καὶ εἰς τὰ Συντάγματα τοῦ 1864, τοῦ 1911 καὶ τοῦ 1952, ἦτο ὅμως κάπως διάφορος κατὰ τὸ περιεχόμενον, δεδομένου ὅτι τὰ Συντάγματα ἐκεῖνα ὥριζον ὅτι «ἅπασαι αἱ ἐξουσίαι πηγάζουν ἐκ τοῦ Ἔθνους, ἐνεργοῦνται δὲ καθ' ὃν τρόπον ὀρίζει τὸ Σύνταγμα». Τὸ ἰσχύον Σύνταγμα ἀφ' ἐνὸς ἀντικατέστησε τὸν ὅρον «ἔθνος» διὰ τοῦ ὀρθοτέρου καὶ ἀνταποκρινομένου εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας ὅρου «λαὸς» καὶ ἀφ' ἑτέρου προσέθεσεν ὅτι αἱ ἐξουσίαι «ὑπάρχουν ὑπὲρ τοῦ Λαοῦ καὶ τοῦ Ἔθνους». Διὰ τῆς τελευταίας ταύτης φράσεως ὑποδεικνύεται σαφῶς εἰς τὰ ὅργανα τοῦ Κράτους ὅτι πρέπει νὰ ἔχουν πάντοτε

ὡς ὁδηγόν, κατὰ τὴν ἄσκησιν τῶν ἐξουσιῶν των, τὰ συμφέροντα τόσον τοῦ λαοῦ, ὅσον καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ Ἔθνους γενικώτερον.

Πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας εἶναι ἀναποσπάστως συν-
δεσμένη ἡ ἀρχὴ τῆς καθολικότητος τοῦ ἐκλογικ-
οῦ δικαίωματος, τὴν ὁποίαν ἐπίσης καθιερώνει τὸ ἰσχύον
Σύνταγμα, διὰ τοῦ ἄρθρου 56. Κατ' αὐτό, τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα ἀνα-
γνωρίζεται εἰς ὅλους τοὺς πολίτας, τοὺς ἔχοντας συμπληρώσει τὸ 21ον
ἔτος τῆς ἡλικίας των. Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀρχῆς τῆς καθολικότητος
προσδίδεται οὐσιαστικὸν περιεχόμενον εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς δημοκρατίας,
ἀφοῦ ὅλοι οἱ ὥριμοι καὶ ἱκανοὶ πρὸς ἐνέργειαν πολῖται, ἄνευ ποιοτικῶν
διακρίσεων, διαθέτουν τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα.

5. Η ΔΙΑΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΕΞΟΥΣΙΩΝ

Τὸ ἰσχύον Σύνταγμα υἱοθετεῖ τὴν ἀρχὴν τῆς διακρίσεως
τῶν ἐξουσιῶν. Λέγοντες «διακρίσιν τῶν ἐξουσιῶν» ἐννοοῦμεν
τὸ σύστημα ἐκεῖνο ὀργανώσεως τῆς ἀσκήσεως τῆς κρατικῆς ἐξουσίας,
κατὰ τὸ ὁποῖον ὑφίστανται εἰς τὸ Κράτος τρεῖς χωρισταὶ ὁμάδες ὀργά-
νων, ἡ μία τῶν ὁποίων εἶναι ἀρμοδία διὰ τὴν θέσπισιν τῶν κανόνων
τοῦ δικαίου (νομοθετικὰ ὅργανα), ἡ δευτέρα διὰ τὴν ἐφαρμογὴν ἢ ἐκ-
τέλεσιν τῶν νόμων (διοικητικὰ ἢ ἐκτελεστικὰ ὅργανα) καὶ ἡ τρίτη διὰ
τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης (δικαστικὰ ὅργανα). Τὴν ὑπαρξίν τριῶν
ὁμάδων κρατικῶν ὀργάνων διέκρινε πρῶτος ὁ Ἀριστοτέλης (384 - 322
π.Χ.) παρατηρήσας ὅτι «ἔστι δὴ τρία μόρια τῶν πολιτειῶν πασῶν...
ἐν μὲν τὶ τὸ βουλευόμενον περὶ τῶν κοινῶν, δεύτερον δὲ τὸ περὶ τὰς
ἀρχάς..., τρίτον δὲ τὶ τὸ δικάζον».

Ἡ ἀρχὴ τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν διατυπῶνται εἰς τὸ ἄρθρ.
3 τοῦ Συντάγματος, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἀνατί-
θεται εἰς τὴν Βουλὴν καὶ τὸν Βασιλέα, ἡ ἐκτελεστικὴ εἰς τὸν Βα-
σιλέα καὶ τὴν Κυβέρνησιν, τέλος δὲ ἡ δικαστικὴ εἰς τὰ δικαστή-
ρια, τῶν ὁποίων αἱ ἀποφάσεις ἐκτελοῦνται ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως.
Υπάρχουν, συνεπῶς, τρεῖς ἰδιαιτεραὶ ὁμάδες ὀργάνων διὰ τὴν ἄσκη-
σιν μιᾶς ἐκάστης ἐκ τῶν τριῶν κατευθύνσεων, πρὸς τὰς ὁποίας ἐκδη-
λοῦνται ἡ κρατικὴ ἐξουσία, ἥτοι τῆς νομοθεσίας, τῆς διοικήσεως καὶ τῆς
ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης.

Ἄλλὰ τὰ διάφορα κρατικά ὄργανα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐνεργοῦν εἰς τελείαν ἀπομόνωσιν τὰ μὲν ἀπὸ τὰ δέ, διότι τοῦτο θὰ ἀπέληγεν εἰς ἀδυναμίαν ὁμαλῆς λειτουργίας τῆς κρατικῆς μηχανῆς. Ἡ συνεργασία μεταξὺ τῶν διαφόρων κρατικῶν ὀργάνων εἶναι ἀπαραίτητος, δι' αὐτὸ δὲ καὶ ἡ διάκρισις τῶν ἐξουσιῶν δὲν καθιεροῦται ὑπὸ ἀπόλυτον μορφήν. Ἀντιθέτως, τὸ Σύνταγμα ὀργανώνει τὴν συστηματικὴν συνεργασίαν καὶ ἀλληλεπίδρασιν τῶν διαφόρων κρατικῶν ὀργάνων, ἐπὶ πλέον δὲ καθιερώνει καὶ τὴν λεγομένην *«διασταύρωσιν λειτουργικῶν»*. Ἀναθέτει δηλ. εἰς ὠρισμένα κρατικά ὄργανα ἀρμοδιότητας, αἱ ὁποῖαι, ἂν ἐφηρμόζετο ἀπολύτως ἡ διάκρισις τῶν ἐξουσιῶν, δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀναθεθοῦν εἰς αὐτά. Οὕτω λ.χ. ἀναθέτει εἰς τὴν Βουλὴν, κύριον νομοθετικὸν ὄργανον, ἀρμοδιότητας διοικητικὰς ἢ καὶ δικαστικὰς, εἰς τὸν Βασιλέα καὶ τὴν Κυβέρνησιν, κύρια ἐκτελεστικά ὄργανα, ἀρμοδιότητας νομοθετικὰς ἢ δικαστικὰς, τέλος δὲ καὶ εἰς τὰ δικαστήρια ἀρμοδιότητας διοικητικὰς, ἀκόμη δὲ καὶ νομοθετικὰς, ὅπως συμβαίνει ὅταν τὸ Συνταγματικὸν Δικαστήριον χαρακτηρίζῃ ὡς ἀντισυνταγματικὸν νόμον τινὰ μὲ συνέπειαν τὴν ἀκύρωσίν του.

Ἡ διάκρισις, πάντως, τῶν ἐξουσιῶν παρουσιάζεται εἰς τὸ ἰσχυὸν Σύνταγμα αὐστηροτέρα ἢ εἰς τὰ προηγούμενα. Τοῦτο προκύπτει ἀπὸ ὠρισμένας διατάξεις, εἰδικώτερον δὲ ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι δημιουργοῦν ἀσυμβίβαστον μεταξὺ τοῦ βουλευτικοῦ καὶ τοῦ ὑπουργικοῦ ἀξιώματος ἢ αἱ ὁποῖαι ἀπαγορεύουν τὴν ὑποβολὴν εἰς τὴν Βουλὴν ἐρωτήσεως ἢ ἐπερωτήσεως ἢ τὴν συζήτησιν εἰς αὐτὴν περὶ ἐκκρεμοῦς ἐνώπιον δικαστηρίου δίκης.

6. Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ

Τὸν συνδετικὸν κρίκον μεταξὺ τῶν τριῶν ἐξουσιῶν ἀποτελεῖ ὁ Βασιλεὺς, διότι εἶναι, κατὰ τὸ ἄρθρ. 3 τοῦ Συντάγματος, κύριον ὄργανον τόσον τῆς νομοθετικῆς, ὅσον καὶ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἐπὶ πλέον δὲ ἀρμόδιος διὰ τὸν διορισμὸν, συμφώνως ὅμως πρὸς τὸν νόμον, τῶν δικαστῶν, τῶν ὁποίων αἱ ἀποφάσεις ἐκτελοῦνται ἐν ὀνόματί του. Τὴν τοιαύτην θέσιν τοῦ Βασιλέως ἐντὸς τοῦ πολιτεύματος ὑπογραμμίζει καὶ τὸ ἄρθρ. 30 § 1 τοῦ Συντάγματος, τὸ ὁποῖον τὸν χαρακτηρίζει «σύμβολον τῆς ἐνότητος τοῦ Ἑθνους» καὶ «Ἀνώτατον Ἀρχοντα τοῦ Κράτους».

Ὁ Βασιλεὺς κηρύσσεται, διὰ τοῦ ἄρθρου 30 τοῦ Συντάγματος,

ἀνεύθυνος καὶ ἀπαραβίαστος, λόγῳ δὲ ἀκριβῶς τοῦ ἀνευθύνου τοῦ ὀρίζεται, διὰ τοῦ ἄρθρ. 42, ὅτι οἰκδῆποτε πράξεις του διὰ νὰ ἔχη ἰσχὺν πρέπει νὰ προσυπογράφεται ἀπὸ τὸ ἀρμόδιον μέλος τῆς Κυβερνήσεως, εἰς ὁρισμένους δὲ περιπτώσεις ἀπὸ τὸ Ἰπουργικὸν Συμβούλιον. Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀνευθύνου τοῦ Βασιλέως καθιερώθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἀγγλίαν, υἱοθετήθη δέ, παρὰ τὴν ἐκ τῆς μοναρχίας «ἐλέφ Θεοῦ» καταγωγὴν της, ἀπὸ τὰ σύγχρονα δημοκρατικὰ πολιτεύματα, διότι διευκολύνει τὴν διατήρησίν του μακρὰν τῶν πολιτικῶν διαμαχῶν καὶ ἐνισχύει τὴν θέσιν τῆς ἐκ τοῦ λαοῦ προερχομένης ὑπευθύνου Κυβερνήσεως. Ἡ ἀρχή, ὡς ἐκ τούτου, τοῦ ἀνευθύνου δὲν ἔχει τὴν ἔννοιαν ὅτι ὁ Βασιλεὺς δύναται νὰ ἐνεργῇ ἐλευθέρως, χωρὶς νὰ δεσμεύεται ἀπὸ τὸ ὑφιστάμενον δίκαιον, ἐπὶ κεφαλῇ τῆς πυραμίδος τοῦ ὁποίου εἶναι τὸ Σύνταγμα. Πράξεις τοῦ Βασιλέως ἀντίθετος πρὸς τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους εἶναι ἀνίσχυρος νομικῶς, μόνον δὲ εὐθύνῃ δὲν φέρει δι' αὐτὴν ὁ Βασιλεὺς, ἐπειδὴ τὴν εὐθύνῃ τὴν φέρουν τὰ μέλη ἢ μέλος τῆς Κυβερνήσεως. Τὸ ἀπαράβιαστον, ἐξ ἄλλου, τοῦ Βασιλέως ἔχει τὴν ἔννοιαν ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι εἰς οὐδεμίαν ἀρχὴν ἢ ἐξουσίαν ἐντὸς τοῦ Κράτους δίδει λόγον διὰ τὰς πράξεις του, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ἀπολαύει ἰδιαιτέρας προστασίας διὰ τῶν ποινικῶν νόμων διὰ πᾶσαν προσβολὴν ἀπευθυνομένην κατὰ τοῦ προσώπου του.

Ὁ Βασιλεὺς ἔχει, κατὰ τὸ Σύνταγμα, διαφόρους ἀρμοδιότητας, αἱ ὁποῖαι κατὰτάσσονται εἰς κατηγορίας. Αἱ κατηγορίαι αὗται εἶναι αἱ ἑξῆς :

α. *Νομοθετικαὶ ἀρμοδιότητες.* Αὗται συνίστανται εἰς τὴν κύρωσιν τῶν ὑπὸ τῆς Βουλῆς ψηφισομένων νόμων, εἰς τὴν παροχὴν ἀμνηστίας ἐπὶ πολιτικῶν ἐγκλημάτων, εἰς τὴν θέσιν ἐν ἰσχύϊ τοῦ νόμου «περὶ καταστάσεως πολιορκίας» καὶ εἰς τὴν ἔκδοσιν, κατὰ τὸ ἄρθρ. 48 τοῦ Συντάγματος, διαφόρων διαταγμάτων, τὰ ὁποῖα περιέχουν κανόνας δικαίου.

β. *Διοικητικαὶ ἀρμοδιότητες.* Εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ἐντάσσονται ὁ διορισμὸς καὶ ἡ παύσις τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, ἡ ἀπονομὴ βαθμῶν κατὰ νόμον εἰς τοὺς ὑπηρετοῦντας εἰς τὰς ἐνόπλους δυνάμεις, ἡ κήρυξις πολέμου, ἡ ἔκδοσις καὶ δημοσίευσις τῶν νόμων, ἡ ἔκδοσις διοικητικῶν διαταγμάτων καὶ ἡ ἀπονομὴ παρασῆμων.

γ. *Δικαστικαὶ ἀρμοδιότητες.* Αὗται εἶναι ὁ διορισμὸς τῶν δικαστῶν καὶ ἡ ἀπονομὴ χάριτος εἰς καταδικασθέντας.

δ. *Ρυθμιστικάι άρμοδιότητες.* Είς τήν κατηγορίαν ταύτην ανήκουν άρμοδιότητες άναφερόμεναι είς τήν ρύθμισιν τοῦ βίου τῆς Βουλῆς καί τὸν σχηματισμὸν τῆς Κυβερνήσεως, ειδικώτερον δὲ ἡ σύγκλησις ἐκάστοτε τῆς Βουλῆς εἰς σύνοδον καὶ ἡ κήρυξις τῆς ἐνάρξεως καὶ λήξεως τῶν συνόδων αὐτοπροσώπως ἢ διὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ἡ ἀναστολή τῶν ἐργασιῶν τακτικῆς βουλευτικῆς συνόδου, ἡ διάλυσις τῆς Βουλῆς καὶ ὁ διορισμὸς καὶ ἡ παῦσις τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως.

ε. *Άρμοδιότητες διεθνoῦς παραστάσεως.* Αὗται εἶναι ἡ ἐκπροσώπησις τοῦ Κράτους εἰς τὰς σχέσεις μετὰ τῶν ἄλλων κρατῶν καὶ ἡ συνολογῆσις διεθνῶν συνθηκῶν.

Πέραν τῶν άρμοδιοτήτων τούτων, οὔδεμίαν ἄλλην δύναται νὰ ἀσκήσῃ ὁ Βασιλεὺς, διότι τοῦτο ἀπαγορεύεται ρητῶς ἐκ τοῦ Συντάγματος, τὸ ἄρθρον 55 τοῦ ὁποῖου ὀρίζει ὅτι «ὁ βασιλεὺς δὲν ἔχει ἄλλας άρμοδιότητας εἰμὴ ὅσας ἀπονέμει εἰς αὐτὸν ρητῶς τὸ Σύνταγμα».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί συνέβη τὴν 21ην Ἀπριλίου 1967 ;	κρατικῆς ἐξουσίας ;
2. Πότε ἄλλοτε αἱ ἐνοπλιοι δυνάμεις ἐπενέβησαν εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς χώρας ;	9. Ποῖαι εἶναι αἱ κυριώτεραι καινοτομίαι τοῦ νέου Συντάγματος εἰς τὰς σχέσεις Κράτους καὶ Πολιτῶν ;
3. Ποία ἦτο ἡ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς Ἐπαναστάσεως ;	10. Ποία εἶναι ἡ μορφή τοῦ πολιτεύματος κατὰ τὸ νέον Σύνταγμα ;
4. Ποῖοι εἶναι οἱ σκοποὶ τῆς Ἐπαναστάσεως ;	11. Ποῖαι ἀρχαὶ διακηρύσσονται εἰς τὸ νέον Σύνταγμα ;
5. Ἀπὸ πότε εἶχε διαπιστωθῇ ἡ ἀνάγκη ἀναμορφώσεως τοῦ Συντάγματος τοῦ 1952 ;	12. Τί καλοῦμεν «διάκρισιν τῶν ἐξουσιῶν» ;
6. Ποία διαδικασία ἠκολουθήθη διὰ τὴν ἐκπόνησιν καὶ τὴν ψήφισιν τοῦ νέου Συντάγματος ;	13. Τί καλοῦμεν «διασταύρωσιν τῶν λειτουργιῶν» ;
7. Ἀπὸ πότε ἰσχύει τὸ Σύνταγμα τοῦ 1968 ;	14. Ποία ἡ θέσις τοῦ Βασιλέως κατὰ τὸ Σύνταγμα ;
8. Ποῖαι εἶναι αἱ κυριώτεραι καινοτομίαι τοῦ νέου Συντάγματος, ὡς πρὸς τὴν ἀσκήσιν τῆς	15. Τί καλοῦμεν «ἀνεύθυνον» καὶ τί «ἀπαρβαλίστον» τοῦ Βασιλέως ;
	16. Ποῖαι αἱ άρμοδιότητες τοῦ Βασιλέως κατὰ τὸ Σύνταγμα ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙΙ

Η ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

1. Η ΒΟΥΛΗ

Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἀσκεῖται (ἄρθρ. 3 § 1 τοῦ Συντάγματος) ὑπὸ τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βουλῆς. Ἡ τοιαύτη σύμπραξις τῶν δύο ὀργάνων εἰς τὴν κατάρτισιν τῶν νόμων ἐκδηλοῦται διὰ τῆς ψηφίσεως αὐτῶν ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ τῆς κυρώσεώς των ἐν συνεχείᾳ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως. Ἡ ἁρμοδιότης ὅμως τοῦ Βασιλέως ὅπως κυρῶνῃ τοὺς νόμους καθιεροῦται ὅχι ὡς ἀπόλυτος, ἀλλ' ὡς ἀναβλητική. Συγκεκριμένως, ἂν ὁ Βασιλεὺς δὲν κυρῶσῃ τὸν νόμον ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς ψηφίσεώς του ὑπὸ τῆς Βουλῆς, τὸ σχέδιον παραπέμπεται ἐκ νέου εἰς τὴν Ὀλομέλειαν τῆς Βουλῆς. Ἄν δὲ ἡ τελευταία αὕτη τὸ ψηφίσῃ ἐκ νέου διὰ τῆς ἀπολύτου πλειονοψηφίας τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν της, ὁ Βασιλεὺς εἶναι πλέον ὑποχρεωμένος νὰ τὸ κυρῶσῃ καὶ νὰ τὸ καταστήσῃ νόμον τοῦ Κράτους.

Τὸ κύριον, συνεπῶς, ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου ἀσκεῖται ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία, εἶναι ἡ Βουλὴ. Αὕτη, συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρ. 57 § 1 τοῦ Συντάγματος, ἀποτελεῖται ἀπὸ 150 κατ' ἀνώτατον ὄριον βουλευτάς, οἱ ὅποιοι (ἄρθρ. 56) ἀναδεικνύονται ἀπὸ τὸ ἐκλογικὸν σῶμα δι' ἁμέσου, καθολικῆς καὶ μυστικῆς ψηφοφορίας.

Βουλευταί. Οἱ βουλευταὶ διακρίνονται, κατὰ τὸ Σύνταγμα, εἰς δύο κατηγορίας. Εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀναδεικνύονται κατὰ ἐκλογικὰς περιφερείας καὶ εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀναδεικνύονται ἀπὸ ὁλόκληρον τὴν Ἐπικράτειαν. Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν ἀποτελοῦν ποσοστὸν τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν, καθοριζόμενον διὰ τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου μεταξὺ τοῦ ἐνὸς πέμπτου καὶ τοῦ ἐνὸς ἑκτου. Οὕτω, ἂν ὁ ἐκλογικὸς νόμος καθορίσῃ τὸν συνολικὸν ἀριθμὸν τῶν βουλευτῶν εἰς 150 (ἤτοι εἰς τὸ ἀνώτατον ἐπιτρεπόμενον κατὰ τὸ Σύνταγμα ὄριον),

οί 25 - 30 ἐξ αὐτῶν θὰ ἀναδεικνύωνται ἀπὸ ὁλόκληρον τὴν Ἐπικράτειαν καὶ οἱ ὑπόλοιποι 120 - 125 ἀπὸ τὰς ἐκλογικὰς περιφερείας. Οἱ ἀναδεικνύομενοι ἀπὸ ὁλόκληρον τὴν Ἐπικράτειαν βουλευταὶ ἐκλέγονται ἐπὶ τῇ βάσει ἐιδικῶν καταλόγων ὑποψηφίων τῶν κομμάτων καὶ κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐκλογικῆς δυνάμεως ἐκάστου κόμματος. Οὕτω, ἀν ἐκλέγονται 30 βουλευταὶ ἀπὸ ὁλόκληρον τὴν Ἐπικράτειαν καὶ κατὰ τὰς ἐκλογὰς τὸ Α κόμμα ἔλαβε τὰ 50% τῶν ψήφων, τὸ Β τὰ 30% καὶ τὸ Γ τὰ 20%, τὸ Α κόμμα θὰ ἀναδείξῃ 15 βουλευτὰς τῆς κατηγορίας ταύτης, τὸ Β 9 καὶ τὸ Γ 6, ἀσχέτως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν, τοὺς ὁποίους ἕκαστον ἐξ αὐτῶν θὰ ἐπιτύχῃ νὰ ἀναδείξῃ κατὰ ἐκλογικὰς περιφερείας.

Ὡς πρὸς τοὺς ἀναδεικνυομένους κατὰ ἐκλογικὰς περιφερείας βουλευτὰς, τὸ Σύνταγμα θέτει δύο περιορισμούς (ἄρθρ. 57 § 3). Κατὰ τὸν πρῶτον, αἱ ἐκλογικαὶ περιφέρειαι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἶναι οὔτε περισσότεραι τῶν δέκα πέντε, ἀλλ' οὔτε καὶ ὀλιγώτεροι τῶν δέκα, κατὰ δὲ τὸν δεύτερον ἐκάστη περιφέρεια πρέπει νὰ ἔχῃ τόσον πληθυσμόν, ὥστε νὰ ἀναδεικνύῃ πέντε, κατ' ἐλάχιστον ὅριον, βουλευτὰς. Καθιεροῦται οὕτω τὸ σύστημα τῶν εὐρυτάτων ἐκλογικῶν περιφερειῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς καταπολεμήσεως τῆς τοπικῆς μικροκομματικῆς συναλλαγῆς. Εἰς ἐκάστην, ἐξ ἄλλου, περιφέρειαν ἢ ἐκλογὴν, χάριν τῆς διευκολύνσεως τῶν ἐκλογέων καὶ τῆς ταχείας διεκπεραιώσεώς της, πραγματοποιεῖται κατ' ἐκλογικὰ τμήματα, τὰ ὅποια συνήθως δὲν περιλαμβάνουν περισσότερους τῶν 800 ἐκλογέων ἕκαστον.

Τὸ Σύνταγμα λαμβάνει ἐπίσης πρόνοιαν διὰ νὰ ἀποφεύγεται ὁ κατακερματισμὸς τῶν πολιτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας εἰς πληθώραν κομμάτων καὶ κομματιδίων. Εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀποβλέπει ἡ διάταξις τοῦ ἁρθροῦ 57 § 6, ἡ ὁποία ὀρίζει ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκπροσωπηθῇ εἰς τὴν Βουλὴν κόμμα, τὸ ὁποῖον δὲν συνεκέντρωσε (κατὰ τὰ ἐιδικώτερον διὰ τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου ὀριζόμενα) τὰ 10% - 16,66% τῶν ψήφων εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἐπικράτειαν, οὔτε συνασπισμὸς κομμάτων, ὁ ὁποῖος δὲν συνεκέντρωσε τὰ 25% - 33,33% τῶν ψήφων.

Αἱ βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ διενεργοῦνται ταυτοχρόνως εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἐπικράτειαν, κατὰ τὴν παγίως δὲ ἀκολουθουμένην ἀπὸ τοῦ 1864 πρακτικὴν εἰς μίαν ἡμέραν, ἡ ὁποία εἶναι Κυριακή, ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκλείπει ὁ κίνδυνος ὅπως τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐκλογῆς εἰς μίαν περιφέρειαν ἐπηρεάσουν τοὺς ἐκλογεῖς ἄλλων περιφερειῶν.

Ἡ Βουλὴ ἐκλέγεται διὰ μίαν πενταετίαν, ὅταν δὲ αὕτη συμπληρωθῇ, θὰ πρέπει νὰ διαλυθῇ καὶ νὰ προκηρυχθοῦν νέαι ἐκλογαὶ ἐντὸς 35 ἡμερῶν (ἄρθρ. 60). Δὲν ἀποκλείεται ὅμως νὰ τερματισθῇ καὶ ἐνωρίτερον, δηλαδὴ πρὸ τῆς παρόδου τῶν πέντε ἐτῶν, ὁ βίος τῆς Βουλῆς διὰ τῆς διαλύσεως αὐτῆς. Διὰ τὴν διάλυσιν ἀπαιτεῖται Βασιλικὸν Διάταγμα, τὸ ὁποῖον προσυπογράφεται ἀπὸ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, διὰ νὰ εἶναι δὲ ἔγκυρον τὸ διάταγμα τοῦτο, πρέπει νὰ ζητηθῇ ἡ γνώμη τοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἔθνους (ἄρθρ. 46).

Ἐκλογιμότης. Διὰ νὰ ἐκλεγῇ τις βουλευτὴς — διὰ νὰ εἶναι ἐκλογίμος, ὡς λέγεται — πρέπει νὰ συγκεντρώνη, κατὰ τὸ ἄρθρ. 61 τοῦ Συντάγματος, πέντε προσόντα. Ταῦτα εἶναι : α) ἡ ἑλληνικὴ ἰθαγένεια, β) ἡ ἡλικία τῶν 25 ἐτῶν συμπεπληρωμένων κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς, γ) ἡ κατὰ νόμον ἰκανότης τοῦ ἐκλέγειν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον σημαίνει ὅτι δὲν θὰ πρέπει νὰ ἔχῃ στερηθῇ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου λόγῳ πνευματικῆς ἀνικανότητος ἢ ἠθικῆς ἀναξιοτήτος, δ) ἡ ἐγγραφὴ εἰς ἐκλογικὸν κατάλογον καὶ ε) τὸ ἀπολυτήριον μέσης ἐκπαιδεύσεως, γενικῆς, ἢ ἐπαγγελματικῆς.

Πέραν ὅμως τῶν προσόντων, τὸ Σύνταγμα ὀρίζει ὅτι δὲν πρέπει νὰ συντρέχουν καὶ ὠρισμένα κωλύματα, ἢ ὑπαρξίς τῶν ὁποίων ἀποκλείει τὴν ἐκλογιμότητα. Οὕτω, ὅσοι ἀπέκτησαν τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν διὰ πολιτογραφήσεως ἢ γάμου εἶναι δυνατόν νὰ ἐκλεγοῦν βουλευταὶ μόνον μετὰ τὴν πάροδον δέκα ἐτῶν ἀπὸ τῆς πολιτογραφήσεως ἢ τοῦ γάμου. Δὲν εἶναι ἐπίσης ἐκλόγιμοι ὅσοι δὲν ἐξεπλήρωσαν τὰς στρατιωτικὰς ὑποχρεώσεις των ἢ δὲν ἀπηλλάγησαν νομίμως ἀπὸ τούτων, ὅσοι κατεδικάσθησαν εἰς ποινὰς συνεπαγομένας στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων (καὶ μάλιστα ἐπὶ χρόνον διπλάσιον τοῦ ὀριζομένου διὰ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως), ὡς καὶ ὅσοι κατεδικάσθησαν εἴτε δι' ὠρισμένα ἀξιόποινα ἀδικήματα ἀτιμωτικοῦ χαρακτῆρος, ρητῶς κατονομαζόμενα εἰς τὸ Σύνταγμα, εἴτε δι' ἐνεργὸν συμμετοχὴν εἰς κόμμα, ὀργάνωσιν, σωματεῖον ἢ ἔνωσιν προσώπων, τῶν ὁποίων σκοπὸς εἶναι ἡ διάδοσις καὶ ἐφαρμογὴ ἰδεῶν τεινουσῶν εἰς ἀνατροπὴν τοῦ κρατοῦντος πολιτεύματος ἢ τοῦ κοινωνικοῦ καθεστώτος ἢ εἰς ἀπόσπασιν μέρους τῆς Ἐπικρατείας. Ἐπὶ πλέον, διὰ νὰ καταπολεμηθῇ ὁ βουλευτικὸς ἐπαγγελματισμὸς καὶ νὰ διευκολυνθῇ ἡ ἀνανέωσις τῶν στελεχῶν τῶν κομμάτων, ὀρίζεται ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκλεγῇ τις διὰ τετάρτην κατὰ συνέχειαν φορὰν βουλευτὴς — ἐξαι-

ρέσει τῶν διατελεσάντων κοινοβουλευτικῶν πρωθυπουργῶν καὶ τῶν ἀρχηγῶν τῶν κομμάτων — ὅπως ἐπίσης ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκλεγῇ βουλευτὴς ὁ διατελέσας Ὑπουργὸς ἢ Ὑφυπουργὸς κατὰ τὴν πρὸ τῶν ἐκλογῶν βουλευτικὴν περίοδον (διὰ νὰ ἀποφεύγεται ὁ κίνδυνος νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὸ ἀξίωμα του πρὸς ἀπόκτινσιν ἐκλογικῆς πελατείας), ὡς καὶ ὁ ἔχων ἀνειλημμένην ὑποχρέωσιν παραμονῆς ἐπὶ ὠρισμένον χρόνον εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν πρὶν ἐκπνεύσῃ ὁ χρόνος οὗτος.

Κωλύματα. Τὸ Σύνταγμα (ἄρθρ. 62) καθιερώνει καὶ ὠρισμένα σχετικὰ κωλύματα, ἀπαγορεύον τὴν ἐκλογὴν ὡς βουλευτῶν : α) τῶν ἐμμίσθων δημοσίων ὑπαλλήλων, β) τῶν ὑπαλλήλων ὀργανισμῶν τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, ἄλλων νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου καὶ δημοσίων ἢ δημοτικῶν ἐπιχειρήσεων, ὡς καὶ τῶν διοικητῶν ἢ προέδρων τῶν διοικητικῶν συμβουλίων πάντων τῶν ὀργανισμῶν τούτων, γ) τῶν μονίμων ἀξιωματικῶν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, τῶν σωμάτων ἀσφαλείας, τοῦ λιμενικοῦ σώματος καὶ τῆς πυροσβεστικῆς ὑπηρεσίας, δ) τῶν δημάρχων καὶ τῶν προέδρων κοινοτήτων καὶ ε) τῶν συμβολαιογράφων καὶ τῶν φυλάκων ὑποθηκῶν καὶ μεταγραφῶν. Τὰ κωλύματα ταῦτα χαρακτηρίζονται ὡς σχετικὰ, διότι παύουν ὑφιστάμενα διὰ τῆς πρὸ τῆς ἀνακηρύξεως τῶν ὑποψηφίων βουλευτῶν παραιτήσεως ἀπὸ τῆς θέσεώς των τῶν ἐμπιπτόντων εἰς τὰς ἀνωτέρω κατηγορίας. Ἡ παραίτησις αὕτη, συμφώνως πρὸς ρητὴν διάταξιν τοῦ Συντάγματος, συντελεῖται διὰ μόνης τῆς ἐγγράφου υποβολῆς της, χωρὶς νὰ ἀπαιτῆται καὶ ἀποδοχὴ της ἀπὸ τὴν ἀρμοδίαν ἀρχήν. Ἡ τελευταία αὕτη πρόνοια ἐλήφθη διὰ νὰ μὴ παρεμποδίζεται ἀπὸ τὴν διοίκησιν, μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι τῆς εἶναι ἀπαραίτητος, ἡ ἀποχώρησις ἐκ τῆς ὑπηρεσίας οἰοῦντοτε ἐκ τῶν ἀνωτέρω προσώπων προκειμένου νὰ πολιτευθῇ.

Πάντα τὰ κωλύματα ἐκλογιμότητος καθορίζονται περιοριστικῶς ἀπὸ τὸ Σύνταγμα. Ὡς ἐκ τούτου δὲν εἶναι δυνατόν διὰ νόμου οὔτε νὰ προστεθοῦν ἄλλα εἰς αὐτά, ἀλλ' οὔτε νὰ καταργηθοῦν ὠρισμένα ἐκ τῶν καθορισθέντων.

Ἀσυμβίβαστα. Τὸ Σύνταγμα καθιερώνει καὶ περιπτώσεις ἀσυμβιβάστου τῶν βουλευτικῶν καθηκόντων πρὸς ἕτερα ἔργα (ἄρθρ. 63). Προβλέπει οὕτως εἰδικώτερον ὅτι ὁ βουλευτὴς δὲν δύναται νὰ εἶναι συγχρόνως καὶ διευθυντὴς ἢ ἄλλος ἀντιπρόσωπος ἢ διοικητικὸς σύμβουλος ἢ ἔμμισθος νομικὸς σύμβουλος ἢ ὑπάλληλος ἐμπορικῶν ἐταιριῶν ἢ ἐπιχειρήσεων, αἱ ὅποια εἴτε ἐπιχορηγοῦνται τακτικῶς, δυνάμει εἰδι-

κοῦ νόμου, ἀπὸ τὸ Κράτος ἢ ἀπολαύουν εἰδικῶν προνομίων, δηλαδὴ προνομίων μὴ παρεχομένων εἰς πᾶσαν ὁμοειδῆ ἐπιχείρησιν. Προβλέπει, ἐπίσης, ὅτι οἱ βουλευταὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐνοικιάζουν ἀγροτικά κτήματα τοῦ Δημοσίου ἢ νὰ ἀναλαμβάνουν προμηθείας τοῦ Κράτους καὶ ἄλλων ὀργανισμῶν, οἱ ὅποιοι ἔχουν δημόσιον χαρακτῆρα ἢ νὰ ἀναλαμβάνουν ἐργολαβίας ἐκτελέσεως δημοσίων, δημοτικῶν ἢ κοινοτικῶν ἔργων ἢ νὰ ἐνοικιάζουν δημοσίους ἢ δημοτικούς φόρους ἢ νὰ δέχονται παραχωρήσεις ἐπὶ δημοσίων κτημάτων. Τέλος, ὀρίζει ὅτι οἱ δικηγόροι, οἱ ὅποιοι ἐκλέγονται βουλευταί, μόνον ἐνώπιον τῶν ἀνωτάτων δικαστηρίων δικαιοῦνται νὰ ἀσκοῦν τὸ λειτούργημά των, τόσον διὰ νὰ διαφυλαχθῇ τὸ κύρος των, ὅσον καὶ διὰ νὰ μὴ δημιουργοῦνται ἐντυπώσεις ὅτι διὰ τῆς χρησιμοποίησεως βουλευτοῦ ὡς δικηγόρου ἐπιδιώκεται νὰ ἐπηρεασθῇ ἡ κρίσις τοῦ δικαστηρίου.

Ὁ κατέχων ἀσυμβίβαστον πρὸς τὸ βουλευτικὸν ἀξίωμα θέσιν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνακηρυχθῇ ὑποψήφιος καὶ νὰ ἐκλεγῇ βουλευτὴς χωρὶς νὰ χρειάζεται νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τὴν θέσιν ταύτην. Μετὰ ὅμως τὴν ἐκλογὴν του καὶ ἐντὸς προθεσμίας ὁκτὼ ἡμερῶν, ἀφ' ἧς ἡ ἐκλογὴ καταστῇ ὀριστική, ὑποχρεοῦται νὰ προβῇ εἰς δήλωσιν ἐπιλογῆς μεταξὺ τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος καὶ τῆς ἀσυμβιβάστου θέσεως ἢ ἰδιότητος. Ἄν παραλείψῃ νὰ προβῇ εἰς τὴν τοιαύτην ἐπιλογὴν, ἐκπίπτει αὐτοδικαίως τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος.

Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς περιπτώσεις μὴ ἐκλογιμότητος, αἱ τοῦ ἀσυμβιβάστου δὲν καθορίζονται περιοριστικῶς ἀπὸ τὸ Σύνταγμα. Πράγματι τὸ ἄρθρον 63 § 3 ὀρίζει ὅτι διὰ νόμου εἶναι δυνατὸν νὰ καθιερωθοῦν καὶ ἄλλα ἔργα ἀσυμβίβαστα πρὸς τὸ βουλευτικὸν ἀξίωμα, πέραν τῶν ρητῶς ὑπὸ τοῦ Συντάγματος προβλεπομένων.

Ἡ κρίσις περὶ τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ τῶν προσόντων τοῦ ἐκλογίμου καὶ περὶ τῆς συνδρομῆς κωλύματός τινος ἢ ἀσυμβιβάστου ἀνατίθεται, κατὰ τὸ Σύνταγμα, εἰς τὸ *Συνταγματικὸν Δικαστήριον*. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξασφαλίζεται ἡ ἀμερόληπτος καὶ ἀπῆλλαγμένη πολιτικῶν ἐπηρεασμῶν δικαστικὴ κρίσις ἐπὶ πάντων τῶν ἀνωτέρω θεμάτων. Τὸ Συνταγματικὸν Δικαστήριον εἶναι ἐπίσης ἀρμόδιον νὰ κρίνῃ ἂν βουλευτὴς τις ἐξέπεσε τοῦ ἀξιώματός του ἐκ τῶν ὑστέρων, εἴτε διότι ἀπώλεσέ τι τῶν προσόντων τοῦ ἐκλογίμου (λ.χ. τὴ ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν), εἴτε διότι ἀπεδέχθη θέσιν ἢ ἀξίωμα ἢ ἀνάλαβεν ἔργον συνεπαγόμενον τὴν μὴ ἐκλογιμότητα ἢ τὸ ἀσυμβίβαστον.

Ἀσυλίας. Τὰ μέλη τῆς Βουλῆς, χάριν τῆς καλυτέρας ἀσκήσεως τῶν καθηκόντων των, ἀπολαμβάνουν ὀρισμένων ἀσυλιῶν. Οὕτω, κατὰ τὸ ἄρθρ. 67 τοῦ Συντάγματος, ὁ βουλευτὴς δὲν φέρει εὐθύνην διὰ γνώμην ἢ ψῆφον, τὴν ὁποίαν ἔδωκε κατὰ τὴν ἀσκήσιν τῶν καθηκόντων του. Εὐθύνεται ὅμως καὶ διώκεται ποινικῶς ἂν κατὰ τὴν ἀσκήσιν τῶν καθηκόντων του διαπράξῃ ἐξυβρισιν, δυσφήμησιν ἢ συκοφαντικὴν δυσφήμησιν προσώπου τινὸς ἢ ἀρχῆς. Ἡ ἐξαίρεσις αὕτη ἐθεσπίσθη εἰς τὸ ἰσχύον Σύνταγμα ἐν ὅψει τῆς πείρας τοῦ παρελθόντος, ὅτε εἶχε διαπιστωθῇ ὅτι οἱ βουλευταὶ ἔκαμνον κατὰχρησιν τοῦ ἀνευθύνου κατὰ τρόπον προσβάλλοντα τὸ δημόσιον αἰσθημα. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 68, ἐξ ἄλλου, ἀπαγορεύεται ἡ δίωξις, σύλληψις ἢ φυλάκισις βουλευτοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς βουλευτικῆς συνόδου (δηλαδὴ ὅταν ἐργάζεται ἡ Βουλὴ), χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ σώματος. Ἡ ἄδεια ὅμως αὕτη δὲν ἀπαιτεῖται ὡςάκις ὁ βουλευτὴς καταληφθῇ ἐπ' αὐτοφώρῳ διαπράττων κακούργημα ἢ ἂν διαπράξῃ τὰ ἀξιόποινα ἀδικήματα τῆς ἐξυβρίσεως, τῆς δυσφημήσεως καὶ τῆς συκοφαντικῆς δυσφημήσεως. Ἐξ ἄλλου, ὀρίζεται ὅτι ὡςάκις ἀπαιτεῖται ἄδεια τῆς Βουλῆς, αὕτη τεκμαίρεται ὅτι παρεσχέθη ἂν ἡ Βουλὴ δὲν ἀποφανθῇ ἐντὸς 45 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς διαβιβάσεως εἰς τὸν Πρόεδρον αὐτῆς τῆς σχετικῆς αἰτήσεως τοῦ εἰσαγγελέως. Ἡ τελευταία αὕτη διάταξις ἐτέθη εἰς τὸ ἰσχύον Σύνταγμα, διότι κατὰ τὸ παρελθὸν ἡ Βουλὴ υἱοθέτει συχνότατα παρελκυστικὴν τακτικὴν καὶ ἀπέφευγε νὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῶν αἰτήσεων τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς περὶ διώξεως μελῶν τῆς.

Οἱ βουλευταὶ λαμβάνουν, κατὰ τὸ ἄρθρ. 70 τοῦ Συντάγματος, ἀποζημίωσιν, τῆς ὁποίας τὸ ὕψος καθορίζεται διὰ νόμου ψηφισομένου ὑπὸ τῆς Ὀλομελείας τῆς Βουλῆς. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ παρελθὸν οἱ βουλευταὶ ἀπῆλθον πληθώρας ἀτελιῶν καὶ ἀπαλλαγῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐδημιουργεῖτο ἀνεπίτρεπτον προνομιακὸν καθεστῶς, τὸ ἰσχύον Σύνταγμα ἀπηγόρευσε ρητῶς τὴν εἰς αὐτοὺς χορήγησιν οἰκασδήποτε ἀτελείας, ἀπαλλαγῆς, εὐεργετήματος ἢ ἄλλης παροχῆς.

Σύνδοδοι. Ἡ Βουλὴ δὲν ἐργάζεται συνεχῶς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς πενταετοῦς περιόδου αὐτῆς, ἀλλὰ κατὰ χρονικὰ διαστήματα, τὰ ὁποῖα καλοῦνται σύνοδοι τῆς Βουλῆς. Αἱ σύνοδοι εἶναι τριῶν εἰδῶν, τακτικάι, ἑκτακτοὶ καὶ εἰδικαί. Τακτικὴ σύνοδος πραγματοποιεῖται μίαν φορὰν κατ' ἔτος, ἀρχίζει δὲ τὴν 15ην Σεπτεμβρίου καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ διαρκέσῃ ὀλιγώτερον τῶν τριῶν μηνῶν, δὲν εἶναι δὲ δυνατόν νὰ λήξῃ,

ἔστω καὶ ἂν παρῇλθε τὸ τρίμηνον, ἂν δὲν ἔχῃ ἐγκριθῇ ὁ προϋπολογισμός. Ἐκτακτος σύνοδος συγκαλεῖται ὑπὸ τοῦ Βασιλέως ὅποτεδήποτε, ἡ δὲ διάρκειά της δὲν εἶναι ὠρισμένη. Αἱ ἐργασίαι της τερματίζονται διὰ Β. Διατάγματος, ὅταν κρίνουν τοῦτο σκόπιμον ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Κυβέρνησις. Τέλος, ἡ Βουλὴ συνέρχεται εἰς εἰδικὴν σύνοδον διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν ὠρισμένων εἰδικῶν θεμάτων, τὰ ὅποια προβλέπει τὸ Σύνταγμα, κατὰ δὲ τὴν τοιαύτην σύνοδον ἡ Βουλὴ δὲν δύναται νὰ ἀσχοληθῇ μὲ οἰονδήποτε ἄλλο ἔργον, πλὴν ἐκείνου διὰ τὸ ὅποιον συνεκλήθη.

Ἡ ἐσωτερικὴ ὁργάνωσις τῆς Βουλῆς διέπεται ἀπὸ τὸν *Κανονισμὸν* αὐτῆς, τὸν ὅποιον ψηφίζει μόνη της καὶ χωρὶς οἰονδήποτε σύμπραξιν τοῦ Βασιλέως. Ὁ Κανονισμὸς δημοσιεύεται διὰ τῆς «Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως» κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς, οἰοσδήποτε δὲ βουλευτῆς δύναται νὰ προσφύγῃ εἰς τὸ Συνταγματικὸν Δικαστήριον ἂν φρονῇ ὅτι διάταξις τις τοῦ Κανονισμοῦ εἶναι ἀντισυνταγματική.

Ὁλομέλεια — Τμήματα. Χάριν τῆς ταχυτέρας προωθήσεως τοῦ νομοθετικοῦ ἔργου της — ἡ ὅποια ἀποτελεῖ τι τὸ ἀπολύτως ἀναγκαῖον εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν, λόγῳ τῆς τεραστίας ἐπεκτάσεως τοῦ κύκλου τῆς κρατικῆς δραστηριότητος — ἡ Βουλὴ ἀσκει τοῦτο εἰς Ὁλομέλειαν καὶ εἰς Τμήματα. Τὰ *Τμήματα* εἶναι δύο, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἡ νομοθετικὴ ἀρμοδιότης κατανέμεται κατὰ ὑπουργεῖα, ἐνῷ δι' ὠρισμένα νομοθετήματα, τὰ σπουδαιότερα τῶν ὁποίων κατονομάζονται ρητῶς εἰς τὸ Σύνταγμα, ἀρμοδίᾳ πρὸς συζήτησιν καὶ ψήφισιν αὐτῶν εἶναι μόνον ἡ Ὁλομέλεια τῆς Βουλῆς. Ἐξ ἄλλου, τὸ Σύνταγμα προβλέπει τὴν ὑπαρξιν καὶ *εἰδικοῦ Τμήματος*, τὸ ὅποιον λειτουργεῖ μόνον κατὰ τὴν περίοδον τῶν διακοπῶν τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς, δηλαδὴ κατὰ τὸ μεταξὺ τῶν συνόδων διάστημα καὶ εἶναι ἀρμόδιον μόνον διὰ τὴν ψήφισιν νόμων τῆς ἀρμοδιότητος τῶν Τμημάτων καὶ ὅχι τῆς Ὁλομελείας τῆς Βουλῆς.

2. ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ

Οἱ νόμοι, διὰ τῶν ὁποίων κυρίως θεσπίζονται, μεταβάλλονται ἢ καταργοῦνται οἱ κανόνες τοῦ δικαίου, ψηφίζονται ὑπὸ τῆς Ὁλομελείας ἢ Τμήματος τῆς Βουλῆς κατὰ τὴν διαδικασίαν, τὴν ὅποιαν χαράσσει τὸ

Σύνταγμα. Ἡ διαδικασία αὐτὴ ἀκολουθεῖ ὠρισμένα στάδια, ἥτοι : α) τῆς νομοθετικῆς πρωτοβουλίας καὶ β) τῆς ἐπεξεργασίας, συζητήσεως καὶ ψηφίσεως, ταῦτα δὲ ἐπακολουθεῖ τὸ στάδιον τῆς κυρώσεως τοῦ νόμου ὑπὸ τοῦ Βασιλέως.

Τὴν νομοθετικὴν πρωτοβουλίαν, ἥτοι τὴν ἀρμοδιότητα πρὸς ὑποβολὴν εἰς τὴν Βουλὴν προτάσεων ἢ σχεδίων νόμων, ἀσκοῦν κατὰ τὸ Σύνταγμα ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ μέλη τῆς Βουλῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ μέλη τῆς Κυβερνήσεως. Καὶ τὰ μὲν μέλη τῆς Βουλῆς ὑποβάλλουν προτάσεις νόμων, τὰ δὲ μέλη τῆς Κυβερνήσεως σχέδια νόμων. Πέραν αὐτῶν, οὐδεὶς ἄλλος δικαιούται νὰ ὑποβάλλῃ προτάσεις ἢ σχέδια νόμων εἰς τὴν Βουλὴν.

Τόσον τὰ σχέδια, ὅσον καὶ αἱ προτάσεις νόμων πρέπει, πρὶν ὑποβληθῶν εἰς τὴν Βουλὴν, νὰ παραπεμφθῶν εἰς εἰδικὴν ἐπιτροπὴν νομοτεχνικῆς ἐπεξεργασίας, ἥ ὁποία δὲν ἀποτελεῖται ἐκ βουλευτῶν, ἀλλ' ἐκ νομικῶν. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη, ὑπὸ τῇ ὀνομασίᾳ *Κεντρικὴ Νομοτεχνικὴ Ἐπιτροπὴ*, συνεστήθη διὰ τοῦ Α.Ν. 551/1968. Μετά, ἐξ ἄλλου, τὴν ὑποβολὴν των εἰς τὴν Βουλὴν παραπέμπονται πρὸς νεωτέραν ἐπεξεργασίαν εἰς ἐπιτροπὴν ἐκ βουλευτῶν καὶ κατόπιν φέρονται πρὸς συζήτησιν καὶ ψήφισιν ἐνώπιον τῆς Ὀλομέλειας ἢ Τμήματος τῆς Βουλῆς.

Διαδικασία. Ἡ διαδικασία διὰ τὴν συζήτησιν καὶ τὴν ψήφισιν εἰς τὴν Ὀλομέλειαν καὶ τὰ Τμήματα τῆς Βουλῆς καθορίζεται ἀπὸ τὸ Σύνταγμα. Οὕτω, ὀρίζεται ὅτι ἡ Ὀλομέλεια δὲν δύναται νὰ συζητήσῃ ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι παρόντες 50 τοῦλάχιστον βουλευταί, τὸ δὲ Τμῆμα ἂν δὲν εἶναι παρόντες τοῦλάχιστον 25. Ἐξ ἄλλου, διὰ τὴν ψήφισιν τῶν νόμων εἰς τὸ σύνολον αὐτῶν ἐπιβάλλεται ὀνομαστικὴ ψηφοφορία καὶ ὀρίζεται ὅτι ἀπαιτεῖται ἀπόλυτος πλειονοψηφία τῶν παρόντων, ἥ ὁποία ὅμως δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἶναι μικρότερα τῶν 40 βουλευτῶν διὰ τὴν Ὀλομέλειαν καὶ τῶν 20 διὰ τὸ Τμῆμα.

Οἱ νόμοι, εἴτε ψηφίζονται ἀπὸ τὴν Ὀλομέλειαν τῆς Βουλῆς, εἴτε ἀπὸ Τμῆμα αὐτῆς, ἔχουν τὴν αὐτὴν τυπικὴν δύναμιν, τὴν αὐτὴν ἀξίαν. Ἐν τούτοις, νόμος ὁ ὁποῖος, συμφώνως πρὸς τὸ Σύνταγμα, ἔπρεπε νὰ ψηφισθῇ καὶ ἐψηφίσθῃ ἀπὸ τὴν Ὀλομέλειαν τῆς Βουλῆς, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τροποποιηθῇ ἢ νὰ καταργηθῇ δι' ἑτέρου νόμου, ὁ ὁποῖος ψηφίζεται ἀπὸ Τμῆμα τῆς Βουλῆς. Οὕτω π.χ. ὁ νόμος περὶ ἐκλογῆς βουλευτῶν, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὸ Σύνταγμα, πρέπει νὰ ψηφίζεται ἀπὸ τὴν

‘Ολομέλειαν τῆς Βουλῆς, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τροποποιηθῇ δι’ ἄλλου νόμου, ὁ ὁποῖος ψηφίζεται ἀπὸ Τμῆμα τῆς Βουλῆς.

Ἐπειδὴ, τὸ νομοθετικὸν ἔργον τὸ βαρῦνον κατὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν τὴν Βουλὴν, δὲν εἶναι δυνατόν λόγῳ τοῦ ὄγκου του νὰ πραγματοποιηθῇ μὲ τὴν ἀπαιτουμένην ταχύτητα διὰ τῆς ψηφίσεως τῶν σχετικῶν νόμων ἀπὸ τὴν ‘Ολομέλειαν ἢ Τμῆμα, τὸ Σύνταγμα τοῦ 1968 ἐδημιούργησε καὶ ἄλλας διαδικασίας θεσπίσεως κανόνων δικαίου. Αἱ διαδικασίαι αὗται προβλέπονται ἀπὸ τὸ ἄρθρ. 48 καὶ ἐξασφαλίζουν τὴν ταχεῖαν νομοθετικὴν παρέμβασιν τοῦ Κράτους πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν παρουσιαζομένων ζητημάτων, εἶναι δὲ αἱ ἐξῆς :

α) Ἡ ἔκδοσις ὑπὸ τοῦ Βασιλέως *Διαταγμάτων*, διὰ τῶν ὁποίων ρυθμίζονται αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἐφαρμογῆς νόμου τινὸς (ἄρθρ. 48 § 1). Διὰ τῶν Βασιλικῶν τούτων *Διαταγμάτων*, τὰ ὁποῖα ἐκδίδονται μὲ τὴν προσυπογραφὴν τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ, θεσπίζονται δευτερευούσης σημασίας κανόνες δικαίου, σχετικοὶ μὲ τὴν ἐφαρμογὴν ὀρισμένου νόμου, εἶναι δὲ τὰ διατάγματα ταῦτα διάφορα ἀπὸ τὰ καθαρῶς διοικητικὰ Βασιρικὰ Διατάγματα (ὡς π.χ. τὸ Β.Δ. περὶ διορισμοῦ τινος ὡς δημοσίου ὑπαλλήλου).

β) Ἡ ἔκδοσις ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, κατόπιν προτάσεως τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ, *κανονιστικῶν Βασιλικῶν Διαταγμάτων*, τὰ ὁποῖα περιέχουν κυρίους κανόνες δικαίου (ἄρθρ. 48 § 2). Τὰ Διατάγματα ταῦτα ἐκδίδονται κατόπιν ἐξουσιοδοτήσεως, τὴν ὁποίαν παρέχει νόμος καὶ ἐντὸς τῶν διὰ τοῦ νόμου τούτου χαρασσομένων ὁρίων. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὁ ἐξουσιοδοτικὸς νόμος καθορίζει εἰδικῶς τὸ θέμα, τὸ ὁποῖον θὰ ρυθμισθῇ διὰ Βασ. Διατάγματος.

γ) Ἡ ἔκδοσις ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, κατόπιν προτάσεως πάντοτε τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ, *Βασιλικῶν Διαταγμάτων νομοθετικοῦ περιεχομένου*, ἐπὶ τῇ βάσει γενικῶν νομοθετικῶν κατευθύνσεων χαρασσομένων ὑπὸ ἐξουσιοδοτικοῦ νόμου (ἄρθρ. 48 § 3). Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὁ ἐξουσιοδοτικὸς νόμος — ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζεται ὡς « νόμος - πλαίσιον », ἐπειδὴ θέτει τὰ γενικὰ πλαίσια, ἐντὸς τῶν ὁποίων πρέπει νὰ γίνῃ χρῆσις τῆς δι’ αὐτοῦ παρεχομένης ἐξουσιοδοτήσεως — ἀφ’ ἐνὸς μὲν πρέπει νὰ ψηφίζεται ὑπὸ τῆς ‘Ολομελείας τῆς Βουλῆς, ἀφ’ ἐτέρου δὲ νὰ τάσῃ καὶ χρονικὸν ὄριον ἐντὸς τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ γίνῃ χρῆσις τῆς ἐξουσιοδοτήσεως. Διὰ τῶν νόμων -

πλαισίων, οί όποίοι αποτελοῦν σπουδαίαν καινοτομίαν τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος, διευκολύνεται ἡ ἐφαρμογή τοῦ νομοθετικοῦ προγράμματος τῆς Κυβερνήσεως καί ἀποφεύγεται συγχρόνως ἡ ὑπερβολική ἀπασχόλησις τῆς Βουλῆς μέ νομοθετήματα, τά όποία πολλάκις ἔχουν τεχνικόν καθαρώς χαρακτήρα.

δ) Ἡ ἐκδοσις ὑπό τοῦ Βασιλέως, κατόπιν προτάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, *Νομοθετικῶν Διαταγμάτων* πρὸς ἀντιμετώπισιν ἐκτάκτων περιπτώσεων ἐξαιρετικῶς ἐπείγουσας καί ἀπροβλέπτου ἀνάγκης (ἄρθρ. 48 § 5). Τά Νομοθετικά ταῦτα Διατάγματα, τά όποία εἶναι δυνατόν νά ἀναφέρωνται εἰς οἰονδήποτε θέμα, ἐκδίδονται μόνον ἀφοῦ συμφωνήσῃ τὸ Συνταγματικὸν Δικαστήριον ὅτι συντρέχει περίπτωσις ἐπείγουσας ρυθμίσεως, πρέπει δὲ νά ὑποβάλλωνται ἐκ τῶν ὑστέρων καί ἐντὸς τακτῆς προθεσμίας πρὸς κύρωσιν διὰ νόμου εἰς τὴν Βουλὴν. Ἄν ἡ προθεσμία καταθέσεως παρέλθῃ ἄπρακτος ἢ ἂν παρέλθῃ ἄπρακτος ἡ προθεσμία, ἡ όποία τάσσεται εἰς τὴν Βουλὴν διὰ νά ἀποφασίσῃ, τὰ ἐκδοθέντα νομοθετικά διατάγματα παύουν νά ἰσχύουν ἐφεξῆς. Ἀποτελοῦν οὕτω προσωρινούς νόμους.

Ἰδιαιτέραν κατηγορίαν Νομοθετικῶν Διαταγμάτων αποτελοῦν τὰ ἐκδιδόμενα ἀπὸ τῆς 15ης Νοεμβρίου 1968 — ἡμερομηνίας δημοσιεύσεως τοῦ Συντάγματος — ὑπὸ τοῦ ἀσκούντος τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν προτάσει τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Διὰ τῶν νομοθετικῶν τούτων διαταγμάτων ἀσκεῖται ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀναδείξεως τῆς πρώτης μετὰ τὴ συνταγμα Βουλῆς, ταῦτα δέ, κατὰ τὸ ἄρθρ. 136 τοῦ Συντάγματος, δὲν ἔχουν ἀνάγκην κυρώσεως ὑπὸ τῆς Βουλῆς. Ἀπὸ τῆς Ἐθνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἐξ ἄλλου, τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 μέχρι τῆς 15ης Νοεμβρίου 1968 ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἡσκεῖτο ὑπὸ τὴν μορφήν *Ἀναγκαστικῶν Νόμων*, ἐκδιδόμενων ὑπὸ τοῦ ἀσκούντος τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν τῇ προτάσει τῆς Κυβερνήσεως, συμφώνως πρὸς τὴν Α' Συντακτικὴν Πρᾶξιν τῆς 5/6ης Μαΐου 1967.

Οἱ νόμοι ἀρχίζουν νά ἰσχύουν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς των εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως, ἐφ' ὅσον ὅμως δὲν ὑπάρχει διάφορος διάταξις εἰς αὐτούς, ἡ οὐσιαστικὴ ἐφαρμογὴ των ἀρχίζει μετὰ πάροδον δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως διὰ νά δοθῇ ὁ καιρὸς, τόσον εἰς τὰ ὄργανα τοῦ Κράτους, ὅσον καί εἰς τοὺς πολίτας νά λάβουν γνῶσιν τοῦ περιεχομένου των. Συνηθέστατα ὅμως ἡ ἐφαρμογὴ τῶν νόμων προβλέπεται νά ἀρχίζῃ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς δημοσιεύσεώς των, ἐνῶ ὑπάρχουν

καὶ περιπτώσεις (ιδίως ὅταν πρόκειται περὶ καδίκων) νὰ ὀρίζεται ἡμερομηνία ἐνάρξεως τῆς ἐφαρμογῆς μετὰ πάροδον μηνῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως.

Κατ' ἀρχὴν οἱ νόμοι ἰσχύουν μόνον διὰ τὸ μέλλον καὶ δὲν ἔχουν ἀναδρομικὴν δύναμιν. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως ὁ νόμος νὰ περιέχῃ διάταξιν προβλέπουσαν τὴν ἀναδρομικὴν ἰσχὺν του, ἐκτὸς ἂν ἀναφέρεται εἰς ὠρισμένα θέματα, διὰ τὰ ὅποια τὸ Σύνταγμα ἀποκλείει τὴν ἀναδρομικὴν ἐφαρμογὴν. Οὕτω, κατὰ τὸ ἄρθρ. 11, ἀποκλείεται ἡ ἀναδρομικὴ ἐφαρμογὴ νόμων, διὰ τῶν ὁποίων εἴτε χαρακτηρίζεται διὰ πρώτην φορὰν πράξεις τις ἢ παράλειψις ὡς ἀξιόποινος, εἴτε θεσπίζεται βαρυτέρα ποινὴ τῆς προβλεπομένης κατὰ τὸ παρελθὸν δι' ἀξιόποινόν τινα πράξιν, ἐνῶ κατὰ τὸ ἄρθρ. 82 ἀποκλείεται ἡ ἀναδρομικὴ ἐφαρμογὴ νόμων, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιβάλλονται φόροι ἢ ἄλλα οἰκονομικὰ βάρη.

Οἱ νόμοι, διὰ νὰ ἐφαρμόζωνται, πρέπει νὰ εἶναι σύμφωνα πρὸς τὸ Σύνταγμα. Ὁ ἐλεγχος τῆς συνταγματικότητος αὐτῶν ἀνήκει εἰς τὰ δικαστήρια, τὰ ὅποια, συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρ. 118, ὑποχρεοῦνται νὰ μὴ ἐφαρμόζουν τοὺς νόμους, οἱ ὁποῖοι εἴτε εἶναι ἀντίθετοι, ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενόν των, πρὸς τὸ Σύνταγμα, εἴτε κατηρτίσθησαν κατὰ παράβασιν τῶν διατάξεών του. Ἡ ὑποχρέωσις αὕτῃ ὑφίσταται δι' ὅλα τὰ δικαστήρια, ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου μέχρι τοῦ κατωτάτου, ὁ δὲ χαρακτηρισμὸς διατάξεώς τινος νόμου ἢ καὶ νόμου ὀλοκλήρου ὡς ἀντισυνταγματικοῦ δὲν συνεπάγεται ἀκύρωσιν, ἀλλὰ μόνον τὴν μὴ ἐφαρμογὴν εἰς τὴν συγκεκριμένην ὑπόθεσιν, τῆς ὁποίας ἐπελήφθη τὸ δικαστήριον. Πέραν ὅμως τούτου, τὸ ἰσχύον Σύνταγμα ἐδημιούργησε καὶ τὸ Συνταγματικὸν Δικαστήριον, τὸ ὁποῖον, εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις, ἔχει τὴν ἀρμοδιότητα νὰ ἀκυρώσῃ ἀντισυνταγματικούς νόμους, ὁπότε οὗτοι παύουν πλέον νὰ ἰσχύουν.

3. ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ

Ἡ Βουλὴ δὲν ἀσχολεῖται μόνον με νομοθετικὸν ἔργον. Ἐξ ἴσου σπουδαῖον εἶναι καὶ τὸ ἐλεγκτικὸν ἔργον της, δηλαδὴ ἡ ἀσκήσις τοῦ λεγομένου κοινοβουλευτικοῦ ἐλέγχου ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως. Ἀκριβῶς δὲ ἡ σπουδαιότης τοῦ ἔργου τούτου ὠδήγησε τὸν συνταγματικὸν νομοθέτην εἰς τὸ νὰ τὸ ἀναθέσῃ εἰς τὴν Ὀλομέλειαν τῆς Βουλῆς

καὶ ὅχι εἰς Τμήμα αὐτῆς, διὰ τοῦ ἄρθρ. 73 τοῦ Συντάγματος, τὸ ὁποῖον ὁρίζει ὅτι «ἡ Βουλὴ συνεδριάζει ἅπαξ τοῦλάχιστον τῆς ἐβδομάδος ἐν Ὑπομέλειᾳ πρὸς ἄσκησιν κοινοβουλευτικοῦ ἐλέγχου».

Διάφορα εἶναι τὰ μέσα διὰ τῶν ὁποίων ἀσκεῖται ὁ κοινοβουλευτικός ἐλεγχος. Ἐκ τῶν μέσων δὲ τούτων, ἄλλα μὲν τὸ Σύνταγμα περιορίζει ἀπλῶς νὰ ἀναφέρῃ, ἐνῶ ἄλλων ρυθμίζει κατὰ βάσιν καὶ τὸν τρόπον ἀσκήσεώς των. Εἰδικώτερον τὰ μέσα ταῦτα εἶναι τὰ ἐξῆς :

α) Αἱ ἀναφοραί. Αὗται συνίστανται εἰς τὴν διατύπωσιν εὐχῆς ἢ συστάσεως πρὸς λῆψιν μέτρου τινὸς καὶ ὑποβάλλονται, κατὰ τὸ ἄρθρ. 76 τοῦ Συντάγματος, παρὰ παντὸς πολίτου, εἴτε ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ Προεδρεῖον τῆς Βουλῆς, εἴτε διὰ βουλευτοῦ. Τὰς ἀναφορὰς ἡ Βουλὴ δικαιούται νὰ παραπέμψῃ εἰς τὸν ἀρμόδιον Ὑπουργὸν ἢ Ὑφυπουργόν, ὁ ὁποῖος καὶ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ δώσῃ διασαφήσεις ἐπ' αὐτῶν ἂν τοῦ ζητηθοῦν ἀπὸ τὴν Βουλὴν.

β) Αἱ ἐρωτήσεις. Αὗται μνημονεύονται ἀπλῶς εἰς δύο ἄρθρα τοῦ Συντάγματος (67 § 3 καὶ 95 § 3), ὑποβάλλονται δὲ ἐγγράφως μόνον παρὰ βουλευτοῦ διὰ τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς. Δι' αὐτῶν ζητοῦνται πληροφορίαι ἂν περιστατικόν τι ἀληθεύῃ, ἂν ἡ Κυβέρνησις γνωρίζῃ τι περὶ τῆς ἀκριβοείας εἰδήσεως ἢ ἂν πρόκειται νὰ λάβῃ ἀπόφασιν ἐπὶ τινος θέματος ἢ νὰ καταθέσῃ ἔγγραφα χρήσιμα εἰς τὴν Βουλὴν.

γ) Αἱ ἐπερωτήσεις. Καὶ αὗται ἀναφέρονται ἀπλῶς εἰς τὰ ἄρθρα 67 § 3 καὶ 95 § 3 τοῦ Συντάγματος, ὑποβάλλονται δὲ ἐπίσης ἐγγράφως μόνον ὑπὸ βουλευτῶν εἰς τὸ Προεδρεῖον τῆς Βουλῆς. Σκοπὸς των εἶναι ἡ ἄσκησις ἐλέγχου ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως διὰ τῆς ἐρεῦνης τῶν αἰτίων ἢ τοῦ σκοποῦ κυβερνητικῆς πράξεως ἢ παραλείψεως, ἐπ' αὐτῶν δὲ διεξάγεται ἐνώπιον τῆς Βουλῆς προφορικὴ συζήτησις μεταξὺ ἐπερωτῶντος καὶ ἐπερωτωμένου μέλους τῆς Κυβερνήσεως. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως καὶ ἡ γενίκευσις τῆς συζητήσεως ἐπὶ ὠρισμένης ἐπερωτήσεως, ὅποτε μετέχουν εἰς αὐτὴν καὶ ἄλλοι βουλευταὶ ἢ Ὑπουργοί.

δ) Αἱ ἐξεταστικαὶ ἐπιτροπαί. Περὶ αὐτῶν προβλέπει εἰδικῶς τὸ ἄρθρ. 77 § 2 τοῦ Συντάγματος καὶ ὁρίζει ὅτι συγκροτοῦνται κατ' ἀναλογίαν τῆς δυνάμεως τῶν κομμάτων ἐν τῇ Βουλῇ. Σκοπὸς τῆς συστάσεως ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς εἶναι ἡ διεξαγωγὴ ἐρεῦνης διὰ τὴν διαπίστωσιν παραλείψεων ἢ παρανόμων ἐνεργειῶν τῆς Κυβερνήσεως ἢ ἄλλων κρατικῶν ὀργάνων ἢ, ἀκόμη, καὶ ἡ μελέτη εἰδικοῦ τινος θέματος. Κατὰ

τὸ παρελθὸν ἡ συγκρότησις ἐξεταστικῶν ἐπιτροπῶν ἐπραγματοποιεῖτο μόνον κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Βουλῆς, ἡ ὁποία σπανιώτατα ἐλαμβάνετο, δεδομένου ὅτι αἱ Κυβερνήσεις ἐθεώρουν ὡς ἐχθρικήν πρὸς αὐτὰς ἐνέργειαν τὴν σύστασίν των. Ἦδη ὁμως ἡ συγκρότησις των προβλέπεται ὡς ὑποχρεωτική ἂν ζητηθῇ ἀπὸ τὰ δύο πέμπτα τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς Βουλῆς, οὕτω δὲ ἡ συγκρότησις τοιαύτης ἐπιτροπῆς δὲν εἶναι πλέον δυνατόν νὰ θεωρηθῇ ὡς μαρτυροῦσα δυσπιστίαν τῆς Βουλῆς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν. Ἐξ ἄλλου, διὰ λόγους προστασίας ὑψίστων συμφερόντων τοῦ Κράτους, τὸ Σύνταγμα προβλέπει (ἄρθρ. 77 § 3) ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ συνιστῶνται ἐξεταστικαὶ ἐπιτροπαὶ διὰ θέματα σχετικὰ πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν ἢ τὴν ἐθνικὴν ἄμυναν.

ε) Ἡ πρότασις δυσπιστίας. Αὕτη ἀποτελεῖ τὸ ἐντονώτερον μέσον κοινοβουλευτικοῦ ἐλέγχου, ἐφ' ὅσον δὲ ἐγκριθῇ ὑπὸ τῆς Βουλῆς συνεπάγεται τὴν ἀνατροπὴν τῆς Κυβερνήσεως. Λόγῳ ἀκριβῶς τῆς συνεπείας ταύτης, ἀποτελεῖ ἀντικείμενον εἰδικῆς ρυθμίσεως ὑπὸ τοῦ Συντάγματος, τὸ ὁποῖον θέτει σειρὰν κανόνων ἐν σχέσει μὲ αὐτὴν διὰ τοῦ ἄρθρ. 93. Οὕτω, διὰ νὰ ὑποβληθῇ ἐγκύρως πρότασις δυσπιστίας (καὶ νὰ εἶναι, συνεπῶς, δυνατόν νὰ συζητηθῇ) πρέπει νὰ εἶναι ὑπογεγραμμένη ἀπὸ τὸ ἐν ἕκτον τοῦλάχιστον τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν (ἦτοι ἀπὸ 25 βουλευτὰς ἂν ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς των ἀνέρχεται εἰς 150) καὶ νὰ καθορίζῃ σαφῶς τὰ θέματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ διεξαχθῇ ἡ συζήτησις. Ἡ συζήτησις αὕτη ἀρχίζει μετὰ τὴν ἀράοδον δύο ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς τῆς προτάσεως, ἐκτὸς ἂν ἡ Κυβέρνησις ζητήσῃ τὴν ἄμεσον ἑναρξίν της, καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διαρκέσῃ περισσότερον τῶν τριῶν ἡμερῶν. Μετὰ τὸ τέλος τῆς συζητήσεως διεξάγεται ἀμέσως ἡ ψηφοφορία ἐπ' αὐτῆς, ἡ Κυβέρνησις ὁμως δικαιούται νὰ ζητήσῃ τὴν ἀναβολὴν τῆς διεξαγωγῆς της ἐπὶ 48 ὥρας. Ἐξ ἄλλου, ἡ πρότασις δυσπιστίας, τότε μόνον ἐπιφέρει τὴν ἀνατροπὴν τῆς Κυβερνήσεως, ἂν ψηφίσουν ὑπὲρ αὐτῆς τὸ ἥμισυ πλέον ἑνὸς τοῦ συνόλου τῶν βουλευτῶν (ἦτοι 76 ἂν ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν βουλευτῶν ἀνέρχεται εἰς 150). Τέλος, διὰ νὰ ἐξασφαλιστῇ περισσότερον ἡ σταθερότης τῶν Κυβερνήσεων καὶ διὰ νὰ μὴ ὑποβάλλωνται ἀνὰ συχνὰ διαστήματα προτάσεις δυσπιστίας — αἱ ὁποῖαι μοιραίως, διὰ τῆς ἐπ' αὐτῶν συζητήσεως, προκαλοῦν δυσχερεῖας εἰς τὴν προώθησιν τόσον τοῦ ἔργου τῆς Κυβερνήσεως, ὅσον καὶ τοῦ νομοθετικοῦ ἔργου τῆς Βουλῆς — τὸ Σύνταγμα προβλέπει ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὑποβληθῇ τοιαύτη πρότασις ἂν δὲν ἔχῃ παρέλθει διάστημα

τοῦλάχιστον ἐνὸς ἔτους, εἴτε ἀπὸ τῆς ἀπορρίψεως ὑπὸ τῆς Βουλῆς τοιαύτης προτάσεως, εἴτε ἀπὸ τῆς ἐγκρίσεως ὑπὸ τῆς Βουλῆς προτάσεως ἐμπιστοσύνης, τὴν ὁποίαν εἶχε θέσει ἡ Κυβέρνησις. Ἀλλ' ἀπὸ τὸν κα νόνα τοῦτον καθιεροῦται μία ἐξαίρεσις : Πρότασις δυσπιστίας εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποβληθῇ χωρὶς κανένα χρονικὸν περιορισμὸν ἐφ' ὅσον φέρει τὰς ὑπογραφὰς τοῦ ἡμίσεος πλέον ἐνὸς τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν, διότι εἰς τοιαύτην περίπτωσιν ὑπάρχει πλέον τεκμήριον ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἀπώλεσε τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Βουλῆς.

Ἡ καταψήφισις τῆς Κυβερνήσεως ἀπὸ τὴν Βουλὴν δημιουργεῖ δι' αὐτὴν νομικὴν ὑποχρέωσιν ὅπως παραιτηθῇ. Δύναται ὅμως ἡ Κυβέρνησις νὰ εἰσηγηθῇ εἰς τὸν Βασιλέα τὴν *διὰ λυσι*ν τῆς Βουλῆς καὶ τὴν διεξαγωγὴν νέων ἐκλογῶν, ὁπότε ἂν ἡ εἰσήγησις τῆς γίνῃ δεκτὴ καὶ διαλυθῇ ἡ Βουλὴ (ἀφοῦ προηγουμένως ὁ Βασιλεὺς ἀκούσῃ τὴν γνώμην τοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἔθνους) παραμένει εἰς τὴν ἀρχήν. Ἄν, ἐξ' ἄλλου, τοιαύτη εἰσήγησις δὲν γίνῃ δεκτὴ καὶ ἡ Κυβέρνησις δὲν παραιτῆται, ὁ Βασιλεὺς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ προβῇ εἰς τὴν παῦσιν αὐτῆς, ἀφοῦ ἀκούσῃ προηγουμένως τὴν γνώμην τοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἔθνους.

Ὁ ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως κοινοβουλευτικὸς ἐλεγχος ὑποβοηθεῖται ἀπὸ τὸν *Ἐπίτροπον* τῆς Βουλῆς, τὸν θεσμὸν τοῦ ὁποίου εἰσήγαγε διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ ἰσχύον Σύνταγμα. Ὁ Ἐπίτροπος ἐκλέγεται, κατὰ τὸ ἄρθρ. 127, εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστης βουλευτικῆς περιόδου, διὰ πλειονοψηφίας τῶν δύο τρίτων τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν, πρέπει δὲ νὰ εἶναι νομομαθὴς ἀνεγνωρισμένου κύρους καὶ νὰ μὴ εἶναι μέλος τῆς Βουλῆς. Ὁ Ἐπίτροπος, ἐξ ἄλλου, δὲν ἐνεργεῖ αὐτοβούλως, ἀλλὰ μόνον κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς, ἡ ὁποία τοῦ δίδεται δι' ὠρισμένον θέμα μετ' αἵτησιν τοῦ Πρωθυπουργοῦ ἢ ἀρχηγοῦ κόμματος ἀνεγνωρισμένου κατὰ τὸν Κανονισμὸν τῆς Βουλῆς.

Τὸ ἐλεγκτικὸν ἔργον τῆς Βουλῆς ὁλοκληροῦται διὰ τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρ. 94 τοῦ Συντάγματος, συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας εἶναι αὕτη μόνη ἀρμοδιὰ διὰ τὴν ἄσκησιν ποινικῆς διώξεως κατὰ τῶν ὑπευθύνων Ὑπουργῶν ἐνώπιον τοῦ *Εἰδικοῦ Δικαστηρίου*. Καὶ εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς ποινικῆς ταύτης διώξεως παρεμβάλλεται ὁ Ἐπίτροπος τῆς Βουλῆς, δεδομένου ὅτι τὸ ἄρθρ. 94 § 3 ὁρίζει ὅτι ἡ Βουλὴ λαμβάνει ἀπόφασιν περὶ διώξεως μέλους Κυβερνήσεως μετὰ τὴν διενέργειαν ἐξετάσεως καὶ ὑποβολὴν πορίσματος ὑπὸ τοῦ Ἐπιτρόπου.

4. Η ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Ὀλίγον μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Ὅθωνος εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ τοῦ Β.Δ. τῆς 1/13ης Φεβρουαρίου 1833, ἐδημιουργήθη ἡ Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως, ὡς ἐπίσημον ὄργανον διὰ τὴν καταχώρισιν ὅλων τῶν νόμων καὶ τῶν διαταγμάτων, ὡς καὶ ὅλων τῶν διατάξεων καὶ διακηρύξεων τῶν ὑπουργείων, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἀνάγκην δημοσιότητος. Ἀργότερον, διὰ διαφόρων νομοθετημάτων, ἐπεβλήθη ἡ εἰς αὐτὴν ὑποχρεωτικὴ δημοσίευσίς καὶ ἄλλων πράξεων, ἥδη δὲ ἡ Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως ἐκδίδεται εἰς ὁκτὼ διάφορα Τεύχη (ἦτοι τὰ Τεύχη Α, Β, Γ καὶ Δ, τὸ Παράρτημα, τὸ τεῦχος Πράξεων Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, τὸ Δελτίον Ἀνωρύμων Ἐταιρειῶν καὶ Ἐταιρειῶν Περιωρισμένης Εὐθύνης καὶ τὸ Δελτίον Ἐμπορικῆς καὶ Βιομηχανικῆς Ἰδιοκτησίας).

Εἰς τὸ Α' Τεῦχος καταχωρίζονται αἱ σπουδαιότεραι κρατικαὶ πράξεις, ἦτοι οἱ Νόμοι, τὰ κανονιστικὰ Βασιλικά Διατάγματα, ὠρισμένα ἀτομικὰ Βασιλικά Διατάγματα, ὡς εἶναι τὸ περὶ διορισμοῦ Ἀντιβασιλέως κατὰ τὰ ἄρθρα 40 καὶ 41 § 1 τοῦ Συντάγματος, καὶ τὰ περὶ διορισμοῦ καὶ παύσεως ἢ ἀποδοχῆς τῆς παραίτησεως τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως, οἱ Βασιλικοὶ λόγοι, τὰ Διαγγέλματα, αἱ Βασιλικαὶ ἀνακοινώσεις, αἱ Πράξεις τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ τὰ σχετικὰ μὲ συμβάσεις μετὰ ξένων Κρατῶν ἔγγραφα.

Εἰς τὸ Β' Τεῦχος καταχωρίζονται αἱ ὑπουργικαὶ ἀποφάσεις καὶ αἱ τῶν δημοσίων ἀρχῶν ἐν γένει ἀποφάσεις, αἱ ἐπέχουσαι κανονιστικὸν χαρακτῆρα, οἱ κανονισμοὶ διαφόρων ὑπηρεσιῶν μετὰ τῶν ἐγκριτικῶν αὐτῶν ἀποφάσεων, αἱ ἀστυνομικαὶ διατάξεις, αἱ ὑπουργικαὶ ἄδειαι εἰσαγωγῶν ἐμπορευμάτων καὶ μεταλλευτικῶν ἐρευνῶν.

Εἰς τὸ Γ' Τεῦχος καταχωρίζονται ἐν περιλήψει πάντα τὰ κατὰ τὴν κειμένην νομοθεσίαν δημοσιευόμενα Βασιλικά Διατάγματα τὰ ἀφορῶντα ὑπηρεσιακὰς μεταβολὰς τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων (ἦτοι διορισμούς, ἀπολύσεις, μεταθέσεις, προαγωγὰς κλπ.), ἀπονομὴν παρασῆμων, ἀπονομὴν βασιλικῆς χάριτος εἰς καταδίκους, ὡς καὶ αἱ πράξεις τῶν ὑπουργῶν καὶ λοιπῶν δημοσίων ἀρχῶν αἱ ἀφορῶσαι ὡσαύτως διορισμούς, ἀπολύσεις, μεταθέσεις, προαγωγὰς, αὐξήσεις μισθῶν, ἀπονομὴν ἐπιμισθίων κλπ.

Εἰς τὸ Δ' Τεῦχος καταχωρίζονται Βασιλικά Διατάγματα μετα-

τροπῆς ρυμοτομικῶν σχεδίων καὶ Βασιλικά Διατάγματα ἢ ὑπουργικαὶ ἀποφάσεις κηρύσσουσαι ἀπαλλοτριώσιν.

Εἰς τὸ Παράρτημα καταχωρίζονται αἱ διακηρύξεις δημοπρασιῶν, προσκλήσεις εἰς διαγωνισμούς, τὸ διατακτικὸν τῶν ἀκυρωτικῶν ἀποφάσεων τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ὀρισμέναι πράξεις τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ὑπουργικαὶ πράξεις ἐγκριτικαὶ τῶν καταστατικῶν συνεταιρισμῶν, οἱ γενικοὶ ἰσολογισμοὶ τοῦ Κράτους, προϋπολογισμοὶ διαφόρων Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου καὶ τελικοὶ τινες πίνακες γενικῆς βαθμολογίας ἐπιτυχόντων εἰς διαγωνισμούς πρὸς πρόσληψιν δημοσίων ὑπαλλήλων.

Τὰ πρωτότυπα τῶν νόμων φυλάσσονται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Δικαιοσύνης, ἀφοῦ πρὸ τῆς δημοσιεύσεώς των, ὁ Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης τὰ σφραγίσῃ διὰ τῆς Μεγάλης τοῦ Κράτους Σφραγίδος καὶ ὑπογράψῃ τὴν σφράγισιν.

Ὅλαι αἱ κρατικαὶ πράξεις, διὰ τὰς ὁποίας οἱ νόμοι προβλέπουν ὅτι πρέπει νὰ δημοσιεύωνται διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, ἀποκτοῦν ἰσχὺν μόνον διὰ τῆς τοιαύτης δημοσιεύσεως, διὰ τῆς ὁποίας καὶ γίνονται ἐπισήμως γνωσταὶ τόσον εἰς τὰ ὄργανα τοῦ Κράτους, ὅσον καὶ εἰς τοὺς πολίτας. Συνεπῶς, πρὸ τῆς δημοσιεύσεως δὲν ἔχουν ἰσχὺν καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ἀξιῶσῃ ἢ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ἐφαρμογὴν των.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Υπό ποιού ασκείται η νομοθετική εξουσία ;
2. Πόσα είναι τὰ μέλη τῆς Βουλῆς καὶ πῶς ἀναδεικνύονται ;
3. Ποῖαι αἱ κατηγορίαι βουλευτῶν καὶ πῶς ἐκλέγεται ἑκάστη ;
4. Πῶς διὰ τοῦ Συντάγματος ἀποφεύγεται ὁ κατακερματισμὸς τῶν πολιτικῶν δυνάμεων ;
5. Πῶς διενεργοῦνται αἱ βουλευτικαὶ ἐκλογαί ;
6. Διὰ πόσα ἔτη ἐκλέγεται ἡ Βουλὴ ;
7. Τί ἀπαιτεῖται διὰ νὰ ἐκλεγῇ τις βουλευτής ;
8. Ποῖα τὰ κωλύματα ἐκλογῆς τινὸς ὡς βουλευτοῦ ;
9. Εἰς ποίας περιπτώσεις ὑπάρχει ἀσυμβίβαστον τῶν βουλευτικῶν καθηκόντων πρὸς ἕτερα ἔργα ;
10. Ποῖος ἀποφαίνεται διὰ τὴν ὑπαρξίν ἢ μὴ τῶν προσόντων καὶ τὴν συνδρομὴν κωλύματος ἢ ἀσυμβιβάστου διὰ τὸ βουλευτικὸν ἀξίωμα ;
11. Ποῖαι εἶναι αἱ βουλευτικαὶ ἀσυλῖαι ;
12. Τί καλεῖται σύννοδος τῆς Βουλῆς καὶ πόσων εἰδῶν συνόδους ἔχομεν ;
13. Τί εἶναι Ὁλομέλεια καὶ τί Τμήματα τῆς Βουλῆς ;
14. Τί εἶναι νόμος καὶ ποῖα ἡ διαδικασία ψηφίσεως τῶν νόμων ;
15. Ποῖος ἔχει τὴν νομοθετικὴν πρωτοβουλίαν καὶ πῶς ἀσκείται αὕτη ;
16. Θεσπίζονται κανόνες δικαίου καὶ ὑπὸ ἄλλων ὀργάνων ἐκτὸς τῆς Βουλῆς ;
17. Ποῖαι αἱ κατηγορίαι τῶν Βασιλικῶν διαταγμάτων ;
18. Πῶς ἀσκείται σήμερον ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ;
19. Ἀπὸ πότε ἀρχεται ἡ ἰσχὺς τῶν νόμων ;
20. Δύνανται νὰ ἔχουν ἀναδρομικὴν ἰσχύϊ οἱ νόμοι ;
21. Εἰς ποῖον ἀνήκει ὁ ἔλεγχος τῆς συνταγματικότητος τῶν νόμων ;
22. Τί εἶναι «κοινοβουλευτικὸς ἔλεγχος» καὶ πῶς ἀσκείται οὗτος ;
23. Τί εἶναι «πρότασις δυσπιστίας» ;
24. Πότε ὑποχρεοῦται νὰ παραιτηθῇ ἡ Κυβέρνησις ;
25. Τί εἶναι ὁ Ἐπίτροπος τῆς Βουλῆς καὶ ποῖα ἡ ἀποστολή του ;
26. Τί εἶναι ἡ Ἐφημερὶς τῆς Κυβερνήσεως καὶ εἰς πόσα τεύχη ἐκδίδεται ;
27. Τί δημοσιεύεται εἰς ἕκαστον τεύχος τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ;
28. Ποῦ φυλάσσονται τὰ πρωτότυπα τῶν νόμων ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ IV

Η ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

1. Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ

Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἀσκεῖται (ἄρθρ. 3 § 2 τοῦ Συντάγματος) ὑπὸ τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Κυβερνήσεως. Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης τὸ Σύνταγμα χαρακτηρίζει ὡς κύρια ὄργανα τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ἅφ' ἑνὸς μὲν τὸν Βασιλέα, ἅφ' ἑτέρου δὲ τὴν Κυβέρνησιν, ἐνῶ τὰ παλαιότερα Συντάγματα ἀνέθετον τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν Βασιλέα καὶ προέβλεπον ὅτι ἦσκει αὐτὴν διὰ τῶν παρ' αὐτοῦ διοριζομένων ὑπευθύνων Ὑπουργῶν. Ἡ νέα διατύπωσις δικαιολογεῖται ἐκ τῆς καιρίας σημασίας, τὴν ὁποίαν ἔχει ἀποκτήσει εἰς τὰ σύγχρονα δημοκρατικὰ πολιτεύματα — ἰδίως δὲ τὰ καθιερούμενα, ὡς ἡ Ἑλλάς, τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα — ἡ *Κυβέρνησις*. Αὕτη, πράγματι, δὲν εἶναι πλέον δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐκτελεστικὸν ὄργανον τῶν ἐντολῶν καὶ ἐπιθυμιῶν τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Κράτους, ἀλλ' ἔχει ἐξελιχθῇ εἰς τὸ κύριον ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποῖου ἀσκεῖται ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία. Τοῦτο ὀφείλεται ὅχι μόνον εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἔλκει τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐκ τοῦ λαοῦ — ἀφοῦ διὰ νὰ διατηρηθῇ εἰς τὴν ἀρχὴν πρέπει νὰ στηρίζεται εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς πλειονοψηφίας τῆς ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκλεγομένης Βουλῆς — ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ὅτι εἶναι ὄργανον ὑπεύθυνον, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Βασιλέα, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀνεύθυνος καὶ δὲν δύναται νὰ ἐκδώσῃ οἰανδήποτε κρατικὴν πρᾶξιν χωρὶς τὴν προσυπογραφὴν τοῦ ἀρμοδίου ἢ τῶν ἀρμοδίων Ὑπουργῶν. Οὕτω, ἡ Κυβέρνησις ἀπολαύει εἰς σημαντικὴν ἔκτασιν ἀνεξαρτησίας ἐναντι τοῦ Βασιλέως, ἐξ αὐτῆς δὲ προέρχεται πᾶσα πρωτοβουλία ἐν σχέσει μὲ τὴν ἀσκήσιν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ὥστε νὰ καθίσταται πράγματι ὁ κύριος φορεὺς τῆς ἐξουσίας ταύτης.

Εἰς τὴν Κυβέρνησιν, τὴν συγκρότησιν, τὰς ἀρμοδιότητας καὶ τὴν

ἐϋθύνῃν αὐτῆς τὸ Σύνταγμα ἀφιερώνει ιδιαίτερον τμήμα ἀποτελούμενον ἀπὸ ὀκτὼ ἄρθρα (87 - 94). Πέραν ὅμως τοῦ τμήματος τούτου, ἡ Κυβέρνησις ἀναφέρεται καὶ εἰς ἄρκετὰ ἄλλα ἄρθρα τοῦ Συντάγματος ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἄσκησιν ὠρισμένων ἀρμοδιοτήτων τῆς.

Τὴν Κυβέρνησιν, κατὰ τὸ ἄρθρον 87 § 1 τοῦ Συντάγματος, «ἀποτελεῖ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, συγκείμενον ἐκ τῶν Ὑπουργῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πρωθυπουργοῦ». Ταυτίζεται, συνεπῶς, ἡ Κυβέρνησις πρὸς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ ὅλους τοὺς Ὑπουργοὺς καὶ προεδρεύεται ἀπὸ τὸν Πρωθυπουργόν, προβλέπεται δὲ ὅτι πέραν τῶν Ὑπουργῶν εἶναι δυνατόν νὰ διορισθοῦν καὶ δύο, τὸ πολὺ, Ἀντιπρόεδροι τῆς Κυβερνήσεως, οἱ ὅποιοι εἴτε διευθύνουν Ὑπουργεῖον, εἴτε δὲν προΐστανται Ὑπουργεῖου, ὁπότε καὶ χαρακτηρίζονται ὡς ἄνευ χαρτοφυλακίου. Οἱ Ἀντιπρόεδροι ἀναπληρώνουν τὸν Πρωθυπουργόν, ὅταν ἀπουσιάζῃ ἢ καλύπεται καὶ τὸν ἐπικουροῦν εἰς τὸ ἔργον του, ἂν δὲ δὲν ὑπάρχῃ Ἀντιπρόεδρος καὶ ὁ Πρωθυπουργὸς ἀπουσιάζῃ ἢ καλύπεται, ἀναπληρώνεται προσωρινῶς εἰς τὴν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων του ὑπὸ τοῦ παρ' αὐτοῦ ὀριζομένου Ὑπουργοῦ. Τὸ Σύνταγμα προβλέπει, ἐπίσης, τὸν θεσμὸν τῶν Ὑφυπουργῶν καὶ ὀρίζει ὅτι οὗτοι καλοῦνται κατὰ περίπτωσιν νὰ μετέχουν τῶν συνεδριάσεων τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὅταν ἢ εἰς αὐτὰς παρουσία των κρίνεται ἀναγκαῖα ὑπὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ.

Ἡ συγκρότησις καὶ ἡ λειτουργία εἰδικώτερον τῆς Κυβερνήσεως ρυθμίζεται ἀπὸ τὰ Ν.Δ. 1/1968 καὶ 585/1970 «περὶ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ Ὑπουργείων». Ἡ Κυβέρνησις εἶναι ἡ κινητήριος δύναμις τοῦ ὅλου κρατικοῦ μηχανισμοῦ, αἱ δὲ ἀρμοδιότητες αὐτῆς, πολλαὶ καὶ ποικίλαι, καθορίζονται τόσον ἀπὸ τὸ Σύνταγμα, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν νομοθεσίαν, εἰδικώτερον δὲ τὰ Ν.Δ. 1/1968 καὶ 585/1970.

Κατὰ τὸ Σύνταγμα, ἡ Κυβέρνησις εἶναι ἀρμοδία ὅπως διατυπώνῃ προτάσεις εἰς τὸν Βασιλέα πρὸς ἔκδοσιν Βασ. Διαταγμάτων : διὰ τὴν θέσιν ἐν ἰσχύϊ τοῦ νόμου περὶ καταστάσεως πολιτορκίας (ἄρθρ. 25), διὰ τὴν ἀνάθεσιν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας εἰς τὸν ἐνῆλικον Διάδοχον ἐπὶ ἀποδημίας τοῦ Βασιλέως (ἄρθρ. 40), διὰ τὸν διορισμὸν Ἀντιβασιλέως ἢ Τοποτηρητοῦ (ἄρθρ. 41), διὰ τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς καὶ τὴν προκήρυξιν νέων ἐκλογῶν (ἄρθρα 46 καὶ 60), διὰ τὴν ἔκδοσιν νομοθετικῶν διαταγμάτων πρὸς ἀντιμετώπισιν ἐκτάκτων περιπτώσεων ἐξαιρετικῶς ἐπείγουσας καὶ ἀπροβλέπτου ἀνάγκης (ἄρθρ. 48 § 5), διὰ τὴν ἀπονο-

μὴν ἀμνηστίας ἐπὶ πολιτικῶν ἐγκλημάτων (ἄρθρ. 52), διὰ τὴν κήρυξιν πολέμου (ἄρθρ. 53), διὰ τὴν σύγκλησιν τοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἐθνους πρὸς ἐξέτασιν ὠρισμένων θεμάτων (ἄρθρ. 54), διὰ τὴν παράτασιν ἐπὶ τετράμηνον τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ λήξαντος ἢ λήγοντος οἰκονομικοῦ ἔτους (ἄρθρ. 83), διὰ τὸν διορισμὸν μελῶν τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου, Προέδρου καὶ Ἀντιπροέδρων αὐτοῦ, ὡς καὶ τὴν αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν του (ἄρθρ. 98), διὰ τὴν προαγωγὴν εἰς τὰς θέσεις Προέδρων καὶ Ἀντιπροέδρων τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου (ἄρθρα 99, 100 καὶ 101), ὡς ἐπίσης εἶναι ἀρμοδία ὅπως ἀσκήσῃ προσωρινῶς τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν μέχρις ἀφίξεως τοῦ ἀπουσιάζοντος νέου Βασιλέως (ἄρθρ. 38), ὅπως ἀποφασίσῃ τὴν σύγκλησιν τῆς Βουλῆς πρὸς διαπίστωσιν τῆς ἀνάγκης συστάσεως Ἀντιβασιλείας ὅταν ὁ Βασιλεὺς δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀσκήσῃ τὰ καθήκοντά του (ἄρθρ. 41), ὅπως διοικῇ τὰς ἐνόπλους δυνάμεις (ἄρθρα 49 καὶ 129) καὶ ὅπως προσφεύγῃ εἰς τὸ Συνταγματικὸν Δικαστήριον προκειμένου τοῦτο νὰ ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν κατὰ τὸ Σύνταγμα ἀρμοδιοτήτων αὐτῆς τῆς ἰδίας, τοῦ Βασιλέως ἢ τῆς Βουλῆς (ἄρθρ. 106).

Κατὰ τὴν νομοθεσίαν, ἐξ ἄλλου, ἡ Κυβέρνησις χαράσσει τὰς γενικὰς γραμμὰς τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς, τὴν ὁποίαν καθορίζει καὶ ἐκφράζει ὁ Πρωθυπουργός, ἀποφασίζει ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων ἀλλαγῶν τοῦ κυβερνητικοῦ προγράμματος καὶ ἐπὶ παντὸς θέματος φερομένου ἐνώπιον αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ ἢ τοῦ Κυβερνητικοῦ Πολιτικοῦ Συμβουλίου καὶ λαμβάνει ἀποφάσεις ἐπὶ τῶν μεγαλυτέρας σημασίας σχεδίων νόμων, τῶν καταρτιζομένων ὑπὸ τῶν μελῶν της, ὡς καὶ περὶ τοῦ κανονισμοῦ λειτουργίας τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, τοῦ Κυβερνητικοῦ Πολιτικοῦ Συμβουλίου καὶ τῶν διαφόρων Ἐπιτροπῶν.

Ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Κυβερνήσεως ὑπάρχει καὶ λειτουργεῖ κατὰ τὰ Ν.Δ. 1/1968 καὶ 585/1970 *Κυβερνητικὸν Πολιτικὸν Συμβούλιον* ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ὅστις προεδρεύει τούτου τοῦ Ἀντιπροέδρου ἢ τῶν Ἀντιπροέδρων τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Ὑπουργῶν Συντονισμοῦ, Ἐξωτερικῶν, Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ἐσωτερικῶν, Οἰκονομικῶν, Ἐθνικῆς Παιδείας, Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ Ἐμπορίου. Πέραν τούτου προβλέπεται ἡ ὑπαρξίς *Ἐπιτροπῆς Συντονισμοῦ Οἰκονομικῆς Πολι-*

τικῆς (ἡ ὁποία προεδρεύεται ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸν Συντονισμοῦ) καὶ τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν ἄσκησιν περιορισμένου ὑπηρεσιακοῦ χαρακτῆρος ἀρμοδιοτήτων τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ τοῦ Κυβερνητικοῦ Πολιτικοῦ Συμβουλίου, ὡς καὶ ἡ δυνατότης συστάσεως ἄλλων ἐδικῶν ἐπιτροπῶν ἐξ Ὑπουργῶν, Ὑφυπουργῶν ἢ καὶ ἄλλων προσώπων διὰ τὴν μελέτην καὶ εἰσηγήσιν ἐπὶ ἐδικῶν θεμάτων.

2. Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ

Εἰς παλαιότερας ἐποχάς, ἰδίως δὲ πρὸ τοῦ Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, ὁ Πρωθυπουργὸς ἐθεωρεῖτο ἀπλῶς πρόεδρος ἐνὸς συλλογικοῦ ὀργάνου, τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, «πρῶτος μεταξὺ ἴσων». Μὲ τὴν ἀπόδοον ὅμως τοῦ χρόνου ὁ Πρωθυπουργὸς ἀπέκτησεν ἐξαιρετικὴν σπουδαιότητα καὶ ἐξειλίχθη εἰς ἰδιαίτερον κρατικὸν ὄργανον, ὥστε σήμερον νὰ θεωρῆται τὸ κυριώτερον ὄργανον ἀσκήσεως τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καὶ ὁ κατευθύνων τὴν λειτουργίαν τοῦ ὅλου κρατικοῦ μηχανισμοῦ.

Τὸ ἰσχύον Σύνταγμα ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς συγχρόνους αὐτὰς ἀντιλήψεις καὶ ὑπογραμμίζει ἰδιαίτερος τὴν θέσιν τοῦ Πρωθυπουργοῦ. Διότι δὲν ἀναθέτει ἀπλῶς εἰς αὐτὸν τὴν προεδρίαν τῆς Κυβερνήσεως (ἄρθρ. 87 § 1), ἀλλὰ καὶ τὸν ἀνάγει εἰς ἰδιαίτερον κρατικὸν ὄργανον, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸ ἄρθρ. 89 § 1, «καθορίζει καὶ ἐκφράζει τὴν γενικὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως, ἐξασφαλίζει τὴν ἐνότητα αὐτῆς καὶ κατευθύνει τὰς ἐνεργείας τῆς πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς πολιτικῆς τῆς, εὐθύνεται δέ, διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς του ἐνώπιον τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Βασιλέως». Ἐπὶ πλεόν, κατὰ τὸ Σύνταγμα (ἄρθρ. 89 § 2), ὁ Πρωθυπουργὸς «ἐποπτεύει τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων ὑπὸ τῶν κρατικῶν καὶ δημοσίου ἐν γένει ἐνδιαφέροντος ὑπηρεσιῶν καὶ τὴν πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Κράτους καὶ τῶν πολιτῶν λειτουργίαν αὐτῶν». Τὴν προέχουσιν, τέλος, θέσιν τοῦ Πρωθυπουργοῦ ὑπογραμμίζουν καὶ ὠρισμέναι ἄλλαι συνταγματικαὶ διατάξεις, ὡς ἡ τοῦ ἄρθρ. 43 § 1, κατὰ τὴν ὁποίαν διορίζεται ἰδιαίτερος ὑπὸ τοῦ Βασιλέως καὶ προτείνει εἰς αὐτὸν τὸν διορισμὸν καὶ τὴν παῦσιν τῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως, ἢ αἱ τῶν ἄρθρων 43 §§ 2 καὶ 3 καὶ 93 § 3, συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας ὁ Βασι-

λεὺς δὲν δύναται νὰ διορίσῃ τὸν Πρωθυπουργὸν κατὰ βούλησιν, ἀλλὰ πρέπει, πλὴν ὥρισμένων ἐξαιρέσεων, νὰ ἀναθέσῃ τὴν ἐντολὴν σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως εἰς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ διαθέτοντος τὴν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν εἰς τὴν Βουλὴν κόμματος ἢ εἰς τὸν ὑποδεικνύμενον διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦτο ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας τῆς Βουλῆς.

Τὴν προέχουσαν θέσιν τοῦ Πρωθυπουργοῦ ὑπογραμμίζει καὶ ἡ νομοθεσία, τὸ δὲ Ν.Δ. 1/1968 ἀναθέτει εἰς αὐτὸν εἰδικὰς καὶ σπουδαίας ἀρμοδιότητας, μετὰξὺ τῶν ὁποίων πρέπει ἰδιαίτερος νὰ ἀναφερθοῦν αἱ ἐξῆς :

α) Ἡ διατύπωσις καὶ ἐκθεσις πρὸς τὸν λαὸν καὶ τὴν Βουλὴν τῶν κατευθυντηρίων ἀρχῶν καὶ βάσεων τοῦ κυβερνητικοῦ προγράμματος.

β) Ἡ κατάθεσις εἰς τὴν Βουλὴν, κατὰ Δεκέμβριον ἐκάστου ἔτους, τοῦ σχεδίου τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς διὰ τὸ ἐπόμενο ἔτος.

γ) Ἡ παρακολούθησις καὶ ἐπίβλεψις τῆς πραγματώσεως τῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως παρ' ἐκάστου Ὑπουργοῦ.

δ) Ὁ συντονισμὸς τῶν ἐνεργειῶν τῶν Ὑπουργῶν καὶ τῶν Συμβούλων καὶ Ἐπιτροπῶν ποὺ λειτουργοῦν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Κυβερνήσεως.

ε) Ἡ ἄρσις τῶν μετὰξὺ τῶν Ὑπουργῶν διαφορῶν.

στ) Ἡ ἀπόφασις ἐπὶ τῆς καταρτίσεως πάσης συμβάσεως (εἴτε διεθνοῦς, εἴτε ἰδιωτικοῦ δικαίου), ἐφ' ὅσον ἡ σύμβασις αὕτη πρέπει νὰ κυρωθῇ διὰ νόμου.

3. ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΚΑΙ ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΙ

Τὸ ἰσχύον Σύνταγμα, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ προηγούμενα, καθορίζει, διὰ τοῦ ἀρθρ. 87 § 4, τὸν ἀριθμὸν τῶν Ὑποῦργων εἰς 20 κατ' ἀνώτατον ὅριον. Ὁ περιορισμὸς οὗτος ἐκρίθη ἀναγκαῖος, διότι κατὰ τὸ παρελθὸν δὲν ἦτο σπάνιον τὸ φαινόμενον νὰ αὐξάνεται ὑπερμέτρως ὁ ἀριθμὸς τῶν Ὑπουργῶν μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν ἱκανοποίησιν προσωπικῶν φιλοδοξιῶν τῶν στελεχῶν τῶν κομμάτων. Οὕτω σήμερον, τὰ μέλη τῆς Κυβερνήσεως δὲν δύναται νὰ ὑπερβοῦν συνολικῶς τὰ 23 (Πρωθυπουργός, 2 Ἀντιπρόεδροι τῆς Κυβερνήσεως καὶ 20 Ὑπουργοί), ἐνῶ δὲν ὑπάρχει συνταγματικὸς περιορισμὸς ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν Ὑφυπουργῶν, οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι ἰσότιμα μέλη τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ καλοῦνται νὰ μετέχουν συνεδριάσεων τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου μόνον ὅταν ἡ παρουσία των εἰς αὐτάς κρίνεται ἀναγκαία ὑπὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ.

Ἐκαστος Ὑπουργὸς διευθύνει ἐν ὑπουργεῖον — χωρὶς νὰ ἀποκλείεται νὰ διευθύνῃ καὶ περισσότερα τοῦ ἐνὸς — ἤτοι προΐσταται ὠργανωμένου συνόλου ὑπηρεσιῶν τῆς διοικήσεως. Πέραν ὅμως τῶν διευθυνόντων ὑπουργεῖον Ὑπουργῶν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχουν καὶ Ὑπουργοὶ ἄνευ χαρτοφυλακίου — προβλεπόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀρθρ. 91 τοῦ Συντάγματος — οἱ ὁποῖοι φέρουν μὲν τὸν τίτλον τοῦ Ὑπουργοῦ καὶ μετέχουν τῆς συλλογικῆς εὐθύνης τῆς Κυβερνήσεως, δὲν προΐστανται ὅμως ὑπουργείου.

Διὰ τῶν Ν.Δ. 1/1968, καὶ 585/1970 ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπουργείων ὥρθη εἰς 18, εἶναι δὲ ταῦτα τὰ ἐξῆς : α) Προεδρίας Κυβερνήσεως, β) Συντονισμοῦ, γ) Ἐξωτερικῶν, δ) Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ε) Δικαιοσύνης, στ) Ἑσωτερικῶν, ζ) Οἰκονομικῶν, η) Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, θ) Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, ι) Ἐμπορίου, ια) Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, ιβ) Γεωργίας, ιγ) Βιομηχανίας, ιδ) Ἑργασίας, ιε) Δημοσίων Ἔργων, ιστ) Δημοσίας Τάξεως, ιζ) Συγκοινωνιῶν καὶ ιη) Βορείου Ἑλλάδος. Αἱ εἰδικώτεροι, ἐξ ἄλλου, ἀρμοδιότητες ἐνὸς ἐκάστου τῶν Ὑπουργείων καθορίζονται ἀναλυτικῶς διὰ νόμων, νομοθετικῶν διαταγμάτων καὶ βασιλικῶν διαταγμάτων, ἀναφερομένων ἰδιαιτέρως εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν καὶ ρυθμιζόντων τὴν Ὁργάνωσίν των ὡς συνόλων συγκεκροτημένων ὑπηρεσιῶν.

Πέραν τῶν ὡς ἄνω 18 ὑπουργείων, τὸ Ν.Δ. 1/1968 ὀρίζει ὅτι ὑπάρχουν καὶ δύο θέσεις Ἀ ν α π λ η ρ ω τ ῶ ν Ὑ π ο υ ρ γ ῶ ν, μία διὰ τὸ Ὑπουργεῖον Προεδρίας Κυβερνήσεως καὶ μία διὰ τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ. Δύνανται ὅμως, ἐπὶ πλέον, νὰ διορισθῶν καὶ Ὑπουργοὶ ἄνευ χαρτοφυλακίου τόσοι, ὅσα εἶναι τὰ διευθυνόμενα ὑπὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ ἢ τῶν Ἀντιπροέδρων τῆς Κυβερνήσεως Ὑπουργεῖα, ἐντὸς πάντοτε τοῦ πλαισίου τῶν 20 Ὑπουργῶν, τοὺς ὁποίους ἐπιτρέπεται κατ' ἀνώτατον ὅριον νὰ ὑπάρχουν τὸ Σύνταγμα.

Ὡς πρὸς τοὺς Ὑ φ υ π ο υ ρ γ ο ύ ς, τὸ Σύνταγμα δὲν περιορίζει τὸν ἀριθμὸν των, ἀλλ' ὀρίζει ἀπλῶς ὅτι οὗτοι ἐπικουροῦν τὸν Ὑπουργὸν παρὰ τῷ ὑπουργεῖῳ τοῦ ὁποίου ἔχουν διορισθῇ καὶ ἀσχοῦν τὰς ἀρμοδιότητας ἐκείνας, τὰς ὁποίας τοὺς ἀναθέτει δι' ἀποφάσεώς του (ἀρθρ. 91). Οὕτω, δὲν ὑπάρχουν, οὔτε ἐκ τοῦ Συντάγματος, οὔτε ἐκ τοῦ νόμου ἰδιαίτεροι ἀρμοδιότητες τῶν Ὑφυπουργῶν, ἀλλ' ὁ Ὑπουργός, παρὰ τῷ ὁποίῳ διορίζεται Ὑφυπουργός, ἐκδίδει ἐκάστοτε ἀπόφασιν, διὰ τῆς ὁποίας καθορίζει ποίᾳς ἐκ τῶν ἀρμοδιοτήτων του ἐκχωρεῖ εἰς

τὸν Ὑφυπουργόν. Ἡ τοιαύτη δὲ ἀπόφασις εἶναι δυνατόν νὰ τροποποιηθῇ ἢ ἀκόμη καὶ νὰ ἀνακληθῇ καθ' οἷον ἀνδράποτε στιγμὴν παρὰ τοῦ ἐκδόσαντος αὐτὴν Ὑπουργοῦ.

Τὰ Ν.Δ. 1/1968 καὶ 585/1970 ἔχουν συστήσει ἑνδεκα ἐν ὧν θέσεις Ὑφυπουργῶν, ἥτοι τρεῖς παρὰ τῷ Πρωθυπουργῷ, δύο θέσεις εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Προεδρίας Κυβερνήσεως καὶ ἀνὰ μίαν εἰς τὰ Ὑπουργεῖα Συντονισμοῦ, Οἰκονομικῶν, Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, Ἐμπορίου καὶ Γεωργίας. Προβλέπει, ἐπίσης, δωδεκάτην θέσιν μονίμου Ὑφυπουργοῦ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης, εἰς τὴν ὁποίαν δύναται νὰ διορίζεται ὁ ἐκάστοτε Ἀρχηγὸς τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων διατηρῶν παραπλεύρως τὴν ιδιότητά του ταύτην καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν ἀρμοδιότητας, ὡς καὶ δεκάτην τρίτην θέσιν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, ἐφ' ὅσον ὅμως εἰς τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο δὲν ἔχει τυχὸν διορισθῇ μόνιμος Ὑφυπουργός, ἥτοι Ὑφυπουργός, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι πολιτικὸν πρόσωπον, ἀλλὰ προέρχεται ἐκ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ ὑπουργείου. Τέλος, προβλέπεται ὅτι εἶναι δυνατόν διὰ Β.Δ. ἐκδιδομένου τῇ προτάσει τοῦ Πρωθυπουργοῦ, νὰ συνιστῶνται καὶ ἄλλαι θέσεις Ὑφυπουργῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι δυνατόν νὰ καταργηθοῦν κατὰ τὴν ἰδίαν διαδικασίαν, δηλαδὴ διὰ Β.Δ. ἐκδιδομένου τῇ προτάσει τοῦ Πρωθυπουργοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποῖοι ἀσχοῦν τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ;	ἡ θέσις αὐτοῦ ἐν τῇ Κυβερνήσει ;
2. Τί εἶναι Κυβέρνησις ;	8. Ποῖαι αἱ ἐιδικαὶ ἀρμοδιότητες τοῦ Πρωθυπουργοῦ ;
3. Πόθεν ἡ Κυβέρνησις ἔλκει τὴν ἐξουσίαν της ;	9. Ποῖα τὰ καθήκοντα τοῦ Ὑπουργοῦ ;
4. Ἀπὸ ποίους ἀπαρτίζεται ἡ Κυβέρνησις ;	10. Τί εἶναι Ὑπουργός ἄνευ χαρτοφυλακίου ;
5. Ποῖαι εἶναι αἱ ἀρμοδιότητες τῆς Κυβερνήσεως ;	11. Ποῖα τὰ καθήκοντα τῶν Ὑφυπουργῶν ;
6. Ποῖα συμβούλια καὶ ἐπιτροπαὶ ὑπάρχουν καὶ λειτουργοῦν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Κυβερνήσεως ;	12. Πόσα καὶ ποῖα εἶναι σήμερον τὰ Ὑπουργεῖα ;
7. Τί εἶναι Πρωθυπουργός καὶ ποῖα	13. Πόσαι καὶ ποῖαι εἶναι αἱ θέσεις Ὑφυπουργῶν ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ V

Η ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

1. ΟΡΙΑ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ

Ἡ δικαστικὴ ἐξουσία ἀσκεῖται (ἄρθρ. 3 § 3 τοῦ Συντάγματος) ὑπὸ τῶν Δικαστηρίων, αἱ δὲ δικαστικαὶ ἀποφάσεις ἐκτελοῦνται ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως. Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης τὸ Σύνταγμα χαρακτηρίζει ὡς κύρια ὄργανα ἀσκήσεως τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τὰ δικαστήρια, περαιτέρω δὲ ἀφιερώνει τὸ τέταρτον τμήμα τοῦ Τρίτου Μέρους αὐτοῦ (ἄρθρα 95 - 119) εἰς τὴν ὁργάνωσιν τῶν δικαστηρίων, τὴν ἀρμοδιότητα αὐτῶν καὶ τοὺς διέποντας τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης κανόνας.

Τὰ Δικαστήρια ἔχουν ὡς ἀποστολὴν τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης, δηλαδὴ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν λύσιν τῶν διαφορῶν μεταξὺ τῶν ἰδιωτῶν, ὅσον καὶ μεταξὺ τοῦ Κράτους καὶ τῶν ἰδιωτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἀσκήσιν τῆς ἐξουσίας τοῦ Κράτους πρὸς κολασμὸν τῶν τελούντων ἀξιοποίνους πράξεις. Εἰς ὁρισμένας ὁμῶς περιπτώσεις τὰ δικαστήρια περιβάλλονται καὶ διοικητικὰς ἀρμοδιότητας (ὡς λ.χ. ἡ ἀνακήρυξις τῶν ὑποψηφίων καὶ τῶν ἐπιτυχόντων βουλευτῶν) λόγῳ τῶν μεγαλυτέρων ἐγγυήσεων ἀνεξαρτησίας, τὰς ὁποίας ἐξασφαλίζουν ἐν σχέσει πρὸς τὰ διοικητικὰ ὄργανα, ἐπὶ πλέον δὲ τὸ Συνταγματικὸν Δικαστήριον ἔχει καὶ νομοθετικὴν ἀρμοδιότητα, δεδομένου ὅτι ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀκυρώσῃ ἀντισυνταγματικούς νόμους. Ἀλλὰ καὶ ἀντιστρόφως ὑπάρχουν περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας δικαστικαὶ ἀρμοδιότητες ἀνατίθενται εἰς ὄργανα νομοθετικὰ ἢ διοικητικὰ, αἱ περιπτώσεις ὁμῶς αὐταὶ εἶναι τόσον περιωρισμέναι, ὥστε νὰ εἶναι δυνατόν νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν ἐφαρμόζεται πολὺ αὐστηρότερον ὡς πρὸς τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν παρὰ ὡς πρὸς τὰς ἄλλας δύο, ἥτοι τὴν νομοθετικὴν καὶ τὴν ἐκτελεστικὴν.

2. ΤΟ ΔΙΚΑΙΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΑΥΤΟΥ

Τὰ δικαστήρια, ἀπονέμοντα τὴν δικαιοσύνην, ἐφαρμόζουν τὸ ἐκάστοτε ἰσχύον δίκαιον. *Δίκαιον* δὲ εἶναι σύνολον κανόνων, οἱ ὅποιοι διέπουν ὑποχρεωτικῶς τὴν συμπεριφορὰν καὶ τὰς σχέσεις τῶν εἰς κράτη ὀργανωμένων κοινωνιῶν καὶ τῶν μελῶν των πρὸς τὸ Κράτος καὶ πρὸς ἄλληλα.

Ἀρχαιοτάτη εἶναι ἡ διάκρισις τοῦ δικαίου εἰς δύο βασικοὺς κλάδους, τὸ δημόσιον καὶ τὸ ἰδιωτικόν. Καὶ *δημόσιον* μὲν δίκαιον καλεῖται τὸ ρυθμίζον τὴν ὀργάνωσιν τοῦ Κράτους, τὰς σχέσεις τῶν κρατῶν πρὸς ἄλληλα καὶ τὰς σχέσεις τῶν ἀτόμων πρὸς τὸ Κράτος, *ἰδιωτικὸν* δὲ τὸ ρυθμίζον τὰς σχέσεις τῶν ἀτόμων πρὸς ἄλληλα.

Τὸ δημόσιον δίκαιον ὑποδιακρίνεται περαιτέρω εἰς δημόσιον διεθνὲς δίκαιον καὶ ἐσωτερικὸν δημόσιον δίκαιον. Τὸ *δημόσιον διεθνὲς δίκαιον* ἀναφέρεται εἰς τὰς πρὸς ἄλληλα σχέσεις τῶν κρατῶν, ἐνῶ τὸ *ἐσωτερικὸν δημόσιον δίκαιον* εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ Κράτους καὶ τὰς σχέσεις τῶν ἀτόμων πρὸς τὸ Κράτος. Τοῦ ἐσωτερικοῦ δημοσίου δικαίου ὑπάρχουν πολλοὶ κλάδοι, εἰδικώτερον δὲ τὸ *συνταγματικὸν δίκαιον*, τὸ *διοικητικὸν*, τὸ *ποινικὸν*, τὸ *δικονομικὸν* (πολιτικὴ καὶ ποινικὴ δικονομία) καὶ τὸ *ἐκκλησιαστικὸν*. Τὸ συνταγματικὸν ὅμως δίκαιον ἀποτελεῖ τὸν σπουδαιότερον κλάδον τοῦ ἐσωτερικοῦ δημοσίου δικαίου, αὐτὸν τοῦτον τὸν κορμὸν του, διότι περιλαμβάνει τοὺς βασικωτέρους κανόνας, οἱ ὅποιοι ρυθμίζουν τὴν ὀργάνωσιν ἐνὸς κράτους καὶ τὴν ἄσκησιν τῆς ἐξουσίας του, ὡς καὶ τὴν θέσιν καὶ τὰ ὅρια τῆς κρατικῆς ἐξουσίας ἐναντι τῶν ἀτόμων.

Τὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον ὑποδιακρίνεται καὶ αὐτὸ εἰς τέσσαρας βασικοὺς κλάδους, τὸ *ἀστικὸν δίκαιον*, τὸ *ἐμπορικὸν δίκαιον*, τὸ *ἰδιωτικὸν διεθνὲς δίκαιον*, καὶ τὸ *ἐργατικὸν δίκαιον*.

Οἱ κανόνες τοῦ δικαίου περιλαμβάνονται εἰς τοὺς νόμους καὶ τὰ ἔθιμα. Οἱ *νόμοι* εἶναι γραπτοὶ κανόνες δικαίου, τοὺς ὁποίους θέτει τὸ Κράτος διὰ τῶν ἀρμοδίων πρὸς τοῦτο ὀργάνων του, εἴτε ὑπὸ τὴν μορφὴν τυπικῶν νόμων, ψηφιζομένων ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ κυρουμένων ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, εἴτε ὑπὸ ἄλλας μορφάς, ὡς εἶναι τὰ νομοθετικὰ διατάγματα καὶ τὰ κανονιστικὰ Βασιλικά Διατάγματα. Τὰ *ἔθιμα*, ἐξ ἄλλου,

είναι ἄγραφοι κανόνες δικαίου, οἱ ὁποῖοι τίθενται ἀπὸ τὴν κοινωνίαν διὰ μακρᾶς καὶ ὁμοιομόρφου ἀσκήσεως, πραγματοποιουμένης μὲ τὴν συνείδησιν ὅτι ἀποτελοῦν κανόνας δικαίου. Οἱ κανόνες αὐτοί, οἱ ὁποῖοι περιλαμβάνονται εἰς τὰ ἔθιμα, ἰσχύουν ὡς δίκαιον, διότι τοὺς δέχεται τὸ Κράτος, ἀναγνωρίζον ὅτι ἡ ὑπαρξίς των καὶ ἡ ἐφαρμογὴ των πληροῖ πραγματικὰς ἀνάγκας τοῦ κοινωνικοῦ βίου.

Μεταξὺ τῶν διαφόρων κανόνων τοῦ δικαίου τὴν ἀνωτάτην ἱεραρχικῶς θέσιν κατέχει τὸ *Σύνταγμα*, πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ εἶναι σύμφωνος πᾶς κανὼν δικαίου διὰ νὰ ἰσχύῃ καὶ νὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἐφαρμοσθῇ. Ὁ ἔλεγχος τῆς πρὸς τὸ Σύνταγμα συμφωνίας τῶν ἄλλων κανόνων δικαίου ἀνατίθεται εἰς τὰ δικαστήρια, τὰ ὁποῖα, κατὰ τὸ ἀρθρ. 118 τοῦ Συντάγματος, ὑποχρεοῦνται νὰ μὴ ἐφαρμόζουν τὰς διατάξεις ἐκείνας τῶν νόμων, τῶν νομοθετικῶν διαταγμάτων ἢ τῶν κανονιστικῶν πράξεων, αἱ ὁποῖαι εἴτε εἶναι ἀντίθετοι πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ Συντάγματος, εἴτε κατηρτίσθησαν κατὰ διαδικασίαν μὴ σύμφωνον πρὸς τὰς σχετικὰς συνταγματικὰς διατάξεις. Ἐπὶ πλέον, τὸ Συνταγματικὸν Δικαστήριον ἔχει τὸ δικαίωμα, εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις ὅχι ἀπλῶς νὰ μὴ ἐφαρμόσῃ (ὅπως τὰ ἄλλα δικαστήρια) τὴν ἀντισυνταγματικὴν διάταξιν, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν ἀκυρώσῃ, δηλαδὴ νὰ τὴν ἐξαφανίσῃ.

3. ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΑΠΟΝΟΜΗΣ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Τὰ δικαστήρια διακρίνονται εἰς τέσσαρας βασικὰς κατηγορίας : Τὰ τακτικά ἢ γενικῆς ἀρμοδιότητος, τὰ εἰδικά, τὰ ἐξαιρετικά καὶ τὰ ἔκτακτα. Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν, τῶν εἰδικῶν δικαστηρίων, ἀνήκει καὶ τὸ Συνταγματικὸν Δικαστήριον, ἐπειδὴ ὅμως τοῦτο παρουσιάζει ἐξαιρετικὴν σπουδαιότητα διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Συντάγματος καὶ εὐρίσκεται εἰς τὴν κορυφὴν τῆς πυραμίδος τῶν δικαστικῶν ὀργάνων, πρέπει νὰ προηγηθῇ ἡ εἰς αὐτὸ ἀναφερομένη ἀνάπτυξις.

Α. Τὸ *Συνταγματικὸν Δικαστήριον*. Τοῦτο ἐδημιουργήθη τὸ πρῶτον παρ' ἡμῖν διὰ τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος, κατὰ τὸ ἀρθρον δὲ 98 αὐτοῦ, ἀπαρτίζεται ἐξ 11 μελῶν, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς δύναται νὰ αὐξηθῇ μέχρις 15 διὰ Βασιλικῷ Διατάγματος προτάσει τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ μετὰ σύμφωνον γνώμην τῆς ὁλομελείας τοῦ ἰδίου τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου. Τὰ μέλη του προέρχονται ἐκ δύο κατη-

γοριῶν, ἤτοι ἀφ' ἑνὸς μὲν δικαστῶν, καθηγητῶν νομικῶν μαθημάτων Ἀνωτάτων Σχολῶν καὶ διακεκριμένων νομομαθῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ δημοσίων ἀνδρῶν καὶ ἀνωτάτων δημοσίων λειτουργῶν, μὲ τὸν περιορισμὸν ὅτι ἡ πλειονοψηφία τῶν μελῶν τοῦ πρέπει νὰ προέρχεται ἐκ τῆς πρώτης κατηγορίας. Τὸ Συνταγματικὸν Δικαστήριον ἀποφαίνεται περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν κατὰ τὸ Σύνταγμα ἀρμοδιοτήτων τοῦ Βασιλέως, τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Κυβερνήσεως κατόπιν αἰτήσεως τῆς Κυβερνήσεως, τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς ἢ ἀρχηγοῦ ἀνεγνωρισμένου κόμματος, ἐκδικάζει προσφυγὰς κατὰ νομοθετικῶν ἢ διοικητικῶν πράξεων προπαρασκευῆς ἢ διενεργείας βουλευτικῶν ἐκλογῶν, ὡς καὶ ἐνστάσεις κατὰ τοῦ κύρους ἐκλογῶν, ἀποφασίζει περὶ τῆς συνταγματικότητος νόμου, νομοθετικοῦ διατάγματος ἢ διατάξεως αὐτῶν εἰς περίπτωσιν ἐκδόσεως ἀντιθέτων ἀποφάσεων μεταξὺ τῶν Ἀνωτάτων Δικαστηρίων (Συμβουλίου Ἐπικρατείας, Ἀρείου Πάγου καὶ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου), ἀπαγγέλλει στέρησιν ὀρισμένων ἀτομικῶν δικαιωμάτων κατὰ τῶν προβαλλόντων εἰς καταχρηστικὴν ἄσκησιν αὐτῶν, ἐκδικάζει αἰτήσεις ἐπὶ ὀρισμένων περιπτώσεων στέρησεως χρήσεως καὶ καρπώσεως τῆς ιδιοκτησίας, ἐκδικάζει ἀμφισβητήσεις περὶ ἐκπτώσεως βουλευτῶν ἀπὸ τοῦ ἀξιωματικότητος τῶν λόγῳ ἀσυμβιβάστου ἢ ἀπωλείας τῶν προσόντων τοῦ ἐκλογίμου, ἀποφασίζει περὶ διαλύσεως πολιτικῶν κομμάτων, ἐγκρίνει τὰ καταστατικά των καὶ ἐποπτεύει τὴν ἐν γένει λειτουργίαν των, δημοσιεύει τοὺς καταλόγους τῶν δι' ὁλόκληρον τὴν Ἐπικρατείαν ἐκλεγομένων βουλευτῶν (κατὰ τὸ ἄρθρ. 57 § 4 τοῦ Συντάγματος) καὶ κρίνει περὶ τοῦ ἂν συντρέχει ὁ ὅρος τῆς ἐξαιρετικῶς ἐπείγουσας καὶ ἀπροβλέπτου ἀνάγκης διὰ τὴν ἐκδοσιν νομοθετικοῦ διατάγματος (κατὰ τὸ ἄρθρ. 48 § 5 τοῦ Συντάγματος).

Β. Τὰ τακτικὰ δικαστήρια. Τακτικὰ ἢ γενικῆς δικαιοδοσίας δικαστήρια εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀρμόδια πρὸς ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης ἐπὶ παντὸς θέματος, ἐκτὸς τῶν ἀνατεθειμένων, κατὰ τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους, εἰς ἰδιαίτερα δικαστήρια. Τὰ τακτικὰ δικαστήρια, τὰ ὁποῖα συγκροτοῦνται ἐκ τακτικῶν δικαστῶν (οἵτινες ἔχουν ὡς μοναδικὴν ἀποστολὴν τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀπολαύουν ὀρισμένων ἐκ τοῦ Συντάγματος ἐγγυήσεων, ἐξασφαλιζουσῶν τὸ ἀμερόληπτον τῆς κρίσεώς του), ὑποδιακρίνονται εἰς πολιτικά, ποινικά καὶ διοικητικά. Τὰ πολιτικὰ δικαστήρια εἶναι τὰ εἰρηνοδικεῖα, τὰ πρωτοδικεῖα (μονομελῆ καὶ πολυμελῆ), τὰ ἐφετεῖα καὶ ὁ

Ἀρειος Πάγος, ἐκδικάζουν δέ, κατὰ τὸ ἄρθρ. 110 τοῦ Συντάγματος, ὅλας τὰς διαφορὰς ἢ ὑποθέσεις τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου. Τὰ *ποινικὰ δικαστήρια* εἶναι τὰ *πταισματοδικεῖα*, *πλημμελίοδικεῖα* (μονομελῆ καὶ πολυμελῆ), τὰ *ἐφετεῖα*, τὰ *μικτὰ κακουργιοδικεῖα* (εἰς τὰ ὅποια συμμετέχουν καὶ ἀπλοὶ πολῖται) καὶ ὁ *Ἀρειος Πάγος*, ἀπονέμουν δὲ τὴν ποινικὴν δικαιοσύνην καὶ ἐκδικάζουν ὅλας τὰς ποινικὰς ὑποθέσεις.

Δι' εἰδικῶν νόμων συνιστῶνται *διοικητικὰ δικαστήρια* πρὸς ἐκδίκασιν εἴτε ὅλων τῶν διοικητικῶν διαφορῶν, εἴτε ὠρισμένων κατηγοριῶν ἐξ αὐτῶν. Διοικητικὰ ὅμως δικαστήρια γενικῆς δικαιοδοσίας δὲν ἔχουν συσταθῆ μέχρι τοῦδε, ὑπάρχουν δὲ μόνον τακτικά διοικητικὰ *φορολογικὰ δικαστήρια*, πρωτοβάθμια καὶ δευτεροβάθμια, ὡς καὶ τὸ *Συμβούλιον Ἐπικρατείας*, ὡς ἀνώτατον διοικητικὸν δικαστήριον. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι συγχρόνως καὶ εἰδικὸν δικαστήριον, δεδομένου ὅτι ἐκδικάζει καὶ αἰτήσεις ἀκυρώσεως κατὰ πράξεων διοικητικῶν ἀρχῶν διὰ παράβασιν τοῦ νόμου ἢ ὑπέρβασιν ἐξουσίας.

Γ. Τὰ *εἰδικὰ δικαστήρια*. Ταῦτα προβλέπονται ἀπὸ τὸ Σύνταγμα διὰ τὴν ἐκδίκασιν ὠρισμένων μόνον ὑποθέσεων, εἶναι δὲ εἰδικώτερον τὸ *Εἰδικὸν Δικαστήριον*, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου δικάζονται οἱ ὑπὸ τῆς Βουλῆς διωκόμενοι Ἵπουργοὶ δι' ἀξιοποῖνα ἀδικήματα τελεσθέντα παρ' αὐτῶν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀσκήσιν τῶν καθηκόντων των, τὸ *Δικαστήριον Συγκρούσεως Καθηκόντων*, τὸ *Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον* (τὸ ὁποῖον ἔχει καὶ διοικητικὰς ἀρμοδιότητας), διάφορα εἰδικὰ διοικητικὰ δικαστήρια (ὡς τὰ *δικαστήρια σημάτων καὶ ἄλλα*), τὰ *δικαστήρια ἀνηλίκων*, τὰ *τακτικὰ στρατοδικεῖα*, *ναυτοδικεῖα* καὶ *ἀεροδικεῖα*, τέλος δὲ τὸ *δικαστήριον ἀγῶνων κακοδικίας*.

Δ. Τὰ *ἐξαιρετικὰ δικαστήρια*. Ταῦτα συνιστῶνται, ὅταν τίθεται εἰς ἐφαρμογὴν, κατὰ τὸ ἄρθρ. 25 τοῦ Συντάγματος, ὁ νόμος περὶ καταστάσεως πολιορκίας, εἶναι δὲ τὰ καλούμενα *ἐκτακτὰ στρατοδικεῖα*, *ναυτοδικεῖα* καὶ *ἀεροδικεῖα*. Τὰ ἐξαιρετικὰ δικαστήρια ἐκδικάζουν, ὅταν συνιστῶνται, ὅλα τὰ κατὰ τῆς ἀσφαλείας τοῦ Κράτους, τοῦ πολιτεύματος καὶ τῆς δημοσίας τάξεως ἀξιοποῖνα ἀδικήματα, παρ' οἷουδ' ἂν ἐτελέσθησαν.

Ε. Τὰ ἔκτακτα δικαστήρια. Ταῦτα, χαρακτηριζόμενα καί ὡς δικαστικά ἐπιτροπαί, εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα συνιστῶνται ἐκ τῶν ὑστέρων πρὸς ἐκδίκασιν ὠρισμένου προσώπου ἢ ὠρισμένης ὑποθέσεως, ἡ δὲ δημιουργία των ἀπαγορεύεται ρητῶς ἀπὸ τὸ ἄρθρ. 12 τοῦ Συντάγματος.

4. ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

Οἱ δικασταὶ ἀπολαύουν ἐκ τοῦ Συντάγματος ὠρισμένων ἐγγυήσεων, αἱ ὁποῖαι ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀνεξαρτησίας των, ὥστε νὰ δύνανται νὰ ἀπονέμουν τὴν δικαιοσύνην ἀνεπηρέαστοι ἀπὸ οἰανδήποτε πίεσιν, ὁποθενδήποτε προερχομένην. Αἱ ἐγγυήσεις αὗται εἶναι αἱ ἑξῆς :

α) Ἡ ἰσοβιότης καὶ ἡ μονιμότης τῶν δικαστικῶν λειτουργῶν. Ἰσοβιότης καὶ μονιμότης διαφέρουν ἀλλήλων. Ὁ μόνιμος ὑπάλληλος δὲν ἀπολύεται (πλὴν ὠρισμένων περιπτώσεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκαταλέγεται καὶ ἡ συμπλήρωσις ὠρισμένου χρόνου ὑπηρεσίας ἢ ὠρισμένης ἡλικίας) ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἡ σχετικὴ ὑπηρεσία καὶ θέσις, ἐνῶ ὁ ἰσόβιος διατηρεῖται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἂν ἀκόμη καταργηθῇ ἡ θέσις του ἢ καὶ ὁλόκληρος ἡ ὑπηρεσία, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει καταληφθῇ ὑπὸ τοῦ ὀριζομένου δι' αὐτὸν ἐκ τοῦ Συντάγματος ὀρίου ἡλικίας. Οὕτω, ἡ ἰσοβιότης ἀποτελεῖ διὰ τὸν ὑπάλληλον πολὺ σπουδαιότεραν ἐγγύησιν ἢ ἡ μονιμότης, οἱ περισσότεροι δὲ ἐκ τῶν δικαστικῶν λειτουργῶν ἀπολαύουν ἰσοβιότητος. Εἰδιωότερον ἰσόβιοι εἶναι οἱ τακτικοὶ δικασταὶ ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ τοῦ πρωτοδίκου καὶ ἄνω (πρωτοδίκαι, ἐφέται, ἀρεοπαγῖται, τακτικοὶ δικασταὶ τῶν διοικητικῶν δικαστηρίων, πάρεδροι καὶ σύμβουλοι Ἐπικρατείας, πάρεδροι καὶ σύμβουλοι τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, μέλη τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου), μόνιμοι δὲ εἶναι οἱ ἄλλοι δικαστικοὶ λειτουργοί, ὡς οἱ εἰρηνοδίκαι καὶ πταισματοδίκαι, οἱ εἰσηγῆται τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, οἱ εἰσαγγελεῖς καὶ ἀντεισαγγελεῖς, οἱ ἐπίτροποι καὶ ἀντεπίτροποι τῶν διοικητικῶν δικαστηρίων καὶ ὁ γενικὸς ἐπίτροπος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Ἐξ ἄλλου, καθορίζεται ἀπὸ τὸ Σύνταγμα καὶ τὸ ὅριον ἡλικίας διὰ τὴν ἀποχώρησιν ἐκ τῆς ὑπηρεσίας τῶν δικαστικῶν λειτουργῶν, εἶναι δὲ τοῦτο τὸ 70ὸν διὰ τὰ μέλη τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου καὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου, τοὺς προέδρους καὶ τοὺς εἰσαγγελεῖς ἐφε-

τῶν, τοὺς συμβούλους τῆς Ἐπικρατείας καὶ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, τοὺς προέδρους τῶν δευτεροβαθμίων διοικητικῶν δικαστηρίων καὶ τὸν γενικὸν ἐπίτροπον τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, τὸ 65ον δὲ δι' ὅλους τοὺς ἄλλους δικαστικούς λειτουργούς, ἀσχέτως τοῦ ἂν εἶναι ἰσόβιοι ἢ μόνιμοι.

β) Ἡ ἐξασφάλις τῆς ὑπηρεσιακῆς σταδιοδρομίας τῶν δικαστικῶν λειτουργῶν. Αἱ τοποθετήσεις, μεταθέσεις, ἀποσπάσεις καὶ προαγαγαὶ τῶν δικαστικῶν λειτουργῶν δὲν ἐνεργοῦνται ἐλευθέρως ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν, ἀλλὰ μετ' ἀπόφασιν, διὰ μὲν τοὺς δικαστικούς λειτουργούς τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης Ἀνωτάτου Δικαστικοῦ Συμβουλίου ἀπαρτιζομένου ἐκ μελῶν τοῦ Ἀρείου Πάγου, διὰ δὲ τοὺς δικαστικούς λειτουργούς τῶν τακτικῶν διοικητικῶν δικαστηρίων Ἀνωτάτου Συμβουλίου Διοικητικῆς Δικαιοσύνης ἀπαρτιζομένου ἐκ μελῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ δικασταὶ δὲν ἐξαρθῶνται, διὰ τὴν ὑπηρεσιακὴν ἐξέλιξιν των, ἀπὸ τὴν εὐνοίαν τῶν ἐκάστοτε κυβερνῶντων καὶ ἐνισχύεται ἡ ἀνεξαρτησία των. Ἐξαίρεσιν ἀπὸ τοῦ κανόνος τούτου θεσπίζει τὸ Σύνταγμα προκειμένου περὶ προαγωγῆς εἰς τὰς θέσεις Προέδρων καὶ Ἀντιπροέδρων τῶν ἀνωτάτων δικαστηρίων (Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου, Συμβουλίου Ἐπικρατείας, Ἀρείου Πάγου καὶ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου), ἡ ὁποία ἐνεργεῖται διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος προτάσει τῆς Κυβερνήσεως. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας, ἡ Κυβέρνησις δὲν ἀπολαύει ἐλευθερίας, δεδομένου ὅτι οἱ προαγόμενοι πρέπει νὰ εἶναι μέλη τῶν οἰκείων δικαστηρίων, μὴ δυνάμενοι νὰ ληφθοῦν ἄλλοθεν.

γ) Εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐγγυήσεις, τὸ ἰσχυρὸν Σύνταγμα προσέθεσε καὶ μίαν ἄλλην : Ἀπαγορεύει (ἄρθρ. 95 § 3) τὴν εἰς τὴν Βουλὴν διατύπωσιν ἐρωτήσεως, ἐπερωτήσεως ἢ δηλώσεως, ὡς καὶ τὴν ἐνώπιον αὐτῆς διεξαγωγὴν οἰασδήποτε συζητήσεως ἐν σχέσει πρὸς ἐκκρεμῇ δίκην. Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης ἐνισχύεται ἡ ἀνεξαρτησία τῶν δικαστῶν καὶ ἔναντι τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, ἡ ὁποία δὲν δύναται νὰ θέσῃ ὑπὸ ἑλεγχον τὸ ἔργον των.

5. Ο ΠΟΛΙΤΗΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Τὴν θέσιν τοῦ πολίτου ἔναντι τῆς δικαιοσύνης διαγράφει μὲ ἐνᾶργειαν τὸ ἄρθρ. 119 τοῦ Συντάγματος. Κατ' αὐτὸ «ἐκάστος δικαιούται εἰς τὴν παροχὴν ἐννόμου προστασίας ὑπὸ δικαστηρίου καὶ δύναται ν'

ἀναπτύξῃ ἐνώπιον τούτου τὰς ἀπόψεις του περὶ τῶν δικαιωμάτων ἢ συμφερόντων του». Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ καινοτομίαν τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος, κατοχυροῦται συνταγματικῶς ἀφ' ἐνὸς τὸ δικαίωμα παντὸς ἀνθρώπου νὰ ἀξιῶσῃ τὴν συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους προστασίαν του ὑπὸ τῶν δικαστικῶν ὀργάνων τοῦ Κράτους καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ βασικὸν δικονομικὸν ἀξίωμα, συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον οὐδεὶς ἐπιτρέπεται νὰ δικασθῇ χωρὶς νὰ ἀκουσθῇ ἀπὸ τὸ δικαστήριον.

Πέραν τούτου, τὸ Σύνταγμα θεσπίζει καὶ ἐγγυήσεις ὑπὲρ τῶν ἀτόμων, τὰ ὁποῖα ὑπόκεινται εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν δικαστηρίων. Αἱ ἐγγυήσεις αὗται εἶναι κυρίως δύο, αἱ ἐξῆς :

α. Ἡ δημοσιότης τῶν συνεδριάσεων τῶν δικαστηρίων, κατὰ τὸ ἄρθρ. 116 τοῦ Συντάγματος, τὸ ὁποῖον ἀποκλείει τὴν δημοσιότητα κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου μόνον, ἂν αὕτη κριθῇ ἐπιβλαβὴς εἰς τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα, τὸ κοινωνικὸν καθεστῶς, τὰς ἐνόπλους δυνάμεις ἢ τὴν δημοσίαν τάξιν, ὥς καὶ ὅταν προσβάλλεται ἡ δημοσία αἰδῶς ἢ συντρέχουν εἰδικοὶ λόγοι πρὸς προστασίαν τῆς ἰδιωτικῆς ἢ οἰκογενειακῆς ζωῆς προσώπου τινός. Ἡ καθιέρωσις τῆς δημοσιότητος ἀποτελεῖ σοβαρὰν ἐγγύησιν ὑπὲρ τῶν ἀτόμων, διότι ἡ ἐκ ταύτης ἀπορρέουσα δυνατότης ἐλέγχου ἐκ μέρους τῆς κοινῆς γνώμης καθιστᾷ προσεκτικώτερον τὸν δικαστὴν καὶ συντελεῖ εἰς τὸ νὰ ἀποφεύγωνται αὐθαίρετοι κρίσεις του.

β. Τὸ ἡτιολογημένον τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 117 τοῦ Συντάγματος πᾶσα ἀπόφασις πρέπει νὰ εἶναι εἰδικῶς ἡτιολογημένη καὶ νὰ ἀπαγγέλλεται εἰς δημοσίαν συνεδρίασιν. Καὶ ἡ ἐγγύησις αὕτη εἶναι σπουδαιοτάτη, διότι διὰ τῆς καθιερώσεως τῆς αἰτιολογίας ὑποχρεοῦται ὁ δικαστὴς νὰ ἐκθέσῃ τὴν ἀλληλουχίαν τῶν σκέψεων, αἱ ὁποῖαι τὸν ὠδήγησαν εἰς τὴν ἀπόφασίν του, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἐλεγχθῇ τὸ ὁρθὸν ἢ μὴ ταύτης.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποια τὰ ὄργανα τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας ;	14. Ποια εἶναι τὰ πολιτικά δικαστήρια ;
2. Ποια ἡ ἀποστολὴ τῶν δικαστηρίων ;	15. Ποια εἶναι τὰ ποινικά δικαστήρια ;
3. Τί εἶναι δίκαιον ;	16. Ποια εἶναι τὰ διοικητικά δικαστήρια ;
4. Πόσοι καὶ ποιοὶ εἶναι οἱ βασικοὶ κλάδοι τοῦ δικαίου ;	17. Ποια καλοῦνται εἰδικὰ δικαστήρια ;
5. Ποῖαι εἶναι αἱ πηγαὶ τοῦ δικαίου ;	18. Ποια εἶναι ἔκτακτα δικαστήρια καὶ πότε συνιστῶνται ;
6. Τί εἶναι ἔθιμον ;	19. Ποῖαι αἱ ἐγγυήσεις τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν δικαστηρίων ;
7. Ποια εἶναι ἡ θέσις τοῦ Συντάγματος ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τῶν κανόνων δικαίου ;	20. Τί εἶναι ἰσοβιότης τῶν δικαστῶν ;
8. Ποῖος ἐλέγχει τὴν συνταγματικότητα τῶν νόμων ;	21. Τί εἶναι μονιμότης τῶν δικαστῶν ;
9. Ποια τὰ εἶδη τῶν δικαστηρίων ;	22. Ποια ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἰσοβιότητος καὶ μονιμότητος ;
10. Ποῖαι αἱ ἀρμοδιότητες τοῦ Συνταγματικοῦ δικαστηρίου ;	23. Ποια εἶναι ἡ θέσις τοῦ πολίτου ἔναντι τῆς δικαιοσύνης ;
11. Ποῖοι διορίζονται μέλη τοῦ Συνταγματικοῦ δικαστηρίου ;	24. Πῶς προστατεύονται οἱ πολῖται ἀπὸ ἐνδεχομένης δικαστικῆς αὐθαιρεσίας ;
12. Ποια εἶναι τὰ τακτικά δικαστήρια ;	
13. Τί εἶναι τακτικοὶ δικασταί ;	

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VI

Η ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

1. ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΙΣ

Ἡ διοίκησις τοῦ Κράτους ἀσκεῖται, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς Κυβερνήσεως, εἴτε ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν ὀργάνων τοῦ Κράτους, εἴτε ὑπὸ τῶν ὀργάνων διαφόρων αὐτοδιοικουμένων ὀργανισμῶν, οἱ ὅποιοι χαρακτηρίζονται ὡς νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν ὁμιλοῦμεν περὶ κρατικῆς διοικήσεως, εἰς δὲ τὴν δευτέραν περὶ αὐτοδιοικήσεως.

Ἡ κρατικὴ διοίκησις εἶναι δυνατὸν νὰ ἀσκῇται εἴτε κατὰ τὸ συγκεντρωτικόν, εἴτε κατὰ τὸ ἀποκεντρωτικόν σύστημα. Κατὰ τὸ πρῶτον, μόνον τὰ κεντρικὰ διοικητικὰ ὅργανα εἶναι ἀρμόδια νὰ λαμβάνουν ἀποφάσεις δι' ὅλοκληρον τὴν χώραν, ἀσχέτως τοῦ ἂν πρόκειται περὶ θεμάτων γενικοῦ ἢ τοπικοῦ χαρακτῆρος, αἱ δὲ τοπικαὶ ἢ περιφερειακαὶ ὑπηρεσίαι ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὰ κεντρικὰ ὅργανα καὶ ἐνεργοῦν συμφῶνως πρὸς τὰς ὑποδείξεις των. Κατὰ τὸ δεύτερον, ἡ ἀποφασιστικὴ ἀρμοδιότης πρὸς ρύθμισιν θεμάτων ἀναφερομένων εἰς ὠρισμένην ἐδαφικὴν περιοχὴν ἀνατίθεται εἰς περιφερειακὰ ὅργανα, ἐνῶ τὰ κεντρικὰ ἀσκοῦν μόνον ἐλεγχον καὶ ἐποπτεῖαν ἐπ' αὐτῶν.

Τὸ ἰσχύον Σύνταγμα υἱοθετεῖ ρητῶς τὸ ἀποκεντρωτικὸν σύστημα, διὰ τοῦ ἄρθρ. 120 αὐτοῦ, ἀνταποκρινόμενον εἰς τὰς συγχρόνους ἀντιλήψεις. Διότι εἶναι γεγονός ὅτι τὸ ἀποκεντρωτικὸν σύστημα καθιστᾷ δυνατὴν τὴν ταχεῖαν καὶ ἐν γνώσει τῶν τοπικῶν συνθηκῶν ἀντιμετώπισιν πληθώρας προβλημάτων ὑπὸ τῆς κρατικῆς διοικήσεως, ἐνῶ συγχρόνως ἀνταποκρίνεται καὶ πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς μας, αἱ ὁποῖαι δημιουργοῦνται ἐκ τῆς τεραστίας διευρύνσεως τοῦ κύκλου τῆς κρατικῆς δραστηριότητος.

Τὰ κύρια κρατικὰ ὅργανα, διὰ τῶν ὁποίων λειτουργεῖ τὸ ἀποκεν-

τρωτικόν σύστημα παρ' ἡμῖν, εἶναι οἱ νομάρχαι, ἕκαστος τῶν ὁποίων προτίσταται μιᾷ τῶν διοικητικῶν περιφερειῶν (τῶν νομῶν) εἰς τὰς ὁποίας διαιρεῖται ἡ χώρα. Τὴν διαίρεσιν τοῦ Κράτους εἰς περιφερείας ἐπιβάλλει αὐτὸ τοῦτο τὸ Σύνταγμα, διότι τὸ ἄρθρ. 120 § 2 αὐτοῦ προβλέπει ὅτι «κατὰ τὸν διὰ νόμου καθορισμὸν τούτων λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν αἱ γεωοικονομικαί, πληθυσμικαὶ καὶ συγκοινωνιακαὶ συνθῆκαι».

Ὁ νομάρχης εἶναι ἀντιπρόσωπος τῆς Κυβερνήσεως καὶ διοικητῆς τοῦ νομοῦ, βοηθεῖται δὲ εἰς τὸ ἔργον του ὑπὸ εἰδικῆς ὑπηρεσίας ἐκ δημοσίων ὑπαλλήλων, ἀνηκόντων κυρίως εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, ὁ προϊστάμενος τῶν ὁποίων (διευθυντῆς τῆς νομαρχίας) εἶναι καὶ ἀναπληρωτῆς τοῦ νομάρχου. Ὁ νομάρχης ἔχει πολλὰς ἀρμοδιότητας, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὴν τήρησιν τῆς δημοσίας τάξεως εἰς τὸν νομόν, εἰς τὴν ἄσκησιν πειθαρχικῆς ἐξουσίας ἐπὶ ὅλων τῶν εἰς τὸν νομόν ὑπηρετούντων δημοσίων ὑπαλλήλων, ἐκτὸς τῶν ὑπαγομένων εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Δικαιοσύνης, εἰς τὴν ἄσκησιν ἐποπτείας ἐπὶ τῶν νομικῶν προσώπων καί, ἰδίως, εἰς τὴν ἄσκησιν διαφόρων ἀρμοδιοτήτων Ὑπουργῶν. Αἱ ἀποφάσεις ὅμως, τὰς ὁποίας ἐκδίδει εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν ὁ νομάρχης, ὑπόκεινται εἰς τὸν ἑλεγχον τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ δικαιούται νὰ τὰς ἀκυρώσῃ ἂν εἶναι παράνομοι.

Οἱ νομάρχαι ὅμως δὲν εἶναι τὰ μόνα περιφερειακὰ ὄργανα τοῦ Κράτους, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀποφασιστικὰς ἀρμοδιότητας. Ὑπάρχουν καὶ περιφερειακὰ ὄργανα Ὑπουργείων, τὰ ὁποῖα ἔχουν καὶ αὐτὰ τοιαύτας ἀρμοδιότητας, ἀναγομένας ὅμως μόνον εἰς τὸ πλαίσιον τῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ Ὑπουργείου, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκουν. Οὕτω, ἡ ἀποφασιστικὴ ἀρμοδιότης των παρουσιάζεται ὡς ἐιδικευμένη, ἐνῶ ἡ ἀντίστοιχος ἀρμοδιότης τῶν νομαρχῶν ἔχει γενικὸν χαρακτῆρα ἐκτετατομένη εἰς τὰ πλεῖστα τῶν Ὑπουργείων.

2. ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

Ἡ διοίκησις τοῦ Κράτους δύναται νὰ ἀσκῇται καὶ διὰ διαφόρων αὐτοδιοικουμένων ὁργανισμῶν, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Οἱ ὁργανισμοὶ αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ἀντλοῦν τὴν ἐξουσίαν των ἀπὸ τὸ Κράτος, εἶναι ἅφ' ἑνὸς μὲν οἱ ὁργανισμοὶ τῆς τοπικῆς

αυτοδιοικήσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκεῖνοι τῆς εἰδικῆς ἢ καθ' ὕλην αὐτοδιοικήσεως.

Τὴν τοπικὴν αὐτοδιοίκησιν (ἢ ὁποία ὀργανώθη τὸ πρῶτον παρ' ἡμῖν ἐπὶ τῆς Ἀντιβασιλείας τοῦ Ὁθωνος διὰ τοῦ νόμου τῆς 27ης Δεκεμβρίου 1833 «περὶ συστάσεως τῶν δήμων») ἐπιβάλλει ρητῶς τὸ Σύνταγμα διὰ τοῦ ἄρθρ. 121, τὸ ὁποῖον ὀρίζει ὅτι «τὴν τοπικὴν αὐτοδιοίκησιν συνιστοῦν οἱ Δῆμοι καὶ αἱ Κοινότητες» (§ 1) καὶ ὅτι «ἡ ἐκλογή τῶν δημοτικῶν καὶ τῶν κοινοτικῶν ἀρχῶν ἐνεργεῖται διὰ καθολικῆς καὶ μυστικῆς ψηφοφορίας». Περαιτέρω, τὸ Σύνταγμα καθορίζει τοὺς σκοποὺς τῶν ὀργανισμῶν τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ τείνουν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν τοπικῶν συμφερόντων καὶ τὴν ικανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν τῶν κατοίκων τῆς οἰκείας περιφερείας (ἄρθρ. 121 § 5) καὶ προβλέπει τὴν ἐπὶ τῶν ὀργανισμῶν τούτων ἄσκησιν ἐποπτείας ὑπὸ τοῦ Κράτους (ἄρθρ. 121 § 6). Κατὰ τὴν νομοθεσίαν, ἐξ ἄλλου, οἱ Δῆμοι καὶ αἱ Κοινότητες διοικοῦν τὰς τοπικὰς ὑποθέσεις.

Ἡ διάκρισις τῶν ὀργανισμῶν τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως εἰς Δήμους καὶ Κοινότητας χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1912, ἐνῶ παλαιότερον ὑπῆρχον μόνον Δῆμοι. Καὶ Δ ἡ μ ο ι μὲν εἶναι αἱ πρωτεύουσαι τῶν νομῶν καὶ αἱ πόλεις ἄνω τῶν 10.000 κατοίκων, Κ ο ι ν ό τ η τ ε ς δὲ οἱ αὐτοτελεῖς συνοικισμοί, οἱ ὁποῖοι ἔχουν πληθυσμὸν τοὐλάχιστον 500 κατοίκων. Ἐξ ἄλλου, ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ ὡς πρὸς τὰ διοικοῦντα ὅργανα. Ἡ Κοινότης διοικεῖται ἀπὸ τὸ Κοινοτικὸν Συμβούλιον, ἐνῶ ὁ Δῆμος ἀπὸ τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον, τὴν Δημαρχιακὴν Ἐπιτροπὴν καὶ τὸν Δήμαρχον.

Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν τοπικὴν αὐτοδιοίκησιν, ἡ εἰδικὴ ἢ καθ' ὕλην αὐτοδιοίκησις δὲν καθιεροῦται εὐθέως ἀπὸ τὸ Σύνταγμα, ἀλλὰ τοῦτο τὴν θεωρεῖ ἐξυπακουομένην. Οὕτω λ.χ. εἰς τὸ ἄρθρ. 17 χαρακτηρίζει τὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα ὡς «αὐτοδιοικούμενα νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου», ἐνῶ εἰς ἄλλα ἄρθρα ἀναφέρει εἴτε τὰ νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου, εἴτε τὰ ὅργανα αὐτῶν.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὀργανισμῶν εἰδικῆς αὐτοδιοικήσεως ἦτο ἄλλοτε ἐξαιρετικὰ περιορισμένος. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας ὅμως παρουσιάζει συνεχῆ διόγκωσιν, λόγῳ τῆς ἀκαταπάστου διευρύνσεως τοῦ κύκλου τῆς κρατικῆς δραστηριότητος εἰς τομεῖς, οἱ ὁποῖοι, κατὰ τὸ παρελθόν, ἀνήκον εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν καὶ μόνον. Οἱ ὀργανισμοὶ εἰδικῆς αὐτο-

διοικήσεως διοικούνται από όργανα, τὰ ὁποῖα συνήθως διορίζονται ἐπὶ θτεία ὑπὸ τῆς κρατικῆς διοικήσεως, ὑπάρχουν ἔμως καὶ ὠρισμένοι ὁργανισμοί, οἱ ὁποῖοι διοικούνται ἀπὸ ὅργανα αἰρετά, ὡς εἶναι τὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα. Ἐξ ἄλλου, οἱ ὁργανισμοὶ εἰδικῆς αὐτοδιοικήσεως ὑπόκεινται — ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἐκεῖνοι τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως — ὑπὸ τὴν κρατικὴν ἐποπτεῖαν, τὴν ὁποῖαν ἀσκεῖ ὁ ἀρμόδιος Ὑπουργός.

Ὡς χαρακτηριστικὰ παραδείγματα ὁργανισμῶν εἰδικῆς αὐτοδιοικήσεως παρ' ἡμῖν εἶναι δυνατόν νὰ μνημονευθοῦν ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, τὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικά Ἰδρύματα, τὸ Ἐθνικὸν Θεάτρον, τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα Ραδιοφωνίας, οἱ Δικηγορικοὶ Σύλλογοι, ὁ Ἑλληνικὸς Ὀργανισμὸς Τουρισμοῦ, τὰ Ἐμπορικὰ καὶ Βιομηχανικὰ Ἐπιμελητήρια, οἱ Ἱατρικοὶ Σύλλογοι, τὸ Ἰδρυμα Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων, τὰ Νοσηλευτικά Ἰδρύματα, ὁ Ὀργανισμὸς Βάμβακος, ὁ Ὀργανισμὸς Ἐκδόσεως Διδακτικῶν Βιβλίων, τὰ διάφορα Ταμεῖα Ἀσφαλίσεως κλπ.

Ἰδιαιτέραν μορφήν ὁργανισμῶν εἰδικῆς αὐτοδιοικήσεως ἀποτελοῦν αἱ δημόσιαι ἐπιχειρήσεις. Αὗται ἀποτελοῦν κρατικὰς ἐπιχειρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἔμως δὲν χαρακτηρίζονται ὡς νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου καὶ λειτουργοῦν κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ιδιωτικῆς οἰκονομίας, ἀν καὶ τὰ διοικοῦντα αὐτὰς ὅργανα διορίζονται ὑπὸ τοῦ Κράτους. Αἱ κυριώτεραι δημόσιαι ἐπιχειρήσεις ἐν Ἑλλάδι εἶναι ὁ Ὀργανισμὸς Τηλεπικοινωνιῶν Ἑλλάδος (ΟΤΕ) καὶ ἡ Δημοσία Ἐπιχείρησις Ἡλεκτρισμοῦ (ΔΕΗ), ὑπάρχει ἔμωσ τὰς ὅπως καὶ ἄλλα νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου μεταβληθοῦν εἰς δημοσίας ἐπιχειρήσεις διὰ νὰ παρουσιάξουν μεγαλύτεραν εὐελξίαν εἰς τὴν ἐν γένει δραστηριότητά των, ἰδίως δὲ τὴν οἰκονομικήν.

3. ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ

Ἡ κρατικὴ διοίκησις ἀσκεῖται διὰ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων. Οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι, κατὰ τὸ Σύνταγμα (ἄρθρ. 50), διορίζονται κατ' ἀρχὴν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, πλὴν τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένων ἐξαιρέσεων. Ὁ Ὑπαλληλικὸς Κώδιξ, ὁ ὁποῖος διέπει τὴν ὅλην κατὰστασιν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, ὀρίζει ὅτι οἱ κατώτεροι δημόσιοι ὑπάλληλοι διορίζονται ὑπὸ ἄλλων κρατικῶν ὁργάνων, κατὰ τὰ εἰδικώτερον ἐκάστοτε προβλεπόμενα.

Διὰ τὴν διορισθῆναι τις δημόσιος ὑπάλληλος πρέπει νὰ εἶναι Ἕλλην πολίτης καὶ νὰ συγκεντρῶνῃ τὰ προσόντα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ὀρίζει ὁ νόμος, ἐπὶ πλεον δε πρέπει νὰ ὑφίσταται θέσις προβλεπομένη διὰ νόμου, εἰς τὴν ὁποῖαν διορίζεται. Τὸ Σύνταγμα, ἐπίσης, ἐπιβάλλει ὅπως διὰ τὸν διορισμὸν τινος ὡς ὑπαλλήλου ἀκολουθῇται διαδικασία ἐπιλογῆς, ὁποῖα εἶναι κυρίως ἡ διὰ διαγωνισμοῦ δοκιμασία. Κατ' ἐξαιρέσειν ὅμως ἐπιτρέπεται διορισμὸς καὶ ἄνευ διαδικασίας ἐπιλογῆς προκειμένου περὶ ὠρισμένων θέσεων, διὰ τὰς ὁποίας ἀπαιτοῦνται ἰδιαίτερα προσόντα καὶ ἐφ' ὅσον τοῦτο προβλέπεται ἀπὸ ἐιδικὴν διάταξιν νόμου.

Οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι κατατάσσονται, κατὰ τὸν Ὑπαλληλικὸν Κώδικα, εἰς δέκα πέντε ἐν ὧν β α θ μ ο υ ς : τοὺς α, β, 1ον, 2ον, 3ον, 4ον, 5ον, 6ον, 7ον, 8ον, 9ον, 10ον, 11ον, 12ον καὶ 13ον. Ἀνώτατοι ὑπάλληλοι χαρακτηρίζονται οἱ κατέχοντες τοὺς βαθμοὺς α, β καὶ 1ον, ἀνώτεροι δὲ οἱ κατέχοντες τοὺς βαθμοὺς 2ον, 3ον, 4ον καὶ 5ον. Ἐκ παραλλήλου, διακρίνονται καὶ τέσσαρες κατηγορίαι θέσεων, ἡ Κατηγορία ἐιδικῶν θέσεων, ἡ Α' Κατηγορία, ἡ Β' καὶ ἡ Γ'. Θέσεις τῆς Κατηγορίας ἐιδικῶν θέσεων, εἰς τὴν ὁποῖαν ἀνήκουν οἱ φέροντες βαθμοὺς α καὶ β, εἶναι αἱ τῶν Γενικῶν Γραμματέων Ὑπουργείων, τῶν Νομαρχῶν, τῶν Ἐκπαιδευτικῶν Συμβούλων, τῶν Πρεσβευτῶν, τῶν Εἰδικῶν Συμβούλων καὶ ἄλλαι. Θέσεις Α' Κατηγορίας (ἡ ὁποία περιλαμβάνει τοὺς βαθμοὺς ἀπὸ τοῦ 9ου μέχρι τοῦ 1ου) εἶναι ἐκεῖναι διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ὁποίων ὡς τυπικὸν προσὸν διορισμοῦ ἀπαιτεῖται πτυχίον ἀνωτάτης ἢ καὶ ἀνωτέρας σχολῆς, ἐνῶ θέσεις Β' Κατηγορίας (βαθμοὶ ἀπὸ τοῦ 11ου μέχρι τοῦ 4ου) εἶναι ἐκεῖναι, διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ὁποίων ἀπαιτεῖται ὡς τυπικὸν προσὸν διορισμοῦ τὸ ἀπολυτήριον σχολείου μέσης ἐκπαιδεύσεως. Τέλος, θέσεις Γ' Κατηγορίας (βαθμοὶ ἀπὸ τοῦ 13ου μέχρι τοῦ 8ου) εἶναι ἐκεῖναι, διὰ τὰς ὁποίας δὲν ἀπαιτοῦνται τὰ ἀνωτέρω τυπικὰ προσόντα, ἤτοι αἱ θέσεις τοῦ ὑπηρετικῶν προσωπικοῦ.

Τὸ Σύνταγμα καθιερώνει τὴν μονιμότητα τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ ἀπαγορεύει τὴν ἀπόλυσιν ἢ τὸν ὑποβιβασμὸν τῶν ἄνευ ἐιδικῆς ἀποφάσεως κατὰ νόμον ὀργανωμένων συμβουλίων, τὰ ὅποια ἀπαρτίζονται κατὰ τὰ δύο τρίτα τοῦλάχιστον ἀπὸ μονίμους δημοσίους ὑπαλλήλους. Ὅρίζει ἐπίσης ὅτι κατὰ τῶν ἀποφάσεων περὶ ἀπολύσεως ἢ ὑποβιβασμοῦ χωρεῖ προσφυγὴ ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ ἀπόλυσις μονίμου δημοσίου ὑπαλλήλου ἐπέρχεται αὐτοδικαίως καὶ ἄνευ ἀποφά-

σεως συμβουλίου. Τοῦτο συμβαίνει ἐπὶ καταργήσεως τῆς ὑπηρεσίας ἢ καὶ τῆς θέσεως, τὴν ὅποιαν κατέχει ὁ δημόσιος ὑπάλληλος, ἐπὶ καταδίκης τοῦ ὑπαλλήλου εἰς ποινὴν συνεπαγομένην ἔκπτωσιν ἀπὸ τοῦ λειτουργήματός του, τέλος δὲ ἐπὶ ἀποχωρήσεως λόγῳ ὀρίου ἡλικίας. Κατὰ τὸ Σύνταγμα οἱ ὑπάλληλοι ἀποχωροῦν ὑποχρεωτικῶς ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν εὐθὺς ὡς συμπληρώσουν 35 ἔτη πραγματικῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ἢ καὶ πρὸ τῶν 35 ἐτῶν ἐφ' ὅσον συνεπλήρωσαν, ἀναλόγως βαθμοῦ, τὸ 62ον ἢ τὸ 65ον ἔτος τῆς ἡλικίας των.

Τὸ Σύνταγμα θεσπίζει ὠρισμένας θεμελιώδεις διὰ τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους ὑποχρεώσεις, ὅριζον ὅτι ὀφείλουν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὴν Πατρίδα καὶ τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη, ὡς καὶ ὅτι ἀντίκεινται ἀπολύτως εἰς τὴν ιδιότητά των ἰδεολογία, αἱ ὅποιαι σκοποῦν εἰς τὴν ἀνατροπὴν ἢ τὴν ὑπονόμευσιν τοῦ ὑφισταμένου πολιτειακοῦ ἢ κοινωνικοῦ καθεστώτος ἢ συνδέονται πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ προγράμματα κομμάτων διαλυθέντων καὶ τεθέντων ἐκτὸς νόμου.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Πῶς ἀσκεῖται ἡ διοίκησις τοῦ Κράτους ;	αὐτοδιοικήσεως ;
2. Ποῖα τὰ συστήματα διοικήσεως ;	11. Τί εἶναι οἱ δῆμοι καὶ τί αἱ κοινότητες ;
3. Τί εἶναι συγκεντρωτικὸν σύστημα ;	12. Τί εἶναι καθ' ὕλην αὐτοδιοικήσις ;
4. Τί εἶναι ἀποκεντρωτικὸν σύστημα ;	13. Τί εἶναι αἱ δημόσιαι ἐπιχειρήσεις καὶ πῶς λειτουργοῦν ;
5. Ποῖα τὰ πλεονεκτήματα τοῦ ἀποκεντρωτικοῦ συστήματος ;	14. Τί εἶναι δημόσιος ὑπάλληλος ;
6. Διὰ ποίων ὀργάνων λειτουργεῖ τὸ ἀποκεντρωτικὸν σύστημα ;	15. Ποῖαι αἱ προϋποθέσεις διορισμοῦ τινὸς ὡς δημοσίου ὑπαλλήλου ;
7. Ποῖαι αἱ ἀρμοδιότητες τοῦ νομάρχου ;	16. Ποῖαι αἱ κατηγορίαι καὶ ποῖοι οἱ βαθμοὶ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων ;
8. Ποῖα τὰ ἐκτὸς τοῦ νομάρχου περιφερειακὰ ὄργανα μὲ ἀποφασιστικὰς ἀρμοδιότητας ;	17. Τί καλεῖται μονιμότης τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων ;
9. Τί εἶναι ἡ τοπικὴ αὐτοδιοίκησις ;	18. Πότε ἀπολύεται ὁ δημόσιος ὑπάλληλος ;
10. Ποῖα τὰ ὄργανα τῆς τοπικῆς	19. Ποῖαι αἱ ἐκ τοῦ Συντάγματος ὑποχρεώσεις τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VII

ΕΘΝΙΚΗ ΑΜΥΝΑ - ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΑΞΙΣ

A. ΕΘΝΙΚΗ ΑΜΥΝΑ

Ἡ ἀμυνα τοῦ Ἔθνους, ἦτοι «ἡ ὑπεράσπισις τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος τοῦ Κράτους, τοῦ κρατοῦντος πολιτεύματος καὶ τοῦ κοινωνικοῦ καθεστώτος ἐναντι πάσης ἐπιβουλῆς» εἶναι ἀνατεθειμένη, ὡς κυρία ἀποστολή, εἰς τὰς Ἐνόπλους Δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦνται : ἐκ τοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς (Στρατοῦ), Θαλάσσης (Ναυτικοῦ) καὶ Ἀέρος (Ἀεροπορίας) — κατὰ τὸ ἄρθρ. 129 § 1 τοῦ Συντάγματος.

Ἐκτὸς τούτου αἱ Ἐνοπλοὶ Δυνάμεις : συμβάλλουν εἰς τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς χώρας διὰ κατασκευῆς ἔργων κοινῆς ὠφελείας· ὑποβοηθοῦν ἢ καὶ ἀναλαμβάνουν ἐν συνόλῳ τὴν διάσωσιν καὶ περίθαλψιν τοῦ πληθυσμοῦ εἰς περιοχάς, αἵτινες πλήττονται ἐκ σεισμῶν, πλημμυρῶν, πυρκαϊῶν κλπ. καὶ συμπαρίστανται παντοιοτρόπως εἰς τὸν πληθυσμὸν τῶν μεμακρυσμένων καὶ ἰδίᾳ τῶν ἀκριτικῶν περιοχῶν, ὑποβοηθοῦσαι «ὡς φορεὺς, ὑπηρετῆς καὶ ὑπερασπιστῆς τῆς ἐθνικῆς ιδέας» τὴν προαγωγὴν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος.

1. ΤΟ ΕΝΟΠΛΙΟΝ ΕΘΝΟΣ

Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἰς τὰς Ἀθήνας πᾶς ἐλεύθερος πολίτης, ἔχων ἡλικίαν 18 ἐτῶν καὶ ἐγγεγραμμένος εἰς τὸ (κληξιαρχικὸν γραμματεῖον) τοῦ δήμου του, ὑπέκειτο εἰς στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ἡ δὲ ὑποχρέωσις αὕτη ὑφίστατο δι' αὐτὸν μέχρι τοῦ 60οῦ ἔτους τῆς ἡλικίας του. Οἱ νέοι, οἱ ἔχοντες ἡλικίαν κατωτέραν τῶν 20 ἐτῶν («ἐφηβοί») καὶ οἱ ἄνω τῶν 50 ἐνῆλικοι, δὲν ὑπηρετοῦν ἔξω τῆς Ἀττικῆς. Ἡ ἀσκήσις εἰς τὴν τέχνην τῶν ὅπλων διήρκει ἀπὸ τοῦ 18ου μέχρι τοῦ 20οῦ ἔτους τῆς ἡλικίας.

Ἀναλόγους ὑποχρεώσεις ὑπεῖχον οἱ πολῖται καὶ εἰς τὴν Ρώμην ἐπὶ ἐλευθέρας πολιτείας. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁμως ἡ ὑποχρέωσις τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας ἡτόνισεν, ἀπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν ἰδίᾳ χρόνων, ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ τοῦ *μισθοφορικοῦ συστήματος* καὶ τοῦτο ὑπῆρξεν ἐν ἐκ τῶν αἰτίων τῆς καταρρεύσεως τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας κατὰ τὸν 5ον μ.Χ. αἰῶνα. Τὸ μισθοφορικὸν σύστημα, μὲ διαφόρους παραλλαγάς, διετηρήθη καθ' ὅλον τὸν Μεσαίωνα, καταργηθὲν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ὁπότε ἐνεφανίσθη ἡ ἀνεβίωσεν ἡ ἰδέα τοῦ *ἐνόπλου Ἑθνοῦς*, δηλαδή τῆς συμμετοχῆς ὅλων εἰς τὴν ἀμυναν τῆς χώρας.

2. ΔΙΑΦΘΩΣΙΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

Ἀνωτάτη ἀρχὴ τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων τῆς χώρας εἶναι κατὰ τὸ Σύνταγμα (ἄρθρ. 129 § 2) ἡ Κυβέρνησις, ἡ ὁποία καὶ καθορίζει τὴν ἐν γένει πολιτικὴν τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης. Διὰ τὴν λήψιν ἀποφάσεων ἐπὶ ζητημάτων ἀφορώντων εἰς τὴν χάραξιν τῆς πολιτικῆς ἐθνικῆς ἀμύνης, ἡ Κυβέρνησις διαθέτει τὸ *Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἑθνικῆς Ἀμύνης* (Α.Σ.Ε.Α.), τὸ ὁποῖον ἐν πολέμῳ ἢ ἐπιστρατεύσει μετονομάζεται εἰς *Πολεμικὸν Συμβούλιον*.

Διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς πολιτικῆς ἐθνικῆς ἀμύνης ἡ Κυβέρνησις διαθέτει κυρίως τὸ *Υπουργεῖον Ἑθνικῆς Ἀμύνης* καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸ ὑπαγομένας Ἐνόπλους Δυνάμεις. Συμβάλλουν ὁμως εἰς τοῦτο καὶ τὰ λοιπὰ Ὑπουργεῖα, Ὁργανισμοὶ κλπ. ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν. Ὁ Ὑπουργὸς Ἑθνικῆς Ἀμύνης (Υ.ΕΘ.Α.) : προΐσταται τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, εἶναι ὑπεύθυνος ἔναντι τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν διεύθυνσιν τούτων καὶ ἀσκεῖ τὰς ἀρμοδιότητάς του διὰ τοῦ Ἀρχηγείου Ἐνόπλων Δυνάμεων, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν συμβουλευτικὴν γνώμην τοῦ παρὰ τῷ Ἀρχηγείῳ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐνόπλων Δυνάμεων (Α.Σ.Ε.Δ.).

Τὸ Ἀρχηγεῖον Ἐνόπλων Δυνάμεων (Α.Ε.Δ.) εἶναι τὸ ἀνώτατον ἱεραρχικῶς κλιμάκιον τοῦ συνόλου τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ τὸ ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποίου βοηθεῖται ὁ Υ.ΕΘ.Α. εἰς τὴν ἐνάσκησιν τῶν καθηκόντων του. Ὁ Ἀρχηγὸς τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ἀσκεῖ τὴν διοίκησιν ὅλων τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων διὰ τῶν Ἀρχηγῶν Στρατοῦ Ξηρᾶς,

Ναυτικοῦ καὶ Ἀεροπορίας, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ μικτοῦ ἐπιτελείου του, ἦτοι τοῦ Ἀρχηγείου Ἐνόπλων Δυνάμεων.

3. ΣΤΡΑΤΟΣ, ΝΑΥΤΙΚΟΝ, ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

1. Στρατὸς Ξηρᾶς. Ἀποστολὴ τοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς εἶναι : Ἐν πολέμῳ μέν, ἡ διεξαγωγὴ τῶν καταλλήλων ἐπιχειρήσεων διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ συνόλου τοῦ ἐθνικοῦ ἐδάφους καὶ ἡ διασφάλισις τῆς ἐσωτερικῆς ἀσφαλείας ὁλοκλήρου τῆς χώρας, ἐν εἰρήνῃ δέ, ἡ πρὸς πόλεμον προπαρασκευὴ διὰ τῆς καταλλήλου ὀργανώσεως, ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐξοπλισμοῦ τῶν μονάδων καὶ διὰ τῆς ἡθικῆς διαπαιδαγωγήσεως καὶ τῆς ἐγκαίρου κινητοποιήσεώς των πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐν πολέμῳ ἀποστολῆς των.

2. Ναυτικόν. Ἀποστολὴ τοῦ Ναυτικοῦ εἶναι: Ὁ ἔλεγχος τοῦ ἐλληνικοῦ θαλασσίου χώρου καὶ τῶν ἀκτῶν ἡ ἐξασφάλισις τῶν θαλασσίων συγκοινωνιῶν ἡ ἀπὸ θαλάσσης ἄμυνα τῶν νήσων καὶ παραλίων τῆς χώρας καὶ ἡ παροχὴ ὑποστηρίξεως εἰς τὰς λοιπὰς Ἐνόπλους Δυνάμεις.

3. Ἀεροπορία. Ἀποστολὴ τῆς Ε.Β.Α. εἶναι ἡ διὰ τῆς ἐναερίου δράσεως ἐξουδετέρωσις τῶν μέσων διεξαγωγῆς πολέμου τοῦ ἀντιπάλου μέχρι κάμψεως τῆς θελήσεώς του πρὸς πόλεμον καὶ ἡ προστασία τῆς φιλίας πολεμικῆς ἰσχύος.

4. ΥΠΟΧΡΕΩΣΙΣ ΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ

Ἡ στράτευσις (ἡ ὑπηρεσία, δηλαδή, εἰς τὰς Ἐνόπλους Δυνάμεις τοῦ Ἑθνους) εἶναι δικαίωμα καὶ ὑποχρέωσις ἀπορρέουσα ἐκ τῆς ιδιότητος τοῦ πολίτου. Ἡ πρὸς στράτευσιν ὑποχρέωσις διακρίνεται εἰς στρατεύσιμον (θητεία ἢ ἐκγύμνασις) καὶ εἰς ἐφεδρικὴν. Πᾶς Ἕλλην (ἡλικίας 21 ἐτῶν) καλούμενος ὀφείλει νὰ προσέλθῃ πρὸς κατὰ τὰς εἰς καὶ ἐκπλήρωσιν τῆς στρατεύσιμου ὑποχρεώσεώς του. Ἡ διάρκεια τῆς θητείας εἶναι διετής, τῆς δὲ ἐκγυμνάσεως ὀκτάμηνης. Ἡ διάρκεια τῆς ἐφεδρικῆς ὑποχρεώσεως εἶναι ἀνάλογος τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν εἰδικῶν περιστάσεων. Ἐν ἐπιστρατεύσει ἢ εἰς τὰς Μονάδας Ἐθνοφυλακῆς καλοῦνται ἅπαντες οἱ ἄρρενες Ἕλληνες ἀπὸ τοῦ 19ου μέχρι τοῦ 50οῦ ἔτους τῆς ἡλικίας των.

Οἱ στρατεύσιμοι ἐκάστης κλάσεως (ἡ ὁποία ἀνευρίσκεται διὰ προσθήκης τοῦ ἀριθμοῦ 21 εἰς τὸ ἔτος γεννήσεώς των) πρὸ τῆς προσκλήσεώς των πρὸς κατάταξιν ὀφείλουν νὰ παρουσιασθοῦν αὐτοπροσώπως πρῶτον εἰς τὴν ἀστυνομικὴν ἀρχὴν τοῦ τόπου διαμονῆς των διὰ νὰ ἐφοδιασθοῦν διὰ Στρατιωτικοῦ Δελτίου ἐπιλογῆς καὶ κατατάξεως καὶ ἀκολούθως εἰς τὸ ἀρμόδιον Συμβούλιον Ἐπιλογῆς διὰ νὰ ὑποστοῦν ἐξέτασιν τῆς σωματικῆς των ἱκανότητος καὶ ἀρχικὴν ἐπιλογὴν. Ἡ πρόσκλησις των πρὸς κατάταξιν γίνεται ἐντὸς τοῦ ἔτους, κατὰ τὸ ὁποῖον ἄγουν τὸ 21ον ἔτος τῆς ἡλικίας των. Οἱ μὴ προσερχόμενοι ἐντὸς τῶν τασσομένων προθεσμιῶν ἢ οὐδόλως προσερχόμενοι κηρύσσονται ἀνυπότακτοι καὶ ὑπέχουν πρόσθετον στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ποινὰς καὶ στερήσεις.

Κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα καλοῦνται ὁμοίως πρὸς κατάταξιν καὶ οἱ ἐγγεγραμμένοι εἰς τὴν ἐφεδρείαν διὰ μετεκπαίδευσιν, ἐκτέλεσιν ἀσκήσεων ἢ οἰανδήποτε ἀνάγκην, οἱ δὲ ἐκ τούτων ἀγύμναστοι δι' ἐκπαίδευσιν. Οἱ οὐδόλως ἢ ἐκπροθέσμως παρουσιαζόμενοι κηρύσσονται ἐπίσης ἀνυπότακτοι. Ἐξαιροῦνται τῆς ὑποχρέσεως ταύτης οἱ ὀπλίται οἱ ἔχοντες τέσσαρα ζῶντα γνήσια τέκνα, ὡς καὶ ὁ πρεσβύτερος, ὁ ἔχων τρεῖς ἢ περισσοτέρους ἀδελφούς ὑπηρετοῦντας εἰς τὰς Ἐνόπλους Δυνάμεις ὑπὸ οἰανδήποτε ιδιότητα. Οἱ ἐγγεγραμμένοι εἰς τὴν ἐφεδρείαν ὀφείλουν, μέχρι συμπληρώσεως τοῦ 40οῦ ἔτους τῆς ἡλικίας των, νὰ ὑποβάλουν εἰς τὸ ἀρμόδιον Στρατολογικὸν Γραφεῖον ὑπεύθυνον δήλωσιν περὶ τοῦ τόπου διαμονῆς των κατὰ πᾶσαν ὀριστικὴν ἢ προσωρινὴν (πέραν τοῦ τριμήνου) ἀλλαγὴν τῆς διαμονῆς των.

Ἐξαιροῦνται ἢ ἀπαλλάσσονται τῆς ἐκπληρώσεως τῆς στρατευσίμου ὑποχρέσεώς των: οἱ ἐνταχθέντες εἰς τὴν Ἀγιοταφικὴν Ἀδελφότητα ἢ περιβληθέντες τὸ μοναχικὸν σχῆμα· οἱ κρινόμενοι σωματικῶς ἀκατάλληλοι διὰ τὴν ἐκτέλεσιν στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας ἐν γένει· οἱ ἀποφοιτήσαντες ἢ φοιτῶντες εἰς Θεολογικὰς Σχολάς, Ἐκκλησιαστικὰς Σχολάς ἢ Ἐκκλησιαστικὰ Φροντιστήρια καὶ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἱερωθοῦν, ἐφ' ὅσον κρίνονται ἀρμοδίως ἀκατάλληλοι· οἱ συμπράττοντες εἰς τὴν λειτουργίαν, κατὰ τὰ ἀντίστοιχα θρησκευτικὰ δόγματα, Ἰσραηλῖται καὶ Μουσουλμᾶνοι· καὶ ὁ μόνος ἢ πρεσβύτερος υἱός, ὁ ἔχων πατέρα ἢ ἀδελφὸν φονευθέντα, ἐξαφανισθέντα ἢ θανόντα ἐκ τραυμάτων ἢ κακουχιῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑπηρεσίας του (ἐν ἐπιστρατεύσει

ἢ πολέμῳ) εἰς τὰς Ἑνόπλους Δυνάμεις ἢ τὴν Ἑθνικὴν Ἀντίστασιν, ἢ ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν κατοχῆς ἢ τῶν Κομμουνιστῶν.

Τυχάνουν ἀναβολῆς κατὰ τάξεως : οἱ σπουδασταὶ Ἀνωτάτων καὶ Ἀνωτέρων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων πρὸς λῆψιν τοῦ πτυχίου των· οἱ ναυτιλλόμενοι πρὸς ἀπόκτησιν θαλασσίας ὑπηρεσίας διὰ τὴν λῆψιν διπλώματος πλοιάρχου ἢ μηχανικοῦ γ' τάξεως ἢ ραδιο-τηλεγραφητοῦ β' τάξεως· καὶ οἱ ἔχοντες ἀδελφὸν ὑπηρετοῦντα στρατευσίμον ὑπηρεσίαν εἰς τὰς Ἑνόπλους Δυνάμεις. Μεταφέρονται, ἐξ ἄλλου, ἐκ τῶν ὑποχρέων θητείας εἰς τοὺς ὑποχρέους ἐκγυμνάσεως οἱ στρατεύσιμοι οἱ ἔχοντες τοὺς ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζομένους οἰκογενειακοὺς λόγους.

5. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Εἰς τὰς Ἑνόπλους Δυνάμεις — στελέχη καὶ ὁπλίτας — παρέχεται συστηματικὴ καὶ πολύμορφος ἐκπαίδευσις διὰ νὰ δυνηθοῦν νὰ ἐκπληρῶσουν ἀποτελεσματικῶς τὴν ὑψηλὴν ἀποστολὴν τῆς ἀμύνης τῆς Πατρίδος. Δι' αὐτῆς ἀφ' ἐνὸς ἀναπτύσσονται αἱ ψυχικαί, ἡθικαί, πνευματικαὶ καὶ σωματικαὶ ικανότητες τοῦ προσωπικοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀποκτᾷ τοῦτο τὴν στρατιωτικὴν, ἐπιστημονικὴν καὶ τεχνικὴν κατάρτισιν, ἡ ὁποία εἶναι ἀπαραίτητος πρὸς ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου. Ἀκέραιος χαρακτήρ, ἀπεριόριστος ἀφοσίωσις πρὸς τὴν Πατρίδα, ὑψηλὸν συναίσθημα τιμῆς καὶ βαθεῖα συνείδησις καθήκοντος εἶναι αἱ θεμελιώδεις ἀρεταί, τὰς ὁποίας καλλιεργεῖ ἡ στρατιωτικὴ ἐκπαίδευσις.

Στρατιωτικῆς ἐκπαιδεύσεως τυγχάνει διαδοχικῶς ὁλόκληρον τὸ Ἔθνος. Καὶ εἶναι αὕτη μὲ τὴν πολυμορφίαν τῆς χρήσιμος ὄχι μόνον διὰ τὸν εἰδικὸν σκοπὸν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐν γένει ζωὴν κάθε πολίτου. Διότι οἱ ἐκάστοτε στρατευόμενοι νέοι κατὰ τὴν περίοδον τῆς θητείας των ἀνδροῦνται, ἀποκοτῶν συνείδησιν εὐθύνης, σκληραγωγοῦνται, πλουτίζουν τὰς γνώσεις των καὶ μαθαίνουν νὰ εἶναι καλοὶ πολῖται. Αἱ Ἑνοπλοὶ Δυνάμεις ἀποτελοῦν μέγα Σχολεῖον τοῦ Ἐθνους.

Ἡ ἐκπαίδευσις τῶν ὁπλιτῶν διεξάγεται : Εἰς τὰ διάφορα κατὰ κλάδον Ἑνόπλων Δυνάμεων Κέντρα Ἐκπαιδεύσεως Νεοσυλλέκτων (ΚΕΝ), ὅπου ἐθίζονται οἱ νέοι εἰς τὴν στρατιωτικὴν ζωὴν καὶ ἀποκοτῶν ὀρισμένας βασικὰς γνώσεις· εἰς τὰ Κέντρα Ἐκπαιδεύσεως

Ειδικότητων, όπου οι στρατεύσιμοι αποκτούν ειδικές γνώσεις, τεχνικής ως επί το πλείστον φύσεως και χρησίμους και διά τὸν μετέπειτα βίον των ως πολιτῶν· και εἰς τὰς Μονάδας, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς θητείας, διὰ νὰ καταστοῦν οἱ ὀπλῖται καλοὶ μαχηταὶ καὶ χρηστοὶ πολῖται.

Ἡ ἐκπαίδευσις τῶν στελεχῶν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ἀρχίζει εἰς τὰς λεγομένας Παραγωγικὰς Σχολὰς καὶ συνεχίζεται εἰς τὰς Μονάδας καὶ εἰς ἄλλας Σχολὰς ἢ Κέντρα Ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ ἢ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ καθ' ὅλην τὴν σταδιοδρομίαν των. Αἱ Παραγωγικαὶ Σχολαὶ στελεχῶν (ἀξιωματικῶν) τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων εἶναι : Ἡ Στρατιωτικὴ Σχολὴ Εὐελπίδων· ἡ Σχολὴ Ναυτικῶν Δοκίμων· ἡ Σχολὴ Ἰκάρων· ἡ Στρατιωτικὴ Ἰατρικὴ Σχολή· ἡ Σχολὴ Μηχανικῶν Ἀεροπορίας· ἡ Σχολὴ Ἀξιωματικῶν Σωμάτων (διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν Ἀξιωματικῶν τοῦ Ὑγειονομικοῦ, τοῦ Δικαστικοῦ, τοῦ Στρατολογικοῦ καὶ τοῦ Οἰκονομικοῦ)· καὶ ἡ Στρατιωτικὴ Σχολὴ Ἀδελφῶν Νοσοκόμων. Λειτουργοῦν ἐπίσης τρεῖς Παραγωγικαὶ Σχολαὶ ὑπαξιωματικῶν : Ἡ Σχολὴ Μονίμων Ὑπαξιωματικῶν Στρατοῦ· ἡ Σχολὴ Τεχνιτῶν Ὑπαξιωματικῶν Ἀεροπορίας· καὶ ἡ Σχολὴ Ναυτοπαίδων Πόρου.

Ἡ φοίτησις εἰς τὰς Παραγωγικὰς Σχολὰς Ἐνόπλων Δυνάμεων — διαφόρου διαρκείας κατὰ Σχολὴν — παρέχεται δωρεάν καὶ τὰ ἐξόδα διατροφῆς καὶ ἐκπαιδεύσεως βαρύνουν τὸ Δημόσιον. Εἰς τὰς Παραγωγικὰς Σχολὰς δύναται νὰ φοιτήσῃ οἷοσδήποτε Ἕλλην (ἢ Ἑλληνὶς διὰ τὴν Στρατιωτικὴν Σχολὴν Ἀδελφῶν Νοσοκόμων) ἔχων τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν. Ἐπίσης, δύνανται νὰ φοιτήσουν Ἕλληνες τὸ γένος, προσερχόμενοι ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς καὶ μὴ ἔχοντες τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν, τὴν ὁποίαν αποκτοῦν ἄνευ ἐτέρας διαδικασίας ἀμέσως μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν των εἰς μίαν ἐκ τῶν Σχολῶν τούτων.

Διὰ νὰ μετᾶσχουν τῶν εἰσιτηρίων ἐξετάσεων οἱ ὑποψήφιοι πρέπει νὰ ἔχουν ἀπολυτήριον γυμνασίου ἢ ἄλλης ἰσοτίμου ἀνεγνωρισμένης σχολῆς, νὰ εἶναι ἡλικίας 17 μέχρις 21 ἐτῶν (20 διὰ τὴν Σχολὴν Ναυτικῶν Δοκίμων), ἄγαμοι καὶ ἄνευ ὑποχρεώσεως νυμφεύσεως καὶ νὰ ἔχουν ἀνάστημα ὄχι κατώτερον τοῦ 1,60 μ. Αἱ εἰσιτήριοι ἐξετάσεις περιλαμβάνουν : ὕγειονομικὴν ἐξέτασιν, ἀθλητικὴν δοκιμασίαν, ψυχοτεχνικὴν δοκιμασίαν (test) καὶ γραπτὴν ἐξέτασιν ἐπὶ ὠρισμένων μαθημάτων.

Μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν ἐκ τῶν Παραγωγικῶν Σχολῶν οἱ ἀξιωματικοὶ φοιτοῦν, βάσει προγραμματισμοῦ καὶ δαπάναις τοῦ Δημοσίου,

εἰς πλείστας Σχολὰς τοῦ ἐσωτερικοῦ ἢ τοῦ ἐξωτερικοῦ πρὸς πληρεστέραν κατάρτισιν, ἐπιμόρφωσιν ἢ καὶ ἐξειδίκευσιν εἰς ὀρισμένους τομεῖς τῆς στρατιωτικῆς δραστηριότητος. Οὕτω διὰ τῆς συστηματικῆς ἐκπαιδεύσεως, τῆς ὁποίας τυγχάνει ὁ ἀξιωματικός, καὶ βάσει τῆς ἱκανότητος καὶ ἀποδόσεώς του δύναται νὰ ἀνέλθῃ μέχρι τῶν ἀνωτέρων καὶ ἀνωτάτων βαθμίδων τῆς ἱεραρχίας τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων.

Ἡ ἀντιστοιχία βαθμῶν εἰς τοὺς τρεῖς κλάδους τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ἔχει ὡς ἑξῆς :

Σ τ ρ α τ ὸ ς	Ν α υ τ ι κ ὸ ν	Ἀ ε ρ ο π ο ρ ῖ α
Στρατηγός	Ναύαρχος	Πτέραρχος
Ἀντιστράτηγος	Ἀντιναύαρχος	Ἀντιπτέραρχος
Ὑποστράτηγος	Ὑπονάυαρχος	Ὑποπτέραρχος
Ταξίαρχος	Ἀρχιπλοίαρχος	Ταξίαρχος
Συνταγματάρχης	Πλοίαρχος	Σμήναρχος
Ἀντισυνταγματάρχης	Ἀντιπλοίαρχος	Ἀντισμήναρχος
Ταγματάρχης	Πλωτάρχης	Ἐπισμηναγός
Λοχαγός	Ὑποπλοίαρχος	Σμηναγός
Ὑπολοχαγός	Ἀνθυποπλοίαρχος	Ὑποσμηναγός
Ἀνθυπολοχαγός	Σημαιοφόρος	Ἀνθυποσμηναγός
Ἀνθυπασπιστής	Ἀνθυπασπιστής	Ἀνθυπασπιστής
Ἀρχιλοχίας	Ἀρχικελευστής	Ἀρχισμηνίας
Ἐπιλοχίας	Ἐπικελευστής	Ἐπισμηνίας
Λοχίας	Κελευστής	Σμηνίας
Δεκανεὺς	Δίοπος	Ὑποσμηνίας
Στρατιώτης	Ναύτης	Σμηνίτης

6. ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΙΑ

Ἡ προπαρασκευὴ τῆς στρατεύσεως, ἡ διενέργεια αὐτῆς καὶ ἡ ἐν γένει παρακολούθησις τῆς ἐκπληρώσεως τῶν στρατιωτικῶν ὑποχρεώσεων ἐκ μέρους ὅλων ὅσοι ὑπέχουν στρατεύσιμον ἢ ἐφεδρικὴν ὑποχρέωσιν ἀνήκουν εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν Σ τ ρ α τ ο λ ο γ ι κ ῶ ν

Γραφείων. Εἰς κάθε νομόν ὑπάρχει ἓν Στρατολογικὸν Γραφεῖον Στρατοῦ Ξηρᾶς, τὸ ὁποῖον ἐδρεύει εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ νομοῦ, φέρει τὸ ὄνομα τῆς καὶ παρακολουθεῖ ὅλους τοὺς ἐγγεγραμμένους εἰς τὰ μητρώα ἀρρένων τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων τοῦ νομοῦ. (Διὰ τὸν νομόν Ἀττικῆς ὑπάρχουν δύο : τὸ Σ.Γ. Ἀθηνῶν καὶ τὸ Σ.Γ. Ἀττικῆς). Οἱ στρατεύσιμοι, οἱ ὅποιοι μετὰ τὴν παρουσίαν των εἰς τὸ Συμβούλιον Ἐπιλογῆς Ὀπλιτῶν ἐπελέγησαν διὰ τὸ Ναυτικὸν παρακολουθοῦνται ὑπὸ τοῦ Ναυτικοῦ Στρατολογικοῦ Γραφείου Πειραιῶς, οἱ δὲ ἐπιλεγέντες διὰ τὴν Ἀεροπορίαν ὑπὸ τοῦ Στρατολογικοῦ Γραφείου Ἀεροπορίας.

Ἐκ τῶν προσερχομένων ὅπως ἐκπληρώσουν τὴν στρατιωτικὴν των θητείαν νεοσυλλέκτων, οἱ ὅποιοι εἶναι ἀπόφοιτοι σχολείων μέσης ἐκπαιδεύσεως ἢ πτυχιούχοι Ἀνωτάτων Σχολῶν, γίνεται ἐπιλογή τῶν καταλληλοτέρων καὶ οὗτοι μετὰ τὴν βασικὴν ἐκπαίδευσίν των εἰσάγονται εἰς Σχολὰς Ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποφοιτοῦν ὡς *ἐφεδροὶ ἀξιωματικοὶ* τῶν διαφόρων Ὀπλων καὶ Σωμάτων. Οὕτω χάρις εἰς τὸ σύστημα τοῦτο αἱ Ἐνοπλὶ Δυνάμεις διαθέτουν διὰ τὴν περίπτωσιν ὑπερτάτης ἀνάγκης στελέχη πολὺ περισσότερα τοῦ σώματος τῶν *μονίμων ἀξιωματικῶν*, οἱ ὅποιοι ἐξέρχονται ἐκ τῶν Παραγωγικῶν Σχολῶν.

Β. ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΑΞΙΣ

Ἡ τήρησις τῆς δημοσίας τάξεως καὶ ἡ διαχείρισις τῆς ἀσφαλείας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας πραγματοποιεῖται ὑπὸ τεσσάρων Σωμάτων : τοῦ Σώματος Χωροφυλακῆς, τοῦ Σώματος Ἀστυνομίας Πόλεων, τοῦ Πυροσβεστικοῦ Σώματος καὶ τῆς Ἀγροφυλακῆς.

1. ΣΩΜΑ ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΗΣ

Ἀποστολὴ τῆς Χωροφυλακῆς εἶναι ἡ διαχείρισις τῆς δημοσίας καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀσφαλείας, ἡ τήρησις τῆς δημοσίας τάξεως, ἡ ἀσκήσις τῆς ἀστυνομείσεως ἐν γένει καὶ ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἐκτελέσεως τῶν νομίμων καὶ ἀρμοδίως ἐκδιδομένων ἀποφάσεων τῶν κρατικῶν ἀρχῶν. Ἡ ἀρμοδιότης τῆς ἐκτείνεται ἐφ' ὅλοκλήρου τῆς χώρας. Περι-

λαμβάνει τὸ σύνολον τῆς χερσαίας περιοχῆς, τοὺς ἀερολιμένας, τὰς λίμανας, τοὺς πλωτοὺς ποταμούς κλπ., πλὴν τῶν πόλεων Ἀθηνῶν, Πειραιῶς, Πατρῶν καὶ Κερκύρας, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔχει ἀρμοδιότητα τὸ Σῶμα τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς πόλεις ταύτας τὸ Σῶμα τῆς Χωροφυλακῆς εἶναι ἐπιφορτισμένον μὲ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ Βασιλέως, τῶν μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας καὶ ἄλλων ὑψηλῶν προσώπων, μὲ τὴν ἀσφάλειαν τῆς Βουλῆς, μὲ τὴν παράστασιν εἰς τὰς συνεδριάσεις τῶν δικαστηρίων καὶ μὲ τὴν μεταγωγὴν τῶν κρατουμένων.

Παραγωγικαὶ Σχολαὶ τοῦ Σώματος Χωροφυλακῆς εἶναι : ἡ Σχολὴ Ἀξιωματικῶν Χωροφυλακῆς, διετοῦς φοιτήσεως καὶ ἡ Σχολὴ Ὀπλιτῶν Χωροφυλακῆς μὲ τρία τμήματα : Δοκίμων Χωροφυλάκων (ἑξαμήνου φοιτήσεως)· Δοκίμων Ὑπενωμοταρχῶν (έννεαμήνου φοιτήσεως)· καὶ Δοκίμων Ἐνωμοταρχῶν (έννεαμήνου φοιτήσεως).

2. ΣΩΜΑ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΠΟΛΕΩΝ

Ἀποστολὴ τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων εἶναι ἡ διαφύλαξις τῆς δημοσίας εἰρήνης, ἡσυχίας καὶ τάξεως, ἡ πρόληψις καὶ διώξις τῶν ἀδικημάτων, ἡ φροντίς διὰ τὴν ἀκριβῆ τήρησιν τῶν νόμων, τῶν διαταγμάτων καὶ τῶν ὑπὸ τῶν δημοσίων ἀρχῶν ἐκδιδομένων κανονισμῶν κλπ. Ἡ ἀρμοδιότης αὐτῆς περιορίζεται εἰς τὰς πόλεις Ἀθηνῶν, Πειραιῶς, Πατρῶν καὶ Κερκύρας.

Ἡ Ἀστυνομία Πόλεων ιδρύθη τὸ 1921 κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Μητροπολιτικῆς Ἀστυνομίας τοῦ Λονδίνου, ἔχει καθαρῶς ἀστυνομικὸν χαρακτῆρα καὶ διέπεται ὑπὸ ἰδικῶν τῆς διατάξεων. Ἐπιτελικὸν ὄργανον τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Ὑπουργὸς Δημοσίας Τάξεως ἀσκεῖ τὰς ἀρμοδιότητάς του, εἶναι τὸ Ἀρχηγεῖον Ἀστυνομίας Πόλεων.

Παραγωγικαὶ Σχολαὶ τοῦ Σώματος Ἀστυνομίας Πόλεων εἶναι : ἡ Ἀστυνομικὴ Σχολὴ (ὑπαστυνόμων β' τάξεως, διετοῦς φοιτήσεως), ἡ Σχολὴ Ἀρχιφυλάκων (έννεαμήνου φοιτήσεως), ἡ Σχολὴ Γυναικῶν Ἀστυφυλάκων (ἑξαμήνου φοιτήσεως) καὶ ἡ Σχολὴ Ἀστυφυλάκων (ἑξαμήνου φοιτήσεως).

3. ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΟΝ ΣΩΜΑ

Ἀποστολή τοῦ Πυροσβεστικοῦ Σώματος εἶναι ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ προστασία τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας τῶν πολιτῶν καὶ τοῦ Κράτους κατὰ τῶν κινδύνων τοῦ πυρός, τῶν θεομηνιῶν καὶ τῶν πλημμυρῶν, ἡ παροχὴ βοήθειας εἰς τὰς δασικὰς ἀρχὰς ἐπὶ πυρκαϊῶν δασῶν καὶ ἡ λῆψις προληπτικῶν μέτρων κατὰ τοῦ πυρός. Ἡ ἀρμοδιότης του ἐκτείνεται ἐπὶ 37 νομῶν τῆς χώρας, εἰς τὰς πρωτεύουσας τῶν ὁποίων ἐδρεύει ἀντίστοιχος πυροσβεστικὴ ὑπηρεσία.

Τὸ Πυροσβεστικὸν Σῶμα ιδρύθη τὸ 1930 καὶ περιλαμβάνει : Ἀρχηγεῖον, τρεῖς διοικήσεις Πυροσβεστικῆς Ὑπηρεσίας Πόλεων καὶ πυροσβεστικούς σταθμούς α', β' καὶ γ' τάξεως. Διὰ τὴν παραγωγὴν στελεχῶν τοῦ Σώματος ιδρύθη τὸ 1968 Πυροσβεστικὴ Σχολὴ μὲ τμηματὰ : ἀνθυποπυραγῶν, ἀρχιπυροσβεστῶν, πυροσβεστῶν καὶ ἐπιμορφώσεως καὶ μετεκπαιδεύσεως ἀξιωματικῶν. Ἡ δύναμις τοῦ Σώματος ἀνέρχεται εἰς 2.011 ἄνδρας, ἀξιωματικούς καὶ κατωτέρους ὅλων τῶν ἐιδικοτήτων.

4. ΑΓΡΟΦΥΛΑΚΗ

Ἀποστολὴ τῆς Ἀγροφυλακῆς εἶναι ἡ φρούρησις τῶν ἀγροτικῶν κτημάτων πρὸς πρόληψιν διαπράξεως ἀδικημάτων, ἡ προανάκρισις ἐπὶ ἀδικημάτων ἀγροτικῆς φύσεως, ἡ δίωξις καὶ ἐκδίκασις τῶν ἐξ αὐτῶν εἰς βαθμὸν πταίσματος, ἡ ἀστυνόμευσις τῶν ἀρδευτικῶν ὑδάτων, ἡ παροχὴ συνδρομῆς εἰς τὴν δημοσίαν δύναμιν διὰ τὴν τήρησιν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας καὶ ἡ ἐκδοσις ἀγρονομικῶν διατάξεων διὰ τὴν ρύθμισιν τῶν σχέσεων γεωργῶν καὶ κτηνοτρόφων. Ἡ ἀρμοδιότης τῆς Ἀγροφυλακῆς ἀπλοῦται ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς ἀγροτικῆς ἐκτάσεως τῆς χώρας.

Ἡ Ἀγροφυλακὴ εἶναι περιφερειακὴ ὑπηρεσία, ἡμιστρατιωτικῶς ὀργανωμένη καὶ ὑπαγομένη εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Δημοσίας Τάξεως. Ἀπαρτίζεται ἐκ τῆς Διευθύνσεως Ἀγροφυλακῆς, ἐκ 52 Διοικήσεων Ἀγροφυλακῆς (ὅσοι καὶ οἱ νομοὶ τοῦ κράτους) καὶ 250 Ἀγρονομείων. Ἡ δύναμις τῆς Ἀγροφυλακῆς ἀποτελεῖται ἐξ 603 ὑπαλλήλων καὶ 8.170 ἀγροφυλάκων.

ΛΙΜΕΝΙΚΟΝ ΣΩΜΑ

Ἀποστολὴ τοῦ Λ.Σ., ἐνόπλιον σῶματος, ὑπαγομένου εἰς τὸ Ὑ-

πουργεϊον Ἐμπ. Ναυτιλίας καὶ συσταθέντος τὸ 1919, εἶναι ἡ διοίκησις τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας καὶ ἡ ἀστυνόμευσις τῶν λιμένων, τῶν ἀκτῶν, τῶν χωρικῶν ὑδάτων καὶ τῶν ἐμπορικῶν πλοίων. Παραγωγικὴ Σχολὴ τοῦ Α.Σ. εἶναι ἡ Σχολὴ Δοκίμων Σημαιοφόρων Λιμενικῶν, ἡ δὲ ὀνοματολογία τῶν βαθμοφόρων εἶναι ἡ αὐτὴ μετὰ τὴν τοῦ Π. Ναυτικοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποία εἶναι ἡ ἀποστολὴ τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ;
2. Τί καλεῖται ἔθνοπλον Ἔθνος ;
3. Ποία κατὰ τὸ Σύνταγμα ἡ ἀνωτάτη ἀρχὴ τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ;
4. Τί εἶναι τὸ Συμβούλιον Ἐθνικῆς Ἀμύνης ;
5. Ποῖαι αἱ ἀρμοδιότητες τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ πῶς ἀσκεῖ ταύτας ;
6. Τί εἶναι τὸ Ἀρχηγεῖον τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ;
7. Ποία ἡ ἀποστολὴ τοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς ;
8. Ποία ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ναυτικοῦ ;
9. Ποία ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἀεροπορίας ;
10. Τί εἶναι ἡ στράτευσις καὶ εἰς τί διακρίνεται ;
11. Πῶς καὶ πότε γίνεται ἡ στράτευσις ;
12. Ποῖοι ἐξαιροῦνται ἢ ἀπαλλάσσονται τῆς στρατεύσεως ;
13. Ποῖοι τυγχάνουν ἀναβολῆς ;
14. Ποῖος ὁ σκοπὸς τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ;
15. Ποῦ γίνεται ἡ ἐκπαίδευσις τῶν ὀπλιτῶν ;
16. Ποῖαι αἱ Παραγωγικαὶ Σχολαὶ τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ;
17. Ποῖοι δικαιοῦνται νὰ μετᾶσχουν εἰς τὰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις τῶν Παραγωγικῶν Σχολῶν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ;
18. Τί περιλαμβάνουν αἱ εἰσιτήριοι ἐξετάσεις ;
19. Ποῖοι οἱ βαθμοὶ ἐξελιζέως εἰς τὸν Στρατόν ;
20. Ποῖοι οἱ βαθμοὶ ἐξελιζέως εἰς τὸ Ναυτικόν ;
21. Ποῖοι οἱ βαθμοὶ ἐξελιζέως εἰς τὴν Ἀεροπορίαν ;
22. Τί εἶναι τὰ Στρατολογικὰ Γραφεῖα καὶ ποία ἡ ἀποστολὴ των ;
23. Ὑπάρχουν ἐκτὸς τῶν μονίμων ἀξιωματικῶν ἄλλα στελέχη τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, βάσει ποίου κριτηρίου γίνεται ἡ ἐπιλογὴ των καὶ ποῦ ἐκπαιδεύονται ;
24. Ποία ἡ ἀποστολὴ τοῦ Σώματος τῆς Χωροφυλακῆς ;
25. Ποῖαι αἱ Παραγωγικαὶ Σχολαὶ τοῦ Σώματος Χωροφυλακῆς ;
26. Ποία ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων καὶ εἰς ποίας πόλεις ἔχει ἀρμοδιότητας ;
27. Ποῖαι αἱ Παραγωγικαὶ Σχολαὶ τοῦ Σώματος Ἀστυνομίας Πόλεων ;
28. Ποία ἡ ἀποστολὴ τοῦ Πυροσβεστικοῦ Σώματος ;
29. Ποία ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἀγροφυλακῆς ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VIII

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ἡ λειτουργία τῆς δημοκρατίας στηρίζεται εἰς τὸν λαόν, τὸ σύνολον τῶν πολιτῶν τοῦ Κράτους. Ὑπὸ τὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα οἱ πολῖται ἀποτελοῦν ὄχι μόνον τὸ ἔμψυχον στοιχεῖον τοῦ Κράτους, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀσκειῖται ἡ ἐξουσία του, ἀλλὰ καὶ τὴν πηγὴν τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Τὴν ἀρχὴν αὐτὴν, ὑπογραμμίζει καὶ τὸ ἄρθρον 2 § 2 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος, τὸ ὁποῖον ὀρίζει ὅτι ὅλαι αἱ ἐξουσίαι πηγάζουν ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ ὑπάρχουν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ Ἔθνους.

1. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΟΥ

Ὡς πηγὴ τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, οἱ πολῖται ἔχουν ἔναντι τοῦ Κράτους καὶ δικαιώματα καὶ καθήκοντα. Ἡ ἀκριβὴς ἀσκήσις τῶν δικαιωμάτων των καὶ ἡ πιστὴ ἐκπλήρωσις τῶν καθηκόντων των ἀποτελοῦν ἀπαραίτητον ὅρον διὰ τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος.

Α. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Τὸ Σύνταγμα διασφαλίζει εἰς τοὺς πολίτας σειρὰν θεμελιωδῶν δικαιωμάτων, τὰ ὅποια εἶναι τὰ ἑξῆς :

1. Τὰ πολιτικὰ δικαιώματα, διὰ τῆς ἀσκήσεως τῶν ὁποίων ὁ πολίτης συμπράττει εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Ταῦτα εἶναι τρία, ἥτοι : τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι εἰς τὰς βουλευτικὰς καὶ τὰς δημοτικὰς καὶ κοινοτικὰς ἐκλογάς· τὸ δικαίωμα τοῦ διορίζεσθαι εἰς δημοσίαν θέσιν· καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ εἶναι τις ἔνορκος εἰς ὠρισμένας ποινικὰς δίκας. Εἰδικώτερον :

α) Τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι ἀνήκει εἰς μόνους

τοὺς Ἑλληνας πολίτας, δὲν εἶναι δὲ δυνατόν νὰ ἀσκηθῇ ὑπὸ ἀλλοδαπῶν. Καὶ ἐκλαγεῖς μὲν εἶναι οἱ συμπληρώσαντες τὸ 21ον ἔτος τῆς ἡλικίας των. Ἐκλόγιμοι δέ, ἤτοι ἔχοντες τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγεσθαι, εἶναι οἱ συμπληρώσαντες τὸ 25ον ἔτος τῆς ἡλικίας των καὶ ἔχοντες τὰ ἄλλα προσόντα, τὰ ὁποῖα ἀνεφέρθησαν εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν. Κατ' ἀντίθεσιν, ἐξ ἄλλου, πρὸς τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν οἱ ἔχοντες τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγεσθαι δὲν εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ἀσκήσουν τοῦτο, δὲν εἶναι δηλ. ὑποχρεωμένοι νὰ ἀποδεχθοῦν τὴν προβαλλομένην ὑπὸ ἄλλων ὑποψηφιότητά των κατὰ τὰς ἐκλογάς.

β) Τὸ δικαίωμα τοῦ διορίζεσθαι εἰς δημοσίας θέσεις. Καὶ τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀνήκει εἰς τοὺς Ἑλληνας πολίτας, συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 7 § 4 τοῦ Συντάγματος, δὲν ἀποκλείεται ὅμως ἀπολύτως καὶ ὁ διορισμὸς ἀλλοδαποῦ εἰς δημοσίαν θέσιν. Ἀλλά, διὰ νὰ καταστῇ δυνατὸς ὁ διορισμὸς ἀλλοδαποῦ, ἀπαιτεῖται νὰ ὑπάρχῃ εἰδικὸς νόμος καθιερῶν τὴν σχετικὴν ἐξαίρεσιν, ἤτοι νόμος προσδιορίζων εἰδικῶς τὴν θέσιν ἢ τὰς θέσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἐπιτρέπεται διορισμὸς καὶ ἀλλοδαποῦ.

γ) Τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ εἶναι τις ἑνορκος. Τοῦτο συνίσταται εἰς τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου ὅπως ἀναδεικνύεται διὰ κλήρου μέλος τῶν μικτῶν ὀρκωτῶν δικαστηρίων, ἤτοι νὰ συμμετέχῃ εἰς τὴν ἀσκήσιν τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας καὶ τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης. Τὰ μικτὰ ὀρκωτὰ δικαστήρια — ἢ, ἄλλως, μικτὰ κακουργοδικεῖα — εἶναι δικαστήρια συγκροτούμενα ἐκ τακτικῶν δικαστῶν καὶ ἐνόρκων, ἐκδικάζουν δὲ ἅφ' ἑνὸς μὲν τὰ κακουργήματα, ἅφ' ἑτέρου δὲ τὰ πολιτικὰ ἐγκλήματα, συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 111 τοῦ Συντάγματος.

2. Τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα συνίστανται εἰς τὴν ἀναγνώρισιν εἰς τὸ ἄτομον ἐνὸς κύκλου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου δύναται νὰ ἀναπτύσῃ ἐλευθέρως τὴν δραστηριότητά του. Τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων ἀπολαύουν κατ' ἀρχὴν καὶ οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀλλοδαποί, ὑπάρχουν ὅμως ὠρισμένα ἐξ αὐτῶν, τὰ ὁποῖα τὸ Σύνταγμα προστατεύει μόνον ἐφ' ὅσον ἀσκοῦνται ὑπὸ Ἑλλήνων πολιτῶν, ὅπως εἶναι τὰ δικαιώματα τοῦ συνέρχεσθαι καὶ τοῦ συνεταίριζεσθαι. Πάντως, καὶ τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα τὸ Σύνταγμα ἐκτείνει τὴν προστασίαν του ἐφ' ὅσον ἀσκοῦνται ὑπὸ Ἑλλήνων, δὲν ἀποκλείεται νὰ ἀσκηθοῦν κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὑπὸ ἀλλοδαπῶν, ἐφ' ὅσον

ὑπάρξῃ σχετικὸς νόμος. Ἡ προστασία ὅμως τῶν ἀλλοδαπῶν θεμελιούται εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην εἰς μόνον τὸν νόμον, ὁ ὁποῖος εἶναι δυνατὸν νὰ μεταβληθῇ ὥστε νὰ ἀρθῇ ἡ προστασία, ἐνῶ ἡ ἐκ τοῦ Συντάγματος προστασία διὰ τοὺς Ἕλληνας αἱρεται μόνον διὰ μεταβολῆς τοῦ Συντάγματος.

3. Τὸ δικαίωμα προστασίας ὑπὸ τοῦ Κράτους ἔναντι τῶν ξένων Κρατῶν. Διὰ τῶν ἀρμοδίων αὐτοῦ ὀργάνων, εἰδικώτερον δὲ διὰ τῶν ὀργάνων τῆς διπλωματικῆς ὑπηρεσίας, τὸ Κράτος ἐξασφαλίζει καὶ προστατεύει τὰ συμφέροντα τῶν πολιτῶν του ἔναντι τῶν ξένων Κρατῶν καὶ ἀναλαμβάνει πολλάκις, ὡς ἰδικάς του ἀπαιτήσεις τὰς κατὰ τῶν ξένων Κρατῶν ἀξιώσεις των, διότι κατ' ἀρχὴν τὰ ἄτομα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐναγάγουν κράτη ἐνώπιον τῶν διεθνῶν δικαστηρίων.

4. Τὸ δικαίωμα διαμονῆς ἐντὸς τῶν ἐδαφικῶν ὁρίων τοῦ Κράτους. Ἐκ τοῦ δικαιώματος τούτου ἀπορρέουν δύο τινά : ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι τὸ Κράτος δὲν δύναται νὰ ἐκδώσῃ πολίτην του εἰς ἄλλο Κράτος διὰ νὰ δικασθῇ παρ' αὐτοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀπελάσῃ τὸν πολίτην του, ἥτοι νὰ τὸν ἐξανγκιάσῃ νὰ ἐξέλθῃ τῶν ἐδαφικῶν ὁρίων τοῦ Κράτους. Τὸ τελευταῖον τοῦτο δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ μόνον, ἂν τὸ Κράτος στερήσῃ τῆς ἰθαγενείας του τὸν πολίτην του, ὅποτε πλεόν ἐξομοιοῦται μὲ ἀλλοδαπόν. Τούναντίον, τὸ Κράτος δὲν εἶναι κατ' ἀρχὴν ὑποχρεωμένον ὥπως δέχεται τὴν εἴσοδον ἐντὸς τῆς χώρας του ἀλλοδαπῶν, δύναται δὲ νὰ προβάλῃ καὶ εἰς τὴν ἀπέλασιν ἀλλοδαπῶν ἢ νὰ τοὺς ἐκδώσῃ εἰς ἄλλο Κράτος διὰ νὰ δικασθοῦν δι' ἐγκληματικὰς πράξεις, τὰς ὁποίας ἐτέλεσαν ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος.

Β. ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ

Τὰ καθήκοντα τοῦ Ἑλλήνος πολίτου — συνέπεια τῶν δικαιωμάτων του, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως — δύναται νὰ διαιρεθοῦν εἰς τρεῖς κατηγορίας. Προηγούνται τὰ καθήκοντα πρὸς τὸ Κράτος — πρὸς τὸ ὅλον σύστημα διακυβερνήσεως καὶ ὀργανώσεως τοῦ Ἔθνους. Ἀκολουθοῦν τὰ προσωπικά καθήκοντα, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται ἐμμέσως εἰς τὸ Κράτος καὶ εἰς τοὺς ὁμοίους μας. Καὶ τελευταῖα ἔρχονται διάφορα ἄλλα καθήκοντα, ἡθικῆς κυρίως φύσεως, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν εἰς τὴν ἀτομικὴν τελείωσιν καὶ τὴν γενικὴν ἡμέρωσιν τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως.

1. Καθήκοντα πρὸς τὸ Κράτος

α.—Πρῶτον καὶ κύριον καθῆκον τοῦ πολίτου πρὸς τὸ Κράτος εἶναι ἡ ὑπεράσπισις τῆς πατρίδος, δηλαδή ἡ ἐξασφάλισις εἰς τὸ Κράτος, διὰ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, τῆς δυνατότητος ὅπως ὑπερασπίξῃ ἐπιτυχῶς τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἐδαφικὴν ἀκεραιότητα τοῦ ἔθνους καὶ ὅπως προστατεύῃ τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ζωὴν καὶ τὴν τιμὴν τῶν πολιτῶν του. Τὸ καθῆκον τοῦτο θεσπίζεται ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 7 § 6 τοῦ Συντάγματος, τὸ ὁποῖον ὀρίζει ὅτι «πᾶς Ἕλλην, δυνάμενος νὰ φέρῃ ὅπλα, ὑποχρεοῦται νὰ συντελῇ εἰς τὴν ἀμυναν τῆς Πατρίδος, κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῶν νόμων».

β.—Δεύτερον εἶναι τὸ καθῆκον τῆς πίστεως, τὸ ὁποῖον συνίσταται εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ πολίτου νὰ μὴ προβαίνει εἰς πράξεις ἢ ἐνεργείας, αἱ ὁποῖαι ἀποσκοποῦν εἰς τὴν βλάβην τοῦ Κράτους. Ἡ παράβασις τοῦ καθήκοντος τῆς πίστεως συνεπάγεται τὸν ποινικὸν κολασμὸν τοῦ πολίτου, κατὰ τὰς διατάξεις τῶν νόμων, ἀλλὰ καὶ τὴν στέρησιν τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος (τοῦ ἐκλέγειν καὶ τοῦ ἐκλέγεσθαι) συμφώνως καὶ πρὸς τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 57 § 2 καὶ 61 § 2 τοῦ Συντάγματος. Ἐκ τούτων, τὸ ἄρθρον 57 § 2 ὀρίζει ὅτι δὲν δύνανται νὰ ψηφίζουν εἰς τὰς ἐκλογὰς ὅσοι κατεδικάσθησαν εἰς οἰανδήποτε ποινὴν διὰ πράξεις ἢ ἐνεργείας στρεφόμενας κατὰ τοῦ κρατοῦντος πολιτειακοῦ ἢ κοινωνικοῦ καθεστῶτος, τὸ δὲ ἄρθρον 61 § 2 ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐκλεγοῦν βουλευταὶ ὅσοι κατεδικάσθησαν ἐπειδὴ συμμετέσχον ἐνεργῶς εἰς κόμμα, ὀργάνωσιν ἢ σωματεῖον ἀποβλέπον εἰς τὴν διάδοσιν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν ιδεῶν, αἱ ὁποῖαι τείνουν, εἴτε εἰς τὴν ἀνατροπὴν τοῦ πολιτεύματος ἢ τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος, εἴτε εἰς τὴν ἀπόσπασιν μέρους τῆς Ἐπικρατείας. Ἐπὶ πλεόν, ὅλα τὰ ὄργανα τοῦ Κράτους, συμφώνως πρὸς τὰ ἄρθρα 123 καὶ 130 τοῦ Συντάγματος, ὀφείλουν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὰ ἐθνικὰ ιδεώδη, δὲν ἐπιτρέπεται δὲ νὰ ἀκολουθοῦν ιδεολογίας, αἱ ὁποῖαι ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἀνατροπὴν ἢ τὴν ὑπονόμεισιν τοῦ ὑφισταμένου πολιτειακοῦ ἢ κοινωνικοῦ καθεστῶτος, ἢ συνδέονται πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ προγράμματα πολιτικῶν κομμάτων, τὰ ὁποῖα ἐτέθησαν ἐκτὸς νόμου καὶ διελύθησαν δι' ἀποφάσεως τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου. Διὰ τῶν διατάξεων τούτων προσδίδεται οὐσιαστικὸν περιεχόμενον εἰς τὸ πρωταρχικῆς σημασίας καθῆκον τῆς πίστεως τοῦ πολίτου πρὸς τὸ Κράτος. Τέλος, τὸ καθῆκον τῆς πίστεως

δικαιολογεῖ καὶ τὴν δυνατότητα διὰ τὸ Κράτος νὰ στερῇ τῆς ἰθαγενείας τοὺς πολίτας ἐκείνους, οἱ ὅποιοι παραβαίνουν τὴν θεμελιώδη ταύτην ὑποχρέωσιν των.

γ.—Τρίτον καθῆκον εἶναι ἡ ὑπακοή, ἥτοι ἡ γνῶσις καὶ ἡ τήρησις τῶν νόμων καὶ ἡ συμμόρφωσις πρὸς τὰς κρατικὰς ἐπιταγὰς. Τὸ Κράτος διὰ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας ψηφίζει τοὺς νόμους, ἀλλὰ δὲν ἐξετάζει ἂν οἱ πολῖται τοὺς γνωρίζουν ὅλους, πρᾶγμα ποῦ θὰ ἦτο, ἄλλωστε, ἀδύνατον, διότι οὔτε οἱ νομομαθεῖς ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι νομικαὶ ἐγκυκλοπαιδεῖαι. Εἶναι ὅμως δυνατόν κάθε πολίτης νὰ ἔχῃ κάποιαν γενικὴν ἰδέαν τῶν βασικῶν νομικῶν κανόνων, οἱ ὅποιοι ρυθμίζουν τὴν συμπεριφορὰν τῶν ἀτόμων ἐναντι ἀλλήλων καὶ ἐναντι τοῦ Κράτους. Ἡ δὲ γενικὴ αὕτη ἰδέα εὐρύνεται μὲ τὴν πάροδον τῆς ἡλικίας. Γενικῶς οἱ πολῖται ὀφείλουν νὰ ἐκτελοῦν τὰς διαταγὰς τῶν κρατικῶν ὀργάνων, ἂν δὲ φρονοῦν ὅτι μία διαταγὴ δὲν εἶναι νόμιμος, δὲν δικαιοῦνται νὰ ἀντισταθοῦν ἢ νὰ αὐτοδικήσουν, ἀλλὰ ὀφείλουν νὰ προσφύγουν εἴτε εἰς ἄνωτερα ὄργανα, εἴτε εἰς τὰ δικαστήρια, συμφῶνως καὶ πρὸς τὸ ἄρθρον 119 τοῦ Συντάγματος, τὸ ὁποῖον θέτει τὴν ἀρχὴν ὅτι «ἐκάστος δικαιούται εἰς τὴν παροχὴν ἐννόμου προστασίας ὑπὸ δικαστηρίου καὶ δύναται ν' ἀναπτύξῃ ἐνώπιον τούτου τὰς ἀπόψεις του περὶ τῶν δικαιωμάτων ἢ συμφερόντων του». Ἡ μὴ συμμόρφωσις τοῦ πολίτου πρὸς τὸ καθῆκον τῆς ὑπακοῆς σημαίνει υἱοθέτησιν τοῦ πολέμου πάντων ἐναντίον πάντων καὶ ἀπολήγει εἰς τὴν ἄρνησιν αὐτῆς ταύτης τῆς ἐννοίας τοῦ Κράτους καὶ τὴν καθιέρωσιν τῆς ἀναρχίας.

δ.—Τέταρτον καθῆκον εἶναι ἡ παροχή εἰς τὸ Κράτος ὑλικῶν εἰσφορῶν, ἰδίως διὰ τῆς καταβολῆς φόρων καὶ τελῶν. Καὶ τὸ καθῆκον τοῦτο προβλέπεται ἀπὸ τὸ ἰσχύον Σύνταγμα, τὸ ὁποῖον ὀρίζει (ἄρθρ. 7 § 5) ὅτι «οἱ Ἕλληνες πολῖται συνεισφέρουν ἀδιακρίτως εἰς τὰ δημόσια βάρη, ἀναλόγως τῶν δυνάμεών των».

ε.—Πέμπτον καθῆκον εἶναι ἡ ἀσκησις τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος, κατὰ τὰς ἐκάστοτε διενεργουμένας (βουλευτικὰς καὶ δημοτικὰς) ἐκλογάς. Τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην θεσπίζει τὸ ἄρθρον 57 § 4 τοῦ Συντάγματος καὶ τοῦτο, διότι τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα δὲν ἀποτελεῖ, κατὰ κυριολεξίαν δικαίωμα, ἀλλὰ λειτούργημα, τὸ ὁποῖον ἀναθέτει τὸ Κράτος εἰς τὸν πολίτην διὰ τὴν ἀρτίαν λειτουργίαν τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος. Ὁ πολίτης ὀφείλει νὰ δίδῃ τὴν ψήφον του λαμ-

βάνων ὑπ' ὧν τὰ γενικώτερα συμφέροντα τοῦ ἔθνους καὶ τηρῶν πιστῶς τὰς διατάξεις τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου καὶ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς πολιτικῆς ἡθικῆς καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας.

στ.—Ἐκτον καθῆκον εἶναι ἡ παροχὴ βοηθείας εἰς τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης καὶ εἰς τὴν δίδωιν τῶν παραβατῶν τοῦ νόμου. Ἡ βοήθεια αὕτῃ δύναται νὰ παρασχεθῇ κατὰ τρεῖς τρόπους : Πρῶτον, διὰ τῆς *μαρτυρίας*. Πᾶς πολίτης ἔχων ἄμεσον ἀντίληψιν ἐνὸς γεγονότος, τὸ ὁποῖον ἀπασχολεῖ τὴν δικαιοσύνην, ὀφείλει νὰ καταθέσῃ ἐπ' αὐτοῦ «τὴν ἀλήθειαν, ὅλην τὴν ἀλήθειαν καὶ μόνον τὴν ἀλήθειαν». Δεύτερον, διὰ τῆς ὑπηρεσίας ὡς *ἐνόρκου*. Ἡ διατήρησις τοῦ θεσμοῦ τῶν ἐνόρκων εἰς περιωπὴν ἐξαρτᾶται ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὸν βαθμὸν τῆς εὐσυνειδησίας τῶν πολιτῶν, οἵτινες κληροῦνται ὡς ἑνορκοί. Τρίτον, διὰ τῆς *ὑποβοηθήσεως τῆς ἀστynomίας* εἰς τὸ ἔργον τῆς διώξεως τοῦ ἐγκλήματος, εἴτε πρόκειται περὶ συγκρούσεως μὲ κακοποιούς, εἴτε περὶ παροχῆς πληροφοριῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ ἡδύναντο νὰ συμβάλουν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῶν δραστῶν μιᾶς σοβαρᾶς ἀξιοποίνου πράξεως.

ζ.—Ἑβδομον εἶναι τὸ καθῆκον τῆς *στοιχειώδους μορφώσεως* διὰ τῆς συμπληρώσεως τοῦ κύκλου τῶν σπουδῶν τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως. Καὶ τὸ καθῆκον τοῦτο θεσπίζεται διὰ τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος, τὸ ὁποῖον ὀρίζει (ἄρθρον 17 § 3) ὅτι «ἡ στοιχειώδης ἐκπαιδευσις εἶναι δι' ὅλους ὑποχρεωτική». Οὕτω πᾶς πολίτης πρέπει νὰ ἀποκτᾷ ὠρισμένας στοιχειώδεις καὶ βασικὰς γνώσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ τοῦ ἐπιτρέψουν νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀρτιωτέραν λειτουργίαν τῆς δημοκρατίας. Πρὸς τὸ καθῆκον τοῦτο συνάπτεται στενῶς καὶ τὸ διὰ τοῦ ἄρθρου 26 § 2 τοῦ Συντάγματος δημιουργούμενον, κατὰ τὸ ὁποῖον «οἱ γονεῖς ἔχουν τὸ δικαίωμα καὶ τὸ καθῆκον ν' ἀνατρέφουν καὶ διαπαιδαγωγοῦν τὰ τέκνα των». Ἐννοεῖται ὅτι τὸ Κράτος προσφέρει εἰς τοὺς πολίτας καὶ περαιτέρω ἐκπαιδευσιν διὰ τῶν μέσων καὶ ἀνωτάτων σχολῶν καὶ παρέχει εἰς ὅλους — ἐφ' ὅσον ἐπιθυμοῦν καὶ εἶναι προικισμένοι — τὴν δυνατότητα πλήρους μορφώσεως. Διότι αὐτὸ εἶναι τὸ συμφέρον τῆς δημοκρατίας.

η.—Ὀγδοὸν καθῆκον ἔναντι τοῦ Κράτους καὶ ἔναντι τοῦ συνόλου εἶναι τὸ καθῆκον τῆς ἀμέσου *δηλώσεως* εἰς τὰς ἀρμοδίας ὑγειονομικὰς ἀρχὰς κάθε κρούσματος *λοιμώδους νόσου*, δηλαδὴ

νόσου ἐντόνως μεταδοτικῆς, ἡ ὁποία, ἂν δὲν ληφθοῦν τὰ κατάλληλα μέτρα ἀπομονώσεως τοῦ ἀσθενοῦς καὶ προληπτικῆς προστασίας τῶν ὑγιῶν, δύναται νὰ μεταβληθῇ εἰς ἐπιδημίαν δυσκόλως ἀντιμετωπιζομένην καὶ δυναμένην νὰ ἔχῃ πολυάριθμα θύματα. Ἡ ἀπόκρυψις λοιμώδους νόσου εἶναι πρᾶξις τόσον ἡλιθία, ὅσον καὶ ἡ ἀπόκρυψις μιᾶς πυρκαϊᾶς.

2. Προσωπικὰ καθήκοντα.

Μίαν δευτέραν κατηγορίαν ἀποτελοῦν ὠρισμένα καθήκοντα προσωπικῆς μᾶλλον καὶ ιδιωτικῆς φύσεως, τὰ ὁποῖα ὅμως ὅλα ἐπηρεάζουν τὴν ζωὴν τοῦ συνόλου. Ἀκόμη καὶ εἰς τὰς κοινωνίας, εἰς τὰς ὁποίας οἱ πολῖται ἐκτελοῦν εὐσυνειδήτως τὰ βασικά των ἔναντι τοῦ Κράτους καθήκοντα, παραμένουν πολλὰ ἔναντι τῶν ὁποίων ἐπιδεικνύουν κάποιαν ἀμέλειαν ἢ ἀδιαφορίαν. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι δὲν ἔχουν ὅλοι τὸν ἴδιον χαρακτῆρα καὶ ὅτι ἐμφοροῦνται ἀπὸ μεγάλῃν ποικιλίαν ἀντιλήψεων ὡς πρὸς τὴν σημασίαν καὶ τὴν βαρύτητα τῶν ὑποχρεώσεών των. Εἰς τὰς ἀληθῶς ἐλευθέρως καὶ δημοκρατικὰς χώρας οἱ πολῖται δὲν θεωροῦνται ὡς ὄντα, πού πρέπει νὰ δαμασθοῦν διὰ τῆς βίας διὰ νὰ πειθαρχοῦν εἰς ὅλους τοὺς νόμους καὶ τοὺς κανονισμούς, τοὺς ὁποίους θεσπίζουν ἐκεῖνοι πού συμβαίνει νὰ ἔχουν τὴν κυβερνητικὴν ἐξουσίαν. Ὁ δημοκρατικὸς πολίτης εἰς πλείστους τομεῖς ἔχει καὶ τὴν τιμητικὴν ἐλευθερίαν τῆς αὐτοημερώσεως καὶ αὐτοπειθαρχήσεως.

α.—Τὸ πρῶτον καθῆκον τῆς κατηγορίας αὐτῆς εἶναι ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ συνόλου διὰ τῆς ἀσχέσεως ἐνὸς ἐπαγγελματίατος χρησίου καὶ εἰς τὸ ἄτομον καὶ εἰς τὸ Ἔθνος. Ἡ ἐργασία εἶναι ὄχι μόνον καθῆκον, ἀλλὰ καὶ δικαίωμα καὶ ἀνάγκη. Κάθε πολίτης πρέπει νὰ εἶναι «αὐτάρκης», νὰ ἡμπορῇ, δηλαδή, νὰ συντηρῇ τὸν ἑαυτόν του καὶ νὰ μὴ εἶναι ἄχρηστος ἢ βάρος διὰ τὸ σύνολον. Ἐκπληρῶν τὸ καθῆκόν του αὐτὸ διὰ τῆς ἐπιλογῆς μιᾶς παραγωγικῆς ἀπασχολήσεως καθίσταται ἄξιος σεβασμοῦ καὶ προσφέρει ὑπηρεσίαν εἰς τὸ Κράτος, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ὑπαγορεύσῃ εἰς τοὺς πολίτας του τὸ εἶδος τῆς ὑπηρεσίας, πού θὰ τοῦ προσφέρουν καὶ νὰ τοὺς ἐξαναγκάσῃ εἰς τοῦτο — ὅπως συμβαίνει εἰς τὰ ὀλοκληρωτικὰ κράτη, τὰ ὁποῖα μεταβάλουν τοὺς πολίτας εἰς δουλοπαροίκους.

β.—Τὸ δευτέρον καθῆκον εἶναι ἡ *πρόληψις ἡματαιώσεως* ἐν ὅς ἐγελήματος, ἔστω καὶ μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς τοῦ πολίτου.

Ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα ἐκάστου (τὴν γενναιότητά του, δηλαδή, καὶ τὴν ἱκανότητα λήψεως ἀποφάσεων), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς ἀντικειμενικὰς συνθήκας τῆς συγκεκριμένης περιπτώσεως, ἀπὸ τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν φυσικὴν διάπλασιν τοῦ πολίτου καὶ ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους παράγοντας. Παράγωγον τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ εἶναι τὸ καθῆκον τῆς ἀμύνης ἐναντὶ κακοποιοῦ (ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τῆς οἰκίας) διὰ τῆς χρησιμοποίησεως παντὸς μέσου, ὅταν διατρέχῃ κίνδυνον ἡ ζωὴ τοῦ πολίτου.

γ.—Τὸ τρίτον καθῆκον εἶναι ἡ ἐκ μέρους ἐκάστου ἐκπλήρωσις τῆς ἀποστολῆς του ὡς *γ ο ν έ ρ ς*. Οἱ γονεῖς εἶναι σημαντικώτατα πρόσωπα, ἀπὸ κρατικῆς καὶ ἐθνικῆς ἀπόψεως, διότι μεγαλύνουν καὶ ἀνατρέφουν τὴν μέλλουσαν γενεὰν τῶν πολιτῶν, ἀπὸ τὴν ὅποιαν θὰ ἐξαρτηθῇ ἡ εὐημερία καὶ ἡ πρόοδος τοῦ Ἔθνους. Ἡ κοινωνία διὰ νὰ προκόψῃ ἔχει ἀνάγκην πολιτῶν μὲ καλὸν χαρακτῆρα, καλὰς συνηθείας καὶ συνείδησιν εὐθύνης, ἡ δὲ διάπλασις τοιούτων πολιτῶν ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τοὺς γονεῖς.

δ.—Τὸ τέταρτον καθῆκον εἶναι ἡ πρόθυμος καὶ ἐλευθέρα *τ ή ρ η σ ι ς τ ο ῦ Κ ώ δ ι κ ο ς Ὁ δ ι κ ῆ ς Κ υ κ λ ο φ ο ρ ί α ς*, ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἐξαρτᾶται ἡ ἀσφάλεια ὅλων ἀνεξαίρετως τῶν κυκλοφορούντων εἰς τὰς ὁδοὺς πεζῶν ἢ μὲ οἰονδήποτε μεταφορικὸν μέσον. Ἡ ἀλματώδης κατ' ἔτος ἀνάπτυξις καὶ ἐπέκτασις τῆς κυκλοφορίας καὶ ἡ συνεχὴς αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ προσδίδουν ζωτικὴν σημασίαν εἰς τὸ καθῆκον αὐτό, τὸ ὅποιον κατοχυροῦται μὲ ποινικὰς κυρώσεις, ἀλλὰ προϋποθέτει πάντως ὑψηλὴν συνείδησιν προσωπικῆς εὐθύνης.

ε.—Τὸ πέμπτον καθῆκον εἶναι ἡ *ἀ π ο φ υ γ ῇ ἐ ν ο χ λ ή σ ε ω ς τ ῶ ν ἄ λ λ ω ν* εἴτε γενικῶς, εἴτε εἰς περιωρισμένην κλίμακα. Ἐνοχλεῖ τοὺς ἄλλους ὅποιος διαταράσσει τὴν κοινὴν ἡσυχίαν, ὅποιος προκαλεῖ ἐπεισόδια εἰς μίαν συγκέντρωσιν, ὅποιος προβαίνει εἰς ταραχώδεις ἐκδηλώσεις κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς ἀπεργίας, ὅποιος προκαλεῖ γενικῶς θορύβους, ὅποιος δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνάγκην ἡσυχίας τῶν συγκατοίκων του ἢ τῶν γειτόνων του, ὅποιος βρωμίζει τοὺς κοινοχρήστους χώρους (πάρκα, δρόμους, σταθμοὺς κλπ.), ὅποιος πετᾷ εἰς τὸν δρόμον τοὺς ὀλισθηροὺς φλοιοὺς καρπῶν, ποὺ ἡμποροῦν νὰ προκαλέσουν δυστυχήματα κλπ.

3. Ἠθικὰ καθήκοντα

Ὑπάρχουν, τέλος, ὠρισμένα καθήκοντα, τὰ ὁποῖα ἀπὸ οὐδένα νόμον καὶ ἀπὸ οὐδεμίαν διάταξιν ὑπαγορεύονται, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα, ἂν εἴμεθα συνειδητοὶ πολῖται, τὰ ἐκπληροῦμεν εὐχαρίστως αἰσθανόμενοι μάλιστα ἱκανοποίησιν διὰ τὴν ἐκπλήρωσίν των. Τὰ καθήκοντα αὐτὰ εἶναι τὰ λεγόμενα ἡ θ ι κ ἄ κ α θ ή κ ο ν τ α. "Ολοι οἱ εὐπρεπεῖς πολῖται ἀναγνωρίζουν ὅτι ἔχουν καὶ ἡθικὰ καθήκοντα, εἰς τὰς περισσοτέρας δὲ τῶν περιπτώσεων ταῦτα συνίστανται εἰς τὸ νὰ πράττῃ τις ὅ,τι γνωρίζει καὶ θεωρεῖ ὡς καλὸν — νὰ βοηθῇ π.χ. τὸν εὐρίσκόμενον εἰς δύσκολον θέσιν ἢ διατρέχοντα κίνδυνον. Τὰ ἡθικὰ καθήκοντα καλύπτουν εὐρύτατον τομέα τῆς ζωῆς καὶ ἐμμέσως ἐπηρεάζουν τὴν πορείαν ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους. Ἡ μὴ ἐκπλήρωσίς των δὲν ἐπισύρει ποινὰς στερητικὰς τῆς ἐλευθερίας ἢ χρηματικὰς, ἀλλὰ προκαλεῖ, ἀναλόγως τῆς ἡθικῆς στάθμης τοῦ συνόλου, ἐκπληξιν ἢ ἀποδοκιμασίαν μέχρι καὶ κοινωνικοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐκ μέρους τῶν συμπολιτῶν. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἀκόμη καὶ οἱ ἄγριοι ἔχουν τὴν ἔννοιαν τῆς ἀνεντίμου διαγωγῆς.

α.—Τὸ πρῶτον κατ' ἐξοχὴν ἡθικὸν καθήκον εἶναι τὸ καθήκον τῆς σ υ ν ε χ ο ῦ ς μ ο ρ φ ὡ ς ε ω ς. Δὲν σημαίνει τοῦτο ὅτι πρέπει κανεὶς εἰς ὅλην τοὺν τὴν ζωὴν νὰ μελετᾷ καὶ νὰ δίδῃ ἐξετάσεις. Σημαίνει ἀπλῶς ὅτι ὀφείλει νὰ ἐπιδιώκῃ πάντοτε τὴν βελτίωσίν του καὶ τὴν καλλιέργειάν του δι' ὅλων τῶν μέσων, δηλαδὴ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς προσωπικότητός του. Οἶονδ' ἂν ἐπάγγελμα καὶ ἂν ἀσχ'ῇ κανεὶς δύναται νὰ συνεχίσῃ τὸ καλὸν ἔργον τῆς χρησιμοποίησεως καὶ τοῦ ἐλέγχου τοῦ πνεύματός του καὶ τοῦ σώματός του, τῆς ἀποκτήσεως καλῶν συνηθειῶν καὶ τῆς προσκτῆσεως γνώσεων.

β.—Τὸ δεῦτερον καθήκον εἶναι ἡ εὐ π ρ ε π ῆ ς δ η μ ο σ ί α σ υ μ π ε ρ ι φ ο ρ ᾶ, τὴν ὁποίαν πλεῖστοι δὲν προσέχουν. Οἱ ἄλλοι δὲν ἐνδιαφέρονται ἰδιαιτέρως πῶς συμπεριφερόμεθα εἰς τὸ σπίτι μας, ἀλλ' ἀσφαλῶς παρατηροῦν τί κάμνομεν, ὅταν τοῦτο τοὺς ἀφορᾷ προσωπικῶς. Ἐριστικὴ καὶ ἐπιθετικὴ συμπεριφορὰ εἰς τὰ λεωφορεῖα, εἰς τοὺς κινηματογράφους, εἰς τὰ θέατρα, εἰς τὰς συναυλίας καὶ εἰς τοὺς δρόμους ἀποτελεῖ παράβασιν τοῦ καθήκοντος ὅπως σεβώμεθα τὴν γαλήνην καὶ τὴν ψυχικὴν ἡρεμίαν τοῦ πλησίου μας. Οἱ οὕτω συμπεριφερόμενοι ἀποδεικνύουν ὅτι ὕστεροῦν εἰς τὸν τρῆμα τῆς αὐτοκαλλιτεργείας των καὶ ὅτι ὀφείλουν νὰ προσέξουν τὸ μειονέκτημά των τοῦτο.

γ.—Τὸ τρίτον καθήκον κάθε πολίτου εἶναι ἡ μικρά, ἔστω, ἀ π ο τ α-

μείεσις — ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι σήμερον ἡ μεγίστη πλειονότης τῶν ἐργαζομένων τυγχάνει προστασίας ἔναντι τοῦ γήρατος, τῶν ἀτυχημάτων, τῆς ἀσθενείας καὶ τῆς ἀνεργίας.

δ.— Τὸ τέταρτον καθῆκον εἶναι ἡ ἐξόφλησις τῶν χρεῶν. Δὲν εἶναι κανεὶς ἐγκληματίας ἐὰν ὀφείλῃ εἰς κάποιον πεντακοσίας δραχμάς. Οὔτε θὰ εἶναι ἂν τὸ ὀφειλόμενον ποσὸν εἶναι πολὺ μεγαλύτερον. Ἄν ὅμως δὲν καταβάλλῃ κάθε προσπάθειαν διὰ νὰ ἐξοφλήσῃ τὸ χρέος του καὶ συνάπτῃ καὶ ἄλλα, θ' ἀρχίσῃ μοιραίως νὰ φθείρεται τὸ ὄνομά του καὶ νὰ κλονίζεται ἡ πίστις του.

ε.— Τὸ πέμπτον καθῆκον, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει ἰδιαιτέρως τὰς πολιτισμένας κοινωνίας, εἶναι ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς ἡλικιωμένους. Τὰ ἄτομα, τὰ ὁποῖα ὑπῆρξαν καλοὶ πολῖται εἰς ὅλην τὴν τὴν ζωὴν, τὰ ὁποῖα εἰργάσθησαν ἀποδοτικῶς καὶ ἀπεδείχθησαν ἱκανὰ ὅπως συντηρήσουν ἑαυτά, ὅταν γηράσουν δικαιοῦνται νὰ διεκδικήσουν — πέραν τῆς κρατικῆς προστασίας — καὶ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν βοήθειαν ἐκ μέρους ὅλων.

στ.— Τὸ ἕκτον καθῆκον εἶναι ὁ σεβασμὸς πρὸς τὰ κοινωφελῆ ἔργα, τὰ ὁποῖα καθιστοῦν μίαν περιοχὴν περισσότερον πολιτισμένην, περισσότερον εὐχάριστον καὶ περισσότερον ἄνετον. Τοιαῦτα «ἔργα» εἶναι τὰ ὑδραγωγεῖα, τὰ ἀποχετευτικά, τὰ ἔργα φωτισμοῦ τῶν δρόμων, αἱ δημόσιαι βιβλιοθῆκαι, τὰ γήπεδα, τὰ πάρκα, αἱ κολυμβητικαὶ δεξαμεναὶ κλπ., τὰ ὁποῖα ὁ συνειδητὸς πολίτης τὰ προσέχει ὥσάν ν' ἀποτελοῦν ἰδιοκτησίαν του, ἀποφεύγων τὴν πρόκλησιν οἰασδῆποτε ζημίας ἢ φθορᾶς εἰς αὐτά.

ζ.— Τὸ ἕβδομον καθῆκον ἠθικῆς φύσεως εἶναι ἡ μετὰ προθυμίας προσφορὰ κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν ἐκ μέρους ἐκείνων τῶν πολιτῶν, οἱ ὁποῖοι δύνανται καὶ ἔχουν τὴν χρονικὴν ἀνεσιν ν' ἀπασχολοῦνται, ἄνευ ἀμοιβῆς, μὲ ἔργα ὠφέλιμα εἰς μερίδα τοῦ συνόλου ἢ εἰς τὸ σύνολον.

η.— Τὸ ὄγδοον καθῆκον ἠθικῆς φύσεως εἶναι ἡ συνδρομὴ τῆς πολιτείας εἰς τὴν προσπάθειάν της διὰ τὴν προστασίαν τῆς φύσεως καὶ τοῦ περιβάλλοντος (τοῦ βιοπεριβάλλοντος) ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς προόδου τῆς τεχνικῆς καὶ ἡ ἀτομικὴ συμβολὴ εἰς τὴν προστασίαν τῆς δημοσίας ὑγείας καὶ καθαριότητος καὶ τὴν ἐν γένει προαγωγὴν τῆς τουριστικῆς καὶ κοινοτικῆς ἀναπτύξεως.

II. ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

Τὰ κόμματα παρουσιάζουν ιδιαίτεραν σπουδαιότητα διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς δημοκρατίας, διότι ὁ ἐκλογικὸς ἀγὼν διὰ τὴν ἀνάδειξιν τῶν μελῶν τῆς Βουλῆς διεξάγεται, κατὰ κανόνα, μεταξὺ αὐτῶν. Ὅταν δὲ λέγωμεν κ ὁ μ α, ἐννοοῦμεν ἔνωσιν πολιτῶν (συνήθως ὀργανωμένην εἰς σωματεῖον), ἡ ὁποία διαθέτει ὀργάνωσιν γενικῆς φύσεως καὶ ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ καταλάβῃ τὴν ἐξουσίαν διὰ νὰ καταστήσῃ σκοποὺς τοῦ Κράτους τὰς πολιτικὰς τῆς ἐπιδιώξεις.

1.—*Ἱστορικὴ ἐξέλιξις.* Ἡ ὑπαρξὶς κομμάτων εἶναι τόσον παλαιά, ὅσον καὶ ὁ πολιτικὸς βίος τῶν λαῶν. Ἡ συνεχὴς διεύρυνσις τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, ἡ ὁποία ἀπέληξεν εἰς τὴν καθιέρωσιν τῆς καθολικότητος τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος, συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κομμάτων καὶ τὴν ἀπόκτησιν παρ' αὐτῶν εὐρείας λαϊκῆς βάσεως. Συνέτεινεν, ἐπίσης, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν των εἰς κόμματα ἀρχῶν, μὲ συγκεκριμένα ἰδεολογικὰ προγράμματα δυνάμενα νὰ προσελκύσουν τὸν ὄγκον τῶν ἐκλογέων, ὡς καὶ εἰς τὴν ἀρτίαν ὀργάνωσιν των. Τέλος, συνετέλεσεν εἰς τὴν βαθμιαίαν ἀναγνώρισιν των καὶ ρύθμισιν των διὰ τοῦ δικαίου, τὸ ὁποῖον, κατ' ἀρχάς, τὰ εἶχεν ἀγνοήσει παρὰ τὴν ὑπαρξίν των καὶ παρὰ τὴν ἀδιαμφισβήτητον ἐπιρροήν των ἐπὶ τοῦ δημοσίου βίου.

Εἰς τὴν σύγχρονον Ἑλλάδα, κόμματα ἐδημιουργήθησαν ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὑπὲρ Ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνος. Τὰ κόμματα ὅμως ταῦτα μέχρι καὶ τῶν ἡμερῶν μας, δὲν ὑπῆρξαν κόμματα ἀρχῶν, ἀλλὰ κόμματα προσωπικά. Ἀπηρτίζοντο ἀπὸ ἄτομα ἀκολουθοῦντα ὀρισμένον ἀρχηγὸν καὶ ἀγωνιζόμενα διὰ τὴν παρ' αὐτοῦ κατάληψιν τῆς ἀρχῆς. Ἰδεολογικὰ προγράμματα δὲν ὑφίσταντο, ὥστε νὰ ἐπιδιώκεται ἡ πραγματοποίησις των διὰ τῆς καταλήψεως τῆς ἐξουσίας. (Ἐξαίρεσιν ἀπετέλει τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα, τὸ ὁποῖον ἰδρύθη, ὀργανώθη καὶ ἔδρα, ὡς πρακτορεῖον ξένης δυνάμεως). Μοναδικὸς σκοπὸς ἦτο ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας ὡς ἐξουσίας καὶ ἡ ἀνάληψις τῆς πρωθυπουργίας ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ κόμματος. Τὰ Συντάγματά μας, ἐξ ἄλλου, ἡγνούν τὰ κόμματα, μόνον δὲ εἰς τὸν Κανονισμὸν τῆς Βουλῆς καὶ εἰς τὴν ἐκλογικὴν νομοθεσίαν — ὡς καὶ εἰς ὀρισμένους νόμους — ἀνεφέροντο τὰ κόμματα.

2.—*Τὰ κόμματα κατὰ τὸ Σύνταγμα.* Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1968 ὄχι μόνον ἀναφέρει εἰς πλεῖστα σημεῖα τὰ κόμματα, ἀλλὰ καὶ ἀφιερώνει

εις αυτά (εις την οργάνωσιν καὶ τὴν λειτουργίαν των), ὁλόκληρον ἄρθρον, τὸ ἄρθρον 58. Κατὰ τὸ ἄρθρον τοῦτο δικαίωμα πρὸς ἴδρυσιν πολιτικῶν κομμάτων ἔχουν μόνον πολῖται "Ἕλληνες κεκτημένοι τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα, μόνον δὲ οἱ κατὰ τὰ ἀνωτέρω "Ἕλληνες πολῖται δύνανται νὰ εἶναι καὶ μέλη αὐτοῦ. Τοῦτο εἶναι ἀπολύτως λογικὸν καὶ συνεπές, δεδομένου ὅτι τὰ κόμματα, κατὰ τὸ Σύνταγμα, «διὰ τῆς δράσεώς των ἐκφράζουσιν τὴν λαϊκὴν θέλησιν». Θὰ ἦτο, συνεπῶς, ἀνακόλουθον νὰ μετέχουν τῶν κομμάτων πρόσωπα, τὰ ὅποια δὲν δύνανται νὰ συμβάλλουν ἀποφασιστικῶς διὰ τῆς ἐνεργείας των εἰς τὴν ἔκφρασιν τῆς λαϊκῆς θελήσεως, ὅπως εἶναι οἱ μὴ κεκτημένοι τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 58 τοῦ Συντάγματος τὰ κόμματα θεωροῦνται ὡς σωματεῖα καὶ πρέπει νὰ ἔχουν καταστατικόν, ὑποβαλλόμενον πρὸς ἔγκρισιν εἰς τὸ Συνταγματικὸν Δικαστήριον, δὲν δικαιοῦνται δὲ νὰ μετᾶσχουν ἐκλογῶν ἂν τὸ καταστατικὸν των δὲν ἔχῃ ἐγκριθῇ. Προβλέπει περαιτέρω τὸ Σύνταγμα ὅτι τὰ κόμματα πρέπει νὰ συμβάλλουν εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ ἐθνικοῦ συμφέροντος, ὡς καὶ ὅτι ἡ ἐν γένει οργάνωσις των, τὸ πρόγραμμά των καὶ ἡ δρᾶσις των πρέπει νὰ διέπωνται ὑπὸ ἐθνικῶν καὶ δημοκρατικῶν ἀρχῶν. Διὰ τῶν διατάξεων τούτων δημιουργοῦνται συγκεκριμέναι ὑποχρεώσεις διὰ τὰ κόμματα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ περιεχόμενον τῶν καταστατικῶν των, τὸ ὅποιον θὰ πρέπει νὰ ἀποβλέπη εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀνωτέρω ὑποχρεώσεων, διότι ἄλλως δὲν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἐγκριθῇ ὑπὸ τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου.

Πρὸς διασφάλισιν τῆς δημοκρατικῆς οργάνωσεως τῶν κομμάτων, τὸ Σύνταγμα ἐπιβάλλει ὅπως τόσον οἱ ἀρχηγοὶ των, ὅσον καὶ αἱ διοικοῦσαι ἐπιτροπαὶ των ἐκλέγωνται «ὑπὸ ἀντιπροσωπευτικῶν συνελεύσεων τῶν μελῶν». Αἱ συνελεύσεις αὐταί, διὰ νὰ ἔχουν πράγματι ἀντιπροσωπευτικὸν χαρακτῆρα, θὰ πρέπει νὰ ἀπαρτίζωνται ὄχι μόνον ἀπὸ τὰ κοινοβουλευτικὰ μέλη τοῦ κόμματος (δηλ. τοὺς βουλευτάς του), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλα πρόσωπα, τὰ ὅποια νὰ ἀναδεικνύωνται ἀπὸ τὰ εἰς τὰς διαφόρους περιφερείας τοῦ Κράτους μέλη τοῦ κόμματος.

Ἡ οἰκονομικὴ διαχείρισις τῶν κομμάτων πρέπει ἐπίσης νὰ περιβάλλεται, κατὰ τὸ Σύνταγμα, ἀπὸ καθεστὼς δημοσιότητος. Πρὸς τοῦτο ὀρίζεται ὅτι τὰ κόμματα ὀφείλουν νὰ τηροῦν βιβλία ἐσόδων καὶ δαπανῶν εἰς τὰ ὅποια νὰ καταχωρίζωνται αἱ πάσης φύσεως εἰσφοραὶ πρὸς αὐτά, κατονομαζομένων εἰδικῶς καὶ τῶν εἰσφερόντων προσώπων, ὥστε νὰ ἀποκλείεται ἡ ἐξ ἀδήλων πόρων χρηματοδότησις αὐτῶν. Τὸν Φεβρουά-

ριον, ἐξ ἄλλου ἐκάστου ἔτους τὰ κόμματα ὑποχρεοῦνται νὰ δημοσιεύουν τὸν οἰκονομικὸν ἀπολογισμὸν τοῦ προηγούμενου ἔτους, ὥστε οἱ πάντες νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ λαμβάνουν γνῶσιν τῶν στοιχείων τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως των.

Ἡ ἐν γένει λειτουργία τῶν κομμάτων τίθεται ὑπὸ τὸν διαρκῆ ἑλεγχον τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου, ἑλεγχον ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται τόσον εἰς τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν, ὅσον καὶ εἰς τὴν καθόλου δραστηριότητα τῶν κομμάτων, ἥτις πρέπει νὰ ἀσκῇται ἐντὸς τῶν πλαισίων, τὰ ὁποῖα τάσσουν τὸ Σύνταγμα, οἱ νόμοι καὶ τὸ καταστατικὸν τοῦ κόμματος. Ἄν τὸ κόμμα παραβῇ τὸ Σύνταγμα ἢ τοὺς νόμους, τὸ Συνταγματικὸν Δικαστήριον ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διατάξῃ τὴν διάλυσιν του. Ἀλλ' ἔχει ἐπίσης τὸ δικαίωμα τὸ Συνταγματικὸν Δικαστήριον νὰ διατάξῃ τὴν διάλυσιν κόμματος καὶ νὰ τὸ θέσῃ ἐκτὸς νόμου, ὅταν οἱ σκοποὶ ἢ ἡ δραστηριότης του ἀντιτίθενται ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ἢ συγκεκαλυμένως πρὸς τὸ πολίτευμα ἢ ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἀνατροπὴν τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος ἢ ἐκθέτουν εἰς κίνδυνον τὴν ἐδαφικὴν ἀκεραιότητα τοῦ Κράτους ἢ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν. Ἡ τελευταία αὕτῃ διάταξις ἔχει ληφθῇ ἀπὸ τὸ Σύνταγμα τῆς Δυτικῆς Γερμανίας τοῦ 1949 καὶ ἀποβλέπει εἰς τὴν προστασίαν τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος καὶ τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος τοῦ Κράτους ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν των. Ἡ διάλυσις, ἐξ ἄλλου, κόμματος δι' ἀποφάσεως τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου ἔχει ὡς συνέπειαν ὅτι οἱ βουλευταὶ του ἐκπίπτουν τοῦ ἀξιώματός των, αἱ δὲ ἐδραὶ, τὰς ὁποίας κατεῖχον εἰς τὴν Βουλὴν, παραμένουν κεναὶ μέχρι τέλους τῆς βουλευτικῆς περιόδου, διότι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ πληρωθῶν δι' ἀναπληρωματικῆς ἐκλογῆς.

3. — Τὸ καθήκον συμμετοχῆς εἰς κόμματα. Ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι, κατὰ τὸ ἄρθρον 58 τοῦ Συντάγματος, τὰ κόμματα ἐκφράζουν τὴν λαϊκὴν θέλησιν καὶ ὀφείλουν νὰ συμβάλλουν εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ ἐθνικοῦ συμφέροντος, δημιουργεῖται καθήκον τῶν πολιτῶν ὅπως ὀργανοῦνται εἰς πολιτικὰ κόμματα καὶ συμμετέχουν εἰς ταῦτα πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς πραγματοποιήσεως τῆς τοιαύτης ἐπιδιώξεως. Τὸ καθήκον ὅμως τοῦτο εἶναι ἀπλῶς ἠθικὸν καὶ ὄχι νομικόν. Πράγματι, ἂν ἐδεχόμεθα ὅτι οἱ πολῖται ἔχουν νομικὴν ὑποχρέωσιν νὰ συμμετέχουν εἰς κόμματα, τοῦτο θὰ ἦτο ἀντίθετον πρὸς τὴν ρητὴν διάταξιν τοῦ ἁρθρου 58 § 1 τοῦ Συντάγματος, ἡ ὁποία ὀρίζει ὅτι «Ἕλληνες πολῖται ἔχοντες τὸ δικαίωμα

τοῦ ἐκλέγειν, δύνανται ἐλευθέρως νὰ ἰδρύνουν πολιτικά κόμματα καὶ νὰ μετέχουν τούτων».

Οἱ Ἕλληνες ὅμως πολῖται ἔχουν, ἐκ τοῦ Συντάγματος, καὶ μίαν νομικὴν ὑποχρέωσιν ἐν σχέσει πρὸς τὰ κόμματα. "Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ ἄρθρα 56 καὶ 58, ἔχουν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ ἐπιδιώκουν τὴν ἰδρυσιν κομμάτων, τὰ ὁποῖα ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἀνατροπὴν τοῦ ὑφισταμένου πολιτειακοῦ ἢ κοινωνικοῦ καθεστῶτος ἢ εἰς τὸ νὰ ἐκθέτουν εἰς κίνδυνον τὴν ἐδαφικὴν ἀκεραιότητα τοῦ Κράτους ἢ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν.

Τέλος, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ ἁρθρου 19 τοῦ Συντάγματος, τὸ δικαίωμα τῶν Ἑλλήνων πολιτῶν ὅπως συμμετέχουν εἰς κόμματα δύνανται νὰ ὑποβληθῇ εἰς περιορισμούς ἂν ἔχουν τὴν ιδιότητα τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου ἢ τοῦ ὑπαλλήλου ὀργανισμοῦ τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, ἄλλου νομικοῦ προσώπου δημοσίου δικαίου, δημοσίας ἐπιχειρήσεως ἢ ἐπιχειρήσεως κοινῆς ὠφελείας. Ἡ δυνατότης ἐπιβολῆς τοιοῦτου περιορισμοῦ ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ἀποψιν ὅτι ἡ δημοσία διοικήσις πρέπει νὰ εἶναι ἀκομματίστος, ὥστε νὰ τονοῦται ἡ πρὸς τὰ ὄργανά της ἐμπιστοσύνη τῶν πολιτῶν, δι' αὐτὸ δὲ καὶ ὁ Ὑπαλληλικὸς Κῶδιξ εἰς τὸ ἄρθρον 132 αὐτοῦ χαρακτηρίζει ὡς πειθαρχικὸν ἀδίκημα πᾶσαν πολιτικὴν χαρακτηῖρος ἐνέργειαν τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἐκδήλωσιν πολιτικῶν φρονημάτων ἢ ἄσκησιν πολιτικοῦ προσηλυτισμοῦ (προπαγάνδαν).

III. ΨΗΦΟΣ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ

Τὸ ἀντιπροσωπευτικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον καθιερώνει τὸ Σύνταγμά μας, θεμελιούται ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς, ἥτοι τῆς παρὰ τοῦ λαοῦ ἀναδείξεως ἀντιπροσώπων, οἱ ὁποῖοι καλοῦνται ὅπως ψηφίζουν τοὺς νόμους καὶ ὅπως ἀσκοῦν τὸν κοινοβουλευτικὸν ἔλεγχον ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ ἀναδεικνύων τὰ μέλη τῆς Βουλῆς λαὸς ἀποκαλεῖται ἐκλογὴ καὶ ἀπαρτίζεται ἀπὸ τοὺς ἐνεργοὺς πολίτας, δηλ. τοὺς ἔχοντας τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα ἢ, κατ' ἄλλην ἑκφρασιν, τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου.

1.—*Ἡ καθολικὴ ψηφοφορία.* "Ὅταν τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου ἀνήκῃ, κατὰ τὸ δίκαιον, εἰς ὅλους τοὺς ὠρίμους καὶ ἱκανοὺς πρὸς ἐνέργειαν πολίτας, χωρὶς διακρίσεις στηριζομένας εἰς τὸ φύλον, τὴν θρησκείαν, τὴν μόρφωσιν, τὴν κοινωνικὴν τάξιν, τὴν οἰκονομικὴν κατὰστασιν ἢ οἷανδήποτε ἄλλην ἀνάλογον διαφοράν, ἡ ψηφοφορία καλεῖται καθολικὴ.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ πνευματικὴ ὠριμότης θεωρεῖται κατὰ κανόνα ἀποκτηθεῖσα ἅμα τῇ συμπληρώσει ὠρισμένης ἡλικίας (περὶ τὸ 21ον ἔτος), ἡ ἀρχὴ τῆς καθολικότητος πληροῦται, ὅταν ὁ νομοθέτης ἀναγνωρίζῃ τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα εἰς πάντας τοὺς ἔχοντας τὴν ἡλικίαν ταύτην πολίτας.

Τὸ Σύνταγμα ρητῶς καθιερώνει τὴν καθολικὴν ψηφοφορίαν διὰ τοῦ ἄρθρου 56 αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ὄχι μόνον προβλέπει ὅτι ἡ ἐκλογὴ τῶν βουλευτῶν πραγματοποιεῖται δι' ἀμέσου, καθολικῆς καὶ μυστικῆς ψηφοφορίας, ἀλλὰ καὶ προσδιορίζει εἰδικώτερον ὅτι δικαίωμα ψήφου ἔχουν οἱ συμπληρώσαντες τὸ 21ον ἔτος τῆς ἡλικίας των πολῖται. Θεσπίζονται οὕτω δύο μόνον προσόντα διὰ τὸν ἐκλογέα, ἥτοι ἀφ' ἑνὸς ἡ ἐλληνικὴ ἰθαγένεια καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἡλικία τῶν 21 ἐτῶν συμπεπληρωμένων. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὸ προσὸν τῆς ἰθαγενείας, τὸ Σύνταγμα δὲν κάμνει διάκρισιν ἐν σχέσει μὲ τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐκτῆθη ἡ ἰθαγένεια· συνεπῶς, ἔχουν ἐξ ἴσου τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα τόσον ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀπέκτησαν τὴν ἰθαγένειαν διὰ τῆς καταγωγῆς (ὡς τέκνα Ἑλλήνων πολιτῶν) ὅσον καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι τὴν ἀπέκτησαν διὰ γάμου, διὰ πολιτογραφήσεως ἢ καὶ δι' ἄθροας πολιτοποιήσεως (ἡ ὁποία ἐπέρχεται εἰς περιπτώσιν προσκτήσεως νέων ἐδαφῶν). Τοῦτο, ἄλλωστε, ἐνισχύεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀντιπαραβολὴν τῆς διατυπώσεως τοῦ ἄρθρου 56 πρὸς ἐκείνην τοῦ ἄρθρου 61, τὸ ὁποῖον προβλέπει ὅτι κατ' ἐξαίρεσιν οἱ ἀποκτήσαντες διὰ γάμου ἢ πολιτογραφήσεως τὴν ἐλληνικὴν ἰθαγένειαν δὲν δύνανται νὰ ἐκλεγοῦν βουλευταὶ πρὸ τῆς παρόδου δεκαετίας ἀπὸ τοῦ γάμου ἢ τῆς πολιτογραφήσεως. Ὡς πρὸς τὸ προσὸν, ἐξ ἄλλου, τῆς ἡλικίας τῶν 21 ἐτῶν, αὕτη πρέπει νὰ εἶναι συμπεπληρωμένη κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς διενεργείας τῶν ἐκλογῶν.

Πρὸς τὴν καθιέρωσιν τῆς καθολικότητος τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος δὲν ἀντίκειται ἡ στέρησις ὠρισμένων προσώπων τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, εἴτε λόγῳ ἡθικῆς ἀναξιοτήτος, εἴτε λόγῳ πνευματικῆς ἀνικανότητος. Οὕτω, κατὰ τὸ Σύνταγμα, στεροῦνται τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου οἱ καταδικασθέντες εἰς οἰανδήποτε ποινὴν διὰ πράξεις ἢ ἐνεργείας στρεφόμενας κατὰ τοῦ κρατοῦντος πολιτειακοῦ ἢ κοινωνικοῦ καθεστώτος, ἐνῶ κατὰ τὴν νομοθεσίαν στεροῦνται τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου οἱ καταδικασθέντες εἰς ὠρισμένας ποινάς, οἱ ὑπόδικοι ἐπὶ κακουργήματι, οἱ παραπεμφθέντες εἰς δίκην ἐπὶ λιποταξίᾳ καὶ οἱ στερηθέντες τῆς ἐλευθερίας διαχειρίσεως τῆς περιουσίας των ἐφ' ὅσον ἐτέθησαν διὰ

δικαστικῆς ἀποφάσεως, εἴτε ὑπὸ δικαστικὴν ἀπαγόρευσιν, εἴτε ὑπὸ δικαστικὴν ἀντίληψιν.

Διὰ τὴν δύναται ὁμοῦς ὁ ἐκλογεὺς νὰ προσέλθῃ ἐκάστοτε εἰς τὰς κάλπας καὶ νὰ ψηφίσῃ, πρέπει νὰ ἐκπληρώσῃ μίαν διατύπωσιν : νὰ ἐγγραφῇ εἰς τοὺς ἐκλογικοὺς καταλόγους. Οἱ ἐκλογικοὶ κατάλογοι ἀποβλέπουν εἰς τὸν ἐκ τῶν προτέρων καθορισμὸν τῶν δικαιουμένων νὰ ψηφίσουν, ὥστε νὰ ἀποφεύγεται οἰαδήποτε πλαστοπροσωπεία ἢ νοθεία, εἶναι δὲ διαρκεῖς, δηλ. ἑτοιμοὶ ἐκ τῶν προτέρων καὶ δὲν συντάσσονται ἐπὶ τούτῳ, ὡσάκις πρόκειται νὰ διενεργηθοῦν ἐκλογαί. Ἡ σύνταξις τῶν πραγματοποιεῖται κατὰ διαδικασίαν, τὴν ὁποίαν ὀρίζει ὁ νόμος, κατ' ἑτος δὲ ὑποβάλλονται εἰς ἀναθεώρησιν, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς, μὲ τὸν σκοπὸν ἄφ' ἐνὸς μὲν νὰ ἐγγραφοῦν εἰς αὐτοὺς οἱ ἐν τῷ μεταξύ ἀποκτήσαντες τὰ προσόντα τοῦ ἐκλογέως, ἄφ' ἑτέρου δὲ νὰ διαγραφοῦν ἐξ αὐτῶν ὅσοι ἀπώλεσαν τὰ προσόντα ταῦτα προσωρινῶς ἢ διαρκῶς.

2. — *Σημασία τῶν ἐκλογῶν.* Μεγίστη εἶναι ἡ σημασία τῶν ἐκλογῶν. Διότι δι' αὐτῶν, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι καθιεροῦται ἡ καθολικότης τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος, προσδίδεται οὐσιαστικὸν περιεχόμενον εἰς τὴν δημοκρατικὴν ἀρχήν, ἢ, ἄλλως, τὴν ἀρχὴν τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας. Διὰ τῶν ἐκλογῶν ὁ λαὸς ὅχι μόνον ἀναδεικνύει τοὺς ἀντιπροσώπους του, οἱ ὅποιοι θὰ ἀπαρτίσουν τὴν Βουλὴν καὶ θὰ ἀσχοληθοῦν κυρίως μὲ τὸ νομοθετικὸν ἔργον, ἀλλ' ἀναδεικνύει ἐμμέσως καὶ τὴν Κυβέρνησιν, ἀφοῦ αὕτη πρέπει εἴτε νὰ προέρχεται ἐκ τοῦ διαθέτοντος τὴν ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν εἰς τὴν Βουλὴν κόμματος, εἴτε νὰ στηρίζεται εἰς συνασπισμὸν κομμάτων διαθέτοντα τὴν ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν εἰς τὴν Βουλὴν, πρέπει δὲ ὅπωςδήποτε νὰ ἀπολαύῃ τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς Βουλῆς διὰ νὰ διατηρηθῇ εἰς τὴν ἀρχήν.

Ἡ τοιαύτη σημασία τῶν ἐκλογῶν διὰ τὴν πραγμάτωσιν τῆς δημοκρατίας δικαιολογεῖ καὶ τὸ καθήκον τῶν πολιτῶν ὅπως συμμετέχουν εἰς ταύτας. Τὸ δὲ καθήκον τοῦτο ὑπογραμμίζει ἰδιαιτέρως τὸ Σύνταγμα, διὰ τῆς διατάξεως τοῦ ἀρθρ. 56 § 4, ἡ ὁποία καθιστᾷ ὑποχρεωτικὴν τὴν ἄσκησιν τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος.

3. — *Ἐκλογικὰ συστήματα.* Αἱ ἐκλογαί διὰ τὴν ἀνάδειξιν τῶν μελῶν τῆς Βουλῆς διεξάγονται ἐπὶ τῇ βάσει ἐκλογικοῦ τινος συστήματος. Εἶναι δὲ ἐκλογικὸν σύστημα ἡ μέθοδος, διὰ τῆς ὁποίας, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δοθεισῶν ψήφων εἰς ἐκάστην ἐκλογικὴν περιφέρειαν, κατανέμονται

αί εἰς αὐτὴν ἀντιστοιχοῦσαι βουλευτικαὶ ἔδραι καὶ ἐπιλέγονται οἱ ἐκ τῶν ὑποψηφίων καταλαμβάνοντες ταύτας.

Τὸ ἐκλογικὸν σύστημα παρουσιάζει ἰδιαίτεράν σημασίαν διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ συστήματος καὶ τῆς δημοκρατίας. Διότι ἐκ τῆς υἱοθετήσεως τούτου ἡ ἐκείνου τοῦ συστήματος ἐξαρτῶνται δύο τινά : ἅφ' ἐνὸς μὲν ἡ συγκρότησις τοῦ Κοινοβουλίου κατὰ τρόπον ἀπηχοῦντα, ὅσον τὸ δυνατόν ἀρτιώτερον, τὰ φρονήματα τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος, ἅφ' ἐτέρου δὲ ἡ δημιουργία ἐντὸς αὐτοῦ ὁμοιογενεοῦς πλειονοψηφίας, ἡ ὁποία νὰ δύναται νὰ στηρίξη σταθερὰν Κυβέρνησιν.

Ἄπειρα εἶναι τὰ ἐκλογικὰ συστήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν κατὰ καιροὺς ἐπινοηθῇ, ἀλλὰ καὶ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὰ διάφορα Κράτη. Κατὰ βάσιν ὅμως τὰ συστήματα ταῦτα εἶναι δυνατόν νὰ ἐνταχθοῦν εἰς δύο ὁμάδας, τὰ πλειονοψηφικά καὶ τὰ ἀναλογικά.

Τὰ πλειονοψηφικά συστήματα εἶναι κατὰ βάσιν δύο, τὸ τῆς ἀπολύτου καὶ τὸ τῆς σχετικῆς πλειονοψηφίας. Κατὰ τὸ πρῶτον, τὸ τῆς ἀπολύτου, θεωρεῖται ἐπιτυχὴν ὁ ὑποψήφιος ἡ ὁ συνδυασμός, ὁ ὁποῖος συνεκέντρωσε τοῦλάχιστον τὸ ἡμισυ πλέον μιᾶς τῶν ἐγκύρων ψήφων εἰς τὴν οἰκίαν περιφέρειαν. Κατὰ τὸ δεύτερον σύστημα, τὸ τῆς σχετικῆς πλειονοψηφίας, ἐπιτυχὴν θεωρεῖται ὁ ὑποψήφιος ἡ ὁ συνδυασμός, ὁ ὁποῖος συνεκέντρωσε περισσοτέρας ψήφους ἐν συγκρίσει πρὸς ἕνα ἑκαστον κεχωρισμένως ἐκ τῶν ἀντιπάλων του εἰς τὴν οἰκίαν ἐκλογικὴν περιφέρειαν.

Τὰ πλειονοψηφικά συστήματα δὲν εἶναι μόνον τὰ ἀπλούστερα, ἀλλὰ παρουσιάζουν καὶ τὸ βασικὸν πλεονέκτημα ὅτι συντελοῦν εἰς τὴν δημιουργίαν ἰσχυρῶν πλειονοψηφιῶν εἰς τὸ Κοινοβούλιον, κατ' ἀκολουθίαν δὲ τούτου καὶ εἰς τὸν σχηματισμὸν βιωσίμων Κυβερνήσεων. Εὐνοοῦν τὸν περιορισμὸν τοῦ ἐκλογικοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ δύο κομμάτων, ὥστε νὰ ἀποφεύγεται ἡ κατάρτησις τῶν πολιτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας εἰς πληθώραν κομμάτων καὶ κομματιδιῶν, ἡ ὁποία ἔχει, συνηθέστατα, δυσαρέστους ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς ὁμαλῆς ἐξελίξεως τοῦ πολιτικοῦ βίου. Συγχρόνως ὅμως παρουσιάζουν καὶ τὸ βασικὸν μειονέκτημα ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ των δύναται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς συγκρότησιν τοῦ Κοινοβουλίου κατὰ τρόπον μὴ ἀντικατοπτρίζοντα τὰς πολιτικὰς κατευθύνσεις τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος.

Ἡ τελευταία αὕτη διαπίστωσις ὑπῆρξεν ἐκείνη, ἡ ὁποία ὠδήγησεν εἰς τὴν ἐπινόησιν τῶν ἀναλογικῶν συστημάτων, διὰ τῶν

ὁποίων ἐπιδιώκεται ὅπως ἐκπροσωποῦνται εἰς τὸ Κοινοβούλιον ὅλοι αἱ ἀξιόλογοι πολιτικαὶ κατευθύνσεις, ὥστε τὸ Κοινοβούλιον νὰ ἀποτελῇ τὴν «ἐν μικρῷ εἰκόνα τοῦ λαοῦ». Κατὰ τὰ ἀναλογικὰ συστήματα, ἐπὶ τῇ βάσει διαφόρων ἀριθμητικῶν συνδυασμῶν (ἐνίοτε πολυπλόκων), αἱ ἔδραι ἐκάστης ἐκλογικῆς περιφερείας κατανέμονται ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ψήφων, τὰς ὁποίας συνεκέντρωσεν εἰς αὐτὴν ἕκαστος κομματικὸς συνδυασμός, εἰς τρόπον ὥστε τὸ Κοινοβούλιον νὰ συγκροτῇται ἐκ μελῶν ἀνηκόντων εἰς τὰ διάφορα κόμματα κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐκλογικῆς δυνάμεως τῶν.

Τὸ ἰσχύον Σύνταγμα δὲν περιέχει διάταξιν ὡς πρὸς τὸ ἐκλογικὸν σύστημα, κατὰ τὸ ὅποιον θὰ διενεργοῦνται αἱ ἐκλογαί, ἀλλ' ἐπαφίεται δι' αὐτὸ εἰς τὸν νόμον. Ἀσχέτως ὅμως συστήματος, τὸ ὅποιον δύναται νὰ υἱοθετηθῇ, ὁ νομοθέτης ὑπόκειται, ἐκ τοῦ ἄρθρ. 57 § 6 τοῦ Συντάγματος, εἰς ἓνα οὐσιαστικὸν περιορισμόν : κατ' αὐτὸν δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἐκπροσώπησις εἰς Βουλὴν κόμματος ἢ συνασπισμοῦ κομμάτων ἂν δὲν συνεκέντρωσεν ὠρισμένον ποσοστὸν ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν ἐγκύρων ψηφοδελτίων. Τὸ ποσοστὸν τοῦτο ἀφήνεται νὰ καθορισθῇ εἰδικώτερον ἀπὸ τὸν ἐκλογικὸν νόμον, ἐντὸς ὅμως τῶν πλαisiών, τὰ ὅποια θέτει τὸ Σύνταγμα καὶ τὰ ὁποῖα καθορίζονται ἀπὸ αὐτὸ εἰς 10% ἕως 16,66% διὰ τὰ κόμματα καὶ εἰς 25% ἕως 33,33% διὰ τοὺς συνασπισμοὺς κομμάτων.

Παρά ταῦτα τὸ Σύνταγμα ἐπιβάλλει τὴν υἱοθέτησιν ἀναλογικοῦ συστήματος διὰ τὴν ἀνάδειξιν μιᾶς κατηγορίας βουλευτῶν : τῶν βουλευτῶν, οἱ ὅποιοι κατὰ τὸ ἄρθρ. 57 § 4, ἀναδεικνύονται ἀπὸ ὁλόκληρον τὴν Ἐπικράτειαν καὶ τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς δὲν δύναται νὰ εἶναι κατώτερος τοῦ ἐνὸς ἔκτου, οὔτε μεγαλύτερος τοῦ ἐνὸς πέμπτου τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν. Πράγματι τὸ Σύνταγμα ὀρίζει ὅτι οὗτοι ἐκλέγονται «κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐκλογικῆς δυνάμεως ἐκάστου κόμματος».

IV. ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΙΣ

Ὅταν ὁμιλοῦμεν περὶ κοινῆς γνώμης ἐννοοῦμεν τὴν συνισταμένην τῶν ἀντιλήψεων καὶ ἀπόψεων ἐπὶ διαφόρων θεμάτων, αἱ ὁποῖαι διαμορφοῦνται καὶ ἐπικρατοῦν ἐκάστοτε εἰς τὴν κοινωνίαν. Αἱ τοιαῦται ἀντιλήψεις καὶ ἀπόψεις ἀφ' ἐνὸς μὲν εἶναι μεταβληταί, ἀφ' ἑτέρου δὲ

δὲν εἶναι — καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι — κοιναὶ εἰς ὅλα τὰ μέλη τῆς κοινωνίας. Εἶναι αἱ ἀπόψεις τῆς πλειονότητος τῶν μελῶν της, διότι εἶναι ἀδύνατον ἀκόμη καὶ νὰ φαντασθῇ κανεὶς ἀνθρωπίνην κοινωνίαν, τῆς ὁποίας ὅλα τὰ μέλη συμφωνοῦν ἀπολύτως μεταξύ των, ἔστω καὶ ἐπὶ ἐνὸς συγκεκριμένου θέματος.

Σπουδαιότατον εἶναι τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον διαδραματίζει ἡ κοινὴ γνώμη εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς δημοκρατίας. Διότι, ἀφοῦ ἡ δημοκρατία εἶναι τὸ πολίτευμα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον στηρίζεται εἰς τὴν διὰ τῆς ψήφου ἐκάστοτε ἐκδηλουμένην κυριαρχίαν τοῦ λαοῦ, αὐτονόητον εἶναι ὅτι αἱ κρατοῦσαι, κατὰ τὴν στιγμήν τῆς διενεργείας τῶν ἐκλογῶν, ἀντιλήψεις καὶ ἀπόψεις εἰς τὴν κοινωνίαν ἀσχοῦν ἀποφασιστικὴν ἐπιρροὴν εἰς τὴν ἔκβασιν τοῦ ἐκλογικοῦ ἀγῶνος. Ἀλλὰ καὶ πέραν τῶν ἐκλογῶν — αἱ ὁποῖαι ἄλλωστε, δὲν διεξάγονται κατὰ βραχέα χρονικὰ διαστήματα — ἡ ἐκάστοτε διαμορφουμένη κοινὴ γνώμη δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀγνοῖται ἀπὸ τοὺς ὑπευθύνως κυβερνῶντας τὸ Κράτος, ἰδίως ὅταν πρόκειται περὶ ζωτικῆς σημασίας θεμάτων.

1. Ἡ σημασία τῆς ἐνημερώσεως τοῦ λαοῦ.— Ἡ ἐπιρροή, τὴν ὁποίαν ἀσκεῖ ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη διαμόρφωσις τῆς κοινῆς γνώμης τόσο διὰ τὴν ἔκβασιν τῶν ἐκάστοτε διενεργουμένων ἐκλογῶν, ὅσον καὶ διὰ τὴν ὑπὸ τῶν κυβερνῶντων ἀντιμετώπισιν διαφόρων ζητημάτων, ὑπογραμμίζει τὴν ἐξαιρετικὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ἡ πλήρης καὶ ἀκριβὴς ἐνημέρωσις τοῦ λαοῦ. Εἶναι, πράγματι, ἐπιβεβλημένον ὅπως ὁ λαὸς κατατοπίζεται ἐπὶ τῶν διαφόρων θεμάτων καὶ προβλημάτων, τὰ ὁποῖα τὸν ἀπασχολοῦν καὶ τὸν ἐνδιαφέρουν καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἀντιμετώπισις, κατὰ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν τρόπον, εἶναι δυνατόν νὰ κρίνῃ τὸ μέλλον τόσο τῆς κοινωνικῆς ὁλότητος, ὅσον καὶ τῶν ἀτόμων, τὰ ὁποῖα τὴν συναπαρτίζουν.

Διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ ὅμως ἡ ὀρθὴ ἐκάστοτε κρίσις τοῦ λαοῦ, ἐν τῷ μέτρῳ βεβαίως τοῦ ἀνθρωπίνως ἐφικτοῦ, πρέπει ἡ ἐνημέρωσις αὐτοῦ ἐκ μέρους τῶν ἁρμοδίων πρὸς τοῦτο παραγόντων νὰ εἶναι ὄχι μόνον πλήρης, ἀλλὰ καὶ ἀκριβὴς. Διότι, ἂν δὲν παρέχωνται εἰς τὸν λαὸν σαφεῖ καὶ ἀκριβῆ πληροφορικὰ στοιχεῖα, μοιραίως θὰ δημιουργηθοῦν εἰς αὐτὸν σφαλεραί ἢ πεπλανημέναι ἐντυπώσεις, αἱ ὁποῖαι δυνατόν νὰ συντελέσουν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς κοινῆς γνώμης κατὰ τρόπον δυνάμενον νὰ προκαλέσῃ δυσἀρέστους ἢ καὶ καταστρεπτικὰς διὰ τὴν κοινωνικὴν ὁλότητα ἐξελίξεις. Ἡ πλήρης γνῶσις τῆς πραγματικότητος ἀποτελεῖ

στοιχείον βασικῆς σημασίας διὰ τὴν ὀρθὴν καὶ κατὰ τρόπον ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὸ ἀληθὲς συμφέρον τοῦ συνόλου διαμόρφωσιν τῆς κοινῆς γνώμης. Καὶ ἐπιτρέπει, εἰς ὅσῃ ἔκτασιν εἶναι τοῦτο δυνατόν, τὴν ἐπικράτησιν τῆς δημαγωγίας εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ πολιτικοῦ βίου.

2. *Παράγοντες διαμορφώσεως τῆς κοινῆς γνώμης.*—Οἱ παράγοντες, οἱ ὅποιοι δύνανται νὰ συντελέσουν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς κοινῆς γνώμης πρὸς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν κατεύθυνσιν, συνάπτονται καὶ πρὸς τὰ ἐκάστοτε ὑπὸ κρίσιν θέματα. Πράγματι, ὠρισμένα ἐκ τούτων συγκινοῦν ἰδιαιτέρως τὴν κοινήν γνώμην καὶ προκαλοῦν τὰς ἀμέσους ἀντιδράσεις της, ἐνῶ ἄλλα τὴν ἀπασχολοῦν πολὺ ὀλιγώτερον ἢ, ἐνίοτε, τὴν ἀφήνουν ἀδιάφορον. Ἡ τοιαύτη, ἐξ ἄλλου, γενικωτέρα τοποθέτησις τῆς κοινῆς γνώμης, ἐναντι τῶν διαφόρων θεμάτων δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ εἰς ὅλα τὰ κράτη. Ποικίλλει ἀπὸ κράτους εἰς κράτος, ἀναλόγως τῶν κρατουσῶν εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν εἰδικῶν συνθηκῶν. Οὕτω λ.χ. τὸ φυλετικὸν πρόβλημα εἶναι ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια ἀπασχολοῦν ζωηρότατα τὴν κοινήν γνώμην εἰς τὰς Ἑν. Πολιτείας, ἐνῶ τὴν ἀφήνουν ἀδιάφορον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς πλείστας τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, ὅπου ἄλλα προβλήματα, πολιτικά, οἰκονομικά καὶ κοινωνικά ἀπορροφοῦν τὸ ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον της.

Τὸ μορφωτικὸν ἐπίπεδον τοῦ λαοῦ καὶ ἡ κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ διάρθρωσις τῆς χώρας ἀποτελοῦν γενικωτέρας σημασίας παράγοντας, οἱ ὅποιοι συντελοῦν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς κοινῆς γνώμης. Πέραν ὅμως τούτων καὶ ἀναλόγως τῶν ἐκάστοτε παρουσιαζομένων θεμάτων ὑπαισέρχονται καὶ ἄλλοι εἰδικώτεροι παράγοντες. Οὕτω, ὑπάρχουν θέματα ἐπὶ τῶν ὁποίων σπουδαίαν ἐπιρροὴν ἀσκοῦν αἱ ἀπόψεις συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων ἢ ἄλλα διὰ τὰ ὅποια ἐπιδροῦν ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη γνώμη προσωπικότητων τοῦ πνευματικοῦ καὶ τοῦ πολιτικοῦ κόσμου, ἀκόμη δὲ καὶ αἱ συνθῆκαι αἱ ὅποια ἐπικρατοῦν, εἰς δεδομένην στιγμήν, εἰς ὠρισμένον τομέα τοῦ κοινωνικοῦ βίου. Ἡ ἐκ τοῦ Συντάγματος προστασία τῆς ἐλευθερίας τῆς πνευματικῆς κινήσεως ὑπὸ τὰς διαφόρους αὐτῆς μορφὰς ἀποτελεῖ στοιχεῖον, τὸ ὅποιον συντελεῖ εἰς τὴν διάδοσιν τῶν τοιούτων γνώμῶν καὶ ἀπόψεων καὶ τὴν ἀνάλογον διαμόρφωσιν τῆς κοινῆς γνώμης.

3. *Τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως.*—Εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς κοινῆς γνώμης χρησιμεύουν ἰδίως τὰ μέσα τῆς μαζικῆς ἐνημερώσεως, ὅπως ὁ Τύπος, τὸ ραδιόφωνον, ἡ τηλεόρασις, ὁ κινηματογράφος καὶ τὸ

θέατρον. Ἐκ τούτων, ἀρχαιότερα εἶναι ὁ Τύπος καὶ τὸ θέατρον (ιδίως δὲ τὸ δεύτερον, ἀριθμοῦν ζωὴν χιλιετιῶν), ἐνῶ τὰ ἄλλα τρία εἶναι δημιουργήματα τοῦ τρέχοντος αἰῶνος, κατὰ τὸν ὅποιον καὶ παρουσίασαν τεραστίαν ἀνάπτυξιν. Ὅλα ἀπευθύνονται εἰς τὸ εὐρύτατον κοινόν, εἶναι δὲ ἰδιαιτέρως κατάλληλα μέσα διὰ τὴν διάδοσιν ἰδεῶν καὶ ἀπόψεων διαμαρμένων νὰ ἐπηρεάσουν καὶ νὰ διαμορφώσουν τὴν κοινὴν γνώμην.

Ἀναμφισβήτητον ὅμως εἶναι ὅτι ὁ Τύπος — τόσον ὑπὸ τὴν μορφήν τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν περιοδικῶν, ὅσον καὶ ὑπὸ ἐκείνην τῶν βιβλίων καὶ τῶν φυλλαδίων — ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον μέσον ὅχι μόνον ἐνημερώσεως, ἀλλὰ καὶ ἐπηρεασμοῦ τῆς κοινῆς γνώμης. Καὶ τοῦτο, διότι τὸ γραπτὸν κείμενον δὲν δημιουργεῖ φευγαλέας μόνον ἐντυπώσεις, ὡς συμβαίνει κατὰ κανόνα μετὰ τὰ ἄλλα μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως τοῦ κοινοῦ. Ὁ ἀναγνώστης του ἔχει τὴν εὐχέρειαν νὰ τὸ μελετήσῃ μετὰ προσοχῆς καὶ νὰ προσφύγῃ ἐπανειλημμένως εἰς αὐτὸ διὰ νὰ τὸ διεξέλθῃ ἐκ νέου καὶ διὰ νὰ προσπαθήσῃ ἐνδεχομένως νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὰς ἀπόψεις καὶ τὰς ἰδέας, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸ περιεχόμενον του, ὑποβάλλων αὐτὰς καὶ εἰς κριτικὴν βάσανον. Ἀποτελεῖ οὕτως ὁ Τύπος τὸ πλεόν ἀποτελεσματικὸν μέσον διὰ τὴν διάδοσιν ἰδεῶν καὶ τὴν διὰ τούτων διαμόρφωσιν τῆς κοινῆς γνώμης, δι' αὐτὸ δὲ καὶ εἶναι ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας συνταγματικῆς προστασίας, εὐρυτέρας τῆς προβλεπομένης διὰ τὰ ἄλλα μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως.

Δὲν πρέπει, ἐξ ἄλλου, νὰ παραβλέπεται ὅτι κυρίως μὲν ὁ Τύπος, εἰς περισσότερον δὲ περιωρισμένην κλίμακα τὰ ἄλλα μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως, εἶναι δυνατόν, κατὰ τὰς περιστάσεις, νὰ ἀσκήσῃ εὐεργετικὴν ἢ ὀλεθρίαν ἐπιρροὴν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς κοινῆς γνώμης. Ὁ κίνδυνος τῆς ὀλεθρίας ἐπιρροῆς ἐντείνεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως, ἰδίᾳ δὲ ὁ Τύπος, ἔχουν περιέλθει — κατ' ἀκολουθίαν καὶ τῶν σημειωθείσων τεχνικῶν ἐξελλίξεων — εἰς χεῖρας πανισχύρων οικονομικῶν συγκροτημάτων, διὰ τὰ ὁποῖα μοναδικὸν κίνητρον δραστηριότητος ἀποτελεῖ ἡ πραγματοποίησις κατὰ τὸ δυνατόν μεγαλυτέρων κερδῶν. Ἡ ἐπιδιώξις αὕτη παρασύρει τοὺς ἐπιχειρηματίας εἰς τὴν ἐκάστοτε ἀναζήτησιν καὶ παρεμβολὴν πληροφοριῶν καὶ ἀπόψεων, αἱ ὁποῖαι νὰ εἶναι κατάλληλοι νὰ ἐντυπωσιάσουν τὴν κοινὴν γνώμην, ἔστω καὶ ἂν ἐλάχιστα ἢ οὐδόπως ἀνταποκρίνονται εἰς τὴν πραγματικότητα. Σχηματίζεται οὕτω συχνότατα ψευδὴς καὶ παραπλανητικὴ ἀτμόσφαιρα, ὁδηγοῦσα τὴν κοινὴν γνώμην εἰς

εσφαλμένους κρίσεις και εις συμπεράσματα, τὰ ὅποια πᾶν ἄλλο ἢ θεμελιούνται ἐπὶ πραγματικῶν δεδομένων. Ἡ ἔλλειψις συναισθημάτων κοινωνικῆς εὐθύνης τῶν διαθετόντων τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως δημιουργεῖ ὀξύτατον πρόβλημα εἰς πλείστας χώρας τοῦ ἐλευθεροῦ κόσμου και θέτει εἰς κίνδυνον αὐτὴν ταύτην τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν.

4. Ἐλευθεροτυπία και δημοσιογραφία.—Τὸ ἰσχύον Σύνταγμα κατοχυρώνει τὴν ἐλευθεροτυπίαν διὰ τοῦ ἄρθρ. 14 αὐτοῦ, τὸ ὅποιον ὁρίζει ὅτι «ὁ τύπος εἶναι ἐλεύθερος και ἐπιτελεῖ δημοσίαν ἀποστολήν, συνεπαγομένην δικαιώματα και ὑποχρεώσεις, ὡς και εὐθύνην διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῶν δημοσιευμάτων του». Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης τίθενται τὰ ὁρθὰ πλαίσια τῆς ἐλευθερίας τοῦ Τύπου, ἡ ἄσκησης τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ λειτουργημα και πρέπει νὰ ἀποβλέπη εἰς τὴν προστασίαν τοῦ δημοσίου συμφέροντος, ὑπογραμμίζεται δὲ ἡ εὐθύνη, τὴν ὁποίαν ὑπέχει ὁ Τύπος ὡς κύριον μέσον ἐνημερώσεως τῆς κοινῆς γνώμης, διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῶν δημοσιευμάτων του. Ἡ εὐθύνη αὕτη θεμελιώνει τὴν λήψιν κατασταλτικῶν μέτρων ἐναντίον τοῦ ἐξερχομένου τῶν ὁρίων τῆς ἀποστολῆς τοῦ Τύπου, ὑπὸ τὴν μορφήν ἰδίως ποινικῶν κυρώσεων, εἰς ὠρισμένας δὲ περιπτώσεις, ρητῶς κατονομαζομένας εἰς τὸ Σύνταγμα, και ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς κατασχέσεως τοῦ ἐντύπου. Ἐξ ἀντιθέτου, τὸ Σύνταγμα ρητῶς ἀπαγορεύει τόσον τὴν λογοκρισίαν, ὅσον και πᾶν ἄλλο προληπτικὸν μέτρον, δεδομένου ὅτι ταῦτα δὲν συμβιβάζονται πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς ἐλευθερίας τοῦ Τύπου. Κατ' ἐξαιρέσιν ὅμως τὸ Σύνταγμα ἐπιτρέπει τὴν παῦσιν τοῦ ἐντύπου — ἡ ὁποία ἀποτελεῖ προληπτικὸν μέτρον — εἴτε ὡς προσωρινήν, εἴτε και ὡς ὀριστικήν, ἀπαγγελλομένην δὲ πάντοτε διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως, ὅταν ἀπαγγελθοῦν κατ' αὐτοῦ ἀλλεπάλληλοι καταδίκαι δι' ὠρισμένα ἄξιόποινα ἀδικήματα, εἰδικώτερον δὲ διὰ τὰ ἀδικήματα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια συνεπάγονται κατὰσχεςιν, ὡς και δι' ἐκεῖνα, διὰ τῶν ὁποίων προσβάλλεται ὁ ἰδιωτικὸς ἢ ὁ οἰκογενειακὸς βίος.

Διὰ τοῦ θεσμικοῦ Ν.Δ. 346/1969 «Περὶ Τύπου» ρυθμίζονται, βάσει τοῦ Συντάγματος, ἅπαντα τὰ θέματα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Τύπου, τὴν ἐκδοσιν ἐφημερίδων και περιοδικῶν, τὸν οἰκονομικὸν ἔλεγχον τῶν ἐπιχειρήσεων Τύπου και τὰ διὰ τοῦ Τύπου διαπραττόμενα ἀδικήματα.

Ἡ ἀπαγόρευσις τῶν προληπτικῶν μέτρων ἰσχύει μόνον διὰ τὸν

Τύπον. Τούναντίον ἐπὶ τῶν ἄλλων μέσων μαζικῆς ἐνημερώσεως ἐπιτρέπονται προληπτικὰ μέτρα, δεδομένου ὅτι ἡ τελευταία παράγραφος τοῦ ἄρθρ. 14 τοῦ Συντάγματος ὀρίζει ὅτι αἱ προστατευτικαὶ διὰ τὸν Τύπον διατάξεις δὲν ἰσχύουν διὰ τὸν κινηματογράφον, τὰ δημόσια θεάματα, τὴν φωνογραφίαν, τὴν ραδιοφωνίαν, τὴν τηλεόρασιν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα παρεμφερῇ μέσα μεταδόσεως λόγου ἢ παραστάσεως.

Ἐν ὅψει τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Τύπος ἐπιτελεῖ λειτουργήμα, τὸ Σύνταγμα λαμβάνει εἰδικὴν πρόνοιαν καὶ διὰ τὰ πρόσωπα τὰ ἀσχοῦντα τὸ λειτουργήμα τοῦτο, τοὺς δημοσιογράφους, προβλέπον (ἄρθρ. 14 § 11) ὅτι «νόμος ὀρίζει τὰ προσόντα, τοὺς ὅρους καὶ τοὺς δεοντολογικοὺς κανόνας ἀσκήσεως τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος». Δὲν εἶναι πράγματι, νοητὸν τὰ πρόσωπα, τὰ ὅποια ἀσχοῦν τὸ δημοσιογραφικὸν ἐπάγγελμα, εἴτε ὡς ἐκδότες, εἴτε ὡς συντάκται, νὰ μὴ συγκεντρώνουν ὠρισμένα προσόντα καὶ νὰ μὴ παρέχουν ὠρισμένα ἐχέγγυα ἡθους καὶ ἀκεραιότητος, συγχρόνως δὲ καὶ νὰ μὴ συμμορφοῦνται, κατὰ τὴν ἀσκήσιν τοῦ λειτουργήματός των, πρὸς ὠρισμένους δεοντολογικοὺς κανόνας. Τὴν πρόνοιαν ταύτην ἐπιβάλλει τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Τύπος ἀσκεῖ σημαντικὴν ἐπίδρασιν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς κοινῆς γνώμης, ὥστε νὰ μὴ ἐπιτρέπεται νὰ ἀσχοῦν τὸ δημοσιογραφικὸν λειτουργήμα πρόσωπα ἀκατάλληλα πρὸς τοῦτο καὶ δυνάμενα νὰ ἀσκήσουν φθοροποιὸν ἐπίδρασιν εἰς τὴν κοινὴν γνώμην.

5. Πολῖται καὶ Τύπος.—Ἐξ ὅσων ἐλέχθησαν, εὐκολον εἶναι νὰ καταλήξῃ τις εἰς συμπεράσματα ἐν σχέσει πρὸς τὴν στάσιν, τὴν ὁποίαν ἐπιβάλλεται νὰ ἀκολουθοῦν οἱ πολῖται ἔναντι τοῦ Τύπου. Διότι, ἐφ' ὅσον ὁ Τύπος διευθύνεται, κατὰ κανόνα, ἀπὸ μεγάλας οἰκονομικὰς ἐπιχειρήσεις, αἱ ὁποῖαι θέτουν εἰς πρωταρχικὴν μοῖραν, ἐν παραβολῇ πρὸς τὸ δημόσιον συμφέρον, τὰ ἴδια αὐτῶν συμφέροντα, ὁ πολίτης πρέπει νὰ εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἐπιφυλακτικὸς ἔναντι τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Τύπου. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ σπεύδῃ νὰ τὰ υἱοθετῇ ὡς ἀνταποκρινόμενα πλήρως πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἀντιθέτως, πρέπει νὰ τὰ ὑποβάλλῃ εἰς προσεκτικὴν βάσανον καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ διαπιστώσῃ κατὰ πόσον ἀνταποκρίνονται ἢ ὄχι πρὸς τὰ πραγματικὰ δεδομένα. Ἄν δὲν τὸ πράττῃ, διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ παρασυρθῇ εἰς πεπλανημένας ἐντυπώσεις καὶ ἰδέας, διὰ τὰς ὁποίας, ὅταν μετανοήσῃ καὶ συλλάβῃ τὴν ἀλήθειαν, θὰ εἶναι ἴσως πλέον ἀργά. Διότι θὰ ἔχῃ ἐνεργήσῃ κατὰ τρόπον ἀντίθετον καὶ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς κοινωνικῆς ὁλότητος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ ἴδιον αὐτοῦ πραγματικὸν συμφέρον.

1. Ποῦ στηρίζεται ἡ λειτουργία τῆς δημοκρατίας ;
2. Ποῖος ὁ ἀπαραίτητος ὅρος λειτουργίας τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος ;
3. Ποῖα εἶναι τὰ θεμελιώδη δικαιώματα τοῦ πολίτου ;
4. Ποῖα εἶναι τὰ πολιτικά δικαιώματα ;
5. Ποῖαι αἱ κατηγορίαι καθήκοντων τῶν Ἑλλήνων πολιτῶν ;
6. Ποῖα τὰ καθήκοντα πρὸς τὸ Κράτος ;
7. Πῶς ἐκπληροῦνται τὸ καθήκον τῆς ὑπερασπίσεως τῆς Πατρίδος ;
8. Τί εἶναι τὸ καθήκον τῆς πίστεως πρὸς τὴν Πατρίδα ;
9. Τί σημαίνει ὑπακοή εἰς τοὺς νόμους ;
10. Τί σημαίνει συνεισφορά εἰς τὰ δημόσια βάρη ;
11. Ποῖα ἡ σημασία τοῦ καθήκοντος ἀσκήσεως τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος ;
12. Διὰ ποίου τρόπου ὁ πολίτης συμβάλλει εἰς τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης ;
13. Ποῖον τὸ καθήκον τῆς στοιχειώδους μορφώσεως ;
14. Πῶς ὁ πολίτης δύναται νὰ προστατεύσῃ ἐμμέσως τὴν ὑγίαν τοῦ συνόλου ;
15. Ποῖα τὰ προσωπικά καθήκοντα ;
16. Τί εἶναι τὸ καθήκον ἀσκήσεως ἐνὸς ἐπαγγέλματος ;
17. Τί εἶναι τὸ καθήκον προλήψεως ἢ ματαιώσεως ἐνὸς ἐγκλήματος καὶ τί τὸ καθήκον ἀμύνης ;
18. Ποῖα τὰ καθήκοντα τῶν πολιτῶν ὡς γονέων ;
19. Τί ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν τήρησιν τοῦ Κώδικος Ὀδικῆς Κυκλοφορίας ;
20. Πότε ἐνοχλοῦμεν τοὺς ἄλλους ;
21. Τί καλοῦμεν ἠθικὸν καθήκον ;
22. Ποῖα τὰ ἠθικά καθήκοντα ;
23. Τί σημαίνει εὐπρεπὴς δημοσία συμπεριφορὰ ;
24. Ποῖα εἶναι κοινωφελῆ ἔργα καὶ ποῖον τὸ πρὸς αὐτὰ καθήκον μας ;
25. Τί καλεῖται κόμμα ;
26. Τί συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κομμάτων ;
27. Ποῖαι αἱ προϋποθέσεις ἰδρύσεως καὶ λειτουργίας πολιτικῶν κομμάτων ;
28. Ποῖαι αἱ ὑποχρεώσεις τῶν κομμάτων ;
29. Ποῖον κομμάτων ἀπαγορεύεται ἡ ἰδρυσις ;
30. Ὑφίσταται περιορισμὸς συμμετοχῆς εἰς κόμματα ;
31. Τί καλεῖται ἐκλογικὸν σῶμα ;
32. Πότε ἡ ψηφοφορία λέγεται καθολικὴ ;
33. Ποῖα προσόντα πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ ἐκλογεὺς ;
34. Ποῖοι στεροῦνται τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου ;
35. Ποῖος ὁ σκοπὸς συντάξεως ἐκλογικῶν καταλόγων ;
36. Τί εἶναι αἱ ἐκλογαί ;
37. Ποῖα ἡ σημασία τῶν ἐκλογῶν ;
38. Πῶς διεξάγονται αἱ ἐκλογαί ;
39. Τί εἶναι ἐκλογικὸν σύστημα ;
40. Ποῖα ἡ σημασία τοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος ;
41. Τί εἶναι πλειονοψηφικὸν σύστημα ;
42. Τί εἶναι ἀναλογικὸν σύστημα ;

<p>43. Τί απαιτείται δια την εκπροσώ-
πησην εις την Βουλὴν κόμματος
ἢ συνασπισμοῦ κομμάτων ;</p> <p>44. Τὸ Σύνταγμα εἰς ποίαν περι-
πτώσιν ἀναφέρει τὸ εἶδος τοῦ
ἐκλογικοῦ συστήματος ;</p> <p>45. Τί καλεῖται κοινὴ γνώμη ;</p> <p>46. Ποία ἡ σημασία τῆς ἐνημερώ-
σεως τοῦ λαοῦ ;</p> <p>47. Πῶς πρέπει νὰ γίνεται ἡ ἐνημέ-
ρωσις τοῦ λαοῦ ;</p> <p>48. Ποῖοι οἱ παράγοντες διαμορφώ-
σεως τῆς κοινῆς γνώμης ;</p> <p>49. Ποῖα τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημε-
ρώσεως ;</p> <p>50. Δύναται ὁ Τύπος νὰ ἐπηρεάσῃ</p> | <p>τὴν κοινὴν γνώμην καὶ διατί ;</p> <p>51. Διατί σήμερον ὑφίσταται κίν-
δυνος ὁλεθρίας ἐπιρροῆς τοῦ
Τύπου ;</p> <p>52. Πῶς κατοχυροῦται ἡ ἐλευθερο-
τυπία ;</p> <p>53. Ἐπιτρέπεται ἡ λογοκρισία καὶ
ὁ προληπτικὸς ἔλεγχος τοῦ Τύ-
που ;</p> <p>54. Πότε καὶ πῶς ἐπιτρέπεται ἡ
παῦσις ἐνὸς ἐντύπου ;</p> <p>55. Ποία ἡ πρόνοια τοῦ νόμου διὰ
τοὺς δημοσιογράφους ;</p> <p>56. Ποία πρέπει νὰ εἶναι ἡ στάσις
τοῦ πολίτου ἔναντι τῶν δημο-
σιευμάτων τοῦ Τύπου ;</p> |
|---|--|

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΧ

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Τὸ Κράτος κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἔχει ἐπωμισθῇ καθήκοντα ζωτικῆς σημασίας, ἡ ἐκπλήρωσις τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ τὸν λόγον ὑπάρξεώς του ὡς ἡθικῆς προσωπικότητος μετ' ἀποστολὴν τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας, τῆς εἰρηνικῆς συμβιώσεως, τῆς ὑλικῆς εὐημερίας καὶ τῆς πνευματικῆς προόδου τῶν πολιτῶν του. Εἶναι ὑποχρεωμένον νὰ μεριμνᾷ διὰ τὴν ἐθνικὴν ἄμυναν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἀσφάλειαν τῆς χώρας, ν' ἀντιμετωπίζῃ τὰ προβλήματα τὰ προκύπτοντα ἐκ τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, νὰ ἱκανοποιῇ τὰς προσδοκίας καλυτέρας ἐκπαιδεύσεως, ἀρτιωτέρων καὶ πυκνοτέρων ὁδικῶν δικτύων καὶ ἄλλων κατασκευῶν δημοσίας χρήσεως, νὰ καλύπτῃ τὰς ἀνάγκας ἀποτελεσματικωτέρας προστασίας τῆς υἰείας τῶν πόλιτῶν, νὰ βελτιώσῃ συνεχῶς τὴν λειτουργίαν τῆς κρατικῆς μηχανῆς καὶ νὰ ὀργανώσῃ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας.

Ἡ ἐκπλήρωσις τῶν καθηκόντων αὐτῶν συνεπάγεται τεραστίας δαπάνας, τὸ ὕψος τῶν ὁποίων ἀνέρχεται σταθερῶς εἰς ὅλας τὰς χώρας, διότι ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος διευρύνεται ὁ ρόλος τοῦ Κράτους καὶ διογκοῦνται αἱ ὑποχρεώσεις του. Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι προῖόν τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως καὶ ἀποτελεῖ θεμελιῶδες γνώρισμα καὶ συνέπειαν τῆς συντελεσθείσης κατὰ τὸν αἰῶνά μας τεχνικῆς καὶ κοινωνικῆς προόδου. Ἡ ἀντιμετώπισις τῶν δαπανῶν τούτων προϋποθέτει καὶ ἀντίστοιχα ἔσοδα, τὰ ὅποια ἀντλοῦνται ἐκ διαφόρων πηγῶν.

Ι. Ο ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Ἡ πολιτικὴ τοῦ Κράτους ἐπὶ τῶν δαπανῶν καὶ τῶν ἐσόδων του ἀποτυπώται εἰς ἀριθμοὺς διὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ, ὁ ὅποιος εἶναι ὡς ἐνιαύσιος τυπικὸς νόμος, διὰ τοῦ ὁποίου προσδιορίζονται αἱ

πηγαί και ή πιθανή άπόδοσις τών δημοσίων έσόδων και καθορίζονται τά όρια τών έξόδων του Κράτους δι' έκαστον οικονομικόν έτος». 'Ο προϋπολογισμός, δηλαδή, είναι πράξις λογιστική, νομική και πολιτική. 'Ως λογιστική πράξις έχει την αὐτήν θεμελιώδη σημασίαν, την όποίαν έχει και διά πάσαν ιδιωτικήν οικονομίαν και είναι άπαραίτητος διά τó Κράτος λόγω τής έκτάσεως τών οικονομικῶν του, του εύρυτάτου κύκλου τών προσώπων, τά όποια άφορᾷ, τής έλλείψεως φυσικῆς έκπροσωπήσεως και τής ροπῆς πρὸς αύξησιν τών δαπανῶν. 'Ως νομική πράξις, είναι άπαραίτητος διά νά έχουν νόμιμον χαρακτήρα αἱ ενέργειαι τών οργάνων τής έκτελεστικῆς εξουσίας, διότι δι' αὐτοῦ, ὡς νόμου, παρέχεται εἰς τήν έκτελεστικήν εξουσίαν ή τυπική έγκρισις και ἄδεια ὅπως προβῇ εἰς δαπάνας και εἰσπράξεις. 'Ως πολιτική πράξις, τέλος, ὁ προϋπολογισμός πρῶτον, άποτελεῖ μέσον πρὸς πραγματοποίησιν του πολιτικοῦ και οικονομικοῦ προγράμματος τής Κυβερνήσεως, παρέχων άκριβῆ εἰκόνα αὐτοῦ και του μέτρου κατὰ τὸ όποῖον θά καταστῇ δυνατόν νά πραγματοποιηθῇ και δεύτερον άπαλλάσσει τήν Κυβέρνησιν ἐκ τής εὐθύνης διά τὰ παρ' αὐτῆς πραγματοποιούμενα έξοδα και έσοδα, ἐφ' ὅσον ταῦτα περιορίζονται ἐντὸς τών ἐν αὐτῷ προβλεφθέντων ὁρίων και στηρίζονται εἰς κειμένας διατάξεις νόμων.

'Ο προϋπολογισμός είναι βραχυχρόνιον — ἐνιαύσιον — πρόγραμμα οικονομικῆς δράσεως και δι' αὐτοῦ ἐπιδιώκεται ή ὀρθολογική κατανομή τών διαθέσίμων πόρων ἐνός έτους πρὸς ικανοποίησιν τών δημοσίων ἀναγκῶν και πραγματοποίησιν τής οικονομικῆς και κοινωνικῆς πολιτικῆς τής Κυβερνήσεως. Διά του προϋπολογισμοῦ διατίθενται τὰ ἀναγκαῖα ποσά διά τήν ὀργάνωσιν τής ἐθνικῆς ἀμύνης και τής ἐννόμου τάξεως, διά τήν άπονομήν τής δικαιοσύνης και τήν διασφάλισιν τής χρηματικῆς τάξεως (ἀπαραιτήτων προϋποθέσεων πρὸς εξασφάλισιν και προστασίαν τής κοινωνικῆς και οικονομικῆς ἀναπτύξεως τής χώρας), διά τήν παραγωγήν ὑπηρεσιῶν πρὸς ικανοποίησιν συλλογικῶν ἀναγκῶν, τὰς όποίας δέν δύναται νά ικανοποιήσῃ ή ιδιωτική πρωτοβουλία, ἀλλά και διά τήν ικανοποίησιν ἀτομικῶν ἀναγκῶν, αἱ όποῖαι, λόγω τής εισοδηματικῆς ἀνισότητος, δέν είναι δυνατόν νά ικανοποιηθοῦν ἐπαρκῶς ἄνευ τής παρεμβάσεως του Κράτους.

Κατὰ τὸ Σύνταγμα (ἄρθρ. 82 § 1) «οὐδείς φόρος ἐπιβάλλεται οὐδ' εἰσπράττεται ἄνευ νόμου», ὅπερ σημαίνει ὅτι εἰς τὸν προϋπολογισμὸν οὐδέν κονδύλιον έσόδων δύναται ν' ἀναγραφῇ, ἂν δέν ὑπάρχῃ προηγου-

μένως ειδικός νόμος επιβάλλων τὸν φόρον, ἐξ οὗ θὰ προέλθῃ τὸ ἔσοδον. Διὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐγκρίνεται ἡ ἔτησίᾳ εἰσπραξις τῶν φόρων, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἐπιβληθῇ διὰ προηγουμένων νόμων, καὶ ἡ ἔτησίᾳ δαπάνη διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν ὑποχρεώσεων, τὰς ὁποίας ἔχει ἀναλάβει τὸ Κράτος διὰ νόμων ἢ δύναται ν' ἀναλάβῃ.

Ὁ προϋπολογισμὸς τῶν ἐσόδων καὶ τῶν ἐξόδων τοῦ Κράτους εἰσάγεται εἰς τὴν Βουλὴν διὰ τοῦ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Ὑπουργοῦ ἕνα τοῦλάχιστον μῆνα πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους καὶ ψηφίζεται ὑπ' αὐτῆς — κατὰ τὸ ἄρθρ. 83 § 3 καὶ 1 τοῦ Συντάγματος. Ἡ μὴ τήρησις τῆς διατάξεως ταύτης, ἡ ὁποία περιλαμβάνετο καὶ εἰς τὰ Συντάγματα τοῦ 1911 καὶ τοῦ 1952, ἀποτελεῖ συνταγματικὴν ἀταξίαν, ἥτις ὅμως εἶχε καταστῇ νόμιμον καθεστὼς παρ' ἡμῖν, διότι ἐπὶ 35 ἔτη οὐδέποτε ἑλληνικὸς προϋπολογισμὸς εἶχε κατατεθῇ ἐντὸς τῶν συνταγματικῶν προθεσμιῶν. Ἀπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως τῆς 21ης Ἀπριλίου ἡ ἀταξία αὕτη ἐξέλιπε καὶ οἱ προϋπολογισμοὶ τοῦ 1967, τοῦ 1968, τοῦ 1969 καὶ τοῦ 1970 κατετέθησαν (εἰς τὸ ἀναπληροῦν τὴν Βουλὴν Ὑπουργικὸν Συμβούλιον) ἐντὸς τῆς προθεσμίας τῆς ὀριζομένης ὑπὸ τοῦ Συντάγματος καὶ οὕτως ἡ δημοσιονομικὴ διαχείρισις γίνεται πλέον βᾶσει ἐκ τῶν προτέρων ἐγκεκριμένου προϋπολογισμοῦ.

II. ΣΚΟΠΟΙ ΕΣΟΔΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Τὸ Κράτος διαθέτει τὰ ἔσοδά του δι' ὅλους τοὺς σκοποὺς του, ἡ ἐκπλήρωσις τῶν ὁποίων ἀπαιτεῖ δαπάνην : διὰ τὴν ἐθνικὴν ἀμυναν καὶ ἀσφάλειαν, διὰ τὴν μισθοδοσίαν τῶν κρατικῶν λειτουργῶν, διὰ τὴν συνταξιοδότησιν τῶν ἀποχωρούντων τῆς ὑπηρεσίας, διὰ τὴν παιδείαν, διὰ τὴν Ἑκκλησίαν, διὰ τὴν κοινωνικὴν πρόνοιαν καὶ ὑγείαν, διὰ τὴν γεωργίαν, διὰ τὴν συνταξιοδότησιν καὶ προστασίαν τῶν ἀγροτῶν, διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ δημοσίου χρέους κλπ. Διὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων ἐκφράζεται ἀντικειμενικῶς ἡ πολιτικὴ τῆς Κυβερνήσεως εἰς μίαν δεδομένην περίοδον, δηλαδὴ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον αὕτη ἀξιολογεῖ τὰς διαφόρους ἀνάγκας τῆς χώρας καὶ ἡ στάσις της ἐναντι τῶν γενικωτέρων προβλημάτων, ἅτινα ἀπασχολοῦν τὴν ἀνθρωπότητα.

Τὰ 46% τῶν συνολικῶν δαπανῶν τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1970, ἥτοι ποσὸν 24.764 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, διατίθενται διὰ μισθοῦς, συντάξεις καὶ περίθαλψιν τῶν ἐν ἐνεργείᾳ κρατικῶν λειτουρ-

γῶν καὶ τῶν συνταξιούχων. Εἰδικώτερον οἱ μὲν ἐν ἐνεργείᾳ κρατικοὶ λειτουργοὶ ἀπορροφοῦν 17.975 ἑκατομμύρια, οἱ δὲ συνταξιούχοι 6.788.

III. ΠΗΓΑΙ ΕΣΟΔΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Κυρία καὶ τακτικὴ πηγὴ ἐσόδων τοῦ Κράτους εἰς ὅλας τὰς χώρας, διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν δαπανῶν του, εἶναι οἱ *φ ό ρ ο ι*, δευτερεύουσα ὠρισμένα *δικαιώματα* του καὶ *π ρ ό σ ο δ ο ι*, ἑκτακτος δὲ τὰ *δημόσια δάνεια*.

Α' - ΦΟΡΟΙ - ΑΜΕΣΟΙ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΟΙ

Φόρος εἶναι «ἡ κατὰ νόμον ἀναγκαστικὴ, ἄνευ εἰδικῆς ἀντιπαροχῆς εἰσφορὰ εἰς τὸ Κράτος ἐκ μέρους φυσικῶν ἢ νομικῶν προσώπων διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς του». Οἱ φόροι εἶναι δύο εἰδῶν : ἄμεσοι καὶ ἔμμεσοι. Ἄμεσοι φόροι εἶναι οἱ ἀπ' εὐθείας ἐπιβαλλόμενοι ἐπὶ τῶν ὑποχρέων πολιτῶν, βάσει τοῦ εἰσοδήματός των ἢ ἐξ ἄλλων προσωποπαγῶν αἰτίων (κληρονομίας, δωρεᾶς κλπ.) καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ μετατεθοῦν εἰς τοὺς ὥμους ἄλλων, ἔμμεσοι δὲ οἱ ἐπιβαλλόμενοι ἐπὶ ὠρισμένων ἀγαθῶν ἢ ὑπηρεσιῶν καὶ ἐπιβαρύνοντες τὰ ἄτομα μόνον ἐν ᾧ μέτρῳ κάμουν χρῆσιν τῶν ἀγαθῶν τούτων ἢ ὑπηρεσιῶν. Οἱ ἔμμεσοι φόροι ἐπιβάλλονται ἐπὶ ἀγαθῶν κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν των εἰς τὴν χώραν (δασμοί), κατὰ τὴν παραγωγὴν των (φόροι καταναλώσεως, ὅπως τοῦ καπνοῦ), κατὰ τὴν μεταβίβασίν των (φόρος μεταβιβάσεως ἀκινήτων, χαρτόσημον τιμολογίων κλπ.) καὶ ἐπὶ παροχῆς ὑπηρεσιῶν ἢ ἐπὶ οἰασθήποτε συναλλαγῆς ἢ ἐγγράφου.

Οἱ ἄμεσοι φόροι θεωροῦνται κοινωνικῶς δικαιότεροι τῶν ἐμμέσων, διότι ἐπιβαρύνουν τοὺς πολίτας ἀναλόγως τῆς οἰκονομικῆς ἀντοχῆς των καὶ δὲν πλῆττουν τοὺς οἰκονομικῶς ἀσθενεστέρους, ἐνῷ οἱ ἔμμεσοι (οἱ περισσότεροι, τοῦλάχιστον, ἐξ αὐτῶν) ἐπιβαρύνουν τὸ σύνολον, διότι προέρχονται ἐξ ἀγαθῶν εὐρείας καταναλώσεως, τὰ ὅποια εἶναι ἐξ ἴσου σχεδὸν ἀναγκαῖα εἰς ὅλους. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ σύγχρονα κράτη προσπαθοῦν ὅπως βελτιώνεται συνεχῶς ἡ σχέσις μεταξὺ ἀμέσων καὶ ἐμμέσων φόρων, δι' αὐξήσεως τῶν ἐκ τῆς ἀμέσου φορολογίας ἐσόδων.

Κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα ἡ ἄμεσος φορολογία ἦτο *ἀ ν α λ ο γ ι κ ή*,

ὁ καταβαλλόμενος, δηλαδή, φόρος ἀντεπροσώπευε σταθερὸν ποσοστὸν τοῦ εἰσοδήματος, τῆς κληρονομίας, τῆς δωρεᾶς κλπ., ἀδιαφόρως τοῦ ὕψους των. Σήμερον ὅμως σπανίως ἀπαντῶνται καθαρῶς ἀναλογικοὶ ἄμεσοι φόροι, διότι ἔχει καθιερωθῇ καὶ γενικευθῇ τὸ σύστημα τῆς *π ρ ο ο δ ε υ τ ι κ ῆς* ἀμέσου φορολογίας, κατὰ τὸ ὅποιον ὅσον μεγαλύτερον εἶναι τὸ φορολογητέον ποσόν, τόσον ὑψηλότερον ὀρίζεται τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου (ὁ λεγόμενος «φορολογικὸς συντελεστῆς»). Τὸ σύστημα τοῦτο θεωρεῖται κοινωνικῶς δικαιοτέρον καὶ οἰκονομικῶς λογικότερον, διότι ἓνας εὐπόρος δαπανῶν ἐκ τῶν εἰσοδημάτων του ὀλιγώτερα διὰ τὰ ἀπαραιτήτητα καὶ περισσότερα διὰ πολυτελεῖ διαβίωσιν ἀπὸ ἑνα μέτριον εἰσοδηματίαν ἢ ἀπὸ ἑνα πτωχόν, διαθέτει περιθώρια νὰ προσφέρῃ εἰς τὸ Κράτος μεγαλύτερον ποσοστὸν τῶν εἰσοδημάτων του. Βάσει τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, μάλιστα, ἀπαλλάσσονται τελείως τῆς φορολογίας τὰ χαμηλὰ εἰσοδήματα.

1. Ἄμεσοι φόροι

Ἄμεσοι φόροι εἶναι οἱ ἑξῆς :

1. Ὁ *φ ὄ ρ ο ς εἰ σ ο δ ῆ μ α τ ο ς*, ὁ ὅποιος διαιρεῖται εἰς ἑπτὰ κατηγορίας ἀναλυτικῶν φόρων, τὰς ἑξῆς : α) Ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐξ οἰκοδομῶν β) Ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐξ ἐκμισθώσεως γαιῶν γ) Ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐκ κινητῶν ἀξιῶν δ) Ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐξ ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ε) Ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐκ γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων ἢ ἐκμεταλλεύσεων στ) Ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐκ μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ζ) Ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐξ ὑπηρεσιῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων.

Ἐκ τοῦ φορολογητέου εἰσοδήματος ἐκπίπτει (ἐκτὸς ἄλλων εἰδικῶν ἐκπτώσεων) ποσὸν 15.000 δρχ. κατὰ φορολογούμενον, ποσὸν 9.000 διὰ τὴν σύζυγον καὶ 5.000 δι' ἕκαστον συνοικοῦν καὶ βαρῦνον τὸν φορολογούμενον πρόσωπον, τὰ ἔξοδα ἱατρικῆς καὶ νοσοκομειακῆς περιθάλψεως, αἱ δωρεαὶ εἰς τὸ Δημόσιον κλπ., τὰ ἀσφάλιστρα ζωῆς κλπ. Ὁ φόρος εἰσοδήματος ὑπολογίζεται βάσει τοῦ προοδευτικοῦ συστήματος.

2. Οἱ *φ ὄ ρ ο ι ἐ π ἰ τ ῆ ς π ε ρ ι ο υ σ ῖ α ς*, ἤτοι ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν, τῶν προικῶν, τῶν δωρεῶν καὶ τῶν κερδῶν ἐκ λαχείων, οἱ ὅποιοι ἐπίσης ὑπολογίζονται βάσει τοῦ προοδευτικοῦ συστήματος, ὥστε νὰ φορολογοῦνται βαρύτερον αἱ μεγαλύτεραι περιουσίαι.

Ἡ φορολογικὴ συνείδησις. Κάθε πολίτης, ἔχων εἰσόδημα πέραν ἐνὸς κατωτάτου ὁρίου, ὀφείλει νὰ ὑποβάλλῃ ἐντὸς τοῦ Ἰανουαρίου-Μαρτίου εἰς τὴν Οἰκονομικὴν Ἐφορίαν τοῦ τόπου τῆς κατοικίας του δὴ λ ω σ ι ν περὶ τῶν ἐκ πάσης πηγῆς εἰσοδημάτων, τὰ ὅποια ἀπέκτησε κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος. Ἡ Ἐφορία ἐλέγχει ἂν ὁ φορολογούμενος ἐδήλωσε τὰ πραγματικὰ εἰσοδήματά του καὶ «βεβαιώνει» τὸν ἀναλογοῦντα φόρον, ὁ ὅποιος ἀκολουθῶς εἰσπράττεται ὑπὸ τοῦ Δημοσίου Ταμείου. Ἡ παράλειψις ὑποβολῆς δηλώσεως φορολογίας εἰσοδήματος ἢ ἡ ὑποβολὴ ἀνακριβοῦς δηλώσεως ὑπὸ τῶν πρὸς τοῦτο ὑποχρέων συνιστᾷ ἀδίκημα φοροδιαφυγῆς, τὸ ὅποϊον τιμωρεῖται διὰ ποινῆς φυλακίσεως τοῦλάχιστον ἐνὸς ἔτους καὶ χρηματικῆς ποινῆς ἀπὸ 20.000 μέχρις 1.000.000.

Ἡ ὑποβολὴ εἰλικρινοῦς φορολογικῆς δηλώσεως ἀποτελεῖ ἐν ἐκ τῶν θεμελιωδῶν καθηκόντων τοῦ πολίτου. Εἰς ὅλας τὰς προηγμένας χώρας ἢ προσπάθεια τῆς ἐξαπατήσεως τοῦ Κράτους δι' ἀποκρύψεως τοῦ εἰσοδήματος (ἢ προσπάθεια φοροκλοπῆς) θεωρεῖται ἀτιμωτικὸν ἀδίκημα καὶ κολάζεται μὲ ἐξοντωτικὴν αὐστηρότητα. Ὅσον περισσότερον προηγμένη εἶναι μία χώρα, τόσον περισσότερον ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ φορολογικὴ συνείδησις τῶν πολιτῶν της καὶ τὰ κρούσματα φοροκλοπῆς σπανιώτερα.

2. Ἐμμεσοί φόροι

Ἐμμεσοί φόροι εἶναι :

1. Οἱ δ α σ μ οί, δηλαδή οἱ ἐπὶ τῆς ἀξίας φόροι, οἱ ὅποιοι ἐπιβάλλονται ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων εἰς τὴν χώραν ἐμπορευμάτων καὶ οἱ ὅποιοι ἐπιβαρύνουν τὴν τιμὴν πωλήσεώς των. Διὰ τῶν δασμῶν ἐπιδιώκονται ἅφ' ἐνὸς ταμειευτικοῦ σκοποῦ (πρόσκτησις ἐσόδων ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς μὴ παραγομένων εἰς τὴν χώραν εἰδῶν, ὅπως ὁ καφὲς κ.ἄ.) καὶ ἅφ' ἐτέρου προστατευτικοῦ τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς, γεωργικῆς καὶ βιομηχανικῆς. Εἰς τὴν δευτέραν αὐτὴν περίπτωσιν σκοπὸς τοῦ δασμοῦ εἶναι νὰ καταστήσῃ τὸ ξένον ἐμπόρευμα ἀκριβώτερον ἀπὸ τὸ ὁμοειδὲς ἐγχώριον, ὥστε νὰ μὴ τὸ συναγωνίζεται ἐξοντωτικῶς. Ἡ Ἑλλάς, ἀπὸ τῆς συνδέσεώς της μὲ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Οἰκονομικὴν Κοινότητα ἢ Κοινὴν Ἀγορὰν (1962) ὑποχρεοῦται ὅπως μειώσῃ συνεχῶς τοὺς δασμοὺς ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων ἐκ τῶν χωρῶν τῆς ΕΟΚ προῖ-

όντων, αλλά με ρυθμόν βραδύτερον ἐκείνου, με τὸν ὅποῖον μειώνουν αἱ χῶραι αὐταὶ τοὺς δασμοὺς ἐπὶ τῶν ἐξ Ἑλλάδος εἰσαγομένων προϊόντων.

2. Οἱ φόροι ἐπὶ τῆς καταναλώσεως, οἱ ὅποιοι ἐπιβάλλονται ἐπὶ τῶν παραγομένων καὶ καταναλισκομένων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν εἰδῶν καὶ ἐπὶ τῶν συναλλαγῶν.

Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐσόδων ἐξ ἐμμέσων φόρων δύνανται νὰ ὑπαχθοῦν καὶ τὰ ἐξῆς : α) Τὰ ἔσοδα ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν εἰδῶν κρατικοῦ μονοπωλίου β) Τὰ ἔσοδα ἐκ τῶν τελῶν χαρτοσήμου, τὸ ὅποῖον ἐπικολᾷται ἐπὶ τῶν διαφόρων ἐγγράφων (συμφωνητικῶν, ἀποδείξεων ἐνοικίου, συναλλαγματικῶν, συμβολαίων κλπ.).

Αἱ φορολογικαὶ ὑπηρεσίαι τοῦ κράτους εἶναι τέσσαρες :

1. Τὰ Τελωνεῖα, τὰ ὅποια βεβαιώνουν τοὺς δασμούς.

2. Αἱ Ἐφορίαι Καπνοῦ, αἱ ὅποια βεβαιώνουν τὸν φόρον παραγωγῆς καπνοῦ καὶ τὸν φόρον καταναλώσεως καπνοῦ.

3. Τὸ Γενικὸν Χημεῖον τοῦ Κράτους, τὸ ὅποῖον βεβαιώνει τὸν φόρον καταναλώσεως οἰνοπνεύματος καὶ βύνης.

4. Αἱ Οἰκονομικαὶ Ἐφορίαι, αἱ ὅποια βεβαιώνουν τοὺς ἀμέσους φόρους (καὶ τινες ἐμμέσους) καὶ ἀποστέλλουν κατόπιν χρηματικούς καταλόγους εἰς τὰ Δημόσια Ταμεῖα, ἅτινα ἐνεργοῦν τὴν εἰσπραξίν τῶν φόρων παρὰ τῶν φορολογουμένων.

Β' - ἌΛΛΑΙ ΠΡΟΣΟΔΟΙ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Πέραν τῶν φόρων (ἀμέσων καὶ ἐμμέσων) ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι πηγαι ἐσόδων τοῦ Κράτους, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ ἐξῆς :

1. Δικαιώματα τοῦ Κράτους : ἐκ τῆς συμμετοχῆς του εἰς κέρδη ὀρισμένων ἐπιχειρήσεων μονοπωλιακοῦ χαρακτῆρος, ὅπως ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, τὸ Ταμεῖον Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων, ὁ Ο.Τ.Ε., ἡ Δ.Ε.Η. κλπ. ἐκ τῆς ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης (δικαστικά τέλη καὶ δικαιώματα καὶ χρηματικαὶ ποιναι)· ἐξ ἀπαλλαγῆς ὑποχρεώσεων (ἐξαγοραὶ στρατιωτικῆς θητείας)· ἐκ τῆς ἐγκαταστάσεως ξένων ἐταιριῶν· ἐκ τῆς κατοχυρώσεως βιομηχανικῶν σημάτων καὶ διπλωμάτων εὑρεσιτεχνίας· ἐκ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἱαματικῶν πηγῶν κ.ἄ.

2. Πρόσοδοι ἐκ προσφορᾶς ὑπηρεσιῶν (Ταχυδρομεῖα) καὶ ἐκ τῆς λειτουργίας διαφόρων καταστημάτων, ὅπως τὸ Ἐθνικὸν Τυπογραφεῖον,

τὸ Γενικὸν Χημεῖον τοῦ Κράτους, αἱ Ἀποθήκαι τῶν Τελωνείων κλπ.

3. Περιουσία τοῦ Κράτους, ὅπως τὰ δημόσια κτήματα, τὰ δάση, οἱ λιμένες, αἱ ἱαματικαὶ πηγαί, τὰ μεταλλεῖα, τὰ ὄρυχεῖα, τὰ ἰχθυοτροφεῖα κλπ., τὰ ὅποια προσπορίζουν εἰς τὸ Δημόσιον σημαντικὰ εἰσοδήματα.

4. Πρόσοδοι ἐκ τῶν Κρατικῶν Λαχείων (Ἐθνικοῦ, Λαϊκοῦ καὶ Εἰδικοῦ).

Γ' - ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΝΕΙΑ

Αἱ ἔκτακτοι δαπάναι τοῦ Κράτους λόγω πολέμου ἢ μεγάλων θεομηνιῶν ἢ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν μεγάλων παραγωγικῶν ἔργων δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀντιμετωπισθοῦν διὰ τῶν τακτικῶν ἐσόδων του. Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας ἀναζητοῦνται πόροι ἐξ ἄλλων πηγῶν, ἡ σημαντικωτέρα καὶ συνηθεστέρα τῶν ὁποίων εἶναι τὸ *δημόσιον δάνειον*. ("Ἄλλαι πηγαὶ εἶναι : ἡ ἐκποίησης περιουσιακῶν στοιχείων τοῦ Κράτους, ἡ χρησιμοποίησις τῶν δημοσίων θησαυρῶν, ἡ ἐπιβολὴ ἐκτάκτου φορολογίας, ἡ ἔκδοσις χρήματος ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας). Τὸ σύνολον τῶν ἀνὰ πᾶσαν δεδομένην στιγμὴν ὑποχρεώσεων τοῦ Κράτους ἐκ δημοσίων δανείων ἀποτελεῖ τὸ *Δημόσιον Χρέος* τῆς χώρας.

Κατὰ τῶν δημοσίων δανείων ἔχουν διατυπωθῇ διάφορα ἐπιχειρήματα, τὸ κυριώτερον ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι ὅτι ταῦτα (ἐπειδὴ κατὰ κανόνα εἶναι μακροπρόθεσμα) ἐπιτρέπουν εἰς τὴν παροῦσαν γενεάν ν' ἀπολαμβάνη εἰς βάρος τῆς μελλούσης, ἥτις θὰ ἐπιστρέψῃ τὸ δάνειον διὰ τῆς πληρωμῆς τοῦ τοκοχρεωλυσίου. Ἐφ' ὅσον ὁμῶς διὰ τοῦ δανείου δὲν ἀποσκοπεῖται ἡ κάλυψις τακτικῶν δαπανῶν, ἀλλὰ ἡ πραγματοποίησις δαπανῶν κεφαλαίου ἢ ἐπενδύσεως, τὸ ἐπιχειρήμα χάνει τὴν σημασίαν του. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν αἱ δαπάναι αὗται, λόγω τῶν ὑπερῶγων ποσῶν τὰ ὅποια ἀντιπροσωπεύουν, νὰ καλυφθοῦν διὰ τῆς φορολογίας καὶ διότι δὲν εἶναι, ἐπὶ πλεόν, δίκαιον, νὰ βαρύνουν ἀποκλειστικῶς τὴν παροῦσαν γενεάν, ἀφοῦ ἐκ τούτων θ' ἀντλήσουν ὀφέλη καὶ αἱ μέλλουσαι γενεαὶ τῶν φορολογουμένων. Ἐπιβάλλεται, συνεπῶς, ὅχι μόνον ἐκ λόγων δημοσιονομικῶν καὶ οἰκονομικῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ λόγων κοινωνικῆς δικαιοσύνης, ὅπως αἱ δαπάναι ἐπενδύσεως ἢ κεφαλαίου καλύπτονται διὰ τῆς προσφυγῆς εἰς δανεισμόν.

Τὰ δάνεια διακρίνονται :

1. Εἰς ἐσωτερικά καὶ εἰς ἐξωτερικά, ἀναλόγως τοῦ ἂν τὸ Κράτος ἀντλή δι' αὐτοῦ τὰ κεφάλαια τῶν ὁποίων ἔχει ἀνάγκη, ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἢ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

2. Εἰς διηνεκῇ δάνεια καὶ εἰς χρεωλυτικά. Διηνεκῇ καλοῦνται τὰ δάνεια, ὅταν τὸ Κράτος δὲν ὑποχρεοῦται ἐκ τῆς συμβάσεως τοῦ δανείου ν' ἀποσβέσῃ τὸ κεφάλαιόν του, ἀλλὰ δύναται νὰ πράττῃ τοῦτο κατὰ προαίρεσιν, ὑποχρεούμενον μόνον νὰ πληρώνῃ κατ' ἔτος τὸν συμπεφωνημένον τόκον. Χρεωλυτικά καλοῦνται τὰ δάνεια, ὅταν τὸ Κράτος ὑποχρεοῦται κατ' ἔτος νὰ καταβάλλῃ ἐκτὸς τοῦ συμπεφωνημένου τόκου, καὶ τὸ εἰς τὴν σύμβασιν ὀριζόμενον χρεωλύσιον, ἥτοι μέρος τοῦ κεφαλαίου, εἰς τρόπον ὥστε ἐντὸς τοῦ ὀρισμένου διὰ τῆς συμβάσεως τοῦ δανείου χρόνου, ν' ἀποσβέσῃ τὸ δανεισθὲν ποσόν.

3. Εἰς συνήθη καὶ εἰς ἀναγκαστικά. Εἰς τὰ συνήθη δάνεια τὸ Κράτος ἐνεργεῖ ἄμεσον ἐλευθέραν προσφυγὴν εἰς τὴν ἀποταμίευσιν, ἥτις ἐγγράφεται εἰς τὸ δάνειον ὠθουμένη ἀπὸ τὸ συμφέρον αὐτῆς. Τὸ Κράτος πολλάκις διὰ νὰ προσελκύσῃ τὴν ἀποταμίευσιν προσφέρει, πέραν τοῦ τόκου καὶ ὀρισμένα πλεονεκτήματα, ὅπως ἡ ὑπὸ τὸ ἄρτιον τιμὴ, τὰ λαχεῖα (λαχειοφόρα δάνεια), ἡ φορολογικὴ ἀπαλλαγὴ τοῦ ἐκ τῶν τίτλων τοῦ δανείου προκύπτοντος εἰσοδήματος κλπ. Εἰς τὰ ἀναγκαστικά δάνεια τὸ Κράτος ἐπιβάλλει ὑποχρεωτικῶς τὴν σύναψιν καὶ τοὺς ὅρους τοῦ δανείου διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ, καταναγκάζον τοὺς πολίτας ὅπως τοῦ δανείσουν μέρος τῆς περιουσίας των ἢ τοῦ εἰσοδήματός των. Τὸ ἀναγκαστικὸν δάνειον ἀποτελεῖ οὐσιαστικῶς ἐπίταξιν χρήματος καὶ διὰ τοῦτο ἔχει χαρακτηρισθῇ ὡς ἑκτακτος φόρος.

Τὰ δημόσια δάνεια ἐκδίδονται συνήθως : ἢ διὰ δημοσίας ἐργραφῆς, ὅποτε τὸ Κράτος, στηριζόμενον εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πίστιν, προσκαλεῖ ἀπ' εὐθείας τοὺς πολίτας, ν' ἀγοράσουν ὁμολογίας μέχρις ὀρισμένης ἡμερομηνίας ἀπὸ τῆς κηρύξεως τῆς ἐγγραφῆς (ἄμεσος τρόπος) ἢ κατόπιν διαπραγματεύσεως μετὰ τραπεζῶν, αἱ ὁποῖαι ἐκδίδουν τὸ δάνειον εἰς ὀρισμένην τιμὴν ὑπὸ τὸ ἄρτιον καὶ χορηγοῦν τὸ ἀναγκαῖον ποσὸν εἰς τὸ Κράτος, ἀκολουθῶν δὲ καλύπτουν τοῦτο εἰς δημοσίαν ἐγγραφὴν, ἢ τὸ τοποθετοῦν μεταξὺ τῶν πελατῶν των (ἔμμεσος τρόπος). Ὁ ἔμμεσος τρόπος, χρησιμοποιηθεὶς κυρίως διὰ τὴν σύναψιν ἐξωτερικῶν δανείων, παρουσιάζει τὸ πλεονέκτημα ὅτι τὸ Κράτος δὲν ριψοκινδυνεύει ἀποτυχίαν καλύψεως τοῦ ἐκδιδομένου δανείου, μειονεκτεῖ

ὁμως κατὰ τὸ ὅτι αἱ τράπεζαι ἐξασφαλίζουν δι' ἐαυτὰς ὅρους (τιμὴ ὑπὸ τὸ ἄρτιον, ὑψηλὸι τόκοι κλπ.), οἱ ὁποῖοι ἀναβιβάζουν τὸ κόστος τοῦ διὰ τοῦ δανείου ἀποκτωμένου χρήματος.

Ἡ Ἑθνικὴ Ἐπαναστατικὴ Κυβέρνησις ἐξέδωκεν εἰς δημοσίαν ἐγγραφὴν μέχρι τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1969 τρία (λαχειοφόρα) Ὁμολογιακὰ Δάνεια Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως, ὑπερκαλυφθέντα, τὰ ἐξῆς :

α) Λαχειοφόρον Δάνειον Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως 6,5% 1967 ὀνομαστικοῦ κεφαλαίου 1.500.000.000 δραχμῶν. β) Λαχειοφόρον Δάνειον Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως 6,5% 1968 ὀνομαστικοῦ κεφαλαίου 1.800.000.000 δραχμῶν. γ) Λαχειοφόρον Δάνειον Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως 6,5% 1969 ὀνομαστικοῦ κεφαλαίου 2.000.000.000 δραχμῶν. Τὰ δάνεια ταῦτα ἀποφέρουν εἰς τοὺς κομιστάς τῶν ὁμολογιῶν τόκον 6,5% καὶ ἄλλα πλεονεκτήματα.

IV. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ

Αἱ χῶραι τοῦ κόσμου διαιροῦνται ἄδρομερῶς ἀπὸ ἀπόψεως οἰκονομικῆς προόδου καὶ εὐημερίας εἰς τρεῖς ομάδας : εἰς τὰς ἀνεπτυγμένας, εἰς τὰς ἀναπτυσσομένας καὶ εἰς τὰς ὑποαναπτύκτους. Τὸ συνήθως χρησιμοποιούμενον διὰ τὴν ταξινομήσιν κριτήριον εἶναι τὸ ἐτήσιον $\kappa \alpha \tau \alpha \kappa \epsilon \phi \alpha \lambda \eta \nu$ ἐθνικὸν εἰσόδημα — δηλαδή τὸ $\epsilon \theta \nu \iota \kappa \acute{o} \nu \epsilon \iota \sigma \acute{o} \delta \eta \mu \alpha$ (=τὸ σύνολον τῆς χρηματικῆς ἀξίας τῶν ἐντὸς ἐνὸς ἔτους παραγομένων ἀγαθῶν καὶ προσφερομένων ὑπηρεσιῶν), διηρημένον διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων. Τὸ κριτήριον τοῦτο εἶναι τυπικόν, διότι, ὡς γνωστόν, τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα δὲν κατανέμεται ἐξ ἴσου μεταξὺ τῶν μελῶν μιᾶς κοινωνίας. Ἐχει ὁμως τὸ προσόν ὅτι παρέχει τὴν χρήσιμον εἰκόνα ἐνὸς μέσου ὄρου. Βάσει τούτου, εἰς τὰς $\acute{\alpha} \nu \epsilon \pi \tau \upsilon \gamma \mu \acute{\epsilon} \nu \alpha \varsigma$ χώρας κατατάσσονται αἱ ἔχουσαι ἐτήσιον κατὰ κεφαλὴν ἐθνικὸν εἰσόδημα ἄνω τῶν 1.500 δολλαρίων· εἰς τὰς $\acute{\alpha} \nu \alpha \pi \tau \upsilon \sigma \sigma \omicron \mu \acute{\epsilon} \nu \alpha \varsigma$ αἱ ἔχουσαι εἰσόδημα 500 μέχρι 1.500 δολλαρίων καὶ εἰς τὰς $\upsilon \rho \omicron \alpha \nu \alpha \pi \tau \acute{\upsilon} \kappa \tau \omicron \upsilon \varsigma$ αἱ ἔχουσαι εἰσόδημα κάτω τῶν 500 δολλαρίων.

Ἡ Ἑλλὰς ἀνήκει εἰς τὴν ὁμάδα τῶν ἀναπτυσσομένων χωρῶν. Τὸ ἐτήσιον κατὰ κεφαλὴν ἐθνικὸν εἰσόδημά της, τὸ ὁποῖον τὸ 1967 ἀνῆρχετο εἰς 710 δολλάρια, ὑπολογίζεται τώρα εἰς 800 καὶ θὰ φθάσῃ τὸ 1972 εἰς 1020 δολλάρια. Ὑπολείπεται, πάντως, κατὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν, ὅλων σχεδὸν τῶν δυτικῶν χωρῶν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀνεξήγητον.

Ἀριθμοῦσα ἐλεύθερον κρατικὸν βίον 140 μόνον ἐτῶν, ἐξῆλθε καθημαγμένη καὶ κατηρειπωμένη ἀπὸ ἑνα σκληρὸν ἀγῶνα μακροτάτης διαρκείας, χωρὶς νὰ ἔχη πραγματοποιήσει τὴν ἐθνικὴν ὀλοκλήρωσίν της. Μεγάλᾳ καὶ συμπαγῇ τμήματα τοῦ ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἐξηκολοῦθουν νὰ τελοῦν ὑπὸ ξένον ζυγὸν καὶ τὸ γεγονός τοῦτο ἀφ' ἑνὸς συνέβαλεν εἰς τὴν φαλκίδευσιν τῆς οἰκονομικῆς προσπάθειάς της καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀνήγαγεν εἰς κορυφαῖον στόχον τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ, ἡ ὁποία ἤρχισεν οὐσιαστικῶς μὲ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους (1912–1913), ἐνῶ ἐν τῷ μεταξὺ ἐπροκάλεσε πολλὰς ἀπογοητεύσεις καὶ δοκιμασίας.

Διέρρευσαν ἔκτοτε 58 ἔτη. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα δὲν ἦσαν ἐξ ὀλοκλήρου ἔτη εἰρήνης διὰ τὴν χώραν μας. Τὸ ἐν τρίτον σχεδὸν ἐξ αὐτῶν ὑπῆρξε πλήρες συγκλονιστικῶν πολεμικῶν περιπετειῶν, αἱ περισσότεραι τῶν ὁποίων τῆς ἐπεβλήθησαν, καλύψασαι αὐταὶ μόνον ὀλόκληρον δεκαετίαν. Πρῶτος Παγκόσμιος Πόλεμος, Μικρασιατικὴ Ἐκστρατεία, Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, Κατοχὴ, Δεκεμβριανὴ Ἐπανάστασις, Συμμοριτοπόλεμος, ἀνέτρεπον καὶ κατέστρεφον ἀλληλοδιαδόχως ὅ,τι συνεσώρευεν ὑπομονητικῶς ὁ μόχθος τῶν κατοίκων τῆς χώρας αὐτῆς, τῆς ὁποίας οἱ φυσικοὶ πόροι δὲν εἶναι τόσον ἀφθονοί, ὅσον ἄλλων χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Κατὰ τὸ ἴδιον χρονικὸν διάστημα, ἀρκετὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη ἀπῆλυσαν ἀπολύτου εἰρήνης καὶ ἄλλα διετέλεσαν ἐν πολέμῳ μόνον ἐπὶ δέκα ἔτη συνολικῶς κατ' ἀνώτατον ὅριον, ἐνῶ τῆς Ἑλλάδος αἱ πολεμικαὶ δοκιμασίαι ἐκάλυψαν ἐν συνόλῳ εἴκοσι περίπου ἔτη. Τὰ δεδομένα ταῦτα ἀποτελοῦν ἐπαρκῆ καὶ ἀντικειμενικὴν ἐξήγησιν τῆς καθυστερήσεώς της.

Μεταξὺ τῶν βασικῶν καθηκόντων τοῦ Κράτους κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους συγκαταλέγεται καὶ ἡ ὁργάνωσις τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας, ἡ ὁποία προϋποθέτει τὴν ἐκπόνησιν μακροπρόθεσμων σχετικῶς π ρ ο γ ρ ά μ α τ ο ς μὲ σκοπὸν τὸν ὀρθολογικὸν συντονισμὸν τῶν προσπαθειῶν τῶν ἐπὶ μέρους φορέων τῆς οἰκονομίας καὶ τὴν κινητοποίησιν τῶν διαθέσιμων πόρων πρὸς ἐπιτάχυνσιν τοῦ ρυθμοῦ οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀναπτύξεως. Εἰς τὰς ἐλευθέρᾳ οἰκονομίᾳ, ὅπως ἡ ἑλληνική, ὁ προγραμματισμὸς τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, σημαίνει ὄχι κατάργησιν ἢ παραμερισμὸν τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, ἀλλὰ πλήρη ἀξιοποίησίν της. Ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία, ἄλλωστε, ἀπε-

τέλεσεν ανέκαθεν και αποτελεῖ τὸ ὄξυγόνον τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος τοῦ ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

1. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

Ὁ προγραμματισμὸς ἀποβλέπει εἰς ἐπίτευξιν δημιουργικῆς συνθέσεως τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας και τῆς κρατικῆς δραστηριότητος, ὥστε εἰς τὸν συντομώτερον δυνατὸν χρόνον νὰ ἐξασφαλισθοῦν διὰ τὸ σύνολον τοῦ πληθυσμοῦ ὑψηλὸν βιοτικὸν ἐπίπεδον και εὐνοϊκαὶ συνθηκαὶ πρὸς συνεχῇ πολιτιστικὴν ἀνάπτυξιν και κοινωνικὴν πρόοδον. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ πενταετοῦς *Προγράμματος Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως 1968 - 1972* (Π.Ο.Α.), τὸ ὁποῖον ἐξεπὸνήσε και ἔθεσεν εἰς ἐφαρμογὴν ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1968 ἡ Ἐθνικὴ Κυβέρνησις.

Οἱ κυριώτεροι στόχοι τοῦ Προγράμματος τούτου εἶναι οἱ ἑξῆς :

1. Ἐπίτευξις μέσου ἐτησίου ρυθμοῦ ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας μεταξὺ 7,5% και 8,5%, οὕτως ὥστε τὸ κατὰ κεφαλὴν ἐτήσιον ἐθνικὸν εἰσόδημα νὰ φθάσῃ τὸ 1972 τὰ 1020 δολλάρια.

2. Διατήρησις και ἐνίσχυσις τῆς νομισματικῆς σταθερότητος.

3. Πραγματοποιήσις σημαντικῆς βελτιώσεως εἰς τὴν διανομὴν εἰσοδήματος μεταξὺ κοινωνικῶν τάξεων (ταχυτέρα αὐξήσις τοῦ εἰσοδήματος τῶν γεωργῶν, τῶν μισθοσυντηρητῶν κλπ.) και μείωσις τῶν ὑφισταμένων ἀνισοτήτων εἰς τὰς οἰκονομικὰς εὐκαιρίας (κατάργησις κλειστῶν ἐπαγγελμάτων, προνομίων κλπ.).

4. Ἐπίτευξις σημαντικῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγικότητος τῆς οἰκονομίας διὰ νὰ μειωθῇ τὸ πραγματικὸν κόστος παραγωγῆς, νὰ βελτιωθῇ ἡ ἀνταγωνιστικότης και νὰ πραγματοποιηθῇ σημαντικὴ πρόοδος πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς πλήρους ἐναρμονίσεως τῆς οἰκονομίας πρὸς τὸ καθεστῶς τῶν χωρῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος (Ε.Ο.Κ.).

Κατὰ τὸ Πρόγραμμα, ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας βασίζεται κυρίως ἐπὶ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας. Τὸ Κράτος τῆς παρέχει πλήρη ἐνθάρρυνσιν διὰ τῆς δημιουργίας εὐνοϊκοῦ περιβάλλοντος και διὰ τῆς θετικῆς ὑποστηρίξεώς της με τὴν χορήγησιν καταλλήλων κινήτρων ἢ τὴν ἄρσιν ὑφισταμένων ἀντικινήτρων και δὲν ἀναλαμβάνει ἐπενδύσεις

εις τομείς, εις τούς όποιους ή ιδιωτική πρωτοβουλία είναι ή δύναται νά καταστή έπαρκής και άποτελεσματική. Ός γνωστόν όμως, ή ιδιωτική πρωτοβουλία δεικνύει πολλάκις—εις όλας τάς χώρας—άπροθυμίαν όπως αναλάβη την εκτέλεσιν έργων, τά όποια συνεπάγονται μεγάλους κινδύνους ή άπαιτούν δέσμευσιν μεγάλων κεφαλαίων δια μακράν χρονικήν περίοδον. Έπειδή όμως ή εκτέλεσις πολλών εκ τών έργων τούτων είναι αναγκαία προς συμπλήρωσιν της βιομηχανικής βάσεως της οικονομίας εντός τών προθεσμιών τών συμφωνιών συνδέσεως μετά της Ε.Ο.Κ., τó βάρος της αναλαμβάνεται έμμέσως υπό τοϋ Κράτους (δια της Έλληνικής Τραπεζής Βιομηχανικής Αναπτύξεως, Ε.Τ.Β.Α.) με την συνεργασίαν ελληνικών και ξένων ιδιωτικών φορέων.

Πέραν τούτου όμως υφίστανται σημαντικά περιθώρια αναλήψεως ύγιους και θετικής δραστηριότητος εκ μέρους τοϋ Κράτους, διότι εις τόν άμεσον έλεγchon τοϋ Δημοσίου υπάγεται σήμεραν λίαν ύψηλόν ποσοστόν τών οικονομικών πόρων της χώρας (περί τά 25%). Δύναται, συνεπώς, τó Κράτος δια της αύξήσεως της παραγωγικότητος και βελτιώσεως της κατανομής τών πόρων τούτων, νά συμβάλη ευθέως εις την προώθησιν της οικονομικής ανάπτυξεως. Τó Κράτος φέρει την άμεσον ευθύνην δια την επέκτασιν και τόν εκσυγχρονισμόν της βασικής ύποδομής της οικονομίας (ένέργεια, μεταφοραί, επικοινωνίαι κλπ.). Έπίσης, δια την ανάπτυξιν της γεωργίας άπαιτεΐται ή εκτέλεσις υπό τοϋ Κράτους εύρυτάτου προγράμματος έγγειοβελτιωτικών έργων και ή διενέργεια σημαντικών επενδύσεων εις τούς τομείς της γεωργικής έρεύνης, τών γεωργικών εφαρμογών και της έμπορίας τών γεωργικών προϊόντων. Τó Κράτος, ώσαύτως, άποτελεί τόν καταλληλότερον φορέα παροχής τών υπηρεσιών : εκπαιδεύσεως, ύγείας, προνοίας, κοινωνικής ασφάλισως κλπ.

2. ΠΡΟ-ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Τó κύριον μέσον δια την πραγματοποίησιν τών άπαιτουμένων διαρθρωτικών μεταβολών εις την οικονομίαν και δια την αξιοποίησιν τών δυνατοτήτων οικονομικής ανάπτυξεως της χώρας άποτελούν αί *δημοσιαι επενδύσεις*. Ήδη από τών πρώτων, μετά την λήξιν τοϋ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, έτών εκτός τοϋ *Τακτικού Προϋπολογισμού*, τά έσοδα τοϋ όποιου προορίζονται νά καλύψουν τακτικάς κυρίως δαπάνας, καταρτίζεται και ιδιαίτερος *Προϋπολο-*

γισμός *Ἐπενδύσεων*, (κατατιθέμενος μετά τοῦ Τακτικοῦ Προϋπολογισμοῦ), τὰ ἔσοδα τοῦ ὁποίου προέρχονται ἐκ δημοσίων δα-
νειών, ἐξωτερικῆς βοήθειας καὶ ἄλλων πηγῶν, αἱ δὲ δαπάναι διατίθεν-
ται διὰ τὴν ἐκτέλεσιν παραγωγικῶν ἔργων. Κατὰ τὴν προεπαναστατι-
κὴν ὁμῶς ἐποχὴν εἰς τὸ πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων ἐνετάσσοντο
ἐκάστοτε πλεῖστα ἀντιπαραγωγικά καὶ ἀντιοικονομικά ἔργα, ἄνευ ἀξιο-
λογήσεως καὶ βάσει κομματικῶν ἀποκλειστικῶς κριτηρίων καὶ ὥς ἐκ
τούτου ἡ ἀπόδοσις ὑπῆρξε περιορισμένη καὶ ἡ σπατάλη πόρων μεγάλη.

Ἡ Ἑθνικὴ Κυβέρνησις ἔταξεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοὺς ἐξῆς στόχους
εἰς τὴν πολιτικὴν τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων : διάθεσις αἰσθητῶς μεγα-
λυτέρων πιστώσεων· ἐξυγίανσις τοῦ προγράμματος· ὀργανικὴ σύνδε-
σις τῶν ἐτησίων προγραμμάτων δημοσίων ἐπενδύσεων πρὸς τὸ πεντα-
ετὲς Π.Ο.Α.· ἐντατικὴ προώθησις τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προγράμματος·
καὶ ἀποκέντρωσις τοῦ προγράμματος διὰ τῆς ἐκτελέσεως σημαντικοῦ
τμήματος αὐτοῦ ἐπὶ περιφερειακῆς βάσεως.

Πρὸς ἀποτελεσματικωτέραν ἐκτέλεσιν τοῦ πενταετοῦς Προγράμ-
ματος Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως (Π.Ο.Α.) ἐξεπονήθη ὑπὸ τῆς Ἑθني-
κῆς Κυβερνήσεως — διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν Ἑλλάδα — καὶ πενταε-
τὲς *Πρόγραμμα Δημοσίων Ἐπενδύσεων 1968-1972* (Π.Δ.Ε.), τὸ ὁποῖον προβλέπει συνολικὸν ὕψος πληρωμῶν διὰ τὴν πεν-
ταετίαν 61 δισεκ. δραχμῶν, (ἐναντι 30 δισεκ. τῆς προηγουμένης πεντα-
ετίας 1963-1967), εἶναι συνεπὲς πρὸς τοὺς στόχους καὶ τὰς κατευθύν-
σεις τοῦ Π.Ο.Α., καὶ θέτει τὰ θεμέλια ὀρθολογικῆς ἐπιλογῆς σειρᾶς
ἔργων ἐθνικῆς καὶ περιφερειακῆς κλίμακος. Εἰδικώτερον διὰ τοῦ πεν-
ταετοῦς Π.Δ.Ε. προβλέπεται οὐσιώδης αὐξήσις τῶν ἐπενδυτικῶν δα-
πανῶν εἰς τοὺς τομεῖς τῆς περιφερειακῆς ἀναπτύξεως, τῆς ἐκπαιδεύ-
σεως, τῶν κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν, τῆς γεωργίας καὶ τοῦ τουρισμοῦ.

Ἡ Ἑθνικὴ Κυβέρνησις κατὰ τὴν διαρρέυσασαν ἀπὸ τῆς Ἐπανα-
στάσεως τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 τριετίαν, ἐπραγματοποίησε τὰ ἐξῆς
εἰς τὸν τομέα τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν :

1. Κατέθεσεν ἐγκαίρως — ἐντὸς τῶν συνταγματικῶν προθεσμιῶν —
τοὺς προϋπολογισμοὺς ἐτῶν 1967, 1968, 1969 καὶ 1970, ἐνῶ κατὰ τὴν
τελευταίαν πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως τριακονταπενταετίαν οὐδέποτε εἶχε
γίνει ἔγκαιρος κατάθεσις προϋπολογισμοῦ.

2. Παρουσίασεν ἰσοσκελισμένους τοὺς προϋπολογισμοὺς τῶν ἐτῶν

1967 μέχρι και 1969 (ως και τον του 1970) και τους έπραγματοποίησεν άνευ έλλειμμάτων.

3. Έξησφάλισε και ενίσχυσε την νομισματικήν σταθερότητα, καταστήσασα την δραχμήν έν έκ των σκληροτέρων νομισμάτων του κόσμου.

4. Ηύξησε τας δαπάνας του Προϋπολογισμού (Τακτικού και Έπενδύσεων) διά την εκπαίδευσιν, την πρόνοιαν, τους μισθους και τας συντάξεις.

5. Διέγραψε τας συσσωρευθείσας εις την Άγροτικήν Τράπεζαν όφειλάς των άγροτών, τας ύφισταμένες κατά την 31ην Μαρτίου 1968, αί όποίαι άνήρχοντο εις 7.764 εκατομ. δραχμών και έβάρυνον 644.000 περίπου άγροτικές οικογενείας, δι' άναδοχής του βάρους αυτών υπό του κρατικού Προϋπολογισμού.

6. Έλαβε σειράν μέτρων δικαιότερας κατανομής των φορολογικών βαρών διά : μειώσεως τής φορολογίας του εισοδήματος (μείωσις των συντελεστών και αύξησις του άφορολογήτου όρίου), καταργήσεως διαφόρων φόρων (όπως ό φόρος αυτομάτου υπερτιμήματος μεταβιβάσεως ακινήτων), παροχής φορολογικών διευκολύνσεων (ως κινήτρων οικονομικής ανάπτυξεως), διευκολύνσεως καταβολής καθυστερουμένων φόρων, διαγραφής μικροοφειλών προς τδ Δημόσιον και μεθοδικής καταπολεμήσεως τής φοροδιαφυγής.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί καλεῖται Προϋπολογισμός ;
2. Ποία ἡ σημασία τοῦ Προϋπολογισμοῦ ;
3. Ποία ἡ ἀποστολή τοῦ Προϋπολογισμοῦ ;
4. Πῶς καὶ πότε κατατίθεται εἰς τὴν Βουλὴν ὁ Προϋπολογισμός ;
5. Διὰ ποίους σκοποὺς δαπανᾷ τὰ ἔσοδά του τὸ Κράτος ;
6. Ποῖαι αἱ πηγαὶ ἐσόδων τοῦ Κράτους ;
7. Τί εἶναι ἄμεσοι φόροι καὶ τί ἔμμεσοι φόροι ;
8. Τί εἶναι ἀναλογικὴ ἄμεσος φορολογία ;
9. Τί καλεῖται προοδευτικὴ ἄμεσος φορολογία ;
10. Ποῖαι αἱ κατηγορίαι τοῦ φόρου εἰσodήματος ;
11. Ποῖοι εἶναι οἱ ἄμεσοι φόροι ;
12. Τί εἶναι φορολογικὴ δῆλωση καὶ τί καλεῖται φοροδιαφυγή ;
13. Ποῖοι εἶναι οἱ ἔμμεσοι φόροι ;
14. Ποῖαι αἱ κατηγορίαι ἐσόδων ἐξ ἐμμέσων φόρων ;
15. Ποῖαι αἱ φορολογικαὶ ὑπηρεσίαι τοῦ Κράτους ;
16. Ἐκτὸς τῶν φόρων ὑπάρχουν ἄλλαι πηγαὶ ἐσόδων τοῦ Κράτους καὶ ποῖαι ;
17. Τί εἶναι δημόσιον δάνειον ;
18. Ποῖα τὰ εἶδη τῶν δανείων ;
19. Ποῖα δάνεια λέγονται χρεωλυτικά ;
20. Ποῖα δάνεια λέγονται ἀναγκαστικά ;
21. Διὰ ποίων τρόπων ἐκδίδονται τὰ δημόσια δάνεια ;
22. Ποῖα δάνεια ἐξέδωκεν ἡ Ἐθνικὴ Κυβέρνησις ;
23. Τί εἶναι τὸ ἔθνικόν εἰσodήμα ;
24. Εἰς ποίας ομάδας κατατάσσονται αἱ διάφοροι χῶραι με κριτήριον τὸ κατὰ κεφαλὴν ἔθνικόν εἰσodήμα ;
25. Ποῖον τὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσodήμα τῆς Ἑλλάδος ;
26. Ποῖος ὁ σκοπὸς τοῦ προγραμματισμοῦ ;
27. Ποῖοι οἱ βασικοὶ στόχοι τοῦ πενταετοῦς Προγράμματος Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως 1968 - 1972 ;
28. Τί καλύπτει ὁ Προϋπολογισμὸς Ἐπενδύσεων καὶ πόθεν προέρχονται τὰ ἔσοδα αὐτοῦ ;
29. Τί ἐπραγματοποίησε εἰς τὸν τομέα τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν ἡ Ἐθνικὴ Κυβέρνησις ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Χ

Η ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἡ Ἑλλάς εἶναι κράτος χριστιανικόν. «Ἐπικρατοῦσα θρησκεία» εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι «ἡ τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθόδοξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας». Ἡ Ἐκκλησία τῆς (ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος) εἶναι αὐτοκέφαλος, ἀλλ' ἀπὸ δογματικῆς ἀπόψεως, ἀναποσπάστως ἡνωμένη μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης καὶ πάσης ὁμοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας», ἥτοι μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν λοιπῶν Ὁρθόδοξων Πατριαρχείων καὶ Ἐκκλησιῶν.

Εἰς οὐδεμίαν, ἴσως, ἄλλην χώραν τοῦ κόσμου ἐπικρατεῖ τόση θρησκευτικὴ καὶ δογματικὴ ὁμοιογένεια τοῦ πληθυσμοῦ, ὅση εἰς τὴν Ἑλλάδα. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1961 ἐπὶ 8.388.000 κατοίκων τὰ 8.177.000 εἶναι Χριστιανοὶ καὶ ἐκ τούτων τὰ 8.118.000 Χριστιανοὶ Ὁρθόδοξοι. Ἐκ τῶν λοιπῶν χριστιανικῶν δογμάτων, οἱ Καθολικοὶ ἀνέρχονται εἰς 35.000 καὶ οἱ Διαμαρτυρόμενοι εἰς 15.000. Ὑπάρχουν καὶ 9.500 Μονοφυσῖται. Ἑλληνες πολῖται, Μουσουλμᾶνοι τὸ θρήσκευμα, ὑπάρχουν 108.000, Ἑβραῖοι δὲ 5.800. Οἱ ὑπόλοιποι ἀνήκουν εἰς διάφορους αἱρέσεις ἢ δὲν ἐδήλωσαν θρήσκευμα. Ἦτοι, τὰ 97,48% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος εἶναι Χριστιανοὶ καὶ τὰ 96,78% Χριστιανοὶ Ὁρθόδοξοι.

Α. Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἡ Ἀνατολικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀποτελεῖ εὐρεῖαν κοινότητα αὐτοκυβερνωμένων (αὐτοκεφάλων) Ἐκκλησιῶν, συνδεομένων πρὸς ἀλλήλας διὰ κοινῆς πίστεως (δόγματος), ἀλλὰ τελουσῶν τὰ τῆς λατρείας των εἰς τὴν ἐθνικὴν των γλῶσσαν. Ὀνομάζεται Ἀνατολική, διότι ἐκφράζει τὸ δόγμα τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τῆς Χρι-

στιανωσύνης και 'Ορθόδοξος, διότι ένσαρκώνει και τηρεϊ την «όρθην δόξαν», δεχομένη δύο πηγάς του χριστιανικού δόγματος : την 'Αγίαν Γραφήν και την 'Ιεράν Παράδοσιν, Ίσης αξίας (ισοκύρους) και αλληλοσυμπληρουμένης. 'Αποκαλείται συχνά και 'Ελληνηκή, διότι ιδρύθη εις τας όμιλούσας την έλληνικήν γλώσσαν χώρας της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Σήμερον είναι ή 'Εκκλησία όχι μόνον των 'Ελλήνων της 'Ελλάδος και της διασποράς, αλλά και πλήθους άλλων λαών. Οί άνά τον κόσμον 'Ορθόδοξοι Χριστιανοί άνήρχοντο το 1969 εις 142.433.000.

Η 'Ανατολική 'Ορθόδοξος 'Εκκλησία σύγκειται εκ τεσσάρων Πατριαρχείων (άποκαλουμένων «πρεσβυγενών») και επτά Πατριαρχικών ή Αυτοκεφάλων 'Εκκλησιών, των εξής :

1. *Οικουμενικόν Πατριαρχεϊον* (το Πατριαρχεϊον Κωνσταντινουπόλεως) πρώτον τη τάξει μεταξύ των πρεσβυγενών, «απα τον λστ' κανόνα της έν Κωνσταντινουπόλει ΣΤ' Οικουμενικής Συνόδου (681). 'Ο Οικουμενικός Πατριάρχης, ό όποϊος φέρει τον τίτλον : «'Η Αυτού Θειοτάτη Παναγιότης, ό 'Αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης και Οικουμενικός Πατριάρχης», κατέχει δεσπόζουσαν θέσιν μεταξύ όλων των Προκαθημένων των 'Ορθόδοξων 'Εκκλησιών.

Έν τῷ προσώπῳ του συγκεντρώνει τρεῖς διακεκριμένες αρμοδιότητες : Πρώτον ως Προκαθήμενος της 'Ορθόδοξου 'Εκκλησίας έχει την πρωτοβουλίαν προκλήσεως συζητήσεων επί όλων των θεμάτων των άναφερομένων εις το δόγμα, την χριστιανικήν ήθικήν και το κανονικόν δίκαιον μετά των άλλων χριστιανικών, 'Ορθόδοξων ή μη 'Ορθόδοξων, 'Εκκλησιών συγκαλεϊ Συνόδους και Οικουμενικάς Συνόδους της 'Εκκλησίας και ανακηρύσσει νέας Αυτοκεφάλους 'Εκκλησίας, όπου τουτο καθίσταται άναγκαϊόν. Αποτελεϊ το σύμβολον ένότητος της 'Ορθόδοξου 'Εκκλησίας και απολαμβάνει μεγάλης αθεντίας και γοήτρου μεταξύ του χριστεπωνύμου πληρώματος της 'Ορθόδοξου 'Εκκλησίας. Δεύτερον, τελει επί κεφαλής του «Κλίματος» της Κωνσταντινουπόλεως, και υπό την ιδιότητα ταύτην είναι ό πνευματικός και διοικητικός άρχηγός της Ιεραρχίας και του κλήρου του Κλίματος τούτου. Τρίτον, ως 'Αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, ασκει επισκοπικά δικαιώματα επί της «διοικήσεως» του. Αί άνωτέρω τρεῖς αρμοδιότητες συγκεντρούνται άχωρίστως έν τῷ προσώπῳ του Οικουμενικοῦ Πατριάρχου βάσει των αποφάσεων της Β' έν Κωνσταντινουπόλει Οικουμενικής Συνόδου (381) και της Δ' έν Χαλκηδόνι Οικουμενικής Συνόδου (450).

Μετά την Συνθήκην τὴν Λωζάννης (1923) εἰς τὸ Κλῆμα τοῦ Οἰκου-
μενικοῦ Πατριαρχείου ὑπάγονται : α) Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Κωνσταντι-
νουπόλεως μετὰ μητροπόλεων ἐν Τουρίᾳ καὶ (τυπικῶς) 33 μητροπό-
λεων ἐν Ἑλλάδι (τῶν μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν). β) Ἡ Ἐκκλησία
Κρήτης, ἐκ 1 Ἀρχιεπισκοπῆς (ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου 1967) καὶ 7 μη-
τροπόλεων. γ) Αἱ τέσσαρες μητροπόλεις τῆς Δωδεκανήσου. δ) Ἡ Μο-
ναστικὴ Πολιτεία τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἀποτελουμένη ἐξ 20 πατριαρχικῶν
καὶ σταυροπηγιακῶν μονῶν, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ 17 εἶναι ἑλληνικαί, 1
ρωσσική, 1 σερβική καὶ 1 βουλγαρική, καὶ ε) Ὁκτὼ ἐν τῷ ἑξωτερικῷ
Ἐπαρχίαι, ἐξ ὧν σημαντικώτερα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως εἶναι ἡ Ἱερὰ
Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς Βορείου καὶ Νοτίου, ἰδρυθεῖσα τὸ 1922.

2. *Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας.* Περιλαμβάνει τὴν Ἀρχιεπισκο-
πὴν Ἀλεξανδρείας καὶ 12 ἐπαρχίας (μητροπόλεις), ἐξ ὧν 3 ἐν Αἰγύπτῳ,
2 ἐν Νοτιοαφρικανικῇ Ἐνώσει καὶ ἀνὰ μίαν ἐν Αἰθιοπίᾳ, Σουδάν, Λι-
βύῃ, Μπουруντί, Τανζανίᾳ, Καμερούν καὶ Ροδεσίᾳ. Ὁ Πατριάρχης
Ἀλεξανδρείας φέρει τὸν τίτλον : « Ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Μακαριότης, ὁ
Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς ».

3. *Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας.* Περιλαμβάνει τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν
καὶ 18 ἐπαρχίας (μητροπόλεις) ἐκ τῶν ὁποίων 5 ἐν Συρίᾳ, 6 ἐν Λιβάνῳ,
1 ἐν Τουρίᾳ, 1 ἐν Ἰράκ καὶ 5 ἐν Βορείῳ καὶ Νοτίῳ Ἀμερικῇ. Ὁ Πα-
τριάρχης Ἀντιοχείας φέρει τὸν τίτλον : « Ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Μακα-
ριότης, ὁ Πατριάρχης τῆς Μεγάλης Θεουπόλεως Ἀντιοχείας, Συρίας,
Ἀραβίας, Κιλικίας, Ἰβηρίας καὶ Μεσοποταμίας καὶ πάσης Ἀνατολῆς ».

4. *Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων.* Εἶναι ἡ ἀρχαιότερα τῶν χριστια-
νικῶν Ἐκκλησιῶν μετὰ τῆς Ἀγιοταφτικῆς Ἀδελφότητος, ἡ ὁποία ἰδρυ-
θεῖσα τὸν 4ον αἰῶνα διὰ τὴν διαφυλάξιν τὰ ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἱερὰ Προ-
σκυνήματα ἔχει ἀρχηγὸν αὐτῆς τὸν Πατριάρχην καὶ συγκροτεῖται νῦν
ἐκ πάντων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ Πατριαρχεῖον : μητροπολίτου, ἀρχιε-
πισκόπων, ἀρχιμανδριτῶν, ἱερομονάχων, διακόνων, μοναχῶν καὶ δοκί-
μων. Τόσον ὁ Πατριάρχης, ὅσον καὶ τὰ μέλη τῆς Ἀδελφότητος ἦσαν
πάντοτε Ἕλληνες. Τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων περιλαμβάνει τὴν
Μητρόπολιν Ναζαρέτ (εἰς τὴν ὁποίαν ὑπῆχθη καὶ ἡ Μητρόπολις Πτολε-
μαίδος) καὶ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν τοῦ Θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ μὲ ἔδραν
τὴν Ἱερὰν Αὐτοκρατορικὴν Μονὴν τοῦ Θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ, ἡ
ὁποία ἰδρύθη τὸ 556 μ.Χ., τυγχάνει αὐτόνομος καὶ ἀνεξάρτητος ἀπὸ

πάσης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς» (δυνάμει παναρχαίων πατριαρχικῶν σιγιλλίων) καὶ περικλείει ἀνεκτιμήτους θησαυροὺς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους. Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων φέρει τὸν τίτλον : «Ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Μακαριότης, ὁ Πατριάρχης τῆς Ἀγίας Πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης, Συρίας, Ἀραβίας, Πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἀγίας Σιών».

Πατριαρχικαὶ καὶ Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ αἱ ἐξῆς :

1. Ἐκκλησία τῆς *Ρωσσίας* (Πατριαρχεῖον Μόσχας καὶ πάσης Ρωσσίας). Τὸ Πατριαρχεῖον Μόσχας ἰδρύθη τὸ 1589, ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὸ 1593, κατηργήθη τὸ 1721 καὶ ἀνευστύθη τὸ 1917.

2. Ἐκκλησία τῆς *Σερβίας*. Ἀπέκτησεν αὐτονομίαν, ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὸ 1831. Τὸ 1879 ἐκηρύχθη ἀνεξάρτητος καὶ Αὐτοκέφαλος ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τὸ 1920 ἀνεγνωρίσθη ὡς Πατριαρχεῖον.

3. Ἐκκλησία τῆς *Ρουμανίας*. Ἀνεκηρύχθη ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοκέφαλος ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὸ 1885, τὸ δὲ 1925 ἀνεγνωρίσθη ὡς Πατριαρχεῖον.

4. Ἐκκλησία τῆς *Βουλγαρίας*. Ἐκηρύχθη τὸ 1872 «Σχισματικὴ» ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὸ ὅποιον τὸ 1945 ἤρε τὸ Σχίσμα, ὅρισαν ὅπως ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας ὀνομάζεται Αὐτοκέφαλος. Τὸ 1953 ἔνευ συγκαταθέσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀνεκήρυξεν ἑαυτὴν εἰς Πατριαρχικὴν, ἀναγνωρισθείσης τελικῶς τῆς «Πατριαρχικῆς ἀξίας καὶ περιωπῆς» τῆς τὸ 1961.

5. Ἐκκλησία τῆς *Κύπρου*. Διὰ τοῦ η' κανόνος τῆς Γ' ἐν Ἐφέσῳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (431) ἀνεγνωρίσθη εἰς τοὺς «τῶν ἀγίων Ἐκκλησιῶν, τῶν κατὰ τὴν Κύπρον προεστῶτας», τὸ «ἀνεπηρέαστον καὶ ἀβίαστον», ὥστε νὰ «ποιῶνται δι' ἑαυτῶν τὰς χειροτονίας τῶν εὐλαβεστάτων Ἐπισκόπων». Προκαθήμενος αὐτῆς εἶναι ἀρχιεπίσκοπος, φέρων τὸν τίτλον : «Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Νέας Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Κύπρου». Περιλαμβάνει 3 μητροπόλεις.

6. Ἐκκλησία τῆς *Πολωνίας*. Ἀνεκηρύχθη αὐτοκέφαλος ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὸ 1924.

(Ὅπου ἐπεβλήθη τὸ κομμουνιστικὸν καθεστῶς — ἀπὸ τοῦ 1917

ἐν Ρωσσίᾳ καὶ ἀπὸ τοῦ 1944 - 1945 ἐν Γιουγκοσλαβίᾳ, Ρουμανίᾳ, Βουλγαρίᾳ, Πολωνίᾳ, Τσεχοσλοβακίᾳ, Ἀν. Γερμανίᾳ καὶ Ἀλβανίᾳ — τόσον ἡ χριστιανικὴ, ὅσον καὶ αἱ ἄλλαι θρησκεῖαι κατεπολεμήθησαν ὑπὸ τοῦ ἀθεϊστικοῦ ἐξ ἰδεολογίας Κράτους, αἱ δὲ Ἐκκλησίαι των τελοῦν ἐν ἰδιότητι δουλεῖα καὶ χρησιμοποιοῦνται, κατὰ μέγα μέρος, διὰ τὰς προπαγανδιστικὰς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ καὶ διπλωματικὰς ἐπιδιώξεις τῶν κομμουνιστικῶν κυβερνήσεων).

Β. ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἡ Ὁρθόδοξος περὶ αὐτοῦ ἀντίληψις ὑπῆρξαν ἔργον τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς κατ' ἐξοχήν. Ἡ διάδοσις του ἐπραγματοποιήθη διὰ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης κυρίως. Ἡ θεμελίωσίς του καὶ ὁ φιλοσοφικὸς ἐμπλουτισμὸς του ὀφείλουν πολλὰ εἰς τὴν γόνιμον ἐλληνικὴν κληρονομίαν. Ἐλληνικῆς καταγωγῆς ἡ ἐλληνικῆς παιδείσεως μέτοχοι ἦσαν ὅλοι οἱ μεγάλοι κήρυκες τῶν ἀληθειῶν του — καὶ κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας καὶ βραδύτερον. Ὁ Ἑλληνισμὸς εἶναι καὶ ἀπὸ ἱστορικῆς καὶ βιωματικῆς ἀπόψεως ἀρρήκτως συνδεδεμένος μετὰ τὴν χριστιανικὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ τοῦ γεγονότος τούτου ἔχει βαθεῖαν συνείδησιν ὁλόκληρος ὁ ἐλληνικὸς λαὸς, ἀνεξαρτήτως τοῦ βαθμοῦ μορφώσεως ἐκάστου ατόμου.

Ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ ἐγγὺς ἐλληνιστικὴ Ἀνατολὴ ὑπῆρξαν τὸ κέντρον ἐξορμήσεως καὶ ἐξαπλώσεως τῆς χριστιανικῆς πίστεως πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου, ἐνῷ ἀκόμη διετηρεῖτο ἡ ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία. Μετὰ τὴν ἀποσύνθεσιν της ὑπὸ τὰ πλῆγματα τῶν βαρβάρων, ἡ διάδοχός της ἐλληνικὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία ἐπὶ ὁλόκληρον χιλιετίαν ὅχι μόνον ὑπερήσπιζεν, ἀλλὰ καὶ διέδιδε τὴν πίστιν καὶ τὴν αἰδότην (περὶ αὐτῆς) δόξαν». Οἱ ἀγῶνές της ἦσαν κρατικοὶ καὶ θρησκευτικοὶ ταυτοχρόνως. Ἡ μεταλαμπάδευσις τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν Ἀνατολήν, εἰς τὸν Βορρᾶν καὶ εἰς τὴν ἐγγὺς Δύσιν — καὶ ἡ συνεπεία ταύτης ἡμέρως — εἶναι ἔργον τῆς ἐλληνικῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὁ Χριστιανισμὸς, διὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀνταπέδωκεν εἰς τὴν ἐλληνικὴν φυλὴν τὴν μεγάλην ὀφειλὴν του. Συνυφάνθη μετὰ τὴν ἐθνικὴν της ὑπαρξιν καὶ συνέβαλε τὰ μέγιστα εἰς τὴν πνευ-

ματικήν και ήθικήν ἐπιβίωσίν της κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τῆς δουλείας. Ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ ἦτο ἡ μόνη διηρθρωμένη ζωὴ διὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐντὸς τῶν κόλπων της διεφυλάχθη ἀκαίᾳ ἡ ἐθνικὴ συνείδησις των καὶ διετηρήθη ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα. Ὑπῆρξε τεραστία τότε ἡ προσφορὰ τοῦ κλήρου ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, διότι ἐτέλει εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν μὲ τὸν λαόν, ἀπελάμβανε τοῦ σεβασμοῦ του, τὸν ἐνεψύχωνε καὶ τὸν ἐβοήθει. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἀνυπαρξίας ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας ἡ χριστιανικὴ πίστις συνεκέντρωνε καὶ ἐσυμβόλιζεν ὅλας τὰς ἐλπίδας τοῦ Γένους.

Μεγάλας ὑπηρεσίας προσέφερον ἡ Ἐκκλησία καὶ κατὰ τοὺς δεινούς, ἀλλ' ἐνδόξους χρόνους τῆς Ἐθνεγερσίας. Ἐκπρόσωποί της — βαθυμῶχοι, ἀλλὰ καὶ ἀπλοὶ λευῖται, σοφοὶ ἀλλὰ καὶ ταπεινοὶ ἱερωμένοι — μετέσχον τῆς προπαρασκευῆς της, ἠγωνίσθησαν κατὰ τὴν διάρκειάν της ὡς πολέμαρχοι ἢ κοινοὶ ἀγωνισταὶ καὶ ἔδωσαν τὴν ζωὴν των προθύμως ὡς μαχχεται ἢ ὡς μάρτυρες τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλευθερίας. Ἡ παράδοσις αὐτὴ ἐσυνεχίσθη καὶ κατὰ τοὺς ἀλυστροτικoὺς καὶ τοὺς ἀμυντικoὺς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους ὑπεχρεώθη νὰ διεξαγάγῃ τὸ ἐλληνικὸν Ἔθνος διὰ τὴν ὁλοκληρώσιν του καὶ τὴν προάσπισιν τῆς ἐλευθερίας του καὶ τῆς ἀκεραιότητός του μέχρι τῶν ἡμερῶν μας.

Γ. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀμα τῇ ἀπελευθερώσει τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως, ἡ Ἀντιβασιλεία τοῦ Ὁθωνος ἀνεκήρυξε τὸ 1833 — μετὰ σύμφωνον γνώμην τῶν ἐν Ναυπλίῳ συνελθόντων ἀρχιερέων τῆς ἐλευθερίας Ἑλλάδος, ἀλλ' ἄνευ προηγουμένης συγκαταθέσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου — τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς συνέπειαν τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας. Παρὰ τὴν προβληθεῖσαν ἀντίδρασιν ἐκ τῆς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀνακηρύξεως τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὸ Σύνταγμα τοῦ 1844 περιελήφθη διάταξις περὶ αὐτοκεφάλου, ἐνῶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀνεγνώρισε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος αὐτοκέφαλον μετὰ ἐξαετίαν, ἥτοι τὸ 1850 διὰ τοῦ ἐπὶ τούτῳ ἐκδοθέντος «Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Τόμου». Βραδύτερον δι' ἄλλων Πατριαρχικῶν Πράξεων, παρεχωρήθησαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος : τὸ 1866, μετὰ τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα προσάρτησιν τῶν Ἰονίων νήσων, αἱ ἐν αὐταῖς ἐκκλησιαστικαὶ

ἐπαρχίαι· τὸ 1881 αἱ ἐπαρχίαι τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας· καὶ τὸ 1928 (ἐπιτροπικῶς) αἱ ἐπαρχίαι τῶν Νέων Χωρῶν, ἤτοι Μακεδονίας, Ἡπείρου, Θράκης καὶ Νήσων, πλὴν τῆς Κρήτης.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος «κεφαλὴν γνωρίζουσα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν», «τηρεῖ ἀπαρσαλεύτως τοὺς περὶ τὸ δόγμα καὶ τὴν λατρίαν ἱεροὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνες καὶ τὰς ἱερὰς παραδόσεις», «εἶναι αὐτοκέφαλος, ἀσκειῖ ἀνεξαρτήτως πάσης ἄλλης Ἐκκλησίας τὰ κυριαρχικὰ αὐτῆς δικαιώματα» καὶ συνίσταται «ἐκ πάντων τῶν ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς περιφερείαις τῆς χώρας πιστευόντων καὶ ὁμολογούντων τὸ ἱερὸν τῆς πίστεως Σύμβολον, πρεσβεύοντων δὲ πάνθ' ὅσα πρεσβεύει ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία». Προκαθήμενος αὐτῆς εἶναι Ἀρχιεπίσκοπος, φέρων τὸν τίτλον: «Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος». Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος περιλαμβάνει 70 μητροπόλεις.

Ἡ Ἐθνικὴ Κυβέρνησις εὔρε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος εἰς κατάστασιν ἀποξενώσεως καὶ νάρκης, ἡ ὁποία ὤφειλετο εἰς πολλοὺς λόγους. Διὰ τοῦτο καὶ ἔταξεν ὡς ἓνα ἐκ τῶν βασικῶν σκοπῶν τῆς τὴν παροχὴν εἰς αὐτὴν πάσης ἡθικῆς καὶ ὑλικῆς βοηθείας, ὥστε νὰ ἐξυψωθῇ τὸ κῦρος τοῦ κλήρου, νὰ ἀποκατασταθῇ ἡ ψυχικὴ ἐπαφὴ μεταξὺ τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος καὶ νὰ καταστῇ αὕτη ἱκανὴ ὅπως ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν μεγάλην πνευματικὴν καὶ ἡθικὴν ἀποστολὴν τῆς ἐν μέσῳ τῶν κοσμογονικῶν ζυμώσεων τῆς ἐποχῆς μας. Ὁ σκοπὸς οὗτος ἐπετεύχθη κατὰ σημαντικὸν μέρος.

Ἡ συγκρότησις ἀριστίνδην Ἱερᾶς Συνόδου, ἡ ὁποία ἐξέλεξε νέον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ἡ βελτίωσις τῆς νομοθεσίας περὶ ἐκκλησιαστικῆς δικαιοσύνης, ἡ ἀπομάκρυνσις ὀρισμένων ἀρχιερέων διὰ λόγους ἡθικῆς τάξεως, ἡ πρόκρισις νέων, διὰ τῶν ὑποίων ἐπληρώθησαν κεναὶ ἢ κενωθείσαι ἐν τῷ μεταξὺ μητροπολιτικαὶ ἔδραι, ἡ μισθολογικὴ διαβάθμισις τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου δι' ἐντάξεώς του εἰς τὸν κρατικὸν προϋπολογισμόν (διὰ τῆς ὁποίας κατέστησαν στενότεροι οἱ δεσμοὶ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας καὶ ἱκανοποιήθη ἀπὸ δεκαετιῶν διατυπούμενον αἷτημα τοῦ κλήρου) καὶ ἡ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας ψήφισις νέου Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος ρυθμίζει ἅπαντα τὰ θέματα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν διοίκησιν καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῆς καὶ εἰς τὰς σχέσεις τῆς μετὰ τῆς Πολιτείας καὶ παρέχει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν πλήρη ἐλευθερίαν

ὅπως αξιοποιήσῃ τὴν περιουσίαν τῆς, ὥστε νὰ καταστῇ αὕτη ἀποδοτικὴ καὶ νὰ δημιουργήσῃ τὰς ἀπαιτουμένας προσόδους πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν σοβαρωτάτων πνευματικῶν, ἐθνικῶν καὶ κοινωνικῶν σκοπῶν τῆς Ἐκκλησίας — ἀποτελοῦν τὰ κυριώτερα μέτρα, τὰ ὁποῖα ἐλήφθησαν ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας.

Τὰ τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διέπονται σήμερον κατὰ βάσιν ὑπὸ τοῦ Ν.Δ. 126/1969 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», διὰ τοῦ ὁποῖου αὕτη χαρακτηρίζεται ὡς νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου, ἀπολαῦον τῶν προνομίων τοῦ Κράτους. Κεντρικὰ διοικητικὰ σώματα αὐτῆς εἶναι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας, ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος καὶ ἡ Γενικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Συνέλευσις. Ἀνωτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ εἶναι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας, ἡ ὁποία ἀπαρτίζεται ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν ὡς Πρόεδρον καὶ ἄλλους τοὺς ἐν ἐνεργείᾳ Ἀρχιερεῖς, ἔχει δὲ πολλὰς ἀρμοδιότητας καὶ ἀπολαύει αὐτονομίας, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι δύναται νὰ λαμβάνῃ ἀποφάσεις ἀναφερομένας εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ λειτουργίαν τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ὀργανισμῶν τῆς. Ὅταν ὅμως θεωρῇ ὅτι αἱ ἀποφάσεις αὗται πρέπει νὰ περιβληθῶν τὴν ἰσχὺν νόμου, τὰς ὑποβάλλει εἰς τὸν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, ὁ ὁποῖος ἐφ' ὅσον συμφωνεῖ, προβαίνει εἰς τὴν ἐκδοσιν σχετικοῦ Β. Διατάγματος ἢ εἰσηγεῖται τὴν ψήφισιν σχετικοῦ νόμου.

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος εἶναι τὸ κύριον μόνιμον διοικητικὸν ὄργανον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας καὶ συγκροτεῖται ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν ὡς πρόεδρον καὶ τοὺς Ἀρχιερεῖς Προέδρους τῶν δέκα μονίμων συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν. Αἱ ἀρμοδιότητές τῆς ἀπαριθμοῦνται λεπτομερῶς εἰς τὸν νόμον. Εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς δύναται νὰ παρίσταται ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, ἐφ' ὅσον συζητοῦνται θέματα διοικητικῆς φύσεως.

Τέλος, ἡ Γενικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Συνέλευσις συγκροτεῖται ἀπὸ μόνιμα καὶ αἰρετὰ μέλη (ἤτοι ἀπλοῦς πολίτας ἀναδεικνυμένους διὰ κλήρου) ἔχει δὲ ὀρισμένας ἀρμοδιότητας, κατὰ τὸ πλεῖστον οἰκονομικῆς φύσεως. Τὸ λαϊκὸν ὅμως στοιχεῖον — καὶ τοῦτο εἶναι ἰδιαιτέρως αξιοσημείωτον — δὲν συμμετέχει μόνον εἰς τὴν κεντρικὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας (διὰ τῆς ἐκπροσωπήσεώς του εἰς τὴν Γενικὴν Ἐκκλησιαστικὴν Συνέλευσιν), ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν συγκρότησιν περιφερειακῶν διοι-

κητικῶν ὀργάνων, ὡς εἶναι αἱ Ἐπαρχιακαὶ Γενικαὶ Συνελεύσεις, τὰ Μητροπολιτικὰ Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια, αἱ Ἐνοριακαὶ Συνελεύσεις καὶ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια τῶν ἐνοριῶν.

Α. ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Αἱ σχέσεις μεταξὺ Κράτους καὶ Ἐκκλησίας ρυθμίζονται κατὰ βᾶσιν διὰ τοῦ πρώτου ἐδαφίου τοῦ ἄρθρου 1 § 1 τοῦ Συντάγματος, τὸ ὁποῖον ὀρίζει ὅτι «ἐπικρατοῦσα θρησκεία ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἡ τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας». Ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς θρησκείας ταύτης ὡς ἐ π ι κ ρ α τ ο ὕ σ η ς ἀπαντᾷ εἰς ὅλα τὰ ἑλληνικὰ συνταγματικὰ κείμενα, ἥδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὑπὲρ Ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνος, ἔχει δὲ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ θρησκεία, τὴν ὁποίαν πρεσβεύει ἡ μεγίστη πλειονότης τῶν Ἑλλήνων, εἶναι ἡ ἐπίσημος θρησκεία τοῦ Κράτους. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου, ἡ θρησκεία αὕτη εὐρίσκεται εἰς ἰδιάζουσαν νομικὴν θέσιν πρὸς τὸ Κράτος καὶ ἀπολαβεῖ εἰδικῶν προνομίων (παρεχομένων τόσον ἐκ τοῦ Συντάγματος, ὅσον καὶ ἐκ τῶν νόμων), τὰ ὁποῖα δὲν ἐπεκτείνονται καὶ εἰς τὰς ἄλλας θρησκειάς.

Τὰ ἐκ τοῦ Συντάγματος εἰδικὰ π ρ ο ν ό μ ι α τῆς ἐπικρατοῦσης θρησκείας εἶναι τέσσαρα, ἦτοι : ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ κατ' αὐτῆς προσηλυτισμοῦ καὶ πάσης ἄλλης ἐπεμβάσεως· ἡ τήρησις ἀναλλοιώτου τοῦ κειμένου τῶν Ἀγίων Γραφῶν· ἡ ἀναγνώρισις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὡς αὐτοδιοικουμένου ὀργανισμοῦ· καὶ ἡ λήψις γνωμοδοτήσεως τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου διὰ πᾶν σχέδιον ἢ πρότασιν νόμου ἀναφερομένην εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας ταύτης.

Τὰ ἐκ τοῦ νόμου, ἐξ ἄλλου, π ρ ο ν ό μ ι α εἶναι πολλά, μεταξὺ δὲ αὐτῶν πρέπει νὰ μνημονευθοῦν ἰδιαίτερος : ἡ ὑποχρεωτικὴ διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν κατὰ τὸ δόγμα τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὰ σχολεῖα Μέσης καὶ Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως· ἡ ἀρμοδιότης τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ὅπως ἐπαγρυπνῇ ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τῶν ἀναφερομένων εἰς θρησκευτικὰ ἀντικείμενα βιβλίων· ἡ ὑπὸ τοῦ Κράτους καταβολὴ τῆς μισθοδοσίας τῶν ἐφημερίων καὶ τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῆς μισθοδοσίας τῶν ἀρχιερέων· ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ πάσης φορολογίας ἢ κρατήσεως τῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἐκουσίων

είσφορῶν τῶν μελῶν τῆς ἡ συνδρομῇ τῆς κρατικῆς ἐξουσίας διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀποφάσεων τῶν ὀργάνων διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος· καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς ὡς ἀνυποστάτου τοῦ συναπτομένου ὑπὸ ὀρθοδόξου γάμου, ἐφ' ὅσον δὲν ἱερολογηθῇ ὑπὸ ἱερέως τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Ἐκ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς ἐπικρατούσης ἐν Ἑλλάδι προκύπτουν καὶ ὠρισμέναι συνέπειαι, εἰδικώτερον δὲ ὅτι : τόσον ὁ Βασιλεὺς, ὅσον καὶ ὁ Διάδοχος ὀφείλουν νὰ πρεσβεύουν τὴν θρησκείαν ταύτην (ἄρθρ. 31 § 2 τοῦ Συντάγματος)· ὅτι ὁ ὅρκος τοῦ Βασιλέως δίδεται κατὰ τὸν τύπον τῆς Ὁρθοδόξου θρησκείας (ἄρθρ. 30 § 2)· ὅτι ὁ Τοποτηρητὴς τοῦ Θρόνου, ὡς καὶ ὁ Ἐπίτροπος καὶ ὁ Συνεπίτροπος τοῦ Βασιλέως πρέπει νὰ πρεσβεύουν τὸ Ἀνατολικὸν Ὁρθόδοξον δόγμα (ἄρθρα 41 § 1 καὶ 39 § 2)· καὶ ὅτι κατὰ τὴν νομοθεσίαν τὸ ἐορτολόγιον τοῦ Κράτους καὶ αἱ ἐπίσημοι τελεταὶ τοῦ ρυθμίζονται κατὰ τὰς ἐορτὰς τῆς Ἐκκλησίας ταύτης καὶ καθιεροῦται ἡ Κυριακὴ ἄργια.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 1 § 2 τοῦ Συντάγματος ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι αὐτοκέφαλος, δηλαδὴ διοικητικῶς ἀνεξάρτητος ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην ὁμόδοξον Ἐκκλησίαν. Τὸ αὐτοκέφαλον καθιερώθη ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὑπὲρ Ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνος, ὅποτε ὁ κλῆρος τῶν μαχομένων διὰ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος διέκοψε τοὺς δεσμούς του πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον (ἐκ τοῦ ὁποῦ ἐξηρτᾶτο ἕως τότε), διότι τοῦτο ἐτέλει ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ Σουλτάνου. Τὸ αὐτοκέφαλον, ἐξ ἄλλου, ἀνεγνώρισε βραδύτερον, τὸ 1850, καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία δι' ἐκδοθέντος πρὸς τοῦτο Συνοδικοῦ Τόμου.

Κατὰ τὸ Σύνταγμα, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διοικεῖται ὑπὸ Ἱεραῶν Συνόδου Ἀρχιερέων (ἄρθρον 1 § 2), οἱ δὲ λειτουργοὶ τῆς ὑποκείνται εἰς τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ Κράτους (ἄρθρον 16 § 3). Διὰ τῶν διατάξεων τούτων ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, καθίσταται ὀργανισμὸς εἰδικῆς αὐτοδιοικήσεως, τὸ δὲ διέπον τὰς σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὸ Κράτος σύστημα εἶναι σύστημα κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ Ἐκκλησία εἶναι διακεκριμένη ὑπὸ τοῦ Κράτους, τελεῖ ὅμως εἰς προνομιούχον θέσιν καὶ ἀπολαύει τῆς ἰδιαιτέρας προστασίας του.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί προσέφερεν ὁ Ἑλληνισμὸς εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ;
2. Τί προσέφερεν ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν ;
3. Ποία ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Ὁρθόδοξον Χριστιανισμὸν ;
4. Ποῖα τὰ κυριώτερα μέτρα, τὰ ὁποῖα ἐλήφθησαν ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ;
5. Τί εἶναι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας ;
6. Τί εἶναι ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος ;
7. Πῶς συμμετέχει τὸ λαϊκὸν στοιχεῖον εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας ;
8. Ποῖα τὰ ἐκ τοῦ Συντάγματος προνόμια τῆς Ἐκκλησίας ;
9. Ποῖα τὰ ἐκ τῶν νόμων προνόμια τῆς Ἐκκλησίας ;
10. Ποῖαι αἱ εἰδικώτεραι συνέπειαι ἐκ τοῦ χαρακτηρισμοῦ ὡς ἐπικρατούσης τῆς θρησκείας τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ;
11. Τί σημαίνει ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι αὐτοκέφαλος ;
12. Πότε ἀνεκηρύχθη καὶ πότε ἀνεγνωρίσθη ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὡς αὐτοκέφαλος ;
13. Πόσα καὶ ποῖα εἶναι τὰ «πρεσβυγενῆ» Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ;
14. Ποῖαι αἱ διακεκριμέναι ἀρμοδιότητες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ;
15. Ποῖαι Ἐκκλησίαι ὑπάγονται εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως ;
16. Ποῖαι αἱ Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ;
17. Ὑπὸ ποῖον καθεστῶς τελοῦν αἱ Ἐκκλησίαι εἰς τὰς χώρας, ὅπου ἐπεβλήθη ὁ κομμουνισμὸς ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΧΙ

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Ἐκπαίδευσις, ὑπὸ τὴν εὐρεῖαν ἔννοιαν τοῦ ὅρου, εἶναι ἡ διαδικασία, διὰ τῆς ὁποίας μεταδίδεται εἰς τὴν ἐκάστοτε νέαν γενεάν ἡ ὕλική, πνευματικὴ, ἠθικὴ καὶ πολιτιστικὴ κληρονομία τῆς κοινωνίας. Ἡ ἐκπαίδευσις ἀποτελεῖ μίαν ἀπὸ τὰς θεμελιωδεστέρας λειτουργίας τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν, διότι ἡ διατήρησις των ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς μεταβιβάσεως τῆς συσσωρευμένης πολιτιστικῆς κληρονομίας εἰς τοὺς ἐπιγιγνόμενους. Εἰς τὰς πρωτογόνους κοινωνίας ἡ διαδικασία αὕτη πραγματοποιεῖται συνήθως διὰ τῆς ἐπαφῆς τοῦ παιδὸς με τοὺς γονεῖς, τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς συνομηλίκους του, ἡ δὲ μάθησις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς παρατηρήσεως, τῆς μιμήσεως καὶ τῆς ὑποβολῆς. Εἰς τὰς πολιτισμένες, χρησιμοποιεῖται ὀργανωμένον σύστημα ἐκπαιδεύσεως με σαφῶς καθωρισμένους σκοποὺς, τὸ ὁποῖον λαμβάνει βεβαίως ὑπ' ὄψιν καὶ ἀξιοποιεῖ τὴν συμβολὴν τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ περιβάλλοντος.

Εἰδικώτερον ἡ ἐκπαίδευσις ἀποβλέπει εἰς τὴν μετάδοσιν τῆς συσσωρευθείσης πολιτιστικῆς κληρονομίας τοῦ παρελθόντος, τὴν ἄσκησιν τῶν νέων εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν, τὴν ὁμαλὴν προσαρμογὴν των εἰς τὸ περιβάλλον καὶ τὸν ἐμπλουτισμὸν τῆς ζωῆς με νέας ἀξίας. Χωρὶς ἐκπαίδευσιν εἶναι ἀδύνατον νὰ μεταβιβασθῇ ἡ πολιτιστικὴ κληρονομία εἰς τὰς νέας γενεάς, διότι τὰ ιδεώδη, αἱ ἀξίαι, τὰ ἥθη καὶ ἡ πεῖρα, ποὺ ἀποκτᾷ ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς του δὲν μεταδίδονται κληρονομικῶς. Πέραν τούτου ὅμως ἀποστολὴ τῆς ἐκπαιδεύσεως εἶναι νὰ καταστήσῃ τοὺς νέους ἱκανοὺς ὅπως ζήσουν ὡς χρήσιμα — διὰ τοὺς ἑαυτοὺς των καὶ διὰ τὸ σύνολον — μέλη τῆς πολυπλόκου συγχρόνου κοινωνίας, ἐντὸς τῆς ὁποίας κάθε ἄτομον διαδραματίζει σημαντικὸν μέρος εἰς τοὺς διαφόρους εἰδικοὺς θεσμούς, ὅπως εἶναι ἡ Οἰκογένεια, ἡ Κοινότης, τὸ Κράτος, τὸ Σχολεῖον, ἡ Ἐκκλησία, ἡ παραγωγὴ κλπ. Ἐπὶ πλέον, ἡ Ἐκπαίδευσις ὀφείλει νὰ καλλιεργῇ εἰς τοὺς νέους ὅλας ἐκεῖνας

τάς δημιουργικάς πνευματικάς ικανότητες, μέ τάς όποίας θά διευρύνουν, θά πλουτίσουν καί θά βελτιώσουν τά έπιτεύγματα τών προηγηθεισών γενεών.

1. ΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Ή παιδεία ούδέποτε ήτο κοινόν κτῆμα. Ήπι χιλιετίας άπετέλει προνόμιον τών όλίγων καί είχε μονομερή, ώς έπί τό πλεϊστον, χαρακτήρα. Τό αίτημα τῆς καθολικεύσεως τῆς εκπαιδεύσεως, τό όποϊον μās φαίνεται σήμεραν αύτονόητον, διευτώθη τό πρώτον κατά τόν 17ον αϊώνα υπό τοῦ Τσέχου παιδαγωγού Άμώς Κομενίου (1592 - 1670), όστις ύπεστήριξε τήν ανάγκην δημιουργίας είς κάθε χώραν συστήματος σχολείων, είς τά όποια νά διδάσκωνται «τ á π á ν τ α» (δηλαδή, όχι μόνον τά έχοντα σχέσιν μέ τήν θρησκείαν) «ε ί ς π á ν τ α ς» (δηλαδή, είς τó σύνολον τοῦ λαοῦ). Μόνον όμως άπό τοῦ παρόντος αϊώνος ήρχισε πραγματοποιούμενον βαθμηδόν τó αίτημα τοῦτο.

Σήμεραν είναι γενικώς παραδεδεγμένη ή άρχή ότι ή Πολιτεία όφείλει νά παρέχη ίσας εύκαιρίας εκπαιδεύσεως είς όλους καί ότι κάθε άνθρωπος έχει όχι μόνον δικαίωμα, αλλά καί καθήκον νά μορφωθῇ τόσον, ώστε νά έπιτελέσῃ όσον τó δυνατόν καλύτερον τήν άποστολήν του ως πολίτης. Τοῦτο δέν σημαίνει, βεβαίως, ότι τά άτομα είναι ύποχρεωμένα νά συνεχίζουν τήν φοίτησίν των είς τó σχολεϊόν πέραν τών όρίων τών ενδιαφερόντων των ή τών πνευματικῶν δυνατοτήτων των. Οὔτε ότι χρήσιμοι διά τó σύνολον καί διά τόν έαυτόν των είναι εκείνοι μόνον, οί όποιοι θά κατορθώσουν ν' άποκτήσουν ένα τίτλον ανωτάτης εκπαιδεύσεως. Κάθε άνθρωπος άποβαίνει χρήσιμος όταν αξιοποιῇ τάς πραγματικάς διανοητικάς καί φυσικάς ικανότητάς του.

Ή εκπαίδευσις είς τήν έποχήν μας άντιμετωπίζει πολλά καί δυσχερή προβλήματα. Διότι πρέπει τώρα νά καλύπτῃ πολὺ ευρύτερα πεδία γνώσεων. Διότι είναι μεγίστη ή ποικιλία τών κοινωνικῶν ρόλων. Διότι ό κόσμος, είς τόν όποϊον ζῶμεν, μεταβάλλεται συνεχώς. Διότι ό όγκος τών συσσωρευθεισών γνώσεων έχει αύξηθῇ τόσον, ώστε καί ή μεγαλύτερα ανθρωπίνη διάνοια είναι άδύνατον νά τόν περιλάβῃ. Διότι, άπό τῆς λήξεως ιδίᾳ τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, αύξάνει μέ ταχύτατον ρυθμόν ό πληθυσμός καί παραλλήλως μέ αὐτόν (είς ποσοστόν δέ πολὺ

μεγαλύτερον) αὐξάνει καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτῶντων εἰς ὅλας τὰς βαθμί-
δας τῆς Ἐκπαιδεύσεως, δημιουργῶν ἀσφυκτικὰ προβλήματα χώρων διδα-
σκαλίας, μέσων διδασκαλίας καὶ διδακτικοῦ προσωπικοῦ. Διότι τὰ συ-
στήματα ἐκπαιδεύσεως ἔχουν ἀνάγκην προσαρμογῆς, ἐνῶ αἱ μεταρρυθμί-
σεις εἰς τὸν τομέα τοῦτον εἶναι πάντοτε βραδείας ἀποδόσεως καὶ δημι-
ουργοῦν σοβαροὺς κινδύνους, ἂν δὲν ἔχουν μελετηθῇ μετὰ προσοχῆς.

Εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον — εἰς τὰς ἀνεπτυγμένας, εἰς τὰς ἀνα-
πτυσσομένας καὶ εἰς τὰς ὑποαναπτύκτους χώρας — τὸ μεγαλύτερον καὶ
δυσχερέστερον πρόβλημα εἶναι τὸ ἐκπαιδευτικὸν καὶ ὁμοφωνία διὰ τὴν
καλύτεραν λύσιν τοῦ δὲν ὑπάρχει. Ὅλοι αἱ χῶραι ἔχουν τώρα ἐπίγνω-
σιν τοῦ γεγονότος ὅτι διὰ τὴν πρόοδόν των, τὴν πνευματικὴν, τὴν πολι-
τιστικὴν καὶ τὴν οἰκονομικὴν, ἀπαιτεῖται ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλύτερα
καλλιέργεια τῶν διανοητικῶν, τῶν ἠθικῶν καὶ τῶν πρακτικῶν ἱκανο-
τήτων τῶν πολιτῶν των. Ἡ ἀνάγκη αὕτη ἔχει συνειδητοποιηθῇ εὐρύ-
τατα καὶ ἀπὸ τὰ ἄτομα. Ἡ δίψα καὶ τὸ αἶτημα τῆς μαθήσεως εἶναι
σήμερον παγκόσμιον φαινόμενον.

2. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Ἡ Ἐκπαιδεύσις εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα οὐδέποτε εὐρίσκετο εἰς
ἱκανοποιητικὴν κατάστασιν, μολονότι τὸ ἀνθρώπινον ὕλικόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου
καλεῖται νὰ ἐπιδράσῃ, προσφέρει ἀξιόλογον ἔδαφος. Ὅσοι ἀσχολοῦνται
μὲ τὴν ἐκπαιδεύσιν ἔχουν διαπιστώσει ὅτι τὰ Ἑλληνόπουλα ἔρχονται
ἀπὸ τὸ ἐργαστήριον τῆς φύσεως προικισμένα μὲ πολὺ καλὰς καταβο-
λάς. Ἐχουν, εἰς τὴν μεγάλην πλειονότητά των, γοργὴν ἀντίληψιν, ἰσχυ-
ρὰν μνήμην, παρατηρητικότητα, περιέργειαν, συλλογιστικὴν ἱκανότητα,
σπινθηροβόλον πνεῦμα, ἔφεισιν μαθήσεως καὶ διάθεσιν προόδου, ὑπερτε-
ροῦντα, ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς, τῶν παιδιῶν τῶν περισσοτέρων ἐκ τῶν
ἄλλων χωρῶν. Ἐκεῖνο, ποὺ τοὺς λείπει καὶ ποὺ ἡμποροῦν ν' ἀποκτή-
σουν, εἶναι ἡ ἱκανότης τῆς συγκεντρώσεως καὶ τῆς παρατεταμένης προ-
σοχῆς, ἡ ἐπιμονὴ καὶ ἡ ὑπομονή.

Πολλοὶ εἶναι οἱ λόγοι τῆς μὴ ἱκανοποιητικῆς ἀποδόσεως τῆς ἐκπαι-
δευτικῆς προσπάθειας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ πολιτεία ἐθεώρησεν ἀνέκα-
θεν τὴν ἐκπαιδεύσιν ὡς κάτι τὸ δευτερεῦον. Διέθετε δι' αὐτὴν πάντοτε
πολὺ χαμηλὸν συγκριτικῶς ποσοστὸν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, διότι ἄλλαι

ανάγκαι εκρίνοντο ἢ ἦσαν ἐπιτακτικώτεροι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγωνιώδους καὶ πλήρους περιπετειῶν ἐθνικοῦ βίου. Συνεπεία τούτου ὑπῆρχε μόνιμος ἀριθμητικὴ ἀνεπάρκεια τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ, ἔλλειψις ἐπαρκῶν καὶ καταλλήλων διδακτηρίων, πενιχρότης ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας. Ἐπειτα, οὐδέποτε κατεβλήθη σοβαρὰ καὶ ἐπιστημονικὴ προσπάθεια προσαρμογῆς τῶν κατὰ παράδοσιν χρησιμοποιουμένων συστημάτων εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς. Δὲν ἀπεδόθη ἡ ἀπαιτούμενη προσοχὴ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τεχνικῆς καὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσως, οὔτε ἐπυρτάνευσαν ποτὲ ὀρθολογιστικὰ καὶ ἀντικειμενικὰ κριτήρια εἰς τὸν καταμερισμὸν τῶν σχολείων ἀνά τὴν χώραν.

Ἡδὴ ἀπὸ τοῦ 1875 εἶχον ἀρχίσει νὰ διατυπώνωνται ἐπικρίσεις διὰ τὴν κατάστασιν τῆς ἐκπαίδευσως, νὰ προτείνωνται διάφορα σχέδια καὶ νὰ ἐπιχειρῶνται «μεταρρυθμίσεις». Τὰ περισσότερα ὅμως σχέδια ἔμειναν ἀπραγματοποίητα, αἱ δὲ μεταρρυθμίσεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀνεμύναντο θαύματα, διέψευσαν τὰς προσδοκίας καὶ ἐπέφεραν μεγαλυτέραν σύγχυσιν. Ὁ πόλεμος, ἡ κατοχὴ καὶ αἱ δύο κομμουνιστικαὶ ἐπαναστάσεις ἐπροκάλεσαν φοβερὰν ἀποδιοργάνωσιν εἰς τὸν ἤδη εὐπαθεῖ τομέα τῆς ἐκπαίδευσως. Χιλιάδες σχολικῶν κτιρίων κατεστράφησαν. Μέγας ἀριθμὸς ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν ἐχάθη. Μεγάλαι μᾶζαι παιδιῶν διέκοψαν τὰς σπουδὰς των ἢ τὰς διήνυσαν κατὰ τρόπον ἄτακτον καὶ ἀποσπασματικόν. Ὀλίγον κατόπιν ἤρχισε νὰ σημειοῦται μία ἄνευ προηγουμένου, ἐκρηκτικὸς χαρακτήρως, τροπὴ τῆς ἐλληνικῆς νεολαίας πρὸς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς ἐκπαίδευσως καὶ ἰδίᾳ πρὸς τὴν Μέσιν καὶ τὴν Ἀνωτάτην — ὅπως ἀκριβῶς καὶ εἰς τὰς προηγμένας χώρας, αἱ ὁποῖαι ὅμως συνεχέντρωνον ἀσυγκρίτως καλυτέρας προϋποθέσεις.

3. ΔΙΑΦΘΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Κατὰ τὸ Σύνταγμα (ἄρθρον 17) «ἡ παιδεία τελεῖ ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν τοῦ Κράτους, παρέχεται δαπάναις αὐτοῦ, σκοπεῖ δὲ καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῶν νέων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀξιῶν τοῦ ἐλληνικοῦ καὶ τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ». Ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις εἶναι δι' ὅλους ὑποχρεωτικὴ. Τὰ ἔτη τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως δὲν δύνανται νὰ εἶναι ὀλιγώτερα τῶν ἑξ. Τὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα εἶναι αὐτοδιοικούμενα νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου, λειτουργοῦν ὑπὸ τὴν ἐπο-

πτείαν τοῦ Κράτους καὶ ἐνισχύονται οἰκονομικῶς ὑπ' αὐτοῦ. Οἱ καθη-
γηταὶ τῶν εἶναι δημόσιοι ὑπάλληλοι. Αἱ ἀρχαὶ τῶν ἐκλέγονται παρὰ
τῶν τακτικῶν καθηγητῶν αὐτῶν. Τὴν κρατικὴν ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῶν ἀνω-
τάτων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων ἀσκεῖ ὁ Ὑπουργὸς Ἑθνικῆς Παιδείας
καὶ Ὀργανισμῶν διὰ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου. Ἐπιτρέπεται, κατό-
πιν ἀδείας τῆς ἀρχῆς, εἰς ιδιώτας μὴ ἐστερημένους τῶν πολιτικῶν δι-
καιωμάτων καὶ εἰς νομικὰ πρόσωπα ἢ ἱδρυσις ἐκπαιδευτηρίων, λειτουρ-
γούντων κατὰ τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους. Οἱ ἱδρύνοντες
ιδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια καὶ οἱ διδάσκοντες εἰς ταῦτα δέον νὰ κέκτην-
ται τὰ διὰ τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους ἀπαιτούμενα ἠθικὰ καὶ λοιπὰ
προσόντα.

Ἡ Ἐκπαίδευσις εἰς τὴν Ἑλλάδα περιλαμβάνει τρεῖς βασικοὺς κύ-
κλους (βαθμίδας) σπουδῶν : τὴν Δημοτικὴν τὴν Μέσσην καὶ τὴν Ἀνω-
τάτην καὶ παρέχεται ἐξ ὁλοκλήρου δωρεὰν εἰς τὰ δημόσια ἐκπαιδευ-
τήρια, ἀπαγορευομένης πάσης, ὑπ' οἰανδήποτε μορφήν, εἰσφορᾶς. Εἰς
τὴν ἔννοιαν τῆς δωρεὰν παιδείας περιλαμβάνεται καὶ ἡ δωρεὰν χορή-
γησις διδακτικῶν βιβλίων ἢ παροχὴ κρατικῆς ἐνισχύσεως εἰς τὰ ἐκπαι-
δευτήρια διὰ τὴν λειτουργίαν των καὶ ἡ χορήγησις ὑποτροφιῶν εἰς τοὺς
ἐπιδεικνύοντας ἰδιαιτέραν ἐπίδοσιν νέους.

Ἡ προσχολικὴ ἐκπαίδευσις παρέχεται ὑπὸ τῶν Νηπιαγωγείων,
εἰς τὰ ὅποια ἐγγράφονται νήπια συμπληρώσαντα τὴν 1ην Ὀκτωβρίου
τοῦ ἔτους τῆς ἐγγραφῆς τῶν ἡλικίαν τριῶν ἐτῶν καὶ ἐξ μηνῶν.

Ι. Δημοτικὴ Ἐκπαίδευσις. Αὕτη παρέχεται εἰς τὰ δημόσια ἐξα-
τάξια Δημοτικὰ Σχολεῖα. Ἡ φοίτησις εἶναι ἐξαετής, ὅση καὶ ἡ ὑπο-
χρεωτικὴ ἐκ τοῦ Συντάγματος, ἢ ὅποια ὅμως δύναται νὰ παραταθῇ εἰς
ἐννεαετῇ διὰ παρακολουθήσεως καὶ 3 ἐτῶν τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.
Εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἐγγράφονται εἰς τὴν πρώτην τάξιν διὰ πρώτην
φορὰν παιδιὰ ἄρρενα καὶ θήλεα, ἐφ' ὅσον τὴν 1ην Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους
τῆς ἐγγραφῆς τῶν ἔχουν συμπληρώσει ἡλικίαν πέντε ἐτῶν καὶ ἐξ μηνῶν.
(Παραλλήλως λειτουργοῦν καὶ ιδιωτικὰ δημοτικὰ σχολεῖα).

ΙΙ. Μέση Ἐκπαίδευσις. Αὕτη παρέχεται εἰς τὰ δημόσια ἐξατάξια
Γυμνάσια. Τὰ γυμνάσια, ἐξαετοῦς φοιτήσεως, διαιροῦνται εἰς δύο κύ-
κλους : κατώτερον (περιλαμβάνοντα τὰς τρεῖς πρώτας τάξεις) καὶ ἀνώ-
τερον (περιλαμβάνοντα τὰς τρεῖς τελευταίας τάξεις). Εἰς τὸν ἀνώτερον
δύνανται νὰ ὁργανώωνται ἀπὸ τῆς δ' τάξεως ἐν ἡ περισσότερα τμήματα
τῶν ἐξῆς δύο βασικῶν κατευθύνσεων : θεωρητικῆς (μὲ προέχοντα τὰ

στοιχεῖα τῆς ἀνθρωπιστικῆς παιδείας) καὶ θετικῆς (μὲ προέχοντα τὰ στοιχεῖα τῶν μαθηματικῶν καὶ θετικῶν ἐπιστημῶν). Ἡ ἐγγραφή εἰς τὰ γυμνάσια ἀποφοίτων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου γίνεται κατόπιν ἐξετάσεων. (Παραλλήλως λειτουργοῦν καὶ ἰδιωτικὰ γυμνάσια).

Εἰς τὴν Μέσῃν Ἑκπαίδευσιν κατατάσσεται καὶ ἡ *Τεχνικὴ καὶ Ἑπαγγελματικὴ Ἑκπαίδευσις*, ἡ παρεχομένη ὑπὸ διαφόρων τεχνικῶν, γεωργικῶν, ἐμπορικῶν, οἰκιακῆς οἰκονομίας, ναυτικῶν, παροχῆς κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν, ἐκκλησιαστικῶν, καλλιτεχνικῶν (πλὴν ζωγραφικῆς, γλυπτικῆς καὶ χαρακτικῆς) καὶ εἰδικῶν καλλιτεχνικῶν σχολῶν, εἰς τὰς πλείστας ἐκ τῶν ὁποίων ἐγγράφονται, κατόπιν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων, οἱ ἔχοντες ἀπολυτήριον δημοτικοῦ σχολείου ἢ ἀποφοιτήριον γυμνασιακῆς τινος τάξεως ἢ ἀπολυτήριον γυμνασίου, ἀναλόγως τοῦ ἐπιπέδου καὶ τῆς φύσεως τῆς διδασκομένης ὕλης.

(Παραλλήλως λειτουργοῦν καὶ ἰδιωτικαὶ τεχνικαὶ καὶ ἐπαγγελματικαὶ σχολαὶ ὅλων τῶν ἀνωτέρω κλάδων, πλὴν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ).

III. Ἀνωτάτῃ Ἑκπαίδευσιν. Αὕτῃ παρέχεται εἰς τὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα, τετραετοῦς μέχρις ἐξαετοῦς φοιτήσεως, καὶ εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου δημοσία. Τὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα εἶναι τὰ ἑξῆς :

α. Ἐθνικὸν καὶ Καποδιστριακὸν Πανεπιστήμιον (Ἀθηνῶν). Ἰδρύθη τὸ 1837 καὶ περιλαμβάνει 5 Σχολάς, τὰς ἑξῆς : Θεολογικὴν, Νομικὴν, Ἱατρικὴν, (μετὰ Ὀδοντιατρικοῦ τμήματος), Φιλοσοφικὴν (μετὰ 2 τμημάτων ξένων γλωσσῶν) καὶ Φυσικομαθηματικὴν (ἐκ 5 τμημάτων).

β. Ἐθνικὸν Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον. Ἰδρύθη ὡς «Σχολεῖον Τεχνῶν» τὸ 1843, λειτουργεῖ ὑπὸ τὴν σημερινήν του μορφήν ἀπὸ τοῦ 1888 καὶ περιλαμβάνει 5 Σχολάς, τὰς ἑξῆς : Πολιτικῶν Μηχανικῶν, Ἀρχιτεκτόνων, Μηχανολόγων Ἠλεκτρολόγων (μεθ' ἑνὸς τμήματος), Χημικῶν Μηχανικῶν (μετὰ τμήματος Μεταλλειολόγων) καὶ Τοπογράφων Μηχανικῶν.

γ. Ἀριστοτέλειον Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης. Ἰδρύθη τὸ 1925 καὶ περιλαμβάνει 8 Σχολάς, τὰς ἑξῆς : Θεολογικὴν, Νομικὴν (ἐκ 2 τμημάτων), Ἱατρικὴν (μετὰ Ὀδοντιατρικοῦ τμήματος), Φιλοσοφικὴν (μετὰ 4 τμημάτων ξένων γλωσσῶν καὶ παραρτήματος ἐν Ἰωαννίνοις), Φυσικομαθηματικὴν (ἐκ 5 τμημάτων καὶ παραρτήματος ἐν Ἰωαννίνοις),

Κτηνιατρικήν, Γεωπονοδασολογικήν (ἐκ 2 τμημάτων) καὶ Πολυτεχνικήν (ἐκ 3 τμημάτων).

δ. Πανεπιστήμιον Πατρῶν. Ἰδρύθη τὸ 1966 καὶ περιλαμβάνει 2 Σχολάς, τὴν Φυσικομαθηματικήν (ἐκ 4 τμημάτων) καὶ τὴν Πολυτεχνικήν.

ε. Ἀνωτάτη Σχολὴ Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν. Ἰδρύθη τὸ 1920.

στ. Πάντειος Ἀνωτάτη Σχολὴ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν. Εἶναι δημοσία ἀπὸ τοῦ 1937.

ζ. Ἀνωτάτη Γεωπονικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν. Ἰδρύθη τὸ 1920.

η. Ἀνωτάτη Βιομηχανικὴ Σχολὴ Πειραιῶς. Λειτουργεῖ ὡς ἰσότιμος ἀπὸ τοῦ 1958, καταστᾶσα δημοσία τὸ 1966.

θ. Ἀνωτάτη Βιομηχανικὴ Σχολὴ Θεσσαλονίκης. Λειτουργεῖ ὡς δημοσία ἀπὸ τοῦ 1966.

ι. Ἀνωτάτη Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν. Περιλαμβάνει ἐργαστήρια ζωγραφικῆς, γλυπτικῆς καὶ χαρακτικῆς καὶ εἰς τοὺς κατόχους ἀπολυτηρίου γυμνασίου παρέχει καὶ θεωρητικὴν καὶ ἱστορικὴν μόρφωσιν.

Εἰς τὴν κατηγορίαν τῆς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως περιλαμβάνονται καὶ τὰ ἐξῆς ἀ ν ὡ τ ε ρ α ἐ κ π α ι δ ε υ τ ι κ ᾶ ἰ δ ρ ῦ μ α τ α :

α. Ἐθνικὴ Ἀκαδημία Σωματικῆς Ἀγωγῆς. Ἰδρύθη τὸ 1939 καὶ εἶναι τριετοῦς φοιτήσεως.

β. Ἀνώταται Σχολαὶ Οἰκιακῆς Οἰκονομίας, δύο ἐν ὅλῳ ἡ «Χαροκόπειος» Ἀθηνῶν καὶ ἡ «Ἀριάδνη» Χανίων τριετοῦς φοιτήσεως.

γ. Παιδαγωγικαὶ Ἀκαδημαίαι, 15 ἐν ὅλῳ διετοῦς φοιτήσεως.

δ. Σχολὴ Νηπιαγωγῶν Καλλιθέας, διετοῦς φοιτήσεως.

Τέλος, ἀνώτερα ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα εἶναι καὶ αἱ ἐξῆς τρεῖς δημόσιαι Τεχνικαὶ Σχολαί :

α. Ἀνωτέρα Δημοσία Σχολὴ Ὑπομηχανικῶν Ἀθηνῶν, τετραετοῦς φοιτήσεως, μὲ τρία τμήματα (πολιτικῶν ὑπομηχανικῶν, μηχανολόγων ὑπομηχανικῶν καὶ ἠλεκτρολόγων ὑπομηχανικῶν).

β. Ἀνωτέρα Δημοσία Σχολὴ Ὑπομηχανικῶν Θεσσαλονίκης, τετραετοῦς φοιτήσεως, μὲ τρία τμήματα (πολιτικῶν ὑπομηχανικῶν, μηχανολόγων ὑπομηχανικῶν καὶ ἠλεκτρολόγων ὑπομηχανικῶν).

γ. Ἀνωτέρα Δημοσία Σχολή Ἡλεκτρονικῶν, λειτουργοῦσα παρὰ τῷ Σιβιτανιδεῖῳ Ἰδρύματι, τριετοῦς φοιτήσεως.

Ἡ εἰσοδοχὴ φοιτητῶν καὶ σπουδαστῶν καὶ τὰ ἀνώτατα καὶ ἀνώτερα ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα γίνεται κατόπιν ἐξετάσεων, εἰς τὰς ὁποίας δύνανται νὰ προσέλθουν οἱ ἔχοντες ἀπολυτήριον Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. Αἱ εἰσιτήριοι ἐξετάσεις, θεσπισθεῖσαι ἀπὸ τεσσαρακονταετίας, διεξήγοντο ἐπὶ ἔτη εἰς τὰς σχολάς, εἰς τὰς ὁποίας ἐπεθύμουν νὰ φοιτήσουν οἱ ὑποψήφιοι. Τὸ σύστημα ὅμως τοῦτο προσκάλει πολλὰς, ὅχι ἀβασίμους, ἀμφισβητήσεις γνησιότητος τῶν ἀποτελεσμάτων, αἱ ὁποῖαι ἐφθασαν μέχρι τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης.

Μετὰ τὸ 1963 ἡ διενέργεια τῶν εἰσιτηρίων ἐξετάσεων ἀνελήφθη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας. Αἱ ἀνώτατοι σχολαὶ διηρέθησαν εἰς τέσσαρας ομάδας καὶ οἱ ὑποψήφιοι ἐξητάζοντο εἰς τὰ μαθήματα τῆς ομάδος, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπήγετο ἡ σχολὴ τῆς προτιμήσεώς των, ἐπιτυγχάνοντες δὲ εἰσήγοντο εἰς αὐτὴν ἢ εἰς μίαν ἄλλην τῆς ομάδος. Ἡ κατάταξις καὶ ὁ ἔλεγχος τῶν ἀποτελεσμάτων ἐγένετο δι' ἡλεκτρονικοῦ ὑπολογιστοῦ. Κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1965-66 ἐκρίθη σκόπιμον ν' ἀντιγραφῇ τὸ γαλλικὸν σύστημα τοῦ baccalauréat (τὸ ὁποῖον εἶχεν εἰσαχθῇ εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ 1809). Βάσει αὐτοῦ αἱ σχολαὶ ἐχωρίσθησαν εἰς δύο μεγάλας ομάδας: τὴν ομάδα τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν καὶ τὴν ομάδα τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, με ἀνάλογον διαφοροποίησιν εἰς τὰ ἐξεταζόμενα μαθήματα. Οἱ ἐπιτυχάνοντες, ἐλάμβανον «ἀκαδημαϊκὸν ἀπολυτήριον» Α ἢ Β τύπου, τὸ ὁποῖον τοῖς παρεῖχε δικαίωμα ἐγγραφῆς εἰς μίαν ἐκ τῶν σχολῶν τῆς πρώτης ἢ τῆς δευτέρας ομάδος. Τὸ σύστημα ὅμως τοῦτο ἀπέτυχε παταγωδῶς, διότι ἡ κατάταξις τῶν ἐπιτυχανόντων εἰς μίαν ἐκ τῶν σχολῶν τῆς ομάδος σπανίως συνέπιπτε μετὰς προτιμήσεις των.

Ἡ Ἐπανάστασις κατήργησε τὸ «ἀκαδημαϊκὸν ἀπολυτήριον». Κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1967-68 αἱ ἀνώτατοι σχολαὶ διηρέθησαν εἰς 6 ομάδας πρὸς διευκόλυνσιν τῶν ὑποψηφίων ὅπως ἐπιτύχουν συμφωνοτέραν πρὸς τὰς προτιμήσεις των κατάταξιν, ἀπὸ δὲ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1968-69 τὸ σύστημα ἐβελτιώθη ἐτι μᾶλλον διὰ τοῦ διαχωρισμοῦ τῶν σχολῶν εἰς 13 «κύκλους» (ἐνότητος ὁμοειδοῦς χαρακτῆρος ἢ συγγενοῦς κατευθύνσεως).

Ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰσαγομένων εἰς κάθε σχολὴν ἢ τμήμα σχολῆς προκαθορίζεται κατ' ἔτος ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, κατόπιν γνώμης

τῶν ἀντιστοίχων ἀνωτάτων καὶ ἀνωτέρων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων καὶ τὸ ὕψος τοῦ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας καὶ ἀπὸ τὰς δυνατότητας (ἐργαστηριακὰς, κτιριακὰς, διδακτικὰς κλπ.) ἐκπαιδεύσεως, τὰς ὁποίας διαθέτει ἐκάστη σχολή.

4. Ο ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ

Ἀποφασιστικὴν σημασίαν ἔχει μόνον διὰ τὴν κοινωνικὴν ἐπιτυχίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν προσωπικὴν εὐτυχίαν (ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ψυχικῆς αὐταρκειᾶς καὶ ἱκανοποιήσεως) τοῦ ἀτόμου ἔχει ἡ ἐκλογή τοῦ προσιδιάζοντος εἰς τὰς πνευματικὰς ἱκανότητας, τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς κλίσεις τοῦ ἐπαγγέλματος. Κάθε ἄνθρωπος εἶναι προικισμένος ἀπὸ τὴν φύσιν μὲ πολλὰς ἱκανότητας καὶ ἔχει ἐξησφαλισμένην τὴν ἐπιτυχίαν, ὅταν τὰς ἀνακαλύψῃ καὶ τὰς ἀξιοποιήσῃ, ἐνῷ ἀντιθέτως πρέπει νὰ εἶναι βέβαιος σχεδὸν περὶ τοῦ ναυαγίου του, ὅταν ἀκολουθήσῃ σταδιοδρομίαν διὰ τὴν ὁποίαν δὲν διαθέτει πνευματικὰς καὶ ψυχικὰς προϋποθέσεις.

Παλαιότερον, ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία εἶχε συνείδησιν τῆς ἀληθείας αὐτῆς· διὰ τοῦτο καὶ ἡ προσπέλασις εἰς τὰ προπύλαια τῶν ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων ἐγένετο μὲ περισσοτέραν αὐτογνωσίαν, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ὁ φραγμὸς τῶν εἰσιτηρίων ἐξετάσεων καὶ τοῦ «κλειστοῦ ἀριθμοῦ». Ἀκόμη καὶ διὰ τὴν φοίτησιν εἰς τὸ γυμνάσιον ἐπεκράτει ἡ ἀντίληψις ὅτι ὁ μαθητὴς ἔπρεπε νὰ ἔχῃ δώσει δείγματα ἰδιαίτερας ἐπιδόσεως. Ἐνῷ τώρα ὅλοι οἱ ἐπιστῆμαι θεωροῦνται κατάλληλοι δι' ὅλους καὶ ὅλοι κατάλληλοι δι' ὅλας τὰς ἐπιστήμας.

Τὴν νοοτροπίαν αὐτὴν τὴν πληρώνει πανάκριβα ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία καὶ πρῶτοι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι μετὰ πολυτελεῖς σπουδὰς καὶ ταλαιπωρίας κατορθώνουν ν' ἀποσπάσουν ἐν πτυχίον χωρὶς νὰ ἔχουν πλασθῇ διὰ νὰ εἶναι ἐπιστήμονες. Ἡ ζημία εἶναι τριπλῇ: Πρῶτον, χάνονται τὰ ὠραιότερα καὶ προσληπτικώτερα ἔτη ζωῆς ἐνὸς νέου. Δεύτερον, στεροῦνται ζωτικοὶ τομεῖς τῆς οἰκονομίας δυναμικοῦ, τὸ ὅποιον, ὀρθῶς προσανατολιζόμενον, θὰ ἦτο δυνατόν ν' ἀποδεχθῇ πολύτιμον. Καὶ τρίτον, ἐκεῖνοι ποὺ ἠκολούθησαν ἀκατάλληλον δι' αὐτοὺς ἐπάγγελμα, οὐδέποτε θὰ αἰσθανθοῦν τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἱκανοποίησιν, τὴν ὁποίαν προσφέρει εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ δημιουργικὴ ἀξιοποίησις τῶν ἐμφύτων ἱκανότητων των, ἐνῷ θὰ ἔχουν, ἔστω καὶ ὑποσυνειδήτως, τὴν γεῦσιν τῆς ἀπο-

τυχίας καί, μὲ τὴν τάσιν μεταθέσεως τῶν εὐθυνῶν, θὰ αἰτιῶνται τὴν «κοινωνίαν» ἀντὶ τοῦ ἑαυτοῦ των.

Πολλοὶ εἶναι οἱ παράγοντες, οἱ ὁποῖοι συμβάλλουν εἰς τὸν ἐσφαλμένον, καὶ συνεπῶς ἐπιζήμιον, ἐπαγγελματικὸν προσανατολισμόν. Κατ' ἀρχὴν ἐλκύουν τὰ ἐπαγγέλματα, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται ἀποδοτικώτερα ἢ «ἔχοντα μέλλον». Ἐπειτα, ὅσα κρίνονται «εὐκολώτερα» ἢ δημιουργοῦντα «περισσότερας δυνατότητας». Ἐπίσης ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀπολαμβάνουν μεγαλύτερου «γοήτρου». Ἐνας πὺλ ἐτελείωσε τὸ γυμνάσιον, νομίζει ὅτι θὰ εἶναι ὑποτιμητικὸν δι' αὐτὸν νὰ ἀκολουθήσῃ πρακτικὸν ἐπάγγελμα. Ἡ ἐσφαλμένη, ἐξ ἄλλου, ἐκτίμησις τῶν ἱκανοτήτων των παρασύρει πολλοὺς πρὸς κατευθύνσεις ἐξησφαλισμένης ἀποτυχίας. Ὁποῖος ἔγραφε καλὰς ἐκθέσεις ὡς μαθητὴς νομίζει ὅτι ἔχει ἀναμφισβήτητον λογοτεχνικὸν ἢ δημοσιογραφικὸν τάλαντον. Ἄλλος, ὁ ὁποῖος ἐσημείωσε κάποιαν ἐπιτυχίαν εἰς μίαν μαθητικὴν θεατρικὴν παράστασιν, πιστεύει ὅτι εἶναι γεννημένος ἡθοποιός.

Ὁλεθρία εἶναι πολλὰκις ἐν προκειμένῳ ἡ παρέμβασις τῶν γονέων. Πολλοὶ γονεῖς θέλουν νὰ ἐπιβάλουν εἰς τὰ τέκνα των τὴν ἰδικήν των θέλησιν, χωρὶς νὰ ὑπολογίζουσιν τὴν κλίσιν τῶν παιδιῶν. Ὁ ἰατρός ἢ δικηγόρος θέλει ἀπαραιτήτως νὰ κάμῃ καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἱατρὸν ἢ δικηγόρον (διότι τάχα θὰ δυνηθῇ νὰ τοῦ μεταβιβάσῃ «ἐτοιμὴν πελατεῖαν»), ἐνῶ, ἐκεῖνος ἔχει κλίσιν νὰ γίνῃ καθηγητὴς ἢ ἐμποροπλοίαρχος. Ὁ μὴ τυχὼν παιδεύσεως, ἀλλὰ πλουτίσας, ἐπιμένει νὰ γίνῃ ὁ υἱὸς τοῦ πυρηνικὸς φυσικός, ἐνῶ ἐκεῖνος αἰσθάνεται κλίσιν πρὸς τὸ ἐμπόριον. Συχνότατα, ἐπίσης, οἱ γονεῖς ἀνακαλύπτουν εἰς τὰ τέκνα των ἐκ στοργῆς «τάλαντα» ἀνύπαρκτα καὶ τὰ παρασύρουν πρὸς κατευθύνσεις ἐσφαλμένας.

Ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἐπαγγέλματος, ἡ ὁποία δὲν ἤμπορεῖ νὰ γίνῃ προτοῦ ὁ νέος συμπληρώσῃ τὸ 15ον ἔτος τῆς ἡλικίας (διότι τότε ἔχουν μορφοποιηθῇ αἱ ἱκανότητές του καὶ αἱ τάσεις του) εἶναι ἔργον λεπτότατον, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ τὴν ἀρμονικὴν (καὶ ἀπηλλαγμένην προἰδεασμῶν) συνεργασίαν τριῶν παραγόντων : τῶν εκπαιδευτικῶν λειτουργῶν, μετὰ τὰς τῶν καθηκόντων τῶν ὁποίων περιλαμβάνεται καὶ ἡ διάγνωσις καὶ ἐνίσχυσις τῶν ἱκανοτήτων ἐκάστου μαθητοῦ· τῶν γονέων, οἱ ὁποῖοι ὀφείλουν νὰ παραμερίζουν κάθε ὑποκειμενισμόν· καὶ τοῦ ἐνδιαφερομένου, ὅστις πρέπει ν' ἀναζητήσῃ τὴν πραγματικὴν κλίσιν του καὶ νὰ σταθμίσῃ μὲ αὐστηρότητα τὰς ἱκανότητάς του, ἔχων ὑπ' ὄψιν του ὅτι τὸ καλύτερον καὶ τὸ ὠραιότερον ἐπάγγελμα διὰ τὸν καθένα εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον

τοῦ ἀρέσει καὶ διὰ τὸ ὅποῖον συγκεντρώνει πραγματικὰς πνευματικὰς καὶ ψυχικὰς προϋποθέσεις.

5. Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Ὅταν ἡ Ἑθνικὴ Ἐπαναστατικὴ Κυβέρνησις ἀνελάμβανε τὰς εὐθύνας διακυβερνήσεως τῆς χώρας, ἐπεκράτει κατάστασις χάους εἰς τὴν Ἐκπαίδευσιν. Διότι ἡ κατεδαφιστικὴ ἐπιδρομὴ τῶν δῆθεν «μεταρρυθμιστῶν» ἐπέτεινε τὰς ὑφισταμένας ἐλλείψεις, ἐπροκάλεσε σύγχυσιν εἰς διδάσκοντας καὶ διδασκομένους καὶ ἐπεσώρευσε νέα προβλήματα, χωρὶς νὰ ἐπιλύσῃ τὰ παλαιά.

Εἰς τὴν Δημοτικὴν καὶ τὴν Μέσῃν Ἐκπαίδευσιν αἱ συνθήκαι στεγάζεως καὶ διδασκαλίας τῶν μαθητῶν ἦσαν κατὰ σημαντικὸν ποσοστὸν δυσμενέσταται λόγῳ ἐλλείψεως κτιρίων, ὀφειλομένης εἰς τὴν αὕξησιν τοῦ μαθητικοῦ πληθυσμοῦ καὶ τὴν παράλυσιν τοῦ Ὁργανισμοῦ Σχολικῶν Κτιρίων· εἰς ἀμφοτέρας τὰς βαθμίδας δὲν ὑπῆρχεν ἀπὸ μακροῦ ἐποπτικὸν προσωπικόν (ἐπιθεωρηταὶ καὶ γενικοὶ ἐπιθεωρηταί)· εἰς τὴν Μέσῃν Ἐκπαίδευσιν 300 σχολεῖα ἐστεροῦντο, ἀπὸ μακροῦ ἐπίσης, διευθυντῶν (γυμνασιάρχων)· καὶ διὰ τοὺς μαθητὰς δὲν ὑπῆρχον διδακτικὰ βιβλία.

Εἰς τὴν Ἀνωτάτῃν Ἐκπαίδευσιν σημαντικὸς ἀριθμὸς καθηγητῶν ἐξεμεταλλεύετο ἀγρίως τοὺς φοιτητὰς διὰ τῆς (ἀναγκαστικῆς πολλὰκις) πωλήσεως τῶν πανεπιστημιακῶν συγγραμμάτων εἰς ὑψηλοτάτας τιμὰς· οἱ μὴ δυνάμενοι ν' ἀγοράσουν τὰ συγγράμματα φοιτηταὶ ἐτιμωροῦντο ἐνίοτε ὑπὸ τῶν καθηγητῶν διὰ κακῆς βαθμολογίας κατὰ τὰς ἐξετάσεις· ἡ ἐκλογὴ τῶν καθηγητῶν, λόγῳ τοῦ ἐπικρατοῦντος καθεστώτος νεποτισμοῦ, δὲν ἐνεργεῖτο μὲ τὸ κριτήριον τῆς ἐπιστημονικῆς ἱκανότητος· ὑπῆρχον καθηγηταί, τῶν ὁποίων ἡ ἐν γένει διαγωγὴ ἦτο ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν ιδιότητα τοῦ πανεπιστημιακοῦ διδασκάλου· ὁ θεσμὸς τοῦ βοηθητικοῦ ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ εἶχεν ἐκφυλισθῇ· αἱ εἰσιτήριοι ἐξετάσεις ἐγίνοντο μὲ ἐν σύστημα, ὑπὸ τὸ ὅποῖον κατελύοντο αἱ στοιχειωδέστεραι ἀρχαὶ τοῦ ἐλευθέρου ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ.

Οἱ ταχθέντες ὑπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως ἀντικειμενικοὶ σκοποὶ εἰς τὸν κεφαλαιώδη τομέα τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἀπὸ τὴν πρόοδον τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται καὶ ἡ οἰκονομικὴ καὶ ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις τῆς χώρας,

είναι οί ἐξῆς : Ἐθνικός προσανατολισμός τῆς ἐκπαιδεύσεως· ἐξυγίανσις καὶ βελτίωσις τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ· κάλυψις τῶν ἀμέσων ἀναγκῶν ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ· παροχὴ εἰς ὅλους τοὺς νέους ἴσων εὐκαιριῶν μορφώσεως· καὶ μεθοδικὴ δημιουργία τῶν προϋποθέσεων διὰ τὴν ἐπέκτασιν, τὸν ἐκσυγχρονισμόν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς. Διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν ἀντικειμενικῶν αὐτῶν σκοπῶν, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ καὶ ὕλικά μέσα ἄφθονα καὶ χρόνον μακρὸν καὶ προπαρασκευὴν συστηματικὴν, κατεβλήθη σύντονος προσπάθεια, στηριχθεῖσα καὶ εἰς τὰς ὕλικὰς δυνατότητας τὰς παρασχεθείσας ὑπὸ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς Ἐκπαιδεύσεως (τακτικοῦ καὶ ἐπενδύσεων), ὅστις κατὰ τὴν τριετίαν 1967-1969 ὑπερέβαινε σταθερῶς τὸ 10% τοῦ συνολικοῦ προϋπολογισμοῦ.

Συγκεκριμένως, διὰ τὴν Δημοτικὴν καὶ τὴν Μέσσην Ἐκπαίδευσιν ἐλήφθησαν τὰ ἐξῆς μέτρα :

1. Κατεσκευάσθησαν ἄνω τῶν 2000 νέων αἰθουσῶν διδασκαλίας· ἐπεσκευάσθησαν 2000 διδακτήρια· ἐτέθησαν τὰ θεμέλια πλείστων νέων σχολείων· ἀναδιωργανώθη ὁ Ὁργανισμὸς Σχολικῶν Κτιρίων διὰ νὰ καταστῇ οὗτος περισσότερον εὐέλικτος καὶ ν' αὐξηθῇ ἡ ἀποτελεσματικότης του εἰς τὴν κάλυψιν τῶν κατασκευαστικῶν ἀναγκῶν.

2. Ἐτέθη ἐκ νέου ἐπὶ ἐθνικῶν βάσεων καὶ ἀναδιωργανώθη ἡ Γενικὴ Ἐκπαίδευσις (Δημοτικὴ καὶ Μέση) διὰ τοῦ Α.Ν. 129/1967, ὁ ὁποῖος καθώρισε τὰ τοῦ περιεχομένου τῆς διδασκαλίας, τῆς λειτουργίας τῶν σχολείων, τῆς διοικήσεως αὐτῶν, τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ, τῆς ἐπιλογῆς τοῦ ἐποπτικοῦ προσωπικοῦ κλπ.

3. Ἐπελέγησαν κατόπιν ἀδιαβλήτων διαγωνισμῶν ἐπιθεωρηταὶ καὶ γενικοὶ ἐπιθεωρηταὶ τῆς Δημοτικῆς καὶ γενικοὶ ἐπιθεωρηταὶ τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως· προήχθησαν 300 λειτουργοὶ τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως εἰς γυμνασιάρχας· διωρίσθησαν ἄνω τῶν 5000 νέων δημοδιδασκάλων καὶ καθηγητῶν· καὶ ιδρύθη Διδασκαλεῖον Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, διετοῦς φοιτήσεως, διὰ τὴν μετεκπαίδευσιν τῶν διδασκάλων.

4. Καθιερώθη καὶ ἐπραγματοποιήθη ἡ δωρεὰν διανομὴ ὅλων τῶν διδακτικῶν βιβλίων εἰς τὴν δημοσίαν Δημοτικὴν καὶ Μέσσην Ἐκπαίδευσιν (γενικὴν καὶ τεχνικὴν)· ἐξεδόθησαν τὰ ἀπαραίτητα διδακτικὰ βιβλία καὶ διὰ τὰς δύο τελευταίας τάξεις τῶν δημοτικῶν σχολείων (13, πέραν τῶν ἀναγνωστικῶν καὶ τῆς γραμματικῆς) ἀνετυπώθησαν, κατό-

πιν ἐπιλογῆς, ἄνω τῶν 60 διδακτικῶν βιβλίων τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως καὶ συνεγράφησαν ἀρκετὰ νέα.

5. Ἐξεπονήθη νέον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα καὶ διὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα (διότι τὸ ἰσχύον ἦτο παλαιὸν καὶ παρουσίαζε πλεῖστα μειονεκτήματα) καὶ διὰ τὰ γυμνάσια, ἀνταποκρινόμενον εἰς τὰς τεθείσας γενικὰς ἀρχὰς τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ εἰς τὰς συγχρόνους ἀνάγκας.

Τὰ ληφθέντα διὰ τὴν Ἀνωτάτην Ἐκπαίδευσιν μέτρα εἶναι τὰ ἑξῆς:

1. Ἐλύθη ὀριστικῶς, ἀπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1967-68, τὸ πρόβλημα τῶν συγγραμμάτων τῶν καθηγητῶν (τὸ ὅποιον ἐταλαιπώρησε δεκάδας γενεῶν φοιτητῶν) διὰ τῆς καθιερώσεως τῆς δωρεὰν χορηγήσεως εἰς τοὺς φοιτητὰς τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὴν κατάρτισίν των συγγραμμάτων δαπάναις τοῦ Κράτους, ὅπερ καταβάλλει λογικὴν ἀποζημίωσιν εἰς τοὺς συγγραφεῖς - καθηγητάς. (Ἀπὸ τοῦ 1969-70 εἰς τὸ μέτρον τοῦτο περιελήφθησαν καὶ οἱ σπουδασταὶ τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν).

2. Ἐξυγιάνθη, ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ, τὸ ἀνώτερον διδακτικὸν προσωπικὸν τῶν ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως ὀρισμένων καθηγητῶν καὶ ὑφηγητῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν πράκτορες τοῦ κομμουνισμοῦ ἢ ἔχον ἐπιδείξει διαγωγὴν ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν ιδιότητα τοῦ πανεπιστημιακοῦ διδασκάλου.

3. Ἐθεσπίσθη καὶ ὠλοκληρώθη διὰ τῆς ΙΕ' Συντακτικῆς Πράξεως «Περὶ ἐκλογῆς καθηγητῶν τῶν Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων») (ὡς αὕτη ἐτροποποιήθη καὶ συνεπληρώθη διὰ τῶν ΚΗ', ΛΓ' καὶ ΛΔ' Συντακτικῶν Πράξεων) προοδευτικὴ νομοθεσία πρὸς ἐξυγιάνσιν καὶ ἐκσυγχρονισμόν τῆς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως, καταπολέμησιν τοῦ νεποτισμοῦ, προώθησιν καὶ ἀξιοποίησιν τοῦ ὑπάρχοντος ἐπιστημονικοῦ δυναμικοῦ καὶ ἀμβλυνσιν τῆς δυσαναλογίας μεταξὺ διδασκόντων καὶ διδασκομένων. Διὰ τῆς νομοθεσίας ταύτης ὀρίζεται, σὺν τοῖς ἄλλοις, ὅτι (ἄρθρ. 9) «κυρίαν ἀποστολὴν τῶν καθηγητῶν τῶν ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων ἀποτελεῖ τὸ διδακτικόν, ἐρευνητικὸν καὶ συγγραφικὸν ἔργον» καὶ ὅτι κάθε «τακτικὸς ἢ ἑκτακτος καθηγητῆς ὀφείλει ἐντὸς 18 μηνῶν, ἀπὸ τῆς 19ης Δεκεμβρίου 1967 ἢ ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ του, ὅπως θέσῃ εἰς κυκλοφορίαν ἐπ' αὐτῷ σύγγραμμα ἢ ἐγχειρίδιον περιέχον τὰς παραδόσεις του εἰς τὸ κύριον τοῦλάχιστον μάθημα τῆς ἑδρας του».

4. Ἐτέθη ἐπὶ νέων σοβαρῶν βάσεων (διὰ τοῦ Α.Ν. 553/1968) ὁ θεσμός τοῦ βοηθητικοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ (ἐπιμελητῶν καὶ βοηθῶν) τῶν ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων, ὥστε νὰ συμβάλλῃ θετικῶς εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν φοιτητῶν καὶ ν' ἀποτελῇ πραγματικὸν φυτώριον διαμορφώσεως νέων πανεπιστημιακῶν διδασκάλων. Εἰς ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου τούτου ἐθεσπίσθησαν, πέραν τῶν ὑφισταμένων 2275 θέσεων ἐπιμελητῶν, βοηθῶν καὶ παρασκευαστῶν, 3986 νέαι θέσεις βοηθητικοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ.

5. Ὡξήθη κατὰ 25% ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτητῶν, εἰς τοὺς ὁποίους παρέχεται ὑπὸ τοῦ Κράτους ὑποτροφία σπουδῶν καὶ οὕτως οἱ ὑπότροφοι ἀντιπροσωπεύουν τὸ ἓν δέκατον περίπου τοῦ συνόλου τῶν φοιτητῶν τῶν ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων. Ἀπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1969-70 καθιερώθησαν 620 εἰδικαὶ ὑποτροφίαι διὰ φοιτητὰς τῶν λεγομένων «καθηγητικῶν σχολῶν» (μαθηματικούς, φυσικούς, χημικούς, φυσιολογίστας καὶ ξένων γλωσσῶν), οἱ ὅποιοι ἀναλαμβάνουν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὑπηρετήσουν εἰς τὴν ὑπαιθρον ἐπὶ ἑπταετίαν.

6. Ἐθεσπίσθη ἡ χορήγησις ἀτόκων «δανείων σπουδῶν» (τῶν ὁποίων ἡ ἐξόφλησις θ' ἀρχίσῃ δύο ἔτη μετὰ τὴν λήψιν τοῦ πτυχίου) εἰς τοὺς φοιτητὰς, οἵτινες δὲν εἶναι ὑπότροφοι τοῦ Κράτους, ἀλλὰ πραγματοποιοῦν ὠρισμένην ἐπίδοσιν.

7. Καθιερώθη ἀπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1968-69 νέον ἀδιάβλητον σύστημα εἰσιτηρίων ἐξετάσεων εἰς τὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα, χάρις εἰς τὸ ὁποῖον εἰσάγονται οἱ ἱκανώτεροι καὶ εἰς τὰς σχολάς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τῆς βασικῆς προτιμῆσεως των. Πρὸς τοῦτο διεχωρίσθησαν αἱ σχολαὶ ἀναλόγως τοῦ εἶδους τῆς παρεχομένης ὑπ' αὐτῶν μορφώσεως καὶ ἐσχηματίσθησαν 13 ἐνότητες («κύκλοι») σχολῶν ὁμοειδούς χαρακτῆρος ἢ ὁπωσδήποτε συγγενῶν ἀπὸ ἀπόψεως ἐπιστημονικῆς εἰδικότητος καὶ ἐπαγγελματικῆς κατευθύνσεως, οὕτως ὥστε ἡ ἐκλογή τοῦ «κύκλου» καὶ ἡ ἐντὸς αὐτοῦ ἐκδήλωσις προτιμῆσεων ν' ἀνταποκρίνονται, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, εἰς τὰς πραγματικὰς κλίσεις καὶ δυνατότητας τοῦ ὑποψηφίου. Τὸ σύστημα βαθμολογίας τῶν ὑποψηφίων καὶ διαχωρισμοῦ τῶν ἐπιτυχανόντων καὶ κατατάξεώς των εἰς τὰς οἰκείας σχολάς (δι' ἡλεκτρονικοῦ ὑπολογιστοῦ) ἐγγυᾶται ἀπολύτως τὸ ἀδιάβλητον τῶν ἀποτελεσμάτων.

8. Ἦρχισεν ἡ λειτουργία τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν, τὸ ὁποῖον

είχε συσταθῇ χωρίς καμμίαν προπαρασκευὴν καὶ ὑφίστατο εἰς τὰ χαρ-
τιὰ μόνον. Ἐγένετο συμπλήρωσίς του διὰ τῆς ιδρύσεως παρ' αὐτῷ (πέ-
ραν τῆς Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς) καὶ Πολυτεχνικῆς καὶ τῆς ἐνάρ-
ξεως λειτουργίας τοῦ τμήματος ἡλεκτρολόγων μηχανολόγων. Διὰ τὴν
ἄνετον ἐγκατάστασιν τοῦ Πανεπιστημίου τούτου ἐπελέγη ἔκτασις 2100
στρεμμάτων, ἐπὶ τμήματος τῆς ὁποίας κατεσκευάσθησαν 20 ἐργαστή-
ρια μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων ἄλλων κτισμάτων.

9. Ἐλύθη τὸ περιιάλητον ζήτημα τῆς Πανεπιστημιουπόλεως τῶν
'Αθηνῶν, τὸ ὅποιον παρέμενεν ἐκκρεμὲς ἀπὸ δεκαπενταετίας. Ἀπεφα-
σίθη ὀριστικῶς ὅπως αὕτη ἀνεγερθῇ ἐπὶ ἐκτάσεως 1500 περίπου στρεμ-
μάτων εἰς τὴν περιοχὴν Ζωγράφου. Πρὸς τοῦτο ἐχορηγήθη εἰς τὸ Πα-
νεπιστήμιον Ἀθηνῶν δάνειον 1500 ἑκατομμυρίων δραχμῶν ὑπὸ τὴν
ἐγγύησιν τοῦ ἑλληνικοῦ Δημοσίου καὶ ἕτερον δάνειον 300 ἑκατομμυ-
ρίων, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐγγύησιν, διὰ τὴν ἀνέγερσιν εἰς τὸν χῶρον τῆς Πα-
νεπιστημιουπόλεως καὶ τὸν ἐξοπλισμὸν τοῦ Ἀρεταίου καὶ τοῦ Αἰγινη-
τείου Νοσοκομείου.

10. Συνεστήθη κατὰ συνταγματικὴν ἐπιταγὴν (ἄρθρ. 17 § 4 ἐδ.
δ') παρ' ἑκάστῳ ἀνωτάτῳ ἐκπαιδευτικῷ ἰδρύματι ἀνά μία θέσις Κυβερ-
νητικοῦ Ἐπιτρόπου (πρὸς ἀποδοτικώτεραν συνεργασίαν τοῦ Κράτους
μετ' αὐτῶν εἰς τὰ τῆς διοικήσεως καὶ λειτουργίας των) καὶ καθωρί-
σθησαν διὰ νόμου αἱ ἀρμοδιότητές των.

11. Κατεβλήθη ἐπιτυχὴς προσπάθεια διὰ τὴν πλήρωσιν τῶν εἰς
διδασκικὸν προσωπικὸν τῶν ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων κε-
νῶν, τὰ ὅποια προϋπῆρχον καὶ ἐδημιουργήθησαν ἐν τῷ μεταξύ.

Ἐπίσης μετερρυθμίσθη ἡ διάρθρωσις τῆς κεντρικῆς ὑπηρεσίας
τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ ἐνισχύθη δι' ἐπιστημονικῶν
στελεχῶν, ὥστε νὰ δύναται ν' ἀσκήῃ ἀποτελεσματικῶς καὶ διοικητικὸν
καὶ ἐπιτελικὸν ἔργον.

Διὰ τὴν ὁργάνωσιν τῆς κατωτέρας καὶ τῆς μέσης ἐπαγγελματικῆς
καὶ τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐψηφίσθησαν δύο νόμοι : εἰς ἀφορῶν εἰς τὴν
μόνιμον ἐπ' ἀνδρῶσιν τῶν δημοσίων σχολῶν τοῦ τομέως τούτου (Ν.Δ.
580/1970) καὶ ἕτερος ἀφορῶν εἰς τὴν καλυτέραν ὁργάνωσιν τῆς σχο-
λῆς, ἡ ὁποία ἐκπαιδεύει λειτουργοὺς τῆς ἐπαγγελματικῆς καὶ τεχνικῆς
ἐκπαιδεύσεως (Ν.Δ. 581/1970). Ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν δύο τούτων
νόμων προσδοκᾶται οὐσιώδους αὐξήσεως καὶ βελτίωσις τῆς ἀποδόσεως
τῆς κατωτέρας καὶ τῆς μέσης ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἡ ὁποία

είναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας.

Πρέπει νὰ ὑπομνησθῇ ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἡ μόνη χώρα τοῦ κόσμου, ὅπου ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις παρέχεται ἐντελῶς δωρεὰν εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς καὶ εἶναι προσιτὴ εἰς κάθε νέον κατεχόμενον ἀπὸ τὴν διψαν τῆς μαθήσεως καὶ πραγματοποιοῦντα ἱκανοποιητικὴν ἐπίδοσιν.

6. ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Ἰδρύματα ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὴν παιδείαν καὶ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας γενικώτερον ὑπάρχουν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀρκετά. Ἐκ τούτων κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς :

1. Ἀκαδημία Ἀθηνῶν.—Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἰδρύθη τὴν 18ην Μαρτίου 1926 ὑπὸ τοῦ δικτάτορος Θ. Παγκαλίου καὶ τὰ πρῶτα μέλη της (38 ἐν ὅλῳ) διωρίσθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Κατὰ τὴν ἰδρυτικὴν Συντακτικὴν Ἀπόφασιν σκοπὸς τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν εἶναι : « ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ προαγωγή τῶν ἐπιστημῶν, τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ καθόλου τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων διὰ τῆς συγκεντρώσεως καὶ συνεργασίας τῶν ἐπιφανεστέρων Ἑλλήνων ἐπιστημόνων, λογογράφων καὶ καλλιτεχνῶν καὶ τῆς μετὰ τῶν ξένων Ἀκαδημιῶν καὶ ἄλλων ὑπερόχων λογίων καὶ καλλιτεχνῶν ἐπικοινωνίας· ἡ ἔρευνα τῶν στοιχείων καὶ τῶν προϊόντων τῆς ἑλληνικῆς γῆς καὶ ἡ καθόλου μελέτη τῆς φύσεως τῆς χώρας, ἡ ἐπιστημονικὴ ὑποστήριξις καὶ ἐνίσχυσις τῆς γεωργίας, τῆς βιομηχανίας, τῆς ναυτιλίας καὶ τῶν λοιπῶν πλουτοπαραγωγικῶν κλάδων καὶ δυνάμεων τοῦ τόπου καὶ ἐν γένει ἡ προαγωγή τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας· καὶ ἡ διὰ γνωμοδοτήσεων, προτάσεων, ἀποφάσεων καὶ κρίσεων διαφωτισίς καὶ καθοδήγησις εἰς τὰ σχετικὰ ἔργα αὐτῶν τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν καὶ ἡ ἐν γένει ἐξυπηρέτησις τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἀρμοδιότητα αὐτῆς δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ἀναγκῶν τοῦ τόπου».

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀποτελεῖ Σῶμα διαιρούμενον εἰς τρεῖς Τάξεις μὲ 60 ἐν ὅλῳ μέλη : τὴν Τάξιν τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὰ μαθηματικά, τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, τὴν ἱατρικὴν καὶ τὰς ἐφηρμοσμένας ἐπιστήμας (μέλη 25)· τὴν Τάξιν τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὴν φιλολογίαν, τὴν λογοτεχνίαν, τὴν ἱστορίαν, τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ τὰς καλὰς τέχνας (μέλη 20).

καὶ τὴν Τάξιν τῶν Ἑθνικῶν καὶ τῶν Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὴν θεολογίαν, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν νομικὴν καὶ τὰς πολιτικὰς ἐπιστήμας (μέλη 15). Τὸ σῶμα περιλαμβάνει ἐπίσης πρόσεδρα μέλη, ἐπίτιμα μέλη, ξένους ἐταίρους καὶ ἀντεπιστέλλοντα μέλη.

Παρὰ τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν λειτουργοῦν ὁκτὼ Κέντρα Ἑρευνῶν.

2. Ἑλληνικὴ Ἐπιτροπὴ Ἀτομικῆς Ἑνεργείας.—Ἰδρύθη τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1954 «πρὸς συντονισμόν, προώθησιν καὶ ἐλεγχον τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν μελετῶν, ὡς καὶ τῶν πάσης φύσεως ἐργασιῶν τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἄμεσον ἢ ἔμμεσον χρησιμοποίησιν ἐν Ἑλλάδι τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας». Ἀρχικῶς ὑπῆγετο ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον ἤσκει τὴν ἐποπτείαν αὐτοῦ διὰ τῶν Ὑπουργῶν Ἑθνικῆς Ἀμύνης καὶ Συντονισμοῦ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1960 ὑπῆχθη εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως.

Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1968 διὰ τοῦ Α.Ν. 451 «Περὶ ἀναδιοργανώσεως τῆς Ε.Ε.Α.Ε.» καθωρίσθη ὅτι «ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπιτροπὴ Ἀτομικῆς Ἑνεργείας ὑποκινεῖ, ὑποστηρίζει ἢ ἐνεργεῖ ἐπιστημονικὰς καὶ τεχνικὰς ἐρεῦνας πρὸς χρησιμοποίησιν τῆς πυρηνικῆς ἐνεργείας εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς ἐπιστήμης, τῆς βιομηχανίας, τῆς γεωργίας καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης».

Ὑπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπιτροπὴν Ἀτομικῆς Ἑνεργείας λειτουργοῦν : τὸ Κέντρον Πυρηνικῶν Ἑρευνῶν «Δημόκριτος»· Σταθμοὶ δειγματοληψίας καὶ μετρήσεων ραδιενεργείας περιβάλλοντος· καὶ (παρὰ τῷ «Δημοκρίτῳ») Κέντρα ἢ Ἰνστιτοῦτα ἐξειδικεύσεως καὶ ἐπιμορφώσεως ἐπιστημόνων εἰς τὸν τομέα τῶν πυρηνικῶν ἐπιστημῶν.

3. Ἑθνικὸν Ἰδρυμα Ἑρευνῶν.—Συνεστήθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1958 πρωτοβουλίᾳ τοῦ Βασιλέως Παύλου «πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν καὶ ἐξασφάλισιν σὺν τῷ χρόνῳ περισσοτέρων εὐκαιριῶν δημιουργικῆς ἀπασχολήσεως εἰς ἱκανοὺς Ἑλλήνας ἐπιστημόνας, ὡς καὶ πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων εἰς ἀποκτησὶν ἀρτίας ἐπιστημονικῆς μορφώσεως καὶ ἐμπειρίας ἐπὶ συστηματικῶν καὶ ἀνωτέρου ἐπιπέδου ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν». Κατὰ τὸν κυρωθέντα διὰ Β.Δ. Ὁργανισμόν «σκοπὸς τοῦ Ε.Ι.Ε. εἶναι ἡ παρ' αὐτοῦ ὁργάνωσις, χρηματοδότησις ἢ κατ' ἄλλον τρόπον ὕλική καὶ ἡθικὴ ἐνίσχυσις ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν ἀνωτάτου ἐρευνητικοῦ ἐπιπέδου».

1. Τί είναι εκπαιδευσις ;
2. Πώς έπετυγχάνετο ή μάθησις εις τούς πρωτογόνους λαούς ;
3. Πώς έπιτυγχάνεται ή μάθησις εις τās πολιτισμένες κοινωνίας ;
4. Ποίος ό σκοπός τής εκπαιδευσεως ;
5. 'Υπό ποίου, πότε και πώς διετυπώθη τό αίτημα τής καθολικεύσεως τής εκπαιδευσεως ;
6. Ποία τά προβλήματα τής εκπαιδευσεως σήμερον ;
7. Ποιοι οι λόγοι τής μη ικανοποιητικής αποδόσεως τής εκπαιδευτικής προσπαθείας εις την 'Ελλάδα ;
8. Ποία προβλήματα αντιμετωπίζει ή Πολιτεία εκ τής στροφής των νέων προς την παιδείαν ;
9. Ποιοι οι φορείς τής παιδείας εις την 'Ελλάδα ;
10. Ποιαι αι βαθμίδες τής 'Εκπαιδευσεως ;
11. Ποία τά άνώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα ;
12. Ποίας σχολάς περιλαμβάνει τó 'Εθνικόν Πανεπιστήμιον και ποιās τó Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης ;
13. Ποία τά άνώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα ;
14. Πώς εισάγονται οι φοιτηται και οι σπουδασται εις τά άνώτατα και τά άνώτερα ιδρύματα ;
15. Πώς καθορίζεται ό αριθμός των εισαγομένων εις έκάστην σχολήν ;
16. Τί είναι ό επαγγελματικός προσανατολισμός ;
17. Ποία τά αποτελέσματα του έσφαλμένου επαγγελματικού προσανατολισμού ;
18. Ποίων παραγόντων απαιτείται ή συνεργασία δια την όρθην έκλογήν επαγγέλματος ;
19. Ποιοι οι θεέντες σκοποι εις τόν τομέα τής 'Εκπαιδευσεως υπό τής 'Επαναστάσεως ;
20. Ποία τά ληφθέντα μέτρα υπό τής 'Επαναστάσεως δια την βελτίωσιν τής 'Εκπαιδευσεως ;
21. Πώς έλύθη τó θέμα των διδασκικών βιβλίων εις όλας τās βαθμίδας ;
22. Ποιον σύστημα εισιτηρίων εξέτασεων εις τά άνώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα καθιερώθη ;
23. Ποία τά κύρια πνευματικά ιδρύματα τής χώρας ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΧΙΙ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1. ΙΣΤΟΡΙΑ

Ἡ κοινωνικὴ ἀνισότης εἰς κάθε μορφήν συμβιώσεως ἐδημιούργησε τὸ πρόβλημα προστασίας τῶν ἀσθενεστερῶν, περιθάψεως τῶν δυστυχούντων, ἀπαλύνσεως τῶν διαφορῶν καὶ ρυθμίσεως τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν κοινωνικῶν ομάδων. Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα τὸ πρόβλημα ἀντεμετωπίζετο διὰ τῆς λήψεως μέτρων καταναλωτικοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, χαρακτηῖρος. Εἰς τὸ Βυζάντιον ἡ κοινωνικὴ δρᾶσις, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἶχε προσλάβει καθαρῶς φιλανθρωπικὸν χαρακτῆρα, ἀσκουμένη ὑπὸ τῆς Πολιτείας, τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀτόμων. Ἡ λύσις τοῦ προβλήματος ἐκ μέρους τῆς εἰς Κράτος ὀργανωμένης κοινωνίας ἀντεμετωπίσθη τὸ πρῶτον ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰῶνος εἰς τὰ μεγάλα βιομηχανικὰ κράτη διὰ τῆς ψηφίσεως διαφόρων νόμων κοινωνικῆς προστασίας πρὸς καταπολέμησιν τῆς ὁμαδικῆς δυστυχίας.

2. ΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1968 καθορίζει, διὰ πρώτην φοράν, τὰ κοινωνικὰ καθήκοντα τοῦ Κράτους καὶ δίδει εὐρύτατον περιεχόμενον εἰς τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ. Εἰς τὰ ἄρθρα 26-29 ὀρίζει ὅτι τὸ Κράτος μεριμνᾷ : διὰ τὴν υγείαν καὶ τὴν κοινωνικὴν ἀσφάλειαν τοῦ πληθυσμοῦ· διὰ τὴν ἀπόκτησιν στέγης παρὰ τῶν στερουμένων ταύτης· διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ἀπασχολήσεως εἰς τοὺς ἐργαζομένους, καθορίζον τοὺς γενικοὺς ὅρους αὐτῆς· καὶ διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς οἰκονομικῆς θέσεώς των καὶ τὴν ἡθικὴν ἐξύψωσίν των.

Τὰ μακροχρόνια καὶ βραχυχρόνια προγράμματα ἀναπτύξεως τὰ

τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν κοινωνικὴν πολιτικὴν (ἀπασχόλησις, ὑγεία, κοινωνικὴ ἀσφάλεις καὶ πρόνοια, κατοικία), ἐπεξεργάζεται καὶ ἐγκρίνει τὸ Κυβερνητικὸν Πολιτικὸν Συμβούλιον, τὸ συσταθὲν διὰ τοῦ Ν.Δ. 1/1968, ὡς ἐτροποποιήθη καὶ συνεπληρώθη διὰ τοῦ Ν.Δ. 585/1970, καὶ ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ὅστις προεδρεῖ αὐτοῦ, τοῦ Ἀντιπροέδρου ἢ τῶν Ἀντιπροέδρων τῆς Κυβερνήσεως, καὶ τῶν Ὑπουργῶν Συντονισμοῦ, Ἐξωτερικῶν, Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ἐσωτερικῶν, Οἰκονομικῶν, Ἐθνικῆς Παιδείας, Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ Ἐμπορίου.

Ἡ κοινωνικὴ πολιτικὴ ὑπὸ τὴν εὐρεῖαν ἔννοιαν, τὴν διαλαμβανομένην εἰς τὸ Σύνταγμα, δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο μεγάλους τομεῖς : τὸν τομέα τῆς Ἑργατικῆς Προστασίας, ἡ εὐθὺνὴ τοῦ ὁποίου ἀνήκει εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἑργασίας καὶ τὸν τομέα τῆς Κοινωνικῆς Προστασίας, ἡ εὐθὺνὴ τοῦ ὁποίου ἀνήκει εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν. Τὸ Ν.Δ. 1/1968 καθιέρωσε (ἄρθρ. 36 §§ 7 καὶ 8) τὴν διαίρεσιν ταύτην ἀφ' ἑνὸς διὰ τῆς ὑπαγωγῆς εἰς τὰ δύο ταῦτα Ὑπουργεῖα ἀρμοδιοτήτων, αἱ ὁποῖαι ὑπῆγοντο εἰς πλείονα Ὑπουργεῖα καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ τῆς ὀρθολογιστικωτέρας κατανομῆς τῶν ἀρμοδιοτήτων μεταξὺ τῶν Ὑπουργείων Ἑργασίας καὶ Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν.

3. ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Πολιτικὴ προστασίας τῶν ἐργαζομένων ἤρchiσε νὰ ἀκολουθῇται εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς δευτέρας κυρίως δεκαετίας τοῦ 20οῦ αἰῶνος, ἔκτοτε δὲ διεμορφώθη σὺν τῷ χρόνῳ μία ἐργατικὴ νομοθεσία, ἡ ὁποία δύναται νὰ θεωρηθῇ τόσοσιν συγχρονισμένη, ὥστε πλήρης ἐφαρμογὴ τῆς νὰ διασφαλίζῃ ἐξ ὀλοκλήρου τὰ συμφέροντα τῶν ἐργαζομένων καὶ ἡ ἐργατικὴ νομοθεσία τῆς Ἑλλάδος νὰ συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν καλύτερων.

Δὲν εἶναι δυνατὸν ὅμως νὰ ὑποστηριχθῇ, ὅτι ἡ νομοθεσία αὕτη ἐφηρμόζετο πλήρως. Καὶ τὸ φαινόμενον τῆς διαστάσεως μεταξὺ νομικοῦ καθεστῶτος καὶ καθημερινῆς πρακτικῆς ὠφέλειτο, ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν διαφθορὰν τῆς συνδικαλιστικῆς ἡγεσίας (ἡ ὁποία ἀντεμετωπίσθη ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως διὰ νομοθετικῆς καταργήσεως τοῦ κατ' ἐπάγγελμα «ἐργατοπατερῖσμοῦ» καὶ ἐξυγιάνσεως τοῦ συνδικαλισμοῦ) καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς διοικήσεως καὶ τὴν ἑλλειψιν σώ-

ματος επιθεωρητῶν καὶ ἐποπτῶν ἐργασίας με δικαστικὴν συνείδησιν.

Σήμερον, χάρις καὶ εἰς τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα ἐλήφθησαν ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως, ἡ πολιτικὴ Ἑργατικῆς Προστασίας, ἀρμοδιότητος τοῦ Ὑπουργείου Ἑργασίας, καλύπτει ὅλας τὰς ἀνάγκας τῶν ἐργαζομένων.

Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1968 κατοχυρώνει πλήρως τὸ δικαίωμα τῆς ὀργανώσεως (ἄρθρ. 19 § 1) καὶ τῆς διεκδικήσεως τῶν ὕλικῶν καὶ ἡθικῶν συμφερόντων τῶν ἐργαζομένων, ἀπαγορεύει δὲ μόνον τὴν προσφυγὴν αὐτῶν εἰς ἀπεργίαν διὰ τὴν ἐπιδίωξιν πολιτικῶν ἢ ἄλλων σκοπῶν ξένων πρὸς τὰ συμφέροντα ταῦτα (ἄρθρ. 19 § 5).

4. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Ὁ τομεὺς τῆς κοινωνικῆς προστασίας καλύπτει σήμερον ἔναντι τῶν κινδύνων καὶ τῶν συνεπειῶν τοῦ γήρατος, τῆς ἀσθενείας, τῆς μητρότητος, τῆς ἀναπηρίας καὶ τοῦ θανάτου τὰ 95% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας.

Ἡ κοινωνικὴ προστασία ὑπάγεται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ περιλαμβάνει :

α) Τὴν πολιτικὴν ὑγείας, ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τὴν λήψιν προληπτικῶν μέτρων κατὰ τῶν διαφόρων ἀσθενειῶν καὶ τὴν φροντίδα διὰ τὴν ἱατρικὴν, νοσοκομειακὴν καὶ φαρμακευτικὴν περίθαλψιν ὑπὸ τοὺς καλυτέρους ὅρους καὶ προϋποθέσεις.

β) Τὴν πολιτικὴν τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως. Ἡ κοινωνικὴ ἀσφάλις ἀσκεῖται ὑπὸ τοῦ Κράτους διὰ τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους καὶ ὑπὸ τῶν ὀργανισμῶν κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως διὰ τοὺς ἐργαζομένους.

Οἱ ὀργανισμοὶ κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως διαιροῦνται εἰς τρεῖς κατηγορίας : Εἰς τοὺς ὀργανισμοὺς κυρίας ἀσφαλίσεως· εἰς τοὺς ὀργανισμοὺς ἐπικουρικῆς ἀσφαλίσεως· καὶ εἰς τοὺς ὀργανισμοὺς προνοίας. Οἱ βασικοὶ ὀργανισμοὶ κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως εἶναι δύο : Τὸ Ἰδρυμα Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων (Ι.Κ.Α.-1937) με σύνολον ἀμέσως ἡσφαλισμένων 905.000 καὶ συνταξιούχους 212.000 καὶ ὁ Ὀργανισμὸς Ἀγροτικῆς Ἀσφαλίσεως (Ο.Γ.Α. - 1962) με σύνολον ἀμέσως ἡσφαλισμένων 2.100.000 καὶ συνταξιούχων 410.000 περίπου. Οἱ λοιποὶ ὀργανισμοὶ κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως ἔχουν 535.000 ἡσφαλισμένων καὶ 162.000 συνταξιούχων.

γ) Τὴν πολιτικὴν κοινωνικῆς προνοίας. Ἡ κοινωνικὴ πρόνοια συνίσταται ἐκ τῶν συμπληρωματικῶν πρὸς τὴν προστασίαν τῆς υγείας καὶ τὴν κοινωνικὴν ἀσφάλειαν κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ περιλαμβάνει : τὴν παιδικὴν μέριμναν καὶ προστασίαν καὶ τὴν δημοσίαν ἀντίληψιν καὶ προστασίαν ἀναπήρων.

δ) Τὴν στεγαστικὴν πολιτικήν. Ἡ στεγαστικὴ πολιτικὴ ἔχει ὡς ἀποστολὴν νὰ δημιουργήσῃ τὰς προϋποθέσεις, οὕτως ὥστε ὅλαι αἱ οἰκογένειαι νὰ ἀποκτήσουν σύγχρονον κατοικίαν καὶ διαιρεῖται εἰς τρεῖς κλάδους : τὸν κλάδον τῆς λαϊκῆς στέγης, τὸν κλάδον τῆς προσφυγικῆς στέγης καὶ τὸν κλάδον τῆς ἐργατικῆς κατοικίας.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί εἶναι κοινωνικὴ πολιτικὴ ;	ἐργατικῆς νομοθεσίας καὶ πρακτικῆς ;
2. Ποία ἡ μορφή τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ;	10. Ποίαν προστασίαν παρέχει τὸ Σύνταγμα εἰς τοὺς ἐργάτας ;
3. Ποία ἡ μορφή τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς εἰς τὸ Βυζάντιον ;	11. Τί καλύπτει ὁ τομεὺς τῆς κοινωνικῆς προστασίας ;
4. Πότε καὶ πῶς ἀντεμετωπίσθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν κρατῶν ἡ κοινωνικὴ δυστυχία ;	12. Ποῦ ὑπάγεται ἡ κοινωνικὴ προστασία καὶ τί περιλαμβάνει ;
5. Ποῖα τὰ κοινωνικὰ καθήκοντα τοῦ Κράτους ;	13. Τί σημαίνει πολιτικὴ υγείας ;
6. Τί εἶναι τὸ Συμβούλιον τῆς Κοινωνικῆς Πολιτικῆς ;	14. Πῶς ἀσκεῖται ἡ κοινωνικὴ ἀσφάλις καὶ ποῖοι οἱ φορεῖς αὐτῆς ;
7. Ποῖοι οἱ τομεῖς τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ εἰς ποῖα ὑπουργεῖα ὑπάγονται ;	15. Εἰς τί συνίσταται ἡ κοινωνικὴ πρόνοια καὶ τί περιλαμβάνει ;
8. Πότε καὶ πῶς καθιερώθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ ἐργατικὴ προστασία ;	16. Ποία ἡ ἀποστολὴ τῆς στεγαστικῆς πολιτικῆς καὶ εἰς ποίους κλάδους διαιρεῖται ;
9. Ποῦ ὠφείλετο ἡ διάστασις μεταξὺ	

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XIII

Ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

Ὁ ἀθλητισμὸς εἶναι εὐγενὲς δημιουργήμα τοῦ ἑλληνικοῦ Ἔθνους κατ' ἐξοχήν. Ἀποτελῶν ἔκφρασιν τοῦ ἰσχυροῦ ὁρμεμφύτου ἀμίλλης καὶ διακρίσεως, ποὺ ἀνέκαθεν ἐχαρακτήριζε τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν, ἀνήχθη κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα εἰς ἄφθαστον ὕψος τελειότητος. Ἑλληνικὸν καὶ πανάρχαιον εἶναι τὸ πρόσταγμα : «αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων», τὸ ὁποῖον συνοψίζει κατὰ τὸν λιτότερον τρόπον τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀθλητικοῦ πνεύματος. Χάρις εἰς τοὺς Ἑλληνας ὁ ἀθλητισμὸς προσέλαβε τὴν ἀγνοτέραν μορφήν του, ἐμπλουτισμένος ἀπὸ πλήρη συνείδησιν τῆς σημασίας του διὰ τὴν διάπλασιν τοῦ ἀνθρώπου.

1. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ

Τὸ βασικὸν γνῶρισμα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἡ σύμμετρος ἀνάπτυξις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. «Εὖ τὸ σῶμα ἔχειν καὶ τὴν ψυχὴν» εἶναι ἡ χρυσὴ τῶν Ἑλλήνων ρήτρα. Διὰ νὰ καταστῇ κανεὶς «καλός, ἅμα δὲ καὶ ἀγαθός», λέγει ὁ Πλάτων, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ δηλαδὴ τὸ ἰδεώδες τῆς τελειώσεως, πρέπει «μῆτε τὴν ψυχὴν ἄνευ σώματος κινεῖν μῆτε σῶμα ἄνευ ψυχῆς». Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ὁρμώμενοι οἱ Ἑλληνες κατέστησαν παλαιότατα ἤδη — ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν καὶ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων — κυριώτατον παιδεύμα τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις καὶ ἐκαλλιέργησαν τὸ ἀθλητικὸν πνεῦμα διὰ τῶν ἀγώνων.

Τὰ ὁμηρικὰ ἔπη ἀναφέρουν εἰς πλεῖστα σημεῖα τὴν ἐπ' εὐκαιρίᾳ διενέργειαν δημοσίων ἀθλητικῶν ἀγώνων. Ἡ μεγάλη ὁμως ἀνάπτυξις τῆς ἀγωνιστικῆς ἐσημειώθη ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν χρόνων, ὅτε ἐκάστη σχεδὸν πόλις τῆς Ἑλλάδος ὀργάνωνεν ἰδικούς της ἀγῶνας ὀνομαζομένους ἀπὸ τῶν τόπων, ὅπου ἐγίνοντο, ἀπὸ τῶν θεῶν, πρὸς τὴν λατρείαν τῶν ὁποίων συνεδέοντο, καὶ ἐξ ἄλλων λόγων.

Πέραν όμως τῶν τοπικῶν τούτων ἀγώνων, ἐνωρίτατα ἤρχισαν νὰ τελῶνται καί «κοινοί» — δηλαδή μὲ συμμετοχὴν ὄλων τῶν Ἑλλήνων — ἀγῶνες. Οὗτοι διεξήγοντο κατὰ τακτάς περιόδους. Ὁ χρόνος τῆς τελείσεώς των ἐθεωρεῖτο ἱερὸς καὶ κατὰ τὴν διάρκειάν των ἐκηρύσσετο «ἐκ χειρίαν», δηλαδή ἐσίγαν αἱ ἐριδες καὶ οἱ πόλεμοι μεταξὺ τῶν ἐλληνικῶν πόλεων. Τῶν ἀγώνων τούτων ἐπεμελοῦντο οἱ καλούμενοι «ἀγωνοθέται», προερχόμενοι ἐκ τῆς περιοχῆς, αἱ δὲ ἄλλαι πόλεις ἔστελλον ἀντιπροσώπους, τοὺς «θεωρούς».

Μόνον Ἕλληνες μετεῖχον τῶν ἀγώνων. Οἱ βάρβαροι ἠδύναντο νὰ παρίστανται, ἀλλ' ὡς θεαταί. Αἱ γυναῖκες καὶ οἱ δοῦλοι ἀπεκλείοντο. Ὁ ἀγὼν ἦτο «στεφανίτης» καὶ δὲν ἐγίνετο χάριν ὑλικῆς ἀμοιβῆς. Διὰ τοὺς Ἕλληνας ὑψίστη δόξα ἦτο ὁ στέφανος, τὸν ὅποιον ἐλάμβανον εἰς τὸ στάδιον τῆς νίκης καὶ ἡ ἄλλη αἴγλη, μὲ τὴν ὁποίαν τοὺς περιέβαλλεν ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ ἰδιαιτέρα πατρίς των. Ἡ χρηματικὴ ἀμοιβή, ὅπου παρείχετο, ἐτίθετο ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ.

Τέσσαρες ἦσαν οἱ ἐπὶ ἐθνικῆς κλίμακος τελούμενοι («κοινοί» ἢ πανελλήνιοι) ἀγῶνες : τὰ Ὀλύμπια, τὰ Πύθια, τὰ Νέμεα καὶ τὰ Ἴσθμια.

2. Η ΑΝΑΒΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ ΙΔΕΑΣ

Οἱ ἀγῶνες — τόσον οἱ Ὀλυμπιακοί, ὅσον καὶ οἱ ἄλλοι πανελλήνιοι καὶ οἱ τοπικοί — συνεχίσθησαν ἐπὶ 1200 περίπου ἔτη, ἐτέθη δὲ τέρμα εἰς αὐτοὺς τὸ 393 μ.Χ., ὅτε διὰ διατάγματος τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου ἀπηγορεύθη ἡ τέλεσις τῶν «ἐθνικῶν» (ἦτοι τῶν εἰδωλολατρικῶν) ἑορτῶν.

Κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν ὁ ἀθλητισμὸς ὑπὸ τὴν ἀρχαιοελληνικὴν μορφήν του ἐξηφανίσθη, διότι ἦτο συνδεδεμένος μὲ αἰσθητικὰς, θρησκευτικὰς καὶ ἠθικὰς ἀντιλήψεις, τὰς ὁποίας καταδίκαιζεν ὁ Χριστιανισμός. Ἡ ἀσκήσις τοῦ σώματος ἐγίνετο κυρίως διὰ σκοποὺς πολεμικῆς ἀποδόσεως καὶ ἀπετέλεσε μέρος τῆς στρατιωτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἀποδίδονται δὲ εἰς αὐτοκράτορας, στρατηγούς καὶ διάφορα θρυλικά πρόσωπα κατορθώματα μαρτυροῦντα ὑπεράνθρωπον ρώμην. Ἀλλ' αἱ μαρτυρίαι αὗται ὀφείλονται προφανῶς εἰς τὴν διάθεσιν ἐξιδανικεύσεως τῶν προσώπων τούτων. Ὡρισμένοι ἐπιδείξεις, αἱ ὁποῖαι ἐγίνοντο εἰς τὸν Ἱππόδρομον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἶχον σαφῶς ἐπαγγελματικὸν καὶ ἀκροβατικὸν χαρακτήρα.

Ἐπὶ Τουρκοκρατίας, εὐθὺς ὥς ἤρχισεν ἡ ἀντίστασις κατὰ τοῦ δυνάστου καὶ ἐσχηματίσθησαν αἱ πρῶται ὁμάδες κλεφτῶν καὶ ἄρματω-
λῶν, ἡ σωματικὴ ἄσκησις — διὰ πολεμικοὺς πάλιν σκοποὺς — ἀπέκτησε
ζωτικὴν σημασίαν. Οἱ ἀγωνισταὶ τῆς ἐλευθερίας, οἱ ὁποῖοι εἶχον κατα-
φύγει εἰς τὰ ὄρη, ἡσχοῦντο, πλὴν τῆς σκοποβολῆς, εἰς τὸ ἄλμα, τὸν δί-
σκον, τὴν βολὴν σφαίρας ἢ λίθου καὶ εἰς τὸ τρέξιμον.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἐνεφανίσθησαν κατὰ και-
ροὺς ἄρκετοὶ ὑπέρμαχοι τῆς συστηματικῆς σωματικῆς ἀγωγῆς τῶν
νέων διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ μαθήματος τῆς γυμναστικῆς εἰς τὰ σχολεῖα.
Τοῦτο ὅμως ἐπραγματοποιήθη πολὺ βραδύτερον — τὸ 1882. Ἐν τῷ
μεταξὺ συνέβη κάτι, τὸ ὅποιον μαρτυρεῖ πόσον ζωηρὰ παρέμενεν εἰς
τὴν συνείδησιν τοῦ ἔθνους ἡ ἀνάμνησις τῆς ἀρχαίας δόξης : τὸ 1859, τὸ
1870 καὶ τὸ 1875 ὀργανώθησαν εἰς τὰς Ἀθήνας — προχείρως βεβαί-
ως — Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες. Ἐκ τούτων οἱ τρίτοι ἐσημείωσαν σχετικὴν
ἐπιτυχίαν, χάρις εἰς τὰς προσπάθειάς τοῦ Ἰ. Φωκianoῦ (1845-1896)
διευθυντοῦ τοῦ πρώτου δημοσίου Γυμναστηρίου. Τὸ 1882 ἰδρύθη ὁ
πρῶτος «Γυμναστικὸς Σύλλογος», ὅστις τὸ 1886 μετωνομάσθη «Ἀθλη-
τικὸς Σύλλογος», ἐξ οὗ τὸ 1891 προῆλθεν ὁ «Πανελλήνιος Γυμναστι-
κὸς Σύλλογος».

Τὴν 25ην Νοεμβρίου τοῦ 1892 ὁ Γάλλος παιδαγωγὸς καὶ φίλαθλος
βαρῶνος Πέτρος ντὲ Κουμπερτέν (1863-1937) ἔρριψε τὴν ἰδέαν τῆς
ἀνασυνδέσεως τοῦ Ὀλυμπιακοῦ πνεύματος πρὸς τὸν νεώτερον πολιτι-
σμὸν διὰ τῆς ἀναβιώσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, ἀλλὰ ὑπὸ διεθνῇ
μορφῇ. Ἡ ἰδέα αὕτη, μετὰ τινες δισταγμοὺς, ἐγένετο ἀποδεκτὴ ὑπὸ
τοῦ συγκληθέντος ἐπὶ τούτῳ ἐν Παρισίοις τὴν 16ην Ἰουνίου τοῦ 1894
διεθνoῦς συνεδρίου γυμναστικῶν σωματείων, τοῦ ὁποῦοι μετέσχε καὶ
ὁ «Πανελλήνιος Γυμναστικὸς Σύλλογος», ἀντιπροσωπευθεὶς ὑπὸ τοῦ
ἐν Παρισίοις διαμένοντος Ἑλλήνος συγγραφέως Δημ. Βικέλα (1835-
1908).

Κατὰ τὸ συνέδριον τοῦτο ἀπεφασίσθη ὅπως οἱ πρῶτοι Ὀλυμπια-
κοὶ ἀγῶνες τελεσθoῦν τὸ 1896, ὡς τόπος δὲ τελέσεως αὐτῶν ὠρίσθη-
σαν, κατόπιν προτάσεως τοῦ Δ. Βικέλα, αἱ Ἀθῆναι, πρωτεύουσα τῆς
χώρας εἰς τὴν ὁποίαν ἤκμασε τὸ Ὀλυμπιακὸν ἰδεῶδες. Πράγματι κατὰ
τὰ τέλη Μαρτίου καὶ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου τοῦ 1896 ἐτελέσθησαν εἰς
τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον, ἀναμπαρωθὲν δαπάναις τοῦ Γεωργίου
Ἀβέρωφ (1818-1899), οἱ Ἀ' Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες τῶν νεωτέρων χρό-

νων, οἱ ὁποῖοι ἐσημείωσαν μεγάλην ἐπιτυχίαν. Τῶν ἀγώνων τούτων μετέσχον 13 ἔθνη. Εἰς τὰ ἀγωνίσματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, προσετέθη ὁ Μαραθώνιος δρόμος μήκους 42.195 μέτρων, εἰς τὸν ὁποῖον ἐνίκησεν ἡ Ἑλλάς.

Σῆμα τῶν διεθνῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, οἱ ὁποῖοι τελοῦνται ἕκτοτε ἀνὰ τετραετίαν, εἶναι πέντε συμπεπλεγμένοι κύκλοι, συμβολίζοντες τὰς πέντε ἡπείρους τῆς γῆς.

3. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Ὅρισμός τοῦ ἀθλητισμοῦ, γενικῆς ἀποδοχῆς, δὲν ὑπάρχει. Κατὰ τὸν ντὲ Κουμπερτὲν «ἀθλητισμός εἶναι ἡ ἐκουσία καὶ κατὰ συνήθειαν καλλιέργεια ἐντατικῆς μυϊκῆς προσπάθειας, στηριζομένης εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς προόδου καὶ δυναμένης νὰ προχωρήσῃ μέχρι τοῦ κινδύνου». Κατὰ τὸν Ἑλβετὸν ψυχολόγον καὶ παιδαγωγὸν Ἐδουάρδον Κλαπαρέντ (1873-1940) «τὸν ἰδιαιτέρον χαρακτῆρα τοῦ ἀθλητισμοῦ συνιστᾷ ἡ ἰδιότυπος ἐκείνη ἱκανοποίησις, τὴν ὁποίαν παρέχει ὁ ἀγὼν ἐναντίον οἰασδήποτε δυσχερείας».

Γενικῶς δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ὁ ἀθλητισμός ἀποτελεῖ ἀνωτέραν μορφήν σωματικῆς ἀγωγῆς, χαρακτηριζομένην ὑπὸ συστηματικῆς ἀσκήσεως τῶν νέων εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ σώματος πρὸς ἀτομικὴν διάκρισιν, ὅτι εὐρύνει τὸ πεδίον τῆς αὐτενεργείας καὶ τῆς αὐτοβουλίας τοῦ ἀτόμου καὶ ὅτι βοηθεῖ εἰς τὴν τελειοποίησίν του.

Ὁ ἀθλητισμός ἀπαιτεῖ ἔντονον προσπάθειαν, συνεχῆ ἄσκησιν, μεγάλην πειθαρχίαν καὶ εἰδικὴν ψυχικὴν διάθεσιν. Μὲ τὴν ἐπιστράτευσιν τῶν παραγόντων αὐτῶν ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀπόκτησις ἰσχυρᾶς θελήσεως, ἀποφασιστικότητος, ἀντοχῆς, θάρρους, ἐνεργητικότητος, ὑπομονῆς καὶ αὐτοκυριαρχίας. Ὑπεράνω ὅλων αὐτῶν τῶν ἀρετῶν κεῖται ἡ εὐθύτης τοῦ χαρακτῆρος. Ὁ ἀθλητισμός εἶναι εὐγενὴς ἀμιλλα. Δὲν εἶναι πόλεμος. Καὶ χωρὶς ἐντιμότητα εἰς τὸ παιγνίδι, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ νοηθῇ.

Ἐναντίον τοῦ ἀθλητισμοῦ ὑπὸ τὴν μορφήν, τὴν ὁποίαν ἔχει πρόσλάβει σήμερον, διατυποῦνται τρεῖς αἰτιάσεις, διὰ τὰς ὁποίας ὁμως δὲν εἶναι ὑπεύθυνοι οἱ ἀθλούμενοι : σωματικὴ ὑπερκόπωση, συμβολὴ εἰς τὴν πνευματικὴν ὀπισθοδρόμησιν καὶ διάδοσις τοῦ κερδοσκοπικοῦ πνεύματος. Πρέπει νὰ προστεθῇ ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἶχον διατυπωθῇ ὅχι ὀλίγαι ἐπικρίσεις κατὰ τοῦ ἀθλητισμοῦ λόγῳ τῶν «παρεχβασέων του».

4. Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

Ἡ ἐπιτυχία τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων τοῦ 1896 ἔδωσε μεγάλην ὥθησιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ νεωτέρου ἐλληνικοῦ ἀθλητισμοῦ. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1897 συνεκλήθη ἐν Ἀθήναις πανελλήνιον γυμναστικὸν συνέδριον μὲ συμμετοχὴν 28 ἐν ὅλῳ σωματείων, τὰ ὅποια ἱδρυσαν τὸν ἑκτοτε δρῶντα «Σύνδεσμον τῶν Ἑλληνικῶν Γυμναστικῶν καὶ Ἀθλητικῶν Σωματείων» (Σ.Ε.Γ.Α.Σ.).

Ἐκτοτε ὀργανώθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα πολλοὶ ἀγῶνες καὶ βραδύτερον διάφοροι φίλαθλοι συναντήσεις ἐλληνικῶν ἐθνικῶν ὁμάδων πρὸς ξένας ὁμάδας, οἱ δὲ Ἑλληνες ἀθληταὶ στίβου κατῴρθωσαν βαθμηδὸν ν' ἀντιπροσωπεύσουν εὐπροσώπως πολλάκις τὸν ἐλληνικὸν ἀθλητισμὸν ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος. Τὸ 1929 συνεστήθησαν οἱ Βαλκανικοὶ ἀγῶνες εἰς τοὺς ὁποίους ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν διέπρεψαν οἱ Ἑλληνες ἀθληταί. Ὁ Β' Παγκόσμιος Πόλεμος καὶ τὰ ἐπακολουθήσαντα δραματικὰ γεγονότα ὁλοκλήρου δεκαετίας ἐπέδρασαν, ὅπως ἦτο φυσικόν, ἀνασταλτικῶς ἐπὶ τῆς προόδου τοῦ ἐλληνικοῦ ἀθλητισμοῦ.

Σήμερον, ὁλόκληρος ἡ ἀθλητικὴ προσπάθεια τῆς χώρας τελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ τὸν ἔλεγχον τῆς Γενικῆς Γραμματείας Ἀθλητισμοῦ. Εἰς αὐτὴν ὑπάγονται : ὁ κλασσικὸς ἀθλητισμός, ἡ κολύμβησις, τὸ ποδόσφαιρον, ἡ σκοποβολή, ἡ ὀπλομαχητική, ἡ καλαθοσφαίρισις, ἡ πετοσφαίρισις, ἡ ποδηλασία, ἡ κυνηγεσία, ἡ πάλη, ἡ πυγμαχία, ἡ ἱστιοπλοΐα, ἡ κωπηλασία, τὰ ἵππικὰ ἀγωνίσματα, ἡ ὀρειβάσις, αἱ χιονοδρομίαι, ἡ ἀντισφαίρισις καὶ ἡ ἐπιτραπέζιος ἀντισφαίρισις.

Μία ἐκ τῶν πρώτων φροντίδων τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως ὑπῆρξεν ἡ ἀναδιοργάνωσις τοῦ ἐξωσχολικοῦ ἀθλητισμοῦ, ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ ἐκ τῆς νοσηρᾶς καταστάσεως τοῦ παρελθόντος καὶ ἡ ἀξιοποίησις ὁλοκλήρου τοῦ ἀθλητικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας. Οἱ στόχοι οὗτοι ἐπετεύχθησαν εἰς μέγιστον βαθμόν. Ἐξυγιάνθη ἡ ἀθλητικὴ διοίκησις, ἐπολαπλασιάζθησαν καὶ ἐβελτιώθησαν ποιοτικῶς τὰ τεχνικὰ στελέχη καὶ ἀποκατεστάθη ἡ ἐμπιστοσύνη εἰς τὴν διαιτησίαν καὶ τὴν ἀθλητικὴν κρίσιν γενικώτερον.

Παραλλήλως ἡ Γενικὴ Γραμματεία Ἀθλητισμοῦ, διὰ τῶν πόρων τοὺς ὁποίους ἐξησχολοῖ, ἠδυνήθη νὰ ἱδρύσῃ πλῆθος νέων ἀθλητικῶν ἐγκαταστάσεων, νὰ ἐπεκτείνῃ καὶ ν' ἀξιοποιήσῃ ἄλλας, νὰ ἱδρῇ κέντρα νεότητος εἰς ὁλόκληρον τὴν χώραν καὶ νὰ ἐνισχύσῃ ἀποτελεσματικῶς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν. Ἀπὸ τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 μέ-

χει τῆς 21ης Ἀπριλίου 1970 διετέθησαν 1365 ἐν ἑλῳ ἑκατομμύρια δραχμῶν δι' ἀθλητικούς σκοπούς. Κατεσκευάσθησαν 73 νέα σύγχρονα καὶ πρότυπα ἐθνικὰ στάδια (μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ περίφημον Στάδιον Καραϊσκάκη)· 17 κολυμβητήρια, 20 κέντρα νεότητος, 4 σκοπευτήρια, 73 δημοτικά καὶ 505 κοινοτικά γυμναστήρια· καὶ διετέθησαν σημαντικὰ καὶ πιστώσεις διὰ τὴν ὀργάνωσιν ἀθλητικῶν ἐκδηλώσεων ἐπὶ ἐθνικοῦ καὶ διεθνοῦς ἐπιπέδου. Ἀποκορύφωμα τῆς καταβληθείσης εἰς τὸν ὀργανωτικὸν τομέα ἐπιτυχοῦς προσπάθειας ὑπῆρξεν ἡ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1969 τέλεσις εἰς τὸ Στάδιον Καραϊσκάκη τῶν Ἀγῶνων τοῦ 9ου Εὐρωπαϊκοῦ Πρωταθλήματος.

ὑπὸ τὴν Γενικὴν Γραμματεῖαν Ἀθλητισμοῦ ὑπῆχθησαν ἐπίσης : ἡ Ἐπιτροπὴ Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων, τὰ Σώματα Ἑλλήνων Προσκόπων, Ἑλληνίδων Ὀδηγῶν, Ἀλκίμων Νέων καὶ Νεανίδων καὶ ἡ Φίλιππος Ἐνωσις Ἑλλάδος.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί εἶναι ὁ ἀθλητισμός ;
2. Ποῖον τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀθλητικοῦ πνεύματος ;
3. Ποῖον τὸ βασικὸν γνώρισμα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ;
4. Πῶς ἐγίνοντο οἱ ἀθλητικοὶ ἀγῶνες κατὰ τοὺς ὀμηρικούς χρόνους ;
5. Πῶς ἐγίνοντο οἱ ἀγῶνες εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ;
6. Ποῖοι ἦσαν οἱ ἐπὶ ἐθνικῆς κλίμακος τελούμενοι ἀθλητικοὶ ἀγῶνες ;
7. Ποία ἡ μορφή τοῦ ἀθλητισμοῦ κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν ;
8. Πότε κατηργήθησαν οἱ πανελληνιοὶ ἀθλητικοὶ ἀγῶνες ;
9. Ποία ἡ μορφή τοῦ ἀθλητισμοῦ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν ;
10. Ποία ἡ μορφή τοῦ ἀθλητισμοῦ κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ;
11. Πῶς ἀνεβίωσεν ἡ ὀλυμπιακὴ ἰδέα ἐπὶ διεθνοῦς κλίμακος ;
12. Πότε καὶ ποῦ ἐτελέσθησαν οἱ πρῶτοι Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ;
13. Ποῖον τὸ σῆμα τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων ;
14. Τί ἀπαιτεῖται διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἀθλητικοῦ πνεύματος ;
15. Ποῖαι αἰτιάσεις διατυπώνονται ἐναντίον τῆς σημερινῆς μορφῆς τοῦ ἀθλητισμοῦ ;
16. Ποῖοι οἱ τομεῖς δράσεως τῆς Γενικῆς Γραμματείας Ἀθλητισμοῦ ;
17. Ποῖοι οἱ στόχοι τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἀθλητισμόν ;
18. Ποῖα τὰ ἐπιτεύγματα τῆς Γενικῆς Γραμματείας Ἀθλητισμοῦ ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΧΙΥ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΘΝΟΣ

Α. Η ΠΡΟ-ΙΣΤΟΡΙΑ

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν συντριπτικὴν τοῦ πλειονό-
τητα εἶναι, κατὰ τὰ τελευταῖα πορίσματα τῆς ἀνθρωπολογικῆς ἐπιστή-
μης, αὐτόχθων καταγόμενος ἐκ φύλων, τὰ ὅποια ἔζησαν εἰς τὸν ἑλλα-
δικὸν χῶρον τοῦλάχιστον ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς — δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ
3.000 π.Χ. Δὲν εἶναι γνωστὸν ποίαν γλῶσσαν ὠμίλουν οἱ τότε κάτοι-
κοι τῆς Ἑλλάδος. Ἀπὸ τοῦ τέλους, πάντως, τῆς 3ης χιλιετηρίδος καὶ
τὰς ἀρχὰς τῆς 2ας καλοῦνται Ἑλληνες καὶ ὁ βασικὸς ἀνθρωπολογικὸς
τύπος των, ἀπλούμενος καὶ πέραν τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος, δὲν ἡλλοιώθη
μέχρι σήμερον, παρὰ τὰς ἐπιμεixίας, αἱ ὅποια ἐγιναν ἀπὸ τῶν προΐ-
στορικῶν ἤδη χρόνων μέχρι τῶν ἡμερῶν μας.

Οἱ αὐτόχθονες οὗτοι κάτοικοι τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου ἐδημιούργησαν
κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους δύο μεγάλους πολιτισμούς : τὸν κρη-
τικὸν (μινωικὸν) ἀπὸ τοῦ 3.000 μέχρι τοῦ 1400 π.Χ. καὶ τὸν μυκηναϊ-
κὸν ἀπὸ τοῦ 2.000 μέχρι τοῦ 1100 π.Χ. Πινακίδες ἑγγραφαι, εὑρεθεῖ-
σαι εἰς Κνωσὸν, Πύλον καὶ Μυκῆνας καὶ ἀναγνωσθεῖσαι τὸ 1952, ἀπέ-
δειξαν ὅτι ἡ γλῶσσα, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγράφησαν αὗται κατὰ τὸ δεύτερον
ἡμῖς τῆς 2ας π.Χ. χιλιετηρίδος (διὰ συλλαβικοῦ ἀλφάβητου, ὅπερ ἀπε-
κλήθη ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων «Γραμμικὴ γραφὴ Β»), εἶναι ἡ προομη-
ρικὴ ἑλληνικὴ.

Ἐκ τούτου συνάγεται, κατὰ τρόπον ἐπιστημονικῶς ἀναμφισβή-
τητον, ὅτι τόσον ὁ κρητικὸς πολιτισμὸς κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀκμῆς
του, ὅσον καὶ ὁ μυκηναϊκὸς ἦσαν πολιτισμοὶ ἑλληνικοί, ὅτι οἱ Ἑλληνες
εἶχον γραπτὴν γλῶσσαν 700 τοῦλάχιστον ἔτη προτοῦ υἱοθετήσουν τὸ
γνωστὸν ἀλφάβητόν των (ὅπερ ἐγένεν ἀλφάβητον ὄλων τῶν εὐρωπαϊ-
κῶν γλωσσῶν) καὶ ὅτι ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ὁμοῦ μὲ τὴν κινεζικὴν, εἶναι

ἡ ἀρχαιοτέρα ζωσα γλῶσσα τοῦ κόσμου, ὁμιλουμένη, γραφομένη καὶ ἐξελισσομένη ἀπὸ 3.500 ἐτῶν ἄνευ διακοπῆς.

Τοὺς δύο τούτους μεγάλους ἐλληνικοὺς πολιτισμοὺς διεδέχθη εἰς τὸν ἐλληνικὸν χῶρον μία περίοδος πολιτιστικῆς ὀπισθοδρομήσεως, διαρκείας τεσσάρων περίπου αἰώνων, ὀφειλομένη εἰς τὰς ἀναστατώσεις, τὰς ὁποίας προεκάλεσεν ἡ ἐκ βορρᾶ ἐπιδρομὴ τῶν δωρικῶν φύλων. Μετὰ τὴν σκοτεινὴν αὐτὴν παρεμβολὴν ἀρχίζουν, ἀπὸ τοῦ 8ου π.Χ. αἰῶνος, οἱ ἱστορικοὶ χρόνοι τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τοὺς ὁποίους διεμορφώθη καὶ ἦνθησεν ὁ κ λ α σ σ ι κ ὸ ς ἑ λ λ η ν ι κ ὸ ς π ο λ ι τ ι σ μ ὸ ς (τοῦ 8ου, τοῦ 5ου καὶ τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος) μὲ ἐπίκεντρον τὰς Ἀθήνας.

2. Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

Ἡ ἐλληνικὴ φυλὴ ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς προνομιῶ-
χος φυλῆς, τελειῶς διάφορος κατὰ τὴν ψυχροσύνησιν, τὴν νοοτροπίαν
καὶ τὰς ἱκανότητάς τῆς ἀπὸ τὰς ἄλλας φυλάς, αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν περιο-
χὴν τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς (Αἴγυπτον, Μεσοποτα-
μίαν, Περσίαν, Παλαιστίνην κλπ.) ἐδημιούργησαν πρὸ αὐτῆς ἢ παραλ-
λήλως, ἰδικούς των πολιτισμοὺς. Ὁ χῶρος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀνέπτυξε
τὴν δημιουργικὴν δραστηριότητά τῆς, οὔτε μεγάλας ἐκτάσεις γονίμου
γῆς περιελάμβανεν, οὔτε ἀφθονίαν μετάλλων περιέκλειεν εἰς τοὺς κόλ-
πους του. Ἐπέτυχον, ἐν τούτοις, ν' ἀναπτύξουν πολιτισμὸν κατὰ πολὺ
ἀνώτερον καὶ πολυμερέστερον ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἀνεπτύχθη ἀκόμῃ καὶ
εἰς τὰς πλουσιωτέρας χώρας τῆς Ἀνατολῆς. Χωρὶς, ἐπίσης, νὰ κληρο-
νομήσῃ ἀπὸ τὸ παρελθὸν σημαντικὰ πολιτιστικὰ στοιχεῖα, ὡς ἀφετη-
ρίαν, ἐπραγματοποίησε πνευματικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ ἐπιτεύγματα, τὰ
ὁποῖα ἔκτοτε ἀποτελοῦν διὰ τὸν ἄνθρωπον τὴν κυρίαν πηγὴν ἐμπνεύ-
σεως ἐν τῇ ἀναζητήσει τῆς γνώσεως καὶ τοῦ κάλλους.

Οὐδεὶς ἐκ τῶν πολιτισμῶν, οἱ ὁποῖοι προηγήθησαν τοῦ ἐλληνικοῦ
ἢ περιέβαλλον τοὺς Ἕλληνας, ἐχρησίμευσεν εἰς αὐτοὺς ὡς πρότυπον.
Ὅλοι σχεδὸν οἱ πολιτισμοὶ τῆς Ἀνατολῆς ἐχαρακτηρίζοντο ἀπὸ ἀπο-
λυταρχισμὸν, ὑπερβατισμὸν, κληρικοκρατίαν, ἄρνησιν τόσον τοῦ σώ-
ματος, ὅσον καὶ τοῦ πνεύματος καὶ ὑποταγὴν τοῦ ατόμου εἰς τὴν ὁμάδα.
Τὸ πολιτικὸν καθεστῶς των ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς βίας ἐνσαρκουμένης
ὑπὸ ἐνὸς ἀπολύτου μονάρχου, τὸν ὁποῖον ὑπεστήριζε πανίσχυρον ἱερα-

τεῖον. Ἡ θρησκεία των συνίστατο εἰς τὴν λατρείαν παντοδυνάμων θεῶν, οἱ ὅποιοι ἤξιον ὅπως ὁ ἄνθρωπος εἶναι ταπεινὸς καὶ περιφρονῇ ἑαυτὸν πρὸς μείζονα δόξαν αὐτῶν. Ὁ πολιτισμὸς εἰς τὰς φοβεράς αὐτὰς αὐτοκρατορίας ἐχρησίμευε κυρίως ὥς ὄργανον ἐξάρσεως τῆς δυνάμεως τοῦ Κράτους καὶ τονώσεως τοῦ γοήτρου τῶν μοναρχῶν καὶ τῶν ἱερέων.

Οἱ Ἕλληνες ἐδημιούργησαν κάτι ἐντελῶς νέον. Ἐτοποθέτησαν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ κέντρον τοῦ σύμπαντος καὶ ἐχρησιμοποίησαν τὸν νοῦν ὥς ὁδηγὸν τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ βασικὰ γνωρίσματά των — ἀποκλειστικῶς ἐλληνικὰ τότε — ἦσαν ἡ ἱκανότης προσαρμογῆς εἰς τὴν ζωὴν καὶ ἐλλόγου ἀπολαύσεώς της, ἡ ἔφεσις πρὸς δράσιν καὶ στοχασμόν, ἡ θετικὴ καὶ ἀκαταπύνητος ἀναζήτησις τῆς ἀληθείας, ἡ δύναμις ν' ἀντιμετωπίζουν μὲ διαύγειαν ἀκόμη καὶ τὰ ἀσχημότερα τῶν πραγμάτων. Ἡ διαμόρφωσις τῆς σκέψεώς των, ἡ ἐπιθυμία των νὰ μὴ ἀφήνουν τίποτε σκοτεινὸν καὶ ἀνεξέταστον, ἐπηρεάσθη ἀσφαλῶς ἀπὸ τὴν ἀφθαστον φωτεινότητα τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔζων.

3. Η ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΟΣ

Οἱ Ἕλληνες διὰ λόγους φυσικῆς διαμορφώσεως τοῦ χώρου των καὶ φυλετικοῦ χαρακτήρός των παρέμειναν πολιτικῶς διηρημένοι καὶ δὲν ἐδημιούργησαν ἐνιαῖον κράτος. Ἀπέκτησαν ὅμως ἐνωρὶς συνείδησιν τῆς ἐθνικῆς ἐνότητός των καὶ τῆς διαφορᾶς των ἀπὸ τὴν λοιπὴν ἀνθρωπότητα. Ἡ ἀπόπειρα τοῦ ἀσιανισμοῦ νὰ τοὺς ὑποδουλώσῃ κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνος προσέκρουσεν εἰς αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν συνείδησιν τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος, τὴν ὁποίαν ἐσφυρηλάτουν κατὰ τοὺς Ἀθηναίους, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος, τοῦ «ἐλληνικοῦ τὸ δμαιομόν τε καὶ ὀλόγλωσσον καὶ θεῶν ἰδρύματά τε κοινὰ καὶ θυσαῖαι ἡθεὰ τε ὁμότροπα» (ἡ κοινότης τοῦ αἵματος, τῆς γλώσσης, τῆς θρησκείας καὶ τοῦ τρόπου ζωῆς).

Ἡ κοινὴ καταγωγὴ, ἡ κοινὴ γλῶσσα, ἡ κοινὴ θρησκεία καὶ ὁ κοινὸς πολιτισμὸς ὑπεγραμμίζοντο ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας πάντοτε, ὡς ἂν ἤθελον νὰ ἐνισχύσουν τὸ αἶσθημα τῆς ἐθνικῆς ἐνότητός των καὶ νὰ ἐξάρουν τὴν διαφορὰν των ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἡ κοινὴ καταγωγὴ τοὺς ἤτο γνωστὴ ἀπὸ τοὺς θρύλους μιᾶς ἡρωικῆς ἐποχῆς, τῆς ὁποίας αἱ διάσημοι προσωπικότητες ἦσαν γενάρχαι πολλῶν οἰκογενειῶν καὶ ἐτιμῶντο εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἑλλάδα δι' ἱσμάτων καὶ ἀγαλμάτων. Ἡ κοινὴ γλῶσσα

ἀπετέλει ἀναμφισβήτητον πραγματικότητα. Μολονότι ἡ ἑλληνικὴ διηρεῖτο εἰς τέσσαρας κυρίας διαλέκτους καὶ ἐκάστη ἐξ αὐτῶν εἶχεν ἀρκετοὺς κλάδους, ὅλοι ἦσαν μέρη μιᾶς ἐνιαίας καὶ πλουσίας γλώσσης, ἀμοιβαίως κατανοητά, παρὰ τὰς διαφορὰς λεξιλογίου καὶ προφορᾶς. Ἡ κοινὴ θρησκεία διεπιστοῦτο ὅχι μόνον ἀπὸ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν Ὀλυμπίων θεῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ὑπαρξίν ἱερῶν τόπων, ὅπως τοῦ Διὸς ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Δελφοῖς, ὅπου Ἕλληνες ἐξ ὅλων τῶν περιοχῶν συνηντῶντο διὰ τὴν τέλεσιν θυσιῶν καὶ ἀγώνων καὶ ἐλθισμόνων τὰς τοπικὰς διαφορὰς συνειδητοποιοῦντες τὴν ἑλληνικὴν ἐνότητά των. Ὁ κοινὸς πολιτισμὸς ἦτο προφανὴς εἰς ἓνα λαόν, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τόσον ἰσχυρὰν ἐθνικὴν ζωὴν. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον εἶχε περισσοτέραν σημασίαν δι' αὐτοὺς ἐν προκειμένῳ ἦτο ἡ ἐλευθερία. Ἐπέμενον ἐπὶ τοῦ ὅτι ἦσαν ἐλεύθεροι τόσον ἀπὸ ξένην κυριαρχίαν, ὅσον καὶ ἀπὸ τὰς ἰδιοτροπίας ἀνευθύνων μοναρχῶν («οὐ τινος δοῦλοι κέκληνται φωτός, οὐδ' ὑπήκοοι» — δὲν εἶναι δοῦλοι κανενὸς ἀνθρώπου, οὔτε ὑπήκοοι, λέγει ὁ Αἰσχύλος) καὶ τοῦτο περισσότερο ἀπὸ ὅ,τιδήποτε ἄλλο τοὺς ἐπειθεν ὅτι δὲν ὁμοιάζον μὲ τοὺς ἄλλους λαοὺς, τοὺς ὁποῖους ἀπεκάλουν «βαρβάρους».

Οἱ Ἕλληνες ἐπέτυχον νὰ ὀργανώσουν ἓνα αἰσθητῶς κανονικώτερον καὶ λογικώτερον τρόπον ζωῆς, ἐν συγκρίσει μὲ ὅλους σχεδὸν τοὺς ἄλλους λαοὺς, οἱ ὁποῖοι διῆλθον ἐκ τοῦ πλανήτου. Ἡ ἔλλειψις μεγάλων ἀναστατώσεων μετὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους, ἡ σπάνις στυγερῶν ἐγκλημάτων καὶ ἡ ἱκανοποίησις μὲ ἀπλᾶς διασκεδάσεις καὶ μέτριον πλοῦτον, μαρτυροῦν ὅτι ἡ ζωὴ τὴν ὁποίαν διῆγον, ἦτο ἀνεκτὴ καὶ ἴσως εὐτυχής. Ἡ νευρικὴ ἀστάθεια καὶ αἱ συναισθηματικαὶ συγκρούσεις, αἱ ὁποῖαι τυραννοῦν τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον, ἦσαν ἄγνωστοι εἰς τοὺς Ἕλληνας. Εἶναι λίαν εὐγλωττον τὸ γεγονός ὅτι σπανιώτατα ἐσημειοῦντο αὐτοκτονίαι εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ αὐταὶ διὰ λόγους πολὺ σοβαροὺς.

Ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἐστηρίχθη ἐπὶ τῆς ἰδέας τῆς ἐλευθερίας, ἐπὶ τῆς αἰσιοδόξου ἀντιλήψεως τῆς ζωῆς, τῆς ἐκτιμήσεως πρὸς τὰ ἐγκόσμια, τοῦ ὀρθολογισμοῦ, τῆς παραλλήλου καλλιιεργείας τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ἀπολύτου σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀτόμου. Τὸ ἄτομον ἐπειθάρχει μόνον εἰς τὸν κανόνα τῆς πλειονοψηφίας καὶ εἰς τοὺς νόμους, τοὺς ὁποῖους ἐθέσπιζεν αὐτῇ. Ἡ θρησκεία ἦτο ἐγκόσμιος καὶ πρακτικὴ, ἐξυπηρετοῦσα τὰ συμφέροντα τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων. Ἡ λατρεία τῶν θεῶν ἦτο μέσον ἐξευγενισμοῦ

τῶν ἀνθρώπων. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν κληρικοκρατίαν τῆς Ἀνατολῆς, οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχον ὠργανωμένον ἱερατεῖον. Ἐκράτουν τοὺς ἱερεῖς των παράμερα καὶ ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει ἐπέτρεπον εἰς αὐτοὺς νὰ καθορίζουν τὸ δόγμα ἢ νὰ ἐπεμβαίνουν εἰς τὰ τῆς πνευματικῆς ζωῆς ἢ εἰς τὸν τομέα τῆς ἠθικότητος. Ὁ πολιτισμὸς τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος στηριχθεὶς ἐπὶ τῆς πρωταρχικότητος τῆς νοήσεως καὶ ἐπὶ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ πνεύματος τῆς ἐλευθέρως ἐρεῦνης.

4. Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος κατὰ μέγα μέρος σκέπτεται ὅπως σκέπτεται, αἰσθάνεται ὅπως αἰσθάνεται, ζῇ ὅπως ζῇ καὶ συγκινεῖται ὅπως συγκινεῖται, διότι ὑπῆρξαν οἱ Ἕλληνες. Ὅσα γραπτὰ μνημεῖα των καὶ δημιουργήματα τῆς καλλιτεχνικῆς εὐαισθησίας των διεσώθησαν ἀπὸ τὴν καταλυτικὴν ἐπίδρασιν τοῦ χρόνου, τὴν ἀναλγησίαν τῆς φύσεως καὶ τὴν βαρβαρότητα τῶν ἀνθρώπων καὶ ἔφθασαν μέχρις ἡμῶν, ἀποτελοῦν πιθανῶς τὸ ἐν δέκατον μόνον τῆς ἐλληνικῆς εἰσφορᾶς. Ἐπέθεσαν ὅμως τὴν σφραγίδά των ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἀρκοῦν διὰ τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀπαραιμήλου ποιότητος τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος.

Ἡ ἐλληνικὴ σκέψις ἀνεπτύχθη εὐρέως καὶ ἐλευθέρως, χωρὶς νὰ περιορίζεται ἀπὸ γραπτὰ κανόνας, ὑποχρεωτικὰς δοξασίας ἢ δόγματα. Οἱ μόνον νόμοι, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπετάγη, ἦσαν οἱ νόμοι τῆς σαφηνείας καὶ τῆς λογικῆς. Καὶ εἰς τοῦτο ὀφείλεται τὸ ὅτι αἱ ἔννοιαι, τὰς ὁποίας ἐκληροδότησεν ἡ Ἑλλάς εἰς τὴν ἀνθρωπότητα κατέστησαν μόνιμα καὶ εὐχρηστα ὄργανα. Οἱ Ἕλληνες ἐμελέτησαν μὲ ἐμβρίθειαν τὴν πραγματικότητα, ποὺ τοὺς περιέβαλλε καὶ προσεπάθησαν πρῶτον νὰ τὴν κατανοήσουν καὶ κατόπιν νὰ δεσπόσουν αὐτῆς. Διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν κυριαρχίαν αὐτὴν ἐκαλλιέργησαν τὰς δημιουργικὰς δυνατότητας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐμελέτησαν τοὺς ἑαυτοὺς των, τόσον ὥς ἄτομα μὲ προσωπικὰς ἐπιδιώξεις καὶ ἀδυναμίας, ὅσον καὶ ὥς μέλη κοινότητος μὲ κοινὴν μοῖραν καὶ προσεπάθησαν νὰ εὑρουν κάποιον τρόπον συμβιβασμοῦ τοῦ ἰδεώδους τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας μὲ τοὺς περιορισμούς, τοὺς ὁποίους ἐπιβάλλει εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ φύσις καὶ ἡ κοινωνικὴ συμβίωσις.

Οἱ φιλόσοφοι τῆς Ἑλλάδος ἐδημιούργησαν συστήματα λογικῆς καὶ ἀρχὰς ἠθικῆς, ποὺ παραμένουν ἕκτοτε ὥς ὁδηγοὶ καὶ καθώρισαν τὰ

δρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐκινήθη μέχρι σήμερον ἡ φιλοσοφικὴ ἔρευνα. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν τομέα τῶν ἐπιστημῶν διετύπωσαν, διὰ τῆς διαισθησεως, διὰ τῆς παρατηρήσεως καὶ διὰ τοῦ πειράματος ἐν μέρει, ἀπόψεις αἱ ὅποια ἀπεδείχθησαν εἰς ἐκπληκτικὸν βαθμὸν ἀκριβεῖς ὑπὸ τῆς νεωτέρας ἐρεύνης. Διὰ τῆς λογικῆς ἐπαγωγῆς προέτρεξαν πολλῶν διαπιστώσεων τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἡτοίμασαν τὴν ὁδὸν διὰ θεμελιώδεις μεθόδους καὶ ἀνακαλύψεις. Τὰ μαθηματικὰ, ἡ φυσικὴ, ἡ ἀστρονομία, ἡ ἱατρικὴ, ἡ ψυχολογία, ἡ ζωολογία, ἡ γεωγραφία, ἡ παιδαγωγικὴ, ἀκόμη καὶ ἡ στρατιωτικὴ τέχνη, ὀφείλουν τὰς βάσεις των εἰς τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα.

Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὰς καλὰς τέχνας. Ἡ αἴσθησις τῆς ἁρμονίας, ποῦ ἐχαρακτήριζε τοὺς Ἕλληνας, τοὺς ὥθησεν ὄχι μόνον νὰ ἐπιδιώξουν ὅπως σχηματίσουν κατανοητὴν εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σύμπαντος, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκφράσουν τὰς σκέψεις των καὶ τὰ συναισθηματὰ των ὑπὸ μορφήν, ποῦ ἀπετέλεσε μόνιμον ἔμπνευσιν διὰ τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Οὐδαμοῦ ἡ ἔφεσις αὐτῇ τῆς ἁρμονίας εἶναι τόσον αἰσθητή, ὅσον εἰς τὴν ἐλληνικὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ γλυπτικὴν. Ἡ ἐλληνικὴ ποίησις, ἀφ' ἑτέρου, καθώρισε τὴν μορφήν καὶ τὸ περιεχόμενον ὁλοκλήρου τῆς ποιήσεως, ποῦ ἐπηκολούθησε. Καὶ ἡ ἐλληνικὴ δραματογραφία — ἡ τραγωδία καὶ ἡ κωμωδία — ἐξακολουθεῖ νὰ προσφέρει εἰς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον τὴν ὑψηλοτέραν αἰσθητικὴν ἀπόλαυσιν. Τὸ πρόβλημα τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν μοῖραν, ἡ ὁποία παρεμβαίνει εἰς ὅλας τὰς πράξεις του, συνδέεται πρὸς τὴν φύσιν του καὶ ἐπιβάλλεται ἀπὸ ἐξωτερικὰς δυνάμεις, ἐπέσυρεν ὁλόκληρον τὴν προσοχὴν τῶν Ἑλλήνων στοχαστῶν, ἔδωκεν ἀφορμὴν δημιουργίας τῶν συγκλονιστικωτέρων ἔργων τῆς παγκοσμίου δραματογραφίας καὶ ἡχημαλώτισε καὶ ἐνέπνευσε ὅσον τίποτε ἄλλο τὴν νεωτέραν σκέψιν.

5. Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ

Θαυμάσιον χαρακτηριστικὸν τῆς ἱστορίας τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἡ συνεχής, ἄνευ διακοπῆς, παρουσία των εἰς τὸν πολιτιστικὸν στίβον, μολονότι ἐν τῇ διαδρομῇ τῶν αἰώνων εὐρέθησαν ὑπὸ συνθήκας, αἱ ὅποια θὰ εἶχον ἐξουθενώσει οἰονδήποτε ἄλλο ἔθνος. Οἱ κλασσικοὶ χρόνοι (ὁ 6ος, ὁ 5ος καὶ ὁ 4ος π.Χ. αἰών) ὑπῆρξαν ἡ λαμπροτέρα περίοδος τῆς

ἀκτινοβολίας τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος. Ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτοὺς συνεχίσθη ἡ προσφορά του πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἡ συνένωσις ὅλων τῶν ἐλληνικῶν κρατῶν-πόλεων ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου (356-323 π.Χ.) εἰς μίαν αὐτοκρατορίαν, τῆς ὁποίας τὰ ὅρια ἐξετάθησαν μέχρι τοῦ Ὑδάσπου, παραποτάμου τοῦ Ἰνδοῦ, ἐδημιούργησεν ὅρους ἀναπτύξεως ἐνὸς νέου ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τοὺς ἀποκλιθέντας ἐλληνιστικοὺς χρόνους (ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 4ου μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1ου π.Χ. αἰῶνος).

Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα κατέστη παγκόσμιος γλῶσσα, οἱ Ἕλληνες διεδραμάτισαν διεθνῇ ρόλον καὶ αἱ ἐπιστῆμαι, ἰδίως ἡ ἀστρονομία, τὰ μαθηματικά, ἡ γεωγραφία, ἡ ἱατρικὴ καὶ ἡ φυσικὴ, καλλιεργούμεναι ὑπὸ Ἑλλήνων κυρίως, ἔλαβον τεραστίαν ἀνάπτυξιν, ἀνάλογος τῆς ὁποίας μόνον ἀπὸ τοῦ 17ου μ.Χ. αἰῶνος ἐσημειώθη εἰς τὴν Εὐρώπην. Τὸ ἰδεῶδες ὅμως τῆς δημοκρατίας (τὸ ὅποῖον ἄλλωστε μόνον ἐπὶ βραχὺ διάστημα καὶ σποραδικῶς εἶχε καταστῆ προηγουμένως πραγματικότης) ὑπεχώρησε. Οἱ ἐλληνιστικοὶ χρόνοι εἶναι χρόνοι πολιτικοῦ δεσποτισμοῦ, ἐντόνου ἐπιστημονισμοῦ, καλλιεργείας τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἀμφιβολίας, ἐνισχύσεως τῆς τάσεως πρὸς εὐδαιμονισμόν, ἐπιχειρηματικοῦ καὶ ἐξερευνητικοῦ πνεύματος καὶ φιλολογικῆς εὐρυμαθείας, ἀποτελοῦντες μακρυνὴν προαναγγελίαν τῆς νοοτροπίας τῶν νεωτέρων χρόνων.

Ἡ Ἑλλάς, μὲ τὸν κλασσικὸν καὶ μὲ τὸν ἐλληνιστικὸν πολιτισμόν της, ἐχάρισεν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος νέας γνώσεις, νέας ἐννοίας καὶ νέας λέξεις. Οἱ παγκοσμίου χρήσεως ὅροι : ἀναλογία, ἀρχιτεκτονικὴ, ἀστρονομία, γεωγραφία, γυμναστικὴ, δημοκρατία, διαλεκτικὴ, δρᾶμα, θεωρία, ἰδέα, ἱστορία, κωμῳδία, λογικὴ, μαθηματικά, μοναρχία, μουσικὴ, οἰκονομία, ποίησις, πολιτικὴ, ρυθμός, συλλογισμός, τραγωδία, τυραννία, φιλοσοφία, χορὸς κ.ἄ.π. εἶναι ἐλληνικοὶ καὶ διατηροῦν καὶ διὰ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον τὴν ἐννοίαν, τὴν ὁποίαν προσέδωκαν εἰς αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες.

Τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος ἐπέθεσαν τὴν σφραγίδά των ἐπὶ τοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος ἐδημιουργήθη ὑπὸ τὴν ρωμαϊκὴν κατάκτησιν. Δύο εἶναι τὰ κοσμοϊστορικῆς σημασίας γεγονότα τῶν πέντε αἰώνων τῆς ρωμαϊκῆς κυριαρχίας. Πρῶτον, ἡ βαθεῖα ἐπίδρασις τῆς ἐλληνικῆς κληρονομίας ἐπὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ἰδίως εἰς τοὺς τομεῖς τοῦ στοχασμοῦ, τῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς τέχνης. Καὶ δεύτερον, ἡ

διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ διὰ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἡ ὁποία ἦτο ἡ παγκόσμιος γλῶσσα τῆς ἐποχῆς καὶ ὁ ἐμπλουτισμός του με οὐσιώδη στοιχεῖα τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας.

Ἀπὸ τὸ χάος, ποῦ διεδέχθη τὴν κατάρρευσιν τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ἀνεδύθη εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἓνας νέος, ὑπερχλιετοῦς διαρκείας πολιτισμός, ὁ βυζαντινὸς πολιτισμός, οἰκοδόμοι τοῦ ὁποίου ὑπῆρξαν ἐπίσης οἱ Ἕλληνες. Ὁ πολιτισμὸς οὗτος κληρονομήσας μόνον τὰς διοικητικὰς καὶ νομικὰς παραδόσεις τῆς αὐτοκρατορικῆς Ρώμης, ἦτο ἐντόνως χριστιανικὸς κατὰ τὴν θρησκείαν καὶ σαφῶς ἑλληνικὸς, ἀπὸ πνευματικῆς καὶ γλωσσικῆς ἀπόψεως. Οἱ Βυζαντινοὶ ὠμίουν καὶ ἔγραφον τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐμελέτων τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν φιλολογίαν καὶ ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς συνεχιστὰς τῆς ἀρχαίας πνευματικῆς παραδόσεως τῶν Ἑλλήνων. Ἀκόμη καὶ οἱ ἱεράρχαι ἔτρεφον μεγάλην ἐκτίμησιν πρὸς τὴν ἀρχαιοελληνικὴν κληρονομίαν. Ἡ ὀρθόδοξος θεολογία, ἄλλωστε, ἡξιοποίησεν εἰς σημαντικὸν βαθμὸν τὰς πλατωνικὰς καὶ ἀριστοτελικὰς φιλοσοφικὰς ἀντιλήψεις.

Ἡ πτώσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπέφερε τὸ τέλος τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας με τὰς μακρὰς πολιτιστικὰς παραδόσεις της. Δὲν ἐξηφάνισεν ὅμως τὸ ἑλληνικὸν Ἔθνος, παρὰ τὴν ὑποδούλωσίν του εἰς τοὺς Τούρκους, τῶν ὁποίων ὁ κατακτητικὸς δυναμισμὸς ἐνισχύετο ἀπὸ μίαν ἀκαμπτον καὶ ἐπιθετικὴν θρησκείαν. Αἱ ἀρχικαὶ παραχωρήσεις πρὸς τὸ «γένος» τῶν Ἑλλήνων ἤρθησαν μετ' ὀλίγον. Ὅλοι σχεδὸν αἱ ἐκκλησίαι των μετετράπησαν εἰς ἰσλαμικὰ τεμένη. Ἡ ἵδρυσις σχολείων παρημποδίζετο συστηματικῶς. Οἱ Ἕλληνες, ἐν τούτοις, διετήρησαν καὶ τὴν γλῶσσάν των καὶ τὴν θρησκείαν των κατὰ τοὺς πέντε περίπου αἰῶνας τῆς δουλείας. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλ' ἐπέτυχον σὺν τῷ χρόνῳ νὰ γίνουν οὐσιαστικῶς κύριοι τῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ ἐμπορίου τῆς ὁθωμανικῆς αὐτοκρατορίας καὶ τελικῶς ν' ἀνακτήσουν τὴν ἐθνικὴν ἐλευθερίαν με πολλὰς θυσίας, διὰ τῶν ἰδίων των ὅμως δυνάμεων.

Τὰ περισσότερα εὐρωπαϊκὰ ἔθνη δὲν ἔχουν ἱστορίαν μακροτέραν τῆς χιλιετίας. Ἐνῷ τὸ ἑλληνικὸν εἶναι συνεχῶς παρὸν εἰς τὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου ἐπὶ τέσσαρας περίπου χιλιάδας ἐτῶν καὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἔδωσεν ἐξ ἀλληλοδιαδόχους πολιτισμούς: τὸν κρητικόν, τὸν μυκηναϊκόν, τὸν κλασσικόν, τὸν ἑλληνιστικόν, τὸν βυζαντινόν καὶ τὸν νεοελληνικόν λαϊκὸν πολιτισμόν (ὁ ὁποῖος διεμορφώθη ἀπὸ τοῦ 17ου μέχρι τοῦ 19ου αἰῶνος). Ἡ κληρονομία τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων εἶναι

πολυτιμότερα ἀπὸ κάθε ἄλλου ἔθνους, ἀλλὰ καὶ ἰδιαζόντως βαρεῖα, δημιουργοῦσα ἀναλόγους ὑποχρεώσεις.

Ὅτι ἔχει συνείδησιν τῶν ὑψηλῶν αὐτῶν ὑποχρεώσεων τὸ ἀπέδειξε περιτράνως κατὰ τὸν Δεύτερον Παγκόσμιον Πόλεμον, ὅποτε ἀντέστη νικηφόρως κατὰ τῆς ἰταλικῆς ἐπιθέσεως ὑπὸ ὅρους δραματικῶς ἀνίστους καὶ διὰ τῆς ἀντιστάσεώς του ἐπέδρασεν ἀποφασιστικῶς ἐπὶ τῆς ἐκβάσεως τῆς μεγάλης αὐτῆς ἀναμετρήσεως. Ὁ ἐλληνικὸς ἀγὼν τοῦ 1940 - 1941 εἶναι ἠθικῶς ἰσοτίμος πρὸς τὸν ἀγῶνα, τὸν ὁποῖον διεξήγαγον οἱ Ἕλληνες κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνος ἐναντίον τῆς ἀσιατικῆς ἐπιδρομῆς.

6. ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος εἶναι κράτος μονοεθνικόν, ἐκ τῶν ὁμοιογενεστέρων τοῦ κόσμου, τόσον ἀπὸ γλωσσικῆς, ὅσον καὶ ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως. Ἐπὶ 1000 κατοίκων αὐτοῦ οἱ 952 ὁμιλοῦν τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν, οἱ 974 εἶναι χριστιανοὶ καὶ οἱ 967 ἀνήκουν εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Δὲν περιυλεῖται ὁμῶς εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ὅλου τοῦ Ἑλλήνα. Ὁ Ἑλληνισμὸς ἦτο ἀνέκαθεν ἔννοια πολὺ εὐρυτέρα τῆς ἔννοιας τῆς Ἑλλάδος ὡς κράτους, διὰ δύο λόγους :

Πρῶτον, διότι ἔξω τῆς ἐλληνικῆς ἐπικρατείας παρέμειναν καὶ παραμένουν συμπαγεῖς μᾶζαι Ἑλλήνων μὲ ἐλληνικὴν ἐθνικὴν συνείδησιν, αἱ ὁποῖαι ἐπιθυμοῦν τὴν ἐνωσίν των μὲ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ τοιαῦται εἶναι οἱ Κύπριοι (τὰ 80% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου) καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Βορείου Ἠπείρου (παρὰ τὰς προσπάθειας ἀφελληνισμοῦ των, τὰς ὁποίας κατέβαλε τόσον τὸ μοναρχικόν, ὅσον καὶ τὸ κομμουνιστικὸν καθεστὼς τῆς Ἀλβανίας).

Καὶ δεύτερον, διότι (πέραν τῶν γηγενῶν Ἑλλήνων τῆς Τουρκίας, οἱ ὁποῖοι δὲν περιελήφθησαν εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν βάσει τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης τοῦ 1923 καὶ οἱ ὁποῖοι διαμένουν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν) ἀπὸ τοῦ 18ου ἤδη αἰῶνος εἶχον ἀρχίσει νὰ δημιουργοῦνται διὰ τῆς μεταναστεύσεως ἐλληνικαὶ παροικίαι, τόσον εἰς τὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου καὶ τὴν Εὐρώπην, ὅσον καὶ εἰς τὰς ὑπερπόντιους χώρας, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλαι περιορίσθησαν λόγῳ ἱστορικῶν συγκυριῶν καὶ ἄλλαι διωγκώθησαν εἰς σημαντικὸν βαθμόν. Ὁ ἀπόδημος

οὗτος Ἑλληνισμός, τὸν κορμὸν τοῦ ὁποίου ἀποτελοῦν οἱ ἑλληνικῆς καταγωγῆς πολῖται τῶν Ἑνωμ. Πολιτειῶν, ὑπολογίζεται ὅτι ὑπερβαίνει τὰ 2.500.000 καὶ περιλαμβάνει πλὴν τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Δυτικῆς Γερμανίας καὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ ὅλον τὸν ἀνὰ τὸν κόσμον Ἑλληνισμὸν τῆς διασπορᾶς.

7. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΥΤΟΣΥΝΕΙΔΗΣΙΣ

Ἡ Ἑλλὰς εἶναι κληρονόμος μιᾶς παραδόσεως πλουσίας εἰς ἡθικὰς καὶ πολιτιστικὰς ἀξίας ἀπολύτου ἀντοχῆς καὶ κατὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν. Γνωρίζει ὅτι δὲν ἀποτελεῖ ἐποικοδομητικὴν προσφορὰν διὰ τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων τῆς ἀνθρωπότητος οὔτε ὁ μαρξιστικὸς ὁλοκληρωτισμός, ὁ ὁποῖος ἀπέτυχεν ἀφοῦ ἐξηπάτησε τὴν ἀνθρωπότητα ἐπὶ ἡμῖς αἰῶνα καὶ ἔχυσε ποταμοὺς αἱμάτων, οὔτε ὁ δυτικὸς μηδενισμός, ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ εἰς τὴν διάλυσιν καὶ τὸ ἀποβαρβαρωμένον χάος. Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν συνείδησιν εὐγενοῦς καταγωγῆς καὶ νὰ ἐμπνεώμεθα ἀπὸ αὐτὴν. Διότι :

1. Χωρὶς τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν δὲν θὰ ὑπῆρχεν ὁ σύγχρονος πολιτισμός.

2. Ἐχομεν συνεχῆ πολιτιστικὴν ὑπαρξιν ἐπὶ 4.000 περίπου ἔτη.

3. Ἀποτελέσαμεν σωτῆριον διὰ τὸν κόσμον φράγμα ἐναντίον τοῦ ἀσιανισμοῦ κατὰ τὸν 5ον π.Χ. αἰῶνα.

4. Ἐκαλλιεργήσαμεν πρῶτοι τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ τὴν φιλοσοφικὴν σκέψιν.

5. Ἐδημιουργήσαμεν μὲ τὴν καλλιτεχνικὴν εὐαισθησίαν μας ἀπαράμιλλα μνημεῖα τέχνης.

6. Ἐχαρίσαμεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἀριστουργήματα τοῦ ἐντέχνου λόγου.

7. Συνελάβομεν πρῶτοι τὴν ἔννοιαν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας.

8. Προσεφέραμεν τὴν γλῶσσάν μας, διὰ τῆς ὁποίας διεδόθη ὁ Χριστιανισμός.

9. Ἐπεβιώσαμεν δύο μεγάλων κατακτῆσεων : τῆς ρωμαϊκῆς καὶ τῆς ὀθωμανικῆς.

10. Ὑπῆρξαμεν πρωτοπόροι εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀφύπνισιν τῶν ὑποδουλωμένων λαῶν μὲ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821.

11. 'Ανετρέψαμεν με τὴν αὐτοθυσίαν μας τὸ χρονοδιάγραμμα τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, τὸ ὅποιον εἶχεν ἐκπονήσει ὁ χιτλερισμός.

12. 'Αντεμετώπισαμεν νικηφόρως τὸν κομμουνιστικὸν ἐπεκτατισμὸν.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποῖοι οἱ μεγάλοι πολιτισμοὶ τῶν προϊστορικῶν χρόνων εἰς τὸν ἑλληνικὸν χῶρον ;
2. Ποῖα τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν πολιτισμῶν τῆς 'Ανατολῆς ;
3. Ποία ἡ στάσις τῶν 'Ελλήνων ἔναντι τῆς ζωῆς ;
4. Ποῖοι οἱ πνευματικοὶ προσανατολισμοὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ;
5. Ποῖα τὰ βασικὰ γνωρίσματα τῶν 'Ελλήνων ;
6. Εἶχον οἱ 'Ελληνες συνείδησιν ἐθνικῆς ἐνότητος καὶ πῶς ἐσφυρηλατεῖτο αὕτη ;
7. Ποῦ ἐστηρίχθη ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμός ;
8. Εἰς ποίους νόμους ὑπετάγη ἡ ἑλληνικὴ σκέψις ;
9. Ποία ἡ συμβολὴ τῶν 'Ελλήνων εἰς τὸν τομέα τῶν ἐπιστημῶν ;
10. Ποία ἡ συμβολὴ τῶν 'Ελλήνων εἰς τὸν τομέα τῶν καλῶν τεχνῶν ;
11. Ποῖα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τοὺς ἑλληνιστικούς χρόνους ;
12. Τί ἐχάρισεν ἡ 'Ελλάς εἰς τὸν κόσμον μετὰ τὸν κλασσικὸν καὶ τὸν ἑλληνιστικὸν πολιτισμὸν ;
13. Ποῖα τὰ κοσμοϊστορικῆς σημασίας γεγονότα κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ρωμαϊκῆς κυριαρχίας ;
14. Τί εἶναι ὁ βυζαντινὸς πολιτισμὸς καὶ ποῖοι οἱ οἰκοδόμοι αὐτοῦ ;
15. Ποία ἡ θέσις τῶν 'Ελλήνων κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν ;
16. Διὰ τί ὁ 'Ελληνισμὸς εἶναι ἐννοια εὐρυτέρα τῆς ἐννοίας τῆς 'Ελλάδος ὡς κράτους ;
17. Ποία ἡ κληρονομία τῶν σημερινῶν 'Ελλήνων ;
18. Διὰ τί ὀφείλομεν οἱ 'Ελληνες νὰ ἔχωμεν συνείδησιν εὐγενοῦς καταγωγῆς καὶ νὰ ἐμπνεώμεθα ἐξ αὐτῆς ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΧΥ

Η ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΑΠΕΙΛΗ

Ἡ Ἑλλάς, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ μεσοπολέμου, ἀποτελεῖ στόχον μονίμου ἐπιβουλῆς τοῦ κομμουνισμοῦ. Δυναμικὴ ὁμως ἐκδήλωσης αὐτῆς κατέστη δυνατὴ μόνον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐχθρικῆς Κατοχῆς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Ἐκτοτε καὶ εἰς διάστημα ἕξ ἐτῶν (ἀπὸ τοῦ 1943 μέχρι καὶ τοῦ 1949) ὁ κομμουνισμός, χρησιμοποιῶν ὡς δύναμιν κρούσεως τὸ Κ.Κ.Ε., ἐπεχείρησε τρεῖς φορές νὰ ὑπολοιδώσῃ τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς αἱματηρᾶς βίας. Οὐδεμίᾳ ἄλλῃ εὐρωπαϊκῇ χώρᾳ, ἐκ τῶν σήμερον ἐλευθέρων, ἀντεμετώπισε παρόμοιον κίνδυνον καὶ ἀπέκτησε τὴν ὀδυνηρὰν ἐμπειρίαν τῆς κομμουνιστικῆς ἀπειλῆς, τὴν ὁποῖαν ἔχει ἡ Ἑλλάς.

1. ΟΙ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΑΙ ΚΑΙ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ

Ὅταν κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1940 ἡ Ἰταλία ἐπετέθη ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, ἡ Σοβιετικὴ Ἐνῶσις καὶ ὁ διεθνὴς κομμουνισμὸς ἦτο σύμμαχος τῆς χιτλερικῆς Γερμανίας βάσει τοῦ διαβοήτου συμφώνου Ρίμπεντροπ-Μολότωφ, τὸ ὁποῖον εἶχε συναφθῇ τὴν 23ην Αὐγούστου 1939. Συμμορφούμενον πρὸς τὴν πολιτικὴν αὐτὴν τὸ Κ.Κ.Ε. ἐχαράκτηρισε τὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον ἠναγκάσθησαν νὰ κηρύξουν τὴν 3ην Σεπτεμβρίου 1939 ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία ἐναντίον τῆς Γερμανίας ὡς «ἱμπεριαλιστικόν», παρουσίασε τὴν χιτλερικὴν Γερμανίαν ὡς θῦμα τῆς ἀγγλογαλλικῆς ἐπιθετικότητος καὶ μόλις αἱ ἑλληνικαὶ δυνάμεις ἤρχισαν νὰ σημειῶνουν τὰς πρώτας νίκας κατὰ τῶν Ἰταλῶν εἰς τὴν Ἀλβανίαν διεκήρυξεν ἐπισήμως ὅτι «ὁ ἐλληνοϊταλικὸς πόλεμος προκλήθηκε ἀπὸ τὴ βασιλομεταξικὴ σπεῖρα, ποὺ διατάχθηκε ἀπὸ τοὺς Ἑγγλέζους ἱμπεριαλιστὰς» καὶ «δὲ μπορεῖ νὰ ἔχει τὴν παραμικρὴν σχέσιν μὲ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδας μας», ὅτι ἦτο «πόλεμος φασιστικὸς κατακτητικὸς», ἐκ μέρους μας, ὅτι αἱ ἔνοπλοι δυνάμεις μας ὀφείλουν, ὡς ἐκ τούτου, «ν' ἀρ-

νηθούν να πολεμήσουν και ότι επιβάλλεται ή άμεσος σύναψις «ξεχωριστής ειρήνης» με την φασιστικήν 'Ιταλίαν.

Μετά την κατάληψιν τῆς 'Ελλάδος ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν 'Ιταλῶν ('Απρίλιος 1941) οἱ κομμουνισταὶ ὑπεδέχθησαν τοὺς κατακτητάς, συνοδευομένους καὶ ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους, ὡς συμμάχους καὶ φίλους. "Οχι ἀδικαιολογήτως δέ. Διότι μετ' ὀλίγον ἡ G.F.P. (ἡ εἰδικὴ μυστικὴ ἀστυνομία τῶν ἀρχῶν κατοχῆς) ἀπὸ συμφώνου μετὰ τῆς ἐν 'Αθήναις πρεσβείας τῆς Βουλγαρίας (ἡ ὁποία ἀπὸ 1ης Μαρτίου 1941 ἦτο σύμμαχος τῆς Γερμανίας) ἔσπευσε ν' ἀφήσῃ ἐλεύθερα τὰ κρατούμενα εἰς τὴν 'Αχρωναυπλίαν 27 στελέχη τοῦ Κ.Κ.Ε. Μέχρι τῆς 22ας 'Ιουνίου 1941, ὁπότε ἡ Γερμανία ἐπετέθη κατὰ τῆς Σοβιετικῆς 'Ενώσεως, οἱ κομμουνισταὶ τῆς 'Ελλάδος ἦσαν συνεργάται τῶν κατακτητῶν.

Κατόπιν, τὸ Κ.Κ.Ε. ἐξηφανίσθη ἐκ τοῦ προσκηνίου, ἀφοῦ κατ' Αὐγουστον τοῦ 1941, δι' ἀποφάσεώς του διεκήρυξεν ὅτι ἐφεξῆς «βασικὸ καθήκον τῶν 'Ελλήνων κομμουνιστῶν εἶναι ἡ ὀργάνωσις τῆς πάλης γιὰ τὴν ὑπεράσπιση τῆς Σοβιετικῆς "Ενωσις". Ἡ ἐπανεμφάνισις του ἔγινε κατὰ τὸ δεύτερον τρίμηνον τοῦ 1942 ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τοῦ Ε.Α.Μ. («'Εθνικοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Μετώπου») με συνθήματα πλέον ἐθνικὰ καὶ πατριωτικὰ, με τὰ ὁποῖα σὺν τῷ χρόνῳ ἐπέτυχε νὰ παρασύρῃ ἀρκετοὺς "Ελληνας ἐξ ὅλων τῶν πολιτικῶν παρατάξεων καὶ ὄχι ὀλίγους νέους, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχον ἀκόμη καμμίαν πολιτικὴν τοποθέτησιν.

"Οταν βραδύτερον κατάρθρωσε νὰ ιδρύσῃ τὰς πρώτας ἐνόπλους ὁμάδας του, τὰς ὁποίας ὠνόμασεν «'Εθνικὸν Λαϊκὸν Ἀπελευθερωτικὸν Στρατόν» (Ε.Λ.Α.Σ.), διὰ νὰ προσεταιρισθῇ νέους ὁπαδοὺς ἐχρησιμοποίησε, πέραν τῆς παραπλάνησεως, καὶ τὴν «πρόκλησιν» πρὸς ἀξιοποίησιν τῆς τερατώδους ἀρχῆς τῆς «ὁμαδικῆς εὐθύνης», τὴν ὁποίαν ἐφήρμοζον οἱ Γερμανοί. Οὕτω, τὸ Κ.Κ.Ε. διὰ τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. ἐφόνευε δύο-τρεῖς μετακινουμένους εἰς τὴν ὑπαιθρον Γερμανοὺς καὶ κατόπιν «εἰσέπραττε» τὴν ἀμοιβήν του. Διότι τὴν ἐπομένῃ τῆς στρατιωτικῆς ἀσκότου αὐτῆς ἐνεργείας, ἤρχοντο οἱ Γερμανοί, κατέστρεφον τὸ χωρίον εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ὁποίου διεδραματίσθη τὸ ἐπεισόδιον καὶ ἐξέτελουν ὅσους κατοίκους του συνελάμβανον. Τοῦτο ἐξηνάγκαζε τοὺς ἀγρότας νὰ καταφεύγουν προληπτικῶς εἰς τὰ βουνὰ καὶ νὰ ἐντάσσωνται εἰς τὸν Ε.Λ.Α.Σ., μόλις ἐπληροφοροῦντο ὅτι ἐσημειώθη εἰς τὰ περίεξ ἐπιθεσις ἐναντίον Γερμανῶν.

2. Ο «ΠΡΩΤΟΣ ΓΥΡΟΣ»

Τὸ Κ.Κ.Ε. ἔθεσεν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὡς στρατηγικὸν σκοπὸν τοῦ τὴν βιαίαν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας διὰ τοῦ προσχήματος τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος. Μόνον ὅμως ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 1943 (πολὺ μετὰ τὰς νίκας τοῦ Ἀλαμείν καὶ τοῦ Στάλινγκραντ, κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1942, ἐκ τῶν ὁποίων κατέστη πρόδηλον ὅτι ὁ Ἀξων οὐδεμίαν εἶχε πιθανότητα νὰ κερδίσῃ τὸν πόλεμον) ἀπεκάλυψε τὰς προθέσεις του καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν συστηματικὴν προπαγανδιστικὴν τοῦ ἐδάφους. Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν στρατηγικὸν σκοπὸν τῆς βιαίας καταλήψεως τῆς ἐξουσίας ἔθεσε τοὺς ἑξῆς τρεῖς στόχους: αὐξησὶς ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον τῆς ἐνόπλου δυνάμεώς του καὶ ψυχολογικὴ κυριαρχία εἰς τὰς πόλεις καὶ τὴν ὑπαιθρον· ἐξουδετέρωσις τῶν δύο ἄλλων ὑφισταμένων ἀνταρτικῶν ὁργανώσεων : τοῦ Ε.Δ.Ε.Σ. καὶ τῆς Ε.Κ.Κ.Α. (τοῦ συντάγματος 5/42 τοῦ συνταγματάρχου Ψαρροῦ)· καὶ προσεταιρισμὸς τῶν ἐλευθέρων ἐνόπλων δυνάμεων τοῦ ἐξωτερικοῦ ἢ, τοῦλάχιστον, μαχητικὴ ἀχρήστευσις των. Ἡ ἐπιδιώξις τῶν συγκεκριμένων αὐτῶν στόχων, ἡ ὁποία ἤνοιξε διὰ τὴν Ἑλλάδα μίαν περίοδον ἐφιαλτικῶν δοκιμασιῶν, ἀποτελεῖ τὸν ἀποκληθέντα «π ρ ὤ τ ο ν γ ὅ ρ ο ν» τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως, βασικὸν χαρακτηριστικὸν τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ διὰ σειρᾶς βιαίων, δολίων καὶ προδοτικῶν ἐνεργειῶν προσπάθεια μονοπωλήσεως τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος.

Οὕτω, ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 1943, διεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ Κ.Κ.Ε. καὶ ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν ἡ ἀρχὴ ὅτι μοναδικὴ ἐθνικὴ ὁργάνωσις ἀντιστάσεως εἶναι τὸ Ε.Α.Μ.—Ε.Λ.Α.Σ., ὅλαι δὲ αἱ ἄλλαι — τόσον αἱ διατηροῦσαι ἀνταρτικὰ σώματα εἰς τὴν ὑπαιθρον, ὅσον καὶ αἱ ἐπιδιδόμεναι εἰς τὴν συλλογὴν πληροφοριῶν, τὴν διενέργειαν σαμποτάζ, τὴν ἐκδοσὶν μυστικοῦ τύπου, τὴν ὁργάνωσιν διαφυγῶν κλπ. — εἶναι «προδοτικαί». Ἐν ἀρχῇ τὸ Κ.Κ.Ε. ἠρκέσθη εἰς τὴν ἐντατικὴν προφορικὴν προπαγανδαν τοῦ ἰσχυρισμοῦ αὐτοῦ. Κατόπιν ἐπροχώρησε διὰ τῆς Ο.Π.Λ.Α. («Ὁργανώσεως Προστασίας Λαϊκῶν Ἀγωνιστῶν») εἰς τὴν συστηματικὴν ὁργάνωσιν τρομοκρατικῶν ἀποπειρῶν καὶ δολοφονιῶν εἰς βάρος στελεχῶν τῶν ἄλλων ὁργανώσεων. Καὶ τέλος, ἔφθασε μέχρι τοῦ σημείου νὰ καταδίδῃ διὰ τοῦ μυστικοῦ τύπου τοῦ εἰς τοὺς Γερμανοὺς τοὺς ἀρχηγούς καὶ τὰ στελέχη τῶν ἐθνικῶν ὁργανώσεων ἀντιστάσεως.

Ἀκολούθως, ἐνῶ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1943 εἶχεν ὑπογράψῃ ὡς Ε.Α.Μ.—Ε.Λ.Α.Σ. συμφωνίαν μετὰ τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγεῖου νὰ μὴ εἰσ-

βάλλη εις περιοχάς κατεχομένας ὑπὸ ἄλλων ἀνταρτικῶν ὀργανώσεων, ἐπετέθη ἀνάνδρως, ἀρχομένου τοῦ Ὀκτωβρίου κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ Ε.Δ.Ε.Σ. μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν διάλυσιν του. Ἡ ἐνέργεια αὕτη ἐπροκάλεσε κατὰπλήξιν εἰς τὸ Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον καὶ ἠνάγκασε τὸν στρατηγὸν σὲρ Μαίτλαντ Οὐίλσον νὰ καταγγεῖλῃ διεθνῶς τὸν Ε.Λ. Α.Σ. ὡς ληστρικὴν ὀργάνωσιν. Κατόπιν (ἔπειτα ἀπὸ δευτέραν συμφωνίαν, τοῦ Φεβρουαρίου 1944, διὰ τῆς ὁποίας ἀνελάμβανε νὰ διακόψῃ ὀριστικῶς κάθε ἐχθρικὴν ἐνέργειαν ἐναντίον τοῦ Ε.Δ.Ε.Σ. καὶ νὰ συνεργασθῇ μετ' αὐτοῦ καὶ μετὰ τῆς Ε.Κ.Κ.Α. εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ στρατοῦ Κατοχῆς) ἐπετέθη τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1944 αἰφνιδιαστικῶς ἐναντίον τῆς ἄλλης ἀνταρτικῆς ὀργανώσεως, τοῦ 5/42 Συντάγματος τῆς Ε.Κ.Κ.Α., ἐπέτυχε τὴν διάλυσιν της, ἐτουφέκισεν ὅλους τοὺς ἀνδρας της, ποὺ συνεληφθῆσαν αἰχμάλωτοι καὶ κατεκρεοῦργησε τὸν ἀρχηγὸν της συνταγματάρχην Δημήτριον Ψαρρόν.

Παραλλήλως, τὸν ἴδιον μῆνα (Ἀπρίλιον τοῦ 1944), ὑπεκίνησε διὰ πρακτόρων του τοὺς ὁποίους εἶχε διαπεραιώσει εἰς τὴν Μέσσην Ἀνατολήν, στάσιν τῶν ἐλευθέρων ἐλληνικῶν δυνάμεων (στρατοῦ καὶ ναυτικοῦ), αἱ ὁποῖαι εὗρισκοντο εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἡ στάσις αὕτη κατεστάλη τελικῶς, ἀλλ' ὑπῆρξε λίαν ἐπιζημία διὰ τὸ γόητρον τῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ τὴν στρατιωτικὴν ἰσχύν της, διότι εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν, προσωρινὴν ἔστω, ἀποδιοργάνωσιν τῶν ἐλληνικῶν ἐνόπλων δυνάμεων κατὰ τὴν κρισιμωτέραν στιγμὴν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Κατοχῆς ἡ δρᾶσις τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. κατὰ τῶν Γερμανῶν καθωρίζετο συνήθως ὄχι βάσει τῶν στρατιωτικῶν ἀναγκῶν τοῦ γένικοῦ ἀγῶνος, ἀλλὰ βάσει τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀναγκῶν τοῦ Κ.Κ.Ε. Ἀποκορύφωμα τῆς τακτικῆς αὐτῆς ὑπῆρξεν ἡ στάσις τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς καταρρεύσεως τῶν Γερμανῶν. Τότε ἡ ἡγεσία του, ἀντὶ νὰ πλήξῃ τοὺς ὑποχωροῦντας Γερμανοὺς, προῆλθεν εἰς συμφωνίαν μετ' αὐτῶν (1 Σεπτεμβρίου 1944), δυνάμει τῆς ὁποίας ὁ Ε.Λ.Α.Σ. ἀνελάμβανε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ ἐμποδίσῃ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ, μὲ ἀντάλλαγμα νὰ τοῦ παραδοθῇ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἡ Θεσσαλονίκη. Παρόμοιαι συμφωνίαι ἡγετῶν τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. μὲ τοὺς Γερμανοὺς συνήφθησαν καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον, πραγματοποιηθεῖσης μάλιστα καὶ «συναδελφώσεως» τῶν ἐλασιτῶν μὲ τὰς χιτλερικὰς ὁρδὰς. Ἐπίσης συμφωνία τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. ὑπεγράφη (20 Σεπτεμβρίου 1944) καὶ μὲ τὸν βουλγαρικὸν στρατὸν καὶ τὴν Βουλγα-

ρικήν Λέσχην (πὺ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Κατοχῆς κατηύθυνε τὴν ἐξόντως τῶν Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης), διὰ τῆς ὁποίας οὗτος ἀνελάμβανε νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ βουλγαρικά στρατεύματα κατοχῆς κατὰ τὴν ἀποχώρησιν των ἐξ Ἑλλάδος.

Ἔτσι κατὰ τὴν καταδιώξιν τῶν ὑποχωρούντων Γερμανῶν, ἐνῶ τὰ ἀγγλικά στρατεύματα ἐκινούντο πρὸς βορρᾶν, συνήντων δυνάμεις τοῦ Ε.Λ.Α.Σ., αἱ ὁποῖαι ἐβάδιζον πρὸς τὴν ἀντίθετον κατεύθυνσιν. Διότι ὁ Ε.Λ.Α.Σ. πολὺ περισσότερον ἐνδιεφέρετο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀθήνας ἢ νὰ καταλάβῃ τὴν ἐξουσίαν, παρὰ νὰ πολεμήσῃ με τοὺς Γερμανοὺς.

3. Η ΔΕΚΕΜΒΡΙΑΝΗ ΑΝΤΑΡΣΙΑ

Πεντήκοντα δύο ἡμέρας μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Γερμανῶν ἐξ Ἀθηνῶν (προτοῦ καὶ ὁλοκληρωθῇ ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος, διότι ἡ Κρήτη κατεῖχετο ἀκόμῃ) τὸ Κ.Κ.Ε., μετέχον τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὡς Κ.Κ.Ε. καὶ ὡς Ε.Α.Μ., ἐξαπέλυσε τὴν 3ην Δεκεμβρίου 1944 κλασσικοῦ τύπου ἐπανάστασιν εἰς τὴν πρωτεύουσιν διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν ἐξουσίαν. Τὸ λεπτομερὲς σχέδιον τῆς ἐνόπλου ἐξεγέρσεως ἐξεπονήθη ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1943 μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1944 καὶ ἀπὸ τῆς ἐπομένης τῆς ἀπελευθερώσεως ἤρχισεν ἡ ψυχολογική, πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ προπαρασκευὴ τῆς ἐκτελέσεώς του.

Οὕτω : Εἰς τὰ τμήματα τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. ἐτονίζετο ἀπὸ τοὺς «καπεταναίους» — στελέχη τοῦ Κ.Κ.Ε. — ὅτι δὲν ἔληξεν ἡ ἀποστολὴ των μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Γερμανῶν, διότι «ἀπομένει ἡ συντριβὴ τῆς ἐσωτερικῆς ἀντίδρασης» καὶ ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἔτοιμα «γιά νέες μάχες καὶ νίκες» εἰς τὰ τμήματα τῆς Κ.Ο.Α. («Κομμουνιστικῆς Ὁργάνωσης Ἀθηνῶν») ἐδίδετο ἐντολὴ συντάξεως καταλόγων προγραφῶν κατὰ συνοικίας, ἐπαγγέλματα καὶ σωματεῖα· εἰς τὰς λαϊκὰς μάζας ἐκαλλιεργεῖτο φοβία καὶ ἐρεθισμὸς διὰ τῆς μεθόδου τῆς δολοφονίας ἐθνικοφρόνων πολιτῶν ὑπὸ τῆς Ο.Π.Λ.Α., οἱ ὁποῖοι ἐκηδεύοντο ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν πομπωδῶς ὡς «ἐθνικοὶ ἀγωνιστές, πού ἔπесαν θύματα τῆς ἀντίδρασης»· καὶ εἰς τὴν πρωτεύουσιν ἐνετάσσοντο οἱ ὑπάρχοντες κομμουνισταὶ εἰς ἐνόπλους ὁμάδας, ἐνῶ συνέρρεον πρὸν αὐτὴν ἐξ ὅλων τῶν σημείων τῆς χώρας μονάδες τοῦ Ε.Λ.Α.Σ.

Τὴν 27ην Νοεμβρίου, κατόπιν μακρῶν διαπραγματεύσεων διὰ τὴν ἀποστράτευσιν τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. καὶ τοῦ Ε.Δ.Ε.Σ., οἱ ὑπουργοὶ τοῦ Κ.Κ.Ε.

καὶ τοῦ Ε.Α.Μ. εἰς τὴν Κυβέρνησιν Παπανδρέου, ἐπέδωσαν εἰς τὸν πρωθυπουργὸν γραπτὴν συμφωνίαν περὶ δημιουργίας τμήματος ἐθνικοῦ στρατοῦ (μὲ τὴν συμμετοχὴν τῆς Ὁρεινῆς Ταξιαρχίας, τοῦ Ἱεροῦ Λόχου, μονάδος τοῦ Ε.Δ.Ε.Σ. καὶ μιᾶς Ταξιαρχίας τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. Ἰσης πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν τριῶν πρώτων μὲ ἴσον ὀπλισμὸν). Ἡ συμφωνία αὕτῃ ἔγινεν ἀποδεκτή καὶ ἐχαιρετίσθη ἀπὸ τὴν κομμουνιστικὴν προπαγάνδαν ὡς «συμβολὴ τοῦ Κ.Κ.Ε. στὴν ὁμαλὴ δημοκρατικὴ ἐξέλιξιν». Τὴν ἐπομένην ὁμῶς (28 Νοεμβρίου) ὁ κομμουνιστὴς ὑπουργὸς Ζέβγος ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν πρωθυπουργὸν ὅτι τὸ Κόμμα του, παρὰ τὴν ἐνυπόγραφον δέσμευσίν του, δὲν ἀποδέχεται πλέον τὴν συμφωνίαν καὶ θέτει νέους ὅρους — διότι ἔκρινεν ὅτι εἶχε φθάσει «ἡ κατάλληλη στιγμή γιὰ τὴν ἐπανάστασιν».

Τὴν 1ην Δεκεμβρίου 1944 ἡ «Ἐθνικὴ Πολιτοφυλακὴ» (ἡ ἀστυνομία τοῦ Ε.Λ.Α.Σ.) ὤφειλε διαλυομένη νὰ παραδώσῃ ὑπηρεσίαν εἰς τὴν Ἐθνοφυλακὴν. Δὲν τὸ ἐπραξεν ὁμῶς. Εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ πρωθυπουργοῦ ὅπως ληφθῇ ἀποφασίς τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου πρὸς ρύθμισιν τοῦ ζητήματος οἱ ὑπουργοὶ τοῦ Κ.Κ.Ε. καὶ τοῦ Ε.Α.Μ. (Γ. Ζέβγος, Μ. Πορφυρογένης, Ἀ. Σβῶλος, Ἡ. Τσιρικῶκος, Ἀ. Ἀγγελοπούλου καὶ Ν. Ἀσκούτσης) ἀπήντησαν μὲ τὰς παραιτήσεις των. Ταυτοχρόνως, ἀνασυνεκροτεῖτο ἡ Κ.Ε. τοῦ Ε.Λ.Α.Σ., ἀπεφασίζετο ἡ κήρυξις γενικῆς ἀπεργίας καὶ ἐζητεῖτο ὑπὸ τοῦ Ε.Α.Μ. ἄδεια διὰ τὴν συγκρότησιν συλλαλητηρίου τὴν 3ην Δεκεμβρίου. Ἡ Κυβέρνησις παρεχώρησε τὴν αἰτηθεῖσαν ἄδειαν, ἀλλ' ὅταν ἐπληροφορήθῃ τὴν ἐπομένην τὰς ἐπαναστατικὰς ἀποφάσεις τῆς Κ.Ε. τοῦ Κ.Κ.Ε., ἀπηγόρευσε τὸ συλλαλητήριον. Οἱ κομμουνισταὶ ὁμῶς ἐπροχώρησαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου των : Συνεκρότησαν ἔνοπλον συλλαλητήριον, ἐπετέθησαν κατὰ τῆς οἰκίας τοῦ πρωθυπουργοῦ, ὅπου ἔρριψαν χειροβομβίδας καὶ ἐτραυμάτισαν ἓνα φρουρὸν ἀστυφύλακα καὶ κατόπιν ἐπετέθησαν εἰς τὴν πλατεῖαν Συντάγματος ἐναντίον τῆς Ἀστυνομίας, τὴν ὁποίαν ὑπεχρέωσαν ν' ἀμυνθῇ. Ὁ «δ ε ὑ τ ε ρ ο ς γ ὅ ρ ο ς» εἶχεν ἀρχίσει.

Ἐπὶ 33 ἡμέρας ἡ περιοχὴ τῆς πρωτευούσης ἔζησε τὰς δραματικωτέρας στιγμὰς τῆς ἱστορίας της. Ὁ μηχανισμὸς τοῦ Κ.Κ.Ε. ἐκινήθη μὲ ἄγριον πάθος διὰ τὸ ἐγκλημα, περιεφρόνησε καὶ τὸν πλέον στοιχειώδη ἀνθρωπισμὸν καὶ ἐσκόρπισεν ἀδιστάκτως τὸν θάνατον. Οἱ Ἕλληνες κομμουνισταὶ κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας τοῦ Δεκεμβρίου ἀπέδειξαν ὅτι ὁ φασισμὸς ἀπετέλει, ἐν συγκρίσει μὲ τὸν κομμουνισμὸν, μετριοπαθῆ

μᾶλλον ἐκδήλωσιν τῆς «ἐπιστημονικῆς βαρβαρότητος». Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ Ἀντιβασιλεὺς Δαμασκηνὸς ὑπελόγησε τὸν ἀριθμὸν τῶν πάσης φύσεως θυμάτων εἰς 65.000. Μόνον εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ ἐφονεύθησαν ἀπὸ τὴν Ο.Π.Α.Α. καὶ τὰς ἐπικουρικὰς δολοφονικὰς ομάδας τοῦ Κ.Κ.Ε. 15.685 ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιά. Καὶ εἰς τὸν φοβερὸν αὐτὸν ἀριθμὸν ἔχουν λεόντειον τὴν μερίδα οἱ ἐργάται καὶ οἱ νέοι. Μεταξὺ τῶν θυμάτων τῆς κομμουνιστικῆς θηριωδίας περιλαμβάνονται καὶ 246 συνδικαλιστικὰ στελέχη μὲ εὐδόκιμον θητεῖαν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐθνικῆς ἀντιστάσεως. Οἱ ἐκτελεσται τοῦ Κ.Κ.Ε. ὑπερέβησαν καὶ τοὺς πλέον πεπωρωμένους δολοφόνους εἰς σκληρότητα. Τὰ θύματα τῶν σφαγῶν τοῦ Δεκεμβρίου περιλαμβάνουν ὀλοκλήρους οἰκογενείας. Πλεῖστα πτώματα εὐρέθησαν φρικωδῶς παραμορφωμένα, μὲ ἐξωρυγμένους ὀφθαλμούς, σχισμένα τὰ στόματα καὶ κομμένες τὶς μύτες.

Δὲν ἠρκέσθη ὅμως τὸ Κ.Κ.Ε. εἰς τὰς δολοφονίας, τὰς ὁμαδικὰς σφαγὰς καὶ τὰς, ὅπως δὴ ποτε, ἀσκόπους ἀνατινάξεις καὶ καταστροφὰς κτιρίων καὶ ἐργοστασίων, ποὺ δὲν ἀπετόλμησαν κατὰ τὴν ἀποχώρησίν των οὔτε οἱ ξένοι κατακτηταί. Διέταξε καὶ ὠργάνωσεν ἐκτεταμένην καὶ πρωτοφανῆ εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἱστορίαν ὁμηρίαν. Δεκάδες χιλιάδες Ἀθηναίων καὶ Πειραιωτῶν, γέροντες, γυναῖκες, ἀσθενεῖς, ἄνθρωποι φιλήσυχοι καὶ νοικοκυραῖοι, ἐπιστήμονες καὶ ἐργάται, διανοούμενοι καὶ ἔμποροι ἀπήγοντο ἡμίγυμνοι κατὰ τὰς παγεράς νύκτας τοῦ Δεκεμβρίου καὶ ὠδηγοῦντο πεζῇ, διὰ μέσου χιόνων καὶ χαραδρῶν, μακρὰν τῶν ἐστιῶν των. Καθ' ὁδὸν ἐξετελοῦντο ἐπὶ τόπου οἱ ἐξ ἀδυναμίας βραδυποροῦντες καὶ ἀπὸ τοὺς μαρτυρικῶς προχωροῦντας ἐγίνετο κάθε τόσον ἐπιλογὴ δι' ἐκτελέσεις. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς ἐκτελέσεις καὶ ἀπὸ τὴν ὁμηρίαν κατάρθρωσαν ἄρκετοὶ νὰ διασωθοῦν : ὅσοι ἦσαν εἰς θέσιν νὰ πληρώσουν λύτρα. Μὲ αὐτὰ καὶ μὲ τὸ προῖόν τῆς διατεταγμένης ἄνωθεν λαφυραγωγίας, ἣ ὅποια ἔλαβε κατὰ τὸν Δεκέμβριον ἐκπληκτικὰς διαστάσεις, ἄρκετοὶ («σύντροφοι») ἔλυσαν τὸ οἰκονομικόν των πρόβλημα καὶ τὸ ταμεῖον τοῦ Κ.Κ.Ε. ἐξησφάλισε σεβαστοὺς πόρους διὰ τὰς μεταγενεστέρας ἐξορμήσεις του.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐφιαλτικῆς ἀνταρσίας ὁ γραμματεὺς τῆς «Κομμουνιστικῆς Ὁργάνωσης Ἀθηνῶν» Μπαρτζώτας-Φάνης ἐξέδωσε διαταγὴν ἀνατινάξεως τῆς Ἀκροπόλεως. Παραλήπτῃς τῆς διαταγῆς αὐτῆς ἦτο ὁ διοικητὴς τμήματος τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. Ἰ. Λογοθέτης (πρῶην ἐκπαιδευτικὸς) ὁ ὅποιος ἀδυνατῶν νὰ πιστεῦσῃ ὅτι ἡ τερατώδης αὐτὴ

διαταγή προήρχετο από την ήγεσίαν του Κ.Κ.Ε. ἀνεφέρθη εἰς τὸ Πολιτικὸν Γραφεῖον τοῦ Κόμματος ζητῶν νὰ ἐξετασθῇ μήπως ἦτο πλαστὴ καὶ προήρχετο ἀπὸ κανένα πράκτορα ξένης δυνάμεως. Μετ' ὀλίγον ὁμως ἔλαβεν ἐπίσημον ἀπάντησιν ὅτι ἡ διαταγὴ τοῦ Φάνη ἦτο τῆς ἐγκρίσεως ὁλοκλήρου τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου. Ἡ Ἀκρόπολις ἐσώθη, διότι ἐν τῷ μεταξύ, μέχρι λήψεως τῆς ἀπαντήσεως, τὸ τμήμα τοῦ Λογοθέτη εἶχεν ἀναγκασθῇ νὰ ὑποχωρήσῃ ἀπὸ τὴν περιοχὴν τοῦ Ἱεροῦ Βράχου.

Ἡ δεκεμβριανὴ ἀνταρσία ἀπέτυχε, παρὰ τὴν ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. ἔναντι τῶν ὀργανωμένων ἐθνικῶν δυνάμεων, καὶ τὴν 10ην Ἰανουαρίου τοῦ 1945 οἱ κομμουνισταί, ὑπογραφείσης ἀνακωχῆς ἤρχισαν ν' ἀποσύρωνται ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς πρωτευούσης. Ἡ ἀποτυχία ὠφέιλετο εἰς τοὺς ἐξῆς λόγους : Εἰς τὴν αὐτοθυσίαν τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας καὶ τῶν μονάδων τοῦ ἐθνικοῦ στρατοῦ· εἰς τὴν δυναμικὴν παρέμβασιν τῶν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Σκόμπη βρετανικῶν δυνάμεων· εἰς τὴν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν ἀπομόνωσιν τῶν κομμουνιστῶν, οἱ ὅποιοι ἐστερήθησαν τῆς ἐνεργητικῆς συμμετοχῆς τοῦ λαοῦ· καὶ εἰς ὠρισμένα λάθη τακτικῆς τῆς στρατιωτικῆς διευθύνσεως τῆς ἐνόπλου ἐξεγέρσεως.

4. Ο ΣΥΜΜΟΡΙΤΟΠΟΛΕΜΟΣ

Ἐν ἔτος καὶ τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς δεκεμβριανῆς ἀνταρσίας καὶ ἀφοῦ πλέον εἶχε λήξει ὁ Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, τὸ Κ.Κ.Ε. ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τῶν κομμουνιστικῶν χωρῶν, ἐξαπέλυσε κατὰ τῆς Ἑλλάδος νέαν ἔνοπλον ἐξεγερσιν, ἀνταρτικοῦ τύπου, ἡ ὁποία διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου 1946 μέχρι καὶ τοῦ Αὐγούστου 1949, ἐπροκάλεσε μυριάδας θυμάτων καὶ προσέθεσε νέας καταστροφὰς εἰς τὰς ἐκ τοῦ πολέμου, τῆς κατοχῆς καὶ τῆς δεκεμβριανῆς ἀνταρσίας συσσωρευθείσας.

Ὁ «δεύτερος γῦρος» εἶχε κλείσει μὲ τὴν συναφθεῖσαν τὴν 12ην Φεβρουαρίου 1945 *Συμφωνίαν τῆς Βάρκιζας*, ἡ ὁποία ὑπῆρξεν ἀσυγχώρητον λάθος τῆς τότε πολιτικῆς ἡγεσίας καὶ τῶν Βρετανῶν συμβούλων της, διότι ἔδωκεν εἰς τὸ Κ.Κ.Ε. τὴν δυνατότητα ν' ἀνασυντάξῃ τὰς δυνάμεις του διὰ νέαν βιαίαν ἀναμέτρησιν. Διὰ τῆς συμφωνίας ταύτης τὸ Κ.Κ.Ε. ἐδέχθη νὰ διωχθοῦν ποινικῶς «τὰ συναφῆ κοινὰ ἀδικήματα κατὰ τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας, τὰ ὁποῖα δὲν ἦσαν

άπαισιόχως αναγκαία διά την επιτυχίαν του πολιτικού αδικήματος», να αποστρατεύση τὸν Ε.Λ.Α.Σ. καὶ νὰ παραδώσῃ ὠρισμένον ἀριθμὸν ὅπλων. Ἐξησφάλισεν ὁμοῦ τὴν ἀτιμωρησίαν τῶν ἡγετῶν του, ποὺ ἦσαν οἱ μεγάλοι ὑπεύθυνοι τῶν διαπραχθέντων ἐγκλημάτων, τὴν ἐλευθερίαν προπαγάνδας τοῦ κομμουνισμοῦ, τὴν ἄρσιν τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου, τὴν διεξαγωγὴν δημοψηφίσματος διὰ τὸ πολιτικὸν ἐντὸς τοῦ ἔτους κλπ. Θέσασα ἑαυτὴν ἔξω ἀπὸ τὴν ἀρπάγην τοῦ νόμου ἡ ἡγεσία τοῦ Κ.Κ.Ε. καὶ συνδέσασα μονίμως μὲ τὸν κομμουνισμόν τὴν μάζαν τῶν ἐκτελεστικῶν ὀργάνων της, τὰ ὅποια θὰ ὑφίσταντο τὰς συνεπείας, διέταξε τὴν ἀπόκρυψιν ὅλων τῶν καλῶν ὅπλων τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. καὶ τὴν φυγάδευσιν ὠρισμένων βασικῶν στελεχῶν του εἰς τὰς γειτονικὰς «λαϊκὰς δημοκρατίας», ὅπου, κατὰ τὴν εἰδικὴν ἐκπαιδύσεως, ἀπέτελεσαν τοὺς πυρῆνας νέας, ἔξωθεν πλέον, ἐνόπλιου ἐξορμήσεως κατὰ τῆς χώρας. Ἡ Συμφωνία τῆς Βάρκιζας ἐχαρακτηρίσθη κατὰ τὴν ἐπισήμωσιν ὑπὸ τῆς κομμουνιστικῆς ἡγεσίας «στρατηγικὸς ὑποχωρητικὸς ἐλιγμός γιὰ τὸ πέρασμα στὴ νέα ἐπίθεσιν».

Ἡ ἀπόφασις «γιὰ τὸ πέρασμα στὴ νέα ἐπίθεσιν», διὰ τὴν ἐπανάληψιν, δηλαδὴ, τοῦ ἐνόπλιου ἀγῶνος, ἐλήφθη τὴν 12ην Φεβρουαρίου 1946, ἐν ἀκριβῶς ἔτος μετὰ τὴν Συμφωνίαν τῆς Βάρκιζας, «μὲ τὴν ρητὴν ἐπίσημην βεβαίωσιν τοῦ Τίτο ὅτι θὰ δώσει» εἰς τὸ Κ.Κ.Ε. «οὐσιαστικὴν συμπαράστασιν» — καθ' ὁμολογίαν, ἐκ τῶν ὑστέρων, τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Κ.Κ.Ε. ὁ ὁποῖος ἀπεσιώπησεν ὅτι παρομοίαν «ἐπίσημην βεβαίωσιν» εἶχε δώσει καὶ ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Ἀλβανία. Ἡ «οὐσιαστικὴ συμπαράστασις» τῆς Γιουγκοσλαβίας θὰ εἶχεν ὡς ἀντάλλαγμα τὴν ὑπὸ τοῦ Κ.Κ.Ε. παραχώρησιν εἰς αὐτὴν τῆς ἐλληνικῆς Μακεδονίας, διὰ τὴν ὁποίαν ἀπὸ τοῦ 1945 ὁ γιουγκοσλαβικὸς τύπος, ἰσχυρίζετο ὅτι κατοικεῖται κατὰ πλειονότητα ἀπὸ σλαβοφώνους ἔχοντας ἰδίαν ἐθνικὴν συνείδησιν («Μακεδονικόν»). Ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀποφάσεως ἤρχισε τὴν 30ὴν Μαρτίου 1946 μὲ τὴν ἐπίθεσιν τῆς κομμουνιστικῆς συμμορίας τοῦ καπετὰν Μπαρούτα κατὰ τοῦ Σταθμοῦ Χωροφυλακῆς Λιτοχωρίου. Μέχρις ὁμοῦ τοῦ Ὀκτωβρίου 1947 (ἥτοι ἐπὶ 18 ὁλοκλήρους μῆνας) τὸ Κ.Κ.Ε. ἀπελάμβανε πλήρους νομιμότητος καὶ ἀνέπτυσσεν ἐλευθέρως τὴν δρᾶσίν του...

Ὁ συμμοριτοπόλεμος προπαρεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ Κ.Κ.Ε. εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς (διπλωματικόν, στρατηγικόν, στρατιωτικόν, ψυχολογικόν, «ἐθνικόν», θεωρητικόν καὶ πολιτικόν) μὲ μεγάλην μεθοδικότητα μαρτυροῦσαν τὴν συστηματικὴν ἔξωθεν καθοδήγησιν. Ἐξαπολυθεὶς τὸν Ἀπρί-

λιον τοῦ 1946 διήρκεσε μέχρι τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1949, ὅποτε διὰ τῶν ἀποφασιστικῶν μαχῶν, τὰς ὁποίας διεξήγαγεν ὁ ἐθνικὸς στρατὸς ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν (ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1949) τοῦ στρατηγοῦ Ἀλ. Παπάγου κατὰ τῶν ὠχυρωμένων εἰς τὸ Βίτσι καὶ τὸν Γράμμον συμμοριτῶν, ἐδόθη τὸ τελικὸν συντριπτικὸν πλῆγμα καὶ εἰς τὴν τρίτην ἀπόπειραν βιαίας ἐπικρατήσεως τοῦ κομμουνισμοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Κατὰ τὸ διάστημα τῶν 41 αὐτῶν μηνῶν ὁ ἀγὼν τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐλευθερίας τῆς χώρας ὑπῆρξε σκληρὸς καὶ πλήρης δραματικῶν φάσεων, τὸ δὲ Ἔθνος ὁλόκληρον ὑπέστη μεγάλας δοκιμασίας.

Οἱ κυριώτεροι σταθμοὶ τῆς ἐφιαλτικῆς αὐτῆς περιόδου, ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς κομμουνιστικῆς δραστηριότητος, ὑπῆρξαν οἱ ἑξῆς :

1. Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1946 ἐξῆλθεν εἰς τὸ βουνό, κατὰ διαταγὴν τοῦ Κ.Κ.Ε., ὁ Μάρκος Βαφειάδης (καπετάνιος τῆς ὁμάδος Μεραρχιῶν τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. Μακεδονίας, κατὰ τὴν Κατοχὴν), διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἡγεσίαν καὶ τὸν συντονισμόν τῆς δράσεως τῶν διασπάρτων ἀνὰ τὴν χώραν κομμουνιστικῶν συμμοριῶν. Καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ 1946 ἱδρυσεν τὸ «Γενικὸ Ἀρχηγεῖο τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ Ἑλλάδας».

2. Τὸν Μάϊον τοῦ 1947 καθιερώθη ὑπὸ τοῦ Κ.Κ.Ε. ἡ βιαία στρατολογία τοῦ μαχίμου πληθυσμοῦ διὰ τὴν κάλυψιν τῶν δημιουργουμένων κενῶν καὶ τὴν αὐξήσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συμμοριτῶν.

3. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1947, ἀντιπροσωπεῖα τοῦ Κ.Κ.Ε. ἀπὸ τοὺς Ν. Ζαχαριάδην καὶ Μ. Πορφυρογένην, παρέστη εἰς τὸ ἐν Στρασβούργῳ συνέδριον τοῦ Κ.Κ. τῆς Γαλλίας. Κατ' αὐτὸ ὁ Μ. Πορφυρογένης διεκήρυξεν ὅτι σκοπὸς τοῦ «Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ Ἑλλάδας εἶναι ἡ δημιουργία μιᾶς λεύτερης δημοκρατικῆς Ἑλλάδας μετὰ δικὴν τῆς κυβέρνησιν καὶ κρατικὴν ὑπόστασιν».

4. Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1947, ὁ Μάρκος Βαφειάδης ἐδημοσίευσεν ἐν εἶδος «Συντάγματος» τῶν συμμοριτῶν μετὰ τὸν τίτλον : «Καταστατικὸς διατάξεις γιὰ τὴν ἐλεύθερην Ἑλλάδα», τὸ ὁποῖον ἀνεκήρυσσε τὴν Ἑλλάδα «δημοκρατίαν» καὶ ἐξέδωσε τὴν ὑπ' ἀριθ. 1 «πράξιν» του, διὰ τῆς ὁποίας καθώριζεν ὅτι «βασικὸς φορέας τῆς λαϊκῆς ἐξουσίας εἶναι τὰ λαϊκὰ συμβούλια, ἐκλεγόμενα ἀπὸ τὴ γενικὴ συνέλευσις τῶν πολιτῶν».

5. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1947, ἡ 3ῃ Ὀλομέλεια τοῦ Κ.Κ.Ε. ἐκήρυξεν ἐπίσημως τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἐτάχθη ἀνεπιφυλάκτως παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ «Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ».

6. Τὴν 24ην Δεκεμβρίου 1947 ἀνηγγέλθη ὁ σχηματισμὸς «Προ-

σωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης» με «πρωθυπουργό» τὸν καπετὰν Μάρκο. Σκοπὸς τῆς κυβερνήσεως τοῦ βουνοῦ ἦτο «ἡ ἀποκατάσταση στενῶν σχέσεων με τοὺς βαλκανικοὺς γείτονες τῆς Ἑλλάδας».

7. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1948 τὸ Κ.Κ.Ε. υἱοθέτησε τὴν τακτικὴν τοῦ «παιδομαζώματος», δηλαδὴ τῆς βιαίας ἀπαγωγῆς παιδιῶν ἡλικίας 5 ἕως 17 ἐτῶν καὶ τῆς μεταφορᾶς των εἰς τὰς «λαϊκὰς δημοκρατίας». Τὸ μέτρον τοῦτο, τὸ ὁποῖον συνεχίσθη μέχρι τοῦ Αὐγούστου 1949, ἀπέβλεπεν ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν μεγαλυτέρας ἡλικίας παιδιῶν ὡς μαχίμων καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν μετατροπὴν των, διὰ καταλλήλου διαπαιδαγωγήσεως, εἰς στελέχη τοῦ κομμουνισμοῦ. Τὰ οὕτως ἀπαχθέντα παιδιὰ ἀνῆλθον συνολικῶς εἰς 28.000.

8. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1948, ὁ γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Κ.Κ.Ε. Ζαχαριάδης ἀνελάμβανε προσωπικῶς τὴν «ἀρχιστρατηγίαν» τοῦ συμμοριτισμοῦ, ἀφοῦ προέβη εἰς ἐκκαθάρισιν τοῦ Μάρκου Βαφειάδη, τὸν ὁποῖον κατόπιν κατήγγειλεν ὡς «συνθηκολόγο ὁππορτουμιστὴ», «δειλό», «προδότη», «κάθαρμα», «χαφιέ» κλπ.

9. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1949, ἡ 5ῃ Ὀλομέλεια τῆς Κ.Ε. τοῦ Κ.Κ.Ε. ἀπεφάσισεν ὅτι, ἂν αἱ συμμορίαι καταστοῦν «πραγματικὸς λαϊκὸς στρατός», ἡμποροῦν νὰ νικήσουν καὶ χωρὶς ἄμεσον ἔξωθεν ἐπέμβασιν, ὅτι ἡ Βόρειος Ἑλλάς κατοικεῖται ἀπὸ τοὺς «Μακεδόνας», λαὸν ἰδιαιτέρας ἐθνικότητος, καὶ ὅτι «σὰν ἀποτέλεσμα τῆς νίκης τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ Ἑλλάδας καὶ τῆς λαϊκῆς ἐπανάστασης ὁ μακεδονικὸς λαὸς θὰ βρῇ τὴν πλήρη ἐθνικὴ ἀποκατάστασίν του, ἔτσι ὅπως τὴ θέλει ὁ ἴδιος προσφέροντας σήμερα τὸ αἷμα του γιὰ νὰ τὴν ἀποκτήσει».

5. ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΗΣ ΑΠΟΤΥΧΙΑΣ ΤΟΥ

Οἱ βασικοὶ λόγοι, εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλεται ἡ ἀποτυχία τοῦ συμμοριτοπολέμου εἶναι οἱ ἑξῆς :

1. Ἡ ἀπόφασις τῶν Ἡν. Πολιτειῶν ὅπως βοηθήσουν ὕλικῶς τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν της καὶ τὴν ἀκεραιότητά της, ἡ ἐξαγγεληθεῖσα τὴν 12ην Μαρτίου 1947 μετὰ τὴν δῆλωσιν τῆς βρεταννικῆς κυβερνήσεως ὅτι εὐρίσκεται ἐν ἀδυναμίᾳ νὰ παράσχωι περαιτέρω ἐνίσχυσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἀπόφασις αὕτη, ἡ ὁποία ἐχάρασσε νέαν παγκόσμιον πολιτικὴν ἀνασχέσεως τοῦ κομμουνισμοῦ, εἶναι γνωστὴ ὡς «Δόγμα Τροῦμαν». Ἡ παρασχεθεῖσα εἰς τὴν Ἑλλάδα ὕλική

βοήθεια επέτρεψε την αύξησιν τῆς δυνάμεως τοῦ στρατοῦ, τὴν ἀποτελεσματικὴν ἐκπαίδευσίν του καὶ τὸν ἄρτιον ἐξοπλισμὸν του.

2. Ἡ σὺν τῷ χρόνῳ προσαρμογὴ τοῦ ἐλληνικοῦ Κράτους, ὡς ἐκτελεστικῆς καὶ νομοθετικῆς ἐξουσίας, εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ πολέμου, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐπεβάλλετο ἔξωθεν. Ἡ προσαρμογὴ αὕτη ἐξεδηλώθη διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως πλήρους ἐθνικῆς ἐνότητος, κατόπιν ἄρσεως ὠρισμένων ἐπιφυλάξεων τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων ὡς πρὸς τὸν προσφορώτερον τρόπον ἀντιμετωπίσεως τῆς ἐπαναστάσεως καὶ διὰ τῆς λήψεως σειρᾶς νομοθετικῶν καὶ ἀστυνομικῶν μέτρων πρὸς ἐξουδετέρωσιν τοῦ συνωμοτικοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ ἀνταρσία οὐδεμίαν πολιτικὴν παράταξιν καὶ οὐδεμίαν κοινωνικὴν τάξιν κατώρθωσε νὰ προσεταιρισθῇ ὡς σύμμαχον.

3. Ἡ ἐπίτευξις, σταδιακῶς, μεγάλης προόδου εἰς τὸν τομέα τῆς καθαρῶς στρατιωτικῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ συμμοριτισμοῦ, χάρις εἰς τὴν ὅποιαν διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν ἱστορίαν ἑνὸς τακτικὸς στρατὸς κατώρθωσε νὰ ἐπιβληθῇ εἰς ἓν νέον, ἀνορθόδοξον εἶδος πολέμου — τὸν ἀνταρτοπόλεμον.

4. Ἡ ἀδυναμία τοῦ Κ.Κ.Ε. νὰ «κινητοποιήσῃ τὰς πόλεις» ὑπὲρ τῆς ἀνταρσίας καὶ νὰ συγκινήσῃ ὑπὲρ τῶν σκοπῶν της τὰ μεγάλα στρώματα τοῦ λαοῦ, ἡ ἀπάνθρωπος καὶ ἐγκληματικὴ συμπεριφορὰ τῶν συμμοριτῶν εἰς τὰς περιοχὰς ὅπου ἐπεκράτουν προσωρινῶς καὶ ἡ εὐθύς ἐξ ἄρχῆς ἐκφύλισις τῆς ἀνταρσίας εἰς ἓν ληστρικὸν κίνημα, τὸ ὁποῖον ἀπετέλει μάλιστα διὰ τὸν πληθυσμὸν.

5. Ἡ ἀποκάλυψις εἰς τὰ ὅμματα ὀλοκλήρου τοῦ Ἔθνους τοῦ προδοτικοῦ καὶ καθαρῶς πρακτοριακοῦ ρόλου τοῦ Κ.Κ.Ε. ἐκ τῆς ἀποφάσεως τῆς διαβοητού 5ης Ὀλομελείας (30 Ἰανουαρίου 1949) ἐπὶ τοῦ «Μακεδονικοῦ», διὰ τῆς ὁποίας τοῦτο ὑπέσχετο εἰς τοὺς σλαβοφώνους τῆς Μακεδονίας (μὴ ὑπερβαίνοντας τὰς 80.000 ἐπὶ πληθυσμοῦ 1.500.000) τὸν ἐδαφικὸν ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἐν περιπτώσει ἐπικρατήσεως τῆς ἀνταρσίας.

6. Ἡ κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1949 ἀπόφασις τῆς Γιουγκοσλαβίας ὅπως σφραγίσῃ τὰ πρὸς τὴν Ἑλλάδα σύνορά της καὶ διακόψῃ τὴν παροχὴν οἰασδήποτε βοήθειας πρὸς τὸν συμμοριτισμὸν. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ὑπῆρξεν ἡ λογικὴ συνέπεια τῆς ἐναντι τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως ἀνεξαρτητοποιήσεως τῆς Γιουγκοσλαβίας (ἡ ὁποία ἐγνώσθη ἐπισήμως τὴν 28ην Ἰουνίου τοῦ 1948 διὰ τῆς καταγγελίας τοῦ Τίτο ὡς ἀποστάτου) καὶ τῆς

διαπιστώσεώς της ότι ο συμμοριτισμός ἐβάδιζε πρὸς τὴν συντριβὴν καὶ ὅτι συνεπῶς δὲν ἠδύνατο νὰ προσδοκᾷ ἐξ αὐτοῦ ἐδαφικὴν ἐπέκτασιν εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος.

7. Ἡ ἱκανότης τῆς ἡγεσίας τοῦ στρατεύματος, ὁ ἥρωισμὸς τῶν στελεχῶν του — μονίμων καὶ ἐφέδρων — καὶ τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας τοῦ στρατευμένου Ἔθνους, ποὺ κατέστησαν τὸν ἐθνικὸν στρατὸν ἀποτελεσματικὸν ὄπλον κατὰ τῆς ἐγκληματικῆς ἐπιβουλῆς τοῦ κομμουνισμοῦ. «Ἡ ἐπιτυχὴς ἀντιμετώπισις τῆς κομμουνιστικῆς ἀπειλῆς κατὰ τῆς ἐλληνικῆς ἀνεξαρτησίας — ἔλεγεν ἐνώπιον τοῦ Κογκρέσσου τὸν Νοέμβριον τοῦ 1949 ὁ τότε πρόεδρος τῶν Ἡν. Πολιτειῶν Χ. Τρούμαν — πρέπει νὰ ἀποδοθῇ κατὰ π ρ ῶ τ ο ν λ ὅ γ ο ν εἰς τὸ θάρρος τοῦ λαοῦ καὶ τῶν μαχητῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἄνευ τῆς ἐλληνικῆς θελήσεως πρὸς ἀντίστασιν εἶναι ἀμφίβολον ἐὰν ἡ ξένη βοήθεια ἢ ἡ διεθνὴς διπλωματία ἢ αἱ τυχαῖαι ἐξελίξεις θὰ ἠδύναντο νὰ ἐμποδίσουν τὴν προέλασιν τῶν κομμουνιστῶν πρὸς τὴν Μεσόγειον. Αἱ συνέπειαι τῆς ἥττης τῆς Ἑλλάδος θὰ ᾔσαν τότε ἀνυπολόγιστοι».

6. ΘΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΑΙ

Ὁ πόλεμος, τὸν ὁποῖον ἀντεμετώπισεν ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου 1946 μέχρι τοῦ Αὐγούστου 1949 ὑπῆρξεν ὀλοκληρωτικὸς καὶ ἀσυνήθους καταστροφικότητος καὶ ἐπροκάλεσε μεγάλην ὀπισθοδρόμησιν τῆς χώρας. Ἐνῶ τὰ ἄλλα κράτη τῆς Εὐρώπης ἐπεδίδοντο ἀπερίσπαστα εἰς τὴν ἀνασυγκρότησιν των καὶ ἔθετον τὰς βάσεις τῆς σημερινῆς ὑλικῆς εὐημερίας των, ἡ Ἑλλὰς μετὰ ἀνάπαυαν ἐνὸς μόλις ἔτους καὶ ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐξουθενωτικὴν Κατοχὴν καὶ τὸ ἐγκληματικὸν δεκεμβριανὸν κίνημα, εἰσῆρχετο εἰς ἕνα νέον πόλεμον διαρκείας 41 μηνῶν. Ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου τούτου, ὁ ὁποῖος τῆς ἐπεβλήθη ἔξωθεν μὲ ὄργανον τὸ Κ.Κ.Ε. δὲν ἔχασε μόνον χρόνον πολύτιμον διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνόρθωσιν της καὶ τὴν ἔγκαιρον ὕψωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ της, ἀλλ' ὑπέστη καὶ ἀνυπολογίστους καταστροφὰς εἰς ἔμψυχον καὶ ἄψυχον ὑλικόν.

Ἄνω τῶν 90.000 τάφων ἠνοίχθησαν εἰς τὴν γῆν αὐτὴν λόγῳ τοῦ συμμοριτοπολέμου. Οἱ νεκροὶ ἀξίωματικοί, ὑπαξιωματικοὶ καὶ ὀπλιταὶ μας ἀνῆλθον εἰς 14.890 (ἀξίωματικοὶ 1040). Οἱ χωροφύλακες εἰς 1515. Οἱ πολῖται ποὺ ἐξετελέσθησαν ἀπὸ τοὺς συμμορίτας εἰς 4288

(ἐκ τῶν ὁποίων 165 ἱερεῖς). Οἱ φονευθέντες ἐκ ναρκῶν ἰδιῶται εἰς 931. Οἱ συμμοριῖται καὶ οἱ συνεργάται των, μαζὶ μὲ τοὺς βιαίως στρατολογηθέντας, ποὺ ἔπεσαν μὲ τὸ ὄνειρον τῆς ὑποδουλώσεως τῆς πατρίδος των, εἰς 70.000. (Μεταξὺ αὐτῶν, ὅμως, δὲν περιλαμβάνεται οὔτε ἓνας ἡγέτης τοῦ Κ.Κ.Ε.). Οἱ τραυματῖαι καὶ ἀνάπηροι ἀξιωματικοί, ὑπαξιωματικοὶ καὶ ὀπλίται ἀνῆλθον εἰς 32.450 (ἀξιωματικοὶ 1.850) καὶ οἱ χωροφύλακες εἰς 2.239. Οἱ ἀγνοούμενοι στρατιωτικοὶ εἰς 3.800 καὶ χωροφύλακες εἰς 159. Δηλαδή κάπου 130.000 ἄνθρωποι ἔχασαν τὴν ζωὴν των ἢ τὴν ὑγίαν των.

Αἱ ὑλικάι ζημίαι πρέπει νὰ διαιρεθοῦν εἰς δύο κατηγορίας : εἰς τὰς θετικάς καὶ εἰς τὰς ἀποθετικάς ἢ ἐμμέσους ζημίας. Αἱ θετικάι ζημίαι ἀνέρχονται εἰς τὸ ἰλιγγιώδες ποσὸν τῶν 11.370.000.000 δραχμῶν, δηλαδή 380.000.000 δολλαρίων καὶ ἀναλύονται εἰς τὰ ἑξῆς ποσά : Γεωργικὰ μηχανήματα, ἐργαλεῖα καὶ προϊόντα ἀξίας 2,5 δισεκατομμυρίων. Ζῶα καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα ἀξίας ἄνω τῶν 2 δισεκατομμυρίων. Δάση, δασικὰ προϊόντα καὶ ξυλεῖα ἀξίας 700.000.000. Ἐργοστάσια, τεχνικὰ μέσα καὶ ὄργανα τηλεπικοινωνίας ἀξίας 300.000.000. Γέφυραι, ὁδοί, σιδηροδρομικαὶ γραμμαῖ, βαγόνια, αὐτοκίνητα κλπ. ἀξίας 210.000.000. Οἰκοσκευαί, τρόφιμα καὶ μέσα διαβιώσεως λεηλατηθέντα, ἀξίας 1,5 δισεκατομμυρίου περίπου. Δημόσια κτίρια, σχολεῖα καὶ ἐκκλησίαι, ποὺ κατεστράφησαν ἀξίας 160.000.000. Οἰκοδομαὶ ὀλικῶς καταστραφεῖσαι 24.626, μερικῶς καταστραφεῖσαι 22.000 καὶ ἀγροτικά ἐγκαταστάσεις (ἀποθῆκαι, σταῦλοι, ἀχυρῶνες) ὀλικῶς καταστραφεῖσαι 15.139, ἀξίας συνολικῆς 4 περίπου δισεκατομμυρίων. Αἱ θετικάι αὐταὶ ζημίαι ἀντιπροσωπεύουν τὰ 95% περίπου τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας, ἡ ὁποία παρεσχέθη εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνόρθωσίν της ἀπὸ τῆς ἀποχωρήσεως τῆς Οὐνρα μέχρι τῆς 1ης Ἰουλίου 1949 καὶ ἡ ὁποία ἀνῆλθεν εἰς 400 περίπου ἑκατομμύρια δολάρια.

Αἱ ἔμμεσοι ζημίαι, αἱ ὁποῖαι προεκλήθησαν ἀπὸ τὴν συντήρησιν ἡϋξημένων ἐνόπλων δυνάμεων διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς ἀνταρσίας καὶ διὰ τὴν διατήρησιν τῆς πραγματοποιηθείσης ἀσφαλείας, ἀπὸ τὰς δαπάνας διὰ τὴν περιθαλψιν καὶ τὴν ἐπανεγκατάστασιν 700.000 συμμοριοπλήκτων καὶ ἀπὸ τὴν ἀπόσπασιν ἐνὸς περίπου ἑκατομμυρίου ψυχῶν ἐκ τῆς παραγωγικῆς ἀπασχολήσεως, ὑπερβαίνουν τὰ 3,5 δισεκατομμύρια. Ἐχομεν, δηλαδή, σύνολον ὑλικῶν ζημιῶν ποὺ φθάνει τὰ 15 δισεκατομμύρια δραχμῶν, ἥτοι τὰ 450 ἑκατομμύρια δολλαρίων,

τὰ ὁποῖα ἀντιπροσωπεύουν διπλασίαν καὶ πλέον σημερινὴν ἀξίαν.

Μετὰ τὴν στρατιωτικὴν συντριβὴν τοῦ ὁ κομμουνισμὸς ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀνασύνταξιν τῶν δυνάμεων τοῦ καὶ ἐντὸς ὀλίγων σχετικῶς ἐτῶν ἐπέτυχε νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς ἡθικῆς ἀπομονώσεως, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε περιαχθῇ, νὰ μεταβληθῇ εἰς σημαντικὸν παράγοντα τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῆς χώρας καὶ νὰ δημιουργήσῃ, διὰ τῆς διαβρώσεως τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ καὶ τῶν πολιτικῶν κομμάτων, τὰς προϋποθέσεις νέας βιαίας ἀποπείρας διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας, τὴν ὁποίαν ἐπρόλαβεν ἡ Ἐπανάστασις τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967. Ὁ ἐκ τοῦ κομμουνισμοῦ, πάντως, κίνδυνος εἶναι διὰ τὴν Ἑλλάδα μόνιμος λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς τῆς θέσεως. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπιβάλλεται συνεχῆς ἐπαγρύπνησις καὶ ἀξιοποιήσις τῆς κτηθείσης ἐκ τοῦ παρελθόντος ὀδυνηρᾶς πείρας.

1. Ποίαν θέσιν έλαβε τὸ Κ.Κ.Ε. κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1940 καὶ πῶς ἐχαρκτηρίσεν αὐτόν ;
2. Πῶς ἐδέχθησαν τοὺς κατακτητάς οἱ κομμουνισταὶ καὶ διὰ ποῖον λόγον ;
3. Πότε τὸ Κ.Κ.Ε. ἐστράφη ἐναντίον τῶν Γερμανῶν καὶ Ἰταλῶν κατακτητῶν ;
4. Ποίας ὁργανώσεις ἱδρυσε τὸ Κ.Κ.Ε. καὶ πῶς προσηταιρίζετο νέους ὁπαδούς ;
5. Ποῖος ἦτο ὁ στρατηγικὸς σκοπὸς τοῦ Κ.Κ.Ε. καὶ πότε ἀπεκάλυψε τὰς πραγματικὰς του προθέσεις ;
6. Ποῖον τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ πρώτου γύρου τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως ;
7. Διὰ ποίου τρόπου προσεπάθησε τὸ Κ.Κ.Ε. νὰ μονοπωλήσῃ τὴν Ἑθνικὴν Ἀντίστασιν ;
8. Ποία ἡ στάσις τοῦ Κ.Κ.Ε. ἐναντι τῶν ἐθνικῶν ὁμάδων Ε. Δ.Ε.Σ. καὶ Ε.Κ.Κ.Α. ;
9. Βάσει ποίων κριτηρίων καθωρίζετο ἡ δράσις τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. κατὰ τῶν Γερμανῶν ;
10. Ποία ἡ στάσις τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. κατὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν κατακτητῶν ἐξ Ἑλλάδος ;
11. Πῶς προητοιμάσθη ἡ δεκεμβριανὴ ἀνταρσία ;
12. Πόσον χρόνον διήρκεσε ὁ «δεύτερος γύρος» καὶ τί ἐστοίχισεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ;
13. Ποίαν διαταγὴν διὰ τὴν Ἀκρόπολιν ἐξέδωσεν ἡ «Κομμουνιστικὴ Ὁργάνωσις Ἀθηνῶν» ;
14. Ποῦ ὀφείλεται ἡ ἀποτυχία τοῦ δευτέρου γύρου τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως ;
15. Τί ἐπέτυχε τὸ Κ.Κ.Ε. διὰ τῆς συμφωνίας τῆς Βάρκιζας καὶ πῶς ἐχαρκτηρίσθη αὕτη ὑπὸ τῆς κομμουνιστικῆς ἡγεσίας ;
16. Πότε ἐλήφθη ἡ ἀπόφασις διὰ τὸν τρίτον γύρον καὶ πότε ἤρχισεν ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς ;
17. Ποῖον ὑπῆρξε τὸ στρατηγικὸν ὁρμητήριον τῶν ἀνταρτικῶν δυνάμεων καὶ βάσει ποίου ἀνταλλάγματος παρεχωρήθη ;
18. Ποίας φάσεις διῆλθεν ἡ κομμουνιστικὴ δραστηριότης κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ συμμοριτοπολέμου ;
19. Ποιοὶ οἱ λόγοι ἀποτυχίας τοῦ συμμοριτοπολέμου ;
20. Τί εἶπεν ὁ Χ. Τροῦμαν εἰς τὸ Κογκρέσσον διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἀντιμετώπισιν τῆς κομμουνιστικῆς ἀπειλῆς κατὰ τῆς ἐλληνικῆς ἀνεξαρτησίας ;
21. Ποῖαι αἱ ἐκ τοῦ συμμοριτοπολέμου καταστροφαὶ ;
22. Πόσα τὰ θύματα τοῦ συμμοριτοπολέμου ;
23. Πόσοι, οἱ ἀνάηροι καὶ οἱ τραυματῖαι τοῦ συμμοριτοπολέμου ;
24. Ποῖαι αἱ ἄμεσοι ὑλικά ζημίαι ἐκ τοῦ συμμοριτοπολέμου ;
25. Ποῖαι αἱ ἔμμεσοι ὑλικά ζημίαι ἐκ τοῦ συμμοριτοπολέμου ;
26. Ποία ἡ δράσις καὶ αἱ ἐπιτυχίαι τοῦ κομμουνισμοῦ μετὰ τὸν συμμοριτοπόλεμον ;
27. Ὑφίσταται διὰ τὴν Ἑλλάδα κομμουνιστικὸς κίνδυνος ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XVI

ΣΥΜΒΟΛΑ, ΥΜΝΟΣ, ΕΟΡΤΑΙ ΚΑΙ ΕΠΕΤΕΙΟΙ

1. ΣΥΜΒΟΛΑ

α. **Σημαία.** Τὸ ἱερώτερον σύμβολον τοῦ Ἑθνους εἶναι ἡ *Σημαία*. Καθηγιασμένη ἀπὸ τοὺς μεγάλους ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνας καὶ καθημαγμένη ἀπὸ τὰς θυσίας καὶ τὰ μαρτύρια τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, πὲρικλείει εἰς τὰς πτυχάς της τὴν πλεον συγκλονιστικὴν σύνοψιν τῆς ἱστορίας τῶν Ἑλλήνων, ἐκφράζει τὴν ἐθνικὴν ἐνότητά των καὶ τὴν θρησκευτικὴν των πίστιν καὶ ἐνσαρκώνει ὅλα τὰ ὁράματά των. Διὰ τῆς σημαίας τὸ Ἕθνος, ὡς ἡθικὴ προσωπικότης, δίδει εἰς ἑαυτὸ ὕλικὴν ὑπόστασιν. Εἰς αὐτὴν οἱ πολῖται κατὰ τὴν στράτευσίν των ὁμνῶσιν τὴν πρὸς τὴν Πατρίδα πίστιν, ὀρκιζόμενοι νὰ μὴ τὴν ἐγκαταλείψουν ποτὲ καὶ νὰ θυσιάσουν τὴν ζωὴν των διὰ τὴν προάσπισίν της.

Ἐγκατάλειψις στρατιωτικῆς σημαίας εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ ἐν ὥρᾳ μάχης συνιστᾷ ἀτίμωσιν τῆς μονάδος, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκεν ἡ σημαία, διὰ τοῦτο καὶ ὅταν ὑπάρχῃ κίνδυνος αἰχμαλωσίας, διατάσσεται ἡ καταστροφή της. Προσβολὴ τῆς σημαίας ὑπὸ ξένων ἀποτελεῖ προσβολὴν τοῦ Κράτους, διὰ τὴν ὁποίαν ζητεῖται ἱκανοποιήσις. Μὴ παροχὴ ἱκανοποιήσεως δύναται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς διακοπὴν τῶν διπλωματικῶν σχέσεων ἢ καὶ εἰς σύρραξιν ἀκόμῃ.

Ἡ σημαία παραμένει ἐν ἐπάρσει καθ' ἐκάστην, ἀπὸ τῆς 8ης πρωινῆς μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, εἰς μονάδας, καταστήματα καὶ στρατόπεδα τοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς, Θαλάσσης καὶ Ἀέρος, εἰς πολεμικὰ πλοῖα, ὑπουργεῖα, δημόσια, δημοτικὰ καὶ κοινοτικὰ καταστήματα, διδαστήρια πάντων τῶν δημοσίων σχολείων ἀνωτάτης, ἀνωτέρας, μέσης καὶ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς σχολικῆς περιόδου, συμμαχικὰ στρατηγεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπηρετοῦν ἑλληνικαὶ ἔνοπλοι ду-

νάμεις, ἐμπορικὰ πλοῦα, πρεσβείας καὶ προξενεῖα. Παραμένει ἐπίσης ἐν ἐπάρσει κατὰ τὴν διάρκειαν ἀθλητικῶν ἐκδηλώσεων.

Κατὰ τὴν ἑπαρσιν ἡ ὑποστολὴν σημαίας φρουρίου ἢ στρατιωτικοῦ καταστήματος, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀποδίδονται τιμαὶ ὑπὸ φρουρᾶς καὶ σάλπιγγος καὶ κατὰ τὴν διέλευσιν τμήματος μὲ πολεμικὴν ἢ ἐθνικὴν σημαίαν εἰς ἐπισήμους συγκεντρώσεις καὶ ἀθλητικὰς ἐπιδείξεις, ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὸν ἴδιον χώρον ἢ πλησίον αὐτοῦ ὀφείλουν νὰ λάβουν στάσιν προσοχῆς καὶ νὰ στραφοῦν πρὸς τὸ μέρος τῆς σημαίας τηροῦντες σιγὴν μέχρις ὅτου γίνῃ ἡ ἑπαρσις ἢ ὑποστολὴ ἢ διέλθῃ ἡ σημαία.

Κατὰ τὰς ἐθνικὰς ἐορτὰς καὶ ἐπετείους πραγματοποιεῖται γενικὸς σημαιοστολισμὸς τῶν οἰκιῶν, ὁ ὁποῖος διατηρεῖται καὶ τὴν νύκτα, ἐφ' ὅσον ὁ σημαιοστολισμὸς ἔχει ὀρισθῇ διαρκείας περισσοτέρων τῆς μιᾶς ἡμερῶν. Εἰς ἡμέρας ἐθνικοῦ ἢ θρησκευτικοῦ πένθους αἱ σημαῖαι κυματίζουν μεσίστιοι.

Τὰ χρώματα τῆς ἐλληνικῆς σημαίας εἶναι τὸ κυανοῦν καὶ τὸ λευκόν.

Ἡ ἐθνικὴ σημαία «σχηματίζεται ἐξ ἑννέα ὀριζοντίων ταινιῶν, πέντε κυανῶν καὶ τεσσάρων λευκῶν, διατεταγμένων ἐναλλάξ. Εἰς τὴν ἄνω πρὸς τὸν ἰστὸν γωνίαν ὑπάρχει λευκὸς ἰσοσκελὴς σταυρὸς ἐντὸς κυανοῦ τετραγώνου, ἔχοντος μῆκος πλευρᾶς ἴσον πρὸς τὸ πλάτος πέντε ταινιῶν». Ἡ ὑπὸ τῶν κρατικῶν, δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν ὑπηρεσιῶν ἐπαιρομένη ἐθνικὴ σημαία φέρει ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ σταυροῦ τὸ Βασιλικὸν Στέμμα, κιτρίνου χρυσίζοντος χρώματος.

Ἡ ἐθνικὴ σημαία δὲν ἀνακρεμάται ἐξ ἐξωστῶν ἢ παραθύρων, δὲν φέρει ἐπ' αὐτῆς τὰ διακριτικὰ ὀργανώσεων, ὀργανισμῶν, συλλόγων, σχολῶν ἢ ἰδρυμάτων, δὲν χρησιμοποιεῖται πρὸς κάλυψιν ἀγάλματος ἢ προτομῆς (ἢ ὁποία γίνεται δι' ἀπλοῦ ὑφάσματος μὲ τὰ ἐθνικὰ χρώματα), ἢ δι' οἰονδήποτε διαφημιστικὸν ἢ ἐμπορικὸν σκοπὸν, δὲν ἀπορρίπτεται εἰς τὰ ἄχρηστα, ἀλλὰ ἀντικαθισταμένη λόγῳ παλαιότητος καταστρέφεται κατὰ προτίμησιν διὰ πυρᾶς, καὶ δὲν χρησιμοποιεῖται ὡς λάβαρον σωματείων, συλλόγων καὶ ὀργανώσεων.

Αἱ πολεμικαὶ σημαῖαι τῶν μαχίμων μονάδων τῶν κλάδων τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ἀποτελοῦνται ἐξ ὀρθογωνίου ὑφάσματος, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιφάνεια εἶναι κυανῇ διαιρουμένη εἰς τέσσαρα ὀρθογώνια διὰ λευκοῦ σταυροῦ, ὁ ὁποῖος φέρει εἰς τὸ κέντρον αὐτοῦ ἐξωγραφισμένην τὴν εἰκόνα τοῦ κατὰ κλάδον προστάτου Ἀγίου (τοῦ

‘Αγίου Γεωργίου ἐφίππου αἱ σημαῖαι τοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς, τοῦ ‘Αγίου Νικολάου αἱ σημαῖαι τοῦ Ναυτικοῦ καὶ τοῦ ‘Αρχαγγέλου Μιχαὴλ αἱ σημαῖαι τῆς ‘Αεροπορίας). Τὸ Σῶμα τῆς Χωροφυλακῆς ἔχει πολεμικὰς σημαίας ὁμοίας πρὸς τὰς τῶν ‘Ενόπλων Δυνάμεων μὲ τὴν εἰκόνα τῆς ‘Αγίας Εἰρήνης. Αἱ πολεμικαὶ σημαῖαι εἶναι τετράγωνοι μὲ πλευρὰς ἑνὸς μέτρου, κατεσκευασμένοι ἐκ μετάξης μὲ ἐπίχρυσα κρόσια εἰς τὰ ἄκρα τῶν ἐλευθέρων πλευρῶν, καὶ φέρονται ἐπὶ κοντῶν μήκους 2,50 μ. ἐπενδεδυμένων μὲ κυανοῦν βελουδοῦ καὶ περιβαλλομένων ἀπὸ κυανοῦν καὶ λευκὸν κορδόνι. Τὸ Λιμενικὸν Σῶμα, ἡ ‘Αστυνομία Πόλεων καὶ τὸ Πυροσβεστικὸν Σῶμα ἔχουν σημαίαν μήκους 0,63 μ. μὲ ταινίας πλάτους 0,007 μ.

Τὸ κυανοῦν καὶ τὸ λευκὸν χρῶμα καθωρίσθησαν ὡς χρώματα τοῦ «ἐθνικοῦ σημείου» καὶ τῶν «σημαιῶν τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ξηρᾶς» ὑπὸ τῆς Α΄ ἐν ‘Επιδαυρῷ συνελεύσεως κατὰ ‘Ιανουάριον τοῦ 1822 ‘Εθνικῆς Συνελεύσεως, ἡ ὁποία συνέταξε τὸ «Προσωρινὸν Πολίτευμα τῆς ‘Ελλάδος». Πρὸ τῆς ‘Εθνεγερσίας καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μακροῦ ἀντιστασιακοῦ ἀγῶνος τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς κατὰ τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ εἶχον χρησιμοποιηθῇ καὶ ἄλλα χρώματα, ὅπως τὸ ἐρυθρὸν καὶ τὸ μέλαν, αἱ δὲ σημαῖαι ἔφερον ποικίλα σήματα, παραστάσεις καὶ ἐπιγραφάς.

Αἱ χαρακτηριστικώτεροι ἐκ τῶν σημαιῶν τούτων ὑπῆρξαν : ‘Η τοῦ κλέφτου Κροκοδείλου Κλαδᾶ (1464), ἐρυθρὰ μὲ δικέφαλον ἀετὸν· ἡ τῶν Μαυρομιχαλαίων (1769), λευκὴ μὲ σταυρὸν κυανοῦν· ἡ ὑπὸ τοῦ Ρήγα Βελεστινλῆ σχεδιασθεῖσα (1797), ἐρυθρὰ, λευκὴ καὶ μέλαινα μὲ τὸ ρόπαλον τοῦ ‘Ηρακλέους καὶ τρεῖς σταυροὺς· καὶ ἡ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη (1820), λευκὴ μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ ‘Αγίου Γεωργίου καὶ σταυρὸν πλαισιούμενον ὑπὸ δάφνης. («Τὸ κόκκινον – ἔγραφεν ὁ Ρήγας – σημαίνει τὴν αὐτοκρατορικὴν πορφύραν καὶ αὐτεξουσιότητα τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ· τὸ ἐμεταχειρίζοντο οἱ προπάτορές μας ὡς ἔνδυμα πολέμου, θέλοντες νὰ μὴ φαίνωνται αἱ πληγαὶ ὅπου ἔτρεχον αἷμα, διὰ νὰ μὴ δειλιῶσιν οἱ στρατιῶται· τὸ ἄσπρον σημαίνει τὴν ἀθωότητα τῆς δικαίας ἡμῶν ἀφορμῆς κατὰ τῆς τυραννίας· τὸ μαῦρον σημαίνει τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ ἐλευθερίας ἡμῶν θάνατον»).

‘Η πρώτη ἐπίσημος ἐλληνικὴ σημαία ὑψώθη τὴν 28ην Φεβρουαρίου τοῦ 1821 εἰς τὸ ‘Ιάσιον τῆς Μολδαυίας ὑπὸ τοῦ ‘Αλεξάνδρου ‘Υψηλάντου. ‘Ητο ὁμοία μὲ τὴν σημαίαν τοῦ Ρήγα (τρίχρωμος), ἀλλ’ ἀντὶ

ροπάλου και τριῶν σταυρῶν εἶχε τὰς εἰκόνας τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης μετὸν σταυρὸν καὶ τὰς λέξεις : «Ἐν τούτῳ νίκα», εἰς δὲ τὴν ἑτέραν ἐπιφάνειαν εἶχε τὸν φοῖνικα καὶ τὴν ρῆσιν : «Ἐκ τῆς κόνεώς μου ἀναγεννώμαι». Ἡ ἐπίσημος ὁμως αὕτη σημαία δὲν ἐπεκράτησεν οὐδ' εἰς αὐτὴν τὴν Βλαχίαν.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐπαναστάσεως ἐχρησιμοποιήθησαν τοπικῶς πολλαὶ σημαῖαι μετὰ διάφορα χρώματα (ἐρυθρόν, κυανοῦν, λευκόν) καὶ ποικίλας παραστάσεις. Εἰς τὴν Πελοπόννησον ἡ πρώτη κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν ὑψωθείσα σημαία (21 Μαρτίου 1821) εἶναι τὸ παραπέτασμα τῆς ὥρας πύλης τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Λαύρας, τὸ ὁποῖον ἀπεσπάρθη ἀπὸ τὴν θέσιν του καὶ ὑψώθη ὡς σύμβολον τῆς ἀναστάσεως τοῦ Γένους. Ἔχει ἐπιφάνειαν βυσσινίχρου κεντημένην μετὰ ἀργυρον καὶ χρυσόν καὶ στολισμένην μετὰ μαργαρίτας, φέρει δὲ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας.

β. **Ἐθνόσημον.** Διακριτικὸν σῆμα τοῦ Ἔθνους ἀποτελεῖ καὶ τὸ Ἐθνόσημον, τὸ ὁποῖον φέρουν ἐπὶ τοῦ πηλικίου των οἱ στρατιωτικοί. Τοῦτο καθιερώθη διὰ πρώτην φορὰν τὸ 1833. Σήμερον ἔχει τὸ σχῆμα ἀρχαίας ἀσπίδος, ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ὁποίας ὑπάρχει σταυρὸς καὶ ἐπ' αὐτοῦ περικεφαλαία. Ὑπεράνω κεῖται τὸ στέμμα, κάτωθεν δὲ καὶ ἐκατέρωθεν δέσμη φύλλων δάφνης.

γ. **Θυρεὸς.** Ὁ θυρεὸς τῆς ἐλληνικῆς Δυναστείας, καθωρίσθη τὸ 1863, ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τοῦ κέντρου τοῦ Ἐθνοσήμου, ἄνευ περικεφαλαίας, μετὰ στέμματος καὶ μετὰ ἐκατέρωθεν ὡς «ὑποστηρίγματα» ροπαλοφόρους Ἡρακλεῖς, κάτωθεν δὲ αὐτῶν ἐπὶ κυανῆς ταινίας τὸ ρητόν : «Ἰσχύς μου ἡ ἀγάπη τοῦ Λαοῦ». Ἡ ὅλη παράστασις περιβάλλεται ὑπὸ πορφυρᾷ «χλαμύδος» ἐχούσης σχῆμα ἀναπεπταμένης σκηνῆς, εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ὁποίας ὑπάρχει στέμμα.

δ. **Φοῖνιξ Ἐπαναστάσεως.** Ἡ Ἐπανάστασις τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 ἔχει ὡς Σύμβολόν της τὸν φοῖνικα, τὸν ἐκ τῆς τέφρας του ἀναγεννώμενον, πρὸ τοῦ ὁποίου ἴσταιται στρατιώτης μετὰ τὸ ὄπλον «ἀναρτήσατε». Ἡ ὅλη παράστασις (τοῦ χρυσοχρόου φοίνικος, μετὰ ἀνοικτὰς τὰς πτέρυγας ἀναδυομένου ἐκ φλογῶν, καὶ τοῦ ὀπλίτου) εἰκονίζεται ἐπὶ κυανοῦ βάθους καὶ φέρει τὰς ἐπιγραφάς : «Ἑλλάς» καὶ «21 Ἀπριλίου». Ὁ φοῖνιξ, συμβολίζων τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἔθνους, ἐχρησιμοποιήθη ὡς ἔμβλημα τῆς ἐλληνικῆς πολιτείας κατὰ τὰ πρῶτα μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἔτη, ὁπότε ἐκόπησαν καὶ νομίσματα μετὰ τὴν παράστασίν του.

2. ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

Ὁ Ἑθνικός Ὕμνος τῆς Ἑλλάδος ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς δύο πρώτας στροφάς τοῦ ἐξ 158 στροφῶν «Ὕμνου πρὸς τὴν Ἐλευθερίαν», ὁ ὁποῖος ἐγράφη τὸν Μάϊον τοῦ 1823 ἐν Ζακύνθῳ ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ (1798-1857) καὶ ἐτυπώθη τὸ πρῶτον ἐν Μεσολογγίῳ τὸ 1825. (Τὸ αὐτὸ ἔτος εἶχεν ἐκδοθῇ ἐν Παρίσις, μεσολαβήσει τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ μετὰ γαλλικῆς μεταφράσεως τοῦ Stanislas Julien). Ἡ μελοποίησίς του ἐγένετο τὸ 1828 ὑπὸ τοῦ μουσουργοῦ Νικολάου Μαντζάρου (1795-1873), ὅστις τὸ 1844 ἀφιέρωσε τὴν μουσικὴν του (δημοσιευθεῖσαν τὸ 1873) εἰς τὸν βασιλέα Ὅθωνα.

Ὁ «Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν», γραφεὶς κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως, ὅταν πλέον τὸ ἐξεγερθὲν γένος εἶχε δώσει διὰ τῶν κατορθωμάτων του καὶ τῶν θυσιῶν του συγκεκριμένον νόημα εἰς τὸν ἀγῶνά του (ἐκπολιόρρηκσις τῆς Τριπολιτσᾶς, μάχη τῆς Κορίνθου, ἀπόκρουσις τῶν Τούρκων ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι, ναυτικὰ κατορθώματα, μαρτύριον τοῦ Πατριάρχου) καὶ εἶχε προκαλέσει τὰς συμπαθείας τῶν Φιλελλήνων καὶ τὴν ἀντίδρασιν τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, ἀπετέλεσε πολιτικὴν πράξιν ὑψίστης σημασίας καὶ «θεμέλιον ἱερὸν ἐρμηνείας καὶ ἀξιοποιήσεως τῆς Ἐπαναστάσεως», εἶναι δὲ κατὰ μὲν τὸν Ἰάκωβον Πολυλᾶν (1825-1896) «ὁ πρῶτος γνήσιος καρπὸς τῆς ἐλληνικῆς φαντασίας, ὕστερ' ἀπὸ εἴκοσι αἰῶνες μαρasmus τῆς», κατὰ δὲ τὸν Κωνσταντῖνον Παπαρρηγόπουλον (1815-1891) «ἐν τῶν μᾶλλον ὑψιπετῶν τολμημάτων τῆς νεωτέρας ἐλληνικῆς ποιήσεως».

Ὁ «Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν»: «ὀρίζει τὴν Ἐλευθερίαν, τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ὀρησκεὶαν μὲ νέα πλατύτατα ὅρια, σύμφωνα μὲ τὴν παράδοσιν, τὴν πίστιν τοῦ Ἑθνους καὶ τὴν Ἱστορίαν τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος. Δίδει νόημα εἰς τὸν Ἀγῶνα, εἰς τὰς μάχας, εἰς τὰς σφαγὰς, εἰς τὰς ἐκδικήσεις. Ἐξαίρει τοὺς ἥρωισμοὺς καὶ τὰ κατορθώματα εἰς τὸν Μοριά, εἰς τὴν Ρούμελην, εἰς τὰς Νήσους. Ταυτίζει τοὺς ἀρχαίους καὶ τοὺς νέους Ἕλληνας, θέτει τὴν Ὀρησκεὶαν ὁδηγὸν καὶ προσγράφει τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ὑπερασπιστὴν ἀκόμη μίαν φορὰν κατὰ τοῦ βαρβαρισμοῦ. Σιωπᾷ τὰ προσωπικὰ κατορθώματα — μόλις ὑποφαίνεται ὁ Κανάρης — ἀπὸ τὰ μαρτύρια ἐξαίρει τὸ σύμβολον τῆς θυσίας τοῦ Πατριάρχου, ἐξισώνει τὴν ἀξίαν τοῦ αἵματος ὄλων τῶν πολεμιστῶν. Διδάσκει, τέλος, τὸ ὀλέθριον τῆς διχονοίας, τὸ ἀποτε-

λεσματοικὸν τῆς ὁμοιοίας, τὴν ἀξίαν ποὺ ἔχει τὸ χριστιανικὸν σύμβολον ὑπὲρ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνότητος».

Μέχρι τοῦ 1865 ἡ Ἑλλάς δὲν εἶχεν ἐπίσημον Ἐθνικὸν Ὑμνον. Ἐπὶ Καποδιστρίου ἐχρησιμοποιοῦντο κατὰ περίστασιν διάφορα θούρια, μετὰ δὲ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ὁθωνος εἶχε καθιερωθῇ ὁ βαυαρικὸς, εἰς τὴν μουσικὴν τοῦ ὁποίου προσηρμύσθησαν ἑλληνικοὶ στίχοι («Τὸν Βασιλέα μας Ὁθωνα τὸν Πρῶτον σῶσον, Θεέ. Αὐξήσον, κράτνυνον τὴν βασιλείαν του. Τὸν Βασιλέα μας σῶσον, Θεέ»). Ἡ πρώτη χρησιμοποίησις τοῦ «Ὑμνου εἰς τὴν Ἐλευθερίαν» τοῦ Δ. Σολωμοῦ ὡς Ἐθνικοῦ Ὑμνου ἐγένετο τὸ 1865, κατὰ τὴν μετάβασιν τοῦ βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α' εἰς Κέρκυραν (μετὰ δηλαδὴ τὴν Ἐνῶσιν τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τὴν Ἑλλάδα) ἐπὶ κυβερνήσεως Ἀλεξάνδρου Κουμουνδούρου. Ἐν τῷ μεταξύ, εἶχεν ἐκδοθῇ τὸ ἀπὸ 4ης Αὐγούστου 1865 Διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου ὠρίζετο ὅτι «τὸ ποίημα τοῦ Δ. Σολωμοῦ θέλει παιανίζεσθαι κατὰ πάσας τὰς ναυτικὰς παρατάξεις θεωρούμενον ὡς ἐπίσημον Ἐθνικὸν ᾄσμα».

3. ΕΘΝΙΚΑΙ ΕΟΡΤΑΙ

α. Ἡ κορυφαία Ἐθνικὴ Ἑορτὴ τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἡ 25 η *Μαρτίου*, κατὰ τὴν ὁποίαν τιμᾶται ἡ μνήμη τῶν ἀγωνιστῶν τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ ἐορτάζεται ἡ ἀνάκτησις τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας. Κατ' αὐτὴν τελεῖται ἐπίσημος δοξολογία εἰς τὴν Πρωτεύουσαν, γίνεται κατάθεσις στεφάνου εἰς τὸ Μνημεῖον τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου καὶ ἐπακολουθεῖ στρατιωτικὴ παρέλασις. Δοξολογίαι καὶ καταθέσεις στεφάνων εἰς ἡρῶα καὶ κατάλληλοι ὁμιλῖαι γίνονται τὴν ἰδίαν ἡμέραν καὶ εἰς ὅλας τὰς πόλεις καὶ κωμοπόλεις τῆς χώρας.

Ὁ προσδιορισμὸς τῆς 25ης Μαρτίου ὡς ἡμέρας τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἐθνους ἐγένετο τὸ 1838 διὰ Διατάγματος τοῦ βασιλέως Ὁθωνος, τὸ ὁποῖον διαλαμβάνει τὰ ἐξῆς : «Θεωρήσαντες ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς 25ης Μαρτίου, λαμπρὰ καθ' ἑαυτὴν εἰς πάντα Ἑλληνα διὰ τὴν ἐν αὐτῇ τελουμένην ἐορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, εἶναι προσέτι λαμπρὰ καὶ χαρμόσυνος διὰ τὴν κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἑναρξιν τοῦ περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος τοῦ ἑλληνικοῦ Ἐθνους, καθιεροῦμεν τὴν ἡμέραν ταύτην εἰς τὸ διηνεκὲς ὡς ἡμέραν Ἐθνικῆς Ἑορτῆς».

β. Ἡμέραν ἐνδόξου Ἐθνικῆς Ἑορτῆς ἀποτελεῖ ἐπίσης ἡ 28 η

Ἰουλίου, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἑλληνικὸν Ἔθνος τιμᾷ τὴν κοσμοϊστορικῆς σημασίας ἐμπλοκὴν του εἰς τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον (28 Ὀκτωβρίου 1940) διὰ τῆς ἀπορρίψεως τοῦ τελεσιγράφου τῆς φασιστικῆς Ἰταλίας καὶ τὴν ἐξάμηνον νικηφόρον ἀντίστασιν του κατὰ τοῦ Ἀξονος, ὑπὸ συνθήκας συντριπτικῶς ἀνίσους. Διὰ τῆς ἀντιστάσεως αὐτῆς ἐδημιουργεῖτο διὰ τὸ Ἔθνος μας ἕνας νέος σταθμὸς ἀξίος νὰ ἐμπνέῃ, νὰ γεννᾷ ὑπερηφάνειαν καὶ νὰ προβάλλεται ὡς παράδειγμα. Διὰ τὴν γενεὰν τοῦ 1940 ἰσχύει τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους: «Εἰ γὰρ ᾔην ἅπανσι πρόδηλα τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι καὶ προήδεσαν πάντες...οὐδ' οὕτως ἀποστατέον τῇ πόλει τούτων ᾔην, εἴπερ ἡ δόξης ἢ προγόνων ἢ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος εἶχε λόγον».

4. ΕΠΕΤΕΙΟΙ

α. Τὴν 3ην Δεκεμβρίου τιμᾶται διὰ μνημοσύνου, τελουμένου εἰς τὸ Σύνταγμα Χωροφυλακῆς Μακρυγιάννη, ἡ Ἐπέτειος τῶν μαχῶν τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας διὰ τὴν καταστολὴν τῆς κομμουνιστικῆς ἀνταρσίας, ἡ ὁποία διήρκεσεν ἀπὸ τῆς 3ης Δεκεμβρίου 1944 μέχρι τῆς 10ης Ἰανουαρίου 1945. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο αἱ δυνάμεις τῆς τάξεως ἀντεμετώπισαν μὲ αὐτοθυσίαν τὰς ἐπιθέσεις τῶν κομμουνιστῶν, ὑπέστησαν σοβαρὰς ἀπωλείας καὶ συνέβαλον μεγάλως εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς Πρωτευούσης ἀπὸ τὴν κομμουνιστικὴν ἀπειλήν.

β. Τὴν τελευταίαν Κυριακὴν τοῦ Αὐγούστου ἐορτάζεται ἡ Ἡμέρα τῆς Πολεμικῆς Ἀρετῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ Ἐφέδρου Πολεμιστοῦ καὶ ἡ Ἐπέτειος τῆς στρατιωτικῆς συντριβῆς τοῦ κομμουνιστοσυμμοριτισμοῦ εἰς τὸ Βίτσι καὶ τὸν Γράμμον (Αὐγούστος 1949).

Ἡ τετραετής ἀγὼν τοῦ Ἔθνους ἐναντίον τοῦ κομμουνιστοσυμμοριτισμοῦ ἀποτελεῖ τὴν προσφατωτέραν ἀνάδειξιν τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς ἀξίας τοῦ Ἐφέδρου Πολεμιστοῦ.

γ. Τὴν 21ην Ἀπριλίου ἐορτάζεται ἡ Ἐπέτειος τῆς Ἐθνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1967, διὰ τῆς ὁποίας αἱ Ἑνοπλοὶ Δυνάμεις ἀνέλαβον τὴν εὐθύνην διακυβερνήσεως τῆς χώρας.

Ἐπεὶ οὖν ἀνάλυσιν τῆς θέσεως τοῦ ἑλληνικοῦ Ἔθνους εἰς τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν, τῆς σημασίας τῶν ἀγώνων τοὺς ὁποίους διεξή-

γαγε και τῶν αἰτίων και σκοπῶν τῆς Ἐπαναστάσεως τῆς 21 Ἀπριλίου ἀποτελεῖ ἡ κατωτέρω Ἡμερησία Διαταγή, τὴν ὁποῖαν ἀπηύθυνε πρὸς τὰς Ἐνόπλους Δυνάμεις τὴν 30ὴν Αὐγούστου 1969 ὁ Πρωθυπουργὸς και Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης Γεώργιος Παπαδόπουλος ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τῆς Ἡμέρας τῆς Πολεμικῆς Ἀρετῆς τῶν Ἑλλήνων και τοῦ Ἐφέδρου Πολεμιστοῦ και ἐπὶ τῇ 20ῇ Ἐπετείῳ ἀπὸ τῆς συντριβῆς τῶν κομμουνιστοσυμμοριτῶν εἰς Βίτσι και Γράμμον.

« Ἀνήκομεν εἰς ἓν Ἔθνος, ὅπερ διὰ τῆς παρούσας του ἔχει ἐπιθέσει ἀνεξίτηλον τὴν σφραγῖδά του ἐπὶ τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. Τὸ γεγονός τοῦτο, διὰ τὸ ὁποῖον αἰσθανόμεθα εὐλογον ὑπερηφάνειαν, ὀφείλεται ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν ἓν εἰρήνην δημιουργικὴν ἰδιοφυΐαν τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς και ἐφ' ἑτέρου εἰς τὴν ἓν πολέμῳ ἀρετὴν της. Διὰ τῆς πρώτης, ἡ ἀνθρωπότης ἐπλουτίσθη μὲ θεμελιώδεις πολιτιστικὰς ἀξίας, αἱ ὁποῖαι ἐξακολουθοῦν νὰ κατευθύνουν τὰ βήματά της. Διὰ τῆς δευτέρας, δὲν διεσώθημεν ἀπλῶς ἀπὸ τὸν ἀφανισμόν, ἀλλὰ κατέστημεν ἐπανειλημμένως ἐν τῇ διαδρομῇ τῶν αἰῶνων πρόμαχοι τῆς ἐλευθερίας και τοῦ πολιτισμοῦ.

Τὸ Ἔθνος τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸν μακρὸν ἱστορικὸν βίον του ἀπέδειξεν ὅτι ἀγαπᾷ τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ δὲν φοβεῖται τὴν θυσίαν. Ὅταν διακυβεύωνται ἡ ἐλευθερία του, ἡ ἀνεξαρτησία του, ἡ ἀξιοπρέπειά του, ἀπαντᾷ ἀδιστακτικῶς εἰς τὸ προσκλητήριον τῆς Μοίρας. Καὶ ἡ ἀπάντησίς του, ὑπῆρξε πάντοτε ἀποφασιστικὴ, χωρὶς ὑπολογισμοὺς και ἐμποτισμένη μὲ ὑψηλὸν ἰδεαλισμόν.

Ζῶμεν εἰς μίαν γεωγραφικὴν περιοχὴν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἀνέκαθεν σημεῖον διασταυρώσεως πολλῶν βλέψεων. Ἐπληρώσαμεν πολὺ ἀκριβὰ τὸ ἰδιότυπον αὐτὸ προνόμιον. Ἀλλὰ ἔχομεν τὴν ἱκανοποίησιν ὅτι ἐξεπληρώσαμεν ἀπόφως τὸ χρέος μας και ὅτι πολλάκις μέχρι τοῦδε ἡ στάσις μας ἀπετέλεσε σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος και ἔκρινεν, ὅχι μόνον τὴν ἰδικὴν μας, ἀλλὰ και τὴν ἰδικὴν της τύχην – και κατὰ τὴν ἀρχαιότητα και κατὰ τοὺς μέσους χρόνους και κατὰ τὴν νεωτέραν ἐποχὴν και προσφάτως.

Οἷοσδήποτε ἄλλος λαὸς θὰ εἶχε χαθῇ ὑπὸ τὸν κατακλυσμὸν τῶν δοκιμασιῶν, τὰς ὁποίας ἔχει ὑποστῇ ὁ ἐλληνικὸς. Ἡ διαπίστωσις αὐτὴ πρέπει νὰ μᾶς πληροῖ μὲ ἀκλόνητον αὐτοπεποίθησιν και αἰσιοδοξίαν. Ἀπὸ τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας μας συνάγεται ὅτι κατὰ τὰς κρίσιμους στιγμὰς ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἀνακτᾷ εἰς βαθμὸν ἐκθαμβωτικὸν τὴν

αἰσθησιν τοῦ χρέους, ἡ ὁποία ἐξαλείφει ὅλας τὰς ἀδυναμίας του καὶ τὸν ὑψώνει εἰς ἱστορικὸν παράγοντα.

Πρόσφατον σχετικῶς παράδειγμα ἀποτελεῖ ἡ στάσις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ κατὰ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον. Τοῦ ἐτέθη τὸ δῖλημμα μεταξὺ ταπεινωτικῆς ὑποταγῆς εἰς τὴν φασιστικὴν ἐπιδρομὴν καὶ ὑπερτάτης θυσίας ὑπὸ συνθήκας ἄνευ ἐλπίδος. Καὶ μὲ θαυμαστὴν ὁμοψυχίαν ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς θυσίας καὶ δι' αὐτῆς μετέβαλε — κατὰ παγκόσμιον ἀναγνώρισιν — τὸν ροῦν τοῦ πολέμου. Ἡ πολεμικὴ ἀρετὴ τῶν Ἑλλήνων μονίμων καὶ ἐφέδρων πολεμιστῶν ἤγγισε τὰς κορυφὰς κατὰ τὴν μὲγάλην αὐτὴν δοκιμασίαν.

Ὁλίγον κατόπιν ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ὑπεχρεώθη ν' ἀντιμετωπίσῃ νέαν ἐξουθενωτικὴν ἀπειλὴν, εἰς ἄλλεπαλλήλους φάσεις, ἐκ μέρους τοῦ κομμουνιστικοῦ ἐπεκτατισμοῦ. Ἡ τελευταία φάσις, τοῦ συμμοριτοπολέμου, ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς συντριβῆς τοῦ ὁποίου συμπληροῦται ἐφέτος εἰκοσαετία, διήρκεσεν ἐπὶ τέσσαρα περίπου ἔτη. Ὑπῆρξε καὶ αὕτη μία φοβερὰ δοκιμασία, τῆς ὁποίας ἡ ἐπιτυχὴς καὶ μὲ τὰ στήθη ἀποκλειστικῶς τῶν Ἑλλήνων πολεμιστῶν ἀπόκρουσις, περιέσωσεν ὄχι μόνον τὴν ἰδικὴν μας ἐλευθερίαν, ἀνεξαρτησίαν καὶ ἀκεραιότητα, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐλευθέρου κόσμου τὰς θέσεις εἰς τὴν νευραλγικὴν περιοχὴν τῆς Μεσογείου.

Ἡ παρεμβολὴ τῆς αἱματηρᾶς κομμουνιστικῆς ἐπιβουλῆς ὑπῆρξεν ἡ βασικὴ αἰτία, εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλεται ἡ καθυστέρησις τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεώς μας, διότι δι' ἡμᾶς ὁ πόλεμος διήρκεσε διπλάσιον χρόνον. Πέραν τούτου ὅμως, ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ πολιτικοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος ἐκληρονόμησε τὴν εἰρήνην καί, πρὸ πάντων, ἡ ἀμβλύτης τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως μερίδος αὐτοῦ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπέτρεψαν εἰς τὸν κομμουνισμὸν νὰ ἐξέλθῃ τῆς ἡθικῆς καὶ πολιτικῆς ἀπομονώσεώς του, νὰ διαβρώσῃ τὸν κρατικὸν μηχανισμόν, ν' ἀποκητῇ προγεφυρώματα εἰς τὰ λεγόμενα ἀστικὰ κόμματα καὶ νὰ δημιουργήσῃ τὰς προϋποθέσεις νέας ἐπιβουλῆς, ἡ ὁποία θὰ ἐβύθιζε τὴν Ἑλλάδα εἰς νέαν αἱματηρὰν δοκιμασίαν.

Κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμὴν ἐπενέβησαν αἱ ἑνοπλοὶ δυνάμεις καὶ διὰ τῆς Ἐπαναστάσεως τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 ἔσωσαν τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν καταστροφὴν. Τριπλῇ εἶναι ἡ ἀποστολὴ τὴν ὁποίαν ἔταξεν ἡ Ἐπανάστασις εἰς ἑαυτὴν : Πρῶτον, ἡ θωράκισις τῆς χώρας ἐναντι πάσης νέας κομμουνιστικῆς ἐπιβουλῆς· δεύτερον, ἡ ἀνάκτησις τοῦ ἀπολεσθέντος διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν χρόνου· καὶ τρίτον, ἡ δη-

μιουργία δημοκρατικοῦ Κράτους συγχρονισμένου καὶ προοδευτικοῦ.
"Ενοπλοι δυνάμεις καὶ λαὸς — φορεῖς μοναδικῆς ἱστορικῆς κληρονομίας — ἔχουν τεθῆ ἐπὶ τὸ ἔργον διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς νέας 'Ελλάδος».

Ἐκ τῶν ἄλλων ἱστορικῶν Ἐπετείων σημαντικώτεραι εἶναι :

Ἡ 26η Ὀκτωβρίου (1912, Ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης).

Ἡ 21η Φεβρουαρίου (1913, Ἀπελευθέρωσις τῶν Ἰωαννίνων).

Ἡ 10η Ἀπριλίου (1826, Ἐξοδος τοῦ Μεσολογγίου).

Ἡ 29η Μαΐου (1453, Ἀλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως).

Ἡ 24η Ἰουνίου (1824, Καταστροφή τῶν Ψαρῶν).

Ἡ 26η Σεπτεμβρίου (1821, Κατάληψις τῆς Τριπολιτσᾶς).

Ἡ 10η Ὀκτωβρίου (1912, Μάχη τοῦ Σαρανταπόρου).

Ἡ 8η Νοεμβρίου (1866, Ὀλοκαύτωμα τοῦ Ἀρκαδίου).

Ἡ 3η Δεκεμβρίου (1912, Ναυμαχία τῆς Ἑλλης).

1. Τί συμβολίζει ή σημαία ;
2. Τί συνεπάγεται ή εγκατάλειψις τής σημαίας εις χείρας του έχ-
θρου ;
3. Ποῖαι αὖ συνέπειαι τής προσβο-
λῆς τής σημαίας ὑπὸ ξένων ;
4. Ποῦ καὶ κῆτὰ ποίας ὥρας ή
σημαία μένει ἐν ἐπάρσει ;
5. Ποῖα τὰ χρώματα, τὸ σχῆμα καὶ
ή μορφή τής ἐθνικῆς σημαίας ;
6. Ποῦ ἀπαγορεύεται ή χρησιμοποί-
ησις τής ἐθνικῆς σημαίας ;
7. Ποῖον τὸ σχῆμα καὶ ή μορφή
τῶν πολεμικῶν σημαιῶν ;
8. Πότε τὸ κυανοῦν καὶ τὸ λευ-
κὸν χρώμα καθωρίσθησαν ὡς χρώ-
ματα τής ἐθνικῆς σημαίας ;
9. Ποία ἦτο ή μορφή καὶ ποῖον
τὸ χρώμα τής σημαίας πρὸ τής
Ἐθνεγερσίας ;
10. Ποία ή σχεδιασθεῖσα ὑπὸ τοῦ
Ρήγα σημαία καὶ ποία ή σημα-
σία τῶν χρωμάτων αὐτῆς ;
11. Ποία ὑπῆρξε ή πρώτη ὑψωθεῖ-
σα κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν ση-
μαία εἰς τὴν Πελοπόννησον ;
12. Τί εἶναι Ἐθνόσημον ;
13. Τί εἶναι θυρεός ;
14. Τί εἶναι ὁ Φοῖνιξ τῆς Ἐπα-
ναστάσεως καὶ τί συμβολίζει ;
15. Τί εἶναι ὁ Ἐθνικός Ὑμνος, πό-
τε καὶ ὑπὸ ποίου ἐγράφη, πότε
ἐτυπώθη καὶ ὑπὸ ποίου ἐμελο-
ποιήθη ;
16. Πότε καθιερώθη ἐπισήμως ὡς
Ἐθνικός Ὑμνος ὁ α᾽ Ὑμνος εἰς
τὴν Ἐλευθερίαν τοῦ Σολωμοῦ ;
17. Ποία ή σημασία τῆς 25ης Μαρ-
τίου καὶ πότε καθιερώθη ὡς Ἐ-
θνικὴ Ἑορτή ;
18. Ποία ή σημασία τῆς 28ης Ὀ-
κτωβρίου ;
19. Ποῖαν ἐπέτειον ἐορτάζομεν τὴν
3ην Δεκεμβρίου ;
20. Ποῖαν ἐπέτειον ἐορτάζομεν τὴν
τελευταίαν Κυριακὴν τοῦ Αὐ-
γούστου ;
21. Ποῖαν ἐπέτειον ἐορτάζομεν τὴν
21ην Ἀπριλίου ;
22. Ποία ή τριπλὴ ἀποστολή τῆς
Ἐπαναστάσεως ;
23. Ποῖαι αἱ σημαντικώτεραι ἐκ τῶν
ἄλλων ἱστορικῶν ἐπετειῶν ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XVII

ΕΘΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Τὸ ἑλληνικὸν Ἔθνος εἶχε τὴν ἀτυχίαν (διὰ λόγους συνδεομένους πρὸς τὰς ἀντιθέσεις μεταξὺ τῶν μεγάλων δυνάμεων καὶ πρὸς τὰς ἐκάστοτε βλέψεις των), νὰ μὴ περιληφθῇ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὀλοκλήρον ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους. Ἐχρειάσθησαν ἀλλεπάλληλοι καί, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, αἱματηροὶ ἀγῶνες διὰ νὰ ἐπιτύχῃ σταδιακῶς τὴν περαιτέρω ἀπελευθέρωσιν ἐδαφῶν ἀμιγῶς ἑλληνικῶν, τὰ ὅποια τοῦ ἀνῆκον. Ἀκόμη ὅμως δὲν ἔχει συντελεσθῇ ἡ ὀλοκλήρωσις τῶν δικαιωμάτων του καὶ τῶν πόθων του. Ἐκτὸς τούτου καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὠρισμένων ἐκ τῶν ἐδαφῶν αὐτῶν δὲν ἔπαυσαν γείτονές τινες νὰ ἐπιβουλεύωνται τὴν ἀκεραιότητα τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους λόγῳ τῆς προνομιούχου γεωγραφικῆς θέσεώς του. Οὕτως ἡ Ἑλλὰς σήμερον ἀντιμετωπίζει ἀφ' ἑνὸς θέμα πλήρους ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεώς της διὰ τῆς Ἑνώσεως τῆς Κύπρου καὶ τῆς ἀποδόσεως τῆς Βορείου Ἡπείρου καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀποφασιστικῆς προστασίας τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητός της, ἡ ὁποία ἀπειλεῖται διὰ τῆς ἐπινοήσεως καὶ τῆς καλλιεργείας διαφόρων κατὰ καιροὺς μύθων ἐκ μέρους τοῦ σλαβισμού.

1. ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Ἡ Κύπρος εἶναι Ἑλλὰς ὅσον καὶ οἰαδήποτε ἄλλη περιοχή τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους. Ἀπωκίσθη ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν ἤδη χρόνων ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ οἱ κάτοικοί της διετήρησαν τὸν ἑλληνισμόν των διὰ μέσου τῶν αἰώνων παρὰ τὴν διέλευσιν πλείστων κατακτητῶν ἐκ τῆς νήσου. Οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τῆς Κύπρου, εἰς τὴν συντριπτικὴν πλειονότητά των, εἶναι Ἕλληνες ἀπὸ φυλετικῆς, γλωσσικῆς, πολιτιστικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἀπόψεως.

Μετά τούς κλασσικούς, τούς έλληνιστικούς και τούς ρωμαίικους χρόνους, κατά την διάρκεια των όποιων ή πολιτιστική και πολιτική εξέλιξις τής νήσου ύπῆρξεν ανάλογος πρὸς την εξέλιξιν των λοιπών περιοχών του Έλληνισμού, ή Κύπρος άπετέλεσεν επί 8 όλοκλήρους αιώνας τμήμα τής ελληνικής Ένατολικής (Βυζαντινής) Αυτοκρατορίας (4ος μέχρι 12ου αιώνας). Έκολούθησαν τρεῖς περίπου αιώνες φραγκοκρατίας (1191-1489) και εἰς περίπου αἶών ένετοκρατίας (1489-1571). Τὸ 1571 κατέλαβον την νήσον οἱ Τούρκοι, αντιμετωπίσαντες σκληράν αντίστασιν των Έλλήνων (μολονότι οὔτοι δέν ἦσαν ευχαριστημένοι από την ένετικήν κυριαρχίαν) και επιδοθέντες άκολουθως, κατά τὰ εἰωθότα εἰς σφαγάς, λεηλασίας και διαρπαγὰς νέων και νεανίδων. Από τής εποχῆς αὐτῆς χρονολογεῖται ή πρώτη παρουσία Τούρκων εἰς την Κύπρον.

Τὸ 1873 οἱ Τούρκοι επώλησαν την Κύπρον εἰς τούς Έγγλους (οἱ όποιοι την προσήρτησαν εἰς την αυτοκρατορίαν των την 5ην Νοεμβρίου του 1914 και την κατέστησαν «άποικίαν του στέμματος» την 1ην Μαΐου 1925). Όταν την 29ην Ιουνίου του 1878 άπεβιβάσθη εἰς την νήσον ὁ πρῶτος Βρεταννός άρμοστής σερ Γκάρνερ Γούλσλεϋ, ὁ άρχιεπίσκοπος Κύπρου Σωφρόνιος τὸν υπεδέχθη διὰ των εξῆς λόγων : «Έποδεχόμεθα την μεταπολίτευσιν τοσούτω μάλλον, καθ' ὅσον ἔχομεν την πεποιθήσιν ὅτι ή Μεγάλη Βρεταννία θά βοηθήσῃ την Κύπρον, ὡς ἔπραξε και περί των Ιονίων νήσων, ν ἂ ἐ ν ω θ ῇ με την μητέρα Έλλάδα, με την όποιαν φυσικῶς συνδέεται». Ολίγα ἔτη κατόπιν, την 13ην Μαρτίου του 1897, ὁ Έγγλος πολιτικὸς Γλάδστων (1809-1898) ἔγραφε τὰ εξῆς πρὸς τὸν δούκα του Ούεστμίνστερ : «Θά αἰσθανθῶ ικανοποίησιν ἂν, πρὸ του τέλους τῆς μακρᾶς ζωῆς μου, δυνηθῶ νὰ ἶδω τὸν πληθυσμὸν τῆς ελληνικῆς νήσου Κύπρου ἐ ν ο ὄ μ ε ν ο ν ὁ ρ γ α ν ι κ ῶ ς διὰ μιᾶς φιλικῆς διευθετήσεως, με τούς ἀδελφούς του του ελληνικοῦ Βασιλείου και τῆς Κρήτης».

Οἱ Τουρκοκύπριοι εἶναι απόγονοι του τουρκικοῦ στρατοῦ εἰσβολῆς (20.000 περίπου) και δεκακισχιλίων ἀποίκων ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας, οἱ όποιοι ἐγκατεστάθησαν εἰς την νήσον μετὰ τὸ 1571, παρὰ δὲ την μετανάστευσιν των Έλλήνων πρὸς την Έγγλίαν, την Αἴγυπτον και ἄλλας χώρας κατά τούς νεωτέρους χρόνους, τὸ ποσοστὸν αὐτῶν κυμαίνεται περί τὸ 18%, (104.942 κατά την άπογραφὴν του 1960 ἐπὶ συνολικοῦ πληθυσμοῦ 573.566). Η Τουρκία, και ὡς αυτοκρατορία και ὡς δημοκρατία, παρητήθη τόσον πραγματικῶς, ὅσον και νομικῶς, παντὸς δι-

καιώματός της ἐπὶ τῆς νήσου, ἀφ' ἑνὸς μὲ τὴν πώλησίν της εἰς τοὺς "Αγγλους (1878) καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ τῆς συθήκης τῆς Λωζάννης (1923).

Ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν "Αγγλων ὡς «ἀγοραστῶν» τῆς νήσου (1878) οἱ Κύπριοι δὲν ἔπαυσαν νὰ διεκδικοῦν τὴν ἐλευθερίαν των καὶ τὴν "Ενωσιν μὲ τὴν Ἑλλάδα — μὲ ὑπομνήματα, μὲ ταραχώδεις ἐκδηλώσεις, μὲ δημοψηφίσματα, μὲ προσφυγὰς καὶ μὲ ἐπαναστάσεις. Οἱ κυριώτεροι σταθμοὶ τοῦ ἀγῶνος αὐτοῦ εἶναι : Ἡ στάσις τῆς 21ης Ὀκτωβρίου 1931, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπυρπολήθη τὸ βρετανικὸν κυβερνεῖον τῆς νήσου. Τὸ ὀργανωθὲν ὑπὸ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς δημοψήφισμα τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1950, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐπὶ 224.757 ἐνηλίκων Κυπρίων δικαιουμένων ψήφου ἐτάχθησαν ὑπὲρ τῆς Ἑνώσεως 215.108 ἴτοι τὰ 95,68 %. Ἡ κατάρθεσις προσφυγῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Ο.Η.Ε. τὴν 16ην Αὐγούστου 1954 διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Κύπρου. Καὶ ἡ Ἐπανάστασις τῆς Ε.Ο.Κ.Α.

Ἡ Ἐπανάστασις αὐτὴ ἤρχισε τὴν 1ην Ἀπριλίου 1955, διεξήχθη ὑπὸ τῆς «Ἐθνικῆς Ὀργανώσεως Κυπρίων Ἀγωνιστῶν» (Ε.Ο.Κ.Α.) μὲ ὀργανωτὴν καὶ ἡγέτην τὸν στρατηγὸν Γ. Γρίβαν (Διγενῆ), προσέλαβε τὴν μορφὴν ἀνταρτοπολέμου, ἐσημείωσεν ἀπόλυτον στρατιωτικὴν καὶ ἡθικὴν ἐπιτυχίαν καὶ διήρκεσε μέχρι τῆς 9ης Μαρτίου 1959. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο οἱ Ἀγγλοι προέβησαν εἰς ἀθρόας ἐκτελέσεις ἀγωνιστῶν καὶ ὑπέβαλον ἑκατοντάδας ἐξ αὐτῶν εἰς κτηνῶδη βασανιστήρια. Παρὰ τὴν ἐπιτυχίαν ὅμως τῆς ἐπαναστάσεώς των, οἱ Κύπριοι δὲν ἐπέτυχον ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον ἔχυσαν τὸ αἷμά των, τὴν ἀναγνώρισιν, δηλαδή, τοῦ δικαιώματος τῆς αὐτοδιαθέσεως καὶ τὴν, κατ' ἐφαρμογὴν τούτου, Ἐνωσιν μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ τραγικὴ αὐτὴ ἀποτυχία ὑπῆρξε τὸ ἀθροιστικὸν ἀποτέλεσμα ἀστόχων διπλωματικῶν χειρισμῶν, κακῆς ἐκτιμήσεως ὀρισμένων ρυθμιστικῶν σχεδίων, ὑπόπτου ἀδιαλλαξίας, ἐπαισχύντου συνεργασίας τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς μὲ τοὺς κατακτητὰς, ἡθικῆς ἀμβλύτητος τοῦ Ο.Η.Ε. καὶ ἰδιοτελείας τῆς βρετανικῆς πολιτικῆς, ἡ ὁποία ἐπανειλημμένως ἐπαγίδευσε τὴν Ἑλλάδα ἀφοῦ ἀπὸ τοῦ 1950 ἤδη εἶχε φροντίσει νὰ ἐπανεισαγάγῃ βαθμὴδὸν ὡς «παράγοντα» τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος τὴν Τουρκίαν.

(Τὸ ἀποκορύφωμα τῆς τακτικῆς αὐτῆς ὑπῆρξεν ἡ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1955 σύγκλησις ἐν Λονδίνῳ «τριμεροῦς» διασκέψεως — Ἀγγλίας,

Ἑλλάδος, Τουρκίας — διὰ τὴν «συζήτησιν» τοῦ Κυπριακοῦ, εἰς τὴν ὁποῖαν μετέσχεν ἀστοχώτατα ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ κατὰ τὴν διάρκειαν τούτης ἐξαπόλυσις μὲ τὴν ἀνοχὴν τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως, τὴν 6ην Σεπτεμβρίου, ὀργανωμένης ἐπιθέσεως τοῦ ὄχλου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Σμύρνης κατὰ τοῦ ἐλληνικοῦ στοιχείου καὶ τῶν ἐν Σμύρνῃ ἐλληνικῶν δυνάμεων τοῦ Ν.Α.Τ.Ο. Ἡ ἐπίθεσις αὕτη, γενομένη πρὸς «ὕπογράμμισιν» τοῦ τουρκικοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν Κύπρον, ὑπεδύθη τὴν μορφήν «δευτέρας Ἀλώσεως». Διερρήχθησαν καὶ διηρπάγησαν ὅλα τὰ ἐλληνικὰ καταστήματα, κατεστράφησαν καὶ ἐσυλήθησαν πλείστοι ναοί, ἀνεσκάφησαν νεκροταφεῖα, ἡνοίχθησαν τάφοι πατριαρχῶν, ἐφονεύθησαν ἱερεῖς καὶ λαϊκοί, ἐβιάσθησαν γυναῖκες, ἐπροπηλακίσθησαν χυδαίως Ἕλληνες ἀξιωματικοί.

Τὴν 19ην Φεβρουαρίου τοῦ 1959, κατόπιν συζητήσεων ἐν Ζυρίχῃ μεταξὺ τῶν ὑπουργῶν Ἑξωτερικῶν Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, ὑπεγράφη ἐν Λονδίνῳ ὑπὸ τῶν πρωθυπουργῶν Μ. Βρεταννίας, Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Ἑλληνοκυπρίων καὶ τῶν Τουρκοκυπρίων μία συμφωνία, ὁλοκληρωθεῖσα διὰ τοῦ Συντάγματος τῆς 6ης Ἀπριλίου 1960, ὅπερ ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν τὴν 16ην Αὐγούστου τοῦ ἰδίου ἔτους. Βάσει τῶν ἀνωτέρω ἡ Κύπρος ἀνεκηρύχθη ἀνεξάρτητος δημοκρατία (μὲ πρόεδρον Ἕλληνα καὶ ἀντιπρόεδρον Τούρκον), ἡ ὁποία οὔτε νὰ ἐνωθῇ μὲ τὴν Ἑλλάδα δύναται, οὔτε νὰ διχοτομηθῇ, ἡ δὲ Μ. Βρεταννία διατηρεῖ τὴν κυριαρχίαν της ἐπὶ τῶν περιοχῶν, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνουν τὰς ἐν τῇ νήσῳ στρατιωτικὰς βάσεις της.

Αἱ Συμφωνίαι καὶ τὸ Σύνταγμα, ἀποτελοῦσαι τερατώδη καὶ πρακτικῶς ἀδυνατούσαν νὰ λειτουργήσῃ «λύσιν» τοῦ Κυπριακοῦ, προβλέπουν : Χωριστὰς κοινοτικὰς βουλὰς, χωριστοὺς δήμους εἰς τὰς πόλεις, χωριστὰς ψηφοφορίας εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Ἀντιπροσώπων (ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ 50 βουλευτάς, ἐξ ὧν 35 Ἕλληνες καὶ 15 Τούρκοι, ἐνῶ κατ' ἀναλογίαν τοῦ πληθυσμοῦ ἔπρεπεν οἱ Ἕλληνες βουλευταὶ νὰ εἶναι 41 καὶ οἱ Τούρκοι 9) ἐπὶ δημοσιονομικῶν θεμάτων, δικαίωμα ἀρνησικυρίας (veto) τοῦ Τούρκου ἀντιπροέδρου ἐπὶ θεμάτων ἀναφερομένων εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν καὶ τὴν ἀμυναν καί, δυσαναλόγως πρὸς τὴν ἀριθμητικὴν δυνάμιν των, ὑψηλὴν συμμετοχὴν τῶν Τούρκων εἰς τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας (30%) καὶ εἰς τὰς δυνάμεις ἀσφαλείας (40%).

Πόσον ἐξαμβλωματικὴ, ἀδίκος καὶ ἐπικίνδυνος εἶναι ἡ διὰ τῶν συμ-

φωνιῶν Ζυρίχης — Λονδίνου δοθεῖσα «λύσις» εἰς τὸ Κυπριακὸν ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἐξῆς γεγονότων : Πρῶτον, ἐκ τοῦ ὅτι καίτοι παρῆλθεν ἔκτοτε δεκαετία ἡ «κυπριακὴ δημοκρατία» δὲν κατέστη ἀκόμῃ κράτος στοιχειωδῶς εὐνομούμενον καὶ ἀποτελεσματικόν. Δεύτερον, ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ τὸ μεσολαβῆσαν διάστημα ἐχύθη ἐκ νέου ἄφθονον αἷμα καὶ ἐδεινοπάθησαν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Τοῦρκοι κάτοικοι τῆς νήσου. Τρίτον, ἐκ τοῦ ὅτι τρεῖς φορὰς ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Τουρκία ἔφθασαν εἰς τὰ πρόθυρα ἐνόπλου συρράξεως ἐξ ἀφορμῆς τοῦ Κυπριακοῦ : τὸν Δεκεμβρίον τοῦ 1963· τὸν Αὐγούστον τοῦ 1964· καὶ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1967. Τέταρτον, ἐκ τοῦ ὅτι ἀπὸ τοῦ 1964 ἐδρεύει εἰς τὴν Κύπρον, κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας, «δύναμις εἰρηνεύσεως» τοῦ Ο.Η.Ε. Καὶ πέμπτον, ἐκ τοῦ ὅτι «ἐνδοκυπριακαί» (ἐλληνοτουρκικαί) συνομιλίας, ἀρξάμεναι ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου 1968 οὐδεμίαν ἀπολύτως ἐσημείωσαν πρόοδον.

Ἡ μόνη ὁρθή, δικαία καὶ πραγματοποιήσιμος λύσις τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος (σύμφωνος καὶ πρὸς τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τοῦ Ο.Η.Ε. καὶ πρὸς τὴν ἀκολουθηθεῖσαν διὰ δεκάδας παρομοίων ἢ ἀναλόγων ἐθνικῶν προβλημάτων) εἶναι ἡ ἀναγνώρισις εἰς τὸν κυπριακὸν λαὸν τοῦ δικαίου ματος τῆς αὐτοδιαθέσεως — τοῦ δικαίου ματος, δηλαδή, ὅπως ἀποφασίσῃ ἂν θέλῃ νὰ συγκροτήσῃ ἀνεξάρτητον κράτος ἢ ἂν ἐπιθυμῇ νὰ ἐνωθῇ μετ' ἄλλο κράτος. Δεδομένου ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλος κανὼν λήψεως ἐγκύρων ἀποφάσεων ἀπὸ τὸν κανόνα τῆς πλειονοψηφίας, εἴτε ἡ μία εἴτε ἡ ἄλλη λύσις προκριθῇ, εἶναι αὐτονόητον ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς τουρκικῆς μειονότητος τῆς Κύπρου πρέπει ν' ἀντιμετωπισθῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς δημοκρατίας καὶ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, δηλαδή, καθ' ὃν τρόπον ἀντεμετωπίσθησαν καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀνάλογα προβλήματα.

2. ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

Ἡ Ἑλλάς διεκδικεῖ ἐπισήμως τὴν ἀπόδοσιν τῆς Β. Ἠπείρου ἀπὸ τῆς 30ῆς Ὀκτωβρίου τοῦ 1828 (ῆτοι προτοῦ ἀναγνωρισθῇ διεθνῶς ὡς ἀνεξάρτητον κράτος), ὁπότε ὁ Ἱ. Καποδίστριας διὰ ρηματικῆς διακοινώσεως τοῦ διεκήρυξεν ὅτι «ἡ ἔκτασις τῆς Ἑλλάδος θὰ πρέπει νὰ καθορισθῇ πρὸς Βορρᾶν διὰ γραμμῆς ἀρχομένης ἀπὸ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Βοϊοῦσα » (Ἀφού), δηλαδή βορείως τοῦ Αὐλῶνος. Ἐκτοτε καὶ μέχρι τῆς λήξεως τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου ἡ Βόρειος Ἡ-

πειρος περιήλθεν εις την 'Ελλάδα τετράκις καὶ τετράκις τῆς ἀφῆρέθη. Ἀπὸ τῆς ἐν Παρισίοις Συνδιασκέψεως τῆς εἰρήνης (Αὐγούστος — Ὁκτώβριος 1946) τὸ ζήτημα τῆς Βορείου Ἡπείρου παραμένει ἐγκρεμὲς ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῶν Τεσσάρων, κατόπιν ἐπισήμου δηλώσεως τῆς ἐλληνικῆς Κυβερνήσεως, αἱ δὲ σχέσεις 'Ελλάδος καὶ Ἀλβανίας εἶναι τυπικῶς ἐμπόλεμοι, μὴ συναφθείσης μέχρι σήμερον συνθήκης εἰρήνης μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν.

Ἡ Β. Ἡπειρος (περιλαμβάνουσα τὰς περιφερείας Κορυτσᾶς, Ἀργυροκάστρου καὶ μέρος τῆς περιφερείας Αὐλῶνος μετὰ τῆς νήσου Σάσσωνας) ἀπετέλει κατὰ τὸ 1940 νότιον τμήμα τῆς Ἀλβανίας, ἡ ὁποία ἀπὸ τῆς 9ης Ἰουνίου τοῦ 1940 διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 194 Β. Διατάγματος, ἐγκριθέντος ἐνθουσιωδῶς ὑπὸ τῆς ἀλβανικῆς βουλῆς, ἀνεγνώριζεν ὅτι θὰ εὕρισκετο αὐτομάτως εἰς ἐμπόλεμον κατὰστασιν μετὰ τῶν κρατῶν, πρὸς τὰ ὁποῖα θὰ περιήρχετο εἰς πόλεμον ἡ Ἰταλία. Εἰς ἐφαρμογὴν τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἡ Ἀλβανία μετέσχε τοῦ ἐναντίον τῆς 'Ελλάδος πολέμου τῆς φασιστικῆς Ἰταλίας δι' ἀνεξαρτήτων ταγμάτων ἀλβανικοῦ Στρατοῦ, τὰ ὁποῖα ἔλαβον μέρος εἰς διαφόρους μάχας, διὰ 3.500 Ἀλβανῶν ἐθελοντῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπετέλεσαν ὁμάδας δράσεως κατὰ τῶν ἐλληνικῶν δυνάμεων στελεχωμένas ἀπὸ Ἰταλοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ διὰ ταγμάτων μελανοχιτῶνων (ἀλβανικῆς φασιστικῆς ἐθνοφυλακῆς).

Ἡ Β. Ἡπειρος πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν 'Ελλάδα διὰ λόγους: ἱστορικοὺς, ἐθνολογικοὺς, διεθνοὺς ἀναγνώρισεως καὶ κεκτημένων δικαιωμάτων.

1. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ Ἡπειρος ἐθεωρήθη πάντοτε ἐλληνικὴ με βορειότατα σύνορα τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀφίου καὶ νοτιώτατα τὸν Ἀμβρακικὸν καὶ με πολιτιστικὸν κέντρον τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης, τὸ ἀρχαιότερον καὶ σεβασμιώτερον τῶν ἐλληνικῶν μαντείων. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, ἡ βόρειος καὶ ἡ νότιος Ἡπειρος ἀπετέλει τμήμα τῆς ἐλληνικῆς Ἀνατολικῆς Αὐτοκρατορίας, ὅταν δὲ τὸ 1204 οἱ σταυροφόροι κατέλαβον τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος Κομνηνὸς ἔδρυσεν τὸ Δεσποτᾶτον τῆς Ἡπείρου, τὸ ὁποῖον ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ Δυρραχίου μέχρι τῆς Ναυπάκτου.

Διαρκοῦντος τοῦ 17ου αἰῶνος, ὅταν ἀκόμη ἡ ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία δὲν εἶχε γίνῃ ὁ «μέγας ἀσθενής», εἰς ὅλους τοὺς ἐκδοθέντας χάρτας τῆς 'Ελλάδος, τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Εὐρώπης, ἡ Ἡπειρος χαρτογραφεῖται ὡς ἐπαρχία τῆς 'Ελλάδος, με ὅρια πάντοτε βορείως τοῦ Αὐ-

λῶνος. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἑρρίκος Κίπερτ (1818-1899), ὁ μεγαλύτερος καὶ ἐπιστημονικώτερος γεωγράφος τοῦ 19ου αἰῶνος, θεωρεῖ τὸν ποταμὸν Σκούμπη (Γενοῦσον), ὁ ὁποῖος διέρχεται διὰ τοῦ Ἑλβασάν, ὡς βόρειον ὄριον τῆς Ἑλλάδος, περιλαμβάνων ὁλόκληρον τὴν Ἡπειρον μεταξὺ τῶν ἐλληνικῶν ἐδαφῶν.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἡπείρου διεδραμάτισαν σημαντικὸν μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα Ἀνεξαρτησίας τοῦ ἐλληνικοῦ Ἔθνους. Δύο ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἱδρυτὰς τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, ὁ Νικόλαος Σκουφᾶς (1779-1819) καὶ ὁ Ἀθανάσιος Τσακάλωφ (1788-1851), ἦσαν Ἡπειρώται. Περὶ τὰ τέλη τῆς Ἐπαναστάσεως, ἀντιπρόσωποι ἐξ ὅλης τῆς Ἡπείρου μετέσχον τῆς ἐν Ἀργεῖ Ἐθνοσυνελεύσεως, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1829. Ἐπίσης, ἀντιπρόσωποι ἐξ Ἡπείρου, μολονότι αὕτη δὲν εἶχεν ἐνσωματωθῇ εἰς τὸ ἐλληνικὸν βασίλειον, μετέσχον τῶν συζητήσεων τῆς συνελεύσεως ἐν Ἀθήναις τὴν 8ην Νοεμβρίου 1843 Ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως, ἡ ὁποία καθιέρωσε διὰ τοῦ Συντάγματος, ὅπερ ἐψήφισε (1844), καθεστῶς συνταγματικῆς μοναρχίας.

Κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἡ Ἡπειρος ὑπῆρξεν ἡ καρδιά τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὅλα σχεδὸν τὰ μεγάλα ἐκπαιδευτικὰ καὶ πνευματικὰ ἱδρύματα τῆς Ἑλλάδος ὀφείλονται εἰς τὸν θερμὸν πατριωτισμὸν τῶν Ἡπειρωτῶν.

2. Τὰ δικαιώματα τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς Β. Ἡπείρου ἀνεγνωρίσθησαν ἐπανεπιλημμένως ὑπὸ τῶν Μ. Δυνάμεων καὶ ὑπὸ τῆς Ἰταλίας. Τὸ πρωτόκολλον τῆς Κερκύρας τῆς 17ης Μαΐου 1914 (τὸ ὁποῖον ἐπεκυρώθη τὴν 1ην Ἰουλίου 1914 καὶ ὑπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Αὐстроουγγαρίας) ἀναγνωρίζει σαφῶς τὸν ἐλληνικὸν χαρακτῆρα τῆς Β. Ἡπείρου. Ὁταν ἐξερράγη ὁ Πρῶτος Παγκόσμιος Πόλεμος, αἱ δυνάμεις τῆς Ἀντάντ, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Ἰταλίας, ἐκάλεσαν τὴν Ἑλλάδα νὰ καταλάβῃ τὴν Β. Ἡπειρον. Πράγματι, τὴν 25ην Ὀκτωβρίου 1914 ἐλληνικαὶ δυνάμεις προέβαινον εἰς κατάληψιν τῆς περιοχῆς ταύτης, ἐνῶ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1914 ἡ Ἰταλία ἔθετε πόδα ἐπὶ τοῦ Αὐλῶνος. Ἡ συνελθοῦσα εἰς Δίβραν τὸ 1916 ἁλβανικὴ Ἐθνικὴ Συνέλευσις ἐψήφισε μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς: «Ἀναγνωρίζομεν τὸν ἐλληνικὸν χαρακτῆρα τῆς νοτίου Ἀλβανίας, ὅπου τὸ ἐκπολιτιστικὸν ἔργον τῶν ἐλληνικῶν σχολείων δεσπόζει τόσον ἀπὸ ἠθικῆς, ὅσον καὶ ἀπὸ ἐθνικῆς ἀπόψεως».

Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν (28 Ἰουνίου 1919) συνήφθη μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Ἑλλάδος, τὴν 29ην Ἰουλίου 1919,

ιδιαίτερα συμφωνία, γνωστή ως «συμφωνία Τιτόνι-Βενιζέλου», διὰ τῆς ὁποίας ἡ Ἰταλία ἀνεγνώριζε τὰ ἑλληνικὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς Β. Ἡπείρου καὶ ἀνελάμβανε νὰ τὰ ὑποστηρίξη. (Μετὰ ἐν ἔτος ὅμως, τὴν 22αν Ἰουλίου 1920, ἡ Ἰταλία ἐπωφελουμένη τῆς δυσχεροῦς διπλωματικῆς θέσεως τῆς Ἑλλάδος, κατήγγειλε διὰ τοῦ κόμητος Σφόρτσα τὴν συμφωνίαν, ὡς μὴ ἐξυπηρετοῦσαν τοὺς ἐπεκτατικούς σκοποὺς τῆς Ἰταλίας ἐν Ἀλβανίᾳ. Τὴν καταγγελίαν ταύτην οὐδέποτε ἀπεδέχθη ἡ Ἑλλάς).

Τὴν 9ην Δεκεμβρίου 1919 αἱ κυβερνήσεις τῆς Μ. Βρετανίας, τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν καὶ τῆς Γαλλίας διὰ «μεμοράντουμ», φέροντος τὰς ὑπογραφὰς τῶν ἀντιπροσώπων των, ἀνεγνώριζον τὰ ἐπὶ τῆς Β. Ἡπείρου δικαιώματα τῆς Ἑλλάδος. Τὴν 17ην Μαΐου 1920 ἡ Γερουσία τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἀπεδέχθη ὁμοφώνως τὰ κάτωθι ὑπ' ἀριθ. 324 ψήφισμα : «Ἡ Γερουσία ἀποφαίνεται : Ἐχει τὴν γνώμην ὅτι ἡ Βόρειος Ἡπειρος (συμπεριλαμβανομένης τῆς Κορυτσαῆς), αἱ Δώδεκα Νῆσοι τοῦ Αἰγαίου καὶ ἡ δυτικὴ παραλία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου κυριαρχεῖ ἰσχυρὸς ἑλληνικὸς πληθυσμὸς, πρέπει ν' ἀποδοθοῦν ὑπὸ τῆς Συνδιασκέψεως τῆς εἰρήνης εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἐνσωματωθοῦν εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος».

3. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τετράκις ἐντὸς τριακονταετίας ἔβαψε μὲ τὸ αἷμά του τὰ ἑλληνικὰ ἐδάφη τῆς Β. Ἡπείρου. Διαρκοῦντος τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου αἱ ἑλληνικαὶ δυνάμεις κατέλαβον τὴν Β. Ἡπειρον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1913. Τῇ ἐπιμονῇ ὅμως τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Αὐстроουγγαρίας (αἱ ὁποῖαι εἶχον ἀντικρουόμενα συμφέροντα καὶ ἐπωφθαλμίαν ἐκάστη δι' ἴδιον λογαριασμὸν τὴν Β. Ἡπειρον καὶ τὴν Ἀλβανίαν) ἠναγκάσθησαν ν' ἀποσυρθοῦν. Ἡ ἀξίωσις των αὕτη ἐπεκυρώθη ὑπὸ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς Φλωρεντίας τῆς 17ης Δεκεμβρίου 1913.

Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1914, ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Β. Ἡπείρου, τοῦ ὁποίου δὲν εἶχον ληφθῇ ὑπ' ὄψιν οἱ πόθοι, ἠρνήθη ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ πρωτόκολλον τῆς Φλωρεντίας, ἐπανεστάτησε καὶ ἱδρυσεν αὐτόνομον κράτος τῆς Β. Ἡπείρου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἑλλήνου Βορειοηπειρώτου ἡγέτου Γεωργίου Ζωγράφου, περιλαμβάνον τὴν Χειμάρραν, τὸ Ἀργυρόκαστρον, τοὺς Ἀγίους Σαράντα, τὸ Δέλβινον καὶ τὴν Κορυτσᾶν. (Τὸ ἑλληνικὸν Κράτος παρέμεινεν ἐν προκειμένῳ οὐδέτερον). Μόλις ἐξερράγη ὁ Πρῶτος Παγκόσμιος Πόλεμος (1 Αὐγούστου 1914) ὁ ἑλληνικὸς στρατός, κατόπιν προσκλήσεως τῶν Συμμάχων, κατέλαβε πάλιν τὴν Β. Ἡπειρον καὶ τὴν ἐκράτησε μέχρι τοῦ 1917.

Τέλος, ἄφθονον ἑλληνικὸν αἷμα ἔβαψε τὰ ἴδια ἐδάφη τῆς Β. Ἡπείρου κατὰ τὸν ἑλληνοϊταλικὸν πόλεμον τοῦ 1940-1941. Ἡ ἀπρόκλητος ἐπίθεσις τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἀλβανίας ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἀνετράπη ἐντὸς δύο ἐβδομαδῶν καὶ κατόπιν ὁ νικηφόρος ἑλληνικὸς στρατὸς κατέλαβεν ἀλληλοδιαδόχως ὅλα τὰ κέντρα τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ Ἑλληνισμοῦ : τὴν Ἑρσέκαν, τὸ Λεσκοβίκι, τὴν Κορυτσάν, τὴν Μοσχόπολιν, τὴν Πρεμετὴν, τοὺς Ἀγίους Σαράντα, τὸ Δέλβινον, τὸ Ἀργυροκάστρον, τὴν Χειμάρραν, τὴν Κλεισοῦραν. Ἡ ἑλληνικὴ εὐψυχία ἀνέτρεψε ὑπὲρ τῶν Συμμάχων τὸ ἀξονικὸν χρονοδιάγραμμα τοῦ πολέμου. Οἱ Σύμμαχοι ὁμῶς διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν συμπεριεφέρθησαν ἀγνωμόνως πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ παρεβίασαν τὰς ἀρχάς, ὑπὲρ τῶν ὁποίων διεκήρυσσον ὅτι μάχονται.

4. Ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἀλβανίας (28 Νοεμβρίου 1912) μέχρι σήμερον, ὑπὸ οἰονδήποτε καθεστῶς καὶ ἂν ἐτέλει ἡ χώρα αὕτη (πρωτογόνου ἀποκεντρώσεως, ἡγεμονίας, ἀναρχίας, ἰταλικῆς «προστασίας», «δημοκρατίας», μοναρχίας ἢ κομμουνισμοῦ τῆς ἐσχάτης ὑποστάθμης), ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Β. Ἡπείρου, ὁσάκις δὲν εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων, ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον συστηματικῶν διώξεων ἐκ μέρους τοῦ μουσουλμανικοῦ στοιχείου τῆς καθαυτῆς Ἀλβανίας, τὸ ὅποιον ἀπέβλεπε καὶ ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξόντωσίν του ἢ τὸν ἐξαλβανισμὸν του. Συνεπεία τῶν διωγμῶν τούτων μέγας ἀριθμὸς Βορειοηπειρωτῶν ἀπώλεσε τὴν ζωὴν του ἢ ἠναγκάσθη νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ μεταναστεύσῃ εἰς διαφόρους ἄλλας χώρας κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μεσοπολέμου καὶ τῆς κατοχῆς καὶ μετὰ τὸν Δεύτερον Παγκόσμιον Πόλεμον, μέχρι σήμερον.

3. Ο «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ» ΜΥΘΟΣ

Ἡ Μακεδονία, γεωγραφικὴ περιοχὴ τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου (μεταξὺ Μαυροβουνίου, Ἀχρίδος, Γράμμου, Ὀλύμπου, Χαλκιδικῆς, Νέστου, Πιρὶν καὶ τοῦ ὄρους Ὁσογκόφσκα) ἀνῆκεν εἰς τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν μέχρι τῶν Βαλκανικῶν πολέμων τοῦ 1912-1913. Μετὰ τοὺς πολέμους τούτους, τὸ ἀπελευθερωθὲν ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τμῆμά της περιῆλθε, βάσει τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου (13 Αὐγούστου 1913), εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἕτερον τμῆμα ἐξεχωρήθη εἰς τὴν Σερβίαν καὶ τὸ υπόλοιπον, μικρότερον, τμῆμα ἐδόθη εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Τουρκοκρατίας, τόσον τὸ περιελθὸν

εἰς τὴν Ἑλλάδα τμῆμα τῆς βαλκανικῆς αὐτῆς περιοχῆς, ὅσον καὶ σημαντικὸν μέρος τῆς παραχωρηθείσης εἰς τὴν Σερβίαν (περιφέρεια τοῦ Μοναστηρίου) κατὰ κοῦντο ὑπὸ συμπαγοῦς καὶ ἀκμάζοντος, ὁλοκῶς καὶ πολιτιστικῶς, ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ὁ ὁποῖος ὑπερεῖχε μεγάλως ἀπὸ ἀριθμητικῆς ἀπόψεως ἔναντι τῶν Τούρκων, τῶν Βουλγάρων, τῶν Σέρβων, τῶν Ἀλβανῶν καὶ τῶν Κουτσοβλάχων κατοίκων.

Ἐπὶ τέσσαρας καὶ πλέον αἰῶνας, τοὺς προηγθέντας τοῦ 20οῦ, ὁ ὅρος «Μακεδονία» ἦτο, ἐντὸς τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ὅρος γεωγραφικός, μὲ μωσαϊκὸν κατοίκων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐπικρατέστεροι ἦσαν οἱ Ἕλληνες, οἱ Τούρκοι καὶ οἱ Βούλγαροι. Διὰ τοῦτο καὶ ὅταν τὸ 1893 ὁ Ντάμε Γκροῦεφ (1871-1906) ἔδρευ τὴν «Ἐσωτερικὴν Μακεδονικὴν Ἐπαναστατικὴν Ὀργάνωσιν» (τῶν «Σαντραλιστῶν»), ἐκάλει πρὸς προσχώρησιν εἰς αὐτὴν «πάντα κάτοικον τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας ἄνευ διακρίσεως γένους, ἐθνότητος, θρησκείας καὶ πεποιθήσεων» καὶ ἔτασεν ὡς σκοπὸν τὴν ἀπελευθέρωσιν ὅλων τῶν κατοίκων τούτων ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Ἐχρησιμοποίει, δηλαδή, τὸν ὅρον «μακεδονικός» μὲ γεωγραφικὴν ἔννοιαν. Περὶ ὑπάρξεως χωριστῆς μακεδονικῆς ἐθνότητος οὐδεὶς ἐγένετο λόγος. Ἀλλὰ καὶ μετὰ δύο ἔτη (1895), ὁπότε ὁ Μπόρις Σαράφωφ (1872-1907) ἔδρευ καθ' ὑπόδειξιν τοῦ τσαρίσκου τῆς Βουλγαρίας Φερδινάνδου τὴν «Ἐξωτερικὴν Μακεδονικὴν Ἐπαναστατικὴν Ὀργάνωσιν» (τῶν «Βερχοβιστῶν»), θέμα «Μακεδόνων» δὲν ἐτίθετο, ἀλλ' ἐζητεῖτο ἀπλῶς ἡ προσάρτησις τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Βουλγαρίαν (βάσει τῆς διαβόητου συνθήκης τοῦ Ἀγίου Στεφάνου, ἡ ὁποία ἠκυρώθη, ὑπὸ τοῦ Συνεδρίου τοῦ Βερολίνου τὸν Ἰούνιον - Ἰούλιον τοῦ 1878, πέντε μῆνας μετὰ τὴν σύναψιν τῆς ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς Ρωσσίας) καὶ ἐνεκαινιάζετο μία περίοδος ἀγρίας τρομοκρατικῆς δράσεως τῶν κομιτατζήδων ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων κυρίως, οἱ ὁποῖοι δὲν ἦσαν δυνάσται, ἀλλὰ δυναστεύμενοι. Ἐν τῷ μεταξύ, οἱ Ἕλληνες τῆς Μακεδονίας εἶχον ἐπαναστατήσῃ τετράκις διὰ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ : τὸν Μάϊον τοῦ 1821, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1822, τὸ 1854 καὶ τὸ 1878. Τόση δὲ ἦτο ἡ συνείδησις τῆς ἑλληνικότητος τῆς περιοχῆς ταύτης ὥστε κατὰ τὸ Συνέδριον τοῦ Βερολίνου ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ κατόπιν πρωθυπουργὸς τῆς Μ. Βρετανίας Σώλσμπερυ (1830 - 1903) εἶχε διακηρύξει : «Ἡ Μακεδονία καὶ ἡ Θράκη εἶναι ἑλληνικαὶ ἐπαρχίαι ὅπως καὶ ἡ Κρήτη».

Μέχρι τῶν Βαλκανικῶν πολέμων - κατὰ τὴν πρώτην δραματικὴν

καὶ αἱματηροτάτην δεκαετίαν τοῦ 20οῦ αἰῶνος — τρία κυρίως ἔθνη εὐρίσκοντο ἐπὶ σκηνῆς εἰς τὴν Μακεδονίαν : ἡ Τουρκία, ἡ ὁποία ἡγωνίζετο νὰ διατηρήσῃ τὴν εὐρωπαϊκὴν αὐτοκρατορίαν της· ἡ Ἑλλάς, ἡ ὁποία ἐπεδίωκε νὰ προστατεύσῃ τὰ ὑπόδουλα τέκνα της ἀπὸ τὰς κομιτατζηδικὰς ἐπιδρομὰς, ἀναγκασθεῖσα νὰ ὀργανώσῃ πρὸς τοῦτο ἀνταρτικὰ σώματα· καὶ ἡ Βουλγαρία, ἡ ὁποία ἀπέβλεπεν εἰς τὴν δι' ἐξοντώσεως τῶν Ἑλλήνων προσάρτησιν τῆς Μακεδονίας. (Οἱ Σέρβοι, καίτοι εἶχον ἀνεξάρτητον κράτος, ἀπουσίαζον μᾶλλον ἀπὸ τὴν μάχην).

Εἰς διασπάρτους περιοχὰς τῆς ὑπαίθρου τῆς Μακεδονίας ὤμιλεῖτο, πλὴν τῆς ἑλληνικῆς, τῆς τουρκικῆς, τῆς βουλγαρικῆς, τῆς κουτσοβλαχικῆς καὶ τῆς σερβικῆς ἐν ὑποτυπῶδες ἰδίωμα σλαβικῆς ὑφῆς (τὸ ὁποῖον δὲν ἤμπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἰδιαιτέρα «γλῶσσα», συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς γλωσσολογίας), συγγενέστατον πρὸς τὴν βουλγαρικὴν μᾶλλον παρὰ πρὸς τὴν σερβικὴν· γλῶσσαν καὶ μὲ λεξιλόγιον πτωχότατον, ἀποτελούμενον ἀπὸ βουλγαρικός, σερβικός, ἑλληνικός, τουρκικός, βλαχικός, ἀλβανικός κλπ. λέξεις. Ἡ σχέσις τοῦ ἰδιώματος τούτου πρὸς τὴν βουλγαρικὴν καὶ πρὸς τὴν σερβικὴν γλῶσσαν εἶναι ἀνάλογος μὲ τὴν σχέσιν τῆς ποντιακῆς λ.χ. ἢ τῆς κυπριακῆς διαλέκτου πρὸς τὴν ἑλληνικὴν. Μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου τὸ σλαβικὸν τοῦτο ἰδίωμα ἦτο προφορικῆς ἀποκλειστικῶς χρήσεως καὶ δὲν εἶχεν ἀποκτήσει γραπτὴν μορφήν. Οἱ ὀμιλοῦντες αὐτὸ ὑπῆρξαν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Τουρκοκρατίας, ἢ βουλγαρόφρονες ἢ ἑλληνόφρονες. Πολλοὶ ἐστάθησαν οἱ καθοριστικοὶ παράγοντες τοῦ πρὸς τὴν Βουλγαρίαν ἢ τὴν Ἑλλάδα ἐθνικοῦ προσανατολισμοῦ των. Τὸ γεγονὸς εἶναι, πάντως, ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μακεδονικοῦ ἀγῶνος, σλαβόφωνα χωρὶα τῆς σημερινῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας καὶ τῆς περιφερείας τοῦ Μοναστηρίου ἔδωσαν φοβεροὺς Βουλγάρους κομιτατζήδες καὶ γενναίους Ἑλληνας ἀντάρτας.

Τὸ περίφημον «Μακεδονικὸν ζήτημα» ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἦτο ζήτημα ὄχι ἀποκαταστάσεως καμμιαῖς χωριστῆς ἐθνότητος διαβιούσης ἐν Μακεδονίᾳ, ἀλλὰ διανομῆς τῆς περιοχῆς μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Βουλγάρων κυρίως, οἱ ὁποῖοι προσεπάθουν διὰ τῶν κομιτατζήδων ν' ἀναλάβουν τὴν ἡγεσίαν τῶν σλαβοφόνων καὶ νὰ ἐξουδετερώσουν τὸν ἑλληνικὸν παράγοντα. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους καὶ τὴν διανομὴν τῆς Μακεδονίας μεταξὺ Ἑλλάδος, Σερβίας καὶ Βουλγαρίας καὶ μέχρι τοῦ 1921 τὸ «Μακεδονικὸν ζήτημα» ὑπῆρχεν ἀπλῶς

ὥς ἐκδήλωσις βουλγαρικοῦ «ἀλυτρωτισμοῦ», δηλαδή, ὥς προσπάθεια τῶν Βουλγάρων νὰ ἐπιτύχουν ἐνσωμάτωσιν τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς σερβικῆς Μακεδονίας, εἴτε ἀπ' εὐθείας, εἴτε διὰ τοῦ μεταβατικοῦ σταδίου τῆς «αὐτονομίσεως», κατὰ τὸ προηγούμενον τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας (1885). Μόνον μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ μπολσεβικισμοῦ ὡς κρατικοῦ καθεστῶτος εἰς τὴν Ρωσσίαν, ἐτέθη ὑπ' αὐτοῦ «Μακεδονικὸν ζήτημα», ὡς ζήτημα ἀπελευθερώσεως ἐνὸς ἰδιαίτερου, τάχα, ἔθνους καὶ ἐπλάσθη ὁ σχετικὸς μῦθος.

Οὕτω, τὸ 1921 ἰδρύετο εἰς τὴν Βουλγαρίαν μία κομμουνίζουσα ὀργάνωσις με ἐπίσημον σκοπὸν ὄχι πλεόν τὴν προσάρτησιν τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἀλλὰ τὴν ἰδρυσιν «ἀνεξαρτήτου καὶ ἐνιαίας μακεδονικῆς δημοκρατίας», ὡς τμήματος μιᾶς μεγαλυτέρας Ὀμοσπονδίας (Φεντεράτσιας) βαλκανικῶν κρατῶν, κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως. Καὶ ὁ μὲν βίος τῆς ὀργανώσεως αὐτῆς ὑπῆρξε βραχύς. Τὸ σύνθημα ὅμως, διὰ λόγους ἡθικῆς ἐνισχύσεως τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Βουλγαρίας, τὸ ὁποῖον εἶχε συντριβῇ μετὰ τὸ πραξικόπημα τοῦ Σεπτεμβρίου 1923, υἱοθετήθη τὸ 1924 (ὡς σύνθημα «ἐνιαίας καὶ ἀνεξάρτητης Μακεδονίας καὶ Θράκης») ὑπὸ τοῦ Κ.Κ.Ε. κατὰ διαταγὴν τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Τὸ αὐτὸ σύνθημα ἡρνήθη νὰ τὸ υἱοθετήσῃ τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα τοῦ τότε «Βασιλείου τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων» (μολονότι διετάχθη ὑπὸ τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς) διότι ἐφρόνει ὅτι δὲν ὑπάρχει ἰδιαίτερα «μακεδονικὴ» ἔθνοτης καὶ διότι ἦτο ὀλιγώτερον δουλόφρον ἀπὸ τὸ Κ.Κ.Ε.

Μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, τὸν Πρῶτον Παγκόσμιον Πόλεμον, τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν, τὰς ἑλληνοβουλγαρικὰς συμφωνίας περὶ ἐκουσίας μεταναστεύσεως κλπ., ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Ἑλλάδι σλαβοφώνων περιορίσθη σημαντικώτατα. Οὕτω, συμφώνως πρὸς τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928, ἐπὶ πληθυσμοῦ τῆς Β. Ἑλλάδος ἐξ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος ἑκατομμυρίου, οἱ σλαβόφωνοι μόλις ὑπερέβαινον τὰς 80.000. Οὗτοι οὐδέποτε εἶχον ἰδιαίτεραν ἔθνικὴν συνείδησιν, ἐταλαντεύθησαν δὲ πάντοτε μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας. Εἰς τὸν χῶρον τῆς ἑλληνικῆς ἐπικρατείας οὐδέποτε ἔζησαν ἄνθρωποι πιστεύοντες σιβαρῶς— καὶ μεταδίδοντες τὴν πίστιν των αὐτὴν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν— ὅτι δὲν εἶναι οὔτε Ἕλληνες, οὔτε Βούλγαροι, οὔτε Σέρβοι, οὔτε Τοῦρκοι, οὔτε Ἀρβανίτες, ἀλλὰ «Μακεδόνες».

Ἡ φοβερὰ δοκιμασία τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου ἀπετέ-

λεσε νέαν άφορμήν έπαναλήψεως τής διαφοροποιήσεως τών σλαβοφώνων— δηλαδή τής έκδηλώσεως παρ' αὐτῶν έθνικοῦ προσανατολισμοῦ πρὸς τήν 'Ελλάδα ἢ τήν Βουλγαρίαν. Οὕτω, κατὰ τήν διάρκειαν τής Κατοχῆς, σημαντικὸν μέρος τῶν σλαβοφώνων τής 'Ελλάδος συνειργάσθη στενῶς μετὰς βουλγαρικὰς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἐγκατασταθῇ εἰς τήν Β. 'Ελλάδα καὶ εἰς τήν Ν. Σερβίαν, ἔδρασαν ἐγκληματικῶς εἰς βάρος τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ σερβικοῦ πληθυσμοῦ καί, ὅταν ἡ πλάστιγξ ἤρχισε νὰ κλίνη εἰς βάρος τοῦ "Αἷονος, ἀντήλλαξε τὸν βουλγαρικὸν σωβινισμόν μετὰ τὸν κομμουνιστικὸν «λαοκρατισμόν». Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, πάντως, τῆς χώρας, ὅσοι ἐκ τῶν σλαβοφώνων τῆς κατηγορίας αὐτῆς (οἱ ὁποῖοι δὲν ἀντιπροσωπεύουν τὸ σύνολον, διότι πολλοὶ συμπεριεφέρθησαν ὡς "Ελληνες, ἀπὸ πάσης ἀπόψεως) ἠσθάνοντο ὅτι διέτρεχον κίνδυνον νὰ τιμωρηθοῦν διὰ τὰ ἐγκλήματά των, κατέφυγον διὰ λόγους ἀσφαλείας ἄλλοι εἰς Βουλγαρίαν καὶ ἄλλοι εἰς Γιουγκοσλαβίαν. Εἰς τὰς δύο αὐτὰς χώρας προσετέθη καὶ δεῦτερον στρῶμα τοιούτων φυγάδων (μαζὶ μετὰ ἑλληνοφόνους) μετὰ τὴν στρατιωτικὴν συντριβὴν τῆς κομμουνιστικῆς ἀνταρσίας τοῦ 1946-1949. "Ετσι σήμερον ἡ 'Ελλάς εἶναι τὸ «καθαρότερον» ἀπὸ πληθυσμικῆς ἀπόψεως κράτος τῆς Εὐρώπης.

Ἐν τῷ μεταξύ, μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ κομμουνισμοῦ ἀπὸ τοῦ 1945 ἐγεννήθησαν εἰς τὸ πολυεθνικὸν κράτος, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ 1929 ὀνομάζεται Γιουγκοσλαβία, τερατῶδεις ἐπεκτατικαὶ ὁρέξεις. Τὸ καθεστῶς τοῦ Τίτο, ἀμέσως μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου προέβαλεν ἐδαφικὰς διεκδικήσεις εἰς βάρος ὅλων ἀνεξαρτήτως τῶν γειτόνων του : Ἀλβανίας, Ἰταλίας, Αὐστρίας, Οὐγγαρίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας καὶ Ἑλλάδος. Ἡ περίπτωσις του ἀποτελεῖ τὴν ἐκπληκτικωτέραν περίπτωσιν ἱμπεριαλιστικοῦ ἐπεκτατισμοῦ κατὰ τὰς ἡμέρας μας.

Μία ἀπὸ τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἐπεκτατισμοῦ τούτου ὑπῆρξεν ἡ ἀναβίωσις καὶ ὁ ἐμπλουτισμὸς τοῦ ἰσχυοῦ καὶ βραχυβίου κομμουνιστικοῦ μύθου τοῦ μεσοπολέμου περὶ ὑπάρξεως εἰς τὴν Βαλκανικὴν, ἐκτὸς τῶν ἱστορικῶς γνωστῶν ἐθνοτήτων καὶ μιᾶς ἄλλης, τῆς «μακεδονικῆς», ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι κοιτὶς τῆς ἐθνότητος αὐτῆς, ἡ ὁποία ἔχει ἰδίαν ἐθνικὴν γλῶσσαν, τὴν «μακεδονικὴν», εἶναι ἡ νότιος Σερβία, ἡ ὁποία ἀπετέλεσε τὴν ὑπὸ τοῦ νέου καθεστώτος ὀνομασθεῖσαν «Ὁμόσπονδον Λαϊκὴν Δημοκρατίαν τῆς Μακεδονίας», μετὰ πρωτεύουσιν τὰ Σκόπια, καὶ ἡ διακήρυξις ὅτι τμήματά της ζοῦν «ἀλύτρωτα» εἰς τὴν ἑλληνικὴν Μακεδονίαν

(τὴν ὁποίαν οἱ Γιουγκοσλάβοι ἀποκαλοῦν «Μακεδονίαν τοῦ Αἰγαίου» κατ' ἀντιδιαστολήν πρὸς τὴν ἰδικήν των «Μακεδονίαν τοῦ Ἀξιοῦ») καὶ εἰς τὴν Βουλγαρίαν (τὴν λεγομένην «Μακεδονίαν τοῦ Πιρίν»). Διὰ τῆς χονδροειδοῦς ἀναβιώσεως καὶ τῆς «νομικῆς» διακοσμήσεως τοῦ μύθου τούτου ἡ Γιουγκοσλαβία ἀνέλαβεν αὐτόκλητος ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ὅλους τοὺς σλαβοφώνους (δοσιλόγους, κομμουνιστάς, ἐλληνοφρονas), πού προπολεμικῶς ἀπετέλουν τὴν πελατεῖαν καὶ τὸ ὄραμα τῆς Βουλγαρίας, ἥτις, ὡς σύμμαχος τοῦ Ἀξονος καὶ ἡττημένη, εἶχε χάσει τὸ γόητρόν τῆν.

Ἡ πρώτη ἐπίσημος ἐξαπόλυσις τοῦ μύθου αὐτοῦ εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος ἐγίνε με ἐν ἄρθρον τῆς «Μπόρμπα» (ἐπισήμου ὀργάνου τοῦ Κ.Κ.Γ.) ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ Μακεδονία τοῦ Αἰγαίου», τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεῦθη τὴν 21ην Ἰουνίου τοῦ 1945, καθ' ὃν ἀκριβῶς χρόνον εἰς τὸ Μποῦλκες τῆς Γιουγκοσλαβίας προητοιμάζετο καὶ ὀργανοῦτο ὁ ἐναντίον τῆς χώρας μας συμμοριτοπόλεμος τοῦ Κ.Κ.Ε., τὸ ὁποῖον εἶχεν υἱοθετήσῃ ἐκθύμως τὸ σχέδιον προσαρτήσεως τῆς ἐλληνικῆς Μακεδονίας εἰς τὴν γιουγκοσλαβικήν. Εἰς τὸ σχέδιον αὐτὸ εἶχε προσχωρήσει καὶ ἡ Βουλγαρία (κατὰ τὴν μυστικὴν συμφωνίαν Τίτο — Δημητρώφ εἰς τὸ Μπλέντ, τὸν Αὐγούστον τοῦ 1947), ἡ ὁποία θὰ ἔδιδεν εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν τὸ ἰδικόν της τμήμα τῆς Μακεδονίας καὶ θὰ ἐλάμβανεν εἰς ἀντάλλαγμα τὴν περιοχὴν τοῦ Πιρότ, ἐπὶ πλέον δὲ θὰ εἶχε τὴν ὑποστήριξίν της διὰ τὴν εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος διεκδίκησιν τῆς Δυτικῆς Θράκης.

Ἐπηκολούθησεν ὁμως ἡ διένεξις τοῦ Τίτο μετὰ τὴν Κόμινφορμ (Ἰούνιος 1948), ἡ ὁποία ἀνέτρεψεν ὅλα αὐτὰ τὰ σχέδια. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ κατερράκωσε τὸν μῦθον τῆς ξεχωριστῆς «μακεδονικῆς» ἐθνότητος. Διότι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι τὸν εἶχον δημιουργήσει — ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσις καὶ ἡ Βουλγαρία — τὸν ἐστραγγάλισαν. Ἡδη τὸ 1950, ζῶντος τοῦ Στάλιν, ἐξεδόθη εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἀπεριφράστως ὑποστηρίζει ὅτι οὔτε «μακεδονικὴ» γλῶσσα, οὔτε «μακεδονικὸν» ἔθνος ὑπάρχει καὶ ὅτι οἱ κατοικοῦντες εἰς τὸ τμήμα τῆς Βαλκανικῆς, πού ὀνομάζεται Μακεδονία, εἶναι Ἕλληνες, Σέρβοι καὶ Βούλγαροι. Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἤρχισαν καὶ οἱ Βούλγαροι νὰ ὁμολογοῦν ἀπεριφράστως ὅτι ὅλα τὰ «μακεδονικά» ἀποτελοῦν ἐθνολογικὴν καὶ γλωσσολογικὴν ἀπάτην. Καὶ ἔκτοτε μέχρι σήμερον δὲν παρέλειψαν καμμίαν εὐκαιρίαν ἐπαναλήψεως τῆς ὁμολογίας των.

Διὰ τὴν Ἑλλάδα «Μακεδονικὸν ζήτημα» δὲν ὑπάρχει. Ἡ Γιουγκο-
σλαβία ὅμως, παρὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1950 ἀποκατάστασιν τῶν μετὰ τῆς Ἑλ-
λάδος σχέσεων, ἀνακινεῖ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὸν προσφιλῆ της μῦθον
προσπαθοῦσα νὰ διατηρήσῃ τοῦτον ἐν ζωῇ, εἴτε διὰ δηλώσεων ἐπισήμων
ἐκπροσώπων της, εἴτε δι' ἀρθρογραφίας τοῦ διευθυνομένου τύπου τῶν
Σκοπίων, εἴτε διὰ διαφόρων «διπλωματικῶν», χονδροειδοῦς ὑφῆς, με-
θόδων. Ἡ στάσις της αὕτη ἐπιβάλλει εἰς τὸ ἐλληνικὸν Ἕθνος συνεχῆ
ἐπαγρύπνησιν.

1. Ποια εθνικά θέματα αντιμετωπίζει σήμερα η Ελλάδα;
2. Είς ποίαν εθνότητα ανήκουν οι κάτοικοι της Κύπρου;
3. Ποία η πολιτική Ιστορία της Κύπρου;
4. Πότε απεβιβάσθη εις την νήσον ο πρώτος Βρεταννός άρμολστής και διά ποίων λόγων ύπεδέχθη αυτόν ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Σωφρόνιος;
5. Τί έγραφεν ο "Αγγλος πολιτικός Γλάδστων προς τόν δοῦκα τοῦ Ουεστμίνστερ διά την Κύπρον;
6. Διά ποίου τρόπου η Τουρκία παρητήθη παντός δικαιώματός της επί της νήσου;
7. Ποιοι οι κυριώτεροι σταθμοι του άγώνος των Κυπρίων διά την έλευθερίαν των και την "Ενωσιν με την Ελλάδα;
8. Ποιοι οι λόγοι διά τους οποίους δεν έπετεύχθη η "Ενωσις;
9. Υπό ποίον πολιτικόν καθεστώς εύρίσκεται σήμερα η Κύπρος και διά ποίων συμφωνιών έπεβλήθη τοῦτο;
10. Τί προβλέπουν τὸ Σύνταγμα και αἱ συμφωνίαι διά την άνεξαρτησίαν της Κύπρου ως προς την διοίκησιν αὐτῆς;
11. Ποία γεγονότα έπιβεβαιούν ότι η δοθεῖσα διά τῶν συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου, «λύσις» δεν ήτο ὀρθή και δικαία;
12. Ποία η ὀρθή λύσις τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος;
13. Ἀπό πότε και πῶς η "Ελλάς διεκδικεῖ την απόδοσιν της Β. Ἡπείρου;
14. Διά ποίους λόγους πρέπει νά αποδοθῇ η Β. Ἡπειρος εἰς την Ἑλλάδα;
15. Ποιοι Ιστορικοί λόγοι συνηγοροῦν διά την απόδοσιν της Β. Ἡπείρου εἰς την Ἑλλάδα;
16. Διά ποίων διεθνῶς σημασίας έγγραφων άνεγνωρίσθησαν τὰ δικαιώματα της Ἑλλάδος ἐπὶ της Β. Ἡπείρου;
17. Πόσας φορές και πότε ὁ ελληνικός στρατός κατέλαβε την Β. Ἡπειρον;
18. Ποία η συμπεριφορά τοῦ ἀλβανικοῦ Κράτους ἔναντι τῶν Ἑλλήνων της Β. Ἡπείρου;
19. Ὁ ὅρος «Μακεδονία» ὑπό ποίαν σημασίαν άνέκαθεν έχρησιμοποιεῖτο;
20. Τί εἶπεν ὁ κατόπιν πρωθυπουργός της Ἀγγλίας Σώλσμπερυ εἰς τὸ Συνέδριον τοῦ Βερολίνου διά την Μακεδονίαν;
21. Ποίαν ἔννοιαν εἶχε τὸ «Μακεδονικὸν ζήτημα» ἐπὶ Τουρκοκρατίας;
22. Πότε και διά ποίου τρόπου τὸ «Μακεδονικὸν ζήτημα» ἔλαβε την μορφήν ἰδιαιτέρου «ἐθνικοῦ» θέματος;
23. Πότε και διά ποίου τρόπου η Γιουγκοσλαβία ἐδημιούργησε τὸν μῦθον της «μακεδονικῆς» ἐθνότητος;
24. Πῶς ἐξεφυλίσθη ὁ μῦθος περὶ ξεχωριστῆς «μακεδονικῆς» ἐθνότητος;
25. Ὑπάρχει διά την Ἑλλάδα «Μακεδονικὸν ζήτημα»;
26. Ποία πρέπει νά εἶναι η στάσις τῶν Ἑλλήνων ἔναντι τοῦ ἀνακινουμένου ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν «μακεδονικοῦ» μῦθου;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΧVΙΙΙ

ΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Αἱ σχέσεις μεταξύ τῶν κρατῶν ρυθμίζονται ἀπὸ μακροῦ βάσει κοινῶν συμφωνιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπέχουν ἰσχὺν κανόνων θετοῦ δικαίου καὶ ἀποτελοῦν τὸ Διεθνὲς Δίκαιον. Τὸ Διεθνὲς Δίκαιον διακρίνεται εἰς Δημόσιον Διεθνὲς Δίκαιον, τὸ ὁποῖον ρυθμίζει τὰς σχέσεις τῶν κρατῶν μεταξύ των καὶ εἰς Ἰδιωτικὸν Διεθνὲς Δίκαιον, τὸ ὁποῖον ρυθμίζει σχέσεις μεταξύ ἰδιωτῶν ἐχούσας στοιχεῖον ἀλλοδαπότητος. Ἡ μὴ συμμόρφωσις κράτους τινὸς πρὸς κανόνα τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου δημιουργεῖ διεθνῇ εὐθύνην αὐτοῦ. Ἡ εὐθύνη γεννᾶται κανονικῶς ἐκ πράξεων τῶν κρατικῶν ὀργάνων καὶ κατ' ἐξάίρεσιν ἐκ πράξεων ἰδιωτῶν ἢ ἐμφυλίου πολέμου. Ἡ διεθνὴς εὐθύνη δυνατὸν νὰ ὀφείλεται ἢ εἰς προσβολήν, ὁπότε ἀπαιτεῖται ἱκανοποίησις ἢ εἰς προξενηθεῖσαν ζημίαν ὁπότε ἀπαιτεῖται ἐπανόρθωσις.

1. ΟΡΓΑΝΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Ἐκαστον Κράτος ἐκδηλώνει τὴν βούλησίν του διὰ φυσικῶν προσώπων, τῶν ὀργάνων αὐτοῦ, αἱ πράξεις τῶν ὁποίων θεωροῦνται ὡς πράξεις τοῦ Κράτους. Τὰ ὅργανα τὰ ὁποῖα εἰς πᾶν Κράτος ἐπιφορτίζονται μὲ τὰς διεθνεῖς σχέσεις εἶναι : ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Κράτους, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, οἱ διπλωματικοὶ ὑπάλληλοι καὶ οἱ πρόξενοι.

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Κράτους εἶναι ὁ διεθνὴς παραστάτης αὐτοῦ. Ἐνεκα τῆς ιδιότητός του αὐτῆς ἀπολαύει ὠρισμένων ἀσυλιῶν, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι τὸ ἀπαραβίαστον τοῦ προσώπου καὶ ἡ ἑτεροδικία. Βάσει τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀπαραβιάστου τοῦ προσώπου ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Κράτους εἰς οὐδεμίαν ὑπόκειται πρᾶξιν ἐξαναγκασμοῦ ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν ἀλλοδαποῦ Κράτους, ὅπερ ἐπὶ πλέον ὑποχρεοῦται νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰδικὴν

προστασίαν αὐτοῦ. Ἡ ἐτεροδικία συνίσταται εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ θεσμοῦ τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου, κατὰ τὸν ὅποιον τὰ δικαστήρια τοῦ ἀλλοδαποῦ Κράτους δὲν ἔχουν δικαιοδοσίαν, ὅπως ἐπιλαμβάνονται ὑποθέσεων ἀναφερομένων εἰς ἀρχηγὸν ἐτέρου Κράτους καὶ καταλογίζουσι εἰς αὐτὸν ποινικὴν ἢ ἀστικὴν εὐθύνην.

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν διευθύνει τὰς ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Κράτους ἢ τοῦ Κοινοβουλίου. Χρησιμεύει ὡς σύνδεσμος μεταξὺ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν ξένων διπλωματικῶν ἀντιπροσώπων, ἀσκεῖ ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῶν διπλωματικῶν ὑπαλλήλων, προστατεύει τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ καὶ διαπραγματεύεται ἐν ὀνόματι τῆς χώρας του.

Οἱ διπλωματικοὶ ὑπάλληλοι εἶναι οἱ μόνιμοι ἀντιπρόσωποι ἐνὸς Κράτους ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Διὰ τὴν ἀποστολὴν διπλωματικοῦ ἀντιπροσώπου εἶναι ἀπαραίτητος ἡ συγκατάθεσις τῆς πολιτείας, εἰς ἣν οὗτος θὰ ἀποσταλῇ. Οἱ διπλωματικοὶ ὑπάλληλοι ἐφοδιάζονται μὲ «διαπιστευτήρια» (ὑπηρεσιακὰ ἔγγραφα διορισμοῦ), τὰ ὅποια ἐπιδίδουν ἅμα τῇ ἀφίξει των ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ εἰς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Κράτους ἢ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν. Τὸ σύνολον τῶν διαπεπιστευμένων εἰς ἓν Κράτος διπλωματικῶν ἀντιπροσώπων τῶν διαφόρων χωρῶν ἀποτελεῖ τὸ διπλωματικὸν σῶμα.

Τὰ καθήκοντα τῶν διπλωματικῶν ὑπαλλήλων συνίστανται : εἰς τὸ νὰ διαπραγματεύωνται ἐν ὀνόματι τοῦ Κράτους, τὸ ὅποιον ἐκπροσωποῦν, νὰ παρατηροῦν καὶ νὰ παρέχουν πληροφορίας εἰς τὰς Κυβερνήσεις των, νὰ προστατεύουν τοὺς ὑπηκόους τοῦ Κράτους των καὶ νὰ ἀσκοῦν διάφορα δημόσια λειτουργήματα (διαβίβασις δικαστικῶν παραγγελιῶν, χορήγησις διαβατηρίων, πιστοποιητικῶν κλπ.). Οἱ διπλωματικοὶ ὑπάλληλοι ὑποχρεοῦνται νὰ μὴ ἐπεμβαίνουν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τοῦ Κράτους, εἰς ὃ ἀσκοῦν τὰ καθήκοντά των καὶ νὰ ἐπικοινωνοῦν ἀπ' εὐθείας μετὰ τῆς Κυβερνήσεως αὐτοῦ διὰ τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν.

Τὰ προνόμια, τῶν ὁποίων ἀπολαμβάνουν οἱ διπλωματικοὶ ὑπάλληλοι διὰ τὴν ἀκώλυτον ἀσκήσιν τῆς ἀποστολῆς των, εἶναι: Τὸ ἀπαρβίαστον τοῦ προσώπου αὐτῶν καὶ τῶν μελῶν τῶν οἰκογενειῶν των, τὸ ὅποιον ἐπεκτείνεται καὶ ἐπὶ τοῦ διπλωματικοῦ μεγάρου· τὸ ἀπαρβίαστον τῆς διπλωματικῆς ἀλληλογραφίας καὶ τῶν μέσων ἐπικοινωνίας· ἡ ἀστικὴ καὶ ποινικὴ ἐτεροδικία· καὶ ὠρισμένα προνόμια ἐκ λόγων ἀβροφροσύνης, ὅπως ἡ ἀπαλλαγὴ ἐκ τῆς ἀμέσου φορολογίας καὶ τῶν

τελωνειακῶν δασμῶν καὶ ἡ ἐλευθέρα ἄσκησις τῆς θρησκευτικῆς αὐτῶν λατρείας.

Ὁ διπλωματικὸς ἀντιπρόσωπος ἐνὸς Κράτους ὀνομάζεται *πρεσβευτής*, πλαισιοῦται δὲ καὶ ὑπὸ ἀριθμοῦ ὑπαλλήλων, τὸ σύνολον τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ τὴν πρεσβείαν.

Οἱ *πρόξενοι* εἶναι ἐπίσημοι πράκτορες, οἱ ὅποιοι ἐγκαθίστῶνται εἰς πόλεις καὶ ἰδίως εἰς ἐμπορικοὺς λιμένας τῆς ἀλλοδαπῆς. Διακρίνονται εἰς τακτικούς καὶ εἰς ἐπιτίμους καὶ ἔχουν ὡς ἀρμοδιότητα τὴν προώθησιν καὶ προστασίαν τοῦ ἐμπορίου, τὴν προστασίαν τῶν ὑπηκόων τοῦ Κράτους, ποῦ ἐκπροσωποῦν καὶ τὴν ἄσκησιν δημοσίων λειτουργημάτων. Αἱ προξενικαὶ ἀσυλῖαι συνίστανται εἰς τὸ ἀπαρβίαστον (προσώπου, προξενείου καὶ ἀρχείου), εἰς τὴν ἑτεροδικίαν καὶ εἰς φορολογικὴν ἀπαλλαγὴν ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἀμοιβαιότητος.

2. ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΙΣ

Ἡ Ἑλλάς διατηρεῖ πρεσβείας εἰς τὰς ἑξῆς, κατ' ἀλφαβητικὴν σειράν, χώρας ἐκ τῶν ὁποίων αἱ δι' ἀστερίσκου σημειούμεναι διατηροῦν ἐπίσης πρεσβείας ἐν Ἀθήναις : *Αἰθιοπίαν, Ἀλγέριον, *Ἀργεντινὴν, *Αὐστραλίαν, *Αὐστροίαν, *Βέλγιον, *Βουλγαρίαν, *Βραζιλίαν, *Γαλλίαν, *Γερμανίαν Δυτικὴν, *Γιουγκοσλαβίαν, *Δανίαν, *Ἑλβετίαν, *Ἡνωμένas Πολιτείας Ἀμερικῆς, *Ἡνωμένην Ἀραβικὴν Δημοκρατίαν, *Ἰαπωνίαν, *Ἰνδίαν, Ἰορδανίαν, *Ἰράν, *Ἰσπανίαν, *Ἰταλίαν, *Καναδᾶν, Κένυαν, *Κογκό, *Κύπρον, *Λίβανον, *Λιβύην, Μαρόκον, *Μεγάλην Βρεταννίαν, *Μεξικόν, *Νοτιοαφρικανικὴν Ἐνωσιν, *Ὀλλανδίαν, *Οὐγγαρίαν, *Πολωνίαν, *Πορτογαλίαν, *Ρουμανίαν, *Σαουδικὴν Ἀραβίαν, *Σοβιετικὴν Ἐνωσιν (Ε.Σ.Σ.Δ.), *Σουδάν, *Σουηδίαν, *Συρίαν, *Τουρκίαν, *Τσεχοσλοβακίαν, Τυνησίαν.

Ἐπίσης, διατηρεῖ διπλωματικὸν ἀντιπρόσωπον εἰς τὸ *Ἰσραήλ.

Εἰς τὰς κάτωθι χώρας ἡ Ἑλλάς ἀντιπροσωπεύεται ἐμμέσως διὰ τοῦ ἐδρεύοντος εἰς ἄλλην πρωτεύουσαν, σημειουμένην ἐντὸς παρενθέσεως, Ἑλληνας πρεσβευτοῦ : Ἀφγανιστάν (Τεχεράνη), Ἰνδονησία (Νέον Δελχί), Ἰράκ (Βηρυττός), Ἰσλανδία (Κόπεγχάγη), Κεϋλάνη (Νέον Δελχί), Κίνα (Τόκιο), Κορέα (Τόκιο), Λουξεμβούργον (Βρυξέλλαι), Μαλαισία (Νέον Δελχί), Νεπάλ (Νέον Δελχί), Νορβηγία (Κοπεγχάγη), Οὐρουγουάη (Μπουένος Ἀιρες), Πακιστάν (Τεχεράνη), Πα-

ραγουάη (Μπουένος Άιρες), Ταϊλάνδη (Νέον Δελχί), Φιλιππίναι (Τόκιο), Φιλλανδία (Στοκχόλμη), Χιλή (Μπουένος Άιρες).

Έν Αθήναις διατηροῦν πρεσβείας, ἐκτὸς τῶν δι' ἀστερίσκου ἀνωτέρω σημειουμένων καὶ αἱ ἐξῆς χῶραι : Βενεζουέλα, Ἰράκ, Κίνα (Έθνικιστική), Νορβηγία, Οὐρουγουάη, Παναμάς.

Δὲν διατηροῦν πρεσβείας ἐξ ἐκείνων, εἰς τὰς ὁποίας ἀντιπροσωπεύμεθα ἀπ' εὐθείας, αἱ : Ἀλγέριον, Ἰορδανία, Κένυα, Μαρόκον, Τυνησία.

Τέλος, αἱ κάτωθι χῶραι ἀντιπροσωπεύονται ἐμμέσως διὰ τοῦ ἐδρεύοντος εἰς ἄλλην πρωτεύουσαν, σημειουμένην ἐντὸς παρενθέσεως, πρεσβευτοῦ των : Ἀφγανιστάν (Ρώμη), Βιετνάμ (Ρώμη), Βερμανία (Βελιγράδιον), Γουατεμάλα (Ίερουσαλήμ), Δομινικανή Δημοκρατία (Ρώμη), Ἰορδανία (Βυρηττός), Ἰσλανδία (Βόννη), Κεϋλάνη (Ρώμη), Κορέα (Ρώμη), Μαδαγασκάρη (Λονδῖνον), Μάλτα (Ρώμη), Μαρόκον (Ρώμη), Νεπάλ (Λονδῖνον), Πακιστάν (Βελιγράδιον), Περού (Παρίσιοι), Ταϊλάνδη (Ρώμη), Τυνησία (Ρώμη), Φιλιππίναι (Ρώμη), Φιλλανδία (Βελιγράδιον).

Ἦτοι, ἡ Ἑλλάς ἀντιπροσωπεύεται ἀπ' εὐθείας εἰς 45 χώρας καὶ ἐμμέσως εἰς 18. Σύνολον 63.

Ἀντιπροσωπεύονται εἰς αὐτὴν ἀπ' εὐθείας διατηροῦσαι πρεσβείας ἐν Ἀθήναις 46, ἐμμέσως δὲ 19. Σύνολον 65.

3. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ

Ἡ Ἑλλάς εἶναι μέλος τοῦ Ο.Η.Ε. ἀπὸ τῆς συστάσεώς του, μετέχει δὲ καὶ τῶν ἐξῆς ὀργανισμῶν :

Ι. Ὅλων τῶν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Ο.Η.Ε. τελούντων Διεθνῶν Ὀργανισμῶν, ἧτοι : τῆς Παγκοσμίου Ταχυδρομικῆς Ἑνώσεως, τοῦ Διεθνοῦς Ὀργανισμοῦ Ἑργασίας, τῆς Διεθνοῦς Ἑνώσεως Τηλεπικοινωνιῶν, τοῦ Ὀργανισμοῦ Τροφίμων καὶ Γεωργίας, τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ, Ἐπιστημονικοῦ καὶ Πολιτιστικοῦ Ὀργανισμοῦ τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν (Οὐνέσκο), τοῦ Διεθνοῦς Ὀργανισμοῦ Πολιτικῆς Ἀεροπορίας, τοῦ Παγκοσμίου Ὀργανισμοῦ Ὑγείας, τοῦ Παγκοσμίου Μετεωρολογικοῦ Ὀργανισμοῦ, τοῦ Διεθνοῦς Ὀργανισμοῦ Ἀτομικῆς Ἐνεργείας καὶ τοῦ Διακυβερνητικοῦ Συμβουλευτικοῦ Ναυτιλιακοῦ Ὀργανισμοῦ.

Μετέχει επίσης : τοῦ Διεθνοῦς Νομισματικοῦ Ταμείου, τῆς Διεθνοῦς Τραπεζῆς Ἀνασυγκροτήσεως καὶ Ἀναπτύξεως, τοῦ Γενικοῦ Συμφώνου Δασμῶν καὶ Ἐμπορίου καὶ τῆς Διεθνοῦς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς, ὀργανισμῶν τελούντων ὡσαύτως ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Ο.Η.Ε.

II. Τῶν ἐξῆς Ὁργανισμῶν τοῦ Ἐλευθέρου Κόσμου : τοῦ ἀμυντικοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Συνθήκης τοῦ Βορείου Ἀτλαντικοῦ (N.A.T.O.)· τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης (ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπεχώρησε τὴν 12ην Δεκεμβρίου τοῦ 1969)· καὶ τῶν οἰκονομικῶν Ὁργανισμῶν : Ὁργανισμοῦ Οἰκονομικῆς Συνεργασίας καὶ Ἀναπτύξεως· καὶ Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος ἢ Κοινῆς Ἀγορᾶς (ὡς συνδεδεμένον μέλος).

III. Τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Ἰντερπόλ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Πῶς ρυθμίζονται αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν κρατῶν ;	9. Τί καλεῖται διπλωματικὸν σῶμα ;
2. Τί καλεῖται Διεθνὲς Δίκαιον ;	10. Ποῖα τὰ καθήκοντα τῶν διπλωματικῶν ὑπαλλήλων καὶ ποῖαι αἱ ὑποχρεώσεις των ;
3. Τί καλεῖται Δημόσιον Διεθνὲς Δίκαιον καὶ τί Ἰδιωτικόν ;	11. Ποῖα τὰ προνόμια τῶν διπλωματικῶν ὑπαλλήλων ;
4. Τί εἶναι διεθνὴς εὐθύνη καὶ πῶς γεννᾶται αὕτη ;	12. Τί εἶναι πρόξενοι, ποῖα τὰ καθήκοντά των καὶ ποῖαι αἱ ἀσυλίας αὐτῶν ;
5. Ποῖα τὰ ὄργανα τῶν διεθνῶν σχέσεων ;	13. Μὲ ποῖα κράτη ἡ Ἑλλὰς ἔχει διπλωματικὰς σχέσεις ;
6. Ποῖαι αἱ ἀσυλίας τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Κράτους ;	14. Εἰς ποίους διεθνεῖς ὀργανισμοὺς μετέχει ἡ Ἑλλὰς ;
7. Ποῖαι αἱ ἀρμοδιότητες τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν εἰς τὰς ἐξωτερικὰς σχέσεις ;	15. Ποῖα κράτη ἔχουν διπλωματικούς ἀντιπροσώπους ἐν Ἑλλάδι ;
8. Πῶς διορίζεται ἓνας διπλωματικὸς ὑπάλληλος ;	

Ο ΚΟΣΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι

Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ

Τὰ ἔθνη τῆς γῆς ἀποτελοῦν κατὰ τεκμήριον μίαν μεγάλην οἰκογένειαν. Μολονότι διαφέρουν πολλαπλῶς, ἔχουν πολλὰ τὰ κοινά. "Ολα ἐπιθυμοῦν νὰ ζοῦν — ἕκαστον μὲ τὸν τρόπον του — ἐν εἰρήνῃ καὶ εὐτυχίᾳ. "Ολα ἐπιζητοῦν ν' ἀνταλλάσσουν τὰ προϊόντα των καὶ νὰ ἔχουν ἐμπορικὰς συναλλαγὰς. "Ολα ἔχουν κάτι νὰ προσφέρουν διὰ τὴν εὐημερίαν τοῦ κόσμου. Ἐπειδὴ ὁμως ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν ἐθνῶν πολλαὶ διαφοραὶ φυλῆς, χρώματος, γλώσσης, ἀναγκῶν καὶ τρόπου ζωῆς, ἀνακύπτουν συχνὰ ἐκ τῆς ποικιλίας ταύτης ἐπικίνδunoι ἀντιθέσεις γνωμῶν. Ἐνίοτε μάλιστα ὠρισμένα ἔθνη δὲν εὐρίσκουν ἄλλον τρόπον διακανονισμοῦ τῶν διαφορῶν των ἀπὸ τὴν βιαιάν καὶ δαπανηράν μέθοδον τοῦ πολέμου. Παρὰ τοῦτο ὁμως πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὅλα ἐπιθυμοῦν ν' ἀποφύγουν τὸν πόλεμον ὅταν δύνανται.

Πρὸς τοῦτο ἀπὸ μακροῦ τὰ ἔθνη ἐδοκίμασαν διαφόρους μεθόδους ἀπὸ κοινοῦ συζητήσεως τῶν διαφορῶν των διὰ τὴν ἐπίτευξιν φιλικοῦ διακανονισμοῦ. Ἐκτὸς τούτου ἀπὸ μακροῦ κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι δύναται νὰ καταστῇ εὐτυχέστερος ὁ κόσμος διὰ τῆς συμπράξεως καὶ τῆς συνεργασίας ἀντὶ τῆς ἀντιθέσεως καὶ πολλὰ πειράματα ἐγιναν μέχρι τοῦδε πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν. "Οσον περισσότερον προώδευσεν τὸ ἐμπόριον καὶ τὰ ταξίδια καθίσταντο εὐχερέστερα, τόσον ἡῤῥα-νευεν ἡ ἀλληλογνωριμία μιταξὺ τῶν λαῶν καὶ ἡ συναίσθησις τῆς ἀλληλεξαρτήσεώς των. Εἰς τὴν ἐξέλιξιν αὐτὴν ὀφείλονται ἄφ' ἑνὸς αἱ ἀπὸ πειραι ρυθμίσεως τῶν διαφορῶν διὰ διαιτησίας καὶ ἄφ' ἑτέρου οἱ διὰ-

φοροι τύποι διεθνῶν ὀργανώσεων, αἱ ὁποῖαι ἰδρύθησαν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

Παρά τὰς προσπάθειάς ὅμως ταύτας τὰ μεγάλα ἔθνη παρέμειναν καχύποπτα καὶ ἐπειδὴ διέθετον μεγάλους στρατούς, ἐφοβοῦντο ἄλληλα. Ἐξερράγη οὕτω τὸ 1914 ὁ Πρῶτος Παγκόσμιος Πόλεμος, ὁ ὁποῖος παρεμέρισεν ἐπὶ τι διάστημα ὅλα τὰ σχέδια συνεργασίας, ἐκτὸς ἐκείνων ἅτινα ἀπέβλεπον εἰς πολεμικοὺς σκοποὺς. Ὅταν ἔληξεν ὁ πόλεμος καὶ συνήφθη εἰρήνη, οἱ κυβερνῆται τῶν μεγάλων ἐθνῶν ἀπεφάσισαν νὰ λάβουν μέτρα ὥστε, εἰ δυνατόν, νὰ μὴ ἐκραγῇ νέος πόλεμος. Καρπὸς τῆς προθέσεως αὐτῆς ὑπῆρξεν ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, ἰδρυθεῖσα πρωτοβουλία ὠρισμένων «ἰδεαλιστῶν», Ἀμερικανῶν καὶ Ἀγγλων κυρίως.

A. ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ (Κ.τ.Ε.).

Ἡ Κ. τ. Ε. ἦτο μία ἔνσους κρατῶν ἀποσκοποῦσα τὴν διεθνῇ συνεργασίαν, τὴν εἰρηνικὴν ρύθμισιν τῶν διαφορῶν καὶ τὴν πρόληψιν τοῦ πολέμου. Τὸ Σύμφωνόν της (1919) προέβλεπε τὴν ἰδρυσιν διαφόρων ὀργανισμῶν διὰ τὴν προώθησιν τῆς υἱείας, τῆς παιδείας καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, καθὼς καὶ διὰ τὴν παρεμπόδισιν τοῦ δουλεμπορίου καὶ τοῦ ἐμπορίου ναρκωτικῶν. Ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Κ. τ. Ε. τὸ «Μόνιμον Διεθνὲς Δικαστήριον» (τὸ ὁποῖον ἦτο προσιτὸν καὶ εἰς τὰ μὴ μέλη καὶ ἡδρευεν εἰς τὴν Χάγην) εἶχεν ἀποστολὴν νὰ λύῃ διαφοράς καὶ νὰ προσφέρῃ γνωμοδοτήσεις ἐπὶ θεμάτων σχετιζομένων μὲ τὸ Διεθνὲς Δίκαιον. Ἡ Κ. τ. Ε. εἶχεν εἰδικὴν ἀρμοδιότητα νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν τήρησιν τῶν διατάξεων τῶν συνθηκῶν εἰρήνης τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν προστασίαν τῶν μειονοτήτων. Ἡ βασικὴ ὅμως ἐπιδιώξις τῶν μεγάλων δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι εἰσῆλθον εἰς τὴν Κ.τ.Ε., ἦτο ἡ διατήρησις τοῦ «καθεστῶτος» (status quo), τὸ ὁποῖον καθωρίσθη διὰ τῶν συνθηκῶν εἰρήνης. Τὰ κύρια ὄργανα τῆς Κ.τ.Ε. ἦσαν ἡ Συνέλευσις, τὸ Συμβούλιον καὶ ἡ Γραμματεία. Ἡ Κ.τ.Ε. μὴ δυνθεῖσα νὰ ἐπιβάλλῃ τὸν σεβασμὸν τῶν ἀποφάσεών της ἀπέτυχεν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ της καὶ διελύθη τυπικῶς τὸ 1946.

B. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ (Ο.Η.Ε.)

Ἐπωφελοῦμενα τῆς πείρας τῆς κηθείσεως ἐκ τῆς Κ.τ.Ε. τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα συνεμάχησαν ἐναντίον τοῦ Ἀξονος κατὰ τὸν Δεύτερον Παγκό-

σμιοι Πόλεμον (1939 - 1945), ἀπεφάσισαν ὅπως ιδρύσουν μίαν νέαν καὶ ἰσχυροτέραν διεθνῇ ὀργάνωσιν. Τρία ἢ τέσσαρα ἔτη πρὸ τῆς λήξεως τοῦ πολέμου, συνεκλήθησαν συνδιασκέψεις τῶν ἡγετῶν τῶν ἐθνῶν αὐτῶν ἢ ἀντιπροσώπων των διὰ νὰ ιδρύσουν ὀργανώσεις περιθάλψεως καὶ νὰ σχεδιάσουν μίαν νέαν παγκόσμιον τάξιν πραγμάτων. Τὸ 1945 συνῆλθεν εἰς τὸν "Ἁγιον Φραγκῖσκον γενικὴ διάσκεψις τῶν δυνάμεων καὶ ἐπειτα ἀπὸ μακρὰς συζητήσεις ὑπεγράφη τὴν 26ην Ἰουνίου ὁ Κ α τ α σ τ α - τ ι κ ὸ ς Χ ἄ ρ τ η ς τοῦ Ο.Η.Ε. 'Ο Καταστατικὸς Χάρτης, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὰς πραγματικότητας τῆς παγκοσμίου καταστάσεως, προέβλεψε καὶ τὴν χρῆσιν βίας διὰ τὴν ἀνάσχεσιν ἐπιθέσεως. Ταυτοχρόνως, ἀνεγνώρισε τὴν ἀνάγκην ἀναπτύξεως φιλικῶν διεθνῶν σχέσεων, ἐναρμονίσεως τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν κρατῶν καὶ περιορισμοῦ πολλῶν ἐκ τῶν αἰτίων πολέμου. 'Ο Ο.Η.Ε. εἶναι διεθνὴς ὀργανισμὸς, τοῦ ὁποίου μετέχουν σήμερον 134 κράτη, δηλαδὴ ἡ μεγίστη πλειονότης τῶν θεωρουμένων κυριάρχων κρατῶν τοῦ κόσμου. Τὰ ἀρχικὰ μέλη του (μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ Ἑλλάς) ἀνῆρχοντο τὸ 1945 εἰς 51. Αἱ μετέχουσαι τοῦ Ο.Η.Ε. κυβερνήσεις διατηροῦν τὴν κυριαρχίαν των, ὁ δὲ Ο.Η.Ε. δὲν εἶναι ἀνώτερός των. Οὕτως ὁ Ο.Η.Ε. δὲν ἀποτελεῖ εἶδος «ὑπερκυβερνήσεως».

Κατὰ τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τοῦ ὁ Ο.Η.Ε. ἔχει τέσσαρας σκοποὺς : τὴν διατήρησιν τῆς διεθνoῦς εἰρήνης καὶ ἀσφαλείας δι' ἀποτελεσματικῶν συλλογικῶν μέτρων· τὴν ἀνάπτυξιν φιλικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν ἐθνῶν, στηριζομένων εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἰσότητος τῶν δικαιωμάτων καὶ τῆς αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν· τὴν καλλιέργειαν διεθνoῦς συνεργασίας διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν διεθνῶν οἰκονομικῶν, κοινωνικῶν, πολιτιστικῶν καὶ ἀνθρωπιστικῶν προβλημάτων· καὶ τὴν δημιουργίαν ἐνὸς κέντρου διὰ τὴν ἐνοποίησιν τῶν ἐνεργειῶν τῶν κυβερνήσεων πρὸς ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν τούτων.

'Ο Ο.Η.Ε. περιλαμβάνει 6 ἀνώτερα ὅργανα, τὰ ἐξῆς : τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν· τὸ Συμβούλιον Ἀσφαλείας· τὸ Οἰκονομικὸν καὶ Κοινωνικὸν Συμβούλιον· τὸ Συμβούλιον Κηδεμονιῶν· τὸ Διεθνὲς Διαιτητικὸν Δικαστήριον· καὶ τὴν Γραμματεῖαν.

Γ. Ο Ο.Η.Ε. ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΣ

Κατὰ τὰ 25 ἔτη, τὰ ὁποῖα διέρρευσαν ἀπὸ τῆς ιδρύσεώς του, ὁ Ο.Η.Ε. ἡσχολήθη μὲ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις :

1. Τὸ 1946 ἡ Ἑλλάς προσέφυγεν εἰς τὸ Συμβούλιον Ἀσφαλείας, βάσει τῶν ἄρθρων 34 καὶ 35 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ Ο.Η.Ε., καὶ κατήγγειλε τὴν ἐκ μέρους τῆς Ἀλβανίας, τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ τῆς Βουλγαρίας ὑποστήριξιν τῶν κομμουνιστικῶν ἐπιθέσεων εἰς τὰς βορείους ἐπαρχίας τῆς. Κατόπιν τῆς προσφυγῆς ταύτης συνεκροτήθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1947 Εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ο.Η.Ε. διὰ τὰ Βαλκάνια, ἡ ὁποία παρηκολούθησεν ἐπὶ τόπου τὰς κομμουνιστικὰς ἐπιθέσεις καὶ τὰς ἐχαρκτήρισεν ὡς «ἀπειλὰς κατὰ τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος τῆς Ἑλλάδος», δικαίωσας οὕτω τὸν ἀγῶνα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ κατὰ τῆς ξένης ἐπιβουλῆς.

2. Τὸ 1948, διαρκούντος τοῦ «παιδομαζώματος» ἐκ μέρους τῶν κομμουνιστοσυμμοριτῶν, καὶ κατὰ τὰ ἀμέσως ἐπόμενα ἔτη, ἡ Βαλκανικὴ Ἐπιτροπὴ μὲ τὰς ἐτήσιās ἐκθέσεις της πρὸς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ Ο.Η.Ε. ἐδικαίωσε τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰσηγγήθη τὴν ἄμεσον ἀπόδοσιν τῶν ἀπαχθέντων Ἑλληνοπαίδων, ὡς καὶ τῶν κρατουμένων εἰς τὰ κομμουνιστικὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως Ἑλλήνων στρατιωτῶν, οἱ ὅποιοι εἶχον συλληφθῇ αἰχμάλωτοι ὑπὸ τῶν συμμοριτῶν. Τόσον ὅμως αἱ ἀλλεπάλληλοι ἀποφάσεις τοῦ Ο.Η.Ε., ὅσον καὶ αἱ παράλληλοι ἐνέργειαι τοῦ Διεθνοῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, δὲν ἔγιναν σεβασταὶ ἐκ μέρους τῶν περισσοτέρων ἐκ τῶν ὑπευθύνων διὰ τὸ παιδομάζωμα κομμουνιστικῶν χωρῶν.

3. Ἀπὸ τοῦ 1947 μέχρι τοῦ 1952 τὸ Ταμεῖον Παίδων τοῦ Ο.Η.Ε., τὸ γνωστὸν ὡς «Οὐνισέφ», ἐβοήθησεν ὑλικῶς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὴν περίθαλψιν, διατροφήν, ἐπένδυσιν καὶ ὑπόδησιν 600.000 βρεφῶν, παίδων, μαθητῶν, σπουδαστῶν καὶ ἐπιτόκων, θυμάτων κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ συμμοριτοπολέμου. Σημαντικὴ, ἐπίσης, ὑπῆρξεν ἡ ἐνίσχυσις τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῆς «Οὐνισέφ» κατὰ τὴν περίοδον τῶν τρομακτικῶν σεισμῶν τῆς Ἑπτανήσου κατ' Αὐγουστον τοῦ 1953.

4. Ἀπὸ τοῦ 1954 μέχρι τοῦ 1964 αἱ διάφοροι Ἐπιτροπαὶ καὶ τὰ ἄλλα συλλογικὰ ὅργανα τοῦ Ο.Η.Ε. ἡσχολήθησαν, κατόπιν προσφυγῶν τῆς Ἑλλάδος, μὲ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος, ἀλλ' ἄνευ ἱκανοποιητικοῦ διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ διὰ τοὺς ἐνωτικούς πόθους τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ ἀποτελέσματος.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Διατί υπάρχουν αντιθέσεις μεταξύ των κρατών ;
2. Ποιος είναι ο αρχαιότερος τρόπος λύσεως των διαφορών ;
3. Διά ποίου τρόπου ή διεθνής κοινωνία επιδιώκει την αποφυγήν του πολέμου ;
4. Πότε και υπό ποιων ιδρύθη η Κ.τ.Ε. ;
5. Ποιος ο σκοπός της Κ.τ.Ε. ;
6. Διά ποίου οργανισμού άντικατεστάθη ;
7. Τί είναι ο Ο.Η.Ε. ;
8. Ποιοι οί σκοποι του Ο.Η.Ε. ;
9. Ποια τὰ όργανα του Ο.Η.Ε. ;
10. Είς ποίας περιπτώσεις ο Ο.Η.Ε. ήσυχόληθ με την Ελλάδα ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

Πέραν τοῦ Ὁργανισμοῦ Ἠνωμένων Ἐθνῶν ὑπάρχει καὶ σειρά ἄλλων Ὁργανισμῶν οἰκονομικοῦ, κοινωνικοῦ, τεχνικοῦ ἢ πολιτιστικοῦ χαρακτῆρος. Οἱ Ὁργανισμοὶ οὗτοι συνδέονται μὲ τὸν Ο.Η.Ε. διὰ μιᾶς συμφωνίας μὲ τὸ Οἰκονομικὸν καὶ Κοινωνικὸν Συμβούλιον, καίτοι μερικοὶ ἰδρύθησαν ἄνευ τῆς ὑποδείξεως τοῦ Ο.Η.Ε. καὶ ἄλλοι προϋπῆρχον αὐτοῦ. Ἐκαστος ἀπολαμβάνει οὐσιαστικῆς αὐτονομίας ὡς πρὸς τὴν ἐπιλογὴν τοῦ προσωπικοῦ, τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν καὶ τὴν χάραξιν πολιτικῆς. Οἱ συνδεδεμένοι μὲ τὸν Ο.Η.Ε. διεθνεῖς Ὁργανισμοὶ ἀνέρονται εἰς 14. Ἐκ τούτων ἔχουν διεθνῆ χαρακτῆρα (λόγῳ συμμετοχῆς εἰς αὐτοὺς χωρῶν τοῦ δυτικοῦ κόσμου, χωρῶν τοῦ ἀνατολικοῦ συνασπισμοῦ καὶ χωρῶν τοῦ τρίτου κόσμου τῶν «ἀδεσμεύτων») οἱ ἐξῆς δέκα (κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν ἰδρύσεως) :

1. *Παγκόσμιος Ταχυδρομικὴ Ἐνωσις*. Ἰδρύθη τὸ 1875 καὶ ἔχει σήμερον 129 μέλη - χώρας.
2. *Διεθνὴς Ὁργανισμὸς Ἑργασίας*. Ἰδρύθη τὸ 1919 καὶ συνδεθεὶς ἀπὸ τοῦ 1946 μὲ τὸν Ο.Η.Ε. ἀποτελεῖται νῦν ἐξ 118 μελῶν - χωρῶν.
3. *Διεθνὴς Ἐνωσις Τηλεπικοινωνιῶν*. Ἰδρύθη τὸ 1934, ἀναδιωργανώθη τὸ 1947 καὶ περιλαμβάνει σήμερον 128 μέλη - χώρας.
4. *Ὁργανισμὸς Τροφίμων καὶ Γεωργίας*. Ἰδρύθη τὸ 1945 καὶ ἀριθμεῖ σήμερον 117 μέλη - χώρας.
5. *Ἐκπαιδευτικὸς Ἐπιστημονικὸς καὶ Πολιτιστικὸς Ὁργανισμὸς τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν (Οὐνέσκο)*. Ἰδρύθη τὸ 1946 καὶ ἀριθμεῖ 124 μέλη - χώρας.
6. *Διεθνὴς Ὁργανισμὸς Πολιτικῆς Ἀεροπορίας*. Ἰδρύθη τὸ 1947 καὶ ἀριθμεῖ 116 μέλη - χώρας.

7. Παγκόσμιος 'Οργανισμός 'Υγείας. 'Ιδρύθη τὸ 1948 καὶ ἀριθμεῖ 128 μέλη - χώρας.

8. Παγκόσμιος Μετεωρολογικὸς 'Οργανισμός. 'Ιδρύθη τὸ 1951 καὶ ἀριθμεῖ 120 μέλη - χώρας.

9. Διεθνὴς 'Οργάνωσις 'Ατομικῆς 'Ενεργείας. 'Ιδρύθη τὸ 1957 καὶ ἀριθμεῖ 100 μέλη - χώρας.

10. Διακυβερνητικὸς Συμβουλευτικὸς Ναυτιλιακὸς 'Οργανισμός. 'Ιδρύθη τὸ 1958 καὶ ἀριθμεῖ 66 μέλη - χώρας.

'Οργανισμοὶ διεθνoῦς χαρακτῆρος, τελoῦντες ἐπίσης ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Ο.Η.Ε., ἀλλὰ οἰκονομικοῦ περιεχομένου, εἶναι οἱ ἑξῆς τέσσαρες :

1. Διεθνὴς Νομισματικὸν Ταμεῖον. 'Ιδρύθη ὡς ἀνεξάρτητος ὀργανισμὸς τὸ 1945 καὶ συνεδῆθη μετὸν Ο.Η.Ε. τὸ 1947. Μετέχουν αὐτοῦ 117 κράτη.

2. Διεθνὴς Τράπεζα 'Ανασυγκροτήσεως καὶ 'Αναπτύξεως. 'Ιδρύθη τὸ 1946 καὶ περιλαμβάνει 111 μέλη-κράτη.

3. Γενικὸν Σύμφωνον Δασμῶν καὶ 'Εμπορίου. 'Υπεγράφη τὸ 1948 ὑπὸ 23 χωρῶν, αἱ ὁποῖαι τὸ 1949 ἀνῆλθον εἰς 90.

4. Διεθνὴς Οἰκονομικὴ 'Επιτροπή. Συνεστήθη τὸ 1956. Συνδέεται πρὸς τὴν Διεθνῇ Τράπεζαν 'Ανασυγκροτήσεως καὶ 'Αναπτύξεως καὶ μετέχουν αὐτῆς 86 κράτη.

'Η 'Ελλάς μετέχει καὶ τῶν δέκα τεσσάρων τούτων 'Οργανισμῶν.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί εἶναι διεθνεῖς 'Οργανισμοί ;	νισμῶν ἔχουν οἰκονομικὸν χαρα-
2. Πόσοι καὶ ποῖοι οἱ συνδεόμενοι μετὸν Ο.Η.Ε. διεθνεῖς 'Οργανισμοί ;	κτῆρα ;
3. Ποῖοι ἐκ τῶν διεθνῶν 'Οργα-	4. Εἰς ποίους ἐκ τῶν διεθνῶν 'Οργανισμῶν μετέχει ἡ 'Ελλάς ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙΙ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Η ΑΦΕΤΗΡΙΑ

Ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ὁ ὁποῖος ἐπροκάλεσε τεραστίας καταστροφὰς ἰδίως εἰς τὴν Εὐρώπην, τὰ κράτη τοῦ ἐλευθέρου κόσμου κατέληξαν εἰς τὴν διαπίστωσιν ὅτι ἐπιβάλλεται στενότερα συνεργασία των, τόσον ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ πεδίου διὰ τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν ζημιῶν, ὅσον καὶ ἐπὶ τοῦ στρατιωτικοῦ διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀμύνης των ἔναντι τοῦ κομμουνιστικοῦ ἐπεκτατισμοῦ, ὁ ὁποῖος κατέστη ἀπειλητικὸς ἀμέσως μετὰ τὸν τερματισμὸν τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Ἐκ τῆς διαπιστώσεως ταύτης προῆλθε πλῆθος Ὁργανισμῶν, τὴν ἀφετηρίαν τῶν ὁποίων ἀπετέλεσαν : τὸ Πρόγραμμα Εὐρωπαϊκῆς Ἀνορθώσεως τοῦ 1947 (κοινῶς γνωστὸν ὡς Σχέδιον Μάρσαλ) καὶ ἡ Συνθήκη τῶν Βρυξελλῶν τοῦ 1948.

Οἱ Ὁργανισμοὶ τοῦ ἐλευθέρου κόσμου ἀπαρτίζουσιν τρεῖς κατηγορίας, ἀναλόγως τῶν ἐπιδιώξεών των. Εἶναι : ἀμυντικοί, πολιτικοὶ καὶ οἰκονομικοί.

Α. ΑΜΥΝΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

Ὁ βασικὸς ἀμυντικὸς Ὁργανισμὸς τῆς Δύσεως εἶναι ὁ Ὁργανισμὸς τῆς Συνθήκης τοῦ Βορείου Ἀτλαντικοῦ (Ν.Α.Τ.Ο.). Οὗτος ἰδρύθη τὴν 4ην Ἀπριλίου τοῦ 1949, ὅποτε συνῆλθον εἰς Οὐάσιγκτων οἱ ὑπουργοὶ Ἐξωτερικῶν Βελγίου, Γαλλίας, Δανίας, Ἡνωμ. Πολιτειῶν, Ἰσλανδίας, Ἰταλίας, Καναδᾶ, Λουξεμβούργου, Μ. Βρεταννίας, Νορβηγίας, Ὀλλανδίας καὶ Πορτογαλίας καὶ ὑπέγραψαν τὴν Συνθήκην τοῦ Βορείου Ἀτλαντικοῦ, δυνάμει τῆς

ὁποίας (ἄρθρ. 5) «ἐνοπλος ἐπίθεσις ἐναντίον ἐνὸς ἢ πλείονων ἐκ τῶν συμβαλλομένων μερῶν ἐν Εὐρώπῃ ἢ Ἀμερικῇ θέλει θεωρηθῇ ὡς ἐπίθεσις ἐναντίον ἀπάντων καὶ συνεπῶς ἐν περιπτώσει τοιαύτης ἐνόπλου ἐπιθέσεως ἕκαστον ἐξ αὐτῶν, ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 51 τοῦ Χάρτου τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν ἀναγνωριζομένου δικαιώματος ἀτομικῆς ἢ συλλογικῆς αὐτοαμύνης, θὰ συνδράμῃ τὰ ὑφιστάμενα τὴν ἐπίθεσιν ἐν ἢ πλείονα μέρη διὰ τῆς ἀμέσου λήψεως τόσον ἀτομικῶς, ὅσον καὶ ἀπὸ συμφώνου μετὰ τῶν ἐτέρων μερῶν τῶν μέτρων, ἅτινα θεωρεῖ ἀναγκαῖα, περιλαμβανομένης τῆς χρήσεως ἐνόπλου βίας, πρὸς ἀποκατάστασιν καὶ διατήρησιν τῆς ἀσφαλείας τῆς περιοχῆς τοῦ Βορείου Ἀτλαντικοῦ».

Ἡ Συνθήκη τοῦ Βορείου Ἀτλαντικοῦ ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ τὴν 24ην Αὐγούστου 1949. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1952, ἔγιναν δεκταὶ ὡς μέλη τῆς Συνθήκης ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Τουρκία καὶ τὸν Μάϊον τοῦ 1955 ἡ Ὁμοσπονδιακὴ Δημοκρατία τῆς Γερμανίας.

Ὁ Ὅργανισμός τῆς Συνθήκης τοῦ Βορείου Ἀτλαντικοῦ (Ν.Α.Τ.Ο.) ἔχει ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου 1952 (ὁπότε συνῆλθεν εἰς τὴν Λισσαβῶνα τὸ Συμβούλιόν του) τὴν ἐξῆς διάρθρωσιν :

Τὸ κύριον σῶμα τοῦ Ὁργανισμοῦ εἶναι τὸ *Συμβούλιον* «ἐπιφορτισμένον μὲ τὴν εὐθύνην τῆς μελέτης ὅλων τῶν θεμάτων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὅρων τῆς Συνθήκης». Τὸ Συμβούλιον εἶναι συμβούλιον κυβερνήσεων, εἰς τὸ ὁποῖον τὰ μέλη τοῦ Ν.Α.Τ.Ο. ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ των τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ (ἢ) τοῦ Ὑπουργοῦ των Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἢ ὑπὸ ἄλλου ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ. Τὸ Συμβούλιον συνέρχεται κανονικῶς ἐπὶ ὑπουργικοῦ ἐπιπέδου δις ἢ τρίς τοῦ ἔτους.

Ἀπὸ τοῦ 1957 λειτουργεῖ παρὰ τῷ Ν.Α.Τ.Ο. *Πολιτικὴ Ἐπιτροπὴ*, ἀποστολὴ τῆς ὁποίας εἶναι ἡ ἐκπόνησις τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῶν πολιτικῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα θ' ἀπασχολήσουν τὸ Συμβούλιον. Τὸ 1963 συνεστήθη μία *Ἐπιτροπὴ Ἀμυντικοῦ Σχεδιασμοῦ*, ὡς συντονιστικὸν σῶμα τῶν σχεδίων ἀμύνης τῶν κρατῶν-μελῶν. Ὅπως τὸ Συμβούλιον, οὕτω καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη συνέρχεται ἐπὶ ὑπουργικοῦ ἐπιπέδου.

Τῶν συνεδριάσεων τοῦ Συμβουλίου, τὸ ὁποῖον ἔχει ἔδραν τὰς Βρυξέλλας, προεδρεῖ ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ν.Α.Τ.Ο., πλὴν τῆς ἐναρκτηρίου καὶ τῆς τελευταίας, ὁπότε παραχωρεῖ τὴν θέσιν του εἰς τὸν ἐκάστοτε πρόεδρον τοῦ Συμβουλίου.

Ἡ Στρατιωτικὴ Ἐπιτροπὴ ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῶν Γενικῶν Ἐπιτελείων ὅλων τῶν κρατῶν-μελῶν καὶ συνέρχεται ἀπαξ ἢ δις τοῦ ἔτους, διατρεῖται ὅμως (εἰς ἐπίπεδον στρατιωτικῶν ἀντιπροσώπων) ἐν μονίμῳ λειτουργίᾳ.

Β. ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

Πολιτικὸς Ὁργανισμὸς ὅπως δευτερευούσης σημασίας καὶ ἀποκλειστικῶς εὐρωπαϊκὸς εἶναι τὸ Συμβούλιον Εὐρώπης, τὸ ὁποῖον ιδρύθη τὸ 1949 (διὰ τῆς ἀπὸ 5ης Μαΐου τοῦ 1949 συμβάσεως τοῦ Λονδίνου) καὶ ἔχει ὡς σκοπὸν «τὴν ἐπίτευξιν μεγαλυτέρας ἐνότητος μεταξὺ τῶν μελῶν του διὰ τὴν προάσπισιν καὶ τὴν πραγματοποιήσιν τῶν ἀρχῶν, αἵτινες ἀποτελοῦν κοινὴν κληρονομίαν καὶ διὰ τὴν ὑποβοήθησιν τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς προόδου των».

Τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης μετέχουν τὸ Βέλγιον, ἡ Γαλλία, ἡ Δανία, ἡ Ἱρλανδία, ἡ Ἰταλία, τὸ Λουξεμβούργον, ἡ Μ. Βρεταννία, ἡ Νορβηγία, ἡ Ὁλλανδία, ἡ Σουηδία, ἡ Τουρκία (1949), ἡ Ἰσλανδία (1950), ἡ Ὁμοσπονδιακὴ Δημοκρατία τῆς Γερμανίας (1951), ἡ Αὐστρία (1956), ἡ Κύπρος (1961), ἡ Ἑλβετία (1963) καὶ ἡ Μάλτα (1965).

Ἡ Ἑλλὰς προσχωρήσασα εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης τὸ 1949 ἀπεχώρησε τούτου, λόγῳ τῆς μεροληπτικῶς ἀνθελληνικῆς στάσεώς του, τὴν 12ην Δεκεμβρίου 1969 καὶ κατήγγειλε ταυτοχρόνως τὸσον τὴν ἀπὸ 5 Μαΐου 1949 σύμβασιν τοῦ Λονδίνου, ὅσον καὶ τὴν ἀπὸ 5 Νοεμβρίου 1950 σύμβασιν τῆς Ρώμης περὶ προστασίας τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων.

Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

1. Ὁργανισμὸς Οἰκονομικῆς Συνεργασίας καὶ Ἀναπτύξεως.

Σημαντικὸς Οἰκονομικὸς Ὁργανισμὸς τοῦ ἐλευθέρου κόσμου εἶναι ὁ Ὁργανισμὸς Οἰκονομικῆς Συνεργασίας καὶ Ἀναπτύξεως (Ο.Ο.Σ.Α.), ὁ ὁποῖος συνεστήθη τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1961, ὑποκαταστήσας τὸν ἀπὸ τοῦ 1948 λειτουργοῦντα Ὁργανισμὸν Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Συνεργασίας.

Τοῦ Ο.Ο.Σ.Α. μετέχουν 22 χῶραι αἱ ἐξῆς: Αὐστρία, Βέλγιον,

Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Έλβετία, Ελλάδα, Ήν. Πολιτεία, Ίαπωνία, Ίρλανδία, Ίσλανδία, Ίσπανία, Ίταλία, Καναδάς, Λουξεμβούργον, Μ. Βρετανία, Νορβηγία, Όλλανδία, Πορτογαλία, Σουηδία, Τουρκία και Φιλανδία.

Οί σκοποί του νέου τούτου Όργανισμοϋ, όπως καθορίζονται εις την υπογραφεΐσαν την 14ην Δεκεμβρίου του 1960 σύμβασιν, είναι οί εξής : επίτευξις του άνωτάτου δυνατού όριου οικονομικής προόδου και άπασχολήσεως και συνεχής βελτίωσις του βιοτικού επιπέδου των μελών με παράλληλον διατήρησιν της νομισματικής σταθερότητος, υποβοήθησις της ύγιους οικονομικής προόδου εις όλας τας χώρας έν τη εξέλικτικη πορεία της οικονομικής αναπτύξεως και συμβολή εις την επέκτασιν του διεθνούς έμπορίου επί πολυμεροϋς και άνευ διακρίσεων βάσεως συμφώνως πρὸς τας διεθνείς υποχρεώσεις.

2. Εὐρωπαϊκὴ Οικονομικὴ Κοινότης (Κοινὴ Ἀγορά).

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Οἰκονομικὴ Κοινότης (Ε.Ο.Κ.) ἡ συνθήκως ἀποκαλουμένη Κοινὴ Ἀγορά, υφίσταται ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1958 καὶ βασίζεται ἐπὶ τῆς συνθήκης, τὴν ὁποίαν υπέγραψαν αἱ 6 εὐρωπαϊκαὶ χώραι ἐν Ρώμῃ τὴν 25ην Μαρτίου τοῦ 1957.

Ἡ συνθήκη αὕτη προβλέπει τὴν ἐντὸς περιόδου 12 ἐτῶν βαθμιαίαν τελωνειακὴν ἔνωσιν τῶν χωρῶν τούτων, τὴν λήψιν μέτρων διὰ τὴν ἐλευθέραν διακίνησιν τῶν ἐργατῶν, τῶν κεφαλαίων καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν ἐντὸς τῆς Κοινότητος, τὴν υἱοθέτησιν κοινῆς πολιτικῆς εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὰς μεταφοράς, τὴν ἐναρμόνισιν τῆς ἐμπορικῆς πολιτικῆς, τὴν δημιουργίαν ἐνὸς κοινωνικοῦ Ταμείου διὰ τὴν ἐπανεκπαίδευσιν τῶν ἐργατῶν καὶ τὴν ἱδρυσιν μιᾶς Τραπεζῆς διὰ τὴν υποβοήθησιν τῆς ἀναπτύξεως τῶν καθυστερημένων περιοχῶν τῆς Κοινότητος. Ἡ συνθήκη ἀπαγορεύει τὴν σύναψιν συμφωνιῶν ἢ τὴν χρησιμοποίησιν μεθόδων, αἱ ὁποῖαι περιορίζουν, ἐμποδίζουν ἢ διαστρέφουν τὸν ἐλευθερον συναγωνισμόν. Αἱ ἐπιδιώξεις αὗται δύνανται ν' ἀναχθοῦν εἰς δύο μεγάλους στόχους : τὴν τελωνειακὴν ἔνωσιν καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἔνωσιν.

Τὴν 9ην Ἰουλίου τοῦ 1961 υπεγράφη ἐν Ἀθῆναις συμφωνία, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Ἑλλάς συνεδέθη μετὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Οἰκονομικὴν Κοινότητα. Ἡ συμφωνία, ἀφοῦ ἐπεκυρώθη ὑπὸ τῶν κοινοβουλίων τῶν ἐξ χωρῶν-μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ., ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τῆς 1ης Νοεμβρίου τοῦ 1962. Διὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν, οἱ ὁποῖοι

ετέθησαν υπό τῆς «συμφωνίας συνδέσεως» συνεστήθη ειδική Ἐπιτροπή Συνδέσεως, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἐκ μελῶν τοῦ Συμβουλίου καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ε.Ο.Κ. καὶ ἐξ ἐκπροσώπων τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως. Ἡ συμφωνία συνδέσεως τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξεν ἡ πρώτη τοιαύτη συμφωνία, μὲ δευτέραν μέχρι τοῦδε (1960) τὴν συναφθεῖσαν βραδύτερον (12 Σεπτεμβρίου 1963) μὲ τὴν Τουρκίαν.

Ἡ συμφωνία συνδέσεως τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. προβλέπει τὰ ἑξῆς : Ἐντὸς 12 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος της αἱ χώραι τῆς Ε.Ο.Κ. θ' ἀφοπλισθοῦν κατὰ στάδια ἐξ ὀλοκλήρου δασμολογικῶς ἔναντι τῆς Ἑλλάδος μὲ ἄμεσον μείωσιν τῶν δασμῶν των ἐπὶ τῶν ἐλληνικῶν προϊόντων κατὰ 50% διὰ τὰ βιομηχανικὰ καὶ κατὰ 45% διὰ τὰ γεωργικὰ προϊόντα μας. Ἀντιθέτως, ἡ Ἑλλάς θ' ἀφοπλισθῇ ἐξ ὀλοκλήρου δασμολογικῶς ἔναντι τῶν χωρῶν τῆς Ε.Ο.Κ. ἐντὸς 22 ἐτῶν προκειμένου περὶ εἰδῶν παραγομένων καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα (διὰ τὰ ὅποια μειοῦνται ἄμέσως κατὰ 5% οἱ δασμοὶ) καὶ ἐντὸς 12 ἐτῶν προκειμένου περὶ εἰδῶν μὴ παραγομένων εἰς τὴν Ἑλλάδα (διὰ τὰ ὅποια μειοῦνται ἄμέσως οἱ δασμοὶ κατὰ 10%). Σταδιακῶς, ἐπίσης, καὶ διακεκριμένως δι' ἑκάστην τῶν δύο περιπτώσεων (εἰκοσιδιετίας καὶ δωδεκαετίας) θὰ γίνῃ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ κοινοῦ ἐξωτερικοῦ δασμολογίου.

Οὕτω, ἐντὸς 22 ἐτῶν (ἦτοι τὸ 1984) δὲν θὰ ὀφίσταται δασμὸς οὔτε ἐπὶ τῆς κυκλοφορίας τῶν ἐλληνικῶν προϊόντων εἰς τὰς χώρας τῆς Ε.Ο.Κ. οὔτε ἐπὶ τῆς κυκλοφορίας τῶν προϊόντων τῶν 6 χωρῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ χρονικοῦ διαστήματος ἡ Ἑλλάς καὶ ὅλαι αἱ χώραι τῆς Ε.Ο.Κ. θὰ ἐφαρμόζουν τὸ ἴδιον δασμολόγιον ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν των ἀπὸ κάθε τρίτην χώραν. Ἐπίσης, θὰ ἔχῃ καθιερωθῇ κοινὴ φορολογικὴ πολιτικὴ, ἐλευθερία διακινήσεως τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ κεφαλαίου, κοινὴ γεωργικὴ πολιτικὴ, κοινὴ πολιτικὴ ἐπὶ τῶν μεταφορῶν, κοινὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ καὶ κοινὴ πολιτικὴ ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.

3. *Εὐρωπαϊκὴ Ζώνη Ἐλευθέρων Συναλλαγῶν.*

Δύο καὶ πλέον ἔτη μετὰ τὴν σύστασιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος ἰδρύθη ἡ *Εὐρωπαϊκὴ Ζώνη Ἐλευθέρων Συναλλαγῶν* (Ε.Ζ.Ε.Σ., ἀγγλ. Ε.Φ.Τ.Α.) ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, τῆς Δανίας, τῆς Ἑλβετίας, τῆς Μ. Βρεταννίας, τῆς Νορβηγίας, τῆς Πορτογαλίας καὶ τῆς Σουηδίας διὰ τῆς συμβάσεως τῆς Στοκχόλμης,

ή όποία έτέθη έν ισχύϊ τήν 3ην Μαΐου τοῦ 1960. (Τήν 27ην Μαρτίου 1961 συνεδέθη πρὸς ταύτην καί ἡ Φιλανδία).

Ἡ Ε.Ζ.Ε.Σ. ἔταξε δύο σκοπούς : τήν ἐλευθέραν διακίνησιν τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων μεταξύ τῶν κρατῶν-μελῶν καί τήν προπαρασκευήν τοῦ ἐδάφους διὰ μίαν εὐρυτέραν συνεργασίαν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ὥς συνόλου. Ὁ πρῶτος ἐκ τῶν σκοπῶν τούτων ἐπετεύχθη τήν 31ην Δεκεμβρίου τοῦ 1966, ὅταν πρακτικῶς ἤρθησαν ὅλοι οἱ δασμοὶ μεταξύ τῶν κρατῶν-μελῶν τῆς Ε.Ζ.Ε.Σ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Πότε καί διὰ ποῖον σκοπὸν ἰδρύθησαν οἱ Ὅργανισμοὶ τοῦ Ἐλευθέρου Κόσμου ;	5. Ποῖοι οἱ στόχοι τῆς Ε.Ο.Κ. ;
2. Πόσαι καί ποῖαι αἱ κατηγορίαι τῶν Ὅργανισμῶν τοῦ Ἐλευθέρου Κόσμου ;	6. Τί προβλέπει ἡ συμφωνία συνδέσεως τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ. ;
3. Ποίων Ὅργανισμῶν τοῦ Ἐλευθέρου Κόσμου μετέχει ἡ Ἑλλάς ;	7. Τὸ 1984 ποῖον οἰκονομικὸν καθεστῶς θὰ ὑφίσταται μεταξύ τῶν κρατῶν τῆς Ε.Ο.Κ. ;
4. Τί εἶναι Κοινὴ Ἀγορά, ἀπὸ πότε ὑφίσταται καί ποῦ βασιζέται ;	8. Τί εἶναι ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ζώνη Ἐλευθέρων Συναλλαγῶν ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ IV

ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

1. Κομεκόν.

Εἰς ἀπάντησιν τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ, ἰδρύθη τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1949 ὑπὸ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως τὸ *Συμβούλιον Ἀμοιβαίας Οἰκονομικῆς Βοηθείας*, τὸ κοινῶς γνωστὸν ὡς Κομεκόν. Ἡ Κομεκόν περιλαμβάνει τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν καὶ τὰς κομμουνιστικὰς χώρας τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης (πλὴν τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ τῆς Ἀλβανίας) καὶ ἔχει ὡς κυρίαν ἀποστολὴν τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐντὸς τοῦ συνασπισμοῦ οἰκονομικῆς συνεργασίας καὶ τὴν εὐθυγράμμισιν τῶν οἰκονομιῶν των.

Τὸ μεγαλύτερον ἐμπόδιον εἰς τοὺς διὰ τῆς Κομεκόν ἐπιδιωκομένους ὑπὸ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως σκοποὺς εἶναι ἡ ἀπροθυμία τῶν χωρῶν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης ὅπως ἐνταχθοῦν πληρέστερον εἰς τὴν σοβιετικὴν οἰκονομίαν καὶ περικόψουν τὰ ἰδικὰ των οἰκονομικὰ σχέδια.

2. Ὁργανισμὸς τοῦ Συμφώνου τῆς Βαρσοβίας.

Ὁ Ὁργανισμὸς τοῦ Συμφώνου τῆς Βαρσοβίας συνεστήθη ὑπὸ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως ὡς ἀντιστάθμισμα τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Συνθήκης τοῦ Βορείου Ἀτλαντικοῦ (N.A.T.O.). Τὸν Μάϊον τοῦ 1955 ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσις καὶ αἱ κομμουνιστικαὶ χῶραι τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης (ἐκτὸς τῆς Γιουγκοσλαβίας) συνῆλθον εἰς Βαρσοβίαν καὶ ὑπέγραψαν ἐν εἰκοσαετοῦς διαρκείας Σύμφωνον, τὸ ὁποῖον ἔθεσε τὰς ἐνόπλους δυνάμεις τῶν χωρῶν τούτων ὑπὸ ἐνιαίαν διοίκησιν καὶ προβλέπει τὴν παροχὴν στρατιωτικῆς βοήθειας πρὸς οἰονδήποτε μέλος, τὸ ὁποῖον θὰ ὑποστῇ ἔνοπλον ἐπίθεσιν. Αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις τοῦ Ὁργανισμοῦ τοῦ Συμφώνου τῆς Βαρσοβίας τελοῦν ἀπὸ τῆς συστάσεώς του ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν ἐνὸς Ρώσου ἀρχιστρατήγου.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί είναι ή Κομεκόν, ποίας χώρας έχει μέλη και ποία ή άποστολή της ; 2. Τί είναι τó Σύμφωνον τής Βαρσοβίας ;	3. Ποιοι οί σκοποι του Συμφώνου τής Βαρσοβίας ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ V

ΑΛΛΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

1. Ἐρυθρός Σταυρός.

Διεθνὲς κίνημα, τὸ ὁποῖον ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀνακούφισιν καὶ τὴν πρόληψιν τῶν ἀνθρωπίνων δοκιμασιῶν διὰ τῆς προσφορᾶς πρακτικῶν ὑπηρεσιῶν εἰς κατηγορίας πληθυσμῶν καὶ εἰς ὁλόκληρα ἔθνη. Ὑπολογίζεται ὅτι εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον 100 ἑκατομύρια ἀτόμων, ἀμφοτέρων τῶν φύλων, μετέχουν τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ τούτου κινήματος, τὸ ὁποῖον ἐκφράζεται διὰ τῶν κατὰ χώρας Ὁργανώσεων τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, τῆς Ἐνώσεως τῶν Ὁργανώσεων τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Τὸ υἱοθετηθὲν ὑπὸ τοῦ κινήματος σύμβολον εἶναι εἰς ἀπλοῦς ἐρυθρὸς σταυρὸς ἐπὶ λευκοῦ φόντου. Αἱ μουσουλμανικαὶ χῶραι, πλὴν τοῦ Ἰράν, χρησιμοποιοῦν τὴν ἐρυθρὰν ἡμισέληνον, τὸ Ἰράν τὸν ἐρυθρὸν λέοντα καὶ ἡ Ἰαπωνία τὸν ἐρυθρὸν ἥλιον. Αἱ ἀνὰ τὸν κόσμον ἐθνικαὶ ὀργανώσεις Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἀνέρχονται εἰς 74.

Ἡ πρωτοβουλία τοῦ κινήματος τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ὀφείλεται εἰς τὸν Ἑλβετὸν φιλόανθρωπον Ἀνρί Ντυνάν (1828-1910), ὁ ὁποῖος τὸ 1863 συνεκάλεσεν εἰς τὴν Γενεύην μίαν διεθνῇ διάσκεψιν, ἥτις ἀπηύθυνεν ἑκκλησίαν πρὸς ὅλους τοὺς λαοὺς ὅπως σχηματίσουν ὁμάδας ἐθελοντῶν διὰ νὰ βοηθοῦν τοὺς τραυματίας καὶ ἀσθενεῖς στρατιώτας ἐν καιρῷ πολέμου. Τὸ ἐπόμενο ἐτος (1864) συνεκλήθη εἰς τὴν Γενεύην νέα διάσκεψις, ἥτις ἐξέπόνησε τὴν πρώτην Σύμβασιν τῆς Γενεύης ὑπογραφεῖσαν τότε ὑπὸ 12 κυβερνήσεων.

Ἡ Σύμβασις αὕτη προέβλεπε τὴν μεταχείρισιν ὡς οὐδετέρου τοῦ προσωπικοῦ τῶν ἱατρικῶν ὑπηρεσιῶν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, τὴν ἀνθρωπιστικὴν μεταχείρισιν τῶν τραυματιῶν, τὴν οὐδετερότητα τῶν πο-

λιτών, οἱ ὅποιοι τοὺς βοηθοῦν καὶ τὴν χρησιμοποίησιν ἐνὸς διεθνοῦς ἐμβλήματος διὰ τὴν ἐπισήμανσιν τοῦ προσωπικοῦ καὶ τῶν ἐφοδίων. Τρεῖς νέαι συμβάσεις συναφθεῖσαι ἔκτοτε ἐπεξέτειναν τὴν προστασίαν πρὸς τὰ θύματα τοῦ κατὰ θάλασσαν πολέμου, τοὺς αἰχμαλώτους πολέμου καὶ τοὺς ἀμάχους πληθυσμούς ἐν καιρῷ πολέμου. Ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρὸς ἀναλαμβάνει τὴν ἐπικοινωνίαν τῶν αἰχμαλώτων μετὰ τῶν οἰκείων των, συγκροτεῖ ἐπιτροπὰς διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν στρατοπέδων αἰχμαλώτων, προβαίνει εἰς ἀναζητήσεις ἀγνοουμένων, μεσολαβεῖ μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν ὁργανώσεων Ἐρυθροῦ Σταυροῦ τῶν ἐμπολέμων κρατῶν κλπ.

Ἡ Ἑνωσις τῶν ὀργανώσεων τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ (τῆς ὁποίας ἡ Γραμματεία ἐδρεύει ἐν Γενεύῃ) ιδρύθη τὸ 1919 καὶ ἀποτελεῖ ὁμοσπονδίαν, διὰ τῆς ὁποίας αἱ ἐθνικαὶ ἐρυθροσταυρικαὶ ὁργανώσεις διατηροῦν ἐπαφὴν πρὸς ἀλλήλας καὶ ἀλληλοβοηθοῦνται. Αὐτὴ ἀξιολογεῖ τὰς ἐξ ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου πληροφορίας, αἱ ὅποια ἐνδιαφέρουν τὸ κίνημα καὶ συντονίζει τὴν διεθνῇ δρᾶσιν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ εἰς περιπτώσεις καταστροφῶν, τὰς ὁποίας ἀδυνατεῖ ν' ἀντιμετωπίσῃ ἡ ὁργάνωσις τῆς πληγείσης χώρας.

Ἡ Διεθνὴς Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ἀπαρτιζομένη ἐξ 25 Ἑλβετῶν πολιτῶν, ἐξαγγέλλει τὰς ἀρχὰς τοῦ κινήματος καὶ μεριμνᾷ διὰ τὴν τήρησίν των, ἀναγνωρίζει τὰς ἰδρυομένας νέας ἐθνικὰς ὁργανώσεις Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ ἐργάζεται διὰ τὴν ἀποδοχὴν καὶ τήρησιν ἐκ μέρους τῶν κυβερνήσεων τῶν ὅρων τῶν Συμβάσεων τῆς Γενεύης. Μία ἐκ τῶν ἐκ παραδόσεως λειτουργιῶν τῆς Δ.Ε.Ε.Σ. εἶναι καὶ ἡ δρᾶσις της ὡς οὐδετέρου μεσάζοντος μεταξὺ ἐθνῶν ἢ ὁμάδων ἐν συγκρούσει.

Ἀπὸ τοῦ 1867 συγκαλεῖται ἀνὰ τετραετίαν Διεθνὴς Διάσκεψις τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν ἐθνικῶν ὁργανώσεων, τῆς Ἑνώσεως, τῆς Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς καὶ τῶν κυβερνήσεων, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὑπογράψῃ τὰς συμβάσεις τῆς Γενεύης. Κυρία ἀποτολὴ τῆς Διασκέψεως εἶναι ἡ ἐξέτασις τῆς ἐφαρμογῆς τῶν συμβάσεων ἐν τῇ πράξει, ἡ ἀναθεώρησις των, ἂν παρίσταται ἀνάγκη, καὶ ἡ ἐκπόνησις νέων.

Ἡ Ἑλλάς ὑπέγραψε τὴν Σύμβασιν τῆς Γενεύης (τὴν πρώτην) τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1865, ἥτοι ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν ὑπογραφὴν της ὑπὸ τῶν 12 κυβερνήσεων. Ἡ πρώτη ὁργάνωσις Ἐρυθροῦ Σταυροῦ εἰς τὴν χώραν μας (Ἑλληνικὸς Σύλλογος τοῦ Ε.Σ.) ιδρύθη τὸ 1877, ἐπισημο-

ποιηθεῖσα διὰ Β.Δ. καὶ ἀναγνωρισθεῖσα ἀμέσως ὑπὸ τῆς Διεθνoῦς Ἐπιτροπῆς. Νόμος ψηφισθεὶς τὸ 1928 ἐκύρωσε τὸ ἰδρυτικὸν Β.Δ., κατωχύρωσε τὴν αὐτοτέλειαν καὶ αὐτονομίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ε.Σ. καὶ τὸν ἔχαρακτήρισε νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου. Νέος νόμος τοῦ 1945 προσέδωκεν εἰς τὸν Ε.Ε.Σ. μεγαλυτέραν αὐτοτέλειαν καὶ αὐτονομίαν λόγω τῶν διεθνῶν ὑποχρεώσεών του καὶ τὸν κατέστησεν ἰδιότυπον νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου.

Ὁ Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς ἔχει ἀναπτύξει ἀξιόλογον δρᾶσιν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του καθ' ὅλας τὰς δοκιμασίας τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ ἐκ πολεμικῆς αἰτίας, θεομηνιῶν, ἐπιδημιῶν κλπ. Καὶ ὡς γνωστὸν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τῶν 90 περίπου ἐτῶν ἡ Ἑλλάς πολλὰς ὑπέστη καὶ μεγάλας δοκιμασίας πάσης φύσεως. Τὸ 1924 ἔδρυσεν τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν τῆς Νεότητος, ὁ ὁποῖος ἐπίσης ἔχει ἀναπτύξει ἀξιόλογον δρᾶσιν καὶ ἔχει συμβάλει εἰς τὴν ἀνθρωπιστικὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς μαθητικῆς νεότητος. Ὁ Ε.Ε.Σ. διευθύνει τὸν Σταθμὸν Ἀ' Βοηθειῶν, Σχολὰς Ἀδελφῶν Νοσοκόμων, Ἐπισκεπτριῶν Ἀδελφῶν καὶ Ἐθελοντῶν, Νοσοκομεῖον, πρότυπα Ἱατρεῖα, Κέντρα Ἀντιφυμακτικοῦ ἀγῶνος κλπ.

2. Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν.

Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν (Π.Σ.Ε., ἀγγλ. W.C.C.) συνεστήθη ἐπισήμως τὴν 23ην Αὐγούστου τοῦ 1948, ὁπότε συνῆλθον εἰς τὸ Ἀμστερνταμ ἀντιπρόσωποι 147 Ἐκκλησιῶν ἐκ 44 χωρῶν. Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, κατὰ τὴν θεμελιώδη διακήρυξίν του, «εἶναι μία ἀδελφότης Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι ὁμολογοῦν πίστιν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς Θεὸν καὶ Σωτῆρα κατὰ τὰς Γραφὰς καὶ ἐπιθυμοῦν νὰ ἐκπληρώσουν ὁμοῦ τὴν κοινὴν ἀποστολὴν των εἰς δόξαν τοῦ ἐνὸς Θεοῦ, Πατρὸς, Υἱοῦ καὶ Ἀγίου Πνεύματος». Μέλος τοῦ Π.Σ.Ε. δύναται νὰ γίνῃ πᾶσα Ἐκκλησία ἀποδεχομένη τὴν διακήρυξιν ταύτην καὶ πληροῦσα ὠρισμένας προϋποθέσεις, τὰς ὁποίας ὀρίζει ἡ Συνέλευσις ἡ ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ. Σήμερον (1970) ἀνήκουν εἰς τὴν Π.Σ.Ε. πλέον τῶν 230 προτεσταντικῶν, ἀγγλικανικῶν, ὀρθοδόξων καὶ παλαιοκαθολικῶν Ἐκκλησιῶν.

Τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν μετέχει καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος.

3. Διεθνής 'Οργάνωσις 'Εγκληματολογικῆς 'Αστυνομίας.

Ἡ Διεθνὴς 'Οργάνωσις 'Εγκληματολογικῆς 'Αστυνομίας, ἡ γνωστὴ κοινῶς ὡς Ἰντερπόλ, ἔδρευε ἐν Παρισίοις καὶ ἰδρύθη ἐπισήμως τὸ 1956 (ὡς συνέχεια τῆς ἀνεπισημύου «Διεθνoῦς 'Επιτροπῆς 'Εγκληματολογικῆς 'Αστυνομίας», ἡ ὁποία εἶχεν ἰδρυθῇ τὸ 1923 καὶ ἤδρευεν ἐν Βιέννῃ) μετέχουν δὲ αὐτῆς διὰ τῶν ἀστυνομικῶν ὑπηρεσιῶν των 100 κράτη τοῦ κόσμου, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ 'Ελλάς.

'Αποστολὴ τῆς Ἰντερπόλ εἶναι : ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἀμοιβαίας βοηθείας καὶ τῆς συνεργασίας ὅλων τῶν ἀστυνομικῶν ἀρχῶν τῶν κρατῶν-μελῶν διὰ τὴν πάταξιν τῶν ἐγκλημάτων τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ δικαίου ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς νομοθεσίας, ἡ ὁποία ἰσχύει εἰς κάθε χώραν καὶ συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Διακηρύξεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ 'Ανθρώπου· καὶ ἡ καθιέρωσις καὶ ἀνάπτυξις ὅλων τῶν θεσμῶν, οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ συμβάλουν εἰς τὴν πρόληψιν καὶ τὴν καταστολὴν τῆς ἐγκληματικότητος. Κατὰ τὸ καταστατικὸν τῆς Ἰντερπόλ ἀπαγορεύεται ἀπολύτως ἡ ἀνάμιξις τῆς εἰς ὑποθέσεις πολιτικοῦ, στρατιωτικοῦ, θρησκευτικοῦ ἢ φυλετικοῦ χαρακτῆρος.

Ἡ Ἰντερπόλ διερευνᾷ ὅλα τὰ ἐγκλήματα τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ δικαίου, διὰ τὴν διαλεύκανσιν τῶν ὁποίων ἀπαιτεῖται διακρατικὴ ἀστυνομικὴ συνεργασία. Κυρίως ὅμως ἐνδιαφέρεται διὰ τοὺς δύο μεγάλους τομεῖς τῆς ἐγκληματικότητος : τὸ ἐμπόριον ναρκωτικῶν καὶ τὰς παραχαράξεις χαρτονομισμάτων.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί εἶναι ὁ 'Ερυθρὸς Σταυρὸς ;
2. Πότε, ὑπὸ ποίου καὶ διὰ ποῖον λόγον ἰδρύθη ὁ 'Ερυθρὸς Σταυρὸς ;
3. Ποῖον εἶναι τὸ σύμβολον τοῦ 'Ερυθροῦ Σταυροῦ ;
4. Ποία ἡ ἀποστολὴ τοῦ 'Ερυθροῦ Σταυροῦ ;
5. Πότε καὶ πῶς ἰδρύθη ὁ 'Ελληνικὸς 'Ερυθρὸς Σταυρὸς ;
6. Ποία ἡ δρᾶσις τοῦ 'Ελληνικοῦ 'Ερυθροῦ Σταυροῦ ;
7. Τί εἶναι τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν 'Εκκλησιῶν ;
8. Ὑπὸ ποίας προϋποθέσεις γίνεται δεκτὸν μέλος εἰς τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν 'Εκκλησιῶν καὶ πόσα σήμερον εἶναι τὰ μέλη του ;
9. Τί εἶναι ἡ Ἰντερπόλ ;
10. Ποία ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἰντερπόλ ;
11. Ποία ἐγκλήματα διερευνᾷ ἡ Ἰντερπόλ ;

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΓΕΝΙΚΑΙ ΕΝΝΟΙΑΙ

I. ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΣ	9
1. Ἡ κοινωνικὴ συμβίωσις	9
2. Ὁ πολιτισμὸς	11
3. Ἡθικὴ, δίκαιον, κράτος	12
II. ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ	19
1. Αἱ ἀνατολικαὶ αὐτοκρατορίαι	19
2. Τὰ ἑλληνικὰ κράτη - πόλεις	20
3. Ἡ ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία	21
4. Ὁ φεουδαλικὸς μεσαίων	22
5. Νεώτερα κράτη καὶ αὐτοκρατορίαι	23
III. ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΙ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	26
1. Οἱ θεμελιώδεις σκοποὶ τοῦ κράτους	26
2. Αἱ λειτουργίαι τοῦ κράτους	27
IV. ΚΡΑΤΟΣ, ΕΘΝΟΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΣ	30
1. Στοιχεῖα τοῦ κράτους	30
2. Ὁμοσπονδιακαὶ ἐνώσεις	32
3. Ἔθνος καὶ πατρίς	32
V. ΜΟΡΦΑΙ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΩΝ	35
1. Μοναρχία	36
2. Δημοκρατία	37
3. Ὀλοκληρωτισμὸς	42
VI. ΘΕΩΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	46
1. Ἀναρχισμὸς	46
2. Σοσιαλισμὸς	47
3. Κομμουνισμὸς	48

4. Φασισμός	49
VII. ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΤΟΜΟΝ	51
1. 'Η ιδιότης τοῦ πολίτου	51
2. Δικαιώματα καὶ ἐλευθερίαι	52
3. Καθήκοντα τοῦ πολίτου	56
VIII. ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑ	58
1. 'Η δημιουργία τῶν Συνταγμάτων	58
2. Προϋποθέσεις κάθε Συντάγματος	60

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΣΜΟΣ

I. ΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	62
1. 'Η δημοκρατία εἰς τὴν ἱστορίαν	63
2. Αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ τῆς δημοκρατίας	66
II. ΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	70
1. Λαϊκὴ ἀντιπροσώπευσις	70
2. Διάκρισις τῶν ἐξουσιῶν	71
3. Κομματικὴ ζωὴ	71
4. Κατοχύρωσις ἐλευθεριῶν	72
5. Κυριαρχία τοῦ νόμου	72
III. ΨΗΦΟΣ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ	75
1. Τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου	75
2. Ἐκλογαὶ καὶ συστήματα ἐκλογῶν	78
IV. ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ	80
1. Ἀναγκαιότης τῶν κομμάτων	80
2. Κατηγορίαι κομμάτων	81
3. Κομματικὰ συστήματα	83
V. Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΩΣ ΤΡΟΠΟΣ ΖΩΗΣ	87
VI. Ο ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΣΜΟΣ	90
1. Ἀπολυταρχισμός, δικτατορία, ὀλοκληρωτισμός	90
2. Ὁ κομμουνιστικὸς ὀλοκληρωτισμός	92
3. Τὰ βασικὰ γνωρίσματά του	94
4. Ἀρνήσις τῆς δημοκρατίας	97
VII. Η ΣΥΝΟΔΟΠΟΡΙΑ	100

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

I. Η ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΛΛΑΣ 1821 - 1967	103
1. 'Η πολιτική ὀργάνωσις κατὰ τὸν 'Αγῶνα	103
2. Τὰ Συντάγματα τῆς νεωτέρας 'Ελλάδος	106
3. 'Επιφάνεια καὶ πληθυσμὸς τῆς 'Ελλάδος	114
II. Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ 21 ^{ΗΣ} ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1967	117
1. 'Η ἱστορικὴ ἀναγκαιότης τῆς 'Επαναστάσεως	117
2. 'Η ἀναθεώρησις τοῦ Συντάγματος τοῦ 1952	121
3. Βασικαὶ καινοτομίαι τοῦ νέου Συντάγματος	124
4. 'Η μορφή τοῦ πολιτεύματος	127
5. 'Η διάκρισις τῶν ἐξουσιῶν	128
6. 'Ο Βασιλεὺς	129
III. Η ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ	132
1. 'Η Βουλὴ	132
2. Τὸ νομοθετικὸν ἔργον	138
3. Τὸ ἐλεγκτικὸν ἔργον	142
4. 'Η 'Εφημερὶς τῆς Κυβερνήσεως	146
IV. Η ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ	149
1. 'Η Κυβέρνησις	149
2. 'Ο Πρωθυπουργός	152
3. Ὑπουργοὶ καὶ Ὑφυπουργοὶ	153
V. Η ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ	156
1. "Όρια καὶ λειτουργία τῆς	156
2. Τὸ δίκαιον καὶ τὰ εἶδη αὐτοῦ	157
3. 'Οργάνωσις καὶ τρόπος ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης	158
4. 'Εγγυήσεις ἀνεξαρτησίας	161
5. 'Ο πολίτης ἔναντι τῆς δικαιοσύνης	162
VI. Η ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ	165
1. 'Αποκέντρωσις	165
2. Αὐτοδιοίκησις	166
3. Δημόσιοι ὑπάλληλοι	168
VII. ΕΘΝΙΚΗ ΑΜΥΝΑ - ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΑΞΙΣ	171
Α. ΕΘΝΙΚΗ ΑΜΥΝΑ	171
1. Τὸ ἔνοπλον ἔθνος	171
2. Διάρθρωσις καὶ Διοίκησις	172

3. Στρατός, Ναυτικόν, 'Αεροπορία	173
4. 'Υποχρέωσις στρατεύσεως	173
5. 'Εκπαιδεύσεις τῶν 'Ενόπλων Δυνάμεων	175
6. Στρατολογία	177
B. ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΑΞΙΣ	178
1. Σῶμα Χωροφυλακῆς	178
2. Σῶμα 'Αστυνομίας Πόλεων	179
3. Πυροσβεστικὸν Σῶμα	180
4. 'Αγροφυλακὴ	180
Λιμενικὸν Σῶμα	180
VIII. Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	182
I. Δικαιώματα καὶ καθήκοντα τοῦ πολίτου	182
A. Δικαιώματα	182
B. Καθήκοντα	184
1. Καθήκοντα πρὸς τὸ Κράτος	185
2. Προσωπικὰ καθήκοντα	188
3. 'Ηθικὰ καθήκοντα	190
II. Πολιτικὰ Κόμματα	192
1. 'Ιστορικὴ ἐξέλιξις	192
2. Τὰ κόμματα κατὰ τὸ Σύνταγμα	192
3. Τὸ καθήκον συμμετοχῆς εἰς κόμματα	194
III. Ψῆφος καὶ ἐκλογαὶ	195
1. Ἡ καθολικὴ ψηφοφορία	195
2. Σημασία τῶν ἐκλογῶν	197
3. 'Εκλογικὰ συστήματα	197
IV. Κοινὴ γνώμη καὶ ἐνημέρωσις	199
1. 'Η σημασία τῆς ἐνημερώσεως τοῦ λαοῦ	200
2. Παράγοντες διαμορφώσεως τῆς κοινῆς γνώμης	201
3. Τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως	201
4. 'Ελευθεροτυπία καὶ δημοσιογραφία	203
5. Πολῖται καὶ τύπος	204
IX. ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	207
I. 'Ο προϋπολογισμὸς τοῦ Κράτους	207
II. Σκοποὶ ἐξόδων τοῦ Κράτους	209
III. Πηγαὶ ἐσόδων τοῦ Κράτους	210
A. Φόροι - ἄμεσοι καὶ ἔμμεσοι	210
1. Ἄμεσοι φόροι	211
2. Ἐμμεσοὶ φόροι	212
B. Ἄλλαι πρόσδοδοι τοῦ Κράτους	213
Γ. Δημόσια δάνεια	214
IV. Οικονομικὴ Ἀνάπτυξις	216
1. Πρόγραμμα Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως	218

2. Προϋπολογισμός 'Επενδύσεων	219
X. Η ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	223
Α. 'Η 'Ανατολική 'Ορθόδοξος 'Εκκλησία	223
Β. 'Ορθοδοξία και 'Ελληνισμός	227
Γ. 'Η 'Εκκλησία τῆς 'Ελλάδος	228
Δ. Σχέσεις Κράτους και 'Εκκλησίας	231
XI. Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ	234
1. Τὰ σύγχρονα προβλήματα	235
2. 'Η ἑλληνική ἐκπαίδευσις	236
3. Διάρθρωσις τῆς ἐκπαίδευσως	237
I. Δημοτική 'Εκπαίδευσις	238
II. Μέση 'Εκπαίδευσις	238
III. 'Ανωτάτη 'Εκπαίδευσις	239
4. 'Ο ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς	242
5. 'Η 'Επανάστασις και ἡ ἐκπαίδευσις	244
6. Πνευματικὰ ἰδρύματα	249
XII. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	252
1. 'Ιστορία	252
2. Οἱ τομεῖς τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς	252
3. 'Εργατική Προστασία	253
4. Κοινωνική Προστασία	254
XIII. Ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	256
1. 'Η ἑλληνική ἀθλητική παράδοσις	256
2. 'Η ἀναβίωσις τῆς ὀλυμπιακῆς ἰδέας	257
3. 'Η σημασία τοῦ ἀθλητισμοῦ.	259
4. 'Ο σύγχρονος ἑλληνικὸς ἀθλητισμὸς	260
XIV. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΘΝΟΣ	262
1. 'Η προϊστορία του	262
2. 'Ο χαρακτήρ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος	263
3. 'Η συνείδησις τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος	264
4. 'Η προσφορά τῶν 'Ελλήνων	266
5. 'Η πολιτιστικὴ συνέχεια	267
6. 'Ελλάς και 'Ελληνισμός	270
7. 'Η ἑλληνική αὐτοσυνείδησις	271
XV. Η ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΑΠΕΙΛΗ	273
1. Οἱ κομμουνισταὶ και ὁ πόλεμος	273
2. 'Ο «τρώτος γῦρος»	275
3. 'Η δεκεμβριανὴ ἀνταρσία	277
4. 'Ο συμμοριτοπόλεμος.	280

5. Οι λόγοι τῆς ἀποτυχίας του	283
6. Θύματα καὶ καταστροφαι	285
XVI. ΣΥΜΒΟΛΑ, ΥΜΝΟΣ, ΕΟΡΤΑΙ ΚΑΙ ΕΠΕΤΕΙΟΙ	289
1. Σύμβολα	289
2. Ἐθνικὸς Ὑμνος	293
3. Ἐθνικαὶ Ἑορταὶ	294
4. Ἐπέτειοι	295
XVII. ΕΘΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ	300
1. Τὸ ζήτημα τῆς Κύπρου	300
2. Τὸ ζήτημα τῆς Βορείου Ἡπείρου	304
3. Ὁ «μακεδονικὸς» μῦθος	308
XVIII. ΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	316
1. Ὅργανα διεθνῶν σχέσεων	316
2. Διπλωματικὴ ἐκπροσώπησις	318
3. Συμμετοχὴ εἰς Ὅργανισμούς	319

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ο ΚΟΣΜΟΣ

I. Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ	321
Α. Κοινωνία τῶν Ἑθνῶν	322
Β. Ὅργανισμός τῶν Ἠνωμένων Ἑθνῶν	322
Γ. Ὁ Ο.Η.Ε. καὶ ἡ Ἑλλάς	323
II. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	326
III. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ	328
Ἡ ἀφετηρία	328
Α. Ἀμυντικοὶ Ὅργανισμοὶ	328
Β. Πολιτικοὶ Ὅργανισμοὶ	330
Γ. Οικονομικοὶ Ὅργανισμοὶ	330
1. Ὅργανισμός Οικονομικῆς Συνεργασίας καὶ Ἀναπτύξεως	330
2. Εὐρωπαϊκὴ Οικονομικὴ Κοινότης	331
3. Εὐρωπαϊκὴ Ζώνη Ἐλευθέρων Συναλλαγῶν	332
IV. ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	334
1. Κομκεδὸν	334
2. Ὅργανισμός τοῦ Συμφώνου τῆς Βαρσοβίας	334

V. ΑΛΛΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	336
1. Έρυθρός Σταυρός	336
2. Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν	338
3. Διεθνὴς Ὁργάνωσις Ἑγκληματολογικῆς Ἀστυνομίας	339
ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	340

ΥΦΕΛΛΗΤΑ ΙΣ

Ἐπιμελητὴς Ἐκδόσεως : ΜΑΡΙΑ ΓΑΒΡΙΛΗ (Ἀπ. Δ.Σ. 4512/6-8-70)

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

Σελίς 209 στίχος 12 ἀντὶ νόμιμον ἀνάγν. μόνιμον
» 264 » 25 » ὀλόγλωσσον » ὁμόγλωσσον

ΕΚΔΟΣΙΣ Α', 1970 (ΙΧ) ΑΝΤΙΤΥΠΗ 75.000 — ΣΥΜΒΑΣΙΣ 2057 / 1-8-1970

Ἑκτύπωσης - Βιβλιοδοσία : Ἰω. Καμπανᾶς Α.Ε. - Φιλαδελφείας 4 - Ἀθῆναι 110

f15

